

BILTEN
USTAVNOG SUDA BOSNE I HERCEGOVINE
2012. GODINA

БИЛТЕН
УСТАВНОГ СУДА БОСНЕ И ХЕРЦЕГОВИНЕ
2012. ГОДИНА

Sarajevo, 2013.

BILTEN USTAVNOG SUDA BOSNE I HERCEGOVINE

2012. GODINA

BROJ 23

ISSN: 1512-6366

Izdavač:

USTAVNI SUD BOSNE I HERCEGOVINE

Sarajevo, Ulica reisa Džemaludina Čauševića 6/III

Za izdavača:

VALERIJA GALIĆ

Urednik:

ZVONKO MIJAN

Redakcijski odbor:

ZLATKO M. KNEŽEVIĆ

MATO TADIĆ

MIRSAD ĆEMAN

ZDRAVKO ĐURIČIĆ

ARIJANA DŽANOVIĆ

ERMINA DUMANJIĆ

Lektura:

Mr. MARIJA KOVAČIĆ

FADILA GUŠO

KRISTINA FILIPOVIĆ

Korektura:

FADILA GUŠO

DTP:

AMELA HARBA-BAŠOVIĆ

Štampa:

SVJETLOST ŠTAMPA, Sarajevo

Tiraž: 300

KAZALO

Uvodna riječ	9
Nadležnost - VI/3.(a) Ustava Bosne i Hercegovine	13
Odluka U 4/12	15
Odluka U 1/11	53
Odluka U 3/12	95
Odluka U 5/12	121
Nadležnost - VI/3.(c) Ustava Bosne i Hercegovine	159
Odluka U 17/11	161
Odluka U 16/11	187
Odluka U 8/12	219
Nadležnost - VI/3.(b) Ustava Bosne i Hercegovine	237
Odluka AP 1452/11	239
Odluka AP 4101/09	261
Odluka AP 3417/08	289
Odluka AP 2881/09	323
Odluka AP 2993/09	337
Odluka AP 3153/09	355
Odluka AP 4013/09	377
Odluka AP 1527/11	395
Odluka AP 4949/11	419
Odluka AP 1106/09	441
Odluka AP 2120/09	457
Odluka AP 752/09	483
Odluka AP 2900/09	499
Odluka AP 1630/09	513
Odluka AP 4468/11	525
Odluka AP 1381/12	547
Odluka AP 2094/09	569
Odluka AP 2283/09	591
Odluka AP 2731/09	613
Odluka AP 1011/08	629
Odluka AP 1207/08	665
Odluka AP 1250/08	681
Odluka AP 1370/08	697
Odluka AP 3151/09	739
Odluka AP 3102/09	759

Odluka AP 3744/09	775
Odluka AP 2066/09	787
Registar odluka po nadležnosti	807
Registar odluka po kriterijima dopustivosti	813
Registar odluka po katalogu prava	815
Abecedni indeks ključnih pojmova - hrvatski jezik	823
Abecedni indeks ključnih pojmova - bosanski jezik	825
Abecedni indeks ključnih pojmova - srpski jezik	827

SADRŽAJ

Uvodna riječ	9
Nadležnost - VI/3.a) Ustava Bosne i Hercegovine	13
Odluka U 4/12	15
Odluka U 1/11	53
Odluka U 3/12	95
Odluka U 5/12	121
Nadležnost - VI/3.c) Ustava Bosne i Hercegovine	159
Odluka U 17/11	161
Odluka U 16/11	187
Odluka U 8/12	219
Nadležnost - VI/3.b) Ustava Bosne i Hercegovine	237
Odluka AP 1452/11	239
Odluka AP 4101/09	261
Odluka AP 3417/08	289
Odluka AP 2881/09	323
Odluka AP 2993/09	337
Odluka AP 3153/09	355
Odluka AP 4013/09	377
Odluka AP 1527/11	395
Odluka AP 4949/11	419
Odluka AP 1106/09	441
Odluka AP 2120/09	457
Odluka AP 752/09	483
Odluka AP 2900/09	499
Odluka AP 1630/09	513
Odluka AP 4468/11	525
Odluka AP 1381/12	547
Odluka AP 2094/09	569
Odluka AP 2283/09	591
Odluka AP 2731/09	613
Odluka AP 1011/08	629
Odluka AP 1207/08	665
Odluka AP 1250/08	681
Odluka AP 1370/08	697
Odluka AP 3151/09	739
Odluka AP 3102/09	759

Odluka AP 3744/09	775
Odluka AP 2066/09	787
Registar odluka po nadležnosti	807
Registar odluka po kriterijima dopustivosti	813
Registar odluka po katalogu prava	815
Abecedni indeks ključnih pojmova - hrvatski jezik	823
Abecedni indeks ključnih pojmova - bosanski jezik	825
Abecedni indeks ključnih pojmova - srpski jezik	827

САДРЖАЈ

Уводна ријеч	9
Надлежност - VI/3а) Устава Босне и Херцеговине	13
Одлука У 4/12	15
Одлука У 1/11	53
Одлука У 3/12	95
Одлука У 5/12	121
Надлежност - VI/3с) Устава Босне и Херцеговине	159
Одлука У 17/11	161
Одлука У 16/11	187
Одлука У 8/12	219
Надлежност - VI/3б) Устава Босне и Херцеговине	237
Одлука АП 1452/11	239
Одлука АП 4101/09	261
Одлука АП 3417/08	289
Одлука АП 2881/09	323
Одлука АП 2993/09	337
Одлука АП 3153/09	355
Одлука АП 4013/09	377
Одлука АП 1527/11	395
Одлука АП 4949/11	419
Одлука АП 1106/09	441
Одлука АП 2120/09	457
Одлука АП 752/09	483
Одлука АП 2900/09	499
Одлука АП 1630/09	513
Одлука АП 4468/11	525
Одлука АП 1381/12	547
Одлука АП 2094/09	569
Одлука АП 2283/09	591
Одлука АП 2731/09	613
Одлука АП 1011/08	629
Одлука АП 1207/08	665
Одлука АП 1250/08	681
Одлука АП 1370/08	697
Одлука АП 3151/09	739
Одлука АП 3102/09	759

Одлука АП 3744/09	775
Одлука АП 2066/09	787
Регистар одлука по надлежности	807
Регистар одлука по критеријима допустивости	813
Регистар одлука по каталогу права	815
Абецедни индекс кључних појмова - хрватски језик	823
Абецедни индекс кључних појмова - босански језик	825
Абецедни индекс кључних појмова - српски језик	827

UVODNA RIJEČ

Rad Ustavnog suda je javan. Javnost rada, između ostalih načina, osigurava se tiskanjem publikacija Ustavnog suda, u kojima se objavljuju značajnije odluke, rješenja i drugo.

Jedna od takvih publikacija jeste i Bilten Ustavnog suda Bosne i Hercegovine, koji upravo sada imate pred sobom.

Na ovaj način nastavljamo započetu praksu tiskanja biltena s odlukama Ustavnog suda donesenim u prethodnoj godini, te nastojimo domaćoj i međunarodnoj javnosti, svima koji imaju interes, približiti i osigurati pregled ustavno-sudbene prakse iz nadležnosti Ustavnog suda BiH.

Smatramo kako, s obzirom da pored apstraktne nadležnosti Ustavni sud ima i specifičnu, apelacionu nadležnost, te kako su odluke Ustavnog suda konačne i imaju obvezujući karakter, da ovakav vid objavljivanja dijela odluka može imati višestruki koristan učinak.

Prije svega tijelima uprave i sudovima, u postupcima koje vode, uvid u primjere odluka Ustavnog suda Bosne i Hercegovine može poslužiti kao poticaj na koji način primjenjivati standarde iz odluka Ustavnog suda i na taj način doprinosti cjelokupnom sustavu u funkciji, pored ostalog, zaštite ljudskih prava i temeljnih sloboda. Time se ujedno i prevenira potreba apeliranja za zaštitu tih prava građana pred Ustavnim sudom Bosne i Hercegovine, te na taj način podiže razina kvalitete pravosudnog sustava u cjelini.

Značajna je i mogućnost koja se na taj način pruža potencijalnim apelantima za zaštitu prava koja su im povrijeđena radom upravnih i sudbenih tijela na nižim razinama. Oni imaju priliku pregledati sudbenu praksu Ustavnog suda u toj domeni, te se na taj način orijentirati i, usporedbom s pojedinim sličnim slučajevima u objavljenim odlukama, procijeniti stupanj utemeljenosti i eventualnog uspjeha svoje potencijalne apelacije.

Nije manji značaj dostupnosti odluka Ustavnog suda Bosne i Hercegovine u smislu osnove ili izvorišta za znanstveno sagledavanje pojedinih problema pravnog sustava, koji se pregledom prakse mogu uočiti.

Tijekom 2012. godine, od 1. siječnja do 31. prosinca, u Ustavni sud je primljeno 4.739 predmeta, od čega 14 zahtjeva za ocjenu ustavnosti i 4.725 predmeta iz apelacione nadležnosti Ustavnog suda. Od navedenoga broja predmeta Ustavni sud je do 31. prosinca 2012. godine riješio 3.353 predmeta, od čega 17 U i 3.336 AP predmeta. U 2012. godini

Ustavni sud je donio 2.006 odluka, od čega 415 odluka o meritumu i 1.591 odluka o dopustivosti. U 758 predmeta donesene su odluke u kojima su utvrđene povrede prava apelanata.

Zbog ograničenih mogućnosti glede materijalnih sredstava, nismo u prilici tiskati sve odluke. Stoga smo i za ovaj bilten izvršili izbor odluka, slijedeći metodologiju koju smo koristili i u ranijim izdanjima biltena. Odluke su razvrstane prema nadležnosti Ustavnog suda Bosne i Hercegovine, a unutar toga prema pravnoj osnovi iz Pravila Ustavnog suda Bosne i Hercegovine.

Ukazujem i na podatak da se sve odluke Ustavnog suda Bosne i Hercegovine objavljuju na web-stranici Ustavnog suda Bosne i Hercegovine www.ustavisud.ba na službenim jezicima Bosne i Hercegovine, te da se zainteresirani mogu i na taj način upoznati s cjelinom donesenih i objavljenih odluka.

Uvjereni smo da je i ovaj način objavljivanja odluka Ustavnog suda Bosne i Hercegovine doprinos izgradnji vladavine prava, zaštiti i promicanju vrijednosti i značaja ljudskih prava i temeljnih sloboda, kao i boljem funkcioniranju pravne države a time i razvoju demokratskog društva u cjelini.

Predsjednica
Ustavnog suda Bosne i Hercegovine
Valerija Galić

ODLUKE
USTAVNOG SUDA BOSNE I HERCEGOVINE

ОДЛУКЕ
УСТАВНОГ СУДА БОСНЕ И ХЕРЦЕГОВИНЕ

Nadležnost - VI/3.(a) Ustava Bosne i Hercegovine
Nadležnost - VI/3.a) Ustava Bosne i Hercegovine
Надлежност - VI/3а) Устава Босне и Херцеговине

Predmet broj U 4/12

**ODLUKA O
DOPUSTIVOSTI I
MERITUMU**

Zahtjev Sulejmana Tihica, predsjedatelja Doma naroda Parlamentarne skupštine Bosne i Hercegovine, za ocjenu ustavnosti čl. 3, 4, 5, 6. i 11. Zakona o izmjenama i dopunama Izbornog zakona Republike Srpske.

Odluka od 26. svibnja 2012. godine

Ustavni sud Bosne i Hercegovine je u plenarnom sazivu, u predmetu broj **U 4/12**, rješavajući zahtjev **Sulejmana Tihića**, predsjedatelja Doma naroda Parlamentarne skupštine Bosne i Hercegovine, na temelju članka VI/3.(a) Ustava Bosne i Hercegovine, članka 59. stavak 2. alineja 2. i članka 61. st. 1, 2. i 3. i članka 63. stavak 2. Pravila Ustavnog suda Bosne i Hercegovine („Službeni glasnik Bosne i Hercegovine” br. 60/05, 64/08 i 51/09), u sastavu:

Miodrag Simović, predsjednik

Valerija Galić, dopredsjednica

Constance Grewe, dopredsjednica

Seada Palavrić, dopredsjednica

Tudor Pantiru, sudac

Mato Tadić, sudac

Mirsad Ćeman, sudac

Margarita Caca-Nikolovska, sutkinja

Zlatko M. Knežević, sudac

na sjednici održanoj 26. svibnja 2012. godine donio

ODLUKU O DOPUSTIVOSTI I MERITUMU

Djelomično se usvaja zahtjev Sulejmana Tihića, predsjedatelja Doma naroda Parlamentarne skupštine Bosne i Hercegovine.

Utvrđuje se da odredbe članka 4. stavak 1. točka 1. i članka 6. st. 1. i 3. Zakona o izmjenama i dopunama Izbornog zakona Republike Srpske („Službeni glasnik RS” broj 24/12) nisu sukladne čl. I/2. i III/3.(b) Ustava Bosne i Hercegovine.

Ukidaju se u cijelosti odredbe članka 4. stavak 1. točka 1. i članka 6. st. 1. i 3. Zakona o izmjenama i dopunama Izbornog zakona Republike Srpske („Službeni glasnik RS” broj 24/12), sukladno članku 63. stavak 2. Pravila Ustavnog suda Bosne i Hercegovine.

Ukinute odredbe članka 4. stavak 1. točka 1. i članka 6. st. 1. i 3. Zakona o izmjenama i dopunama Izbornog zakona Republike Srpske („Službeni

glasnik RS” broj 24/12) prestaju važiti narednoga dana od dana objave ove odluke u „Službenom glasniku Bosne i Hercegovine”, sukladno članku 63. stavak 3. Pravila Ustavnog suda Bosne i Hercegovine.

Odbija se kao neutemeljen zahtjev Sulejmana Tihića, predsjedatelja Doma naroda Parlamentarne skupštine Bosne i Hercegovine u dijelu kojim je tražena ocjena ustavnosti članka 3. st. 2. i 4. i članka 11. Zakona o izmjenama i dopunama Izbornog zakona Republike Srpske („Službeni glasnik RS” broj 24/12).

Utvrđuje se da su odredbe članka 3. st. 2. i 4. i članka 11. Zakona o izmjenama i dopunama Izbornog zakona Republike Srpske („Službeni glasnik RS” broj 24/12) sukladne čl. I/2. i III/3.(b) Ustava Bosne i Hercegovine.

Odluku objaviti u „Službenom glasniku Bosne i Hercegovine”, „Službenim novinama Federacije Bosne i Hercegovine”, „Službenom glasniku Republike Srpske” i „Službenom glasniku Brčko distrikta Bosne i Hercegovine”.

Obrazloženje

I. Uvod

1. Sulejman Tihić, predsjedatelj Doma naroda Parlamentarne skupštine Bosne i Hercegovine (u daljnjem tekstu: podnositelj zahtjeva), podnio je 22. ožujka 2012. godine Ustavnom sudu Bosne i Hercegovine (u daljnjem tekstu: Ustavni sud) zahtjev za ocjenu ustavnosti čl. 3, 4, 5, 6. i 11. Zakona o izmjenama i dopunama Izbornog zakona Republike Srpske („Službeni glasnik RS” broj 24/12, u daljnjem tekstu: pobijani zakon). Podnositelj zahtjeva je također zatražio da Ustavni sud donese privremenu mjeru kojom bi obustavio od primjene pobijani zakon do donošenja konačne odluke Ustavnog suda o ovome zahtjevu.

II. Postupak pred Ustavnim sudom

2. Na temelju članka 22. stavak 1. Pravila Ustavnog suda, od Narodne skupštine Republike Srpske (u daljnjem tekstu: Narodna skupština RS) zatraženo je 3. travnja 2012. godine da dostavi odgovor na zahtjev.

3. Narodna skupština RS-a je dostavila odgovor 27. travnja 2012. godine. Na temelju članka 26. stavak 2. Pravila Ustavnog suda, odgovor na zahtjev je dostavljen podnositelju zahtjeva 7. svibnja 2012. godine.

III. Zahtjev

a) Navodi iz zahtjeva

4. Podnositelj zahtjeva smatra da su čl. 3, 4, 5, 6. i 11. pobijanog zakona oprečni čl. I/2, II/2, III/3.(b), IV/2.(a) i V/1.(a) Ustava Bosne i Hercegovine, članku 3. Protokola broj 1 uz Europsku konvenciju za zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda (u daljnjem tekstu: Europska konvencija) i Aneksu 3 Općeg okvirnog sporazuma za mir u Bosni i Hercegovini (u daljnjem tekstu: Aneks 3 i Dejtonski sporazum).

5. U obrazloženju zahtjeva podnositelj zahtjeva navodi da su se, s ciljem promoviranja slobodnih, fer i demokratskih izbora i postavljanja temelja za zastupničku vlast u Bosni i Hercegovini, sukladno relevantnim dokumentima Organizacije za sigurnost i suradnju u Europi (u daljnjem tekstu: OSCE), strane Dejtonskog sporazuma suglasile da će: 1) osigurati uvjete za demokratske izbore (članak 1. Aneksa 3); 2) uspostaviti ulogu OSCE-a (članak 2. Aneksa 3); 3) uspostaviti Privremeno izborno povjerenstvo (članak 3. Aneksa 3); 4) osigurati prikladnost za izbore – kvalificiranost (članak 4. Aneksa 3) i 5) formirati Stalno izborno povjerenstvo. Dalje, podnositelj zahtjeva navodi kako je Parlamentarna skupština Bosne i Hercegovine (u daljnjem tekstu: Parlamentarna skupština BiH), imajući u vidu ove obveze i sukladno svojim ustavnim ovlastima, donijela Izborni zakon Bosne i Hercegovine (u daljnjem tekstu: Izborni zakon BiH). Na temelju ovlasti propisanih tim zakonom, Središnje izborno povjerenstvo (u daljnjem tekstu: SIP) je donijelo 2002. godine Odluku o utvrđivanju mjerodavnosti Izbornoga povjerenstva entiteta (u daljnjem tekstu: Odluka o mjerodavnostima).

6. Podnositelj zahtjeva dalje navodi da je Ustav Bosne i Hercegovine „dao veliki značaj izbornom procesu” tako što je u čl. I/2. i II/2. eksplicitno „primijenio opće norme, odnosno opća načela izbornog procesa”. Dalje, u čl. IV/2.(a) i V/1.(a) Ustava Bosne i Hercegovine „izravno je propisao da će Parlamentarna skupština BiH, kao najviši zakonodavni organ Bosne i Hercegovine, donijeti Izborni zakon BiH koji će se izravno primjenjivati na cijelom teritoriju BiH”. Podnositelj zahtjeva također navodi da je u članku III/3.(b) Ustava Bosne i Hercegovine propisana potreba usuglašavanja pravnih akata niže razine vlasti s Ustavom Bosne i Hercegovine kao i s odlukama institucija BiH, kako bi se na adekvatan način osigurala vladavina prava. Podnositelj zahtjeva je dalje citirao odredbe članka 3. Protokola broj 1 uz Europsku konvenciju, potom toč. 60. i 61. iz III djelomične odluke Ustavnog suda broj U/98, mišljenje SIP-a u svezi s Nacrtom Izmjena i dopuna Izbornog zakona RS broj 05-1-02-1-859-2/11 od 22. lipnja 2011. godine, te točku 52. Odluke Ustavnog suda broj U 2/11 od 25. kolovoza 2011. godine (objavljene u „Službenom glasniku BiH” broj 99/11).

7. Imajući u vidu sve navedeno, podnositelj zahtjeva je pojedinačno obrazložio konkretne razloge za tvrdnje o neustavnosti članka 3. st. 2. i 4, članka 4. stavak 1. točka 1, članka 6. st. 1. i. 3. i članka 11. pobijanog zakona s čl. I/2, II/2, III/3.(b), IV/2.(a) i V/1.(a) Ustava Bosne i Hercegovine i Aneksom 3, kako slijedi:

a) Navodi o neustavnosti odredbe članka 3. st. 2. i 4. pobijanog zakona zbog neusklađenosti s odredbama čl. 2.5 stavak 2, 2.14 stavak 1, 2.21 i 20.11 Izbornog zakona BiH

8. Podnositelj zahtjeva u ovome dijelu navodi da je člankom 3. pobijanog zakona izmijenjen članak 12. Izbornog zakona RS tako što je propisano, između ostalog, da Republičko izborno povjerenstvo (u daljnjem tekstu: IKRS) ima predsjednika i šest članova koje bira Narodna skupština RS-a „iz reda pravnih stručnjaka s iskustvom u provođenju izbora”, te da se u sastav IKRS-a imenuju osobe „iz sva tri konstitutivna naroda i grupe Ostali, uz uvjet da se obezbijedi da je zastupljen najmanje po jedan predstavnik konstitutivnih naroda i grupe Ostali”. Podnositelj zahtjeva smatra da je ovaj član oprečan odredbama čl. 2.5 stavak 2, 2.14 stavak 1, 2.21 i 20.11 Izbornog zakona BiH, pa samim tim i navedenim odredbama Ustava Bosne i Hercegovine zbog neusklađenosti nižih s višim pravnim normama.

9. U obrazloženju ovih navoda podnositelj zahtjeva osporava mogućnost propisanu člankom 3. stavak 2. pobijanog zakona u dijelu kojim se regulira da samo pravnici s iskustvom u provedbi izbora i/ili izborni stručnjaci budu mogući kandidati za članove IKRS-a. Podnositelj smatra kako se na ovaj način diskriminiraju izborni stručnjaci s iskustvom u provedbi izbora koji nisu pravnici – npr. politolozi, sociolozi, ekonomisti, filozofi, itd. U svezi s tim, podnositelj zahtjeva ističe kako je člankom 2.14 stavak 1. Izbornog zakona BiH propisano da je sastav izbornog povjerenstva multietičan, tako da odražava zastupljenost konstitutivnih naroda, uključujući i ostale u izbornoj jedinici za koju se organ mjerodavan za provedbu izbora osniva, vodeći računa o posljednjem popisu. Dalje, podnositelj zahtjeva ističe da se „veliki broj Bošnjaka i Hrvata još nije vratio na područje Republike Srpske u mjesta u kojima su živjeli prije rata”. Stoga smatra da ovakva odredba onemogućuje Bošnjacima i Hrvatima, ali i pripadnicima grupe Ostali, koji nisu pravne struke, da konkuriraju na mjesto člana IKRS-a. Također, podnositelj zahtjeva smatra da se ovakvom odredbom pobijanog zakona „direktno dovodi u pitanje i negira *III djelimična odluka Ustavnog suda BiH U5/98 (tačka 60. i 61, str. 21. i 22) [...]*”.

10. Dalje, podnositelj zahtjeva smatra da je obveza koja je propisana u stavku 4. članka 3. pobijanog zakona – obvezna zastupljenost najmanje po jednog zastupnika konstitutivnih naroda i grupe Ostalih u sastavu IKRS-a, oprečna odredbi članka 2.5 stavak 1. Izbornog zakona BiH, prema kojoj u sastav SIP-a ulaze po dva člana iz svakog konstitutivnog

naroda i jedan iz reda Ostalih. Podnositelj zahtjeva smatra da se ovakvom odredbom pobijanog zakona ne mogu zadovoljiti interesi bošnjačkog i hrvatskog naroda, s obzirom da bi, po posljednjem popisu stanovništva iz 1991. godine, npr. Bošnjaci trebali biti zastupljeni s najmanje tri člana u IKRS-u. U svezi s tim, podnositelj zahtjeva navodi kako ovu obvezu proporcionalne zastupljenosti konstitutivnih naroda na temelju posljednjeg popisa „[ističe] i prilikom izbora članova općinske izborne komisije”.

11. Također, podnositelj zahtjeva smatra kako je odredba članka 3. pobijanog zakona oprečna i odredbi članka 2.6 Izbornog zakona glede pozicije predsjednika izbornoga povjerenstva. Naime, Izborni zakon BiH ne predviđa poziciju predsjednika kao zasebnu funkciju, već je predsjednik SIP-a jedan od članova tog povjerenstva i *primus inter pares*, koji jednom u sedam godina u trajanju od 21 mjeseca obavlja poslove predsjednika. Na taj način, kako navodi podnositelj zahtjeva, pripadnici konstitutivnih naroda i pripadnik iz grupe Ostalih imaju zakonom zagaranirano pravo da predsjedavaju izbornim povjerenstvom jednom u sedmogodišnjem mandatu. U navedenoj odredbi pobijanoga zakona takva mogućnost ne postoji, nego to pravo ima „samo jedan pripadnik jednog od tri konstitutivna naroda ili iz reda Ostalih. Pripadnik kojeg će to naroda biti ovisi od političke volje većine u Narodnoj skupštini [RS] koja imenuje predsjednika i članove [IKRS-a]”. Podnositelj zahtjeva ističe da je dosadašnja praksa pokazala da je „diskrecionom političkom voljom većine u Narodnoj skupštini RS-a izabran Srbin, koji od formiranja [IKRS-a] do danas obavlja dužnost predsjednika [IKRS-a]”.

12. Podnositelj zahtjeva ponovno naglašava kako, prema članku III/3.(b) Ustava Bosne i Hercegovine, entitetski izborni zakon mora biti usklađen s rješenjima utvrđenim u Izbornom zakonu BiH, zbog čega je potrebno pobijana rješenja iz članka 3. pobijanog zakona uskladiti i s člankom 2.21 stavak 2. Izbornog zakona BiH. Naime, podnositelj zahtjeva obrazlaže kako se, prema navedenoj odredbi Izbornog zakona BiH, izborna povjerenstva entiteta formiraju prema zakonu entiteta i sukladno državnom zakonu, a njihovu mjerodavnost utvrđuje SIP. Podnositelj zahtjeva navodi da se način izbora i sastav svih drugih izbornih povjerenstava uređuje zakonom entiteta, ali sukladno Izbornom zakonu BiH. Stoga, podnositelj zahtjeva smatra da se moraju osigurati „harmonizirana i usklađena rješenja glede a) sastava i b) mjerodavnosti entitetskih izbornih povjerenstava” kako je to propisano člankom 2.21 Izbornog zakona.

13. Pozivajući se na odredbu članka I/2. Ustava BiH, podnositelj zahtjeva ističe kako je za ostvarivanje vladavine prava i načela zakonitosti nužno da zakonski propisi budu usklađeni, jasni i nedvosmisleni. U konkretnom slučaju, taj princip je prema mišljenju podnosioca zahtjeva prekršen. Podnositelj zahtjeva također ističe kako se odredbom članka 3. pobijanog zakona ostavlja mogućnost „što ovisi od političke volje većine u

Narodnoj skupštini [RS]” da od ukupno sedam članova IKRS-a, jedan njezin član bude Bošnjak, jedan Hrvat, jedan iz reda Ostalih, a četiri člana Srbina. Podnositelj zahtjeva smatra da se na ovaj način izravno prejudicira rad ovog povjerenstva u korist jednog naroda i na štetu druga dva konstitutivna naroda i Ostalih.

b) Navodi o neustavnosti odredbe članka 4. stavak 1. točka (1) pobijanog zakona zbog neusuglašenosti s odredbama čl. 2.9 stavak 1. i 2.21 Izbornog zakona BiH

14. U ovom dijelu podnositelj zahtjeva navodi da je odredba članka 4. stavak 1. točka (1) pobijanog zakona oprečna svim ranije navedenim odredbama Ustava BiH, zato što predviđa da IKRS preuzme mjerodavnosti SIP-a, što je oprečno navedenim odredbama Izbornog zakona BiH. Naime, prema odredbi članka 2.9 stavak 1. točka 1. Izbornog zakona BiH, SIP je jedini mjerodavan na cijelom teritoriju Bosne i Hercegovine „koordinirati, nadgledati i regulirati zakonitost rada svih izbornih povjerenstava i biračkih odbora. U tom pravcu, podnositelj zahtjeva se poziva na odredbu članka 2.21 Izbornog zakona BiH, prema kojem mjerodavnost entitetskih izbornih povjerenstava utvrđuje SIP, zbog čega je SIP donio Odluku o utvrđivanju mjerodavnosti izbornog povjerenstva entiteta. Podnositelj zahtjeva smatra da, imajući ovo u vidu, jasno proističe da „nijedan zakonodavni ni izvršni organ u Bosni i Hercegovini ne može utvrđivati mjerodavnost entitetskih izbornih povjerenstava”, te da stoga Narodna skupština RS nije mjerodavna utvrđivati mjerodavnost IKRS-a „u onom dijelu koji je izvan mjerodavnosti organa i tijela [RS]”. Podnositelj zahtjeva ističe da mjerodavnost za utvrđivanje mjerodavnosti entitetskih izbornih povjerenstava, prema višem pravnom aktu – Izbornom zakonu BiH, ali i prema članku 5. Aneksa 3, pripada isključivo SIP-u.

c) Navodi o neustavnosti odredbe članka 6. st. 1. i 3. pobijanog zakona zbog neusuglašenosti s odredbama čl. 3.8 stavak 5. i 2.13 stavak 1. točka 8. Izbornog zakona BiH

15. Podnositelj zahtjeva je dalje naveo kako je člankom 6. stavak 1. pobijanog zakona izmijenjen raniji članak 18. stavak 1. točka 2. Izbornog zakona RS-a, tako što je kao jedna od ovlasti IKRS-a da „nadgleda i kontrolira rad Centra za birački spisak”. Ovakvu odredbu podnositelj zahtjeva smatra oprečnom svim ranije navedenim odredbama Ustava BiH, zato što je oprečna Izbornom zakonu BiH. Naime, podnositelj zahtjeva navodi da, prema Izbornom zakonu BiH, SIP svojim propisima bliže utvrđuje način, odgovornost za rad, rok za uspostavu i sva druga važna pitanja u svezi s radom centara za birački spisak. U tome pravcu, SIP je donio Pravilnik o vođenju Središnjeg biračkog spiska („Službeni glasnik BiH” broj 37/10) kojim je detaljno propisana obveza iz članka 3.8 Izbornog zakona BiH. Ova odredba, kako navodi podnositelj zahtjeva, ne predviđa bilo kakvu ulogu entitetskih izbornih povjerenstava u tome procesu. Podnositelj zahtjeva smatra kako su na ovaj način date nove ovlasti entitetskom izbornom povjerenstvu, što je protivno Izbornom zakonu

BiH, a prema tome oprečno i svim navedenim odredbama Ustava Bosne i Hercegovine i Aneksu 3. Podnositelj zahtjeva je osobito naglasio da se ovakvim zakonskim rješenjem „ne bi osigurala funkcionalnost BiH kao demokratske države sukladno zakonu i na temelju slobodnih i demokratskih izbora”, kako to traže čl. I/2. i II/2. Ustava Bosne i Hercegovine.

16. Dalje, podnositelj zahtjeva smatra kako je odredba članka 6. stavak 3. pobijanog zakona oprečna članku 2.13 stavak 1. točka 8. Izbornog zakona BiH, jer propisuje da će općinska povjerenstva, objedinjene rezultate izbora sa svih biračkih mjesta u općini, dostaviti IKRS-u i SIP-u. Podnositelj zahtjeva navodi kako bi ovakva odredba u primjeni „proizvela nesagledive posljedice po legitimitet i legalitet izbornog procesa” jer bi se IKRS-u „objedinjeni rezultati iz svih općina [RS] dostavljali ‘na verificiranje’”. Naime, kako dalje navodi, nakon što se prebroje svi glasački listići na biračkom mjestu, oni se dostavljaju u općinsko izbornu povjerenstvo radi objedinjavanja i dostavljanja SIP-u na konačnu verifikaciju. Izborni zakon u tom procesu ne predviđa bilo kakvu ulogu entitetskih izbornih povjerenstava, pa je stoga uključivanje IKRS-a u taj proces oprečno Izbornom zakonu BiH i, prema tome, neustavno. Osim toga, podnositelj zahtjeva navodi da je čl. 3.2, 3.6 i 3.7 Izbornog zakona BiH posebno reguliran način vođenja Središnjeg biračkog spiska, čije je vođenje u mjerodavnosti SIP-a. Stoga podnositelj zahtjeva smatra da se rješenjem kakvo je usvojeno u članku 6. stavak 3. pobijanog zakona „pokušavaju preuzeti mjerodavnosti [SIP-a], što će dovesti do konfuzije i preplitanja, pa i sukoba mjerodavnosti između [SIP-a] i [IKRS-a]”, te da se takvim rješenjima narušava pravni poredak i načelo supsidijarnosti.

d) Navodi o neustavnosti odredbe članka 11. pobijanog zakona zbog neusuglašenosti s odredbama članka 20.13 st. 2. i 3. Izbornog zakona BiH

17. Podnositelj zahtjeva navodi da je člankom 11. pobijanog zakona promijenjen članak 39. Izbornog zakona BiH, tako što je umjesto postojećih šest izbornih jedinica uspostavljeno njih devet, a što izravno ide na štetu bošnjačkog i hrvatskog naroda u Republici Srpskoj. Ove izborne jedinice su, kako dalje navodi, uspostavljene „bez preciznih kriterija i uz široko i općenito definiran princip” izražen u članku 39.(a) pobijanog zakona kao „princip geografskog ograničenja, utemeljen na demokratskim principima, osobito na principu proporcionalnosti između broja mandata i broja registriranih birača”. Podnositelj zahtjeva smatra, međutim, da princip proporcije koji je primijenjen prilikom definiranja devet višečlanih izbornih jedinica, kako je to urađeno pobijanim zakonom, znatno odudara od proklamiranog.

18. U tome pravcu, podnositelj zahtjeva navodi da je člankom 11.2 stavak 4. Izbornog zakona „preciziran način utvrđivanja (matematički) broja mandata na temelju broja registriranih birača”. Međutim, navodi da ovo rješenje nije primijenjeno prilikom

utvrđivanja broja mandata u izbornim jedinicama u Republici Srpskoj. U svezi s tim, podnositelj zahtjeva smatra da je upitno i geografsko ograničenje izbornih jedinica „koje ide na štetu Bošnjaka i neodrživo je u primjeni proporcionalnosti broja mandata s brojem registriranih birača”. Dalje, podnositelj zahtjeva navodi da je Republika Srpska ovlaštena utvrđivati broj mandata i granice višečlanih izbornih jedinica, ali da nije ovlaštena mijenjati broj višečlanih izbornih jedinica koji je propisan Izbornim zakonom BiH, odnosno da je dužna zadržati šest izbornih jedinica „sve dok se to Izbornim zakonom BiH ne promijeni”. S druge strane, Republika Srpska može, kako je dalje navedeno, mijenjati granice izbornih jedinica svake četiri godine tako da jednoj izbornoj jedinici umanjuje broj općina a drugoj poveća, kao i da mijenja broj poslanika koji se biraju iz tih izbornih jedinica tako što će jednoj višečlanoj izbornoj jedinici smanjiti a drugoj povećati broj poslanika „koji se izravno bira u Narodnu skupštinu [RS]”.

19. Podnositelj zahtjeva također navodi da je devet izbornih jedinica za izbor poslanika u NSRS uspostavljeno tako što su izborne jedinice 1, 3 i 5 podijeljene na pola, čime su, kako navodi, razdijeljeni glasovi „manjih političkih stranaka koje participiraju na izborima, čije je sjedište pretežno u Federaciji BiH, a koje su do sada osvajale po jedan mandat u NSRS”. Podnositelj zahtjeva smatra da je ovakvom podjelom Republika Srpska „pripremila zakonski okvir da te stranke ne dobiju ni jedan mandat, a sve u korist većih stranaka sa sjedištem u RS-u kako bi im se povećao broj mandata”. Imajući ovo u vidu, podnositelj zahtjeva navodi da se radi o vještačkom krojenju granica izbornih jedinica s ciljem da se osigura poželjno glasačko tijelo poznato kao „gerrymandering”, a koje će se u ovom slučaju „odnositi isključivo na etnički princip”. Podnositelj zahtjeva je, kao primjer za potvrdu svojih navoda, opširno i detaljno naveo izborne rezultate SNSD-a i SDA na izborima 2010. godine (broj mandata i broj glasova), te simulaciju rezultata koje bi ove stranke ostvarile ukoliko bi na snazi ostalo pobijano rješenje u odnosu na broj izbornih jedinica.

20. Također, podnositelj zahtjeva je naveo da se ovakvim cijepanjem izbornih jedinica, koje su utvrđene Izbornim zakonom BiH, te stvaranjem novih, narušio i princip proporcionalnosti između broja birača i mandata koje ima pojedina izborna jedinica, pa je u tom pravcu dao vrlo detaljne brojčane podatke o broju birača i broju mandata u pojedinim izbornim jedinicama. Podnositelj zahtjeva smatra da je ovakvo rješenje u pobijanom zakonu usvojeno „s ciljem sužavanja kruga zastupljenih Bošnjaka, kako na lokalnoj, tako i na razini institucija RS u zakonodavnim i izvršnim organima”, te da se na ovaj način „bošnjački narod dovodi u poziciju najmanje i Ustavom zagarantirane kvote zastupljenosti, umjesto jasne zastupljenosti, prema preciznim kriterijima koji obezbjeđuju ravnopravno učešće u formiranju vlasti”. Dalje, podnositelj zahtjeva je, pozivajući se na Informaciju o provedbi članka 3. Zakona o lokalnoj samoupravi iz lipnja 2011. godine, iznio primjere o nacionalnoj strukturi u općinama s područja Podrinja gdje će, kako

navodi, primjenom pobijanog zakona i uspostavljanjem novog broja izbornih jedinica, biti sužena mogućnost sudjelovanja Bošnjaka u vlasti na svim razinama.

21. Podnositelj zahtjeva također navodi da je „dodatni problem” i taj što „veliki broj građana još nije registriran, jer proces povratka još nije završen” zbog čega smatra da „ne treba smanjivati broj odbornika”. Dalje, navodi da se pobijanim izmjenama i dopunama i uvođenjem u funkciju broja registriranih birača samo za općinsku razinu smanjuje i broj odbornika osobito u podrinjskim općinama, „a time se i postojeći rezultati participiranja Bošnjaka u vlasti, posebice u narednom razdoblju, dovode u pitanje [...] s obzirom na očigledno smanjenje broja odbornika prema ovom rješenju”. Također, podnositelj zahtjeva smatra da bi se člankom 42.v) koji se odnosi na sudjelovanje pripadnika nacionalnih manjina u izborima za odbornike u skupštinama općina, odnosno grada, morala utvrditi kao obvezna kvota „u svim općinama s ciljem ravnopravnosti konstitutivnih naroda s manjinama, kao i potrebna kvota zastupljenosti svih konstitutivnih naroda prema rješenjima iz Ustava RS za Narodnu skupštinu RS-a”. U tom pravcu navodi da iz spomenute Informacije, koju je usvojila Narodna skupština RS-a, proizlazi da „u velikom broju općina nisu zastupljeni ni pripadnici nacionalnih manjina (uvjet je postojanje kandidata na izbornim listama političkih stranaka”. S druge strane, člankom 13.14 Izbornog zakona BiH je definiran udjel nacionalnih manjina u skupštinama općina/gradova tako da se manjinama, koje u ukupnom broju stanovnika u određenoj izbornoj jedinici prema posljednjem popisu sudjeluju s više od 3%, garantira najmanje jedno mjesto. Na temelju navedenoga, podnositelj zahtjeva smatra kako je „u potpunosti narušen ustavni princip kolektivne jednakosti konstitutivnih naroda koji je potvrđen III djelomičnom odlukom Ustavnog suda BiH broj U 5/98 (toč. 60. i 61), zbog čega se „može smatrati da je navedenim člankom povrijeđen članak III/3.(b) Ustava BiH jer se radi o neusuglašenosti entitetskog propisa s odlukama institucija BiH”.

22. S obzirom na sve navedeno, podnositelj zahtjeva u konačnici predlaže da Ustavni sud usvoji zahtjev i utvrdi da čl. 3, 4, 5, 6. i 11. pobijanog zakona nisu u suglasnosti s čl. I/2, II/2, III/3.(b), IV/2.(a) i V/1.(a) Ustava Bosne i Hercegovine, te da naloži Narodnoj skupštini RS da pobijani zakon u cijelosti uskladi s Izbornim zakonom BiH.

b) Odgovor na zahtjev

23. U odgovoru na zahtjev Narodna skupština RS je navela da je zahtjev „u cjelini promatrano, nejasan, konfuzan, utemeljen na nelogičnim i neprimjerenim pravnim konstrukcijama o ustavnosti, te da se u njemu iznose pretpostavke o eventualnim budućim i pretpostavljenim povredama Ustava Bosne i Hercegovine”. Narodna skupština RS-a je, prvo, osporila mogućnost ispitivanja usklađenosti odredaba pobijanog zakona u odnosu na Aneks 3, navodeći da je taj Aneks dio međunarodnog sporazuma, te da su „jedini koji su mjerodavni,

pored Visokog predstavnika, da daju njegovo tumačenje” strane potpisnice međunarodnog sporazuma. Osim toga, kako je dalje navedeno, ovaj Aneks je u cijelosti proveden ispunjavanjem obveze iz članka V tog dokumenta, tj. usvajanjem Izbornog zakona BiH i izborom SIP-a. Stoga smatra da je pozivanje na Aneks 3 u zahtjevu bespredmetno.

24. Dalje, Narodna skupština RS-a osporava i pozivanje podnosioca zahtjeva na Odluku SIP-a zato što se, kako navodi, tom Odlukom propisuje da je „izborno povjerenstvo entiteta ustanovljeno na temelju Izbornog zakona entiteta i Izbornog zakona BiH”. Također je propisano da „ukoliko Izborni zakon entiteta utvrdi mjerodavnost Izbornog povjerenstva entiteta koja je oprečna ovoj odluci, primjenjivat će se ova odluka”. Dakle, kako se dalje navodi u odgovoru, prema navedenoj Odluci nije upitna mjerodavnost entiteta da donese izborni zakon, a SIP je taj koji odlučuje da li će se primijeniti neka od odredaba Izbornog zakona entiteta ili pak Odluka SIP-a. Odnos ova dva pravna akta je reguliran člankom II navedene Odluke s obzirom na raspodjelu mjerodavnosti između SIP-a i Izbornog povjerenstva entiteta. Također, Narodna skupština RS-a smatra da pozivanje podnosioca zahtjeva na mišljenje SIP-a od 22. lipnja 2011. godine „ne može biti razlog za osnovu za pozivanje na neustavnost” pobijanog zakona.

25. Također, Narodna skupština RS-a smatra da je pozivanje podnosioca zahtjeva na Odluku Ustavnog suda broj U 2/11 od 25. kolovoza 2011. godine pogrešno, jer je tom odlukom odbijen podnositelj zahtjeva za ocjenu ustavnosti Zakona o izvršenju proračuna RS-a. Dalje navodi da se točka 52. odluke na koju se podnositelj zahtjeva poziva odnosi na donošenje zakona FBiH „oprečno proceduri koju propisuje zakon Bosne i Hercegovine koji u tumačenju Suda ima karakter ‘odluka institucija Bosne i Hercegovine’ iz članka III/3.(b) Ustava Bosne i Hercegovine”. Dalje, Narodna skupština RS-a navodi da se u predmetu Ustavnog suda broj U 14/04, na koji se podnositelj zahtjeva također pozvao, radi o prenesenim mjerodavnostima na razinu institucija BiH, te da „u tom smislu pozivanje na analogiju ovom zahtjevu nije primjereno”. Osobito je bitno zapaziti, kako se dalje navodi, da je člankom 1.1 Izbornog zakona BiH propisano da se tim zakonom „uređuje izbor članova i delegata Parlamentarne skupštine [BiH] i članova Predsjedništva [BiH], te utvrđuju principi koji važe za izbore na svim razinama vlasti u Bosni i Hercegovini”. Također, člankom 2.21 Izbornog zakona BiH je propisano da se izborna povjerenstva entiteta formiraju prema zakonu entiteta, a sukladno Izbornom zakonu BiH, te da se način izbora i sastav svih drugih izbornih povjerenstava utvrđuje zakonom entiteta sukladno odredbama Izbornog zakona BiH. Imajući ovo u vidu, Narodna skupština RS-a navodi da iz zahtjeva nije jasno osporava li, pozivajući se na navedenu odluku Ustavnog suda, podnositelj zahtjeva mjerodavnost entiteta da donese svoj izborni zakon ili pak prigovara sadržini pojedinih odredaba zakona, budući da „predmetna odluka Ustavnog suda [...] govori samo o proceduri”.

26. Dalje, Narodna skupština RS-a navodi da je zahtjev utemeljen na „nategnutim pravničkim konstrukcijama o povredi ustavnosti preko povrede pojedinih odredaba Izbornog zakona BiH”, te da je takav zahtjev oprečan članku VI/3.(a) Ustava Bosne i Hercegovine. Dalje, s obzirom na odredbe Izbornog zakona BiH, Narodna skupština RS-a smatra da eventualna nesuglasnost pojedinih odredaba zakona „može da se tiče samo mjerodavnosti iz članka 1.1 Izbornog zakona [BiH], tj. principa koji važe za izbore na svim razinama vlasti u [BiH]”. Stoga smatra da podnositelj zahtjeva „luta između dvije opcije: mjerodavnosti entiteta da regulira određenu materiju (formalni aspekt) i sadržaja pravnih normi pobijanog zakona (materijalni aspekt)”.

27. U odnosu na navode o povredi čl. I/2, II/2. i III/3.(b) Ustava BiH, Narodna skupština smatra da zahtjev ne sadrži valjanu argumentaciju za tvrdnje koje su iznesene, te se u odnosu na te navode ne može ni očitovati, budući da nije jasno na koji način su odredbe pobijanog zakona ugrozile navedene ustavne odredbe. Također navodi da odredbe čl. IV/2.(a) i V/1.(a) Ustava Bosne i Hercegovine nisu pravilno citirane zato što njima nije propisano da će „Parlamentarna skupština [BiH] kao najviši zakonodavni organ [BiH] donijeti Izborni zakon [BiH] koji će se izravno primjenjivati na cijelom teritoriju [BiH]”, kako je to naveo podnositelj zahtjeva. Također, navodi se i da nije točna tvrdnja podnosioca zahtjeva „da je člankom III/3.(b) Ustava Bosne i Hercegovine propisana potreba usuglašavanja pravnih akata niže razine vlasti s Ustavom BiH kao i s odlukama institucija BiH kako bi se osigurala vladavina prava”, niti su točni navodi koji su izneseni o principu pravne hijerarhije. U svezi s tim, Narodna skupština RS-a ističe da podnositelj zahtjeva „zanemaruje složeno državno uređenje BiH i raspodjelu mjerodavnosti između njenih institucija i entiteta te odnos njihovih pravnih akata, odnosno pravnih poredaka”. Naime, Narodna skupština RS-a ističe da, s obzirom na raspodjelu mjerodavnosti, taj odnos nije „klasičan odnos hijerarhije, zbog čega je Ustav Bosne i Hercegovine upravo taj koji je standard kontrole”. Također, u odgovoru se navodi i da pozivanje na članak 3. Protokola broj 1 uz Europsku konvenciju nije adekvatno obrazloženo, te da je nerazumljivo zašto se podnositelj zahtjeva poziva na navedenu odredbu. S obzirom na sve navedeno, Narodna skupština RS-a smatra da zahtjev treba odbaciti.

28. Ipak, kako se dalje navodi, ukoliko Ustavni sud odluči da je zahtjev dopustiv, Narodna skupština RS-a osporava njegovu utemeljenost. U tom pravcu, navodi se da je neutemeljena tvrdnja podnosioca zahtjeva u odnosu na povredu članka 2.5 stavak 2. Izbornog zakona BiH, jer se u toj odredbi govori samo o članovima SIP-a, a ne i o članovima entitetskih izbornih povjerenstava. Narodna skupština se u svezi s ovim pozvala na Odluku Ustavnog suda Republike Srpske (u daljnjem tekstu: Ustavni sud RS) broj Uv-1/12 (objavljena u „Službenom glasniku RS” broj 19/12), kojom je ocijenjeno da pobijani zakon ne sadrži odredbe kojima se vrijeđaju vitalni nacionalni interesi bilo kojeg

konstitutivnog naroda, te da se nijednom odredbom pobijanih članova pobijanog zakona ne propisuje bilo kakva zabrana ili nemogućnost Bošnjaka ili pripadnika drugih naroda „da ravnopravno sudjeluju u izbornom procesu”. Dalje, Narodna skupština navodi da su tvrdnje o povredi članka 2.14 stavak 1. Izbornog zakona „besmislene, jer se predmetna odredba [...] odnosi na sastav općinskih izbornih povjerenstava, dok članak 3. pobijanog zakona regulira sastav Izbornog povjerenstva RS [...] uz poštovanje multietničkog sastava Bosne i Hercegovine”. Narodna skupština RS-a smatra da je „zakonsko omogućavanje javne konkurencije prilikom izbora članova Povjerenstva u najboljem demokratskom interesu”, te navodi da pobijani zakon propisuje minimum predstavnika konstitutivnih naroda i Ostalih koji mora biti zastupljen u IKRS-u, a ne postavlja gornju granicu, pa je „jasno da ovaj broj može biti i veći”. Također, Narodna skupština navodi da tvrdnje koje se tiču navodne povrede članka 2.6 Izbornog zakona BiH u odnosu na članak 3. pobijanog zakona, a koje se tiču položaja predsjednika IKRS-a nisu utemeljene, jer „Izborni zakon ne propisuje nikakve posebne principe i norme u odnosu na ovo pitanje”. Narodna skupština smatra da je argumentacija u odnosu na ovo pitanje utemeljena na hipotetičnoj tvrdnji, jer pobijani zakon ne propisuje privilegije u odnosu na jedan narod.

29. Dalje, Narodna skupština RS-a smatra i da su tvrdnje o neustavnosti članka 4. stavak 1. točka 1. pobijanog zakona, zbog navodne oprečnosti s člankom 2.9 stavak 1. Izbornog zakona BiH, neutemeljene. U svezi s tim, navodi se da je pogrešna tvrdnja podnositelja zahtjeva da navedena odredba pobijanog zakona predstavlja zadiranje u mjerodavnost SIP-a iz članka 2.9 stavak 1. Izbornog zakona BiH, kao i tvrdnja da niko osim SIP-a ne može utvrđivati mjerodavnost entitetskih izbornih povjerenstava. Narodna skupština ističe da se ne vidi „čime je konkretno, s materijalnog aspekta” prekršen navedeni članak Izbornog zakona BiH. Dalje, navodi se da se navedenim pobijanim člankom pobijanog zakona ustanovljavaju mjerodavnosti IKRS-a, „a intencija zakonodavca je bila objedinjavanje svih njenih mjerodavnosti, koje su i od ranije postojale”. Narodna skupština smatra da je „očigledno da podnositelj zahtjeva želi dokazati da entiteti ne mogu imati mjerodavnost u oblasti izbornog sustava”.

30. Narodna skupština osporava i tvrdnje podnositelja zahtjeva koje se tiču neustavnosti članka 6. pobijanog zakona koje se tiču Centra za birački spisak, jer to što pravilima SIP-a „nisu predviđene kompetencije izbornih povjerenstava entiteta, ne znače da one ne mogu, odnosno ne smiju postojati”. Također se navodi da članak 2.13 stavak 1. točka 8. Izbornog zakona BiH propisuje obvezu dostavljanja izbornih rezultata SIP-u, ali da se tom odredbom ne zabranjuje da se oni dostavljaju i izbornim povjerenstvima entiteta.

31. Što se tiče navoda o neustavnosti članka 11. pobijanog zakona, Narodna skupština navodi kako su i te tvrdnje hipotetične i „rezultat proizvoljne konstrukcije i pretpostavki,

kako je to konstatiralo i Vijeće za zaštitu vitalnog interesa [Ustavnog suda RS]”. Naime, Narodna skupština RS-a navodi da je usvajanjem ovog zakona, sukladno svojim ustavnim i zakonskim ovlastima, „ispunila svoju obvezu da svake četiri godine preispituje izborne jedinice i broj mandata dodijeljenih svakoj izbornoj jedinici, uzimajući u obzir geografska ograničenja, vodeći računa o demokratskim principima kojima se obezbjeđuje princip proporcionalnosti između broja mandata i broja registriranih birača glede definiranja višočlanih izbornih jedinica”. Naime, Narodna skupština navodi da je prema članku 11.9 Izbornog zakona BiH bila u obvezi preispitati izborne jedinice i broj mandata dodijeljenih svakoj od njih. Dodatno, „člankom 11. (nazivi općina) [pobijani zakon] se usklađuje s odredbama Zakona o teritorijalnoj organizaciji Republike Srpske i Odlukom Ustavnog suda Bosne i Hercegovine broj U 4/11”. Osobito se naglašava da članak 20.13 stavak 1. Izbornog zakona BiH glasi: „Dok entiteti ne osnuju višočlane izborne jedinice, važe sljedeće višočlane izborne jedinice...”, pa je člankom 11. pobijanog zakona „ispoštovana upravo ova odredba” Izbornog zakona BiH.

32. Dalje se navodi da je pozivanje na ustavni princip kolektivne jednakosti konstitutivnih naroda u predmetu U 5/98 „u sferi pretpostavki i špekulacija”. Naime, kako se dalje navodi, „proporcija broja birača i broja mandata je uokvirena u potpunosti odredbama Izbornog zakona BiH koji propisuje minimalan i maksimalan broj izravnih mandata po izbornoj jedinici i minimalan i maksimalan broj izravnih i kompenzacijskih mandata, što, uzimajući u obzir stvarni geografski raspored, onemogućuje bolje povezivanje broja birača i broja izravnih mandata”. Narodna skupština navodi kako bi se, u slučaju da Ustavni sud eventualno prihvati ove tvrdnje podnositelja zahtjeva, zahtijevalo od Ustavnog suda da „poništi sve odredbe o svim izbornim jedinicama za Parlamentarnu skupštinu Bosne i Hercegovine, Narodnu skupštinu Republike Srpske i Parlament Federacije BiH, jer su one, u osnovi, kreirane Pravilima OSCE-a koja su kasnije preuzeta u Izborni zakon BiH, bez uvažavanja proporcije, a sada su još i više disproportionalne zbog demografskih tendencija”. Narodna skupština RS-a ističe da bi „ostvarivanje principa pune proporcionalnosti između broja birača i broja mandata zahtijevalo da se u Izbornom zakonu BiH promijene odredbe koje govore da se ‘uzimaju u obzir geografska ograničenja’, te da se ukinu ili značajno promijene odredbe istog zakona koje propisuju broj izravnih i broj kompenzacijskih mandata i gornji i donji limit za veličinu izborne jedinice”. Narodna skupština RS-a smatra da su „proizvoljne i netočne računice o broju bošnjačkih ili bilo kojih birača jer je zadnji popis stanovništva bio 1991. godine i ne postoje pouzdani podaci o nacionalnoj strukturi bilo gdje u Bosni i Hercegovini”. Navode koji se u zahtjevu tiču odbornika u pojedinim općinama, a koje se dovode u vezu s nacionalnom zastupljenošću, Narodna skupština RS smatra irelevantnim „jer se zakonom ne može urediti izborni rezultat bilo koje partije, pa ni SDA, niti ovo ima veze sa smanjenjem/

povećanjem broja odbornika”. Zahtjev za utvrđivanje nacionalne kvote u skupštinama općina nema ustavnopravno utemeljenje i pogrešno je pozivanje na navedenu odluku Ustavnog suda.

33. Na temelju svega navedenoga, Narodna skupština RS-a smatra kako zahtjev „zbog neprimjerenih pravnih konstrukcija, neutemeljenih na Ustavu Bosne i Hercegovine” treba odbaciti kao neprihvatljiv. Ukoliko Ustavni sud ipak odluči raspravljati o meritumu, onda predlaže da se zahtjev odbije u cijelosti kao neutemeljen zato što „entiteti, sukladno Ustavu Bosne i Hercegovine, imaju pravo regulirati izbornu materiju suglasno raspodjeli mjerodavnosti između njih i institucija [BiH]”, te da je „umjetna konstrukcija o neustavnosti pobijanog zakona putem Izbornog zakona BiH potpuno neprimjerena jer podnositelj zahtjeva ne iznosi nijedan valjan argument za svoje tvrdnje u pogledu eventualne neustavnosti”.

IV. Relevantni propisi

34. U **Ustavu Bosne i Hercegovine** relevantne odredbe glase:

*Članak I
Bosna i Hercegovina*

[...]

2. Demokratska načela

Bosna i Hercegovina je demokratska država koja funkcionira sukladno zakonu i temeljem slobodnih i demokratskih izbora.

*Članak II
Ljudska prava i temeljne slobode*

[...]

2. Međunarodni standardi

U Bosni i Hercegovini izravno se primjenjuju prava i slobode garantirani Europskom konvencijom za zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda kao i njezinim protokolima. Ovi akti imaju prioritet nad svim drugim zakonima.

*Članak III
Nadležnost i odnosi između institucija Bosne i Hercegovine i entiteta*

[...]

3. Pravni sustav i nadležnost entiteta i institucija

[...]

(b) Entiteti i sve njihove niže jedinice u potpunosti će se pokoravati ovome Ustavu, koji dokida one odredbe zakona Bosne i Hercegovine i ustava i zakona entiteta koje su protivne Ustavu, kao i odluka institucija Bosne i Hercegovine. Opća načela međunarodnog prava su sastavni dio pravnog poretka Bosne i Hercegovine i entiteta.

*Članak IV
Parlamentarna skupština*

[...]

2. Zastupnički dom

Zastupnički dom se sastoji od 42 člana, od kojih su dvije trećine izabrane s teritorija Federacije, a jedna trećina s teritorija Republike Srpske.

a) Članovi Zastupničkog doma biraju se izravno iz njihovih entiteta, sukladno izbornom zakonu kojeg treba donijeti Parlamentarna skupština. Prvi izbori će se, protivno tome, održati sukladno Aneksu 3 Općeg okvirnog sporazuma.

[...]

*Član V
Predsjedništvo*

[...]

1. Izbor i trajanje mandata

(a) Članovi Predsjedništva biraju se izravno u svakom entitetu (tako da svaki glasač glasuje za popunjavanje jednog mjesta u Predsjedništvu), sukladno izbornom zakonu kojeg donosi Parlamentarna skupština. Prvi će se izbori, protivno tome, održati sukladno Aneksu 3 Općeg okvirnog sporazuma. Svako upražnjeno mjesto u Predsjedništvu popunjavat će se iz dotičnog entiteta, sukladno zakonu kojeg će usvojiti Parlamentarna skupština.

[...]

35. U **Izbornom zakonu Bosne i Hercegovine** („Službeni glasnik BiH” br. 23/01, 7/02, 9/02, 20/02, 25/02, 4/04, 20/04, 25/05, 52/05, 65/05, 77/05, 11/06, 24/06, 32/07, 33/08, 37/08 i 32/10. Za potrebe ove odluke korištena je neslužbena prečišćena verzija objavljena na www.izbori.ba) relevantne odredbe glase:

Članak 1.1

Ovim se Zakonom uređuje izbor članova i izaslanika Parlamentarne skupštine Bosne i Hercegovine i članova Predsjedništva Bosne i Hercegovine, te utvrđuju načela koja vrijede za izbore na svim razinama vlasti u Bosni i Hercegovini.

Članak 2.2. st. 2. i 3.

(2) Član izbornoga povjerenstva i biračkog odbora je osoba s odgovarajućom stručnošću i iskustvom u provedbi izbora.

(3) Središnje izorno povjerenstvo BiH utvrđuje koje su kvalifikacije potrebne za člana izbornoga povjerenstva i biračkog odbora u smislu iz stavka (2) ovoga članka.

Članak 2.5

(1) Središnje izorno povjerenstvo BiH ima sedam članova: dva Hrvata, dva Bošnjaka, dva Srbina i jednog iz reda ostalih.

(2) Kandidate za Središnje izorno povjerenstvo BiH zajedno predlažu članovi povjerenstva za izbor i imenovanje. Kandidati za Središnje izorno povjerenstvo BiH bit će pravni stručnjaci s iskustvom u provedbi izbora ili izborni stručnjaci, i ne mogu obnašati dužnost u tijelima stranke, udruge ili zaklade koja je organizacijski ili financijski povezana sa strankom niti mogu biti uključeni u bilo kakvu stranačku aktivnost.

Članak 2.6

Predsjednik Središnjeg izbornog povjerenstva BiH bira se između članova Središnjega izbornog povjerenstva BiH. Po jedan član Središnjeg izbornog povjerenstva BiH iz hrvatskog, bošnjačkog i srpskog naroda i član iz reda ostalih obnašat će dužnost predsjednika Središnjega izbornog povjerenstva BiH po sustavu rotacije, i to jedanput u sedam godina u trajanju od 21 mjeseca.

Članak 2.9

Središnje izorno povjerenstvo BiH neovisno je tijelo koje podnosi izvješće neposredno Parlamentarnoj skupštini Bosne i Hercegovine i čije ovlasti iz nje proizlaze. Središnje izorno povjerenstvo BiH:

1. koordinira, nadgleda i regulira zakonitost rada svih izbornih povjerenstava i biračkih odbora sukladno ovome Zakonu;

2. donosi administrativne propise za provedbu ovoga Zakona; [...]

4. odgovorno je za točnost, ažurnost i ukupni integritet Središnjeg biračkog popisa za teritoriju Bosne i Hercegovine; [...]

9. utvrđuje i potvrđuje rezultate svih neposrednih i posrednih izbora obuhvaćenih ovim Zakonom, ovjerava da su ti izbori provedeni sukladno ovome Zakonu i objavljuje rezultate svih neposrednih i posrednih izbora obuhvaćenih ovim Zakonom; [...]

11. izvješćuje izorno povjerenstvo ili birački odbor ili bilo koje drugo tijelo nadležno za provedbu izbora o tome da ne postupa sukladno odredbama ovoga Zakona ili ih krši i nadležnome tijelu nalaže poduzimanje odgovarajućih mjera;

Članak 2.11

(1) *Administrativno-tehničke i stručne poslove za Središnje izorno povjerenstvo BiH obavlja Tajništvo Središnjeg izbornog povjerenstva BiH, koje osniva Središnje izorno povjerenstvo BiH.*

(2) *Tajništvo Središnjeg izbornog povjerenstva BiH ima glavnog tajnika, kojega imenuje Središnje izorno povjerenstvo BiH po postupku i na način utvrđen zakonom.*

(3) *Središnje izorno povjerenstvo BiH donosi Pravilnik o unutarnjem ustrojstvu Tajništva Središnjeg izbornog povjerenstva BiH na prijedlog glavnog tajnika, uz prethodnu suglasnost Vijeća ministara BiH.*

Članak 2.13 stavak 1. točka 8.

Općinsko izorno povjerenstvo:

8. objedinjuje rezultate izbora sa svih biračkih mjesta u općini, zasebno za svako tijelo za koje su provedeni izbori, i dostavlja ih Središnjem izbornom povjerenstvu BiH.

Članak 2.14

(1) *Sastav izbornoga povjerenstva je multietničan, tako da odražava zastupljenost konstitutivnih naroda, uključujući i ostale, u izornoj jedinici za koju se tijelo nadležno za provedbu izbora osniva, vodeći računa o posljednjem popisu stanovništva provedenom na državnoj razini. Sastav izbornoga povjerenstva u pravilu će odražavati ravnopravnu zastupljenost spolova.*

(2) *Ako sastav izbornoga povjerenstva ne bude sukladan stavku (1) ovog članka, Središnje izorno povjerenstvo BiH poništiti će imenovanje članova i o tome obavijestiti tijelo nadležno za imenovanje. Tijelo nadležno za imenovanje će, u roku od 15 dana od dana donošenja odluke Središnjega izbornog povjerenstva BiH, provesti ponovno imenovanje tijela sukladno kriteriju iz stavka (1) ovoga članka.*

Članak 2.21

(1) *Entitetska izorna povjerenstva osnivaju se prema entitetskom zakonu, a sukladno ovome Zakonu. Njihovu nadležnost utvrđuje Središnje izorno povjerenstvo BiH sukladno ovome Zakonu.*

(2) *Način izbora i sastav svih drugih izbornih povjerenstava utvrđuje se entitetskim zakonom, a sukladno odredbama ovoga Zakona.*

Članak 3.8 st. 1. i 5.

(1) *U svakoj općini nadležno općinsko tijelo uspostavlja Centar za birački popis.*

(5) Središnje izborno povjerenstvo BiH svojim će propisima pobliže utvrditi način, odgovornost za rad, rok za uspostavu i sva druga pitanja bitna za rad Centra za birački popis.

Članak 11.2

(1) Narodna skupština Republike Srpske utvrđuje, slijedeći smjernice iz ovoga članka, broj mandata i granice višečlanih izbornih jedinica te broj kompenzacijskih mandata.

(2) Od 83 mandata za Narodnu skupštinu, između 23% i 27% su kompenzacijski mandati. Preostali se mandati raspodjeljuju u višečlanim izbornim jedinicama.

(3) Ustanovit će se najmanje šest višečlanih izbornih jedinica. Višečlana izborna jedinica ima najmanje četiri, a najviše 15 zastupnika. Brčko Distrikt Bosne i Hercegovine bit će uključen u jednu od višečlanih izbornih jedinica.

(4) Broj mandata za izbornu jedinicu utvrđuje se na sljedeći način: broj birača upisanih u Središnji birački popis za Republiku Srpsku, koji je utvrdilo Središnje izborno povjerenstvo BiH, dijeli se s ukupnim brojem mandata koji se dodjeljuju u izbornim jedinicama. Kako bi se utvrdio broj mandata koji pripada jednoj izbornoj jedinici, broj birača upisanih u Središnji birački popis za tu izbornu jedinicu dijeli se s količnikom dobivenim u prethodnoj podjeli. Mandati koji se ne mogu raspodijeliti na temelju cijelih brojeva raspodjeljuju se izbornim jedinicama na temelju najvećeg decimalnog ostatka.

Članak 11.9

Narodna skupština Republike Srpske svake četiri godine preispituje izborne jedinice i broj mandata koji se dodjeljuju svakoj izbornoj jedinici i koji su utvrđeni ovim Poglavljem, kako bi se osiguralo da su utvrđeni, uzimajući u obzir zemljopisna ograničenja, sukladno demokratskim načelima, a naročito proporcionalnost broja mandata i broja birača upisanih u Središnji birački popis.

Članak 20.11

Entiteti usklađuju svoje zakone i propise s ovim Zakonom u roku od 45 dana od dana stupanja na snagu ovoga Zakona.

Članak 20.13 st. 2. i 3.

(1) Dok entiteti ne osnuju višečlane izborne jedinice, vrijede sljedeće višečlane izborne jedinice:

a) Od 98 članova Zastupničkoga doma Parlamenta Federacije Bosne i Hercegovine koje neposredno biraju birači upisani u Središnji birački popis za glasovanje na teritoriju Federacije Bosne i Hercegovine, 73 se bira iz 12 višečlanih izbornih jedinica, a 25 su

kompenzacijski mandati izabrani s teritorija Federacije Bosne i Hercegovine u cijelosti. Ti se mandati raspodjeljuju sukladno čl. od 9.5 do 9.8 ovoga Zakona.

b) 73 mandata iz višečlanih izbornih jedinica za Zastupnički dom Parlamenta Federacije Bosne i Hercegovine raspodjeljuje se na sljedeći način:

- 1) Izborna jedinica 1 sastoji se od Kantona 1 i bira devet članova.*
- 2) Izborna jedinica 2 sastoji se od Kantona 2, dijela Kantona 3 (Gradačac, Gračanica, Doboj-Istok), te birača iz Brčko Distrikta Bosne i Hercegovine upisanih u Središnji birački popis za glasovanje u Federaciji Bosne i Hercegovine i bira pet članova.*
- 3) Izborna jedinica 3 sastoji se od dijela Kantona 3 (Lukavac, Srebrenik, Tuzla, Čelić) i ira sedam članova.*
- 4) Izborna jedinica 4 sastoji se od dijela Kantona 3 (Teočak, Banovići, Živinice, Kalesija, Sapna i Kladanj) i bira četiri člana.*
- 5) Izborna jedinica 5 sastoji se od dijela Kantona 4 (Doboj-Jug, Tešanj, Maglaj, Žepče, Zavidovići, Zenica i Usora) i bira osam članova.*
- 6) Izborna jedinica 6 sastoji se od dijela Kantona 4 (Kakanj, Vareš, Olovo, Visoko i Breza) i bira četiri člana.*
- 7) Izborna jedinica 7 sastoji se od Kantona 5 i dijela Kantona 9 (Novi grad-Sarajevo, Ilidža, Hadžići i Trnovo) i bira šest članova.*
- 8) Izborna jedinica 8 sastoji se od Kantona 6 i bira devet članova.*
- 9) Izborna jedinica 9 sastoji se od Kantona 7 i bira osam članova.*
- 10) Izborna jedinica 10 sastoji se od Kantona 8 i bira tri člana.*
- 11) Izborna jedinica 11 sastoji se od dijela Kantona 9 (Ilijaš, Vogošća, Centar-Sarajevo, Stari grad-Sarajevo, Novo Sarajevo) i bira sedam članova.*
- 12) Izborna jedinica 12 sastoji se od Kantona 10 i bira tri člana.*

(2) Od 83 člana Narodne skupštine Republike Srpske koje neposredno biraju birači upisani u Središnji birački popis za glasovanje na teritoriju Republike Srpske, 62 se bira iz 6 višečlanih izbornih jedinica, a 21 su kompenzacijski mandati izabrani s teritorija Republike Srpske u cijelosti. Ovi mandati raspodjeljuju se sukladno čl. od 9.5 do 9.8 ovoga Zakona.

(3) 62 mandata iz višečlanih izbornih jedinica Narodne skupštine Republike Srpske raspodjeljuju se na sljedeći način:

a) Izborna jedinica 1 sastoji se od općina: Bosanska Krupa/Krupa na Uni, Bosanski Novi/Novi Grad, Bosanska Dubica/Kozarska Dubica, Prijedor, Bosanska Gradiška/Gradiška, Laktaši, Srbac, Prnjavor, Sanski Most/Oštra Luka i Kostajnica i bira 13 članova.

b) Izborna jedinica 2 sastoji se od općina: Bosanski Petrovac/Petrovac, Banja Luka, Čelinac, Drvar/Istočni Drvar, Ključ/Ribnik, Mrkonjić Grad, Jajce/Jezero, Skender Vakuf/Kneževo, Kotor Varoš, Šipovo i Kupres/ Kupres i bira 12 članova.

c) Izborna jedinica 3 sastoji se od općina: Derventa, Bosanski Brod/Brod, Odžak/Vukosavlje, Modriča, Doboј, Gračanica/Petrovo i Teslić i bira 10 članova.

d) Izborna jedinica 4 sastoji se od općina: Bosanski Šamac/Šamac, Orašje/Donji Žabar, Gradačac/Pelagićevo, Bijeljina, Lopare, Ugljevik, te birača iz Brčko Distrikta Bosne i Hercegovine koji su upisani u Središnji birački popis za glasovanje u Republici Srpskoj i bira devet članova.

e) Izborna jedinica 5 sastoji se od općina: Kalesija /Osmaci, Zvornik, Šekovići, Vlasenica, Bratunac, Srebrenica, Sokolac, Han Pijesak, Ilidža/Istočna Ilidža, Stari grad/Istočni Stari grad, Novo Sarajevo/Istočno Novo Sarajevo, Trnovo (RS), Pale (RS), Rogatica i Milići i bira 11 članova.

f) Izborna jedinica 6 sastoji se od općina: Višegrad, Mostar/Istočni Mostar, Nevesinje, Kalinovik, Gacko, Foča/Foča, Goražde/Novo Goražde, Čajniče, Rudo, Stolac/Berkovići, Ljubinje, Bileća i Trebinje i bira sedam članova.

36. U Odluci o utvrđivanju nadležnosti Izbornoga povjerenstva entiteta („Službeni glasnik BiH” broj 3/02) relevantne odredbe glase:

I

Izborno povjerenstvo entiteta, ustanovljeno na temelju Izbornoga zakona entiteta, nadležno je obavljati sljedeće poslove:

1. Starati se o pravilnoj primjeni entitetskoga Izbornog zakona i Izbornoga zakona Bosne i Hercegovine;

2. Osigurati da svi zahtjevi za ovjeru sudjelovanja u izboru predsjednika i dopredsjednika Republike Srpske, zastupnika Narodne skupštine Republike Srpske, Zastupničkoga doma Parlamenta Federacije BiH i kantonalnih skupština, budu sastavljeni sukladno Izbornom zakonu Bosne i Hercegovine i dostavljeni na odobrenje Izbornom povjerenstvu Bosne i Hercegovine;

3. Predlagati proračun za provedbu izbora za razinu, za koju je nadležan entitet, sukladno članku 1.2. Izbornoga zakona Bosne i Hercegovine;

4. Akreditirati ovjerenu političku stranku, koaliciju, listu neovisnih kandidata ili neovisnoga kandidata, kao promatrače u izbornoj jedinici u kojoj se ta politička stranka, koalicija, lista neovisnih kandidata ili neovisni kandidat, kandidiraju;

5. Izdati akreditacije za promatrače koji nadgledaju rad izbornih povjerenstava entiteta;

6. Utvrditi visinu naknade članovima izbornih povjerenstava i članovima biračkih odbora;

7. Obavljati i druge poslove po zahtjevu Izbornoga povjerenstva Bosne i Hercegovine.

II

Ukoliko Izborni zakon entiteta utvrdi nadležnost entitetskoga Izbornog povjerenstva, koja je u suprotnosti s ovom odlukom, primjenjivat će se ova odluka.

37. U **Zakonu o izmjenama Izbornog zakona Republike Srpske** („Službeni glasnik RS” br. 24/12) relevantne odredbe glase:

Članak 3.

Članak 12. mijenja se i glasi:

„Republička izborna komisija je ne ovisan organ, koji ima predsjednika i šest članova.

Predsjednika i članove Republičke izborne komisije imenuje Narodna skupština Republike Srpske, na prijedlog Komisije za izbor i imenovanje, sukladno Izbornom zakonu Bosne i Hercegovine, nakon provedenoga postupka javnoga nadmetanja, iz reda pravnih stručnjaka sa iskustvom u provedbi izbora.

Za člana republičke izborne komisije ne može bi ti izabra na osoba koja obavlja dužnost u organima političke stranke, udruzi građana ili zakladi koji su organizaciono ili finansijski povezani sa političkom strankom.

U sastav Republičke izborne komisije imenuju se osobe iz sva tri konstituirajuća naroda i skupine Ostali, uz uvjet da se osigura da je zastupljen najmanje po jedan predstavnik konstituirajućih naroda i skupine Ostali.

Članovi Republičke izborne komisije imenuju se na period od sedam godina.

Republička izborna komisija podnosi jednom godišnje izvješće o svojem radu Narodnoj skupštini Republike Srpske.”.

Članak 4.

Članak 13. mijenja se i glasi:

„Republička izborna komisija:

1. nadzire rad gradske, odnosno općinske izborne komisije i biračkog odbora i ukazu je tim organima na kršenje izbornih propisa, da je odgovarajuće naputke i traži poduzimanje mjera sukladno zakonu u suradnji i po ovlasti Središnjega izbornog povjerenstva Bosne i Hercegovine,

Članak 5.

Članak 17. mijenja se i glasi:

„Općinska izborna komisija ima tri, pet ili sedam članova, ovisno o broju birača upisanih u Središnji birački spisak i veličine općine.

Član općinske izborne komisije može bi ti predsjednik ilisudac redovitoga su da, tajnik skupštine općine, osoba profesionalno zaposlena u općinskom organu uprave i druge osobe koje ispunjavaju uvjete određene Izbornim zakonom Bosne i Hercegovine.

Članove općinskoga izbornoga povjerenstva i njegovoga predsjednika imenuje skupština općine, uz suglasnost Središnjega izbornog povjerenstva Bosne i Hercegovine.

Općinsko izborna povjerenstvo koje ima sedam članova može imati tajnika za obavljanje administrativno-tehničkih poslova.”

Članak 6.

U članku 18. u stavku 1. točka 2. mijenja se i glasi:

„nadgleda i kontrolira rad Centra za birački spisak;”

[...]

Točka 10. mijenja se i glasi:

„objedinjuje rezultate izbora sa svih biračkih mjesta u općini, posebno za svaki organ zakoji je vršen izbor, i dostavlja ih Republičkoj izornoj komisiji i Središnjemu izbornom povjerenstvu Bosne i Hercegovine i”.

Članak 11.

Članak 39. mijenja se i glasi:

„Za izbor 63 poslanička mandata u višečlanim izbornim jedinicama ustvrđuje se devet (9) višečlanih izbornih jedinica:

1. Izborna jedinica 1 sastoji se od općina: Krupa na Uni, Novi Grad, Kozarska Dubica, Prijedor, Oštra Luka i Kostajnica.

Ova izborna jedinica bira sedam (7) poslanika.

2. Izborna jedinica 2 sastoji se od općina: Gradiška, Laktaši, Srbac i Prnjavor.

Ova izborna jedinica bira sedam (7) poslanika.

3. Izborna jedinica 3 sastoji se od grada Banja Luka i općina: Petrovac, Čelinac, Istočni Drvar, Ribnik, Mrkonjić Grad, Jezero, Kneževo, Kotor Varoš, Šipovo i Kupres.

Ova izborna jedinica bira dvanaest (12) poslanika.

4. Izborna jedinica 4 sastoji se od općina: Derventa, Brod, Vukosavlje i Modriča.

Ova izborna jedinica bira četiri (4) poslanika.

5. Izborna jedinica 5 sastoji se od općina: Doboj, Petrovo i Teslić.

Ova izborna jedinica bira šest (6) poslanika.

6. Izborna jedinica 6 sastoji se od općina: Šamac, Donji Žabar, Pelagićevo, Bijeljina, Lopare, Ugljevik, te birača izbrčko Distrikta Bosne i Hercegovine koji su registrirani za glasovanje u Republici Srpskoj.

Ova izborna jedinica bira devet (9) poslanika.

7. Izborna jedinica 7 sastoji se od općina: Osmaci, Zvornik, Šekovići, Vlasenica, Bratunac, Srebrenica i Milići.

Ova izborna jedinica bira sedam (7) poslanika.

8. Izborna jedinica 8 sastoji se od općina: Sokolac, Han Pijesak, Istočna Ilidža, Istočni Stari Grad, Istočno Novo Sarajevo, Trnovo, Pale i Rogatica.

Ova izborna jedinica bira četiri (4) poslanika.

9. Izborna jedinica 9 sastoji se od općina: Višegrad, Istočni Mostar, Nevesinje, Kalinovik, Gacko, Foča, Novo Goražde, Čajniče, Rudo, Berkovići, Ljubinje, Bileća i Trebinje.

Ova izborna jedinica bira sedam (7) poslanika.

Preostalih 20 poslaničkih mandata su kompenzacijski mandati, koji se dodjeljuju sukladno s ovim zakonom i Izbornim zakonom Bosne i Hercegovine.”.

Članak 12.

Poslije članka 39. doda je se novi članak 39a., koji glasi:

„Članak 39a.

Narodna skupština Republike Srpske na prijedlog mjerodavnog skupštinskog radnog tijela svake četiri godine preispituje izborne jedinice i broj mandata dodijeljenih svakoj izornoj jedinici utvrđenih izbornim zakonima, da bi se osigurao princip geografskog ograničenja, utemeljen na demokratskim principima, a osobito na principu proporcionalnosti između broja mandata i broja registriranih birača.”.

V. Dopustivost

38. Pri ispitivanju dopustivosti zahtjeva Ustavni sud polazi od odredbe članka VI/3.(a) Ustava Bosne i Hercegovine.

Član VI/3.(a) Ustava Bosne i Hercegovine glasi:

Ustavni sud ima isključivu nadležnost odlučivanja o svim sporovima koji proisteknu iz ovog Ustava između dva entiteta, ili između Bosne i Hercegovine i jednog ili oba entiteta, ili između institucija Bosne i Hercegovine, uključujući, ali ne ograničavajući se na to:

- Je li odluka nekog entiteta da uspostavi posebne paralelne odnose sa susjednom državom sukladna ovom Ustavu, uključujući i odredbe koje se tiču suvereniteta i teritorijalnog integriteta Bosne i Hercegovine.

- Je li neka odredba ustava ili zakona jednog entiteta sukladna ovom Ustavu.

Sporove može pokrenuti član Predsjedništva, predsjedatelj Vijeća ministara, predsjedatelj ili dopredsjedatelj jednog od domova Parlamentarne skupštine; jedna četvrtina članova/delegata jednog od domova Parlamentarne skupštine, ili jedna četvrtina jednog od domova zakonodavnog tijela jednog entiteta.

39. Zahtjev za ocjenu ustavnosti pobijanog zakona podnio je predsjedatelj Doma naroda Parlamentarne skupštine Bosne i Hercegovine, što znači da je zahtjev podnio ovlašteni subjekt u smislu članka VI/3.(a) Ustava Bosne i Hercegovine.

40. Imajući u vidu odredbe članka VI/3.(a) Ustava Bosne i Hercegovine i članka 17. stavak 1. Pravila Ustavnog suda, Ustavni sud je utvrdio da je predmetni zahtjev dopustiv, zato što ga je podnio ovlašteni subjekt, kao i da ne postoji nijedan formalni razlog iz članka 17. stavak 1. Pravila Ustavnog suda zbog kojeg zahtjev nije dopustiv. Predmetni zahtjev je dopustiv u dijelu koji se odnosi na ocjenu ustavnosti pobijanog zakona u svezi s čl. I/2. i III/3.(b) Ustava Bosne i Hercegovine.

VI. Meritum

41. Podnositelj zahtjeva smatra da odredbe čl. 3, 4, 5, 6. i 11. pobijanog zakona nisu sukladne čl. I/2, II/2, III/3.(b), IV/2.(a) i V/1.(a) Ustava Bosne i Hercegovine. Suština navoda o neustavnosti navedenih odredaba pobijanog zakona odnosi se na navode o tome da su te odredbe izravno oprečne odredbama Izbornog zakona BiH što, kako obrazlaže, krši ne samo odredbu članka III/3.(b) već narušava i princip vladavine prava iz članka I/2. Ustava Bosne i Hercegovine.

42. U svezi s ovako postavljenim zahtjevom, Ustavni sud ističe da je Izborni zakon BiH usvojen 2001. godine od kada je u više navrata pretrpio izmjene i dopune, čemu je razlog, između ostalog, bio i složen ustavni, institucionalni i politički koncept u Bosni i Hercegovini. Izborni zakon BiH, kako je to propisano odredbom članka 1.1, propisuje izbore na državnoj razini i „utvrđuje principe za provedbu izbora na svim razinama

vlasti u Bosni i Hercegovini”. Prema ocjenama različitih međunarodnih organizacija i institucija (npr. OSCE i Venecijansko povjerenstvo), Izborni zakon BiH je sveobuhvatan i, općenito, propisuje čvrstu osnovu za provedbu demokratskih izbora. S druge strane, s obzirom na broj i prirodu zakona koji se primjenjuju u svezi s izborima, te imajući na umu kompleksno pravno uređenje u Bosni i Hercegovini, pravni okvir za provedbu izbora u Bosni i Hercegovini može se također smatrati kompleksnim. Naime, osim Izbornog zakona BiH, postoje i Izborni zakon RS-a i Izborni zakon Brčko Distrikta Bosne i Hercegovine („Službeni glasnik BDBiH” br. 17/08 i 43/08), dok je u Federaciji BiH donesen Zakon o osnivanju organa za provedbu izbora u Federaciji Bosne i Hercegovine („Službene novine FBiH” broj 26/02). Zbog toga postoji osobita potreba da, s ciljem provedbe fer i demokratskih izbora, kompleksni izborni legislativni okvir bude harmoniziran i da svi zakoni u toj oblasti slijede temeljne principe i standarde utvrđene Izbornim zakonom BiH.

43. U svezi s tim, Ustavni sud opaža da je Izborni zakon BiH temeljni zakon kojim se utvrđuju, kako je već rečeno, ne samo izbori za državne organe vlasti već i principi na kojima moraju biti utemeljeni izborni zakoni i propisi na ostalim razinama vlasti. Prvo pitanje koje se postavlja pred Ustavni sud, a na kojem podnositelj zahtjeva i temelji svoj zahtjev za ocjenu ustavnosti pobijanog zakona, jeste vodi li neusklađenost odredaba, u konkretnom slučaju pobijanog zakona koji je donijela Narodna skupština RS-a, inkompatibilnosti s Ustavom Bosne i Hercegovine, u prvome redu s člankom III/3.(b) Ustava Bosne i Hercegovine, a prema tome i s principom vladavine prava iz članka I/2. Ustava Bosne i Hercegovine.

44. U svezi s ovim, Ustavni sud ukazuje kako je na slično pitanje dao odgovor u svojoj praksi. Naime, u svojoj Odluci broj *U 14/04* Ustavni sud je usvojio principijelan stav da „donošenje entitetskih zakona oprečno proceduri koja je propisana državnim zakonima pokreće pitanje ustavnosti takvih zakona u smislu odredaba članka III/3.(b) Ustava Bosne i Hercegovine, te da se obveze koje nameću državni zakoni moraju poštivati” (vidi, *mutatis mutandis*, Ustavni sud, Odluka o dopustivosti i meritumu broj *U 14/04* od 29. listopada 2010. godine, objavljena u „Službenom glasniku BiH” broj 23/05). Ovaj stav Ustavni sud je reafirmirao i u Odluci broj *U 2/11* u kojoj je ponovno istaknuo da se „zakoni Bosne i Hercegovine koje je usvojila Parlamentarna skupština Bosne i Hercegovine smatraju [...] ‘odlukama institucija Bosne i Hercegovine’ iz članka III/3.(b) Ustava Bosne i Hercegovine, te donošenje zakona od entiteta ili drugih administrativnih jedinica u Bosni i Hercegovini oprečno proceduri koju propisuju državni zakoni može dovesti u pitanje poštivanje odredaba članka III/3.(b) Ustava Bosne i Hercegovine, prema kojima su entiteti i druge administrativne jedinice u Bosni i Hercegovini dužni pridržavati se, između ostalog, (i) odluka institucija Bosne i Hercegovine. Kada bi se smatralo oprečno,

osim što bi se u potpunosti doveo u pitanje autoritet institucija Bosne i Hercegovine, doveo bi se u pitanje i princip iz članka I/2. Ustava Bosne i Hercegovine prema kojem će *'Bosna i Hercegovina biti demokratska država koja će funkcionirati prema slovu zakona...'* U tome slučaju s pravom bi se moglo postaviti pitanje svrhe državnih zakona (npr., zakona u oblasti privatizacije, potom, rada osiguravajućih društava, neizravnog oporezivanja i sl.) ako bi entiteti ili druge administrativne jedinice Bosne i Hercegovine mogli donositi zakone kojima se krše ili izbjegavaju obveze koje se entitetima ili drugim administrativnim jedinicama Bosne i Hercegovine nalažu odredbama državnih zakona, tj. zakona donesenih na razini institucija Bosne i Hercegovine. Dakle, entiteti (ili druge administrativne jedinice Bosne i Hercegovine) moraju poštivati obveze koje im se nalažu zakonima koje su donijele institucije Bosne i Hercegovine. Činjenica da te obveze nisu ispoštovane može dovesti do kršenja odredaba Ustava Bosne i Hercegovine." (Vidi Ustavni sud, Odluka o dopustivosti i meritumu broj *U 2/II* od 27. svibnja 2011. godine, točka 52, objavljena u „Službenom glasniku BiH” broj 99/11.)

45. U konkretnom slučaju, Ustavni sud smatra da je neprijeporno da Izborni zakon BiH predstavlja „odluku institucija Bosne i Hercegovine” u smislu članka III/3.(b) Ustava Bosne i Hercegovine, te da se tim zakonom, između ostalog, utvrđuju principi na kojima moraju biti utemeljeni izborni zakoni i propisi na ostalim razinama vlasti. Dakako, Ustavni sud je u potpunosti svjestan da je Ustavom BiH njegova mjerodavnost ograničena na ispitivanje ustavnosti zakona, odnosno da Ustav BiH ne propisuje mogućnost da Ustavni sud ispituje zakonitost entitetskih zakona u odnosu na zakone koje donosi Bosna i Hercegovina. Stoga će, u konkretnom slučaju, vodeći se svojim već zauzetim stavovima o nužnosti poštivanja „obveza koje se entitetima ili drugim administrativnim jedinicama Bosne i Hercegovine nalažu odredbama državnih zakona” (*ibid.*), Ustavni sud ustavnost pobijanog zakona u konkretnom slučaju ispitati isključivo u svjetlu poštivanja obveza i principa utvrđenih Izbornim zakonom BiH, kao „odlukom institucije Bosne i Hercegovine” s ciljem provedbe fer i demokratskih izbora na cijelom teritoriju Bosne i Hercegovine.

46. Podnositelj zahtjeva je osporio više odredaba pobijanog zakona navodeći da su sve one inkompatibilne s člankom III/3.(b) Ustava Bosne i Hercegovine zato što su oprečne odgovarajućim članovima Izbornog zakona BiH, te da se stoga tim odredbama pobijanog zakona krši i princip vladavine prava iz članka I/2. Ustava Bosne i Hercegovine. Ta pitanja se, ukratko, tiču: a) sastava i stručne spreme članova, te pozicije predsjednika IKRS-a; b) mjerodavnosti IKRS-a da nadzire rad gradskih i općinskih izbornih povjerenstava i biračkog odbora; c) ovlasti IKRS-a da kontrolira rad Centra za birački popis, te obvezivanja općinskih povjerenstava da objedinjene rezultate izbora sa svih biračkih mjesta dostavlja i IKRS-u i SIP-u; i d) povećanju broja izbornih jedinica što

za posljedicu ima narušavanje principa proporcionalnosti između broja birača i broja mandata koje ima pojedina izborna jedinica.

a) Navodi o neustavnosti članka 3. st. 2. i 4. pobijanog zakona

47. U svezi s člankom 3. stavak 2. pobijanog zakona (pitanje stručne spreme članova IKRS-a), Ustavni sud opaža da je, prema članku 2.21 stavak 2. Izbornog zakona BiH, neprijeporno da se „način izbora i sastav svih drugih izbornih povjerenstava” utvrđuje etnitskim zakonima „sukladno odredbama [Izbornog zakona BiH]”. Dakle, nesumnjivo postoji mjerodavnost entitetskog zakonodavca da ovo pitanje uredi entitetskim zakonom, ali i obveza da entitetski zakoni budu, u svezi s ovim pitanjem, usklađeni s Izbornim zakonom BiH. S tim u svezi, Ustavni sud opaža da je člankom 2.2 stavak 1. Izbornog zakona BiH propisano da član izbornoga povjerenstva i biračkog odbora može biti osoba „s odgovarajućom stručnošću i iskustvom u provedbi izbora”, dok je stavkom 3. istog članka propisano da SIP „utvrđuje koje su kvalifikacije potrebne za člana izbornoga povjerenstva i biračkog odbora u smislu iz stavka (2) ovoga članka”. Dalje, Ustavni sud opaža da su člankom 2.5 stavak 2. Izbornog zakona BiH propisane kvalifikacije za članove SIP-a koji mogu biti „pravni stručnjaci s iskustvom u provedbi izbora i/ili izborni stručnjaci”. Međutim, Ustavni sud opaža da u Izbornom zakonu BiH nema eksplicitne odredbe o konkretnoj kvalifikaciji potrebnoj za članove entitetskog izbornog povjerenstva.

48. Dovodeći u vezu navedene odredbe Izbornog zakona BiH s odredbom članka 3. stavak 2. pobijanog zakona, Ustavni sud opaža da se entitetski zakonodavac odlučio da za člana IKRS-a može biti izabrana samo osoba koja je „pravni stručnjak s iskustvom u provedbi izbora”. Imajući u vidu odredbu članka 1.1 Izbornog zakona BiH prema kojemu se tim zakonom, između ostalog, „utvrđuju principi koji važe za izbore na svim razinama vlasti u Bosni i Hercegovini”, Ustavni sud smatra da se odredbom članka 3. stavak 2. pobijanog zakona i ograničavanjem kvalifikacija članova IKRS-a na pravne stručnjake s iskustvom u provedbi izbora, ne krše principi utvrđeni Izbornim zakonom BiH koji je u članku 2.2 stavak 2. kao princip propisao „odgovarajuću stručnost i iskustvo u provedbi izbora”, a ne eksplicitne profesije - kvalifikacije članova izbornih povjerenstava i biračkih odbora. Osim toga, podnositelj zahtjeva se nije pozvao ni na kakvu odluku ili drugi propis koji je SIP eventualno donio u smislu članka 2.2 stavak 3. Izbornog zakona BiH o eksplicitnim kvalifikacijama za člana izbornog povjerenstva i biračkog odbora. Umjesto toga, argument o neusuglašenosti odredbe članka 3. stavak 2. pobijanog zakona, podnositelj zahtjeva nalazi u članku 2.5 stavak 2. Izbornog zakona koji propisuje kvalifikacije za članove SIP-a. Međutim, čak i kad bi se prihvatila ovakva usporedba, Ustavni sud opaža kako odredba članka 2.5 stavak 2. Izbornog zakona BiH propisuje da članovi SIP-a mogu biti „pravni stručnjaci [...] i/ili izborni stručnjaci”, pri čemu odrednica

„i/ili” ostavlja mogućnost da i osobe drugih kvalifikacija mogu postati članovi SIP-a, ali ne propisuje eksplicitnu obvezu da to mora tako i biti.

49. Također, Ustavni sud smatra da se normiranjem u članku 3. stavak 2. pobijanog zakona ni na koji način ne pokreće pitanje diskriminacije, kako je to podnositelj zahtjeva naveo, „izbornih stručnjaka koji nisu pravnici”, iz razloga koji su već navedeni u prethodnoj točki ove odluke. Osim toga, Ustavni sud smatra kako se ne pokreće ni pitanje diskriminacije Bošnjaka, Hrvata i Ostalih „koji nisu pravne struke”, jer se pobijana odredba jednako odnosi na sve bez obzira kojoj etničkoj skupini pripadaju, odnosno kako se izjašnjavaju, uključujući i Srbe. Stoga se u odnosu na ovo pitanje ne mogu prihvatiti ni navodi o kršenju ustavnoga principa kolektivne jednakosti iz III djelomične odluke Ustavnog suda broj U 5/98 na koju se podnositelj pozvao, zato što se pobijanom odredbom ne daju bilo kakve privilegije bilo kojemu konstitutivnom narodu niti skupini Ostalih, niti se na takav način uspostavlja bilo kakva dominacija ili etnička homogenizacija.

50. Dalje, podnositelj zahtjeva smatra da je odredba članka 3. stavak 2. neustavna i zbog toga što propisuje da će predsjednika IKRS-a birati Narodna skupština RS-a. Podnositelj zahtjeva navodi kako je to oprečno rješenju iz Izbornog zakona BiH, prema kojemu se članovi SIP-a rotiraju na mjestu predsjednika. Ustavni sud smatra kako su ovi navodi također neutemeljeni i kako ne pokreću pitanje ustavnosti navedene odredbe zbog njezine neusuglašenosti s principima Izbornog zakona BiH. Naime, člankom 2.6 Izbornog zakona eksplicitno se uređuje način izbora predsjednika SIP-a i rotacija članova u određenom vremenskom razdoblju, što znači da je samo na toj razini zagwarantirano pravo svim konstitutivnim narodima i Ostalima da se smjenjuju u funkciji predsjednika SIP-a. Ovakvo rješenje, prema mišljenju Ustavnog suda, ima opravdanje u širokim mjerodavnostima i ovlastima SIP-a koje ova institucija ima prema Izbornom zakonu BiH za cijeli teritorij države, te obvezi entitetskih zakonodavaca da njihova zakonska rješenja budu usklađena s principima Izbornog zakona BiH. Međutim, Ustavni sud smatra kako ta obveza entitetskih zakonodavaca ne podrazumijeva doslovno kopiranje modela SIP-a u entitetskim izbornim zakonima, sve dok ti zakoni poštuju i slijede principe Izbornog zakona BiH. U svezi s tim, Ustavni sud opaža kako podnositelj zahtjeva nije naveo bilo koju odredbu u Izbornom zakonu BiH koja nalaže da isti model koji je usvojen za SIP bude na isti način prenesen i u entitetske zakone, već se njegovi argumenti temelje na tome da će odluka Narodne skupštine RS-a o tome tko će biti izabran za predsjednika IKRS-a ovisiti o političkoj volji većine u tome organu. Međutim, Ustavni sud smatra kako je pitanje tko ima većinu u zakonodavnom organu entiteta prvenstveno političko pitanje koje, *per se*, ne dovodi u pitanje usuglašenost odredbe članka 3. stavak 2. pobijanog zakona s principima utvrđenim Izbornim zakonom BiH.

51. Imajući u vidu navedeno, Ustavni sud smatra kako članak 3. stavak 2. pobijanog zakona nije oprečan principima utvrđenim Izbornim zakonom BiH, te kako se na taj način ne pokreće pitanje ustavnosti te odredbe u odnosu na članak III/3.(b), a samim tim ni u odnosu na članak I/2. Ustava Bosne i Hercegovine.

52. Dalje, podnositelj zahtjeva je osporio i odredbu članka 3. stavak 4. pobijanog zakona kojom je propisano da je sastav IKRS-a multietičan, te da će se u sastav toga povjerenstva imenovati osobe iz sva tri konstitutivna naroda i grupe Ostali tako da se osigura zastupljenost „najmanje po jednog zastupnika konstitutivnih naroda i grupe Ostali”. Ustavni sud, međutim, smatra da se ova odredba pobijanog zakona ne može smatrati oprečnom principima iz odredbe članka 2.14 stavak 1. Izbornog zakona BiH. Naime, navedena odredba propisuje, kao princip, da je sastav izbornoga povjerenstva „multietičan, tako da odražava zastupljenost konstitutivnih naroda, uključujući i Ostale [...] vodeći računa o posljednjem popisu stanovništva provedenom na državnoj razini”. Ustavni sud smatra da se odredbom članka 3. stavak 4. pobijanog zakona navedeni princip ne dovodi u pitanje samo zato što se utvrđuje minimalan, a ne konačan broj zastupnika svakog konstitutivnog naroda i grupe Ostali. Prejudiciranje podnosioca zahtjeva da Narodna skupština RS-a neće voditi računa o posljednjem popisu stanovništva ne može biti osnova za utvrđivanje neustavnosti navedene odredbe, tim prije što ničim nije dovedena u pitanje primjena članka 2.21 Izbornog zakona BiH, prema kojemu se „izborna povjerenstva entiteta formiraju [...] prema zakonu entiteta, a sukladno [Izbornom zakonu BiH]”. Osim toga, etnički sastav Narodne skupštine RS, na koji aludira podnositelj zahtjeva, rezultat je političkog djelovanja i, prema tome, uspjeha na izborima političkih stranaka, pa taj argument podnosioca zahtjeva ne može dovesti u pitanje ustavnost pobijane odredbe.

53. Imajući u vidu navedeno, Ustavni sud smatra kako odredba članka 3. stavak 4. pobijanog zakona u svezi s određivanjem minimalne zastupljenosti konstitutivnih naroda i Ostalih u sastavu IKRS-a nije oprečna principima utvrđenim odredbama čl. 2.14 stavak 1. i 2.21 Izbornog zakona BiH, te da se tom odredbom ne pokreće pitanje njezine ustavnosti u odnosu na članak III/3.(b), a samim tim ni u odnosu na članak I/2. Ustava Bosne i Hercegovine.

b) Navodi o neustavnosti članka 4. stavak 1. točka 1. pobijanog zakona

54. Podnositelj zahtjeva smatra da je odredba članka 4. stavak 1. točka 1. pobijanog zakona oprečna članku III/3.(b) Ustava Bosne i Hercegovine zato što, oprečno članku 2.9 stavak 1. točka 1. i članku 2.21 Izbornog zakona BiH, daje ovlasti IKRS-u da nadzire rad gradskih i općinskih izbornih povjerenstava i biračkog odbora, ukazuje im

na kršenje propisa, daje odgovarajuće upute i traži poduzimanje mjera u suradnji i po ovlastima SIP-a.

55. U svezi s tim, Ustavni sud opaža kako je člankom 2.9 Izbornog zakona BiH propisana, između ostalog, isključiva mjerodavnost SIP-a da „koordinira, nadzire i regulira zakonitost rada svih izbornih povjerenstava i biračkih odbora sukladno ovom Zakonu” i da „obavještava izborno povjerenstvo ili birački odbor ili bilo koje drugo tijelo mjerodavno za provedbu izbora da ne postupaju sukladno odredbama ovoga Zakona, ili da ih krše, i mjerodavnom organu nalaže poduzimanje odgovarajućih mjera”. Dalje, Ustavni sud opaža kako Izbornim zakonom BiH nije predviđena bilo kakva uloga drugih izbornih povjerenstava u provedbi ovih ovlasti SIP-a, niti mogućnost SIP-a da ove ovlasti prenese na bilo koje drugo izborno povjerenstvo. Dalje, Ustavni sud ukazuje kako je člankom 2.21 Izbornog zakona BiH propisana isključiva mjerodavnost SIP-a da utvrdi mjerodavnost izbornih povjerenstava entiteta, a da su entiteti, na temelju članka 20.11 Izbornog zakona BiH, bili dužni svoje zakone i propise uskladiti s Izbornim zakonom BiH. Dalje, Ustavni sud ukazuje kako je na temelju odredbe 2.21 Izbornog zakona BiH, SIP donijela Odluku o utvrđivanju mjerodavnosti izbornog povjerenstva entiteta, kojom je decidirano propisano koje mjerodavnosti imaju entitetska izborna povjerenstva. Također, navedenom odlukom je propisano da će se, u slučaju da izborni zakoni entiteta „utvrde mjerodavnost Izbornoga povjerenstva entiteta koja je oprečna ovoj odluci”, primjenjivati navedena Odluka.

56. Imajući u vidu navedeno, kao i principe koje je Ustavni sud u svojoj ranijoj praksi utvrdio i naveo u točki 44. ove odluke, da entiteti (ili druge administrativne jedinice Bosne i Hercegovine) moraju poštivati obveze koje im se nalažu zakonima koje su donijele institucije Bosne i Hercegovine (*op. cit., U 14/04 i U 2/11*), Ustavni sud smatra kako se pobijanim zakonom ne može propisati mogućnost preuzimanja bilo kojih ovlasti SIP-a, niti se entitetskim zakonom može propisati mogućnost SIP-a da određene svoje ovlasti prenese na druga izborna povjerenstva, zato što takva mogućnost nije eksplicitno propisana Izbornim zakonom BiH, jedinim aktom koji može propisivati mjerodavnosti i ovlasti SIP-a, niti je propisana Odlukom o utvrđivanju mjerodavnosti izbornoga povjerenstva entiteta koju je SIP donijela na temelju ovlasti koje su joj date člankom 2.21 Izbornog zakona BiH.

57. Uzimajući u obzir sve navedeno, Ustavni sud smatra kako je odredba članka 4. stavak 1. točka 1. pobijanog zakona oprečna članku III/3.(b) Ustava Bosne i Hercegovine zbog nepoštivanja obveza i ograničenja koja su utvrđena u svezi s pitanjem mjerodavnosti entitetskih izbornih povjerenstava u Izbornom zakonu BiH kao „odluci institucija Bosne i Hercegovine”. Prema tome, navedena odredba krši i princip vladavine prava iz članka I/2. Ustava Bosne i Hercegovine.

c) Navodi o neustavnosti članka 6. st. 1. i 3. pobijanog zakona

58. Podnositelj zahtjeva je slične navode iznio i u odnosu na odredbu članka 6. pobijanog zakona u dijelu koji se tiče propisivanja ovlasti IKRS-a da nadgleda i kontrolira rad Centra za birački spisak (članak 6. stavak 1. točka 1. pobijanog zakona), te propisivanja da će općinska povjerenstva objedinjene rezultate izbora sa svih biračkih mjesta u općini, posebno za svaki organ za koji je vršen izbor, dostaviti IKRS-u i SIP-u (članak 6. stavak 1. točka 3. pobijanog zakona). U svezi s ovim navodima, Ustavni sud ukazuje da je nedvojbeno da je člankom 2.9 stavak 1. točka 4. Izbornog zakona BiH propisana isključiva odgovornost SIP-a za „točnost, ažurnost i ukupni integritet Središnjeg biračkog popisa za teritorij Bosne i Hercegovine”. Dalje, člankom 3.8 stavak 5. Izbornog zakona BiH propisana je mjerodavnost SIP-a da „svojim propisima bliže utvrdi način odgovornosti za rad, rok za uspostavu i sva druga pitanja bitna za rad Centra za birački popis”. Dakle, nesumnjivo se može zaključiti da je SIP jedina mjerodavna da uređuje sva pitanja u svezi s Centrom za birački spisak. *Ratio* ovakvog rješenja nesumnjivo je u tome da se osigura pravna sigurnost u odnosu na točnost podataka i pravilnost rada Centra za birački popis na cijelom teritoriju Bosne i Hercegovine, a sve s ciljem da se osigura provedba fer i demokratskih izbora. Ustavni sud, slično kao i u analizi prethodnoga pitanja, primjećuje da Izbornim zakonom BiH, kao „odlukom institucije Bosne i Hercegovine” nije predviđena bilo kakva uloga entitetskih izbornih povjerenstava u nadgledanju i kontroliranju rada Centra za birački popis.

59. Također, Izborni zakon BiH, u članku 2.13 stavak 1. točka 8, eksplicitno propisuje da će se objedinjeni rezultati izbora sa svih biračkih mjesta u općini, posebno za svaki organ za koji je vršen izbor, dostavljati isključivo SIP-u, koji nakon toga, sukladno člankom 2.9 stavak 1. točka 9. Izbornog zakona BiH „utvrđuje i potvrđuje rezultate svih neposrednih i posrednih izbora obuhvaćenih ovim Zakonom, ovjerava da su ti izbori provedeni sukladno ovom Zakonu i objavljuje rezultate svih neposrednih i posrednih izbora obuhvaćenih ovim Zakonom”. Dakle, nedvojbeno je da Izbornim zakonom BiH, a niti Odlukom o mjerodavnosti izbornog povjerenstva entiteta, nije predviđena bilo kakva uloga entitetskih izbornih povjerenstava u postupku dostavljanja objedinjenih rezultata izbora, niti obveza općinskih/opštinskih izbornih povjerenstava da te rezultate dostavljaju entitetskim izbornim povjerenstvima. Ustavni sud smatra da takvo normiranje predstavlja i nepoštivanje eksplicitne obveze entiteta iz članka 20.11 Izbornog zakona BiH da izborni zakoni entiteta budu sukladni Izbornom zakonu BiH kao „odlukom institucija Bosne i Hercegovine” u smislu članka III/3.(b) Ustava Bosne i Hercegovine.

60. Stoga, primjenjujući iste principe i stavove koji su navedeni u analizi prethodnog pitanja, Ustavni sud smatra da je odredba članka 6. st. 1. i 3. pobijanog zakona, kojima

se propisuje mjerodavnost IKRS-a da nadgleda i kontrolira rad Centra za birački popis i obveza općinskog povjerenstva da objedinjene rezultate izbora sa svih biračkih mjesta u općini, posebno za svaki organ za koji je vršen izbor, dostavi i IKRS-u i SIP-u, predstavlja normiranje oprečno principima Izbornog zakona BiH kao „odluke institucija Bosne i Hercegovine”. Iz toga razloga, Ustavni sud smatra kako je odredba članka 6. st. 1. i 3. pobijanog zakona oprečna članku III/3.(b) Ustava Bosne i Hercegovine, te kako samim tim narušava i princip vladavine prava iz članka I/2. Ustava Bosne i Hercegovine.

d) Navodi o neustavnosti članka 11. pobijanog zakona

61. Podnositelj zahtjeva je osporio ustavnost članka 11. pobijanog zakona zato što je, kako je naveo, uspostavljanje devet višečlanih izbornih jedinica oprečno odredbi članka 20.13 st. 2. i 3. Izbornog zakona, iako je u obrazloženju odluke argumente usmjerio na odredbe članka 11.2 stavak 3. Izbornog zakona BiH koji propisuje uspostavu šest višečlanih izbornih jedinica. Ustavni sud opaža kako je prema članku 1.1 a. točka 3. višečlana izborna jedinica ona izborna jedinica „u kojoj se bira više od jednog a manje od ukupnog broja zastupnika za određenu razinu vlasti”. U svezi s tim, Ustavni sud ukazuje kako je člankom 11.1 Izbornog zakona BiH propisano, između ostalog, da se „određeni broj poslanika bira iz višečlanih izbornih jedinica prema formuli proporcionalne zastupljenosti iz članka 9.5 [Izbornog zakona BiH]” kao i da Narodna skupština RS-a „utvrđuje, na temelju smjernica iz članka 11.2 [Izbornog zakona BiH], broj mandata i granice višečlanih izbornih jedinica, te broj kompenzacijskih mandata”.

62. Dalje, člankom 11.2 stavak 3. Izbornog zakona BiH propisano je da će se „ustanoviti najmanje šest višečlanih izbornih jedinica”, dok je stavkom 1. istog članka propisano da je Narodna skupština RS-a ovlaštena utvrditi, „na temelju smjernica iz ovoga članka” broj mandata i granice višečlanih izbornih jedinica kao i broj kompenzacijskih mandata, što predstavlja reafirmaciju ovih ovlasti Republike Srpske koje su na isti način već navedene u članku 11.1 Izbornog zakona BiH. Dalje, člankom 11.9 Izbornog zakona BiH je propisano da Narodna skupština RS-a „svake četiri godine preispituje izborne jedinice i broj mandata dodijeljenih svakoj izornoj jedinici [...] kako bi se osiguralo da su utvrđeni uzimajući u obzir geografska ograničenja, sukladno demokratskim principima, a osobito proporcionalnošću između broja mandata i broja birača upisanih u Središnji birački popis”. Dalje, člankom 20.13 stavak 1. propisano je da dok entiteti „ne osnuju višečlane izborne jedinice, važe sljedeće višečlane izborne jedinice [...]”, dok se u stavku 2. ponovno propisuje da će se 62 člana Narodne skupštine RS birati „iz šest višečlanih izbornih jedinica”, koje su potom stavkom 3. istog članka raspodijeljene na način kako je to tom odredbom detaljno propisano.

63. Ustavni sud opaža kako je Izborni zakon BiH eksplicitno propisao minimum šest višočlanih izbornih jedinica, te kako je ustvrdio koje su to višočlane izborne jedinice, ali samo dok entiteti svojim zakonima ne osnuju višočlane izborne jedinice. Na bazi ovako utvrđenih principa u Izbornom zakonu BiH, Ustavni sud smatra kako entitetski zakonodavac ima obvezu svake četiri godine preispitivati izborne jedinice i broj mandata dodijeljenih svakoj izornoj jedinici, sukladno principima propisanim Izbornim zakonom BiH, ali da nema bilo kakvog ograničenja u odnosu na propisivanje većeg broja višočlanih izbornih jedinica od minimuma koji propisuje Izborni zakon BiH. Dakako, entitetski zakonodavac mora voditi računa da ovo bude sukladno „demokratskim principima, a osobito proporcionalnošću između broja mandata i broja birača upisanih u Središnji birački popis”. U svezi s ovim, Ustavni sud opaža kako je Narodna skupština RS-a, člankom 12. pobijanog zakona, izravno ugradila u svoj Izborni zakon principe iz članka 11.9 Izbornog zakona BiH, odnosno kako je preuzela principe geografskog ograničenja i proporcionalnosti tako što ih je ugradila u pobijani zakon. Imajući u vidu navedeno, Ustavni sud smatra kako činjenica da je člankom 11. pobijanog zakona propisan veći broj višočlanih izbornih jedinica od minimuma koji je propisao Izborni zakon BiH, ne može voditi zaključku da je tom odredbom pobijanog zakona prekršen neki od relevantnih principa iz Izbornog zakona BiH, tim prije što su ti principi izravno preuzeti u pobijani zakon.

64. Imajući u vidu ovaj zaključak, Ustavni sud Bosne i Hercegovine smatra kako nema valjanih razloga upuštati se u razmatranje opširnih navoda podnositelja zahtjeva koji se tiču prognoza o broju mandata koji bi, kako je podnositelj zahtjeva naveo, „manje političke stranke čije je sjedište pretežito u Federaciji BiH” osvojile, odnosno izgubile, u slučaju da se zadrži rješenje kakvo je propisano člankom 11. pobijanog zakona. Naime, Ustavni sud ističe da je njegova zadaća osigurati, u konkretnom slučaju, da se normiranjem izbornih pravila na razini entiteta poštuju Ustav Bosne i Hercegovine i „odluke institucija BiH”, odnosno Izborni zakon BiH, kako bi se očuvali uvjeti za provedbu fer i demokratskih izbora na cijelom teritoriju Bosne i Hercegovine koji su tim zakonom uspostavljeni, a da pitanje koliko će koja politička stranka u demokratskoj političkoj utakmici osvojiti glasova nije ustavno pitanje, već pitanje političkog djelovanja političkih stranaka. Također, Ustavni sud neće razmatrati ni argumente koje je u ovome dijelu podnositelj zahtjeva iznio u svezi sa sudjelovanjem pripadnika nacionalnih manjina, što je regulirano člankom 15. pobijanog zakona, jer tu odredbu podnositelj zahtjeva nije osporio.

65. S obzirom na sve navedeno, Ustavni sud smatra kako članak 11. pobijanog zakona nije oprečan principima utvrđenim Izbornim zakonom BiH, te kako se na taj način ne pokreće pitanje ustavnosti te odredbe u odnosu na članak III/3.(b) Ustava Bosne i Hercegovine, a samim tim ni u odnosu na članak I/2. Ustava Bosne i Hercegovine.

e) Ostali navodi

66. Ustavni sud opaža kako je podnositelj zahtjeva među odredbama koje osporava naveo i odredbu članka 5. pobijanog zakona. Međutim, u svezi s tom odredbom, koja regulira pitanje izbora i sastava općinskog izbornog povjerenstva, podnositelj zahtjeva nije iznio bilo kakve argumente ili razloge zbog kojih smatra da je ta odredba neustavna, zbog čega traži da Ustavni sud tu odredbu posebno ispita. S obzirom na to, Ustavni sud nije smatrao potrebnim ulaziti u ispitivanje ustavnosti odredbe članka 5. pobijanog zakona, jer je ona samo paušalno navedena među drugim odredbama čije je ispitivanje podnositelj zahtjeva tražio i u odnosu na koje je dao iscrpne argumente.

67. Dalje, imajući u vidu zaključke do kojih je došao, Ustavni sud smatra kako nije potrebno ispitivati ustavnost pobijanih odredaba pobijanog zakona ni u odnosu na Aneks 3 Dejtonskog sporazuma. Naime, ovaj Aneks je regulirao pitanje organiziranja i održavanja prvih poslijeratnih izbora, a principi i standardi fer i demokratskih izbora koji su sadržani u tome aneksu bili su osnova na kojoj je donesen Izborni zakon BiH, a s kojim moraju biti usklađeni entitetski izborni zakoni.

68. Također, Ustavni sud opaža da je podnositelj zahtjeva osporio ustavnost analiziranih odredaba pobijanog zakona i u odnosu na čl. II/2. (Ljudska prava i temeljne slobode) i u svezi s tim na članak 3. Protokola broj 1 uz Europsku konvenciju, potom članak IV/2. (a) Ustava Bosne i Hercegovine koji regulira pitanje izbora i sastava Zastupničkog doma Parlamentarne skupštine BiH, te u odnosu na članak V/1.(a) Ustava Bosne i Hercegovine koji regulira pitanje izbora članova Predsjedništva Bosne i Hercegovine. Što se tiče zahtjeva u odnosu na članak II/2. i članak 3. Protokola broj 1 uz Europsku konvenciju, Ustavni sud smatra da, s obzirom na već usvojene zaključke, nema potrebe ove navode posebno ispitivati.

69. Što se tiče pozivanja na čl. IV/2.(a) i V/1.(a) Ustava Bosne i Hercegovine, Ustavni sud opaža kako podnositelj zahtjeva ni na koji način nije obrazložio u čemu vidi vezu između pobijanih odredaba pobijanog zakona s navedenim odredbama Ustava Bosne i Hercegovine, niti je Ustavni sud mogao zaključiti u čemu bi se takva veza ogledala, osobito ako se ima u vidu sadržaj pobijanih odredaba pobijanoga zakona, osim što je naveo da je mjerodavnost Parlamentarne skupštine BiH da donese Izborni zakon BiH. Stoga, Ustavni sud smatra da je pozivanje podnosioca zahtjeva na odredbe čl. IV/2.(a) i V/1.(a) paušalno, zbog čega je ispitivanje pobijanih odredaba pobijanog zakona u odnosu na navedene članove nepotrebno.

70. S obzirom na sve navedeno, te imajući u vidu potrebu da se osigura da se predstojeći lokalni izbori održe nesmetano i sukladno Ustavu Bosne i Hercegovine i Izbornom zakonu BiH, Ustavni sud je odlučio primjenom odredbe članka 63. stavak 2. Pravila Ustavnog suda Bosne i Hercegovine ukinuti odredbe članka 4. stavak 1. točka 1. i članka 6. st. 1. i 3. pobijanog zakona. Ustavni sud osobito ističe kako ovakva odluka neće biti na štetu predstojećeg izbornog procesa, budući da će nakon ukidanja navedenih odredaba na snazi ostati odredbe ranijeg Izbornog zakona RS-a.

VIII. Zaključak

71. Ustavni sud zaključuje da odredbe članka 4. stavak 1. točka 1. i članka 6. st. 1. i 3. Zakona o izmjenama i dopunama Izbornog zakona Republike Srpske („Službeni glasnik RS” broj 24/12) nisu sukladne čl. I/2. i III/3.(b) Ustava Bosne i Hercegovine, zato što se navedenim odredbama krši ustavni princip da su entiteti i druge administrativne jedinice u Bosni i Hercegovini dužni pridržavati se, između ostalog, i „odluka institucija Bosne i Hercegovine”, u konkretnom slučaju principa iz odgovarajućih odredaba Izbornog zakona Bosne i Hercegovine, čime se krši i princip vladavine prava iz članka I/2. Ustava Bosne i Hercegovine.

72. Međutim, Ustavni sud zaključuje da su odredbe članka 3. st. 2. i 4. i članka 11. Zakona o izmjenama i dopunama Izbornog zakona Republike Srpske („Službeni glasnik RS” broj 24/12) sukladne čl. I/2. i III/3.(b) Ustava Bosne i Hercegovine, budući da sadržaj tih odredaba slijedi opće principe utvrđene Izbornim zakonom Bosne i Hercegovine kao „odlukom institucija Bosne i Hercegovine”, čime se ne dovodi u pitanje poštivanje principa vladavine prava.

73. Na temelju članka 61. st. 1. i 3. i članka 63. stavak 2. Pravila Ustavnog suda, Ustavni sud je odlučio kao u dispozitivu ove odluke.

74. S obzirom na odluku Ustavnog suda u ovom predmetu, nije nužno posebno razmatrati podnositeljjev prijedlog zahtjeva za donošenjem privremene mjere.

75. Prema članku VI/5. Ustava Bosne i Hercegovine, odluke Ustavnog suda su konačne i obvezujuće.

Predsjednica
Ustavnog suda Bosne i Hercegovine
Valerija Galić

Predmet broj U 1/11

**ODLUKA O
DOPUSTIVOSTI I
MERITUMU**

Zahtjev Sulejmana Tihića, zamjenika predsjedavajućeg Doma naroda Parlamentarne skupštine Bosne i Hercegovine za ocjenu ustavnosti Zakona o statusu državne imovine koja se nalazi na teritoriji Republike Srpske i pod zabranom je raspolaganja

Odluka od 13. jula 2012. godine

Ustavni sud Bosne i Hercegovine u plenarnom sazivu, u predmetu broj U 1/11, rješavajući zahtjev Sulejmana Tihća, u vrijeme podnošenja zahtjeva zamjenika predsjedavajućeg Doma naroda Parlamentarne skupštine Bosne i Hercegovine, na osnovu člana VI/3.a) Ustava Bosne i Hercegovine, člana 59. stav 2. alineja 2, člana 61. st. 1. i 2. i člana 63. st. 2. i 3. Pravila Ustavnog suda Bosne i Hercegovine („Službeni glasnik Bosne i Hercegovine” broj 60/05, 64/08 i 51/09), u sastavu:

Valerija Galić, predsjednica
Tudor Pantiru, potpredsjednik
Miodrag Simović, potpredsjednik
Seada Palavrić, potpredsjednica
Mato Tadić, sudija
Constance Grewe, sutkinja
Mirsad Ćeman, sudija
Margarita Caca-Nikolovska, sutkinja
Zlatko M. Knežević, sudija

na sjednici održanoj 13. jula 2012. godine donio je

ODLUKU O DOPUSTIVOSTI I MERITUMU

Usvaja se zahtjev Sulejmana Tihća, u vrijeme podnošenja zahtjeva zamjenika predsjedavajućeg Doma naroda Parlamentarne skupštine Bosne i Hercegovine.

Utvrđuje se da Republika Srpska nema ustavnu nadležnost za reguliranje pravne materije koja je predmet Zakona o statusu državne imovine koja se nalazi na teritoriji Republike Srpske i pod zabranom je raspolaganja („Službeni glasnik Republike Srpske” broj 135/10), jer je to, u skladu s članom I/1, članom III/3.b) i članom IV/4.e) Ustava Bosne i Hercegovine, nadležnost Bosne i Hercegovine.

U skladu s članom 63. stav 2. Pravila Ustavnog suda Bosne i Hercegovine, stavlja se van snage Zakon o statusu državne imovine koja se nalazi na

teritoriji Republike Srpske i pod zabranom je raspolaganja („Službeni glasnik Republike Srpske” broj 135/10).

U skladu s članom 63. stav 3. Pravila Ustavnog suda Bosne i Hercegovine, Zakon o statusu državne imovine koja se nalazi na teritoriji Republike Srpske i pod zabranom je raspolaganja („Službeni glasnik Republike Srpske” broj 135/10) prestaje važiti narednoga dana od dana objavljivanja ove odluke u „Službenom glasniku Bosne i Hercegovine”.

Odluku objaviti u „Službenom glasniku Bosne i Hercegovine”, „Službenim novinama Federacije Bosne i Hercegovine”, „Službenom glasniku Republike Srpske” i „Službenom glasniku Distrikta Brčko Bosne i Hercegovine”.

Obrazloženje

I. Uvod

1. Sulejman Tihić, zamjenik predsjedavajućeg Doma naroda Parlamentarne skupštine Bosne i Hercegovine (u daljnjem tekstu: podnositelj zahtjeva), podnio je 6. januara 2011. godine Ustavnom sudu Bosne i Hercegovine (u daljnjem tekstu: Ustavni sud) zahtjev za ocjenu ustavnosti Zakona o statusu državne imovine koja se nalazi na teritoriji Republike Srpske i pod zabranom je raspolaganja („Službeni glasnik Republike Srpske” broj 135/10, u daljnjem tekstu: osporeni zakon), zbog:

- a) nepostojanja ustavnog osnova da Narodna skupština Republike Srpske (u daljnjem tekstu: Narodna skupština) donese osporeni zakon,
- b) neusaglašenosti osporenog zakona s alinejama 2. i 6. Preambule Ustava Bosne i Hercegovine (u daljnjem tekstu: Ustav BiH), čl. I/1. i III/3.b) Ustava Bosne i Hercegovine i člana 1. Protokola broj 1 uz Evropsku konvenciju o zaštiti ljudskih prava i osnovnih sloboda (u daljnjem tekstu: Evropska konvencija).

2. Podnositelj zahtjeva je, također, zatražio da se donese privremena mjera kojom bi Ustavni sud zabranio primjenu osporenog zakona do donošenja konačne odluke o zahtjevu. Podnositelj zahtjeva je naveo da *je izricanje privremene mjere neophodno radi sprječavanja nastupanja štetnih posljedica, koje bi primjenom ovog zakona proizašle po Bosnu i Hercegovinu, i to: Ovim zakonom bi se omogućilo knjiženje, odnos upis u zemljišne knjige u korist Republike Srpske državne imovine koja se nalazi na teritoriji tog*

entiteta i pod zabranom je raspolaganja. To bi omogućilo raspolaganje tom imovinom od strane organa Republike Srpske i šteta koja bi iz toga proizašla teško bi se mogla otkloniti; Primjenom osporenog zakona izravno bi se prekršila zabrana raspolaganja državnom imovinom koju je izrekao Visoki predstavnik, a samim tim bi se prekršile nadležnosti Visokog predstavnika koje on ima po Aneksu 10. Općeg okvirnog sporazuma za mir u Bosni i Hercegovini, što bi značilo grubo kršenje Dejtonskog mirovnog sporazuma; Otežao bi se proces rješavanja pitanja državne imovine, koji je od veoma bitnog značaja za dalje razgovore sa Evropskom komisijom u procesu apliciranja Bosne i Hercegovine za stjecanje kandidatskog statusa za prijem u EU; Država bi bila lišena svoje imovine na području Republike Srpske, što bi ugrozilo njen suverenitet i teritorijalni integritet, kao i izvršavanje međunarodno-pravnih obaveza.

II. Postupak pred Ustavnim sudom

3. Na osnovu člana 22. stav 1. Pravila Ustavnog suda, od Narodne skupštine je zatraženo 17. januara 2011. godine da dostavi odgovor na zahtjev.
4. Na osnovu člana 15. stav 3. Pravila Ustavnog suda, od Ureda visokog predstavnika za Bosnu i Hercegovinu (u daljnjem tekstu: Ured visokog predstavnika), Evropske komisije za demokraciju putem prava (Venecijanska komisija), Pravnog fakulteta Univerziteta u Sarajevu, Pravnog fakulteta Univerziteta u Banjaluci, Pravnog fakulteta Sveučilišta u Mostaru, Federalne uprave za geodetske i imovinsko-pravne poslove Sarajevo i Republičke uprave za geodetske i imovinsko-pravne poslove Banjaluka (u daljnjem tekstu: Republička uprava) zatraženo je, u periodu od 14. marta do 22. jula 2011. godine, da dostave stručno pisano mišljenje u vezi s predmetnim zahtjevom.
5. Narodna skupština je 14. februara 2011. godine dostavila odgovor na zahtjev.
6. Ured visokog predstavnika je 26. aprila 2011. godine dostavio pisana zapažanja (Mišljenje) u vezi s predmetnim zahtjevom.
7. Venecijanska komisija je dostavila 18. oktobra 2011. godine pisano mišljenje.
8. Republička uprava je 30. septembra 2011. godine dostavila pisano mišljenje.
9. Pravni fakultet Univerziteta u Sarajevu, Pravni fakultet Univerziteta u Banjaluci, Pravni fakultet Sveučilišta u Mostaru, Federalna uprava za geodetske i imovinsko-pravne poslove Sarajevo nisu dostavili mišljenja.
10. Na osnovu člana 26. stav 2. Pravila Ustavnog suda, odgovor na zahtjev je dostavljen podnositelju zahtjeva 26. septembra 2011. godine.

11. Na Plenarnoj sjednici održanoj 27. maja 2011. godine Ustavni sud je odlučio da održi javnu raspravu u ovom predmetu. Javna rasprava je održana 18. novembra 2011. godine.
12. Prof. dr. Edin Šarčević i gosp. Mustafa Begić su dostavili 16. i 29. novembra 2011. godine pisana mišljenja.
13. Ustavni sud je 24. novembra 2011. godine proslijedio podnositelju zahtjeva i Narodnoj skupštini mišljenje Ureda visokog predstavnika, mišljenje Venecijanske komisije, mišljenje Republičke uprave, mišljenje prof. dr. Edina Šarčevića i mišljenje gosp. Mustafe Begića.
14. Ustavni sud je 5. decembra 2011. godine Uredu visokog predstavnika proslijedio navedena mišljenja radi eventualne dopune njegovog mišljenja.
15. Na osnovu člana 93. tačka 3. Pravila Ustavnog suda, Ustavni sud je odbio zahtjev za izuzeće Seade Palavrić, potpredsjednice Ustavnog suda, i Mirsada Ćemana, sudije Ustavnog suda, jer nisu sudjelovali u donošenju osporenog zakona koji je predmet spora.

III. Zahtjev

a) Navodi iz zahtjeva

16. Obrazlažući prvi dio zahtjeva, tj. da Narodna skupština nema ustavni osnov da donese osporeni zakon, podnositelj zahtjeva je istaknuo da je osporeni zakon Narodna skupština usvojila na posebnoj sjednici održanoj 14. septembra 2010. godine, a da je kao ustavni osnov u obrazloženju naveden dio Amandmana XXXII stav 1. tačka 6. na Ustav Republike Srpske koji glasi: *Republika uređuje i osigurava vlasničke i obavezne odnose i zaštitu svih oblika vlasništva...* Međutim, Amandman XXXII kojim je mijenjan član 68. Ustava Republike Srpske u stavu 1. tačka 6. u cijelosti glasi: *Republika uređuje i osigurava vlasničke i obavezne odnose i zaštitu svih oblika vlasništva, pravni položaj preduzeća i drugih organizacija, njihovih udruženja i komora, ekonomske odnose sa inostranstvom koji nisu preneseni na institucije Bosne i Hercegovine, tržište i planiranje.* S tim u vezi, podnositelj zahtjeva smatra da navedeni član Ustava Republike Srpske ne predstavlja ustavni osnov da Narodna skupština donese osporeni zakon. U smislu člana I/1. Ustava BiH, Bosna i Hercegovina (u daljnjem tekstu: BiH) s aspekta međunarodnog prava nije nova tvorevina, odnosno ona kao država nastavlja postojanje međunarodnopravnog subjekta Republike BiH, i to unutar vanjskih granica koje su u momentu donošenja Ustava bile priznate prema međunarodnom pravu, odnosno nije riječ o pravnom slijedniku nego je BiH ista ona država koja je nastala podjelom Jugoslavije i koja je 1992. godine priznata kao država. U prilog navedenoj tvrdnji, podnositelj zahtjeva je istaknuo kako je

i u prijelaznim odredbama čl. 2-5. Aneksa II uz Ustav BiH predviđen kontinuitet važenja „ranijeg” prava, nastavak ili prenošenje sudskih i administrativnih postupaka, sudbina međunarodnih ugovora, te nastavak postojanja institucija BiH dok ne budu zamijenjene.

17. Podnositelj zahtjeva je dalje naveo kako je Predsjedništvo BiH 28. novembra 2001. godine donijelo Odluku o ratifikaciji Sporazuma o pitanjima sukcesije (u daljnjem tekstu: Sporazum o sukcesiji), za čiju ratifikaciju su dala saglasnost oba doma Parlamentarne skupštine BiH, prema kojem *pokretna i nepokretna državna imovina federacije konstituirane kao bivša SFRJ će se prenijeti na države nasljednice u skladu s odredbama ovog aneksa, odnosno nepokretna imovina bivše SFRJ koja se nalazi na teritoriji bivše SFRJ će pripasti državama nasljednicama na čijoj se teritoriji ta imovina nalazi, te kada u skladu s ovim aneksom imovina pređe na jednu od država nasljednica, njeno pravo vlasništva i pravo u pogledu te imovine će se tretirati kao da su nastala onog dana kada je ta država proglasila neovisnost i svako pravo vlasništva druge nasljednice i prava u pogledu te imovine će se smatrati da su tog dana prestala.* Iz navedenog proizlazi da je BiH titular vlasništva nad nepokretnom imovinom bivše SFRJ koja se raspadom SFRJ nalazila na teritoriji BiH. Dakle, BiH je potpisnica međunarodnog Sporazuma o sukcesiji, a u skladu s članom III/3.b) Ustava BiH, opći principi međunarodnog prava su sastavni dio pravnog poretka BiH i entiteta. BiH je već odlučivala o imovini koju je dobila po Sporazumu o sukcesiji, odnosno tokom 2002. godine je donijela Zakon o namjeni i korištenju dijela imovine koju je BiH dobila po Sporazumu o sukcesiji. Parlamentarna skupština BiH je 22. februara 2005. godine donijela odluku o prodaji dijela Kasarne „Maršal Tito” u Sarajevu, koju je stekla po osnovu Sporazuma o sukcesiji, Sjedinjenim Američkim Državama. Navedeno potvrđuje da je BiH već raspolagala pokretnom i nepokretnom imovinom koju je stekla po Sporazumu o sukcesiji. Zatim, da BiH ima legitimno pravo uknjižbe nepokretne imovine po Sporazumu o sukcesiji potvrđuje Rješenje Općinskog suda u Mostaru, koji je izvršio upis prava vlasništva u korist države BiH, koje su ranije bile u vlasništvu Savezne direkcije za rezerve industrijskih proizvoda Beograd. Dalje, da je Sud BiH odlučio da je FBiH povrijedila integritet i pravni suverenitet imovine BiH na taj način što je ušla u posjed nekretnina u Sarajevu. Konačno, Zakon o pretvorbi društvene svojine između ostalog propisuje da *Republika BiH postaje nositelj prava vlasništva na imovini u društvenom vlasništvu na kojoj pravo raspolaganja nema Federacija BiH, i to: prirodnim bogatstvima i dobrima u općoj upotrebi, sredstvima na kojima pravo korištenja i upravljanja imaju mjesne zajednice...* Podnositelj zahtjeva je istaknuo da su odredbe navedenog zakona na snazi u skladu s ustavnom odredbom iz tačke 2. Aneksa II na Ustav BiH.

18. Podnositelj zahtjeva je dalje naveo da je donesen Zakon o privremenoj zabrani raspolaganja državnom imovinom BiH koji je proglasio Visoki predstavnik u Bosni i Hercegovini (u daljnjem tekstu: Visoki predstavnik), da je istovremeno s ovim zakonom

proglasio i dva entitetska zakona kojim se zabranjuje raspolaganje državnom imovinom na području Federacije BiH, odnosno Republike Srpske, te da je Vijeće ministara Bosne i Hercegovine formiralo Komisiju za državnu imovinu, utvrđivanje i raspodjelu državne imovine, određivanje prava i obaveza BiH, entiteta i Brčko distrikta BiH (u daljnjem tekstu: Brčko distrikt) u upravljanju državnom imovinom, koja još uvijek nije postigla dogovor oko ključnih odredaba Zakona o državnoj imovini na nivou države. Navedeno ukazuje da je država BiH, odnosno Parlamentarna skupština Bosne i Hercegovine, u skladu s članom IV/4.e) Ustava BiH, nadležna za rješavanje pitanja državne imovine te da Amandman XXXII, kojim je mijenjan član 68. Ustava Republike Srpske, ne predstavlja ustavni osnov po kojem Republika Srpska kao entitet u sastavu BiH može unilateralno odlučivati o statusu državne imovine koja se nalazi na teritoriji Republike Srpske i pod zabranom je raspolaganja. Osim toga, Narodna skupština je donošenjem osporenog zakona uzurpirala nadležnost Parlamentarne skupštine BiH, prekršila Zakon o privremenoj zabrani raspolaganja državnom imovinom BiH, te Zakon o privremenoj zabrani raspolaganja državnom imovinom Republike Srpske, koje je na osnovu svojih ustavnih ovlaštenja proglasio Visoki predstavnik.

19. Obrazlažući drugi dio zahtjeva, tj. da osporeni zakon nije u skladu s alinejama 2. i 6. Preambule Ustava BiH i čl. I/1. i III/3.b) Ustava BiH i člana 1. Protokola broj 1 uz Evropsku konvenciju, podnositelj zahtjeva je istaknuo sljedeće. Odredbe osporenog zakona nisu u skladu s alinejama 2. i 6. Preambule Ustava BiH, jer jednostrano nametanje rješenja od Republike Srpske, bez pronalaženja zajedničkog rješenja i dogovora, ne doprinosi ostvarivanju pravde i tolerancije u društvu, a nametanjem osporenog zakona negira se suverenitet države BiH u skladu s međunarodnim pravom. Osporenim zakonom kao jednostranim aktom prisvaja se državna imovina na području Republike Srpske i država lišava intabularnog prava raspolaganja, odnosno upravljanja, tom imovinom. Derogiraju se propisi koji su regulirali ovu oblast i koji su ostali na snazi u skladu s ustavnom odredbom iz Aneksa II na Ustav BiH o kontinuitetu propisa. Negiraju se i naprijed navedeni zakoni Visokog predstavnika koji ostaju na snazi do stupanja na snagu zakona kojim se uređuje provođenje kriterija koji će se primjenjivati za utvrđivanje imovine koja je u vlasništvu BiH, Federacije BiH, Republike Srpske i Brčko distrikta i utvrđuje pravo vlasništva i upravljanja državnom imovinom, koji će se donijeti na preporuke Komisije za državnu imovinu, tj. do potvrđivanja prihvatljivog i održivog rješenja pitanja raspodjele državne imovine. Dalje, osporeni zakon nije u saglasnosti s članom I/1. Ustava BiH, jer pitanje kontinuiteta države ima za posljedicu i pravni kontinuitet imovine koja je pripadala državi po osnovu prava raspolaganja, upravljanja ili korištenja te imovine. Osporeni zakon nije u saglasnosti s članom III/3.b) Ustava BiH, jer opći principi međunarodnog prava predstavljaju sastavni dio pravnog poretka BiH i entiteta, a država BiH je dužna da poštuje

ratificirane međunarodne sporazume, pa tako i Sporazum o sukcesiji. Pored toga što se osporenim zakonom krši princip *pacta sunt servanda*, krši se i princip *nemo plus iuris ad alium transferre potest quam ipse habet*, jer se donošenjem osporenog zakona postavlja pitanje kako neko ko nije titular vlasničkih prava nad imovinom, može ustupati prava koja uopće nema. Podnositelj zahtjeva je dalje naveo kako osporeni zakon nije niti u skladu s članom 1. Protokola broj 1 uz Evropsku konvenciju, jer država BiH ima imovinu i ima legitimno očekivanje od imovine koja joj je pripala na osnovu Sporazuma o sukcesiji, a osporenim zakonom je došlo do miješanja u pravo države na mirno uživanje imovine. Naime, osporeni zakon propisuje da je imovina koja se nalazi na teritoriji Republike Srpske vlasništvo Republike Srpske, da se upis prava vlasništva u korist Republike Srpske vrši na osnovu odluke nadležnog organa za imovinsko-pravne poslove ili odluke suda, da Pravobranilaštvo Republike Srpske podnosi zahtjev nadležnom organu za imovinsko-pravne poslove za provođenje postupka i utvrđivanje ispunjenosti uvjeta za uspostavu prava vlasništva u korist Republike Srpske, te da će Pravobranilaštvo Republike Srpske u roku od šest mjeseci od stupanja na snagu osporenog zakona pokrenuti postupak za upis prava vlasništva u korist Republike Srpske u zemljišne knjige i druge javne knjige na imovini koja je predmet osporenog zakona. Dakle, miješanje Republike Srpske u mirno uživanje imovine nije zakonito jer je protivno zakonima Visokog predstavnika kojima je propisano da *bez obzira na odredbe drugog zakona ili propisa, državnom imovinom se može raspolagati samo u skladu s odredbama ovog zakona. Svaka odluka, akt, ugovor ili bilo koji drugi pravni instrument kojim se raspolože imovinom iz člana ovog zakona suprotno odredbama ovog zakona ništav je*. To znači da je osporeni zakon ništav. Dalje, prema članu 4. Zakona o privremenoj zabrani raspolaganja državnom imovinom BiH, privremena zabrana raspolaganja državnom imovinom ostaje na snazi do donošenja zakona kojim se uređuje provođenje kriterija koji će se primjenjivati za utvrđivanje imovine koja je u vlasništvu BiH, Federacije BiH, Republike Srpske i Brčko distrikta i utvrđuje pravo vlasništva i upravljanja državnom imovinom, koji će se donijeti na preporuke Komisije, tj. do potvrđivanja prihvatljivog i održivog rješenja pitanja raspodjele državne imovine. Podnositelj zahtjeva je istaknuo da je ovo miješanje protivno principu suvereniteta države i ustavno-pravnog kontinuiteta državnosti, odnosno da je došlo do povrede prava na imovinu države iz člana 1. Protokola broj 1 uz Evropsku konvenciju, jer je entitetskim zakonom država nezakonito lišena svog prava na mirno uživanje imovine koje se štiti navedenim članom.

b) Odgovor na zahtjev

20. Narodna skupština je istaknula da su 3. oktobra 2010. godine u BiH provedeni Opći izbori, da su nakon toga konstituirani Predsjedništvo BiH i Predstavnički dom

Parlamentarne skupštine BiH, tako da se ima smatrati da je prestao mandat i dotadašnjem sazivu Doma naroda Parlamentarne skupštine BiH. Kako zakonodavni organ ne može imati jedan dom iz jednog, a drugi iz drugog saziva, podnositelj zahtjeva nije ovlašten da podnese zahtjev, zbog čega je predložila da se zahtjev odbaci.

21. U pogledu prvog dijela zahtjeva, tj. da ne postoji ustavni osnov da se donese osporeni zakon, Narodna skupština je istaknula sljedeće. Ustavni sud je pitanje nadležnosti da regulira ovu materiju već riješio u postupku ocjene saglasnosti entitetskih ustava s Ustavom BiH, i to svojom Drugom djelimičnom odlukom u predmetu U 5/98 od 18. i 19. februara 2000. godine u kojoj je konstatirano da član 68, izmijenjen Amandmanom XXXII tačka 6. (koji je bio ustavni osnov za donošenje osporenog zakona), nije u suprotnosti s Ustavom BiH. Naime, Ustavni sud je odlučio da Republika Srpska ima ovu nadležnost što se vidi i iz izreke i iz obrazloženja navedene odluke gdje se navodi da *u pogledu osporene odredbe člana 68. tačka 6. Ustava Republike Srpske, Ustavni sud konstatira da ova odredba dodjeljuje Republici Srpskoj ovlaštenje da uređuje, između ostalog, i imovinske i obvezne odnose i zaštitu svih oblika imovine, tržište i planiranje... Član 68. tačka 6, stoga, ulazi u okviru ustavne podjele nadležnosti između institucija BiH i entiteta, te je u saglasnosti sa Ustavom BiH.* Narodna skupština je istaknula da se, u skladu s elementarnim pravnim principima, o istoj stvari ne može dva puta raspravljati i odlučivati, tako da je ovaj dio zahtjeva bespredmetan. Zatim, da je jedino Ustavni sud Republike Srpske nadležan za ovo pitanje, koje je uostalom već raspravio u okviru odlučivanja o povredi vitalnog nacionalnog interesa bošnjačkog naroda i donio Odluku broj UV-6/10 od 10. decembra 2010. godine kojom je zaključio da je osporeni zakon donesen u skladu s Ustavom Republike Srpske. Podnositelj zahtjeva se poziva na Odluku o ratifikaciji Sporazuma o sukcesiji, Zakon o namjeni i korištenju dijela imovine koju je BiH dobila po Sporazumu o sukcesiji, Zakon o privremenoj zabrani raspolaganja državnom imovinom BiH i dr. Međutim, kako je u smislu člana VI/3.a) Ustava BiH u ovoj vrsti sporova standard kontrole samo Ustav BiH koji jedini uređuje raspodjelu nadležnosti između entiteta i institucija BiH, Ustavni sud nije nadležan da odlučuje o saglasnosti zakona entiteta u pogledu ustavnog osnova sa zakonima BiH, odlukama Parlamentarne skupštine Bosne i Hercegovine, rješenjima i presudama redovnih sudova ili pak zakonima koje je nametnuo Visoki predstavnik. Narodna skupština je istaknula kako prvi dio zahtjeva, kao *res iudicata*, treba odbaciti.

22. U odnosu na drugi dio zahtjeva, tj. da osporeni zakon nije saglasan s alinejama 2. i 6. Preambule Ustava Bosne i Hercegovine i čl. I/1. i III/3.b) Ustava Bosne i Hercegovine i člana 1. Protokola broj 1 uz Evropsku konvenciju o zaštiti ljudskih prava i osnovnih sloboda, Narodna skupština je istaknula sljedeće. Podnositelj zahtjeva ne navodi konkretne članove osporenog zakona koji bi navodno bili neustavni, nego citira kompletan zakon

što svakako nije u skladu s Pravilima Ustavnog suda, te se može smatrati da osporava čitav zakon u materijalnom smislu. Iako se ovaj dio zahtjeva, prema tvrdnji podnositelja zahtjeva, odnosi na materijalni aspekt, iz obrazloženja se vidi kako podnositelj zahtjeva osporava ovlaštenje, odnosno nadležnost Republike Srpske za donošenje osporenog zakona, što predstavlja njegov formalni aspekt koji je, kako je već navedeno, Ustavni sud već raspravio i odlučio u Odluci broj U 5/98. Osporeni zakon je donesen u skladu s čl. I/1, I/3, III/1. i III/3.a) Ustava Bosne i Hercegovine, odnosno radi se o materiji koja ne spada u nadležnost institucija BiH, osim ako se entiteti o tome nisu sporazumjeli u smislu člana III/5.a) Ustava BiH. Dakle, kako sporazuma nema, odnosno kako Republika Srpska ovu nadležnost nije prenijela na institucije BiH, to Narodna skupština ni na koji način nije ugrozila mir, pravdu, toleranciju, pomirenje, suverenitet, teritorijalni integritet i političku neovisnost BiH.

23. U vezi s povredom člana I/1. Ustava BiH, Narodna skupština je istaknula kako je i ovdje riječ o ustavnom osnovu koji je prethodno obrazložen. Pored toga, Narodna skupština je istaknula kako podnositelj zahtjeva zanemaruje da navedeni član propisuje da BiH nastavlja svoje pravno postojanje po međunarodnom pravu kao država, s unutrašnjom strukturom izmijenjenom prema ovim odredbama, što znači da pravni kontinuitet međunarodnog subjektiviteta BiH nema za posljedicu i pravni kontinuitet imovine u istom obliku. S tim u vezi navedeni član se ne može posmatrati bez povezivanja s članom I/3. Ustava BiH koji regulira sastav BiH, tj. da se BiH sastoji od dva entiteta - Federacije BiH i Republike Srpske, kao i s čl. III/1. i III/3.a) koji reguliraju raspodjelu nadležnosti između entiteta i institucija BiH. Zatim, osporeni zakon je utemeljen na izvornim principima Dejtonskog mirovnog sporazuma, jer je međuentitetskom linijom razgraničenja jasno uređena granica između entiteta, odnosno teritorije na kojoj Republika Srpska u punom kapacitetu vrši zakonodavnu, izvršnu i sudsku vlast saglasno raspodjeli nadležnosti između BiH i entiteta. Po istom ustavnom osnovu Narodna skupština je usvojila Zakon o stvarnim pravima kao sistemski zakon koji uređuje stjecanje, korištenje, raspolaganje, zaštitu i prestanak prava vlasništva. Jedan od razloga za donošenje osporenog zakona je i činjenica da je Brčko distrikt po istim principima donio Zakon o javnoj imovini, i to uz superviziju Ureda visokog predstavnika. Osporeni zakon počiva na teritorijalno-funkcionalnom principu i na najbolji mogući način rješava status imovine koja je pod zabranom raspolaganja. Navedeno znači da je sva imovina koja se nalazi na teritoriji Republike Srpske vlasništvo Republike Srpske, te da po funkcionalnom principu dio te imovine Republika Srpska može ustupiti na korištenje institucijama BiH radi obavljanja poslova iz njihove nadležnosti. Osporenim zakonom nije riješen status imovine koja je također pod zabranom raspolaganja i nalazi se van granica BiH, za koju se nije mogao primijeniti teritorijalni princip, zbog čega se to pitanje mora regulirati posebnim zakonom.

24. U odnosu na navode kojim se ukazuje na povredu člana III/3.b) Ustava, Narodna skupština je istaknula kako nije jasno zbog čega podnositelj zahtjeva smatra da je usvajanjem ovog zakona BiH lišena mogućnosti donošenja provedbenog propisa u skladu s članom 8. Sporazuma o sukcesiji, kada je Republika Srpska usvajanjem osporenog zakona upravo doprinijela ispunjenju obaveze iz člana 8. navedenog sporazuma, da ni na koji način ne onemogućava institucije BiH da, ukoliko postoji politička volja, usvoje zakon na državnom nivou, kojim bi bila regulirana preostala pitanja (imovina BiH van granica BiH, odnosno teritorije entiteta). Narodna skupština je navela kako je Ustavni sud u Odluci U 5/98 istaknuo da *u svakom slučaju, Ustavni sud konstatira da je 4. augusta 1998. godine stupio na snagu Okvirni zakon o privatizaciji preduzeća i banaka u BiH („Službeni glasnik BiH” broj 14/98). Cilj ovog zakona je, zapravo, usklađivanje zakonodavstva entiteta u ovom domenu i uključivanje svih osoba u proces privatizacije na nediskriminirajući način (...), dok je istovremeno zakonodavna nadležnost entiteta u principu poznata (član 2. Okvirnog zakona).* Narodna skupština je ukazala da je Sporazum o sukcesiji potpisala i tada SRJ, da ustavna povelja državne zajednice Srbije i Crne Gore definira Srbiju i Crnu Goru kao jedan subjekt međunarodnog prava, međutim član 59. povelje propisuje da *imovina Savezne Republike Jugoslavije potrebna za rad institucija Srbije i Crne Gore imovina je Srbije i Crne Gore...* U vezi s povredom principa *nemo plus iuris ad alium transfere potest quam ipse habet*, koju ističe podnositelj zahtjeva, Narodna skupština je navela da također nije jasno na osnovu čega se navedeno ističe ako se ima u vidu Odluka Ustavnog suda U 5/98. Naime, ako to nije imovina Republike Srpske od koje se, pored Federacije BiH, sastoji BiH, čija je onda to imovina, da li neke druge države BiH?! U prilog navedenom ukazano je na član VIII/3. Ustava BiH iz kojeg slijedi da BiH nema vlastitih prihoda niti vlastite imovine iz koje bi mogla pribavljati prihode.

25. U vezi s tvrdnjom podnositelja zahtjeva o povredi prava na imovinu iz člana 1. Protokola broj 1 uz Evropsku konvenciju, Narodna skupština je istaknula kako Evropska konvencija štiti ljudska prava od intervencija države, a ne prava države od njenog entiteta, odnosno kako ne postoji ljudsko pravo države na mirno uživanje imovine. Pravo na mirno uživanje imovine odnosi se na privatnu imovinu fizičkih i pravnih osoba, što se može vidjeti iz čitavog niza presuda Evropskog suda za ljudska prava. Dalje, u vezi s nezakonitim miješanjem Republike Srpske u ovo pravo, jer je protivno zakonima Visokog predstavnika, Narodna skupština je navela da je pravo države na mirno uživanje imovine *nonsens*, tako da je svaki daljnji komentar nepotreban. Ustavni sud nije nadležan cijeniti jesu li entitetski zakoni u skladu sa zakonima koje je nametnuo Visoki predstavnik, te da zakon ne može biti ništav nego samo neustavan. U odnosu na navode iz zahtjeva u vezi s kontinuitetom pravnih propisa, Narodna skupština je istaknula kako je podnositelj zahtjeva u navedenoj Odluci U 5/98 imao istu argumentaciju, koju Ustavni sud nije prihvatio.

26. Narodna skupština je istaknula kako zahtjev nije utemeljen, te kako ga treba odbiti kao i zahtjev za donošenje privremene mjere. Zatim, kako podnositelj zahtjeva kao standard kontrole ustavnosti osporenog zakona navodi i Zakon o namjeni i korištenju dijela imovine koju je BiH dobila po Sporazumu o sukcesiji, kao i Odluku Parlamentarne skupštine BiH, iako ovi akti to nisu, Narodna skupština je istaknula kako traži izuzeće potpredsjednice Ustavnog suda Seade Palavrić i sudije Ustavnog suda Mirsada Ćemana, koji su u periodu od 2002. do 2006. godine bili poslanici u Predstavničkom domu Parlamentarne skupštine BiH i sudjelovali u donošenju tih akata. Pored toga, potrebno je o ovom zahtjevu raspravljati i odlučivati na sjednicama Ustavnog suda u punom sastavu, a ne da raspravlja i odluku donese pet od devet sudija, pri čemu ostale četiri sudije nemaju priliku niti da se izjasne (tzv. Malo vijeće Ustav BiH ne poznaje), što je postala praksa Ustavnog suda i što nije u skladu s Ustavom BiH. Pored toga, ispred Republike Srpske jedno od dva mjesta još nije popunjeno, a saglasno Pravilima Ustavnog suda četiri sudije iz Federacije BiH i samo jedan sudija iz Republike Srpske mogu donijeti bilo koju odluku Ustavnog suda. Narodna skupština je istaknula da, ukoliko se prihvati rasprava o zahtjevu u meritumu, u smislu člana VI/2.b) Ustava Bosne i Hercegovine treba održati javnu raspravu.

c) Mišljenja data u svojstvu *amicus curiae*

27. Visoki predstavnik je istaknuo kako Ustav Bosne i Hercegovine ne sadrži izričite odredbe o tome kako državna imovina mora biti podijeljena između različitih nivoa vlasti, odnosno da nema sporazuma između države i entiteta u tome koja su njihova pojedinačna prava na korištenje, upravljanje i raspolaganje takvom imovinom, uključujući i onu imovinu u kojoj je SFRJ imala pravo raspolaganja i imovinu koja je BiH pripala po međunarodnom Sporazumu o sukcesiji. U decembru 2004. godine Vijeće ministara BiH je osnovalo Komisiju za državnu imovinu koju čine predstavnici države, entiteta i Brčko distrikta, i koja bi trebala izraditi kriterije za utvrđivanje koja je imovina u vlasništvu države, koja u vlasništvu entiteta i Brčko distrikta i zakonodavstvo o pravima vlasništva i upravljanja državnom imovinom. Visoki predstavnik je istaknuo da je proglasio Zakon o privremenoj zabrani raspolaganja državnom imovinom na nivou BiH i entiteta. Iako je navedena zabrana uvedena na period od jedne godine, u više navrata je produžavana tako da je produžena do stupanja na snagu zakona o državnoj imovini, odnosno do „prihvatljivog i održivog” rješenja pitanja raspodjele državne imovine. Zatim, u periodu od preko pet godina Komisija za državnu imovinu nije postigla sporazum o kriterijima za utvrđivanje koja imovina je u vlasništvu države, entiteta i Brčko distrikta, niti o nacrtu zakona kojim se preciziraju njihova pojedinačna prava. U pregovorima su se pojavile dvije teorije kako treba utvrditi navedeno, i to teorija teritorijalne podjele i teorija pravnog kontinuiteta. Pored toga, „*funkcionalno-teritorijalna*” raspodjela nastala je unutar

Komisije kao treća „kompromisna” teorija za utvrđivanje imovine koja pripada državi, entitetima, odnosno Brčko distriktu. Narodna skupština usvojila je osporeni zakon kojim se jednostrano nameće vizija Republike Srpske u pogledu podjele državne imovine po čisto teritorijalnom principu, što dovodi u opasnost mogućnost dogovornog rješenja. Visoki predstavnik je istaknuo kako je zbog navedenoga 6. januara 2011. godine izdao nalog kojim se obustavlja primjena osporenog zakona i koji ostaje na snazi do stupanja na snagu konačne odluke Ustavnog suda o osporenom zakonu.

28. U odnosu na argumente koje je iznijela Narodna skupština, kojim podržava teritorijalni princip izveden iz Aneksa II uz Opći okvirni sporazum, Visoki predstavnik je istaknuo kako Aneks II uz Opći okvirni sporazum *predviđa teritorijalno razgraničenje između dva entiteta, a ne između entiteta i države, pri čemu bi ovo posljednje bilo nemoguće.* Istaknuto je kako *pitanja koja se javljaju po Općem okvirnom sporazumu i njegovim aneksima u pogledu teritorijalnog razgraničenja između dva entiteta ni na koji način ne utječu na vršenje nadležnosti od strane BiH na njenoj teritoriji niti na sposobnost institucija BiH da budu vlasnici imovine koja se nalazi na teritoriji bilo kojeg entiteta.* Zaključeno je kako *smatramo da bi striktno teritorijalna podjela državne imovine značila da je država tvorevina entiteta, koja uživa samo one nadležnosti i sredstva koja su joj izričito prenijeli entiteti kao suverene države.* U odnosu na tvrdnje podnositelja zahtjeva da je Sporazum o sukcesiji sam po sebi riješio raspodjelu državne imovine, tj. da su entiteti vlasnici cjelokupne imovine koju je BiH dobila, Visoki predstavnik je ukazao na priloženo Mišljenje Pravnog odjela Ureda visokog predstavnika od 12. decembra 2005. godine iz kojeg slijedi kako *Sporazum o sukcesiji ne može se shvatiti kao sporazum kojim se uređuju pojedinačna prava institucija BiH, entiteta i Brčko distrikta na imovinu izvedenu iz sporazuma. Sporazum djeluje isključivo radi uspostave normativnih prava država nasljednica u pogledu njihovog uzajamnog odnosa...* U prilog načelu funkcionalnosti u odnosu na teritorijalno načelo, Visoki predstavnik je ukazao na Zakon o odbrani, koji je usvojen na osnovu člana III/5.a) Ustava BiH, koji u čl. 71-74. predviđa okončanje raspolaganja svim pravima nad imovinom koja će i dalje služiti za potrebe odbrane i zabranjuje se bilo kakvo raspolaganje tom imovinom do okončanja raspolaganja imovinskim pravima. U odnosu na Okvirni zakon o privatizaciji preduzeća i banaka u Bosni i Hercegovini (u daljnjem tekstu: Okvirni zakon o privatizaciji), Visoki predstavnik je istaknuo kako upravo ovaj zakon predstavlja primjer funkcionalne raspodjele državne imovine, jer je BiH donošenjem ovog zakona stvorila pravni ambijent za privatizaciju banaka i preduzeća istovremeno priznajući kako je privatizacija pitanje koje prvenstveno potpada pod nadležnosti entiteta prema Ustavu, i koji kao takav omogućava entitetima donošenje dodatnih zakona i privatiziranje preduzeća i banaka koje nisu u privatnom vlasništvu (u prilog navedenome je ukazano na preambulu Okvirnog zakona o privatizaciji).

29. U odnosu na tvrdnje podnositelja zahtjeva kako se osporenim zakonom krši Zakon o privremenoj zabrani raspolaganja državnom imovinom BiH, odnosno na tvrdnje Narodne skupštine da Ustavni sud nije mjerodavan ispitivati jesu li entitetski zakoni u skladu sa zakonima koje je nametnuo Visoki predstavnik, te da zakon ne može biti ništav nego neustavan, Visoki predstavnik je naveo da su *tri zabrane raspolaganja uvedene (su) kako na državnom tako i na entitetskom nivou kako bi se osiguralo da cjelokupna imovina potpada pod predmet zabrane raspolaganja, bez obzira ko se nalazi u posjedu te imovine i bez obzira ko će na kraju biti priznat kao vlasnik te imovine*. Osporeni zakon pokreće pitanja iz čl. 2. i 4. Zakona o privremenoj zabrani. Ukoliko Ustavni sud odluči kako institucije BiH jesu vlasnici određene imovine obuhvaćene osporenim zakonom, odnosno kako je BiH inače mjerodavna uređivati cjelokupnu ili dio ove imovine po Ustavu, Ustavni sud bi bio mjerodavan ustanoviti zadire li kršenje čl. 2. i 4. Zakona o privremenoj zabrani raspolaganja državnom imovinom BiH u Ustav BiH, konkretno u prvu rečenicu člana III/3.b) Ustava BiH. U odnosu na tvrdnje Narodne skupštine kako BiH nema zakonodavnu nadležnost za pitanja državne imovine, Visoki predstavnik je naveo *konstatiramo da pitanje zakonodavnih nadležnosti nad državnom imovinom nije od centralnog značaja za predmetni slučaj. Umjesto toga, kako se ranije navodi, spor se odnosi na vlasništvo nad državnom imovinom koja se nalazi na teritoriji Republike Srpske i na mogućnost države da donosi zakone u pogledu ove imovine, konzekventno svojim vlasničkim interesima. Drugim riječima, smatramo da, ako Sud prizna da je BiH vlasnik državne imovine koja spada u predmet osporavanog zakona, bilo bi isključivo na institucijama BiH da uređuju tu imovinu*.

30. Venecijanska komisija je istaknula kako Ustav BiH ne sadrži izričite odredbe o podjeli državne imovine između nivoa vlasti. Država i entiteti nisu postigli dogovor oko svojih prava na korištenje, upravljanje i raspolaganje državnom imovinom. Navedeno je da *u federalnim državama, raspodjela državne imovine između centralne države i federalnih jedinica je obično regulirana izričitom ustavnom odredbom. Kada to nije učinjeno, pitanje državne imovine se može regulirati na osnovu pravila o incidentalnim ovlaštenjima. Naime, javna vlast, za razliku od privatnih osoba u načelu ima vlasništvo samo nad onom imovinom koja je potrebna za pružanje javnih usluga ili za ostvarenje prihoda; državna se stoga može posmatrati kao pitanje incidentalnih ovlaštenja*.

31. Nadalje, u skladu s članom VI/3.a) Ustava BiH, *Ustavni sud ima isključivu nadležnost odlučivanja o svim sporovima koji proisteknu iz ovog Ustava između dva entiteta, ili između Bosne i Hercegovine i jednog ili oba entiteta, ili između institucija Bosne i Hercegovine, uključujući, ali ne ograničavajući se na to: ... Je li neka odredba ustava ili zakona jednog entiteta sukladna ovom Ustavu*. Dakle, normativna mjerila koja treba primijeniti na ovaj

predmet su predviđena Ustavom BiH. Član VI/3.a) Ustava BiH jasno ukazuje na to da zakonodavstva entiteta moraju izvršavati svoje zakonodavne nadležnosti na način koji je u skladu s Ustavom BiH. Istaknuto je da, u skladu s čl. I/1. i I/3. Ustava BiH, i Republika Srpska i Federacija BiH su entiteti BiH koja *nastavlja svoje pravno postojanje po međunarodnom pravu kao država, s unutrašnjom strukturom modificiranom ovim Ustavom...* što znači da su entiteti dio unutrašnje strukture BiH i ne mogu biti suverene države same po sebi. Raspodjela nadležnosti između institucija BiH i entiteta je regulirana članom III Ustava, čiji stav 1. navodi ekskluzivne nadležnosti institucija BiH, a stav 2. entiteta. Stav 3. dodjeljuje rezidualne nadležnosti entitetima: *Sve vladine funkcije i ovlaštenja koja nisu ovim Ustavom izričito povjerene institucijama BiH pripadaju entitetima.* Također, stav 5. propisuje ostale nadležnosti države BiH, osobito mogućnost prijenosa nadležnosti s entiteta na BiH sporazumom. *BiH će preuzeti nadležnosti u onim stvarima u kojima se o tome postigne saglasnost.* Venecijanska komisija je dalje istaknula kako je, u skladu sa Sporazumom o sukcesiji, vlasništvo nad državnom imovinom na području BiH preneseno na državu BiH. S tim u vezi podnositelj zahtjeva i Narodna skupština imaju suprotna stajališta. Prema podnositelju zahtjeva BiH nastavlja međunarodno-pravni subjektivitet, tako da je titular cjelokupne državne imovine, ali entiteti i drugi nivoi vlasti mogu koristiti ili imati u vlasništvu onu imovinu koja im je potrebna za vršenje njihovih pojedinačnih nadležnosti. Prema Narodnoj skupštini, BiH ne postoji bez ili van entiteta, sva imovina koja je postojala u trenutku stupanja na snagu Aneksa 4 Općeg okvirnog sporazuma je u vlasništvu entiteta u kojem se nalazi, a institucije BiH mogu koristiti tu imovinu onoliko koliko ih ovlaste entiteti. Venecijanska komisija je navela da niti jedan stav nije pravilan. Naime, država BiH, kako bi izvršila svoje primarne funkcije, mora biti vlasnik i raspolagati (nekom) državnom imovinom. A tako i entiteti. Ustav BiH jasno ukazuje na izričito pravno postojanje države BiH kako u međunarodnom tako i u domaćem pravnom poretku, tj. postojanje koje se ne može svoditi samo na postojanje entiteta. Načelo pravnog kontinuiteta (u međunarodnom pravu) treba kombinirati s pravilima o raspodjeli ovlaštenja utvrđenih federalnim ustavom. Podjela državne imovine je najvećim dijelom ustavno pitanje, koje je trebalo biti regulirano ustavom države BiH, ali zbog historijskih razloga to nije učinjeno tako da postoji nedostatak eksplicitnog ustavnog prava. Pitanje vlasništva i popratne zakonske nadležnosti se moraju rješavati na osnovu Ustava, na način koji je u skladu s raspodjelom ustavnih ovlaštenja. Ovo bitno pitanje mora riješiti država BiH, tako da se imovina dodijeli svakom nivou vlasti, kako bi se osiguralo izvršavanje ustavnih funkcija, pri čemu se moraju uvažavati teritorijalni i historijski kriteriji u raspodjeli državne imovine.

32. Venecijanska komisija je zaključila kako *osporeni zakon krši osnovno načelo da se, u federalnim državama, pitanja raspodjele ovlaštenja (državna imovina se može posmatrati*

kao pitanje incidentalnih ovlaštenja) između centralne države i federalnih jedinica mora riješiti na federalnom nivou, bilo federalnim ustavom ili federalnim zakonodavstvom donesenim po takvom ustavu. Osnovni princip na kojem se raspodjela mora temeljiti jeste da se imovina raspodijeli svakom nivou kako bi se svakoj komponenti države omogućilo vršenje svoje ustavne funkcije. Teritorijalni i historijski kriteriji se također mogu koristiti u raspodjeli državne imovine. Osporeni zakon, dakle, prisvaja ovlaštenja koja ne mogu pripadati federalnoj jedinici jer se ta ovlaštenja tiču raspodjele ovlaštenja te su inherentno federalne. Osporenim zakonom se također krši funkcionalni princip raspodjele imovine u federalnoj državi. On zadire u autonomiju BiH time što predviđa da Republika Srpska može sklopiti ugovor s Vijećem ministara BiH o ustupanju na korištenje dijela imovine potrebne institucijama BiH radi obavljanja poslova iz njihove nadležnosti. Korištenje te imovine pripada ipso iure državi i ne može ovisiti o mogućem sporazumu Republike Srpske.

33. Republička uprava je istaknula da su Dejton - Pariški sporazumi (namjerno množina, jer pored osnovnog sporazuma ima još 12 aneksa) odredili BiH kao sporazumno državu dva entiteta, dajući jedino entitetima da budu strane u budućim promjenama onoga što je zaključeno 14. decembra 1995. godine. To potvrđuju odredbe čl. I/3, III/4, III/5.a) i b), IV/4.e) i V/3.i). Navedeno je da je odredba člana I/1. Ustava BiH vrlo jasno odredila tri segmenta, i to: „prema međunarodnom pravu kao država”, u „okviru međunarodno priznatih granica”, te „ostaje članica UN”, sve to s unutrašnjom strukturom izmijenjenom kako je predviđeno Ustavom BiH. Međunarodni ugovor nijednom odredbom nije odredio unutrašnji kontinuitet BiH, kojeg nema niti na političkom, niti ustavnom ili bilo kojem pravnom smislu, tako da svako pozivanje na unutrašnji kontinuitet nema nikakvu pravnu osnovu u međunarodnom ugovoru kojim je nastala i određena današnja BiH. Republička uprava je dalje navela da je odredbama člana I/3. Ustava BiH određeno da se BiH sastoji od dva entiteta, a niti jednim članom Ustava BiH nije BiH dato pravo na bilo kakvu imovinu, pa tako u smislu člana III/3.a) Ustava BiH pravo na imovinu pripada isključivo entitetima. Isto tako, *Ustav BiH ne sadrži osnov za donošenje Zakona o podjeli državne imovine na nivou BiH, jer je isključiva nadležnost za donošenje takvih zakona na nivou entiteta.* Zatim, Ustav BiH propisuje kako BiH kao država ima samo nadležnost prema vani, u odnosu s drugim državama, a sve ostalo je stvar entiteta i ustrojstva vlasti predviđenog ustavima entiteta. Time je Ustav BiH odredio entitete kao nositelje vlasti na teritoriji BiH, a nije odredio niti jedno drugo ministarstvo na nivou BiH koje bi imalo nadležnosti ili ovlaštenja za vršenje vlasti unutar BiH.

34. Republička uprava je istaknula kako nije sporno da je BiH po osnovu Sporazuma o pitanjima sukcesije stekla određenu imovinu, tačno je da je BiH na osnovu člana I/1. Ustava nastavila svoje pravno postojanje po međunarodnom pravu kao država, ali s izmijenjenom strukturom, odnosno da je složena državna zajednica (konfederacija ili labava federacija).

Visoki predstavnik je odlukama iz 2005. godine nametnuo tri zakona čiji je cilj bio da se institucijama BiH osigura imovina koja joj je potrebna za obavljanje funkcija. Vlada Republike Srpske je, nakon što je razmatrala Informaciju o popisu državne imovine koju je sačinio Ured visokog predstavnika, konstatala kako popis ne odgovara stvarnom stanju i pozvala Vijeće ministara da u roku od 60 dana iskaže potrebu za imovinom koja se nalazi na teritoriji Republike Srpske. Kako nije ispoštovan navedeni rok, Narodna skupština je donijela osporeni zakon, koji se temelji na općim principima građanskog prava koji poznaje institut pravnog jedinstva zemljišta i zgrade, odnosno po ovom principu sve nekretnine (građevinski i drugi objekti) koje se nalaze na površini zemljišta ili ispod, a namijenjene su da tamo trajno ostanu, dijele pravnu sudbinu tog zemljišta. Dalje, *teritorija Republike Srpske je utvrđena u Dejtonskom mirovnom sporazumu, razgraničena međuentitetskom linijom i kako teritorija pripada Republici Srpskoj, po tom principu i svi građevinski i drugi objekti koji se nalaze na teritoriji Republike Srpske su vlasništvo Republike Srpske. Po ovom istom principu uz superviziju Ureda visokog predstavnika usvojen je Zakon o javnoj imovini Brčko distrikta, po kojem je utvrđeno da sva imovina, koja se nalazi na teritoriji Brčko distrikta, je vlasništvo Brčko distrikta pa se nameće logičan zaključak da se taj princip primijeni i kad je u pitanju imovina koja se nalazi na teritoriji entiteta.* Republička uprava je istaknula da Ustav BiH ne daje izričito pravo BiH na imovinu, tako da BiH nema imovinu, a nekretnine koje se nalaze van BiH, zgrade diplomatsko konzularnih predstavništava bi mogle pripasti BiH, dok bi sva ostala imovina (službeni stanovi, odmarališta, hoteli) bila predmet podjele između entiteta i BiH. Republička uprava je istaknula kako očekuje da će Ustavni sud BiH zahtjev odbaciti, jer ne može dopisivati ustavne odredbe i jer je njegova obaveza da štiti Ustav kao dio međunarodnih ugovora, a odrediti pravo BiH bilo bi suprotno međunarodnom pravu i Bečkoj konvenciji o pravu međunarodnih ugovora.

35. Republička uprava je ukazala na član 1. odjeljak 8. Ustava SAD prema kojem Kongres ima ovlaštenja *da vrši isključivu zakonodavnu vlast u svakom pogledu nad distriktom koji ustupanjem od strane pojedinih država i prihvatanjem od strane Kongresa, može postati sjedište vlade SAD-a, (napomena: Distrikt Vošington) kao i da vrši istu takvu vlast nad mjestima kupljenim na osnovu saglasnosti zakonodavnog tijela države u kojoj se ta mjesta nalaze...* Također, *Švicarska u svom sastavu ima 27 kantona i kantoni su vlasnici nekretnina na teritoriji svog kantona ...*

IV. Javna rasprava

36. Ustavni sud je, u skladu s članom 46. Pravila Ustavnog suda, na Plenarnoj sjednici održanoj 27. maja 2011. godine odlučio da održi javnu raspravu na kojoj će se raspravljati o predmetnom zahtjevu. Ustavni sud je, u skladu s članom 47. stav 3. Pravila Ustavnog

suda, na Plenarnoj sjednici održanoj 15. jula 2011. godine, odlučio da na javnu raspravu pozove: predstavnika podnositelja zahtjeva, predstavnika Narodne skupštine, prof. Roberta Badintera, predsjednika Arbitražne komisije za bivšu Jugoslaviju, prof. dr. Josepha Marka, bivšeg sudiju Ustavnog suda, Zvonimira Kutlešu, predsjedavajućeg Komisije za državnu imovinu, prof. dr. Edina Šarčevića, vanrednog profesora na Pravnom fakultetu u Leipzigu i Mustafu Begića, dipl. pravnika i inž. geodezije.

37. Ustavni sud je 18. novembra 2011. godine održao javnu raspravi kojoj su prisustvovali: predstavnik podnositelja zahtjeva, predstavnik Narodne skupštine, Zvonimir Kutleša, predsjedavajući Komisije za državnu imovinu, prof. dr. Edin Šarčević, vanredni profesor na Pravnom fakultetu u Leipzigu, Mustafa Begić, dipl. pravnik i inž. geodezije.

38. Predstavnica podnositelja zakona je ukratko iznijela predmet zahtjeva, uglavnom u okviru dostavljenog zahtjeva. Narodna skupština je iznijela argumente za donošenje osporenog zakona, uglavnom u okviru odgovora na zahtjev.

39. Zvonimir Kutleša, predsjedavajući Komisije za državnu imovinu, između ostalog, istaknuo je kako je Komisija formirana prije sedam godina, kako je tokom rada dolazilo do usaglašavanja stavova, na primjer da Sporazum o sukcesiji ne može biti pravni osnov za uknjižbu prava vlasništva u korist BiH, jer je državna imovina unutrašnje pitanje koje treba riješiti donošenjem zakona, kako svi nivoi vlasti moraju imati svoju imovinu, te kako se doneseni zakon ne može primjenjivati retroaktivno zbog zaštite stečenih prava. Tokom rada Komisija se suočavala s nerazumijevanjem pojma državne imovine, tako da su pojedini članovi Komisije smatrali kako javna dobra, odnosno dobra u općoj upotrebi, te prirodna bogatstva predstavljaju državnu imovinu. Međutim, na tim dobrima država ne može imati pravo vlasništva nego pravo iskorištavanja. Iako je dolazilo do određenih usaglašavanja stavova, Komisija nije uspjela utvrditi kriterije, te sačiniti nacrt zakona o državnoj imovini koji bi bio na dnevnom redu Parlamentarne skupštine BiH. Zatim, odredbama člana 1. Zakona o privremenoj zabrani raspolaganja državnom imovinom je regulirano koja je to imovina čiji status treba rješavati, a odredbama člana 4. tog zakona je propisano kako privremena zabrana raspolaganja državnom imovinom ostaje na snazi do donošenja zakona o državnoj imovini koji će se donijeti na prijedlog Komisije. Gosp. Kutleša je istaknuo kako navedeno ukazuje da je u nadležnosti Parlamentarne skupštine BiH donošenje zakona o državnoj imovini, što potvrđuje i odluka o formiranju Komisije, a Narodna skupština je već donijela osporeni zakon. Državna imovina je unutrašnje pitanje svake države, a BiH to treba riješiti tako što će svi nivoi vlasti imati svoju imovinu.

40. Prof. dr. Edin Šarčević je, između ostalog, istaknuo da *reguliranje materije državne imovine entitetskim zakonom je u suprotnosti s Ustavom BiH zbog toga što se preuzimanjem*

materije državne imovine u isključivu nadležnost entiteta krši princip kontinuiteta iz člana I/1. Ustava BiH u vezi s propisima o nadležnosti institucija BiH iz čl. III/1.a) i e) i propisanim ovlaštenjima Parlamentarne skupštine..., tako da je osporeni zakon iz formalnih razloga neustavan. Zatim, reguliranje materije državne imovine entitetskim zakonom je u suprotnosti sa Ustavom BiH zbog toga što se njime na entitetskom nivou, suprotno izričitim odredbama državnog propisa, uređuje raspolaganje državnom imovinom. Ovim je povrijeđen princip normativne hijerarhije iz čl. III/3.b) prva rečenica Ustava. Također, donošenjem entitetskog zakona koji je predmet reguliranja državnog zakona i koji stoji pod zabranom raspolaganja povrijeđeno je ustavno pravo u formi kršenja principa pravne države iz člana I/2. Ustava BiH, zbog čega je osporeni zakon iz formalnih razloga neustavan. Ako se donošenje osporenog zakona ne bi smatralo neustavnim iz navedenih razloga, onda se u prilog njegovoj neustavnosti ukazuje na povredu nepisanog načela o obavezi na lojalno djelovanje, koje slijedi iz sistemske veze čl. III/5, III/2.d), III/3.b), 2.3. i 6. alineje Preambule i člana I/1. Ustava BiH... U vezi s povredom prava na imovinu, prof. dr. Šarčević je istaknuo kako državi nedostaje aktivna legitimacija jer ne ulazi u krug osoba koje se mogu pozvati na povredu člana 1. Protokola broj 1 uz Evropsku konvenciju. Država nije spriječena da u formi zakona ili nekim drugim aktom regulira korištenje državne imovine, odnosno da može raspolagati vlasništvom tako što će ga regulirati, tako da član 1. Protokola broj 1 uz Evropsku konvenciju nije povrijeđen.

41. Gosp. Mustafa Begić je, između ostalog, naveo da su sve mirovne sporazume kroz historiju, osim „Dejtona”, potpisivali protektori u BiH, a da niti jedna norma, ako se radilo o njenom interesu (ratne štete, vlasništvo i sl.), nije ispunjena. Arhivi u BiH nemaju niti jednu kopiju mirovnih sporazuma, jer nikada nisu ratificirani. Ipak, BiH je u svim fazama svoga razvoja imala odgovarajuće propise o zemljišnim evidencijama. Dalje, OHR je prije dvije godine širokom administrativnom akcijom, koja je građa zapakovana u četrnaest velikih kutija, ustvrdio da u BiH ima samo 979 objekata državnog vlasništva, mada ih stvarno ima oko 16.972. Mnogi najugledniji intelektualci BiH osporavaju norme Dejtona i OHR-a protektora nad BiH. Nikada nije znanstveno objašnjeno što je pravna osnova da se teritorija BiH podijeli na dva tzv. entiteta kakvu podjelu nikada u svojoj povijesti nije imala. Gosp. Begić je istaknuo kako nije utemeljen ustavni osnov da Narodna skupština donese osporeni zakon kojim se mijenja stečeno i upravno pravo vlasništva nad nekretninama. Narodna skupština se „nezakonito upustila” u donošenje osporenog zakona, ostvarila je „stjecanje bez osnova” jer na nezakonit način raspolaze mnogim nekretninama, ostvaruje „vršenje tuđih poslova protiv zabrane”. Također, teritorija BiH se, simbolično rečeno, „komada” već preko tristo godina, preciznije od Karlovačkog mira (1699). U nezakonitom otuđivanju teritorija Bosne, kako otvoreno pišu srpski povjesničari, značajnu ulogu je imalo mito i korupcija državnika. Donošenje osporenog

zakona je u suprotnosti sa normama zabrane raspolaganja sa državnom imovinom, a i normama Zakona o obaveznim odnosima, sporazumima o pitanjima sukcesije i zemljišno-knjižnog prava. Sa izloženog treba prihvatiti sugestiju predlagača o negiranju ustavnosti osporenog zakona.

V. Relevantni propisi

42. Ustav Bosne i Hercegovine

Preambula

[...]

Posvećeni miru, pravdi, toleranciji i pomirenju,

[...]

Opredijeljeni za suverenitet, teritorijalni integritet i političku nezavisnost Bosne i Hercegovine u skladu s međunarodnom pravu,

[...]

Član I/1.

Kontinuitet

Republika Bosna i Hercegovina, čije je zvanično ime od sada „Bosna i Hercegovina”, nastavlja svoje pravno postojanje po međunarodnom pravu kao država, sa unutrašnjom strukturom modificiranom ovim Ustavom, i sa postojećim međunarodno priznatim granicama. [...]

Član I/3.

Sastav

Bosna i Hercegovina se sastoji od dva entiteta: Federacije Bosne i Hercegovine i Republike Srpske (u daljem tekstu „entiteti”).

Član III

1. Nadležnost institucija Bosne i Hercegovine

Sljedeća pitanja su u nadležnosti institucija Bosne i Hercegovine:

- a) Vanjska politika.*
- b) Vanjskotrgovinska politika.*
- c) Carinska politika*
- d) Monetarna politika, kao što je predviđeno članom VII.*

- e) *Finansiranje institucija i međunarodnih obaveza Bosne i Hercegovine.*
- f) *Politika i regulisanje pitanja imigracije, izbjeglica i azila.*
- g) *Provođenje međunarodnih i međuentitetskih krivičnopravnih propisa, uključujući i odnose sa Interpolom.*
- h) *Uspostavljanje i funkcionisanje zajedničkih i međunarodnih komunikacijskih sredstava.*
- i) *Regulisanje međuentitetskog transporta.*
- j) *Kontrola vazdušnog saobraćaja.*

Član III/3.

(a) Sve vladine funkcije i ovlaštenja, koja nisu ovim Ustavom izričito povjerena institucijama Bosne i Hercegovine, pripadaju entitetima.

(b) Entiteti i sve njihove administrativne jedinice će se u potpunosti pridržavati ovog Ustavu, kojim se stavljaju van snage zakonske odredbe Bosne i Hercegovine i ustavne i zakonske odredbe entiteta koje mu nisu saglasne, kao i odluka institucija Bosne i Hercegovine. Opšta načela međunarodnog prava su sastavni dio pravnog poretka Bosne i Hercegovine i entiteta.

Član III/5.a)

5. Dodatne nadležnosti

a) Bosna i Hercegovina će preuzeti nadležnost u onim stvarima u kojima se o tome postigne saglasnost entiteta; stvarima koje su predviđene u Aneksima 5-8 Općeg okvirnog sporazuma; ili koje su potrebne za očuvanje suvereniteta, teritorijalnog integriteta, političke nezavisnosti i međunarodnog subjektiviteta Bosne i Hercegovine, u skladu sa podjelom nadležnosti među institucijama Bosne i Hercegovine. Dodatne institucije mogu biti uspostavljene prema potrebi za vršenje ovih nadležnosti.

[...].

Član IV/4.e)

Parlamentarna skupština je nadležna za:

[...]

e) Ostala pitanja koja su potrebna da se provedu njene dužnosti, ili koja su joj dodijeljena zajedničkim sporazumom entiteta.

43. **Aneks II Ustava Bosne i Hercegovine**

[...].

2. *Kontinuitet pravnih propisa*

Svi zakoni, propisi i sudski poslovnici, koji su na snazi na teritoriji Bosne i Hercegovine u trenutku kada Ustav stupi na snagu, ostat će na snazi u onoj mjeri u kojoj nisu u suprotnosti sa Ustavom dok drugačije ne odredi nadležni organ vlasti Bosne i Hercegovine.

3. *Pravni i administrativni postupci*

Svi postupci pred sudovima ili organima uprave, koji su u toku na prostoru Bosne i Hercegovine u trenutku stupanja na snagu ovog Ustava, biće nastavljeni se ili preneseni na druge sudove ili organe u Bosni i Hercegovini, u skladu sa propisima kojima se uređuje nadležnost ovih institucija.

4. *Državni organi*

Dok ne budu zamijenjeni novim sporazumom ili zakonom, organi vlasti, institucije i druga tijela Bosne i Hercegovine će funkcionisati u skladu sa važećim propisima.

5. *Ugovori*

Svi ugovori koje je ratificirala Republika Bosna i Hercegovina između 1. 1. 1992. godine i stupanja na snagu ovog Ustava biće dati na uvid članovima Predsjedništva u roku od 15 dana od njihovog stupanju na dužnost; svaki ugovor koji se ne bude dat na uvid biće proglašen poništenim. U roku od šest mjeseci poslije prvog zasjedanja Parlamentarne skupštine, na zahtjev bilo kojeg člana Predsjedništva, Parlamentarna skupština će razmotriti da li da otkaže bilo koji takav ugovor.

44. **Ustav Republike Srpske** u relevantnom dijelu glasi:

Član 68. zamijenjen je Amandmanom XXXII („Službeni glasnik RS” broj 28/94) glasi:

Republika uređuje i osigurava

[...]

6) vlasničke i obavezne odnose i zaštitu svih oblika vlasništva, pravni položaj preduzeća i drugih organizacija, njihovih udruženja i komora, ekonomske odnose sa inostranstvom, koji nisu preneseni na institucije BiH, tržište i planiranje.

[...].

45. U **Zakonu o statusu državne imovine koja se nalazi na teritoriji Republike Srpske i pod zabranom je raspolaganja** („Službeni glasnik Republike Srpske” broj 135/10, u daljnjem tekstu: sporni zakon) relevantne odredbe glase:

Član 1.

Ovim zakonom reguliše se pitanje statusa državne imovine koja se nalazi na teritoriji Republike Srpske i pod zabranom je raspolaganja.

Član 2.

Pod imovinom koja se nalazi na teritoriji Republike Srpske i pod zabranom je raspolaganja podrazumijeva se:

a) nepokretna imovina koja je pripala Bosni i Hercegovini na osnovu međunarodnog Sporazuma o pitanjima sukcesije, a smatra se vlasništvom ili posjedom bilo kojeg nivoa vlasti ili javne organizacije u Republici Srpskoj i

b) nepokretna imovina na kojoj je pravo raspolaganja i upravljanja imala bivša SR BiH do 31. decembra 1991. godine, a koja se smatra vlasništvom ili posjedom bilo kojeg nivoa vlasti ili javne organizacije ili organa u Republici Srpskoj.

Član 3.

(1) U smislu ovog zakona, imovina koja se nalazi na teritoriji Republike Srpske i pod zabranom je raspolaganja vlasništvo je Republike Srpske.

(2) Upis prava svojine u korist Republike Srpske na imovini iz člana 2. ovog zakona u zemljišne i druge javne knjige vrši se na osnovu odluke nadležnog organa za imovinsko-pravne poslove ili odluke suda.

(3) Pravobranilaštvo Republike Srpske podnosi zahtjev nadležnom organu uprave za imovinsko-pravne poslove za provođenje postupka i utvrđivanje ispunjenosti uslova za uspostavljanje prava svojine na imovini iz člana 2. ovog zakona u korist Republike Srpske.

(4) Nakon donošenja rješenja organa iz stava 3. ovog člana, Pravobranilaštvo Republike Srpske pokreće postupak za upis prava svojine u korist Republike Srpske u zemljišne i druge javne knjige na imovini koja je predmet ovog zakona.

(5) Pravobranilaštvo Republike Srpske će, u roku od šest mjeseci od stupanja na snagu ovog zakona, pokrenuti postupak za uspostavljanje i upis prava svojine u korist Republike Srpske u zemljišne i druge javne knjige na imovini koja je predmet ovog zakona.

Član 4.

(1) Imovinom iz člana 2. ovog zakona upravlja i raspolaže Vlada Republike Srpske (u daljnjem tekstu: Vlada).

(2) Pod pravom upravljanja i raspolaganja, u smislu ovog zakona, smatra se prodaja, zamjena, ustupanje na korišćenje, zakup, ustanovljenje služnosti, ustanovljenje prava građenja, uspostavljanje koncesije, uspostavljanje hipoteke i drugi oblici raspolaganja u skladu sa važećim propisima.

Član 5.

Vlada može sa Savjetom ministara BiH zaključiti sporazum o ustupanju na korišćenje dijela imovine potrebne institucijama Bosne i Hercegovine, radi obavljanja poslova iz njihove nadležnosti.

Član 6.

Korišćenje imovine ustupljene institucijama Bosne i Hercegovine podrazumijeva da korisnik može na ustupljenoj imovini, u svojstvu investitora, da gradi, vrši rekonstrukciju, adaptaciju ili sanaciju objekata i infrastrukture, odnosno da zemljište privede namjeni, u skladu sa prirodom poslova koje obavlja.

Član 7.

(1) Po prestanku potrebe za korišćenjem ustupljene imovine od strane institucija Bosne i Hercegovine, imovina se vraća u posjed nadležnim organima Republike Srpske u zatečenom stanju.

(2) Prilikom vraćanja imovine iz stava 1. ovog člana, korisnik nema pravo na naknadu za eventualno ulaganje u adaptaciju tih nekretnina.

Član 8.

Vlada imovinu iz člana 2. ovog zakona može prenijeti u vlasništvo ili ustupiti na korišćenje jedinicama lokalne samouprave, javnim ustanovama i javnim preduzećima čiji je osnivač Vlada.

Član 9.

Vlada će, posebnim sporazumom sa Savjetom ministara BiH i Vladom Federacije BiH, regulisati pitanje perspektivne vojne imovine, potrebne Oružanim snagama Bosne i Hercegovine.

Član 10.

Stvarna prava na imovini iz člana 2. ovog zakona, stečena po zakonitom pravnom osnovu i na valjan način, neće se mijenjati.

Član 11.

Ovaj zakon stupa na snagu osmog dana od dana objavljivanja u „Službenom glasniku Republike Srpske”.

VI. Dopustivost

46. Pri ispitivanju dopustivosti zahtjeva Ustavni sud je pošao od odredaba člana VI/3.a) Ustava Bosne i Hercegovine.

Član VI/3.a) Ustava Bosne i Hercegovine glasi:

Ustavni sud je jedini nadležan da odlučuje o bilo kojem sporu koji se javlja po ovom Ustavu između dva entiteta, ili između Bosne i Hercegovine i jednog ili oba entiteta, te između institucija Bosne i Hercegovine, uključujući, ali ne ograničavajući se na to:

Da li je odluka entiteta da uspostavi poseban paralelan odnos sa susjednom državom u skladu sa ovim Ustavom, uključujući i odredbe koje se odnose na suverenitet i teritorijalni integritet Bosne i Hercegovine.

Da li je bilo koja odredba ustava ili zakona jednog entiteta u skladu sa ovim Ustavom.

Sporove može pokrenuti član Predsjedništva, predsjedavajući Vijeća ministara, predsjedavajući, ili njegov zamjenik, bilo kojeg doma Parlamentarne skupštine; jedna četvrtina članova/delegata bilo kojeg doma Parlamentarne skupštine, ili jedna četvrtina članova bilo kojeg doma zakonodavnog organa jednog entiteta.

47. Podnositelj zahtjeva traži da Ustavni sud utvrdi da ne postoji ustavni osnov da Narodna skupština donese osporeni zakon, te da osporeni zakon nije saglasan alinejama 2. i 6. Preambule Ustava Bosne i Hercegovine i čl. I/1. i III/3.b) Ustava Bosne i Hercegovine i člana 1. Protokola broj 1 uz Evropsku konvenciju. U odgovoru na zahtjev Narodna skupština je navela da su 3. oktobra 2010. godine u Bosni i Hercegovini provedeni Opći izbori, da su nakon toga konstituirani Predsjedništvo BiH i Predstavnički dom Parlamentarne skupštine BiH, tako da se ima smatrati da je prestao mandat i dotadašnjem sazivu Doma naroda Parlamentarne skupštine BiH. Kako zakonodavni organ ne može imati jedan dom iz jednog, a drugi iz drugog saziva, podnositelj zahtjeva nije ovlašten da podnese zahtjev, zbog čega je predložila da se zahtjev odbaci. Dalje, da Ustavni sud nije mjerodavan odlučivati o saglasnosti zakona entiteta u pogledu ustavnog osnova sa zakonima Bosne i Hercegovine, odlukama Parlamentarne skupštine Bosne i Hercegovine, rješenjima i presudama redovnih sudova ili pak zakonima koje je nametnuo Visoki predstavnik.

VI.1. Aktivna legitimacija

48. U odnosu na prigovor kako podnositelj zahtjeva Sulejman Tihčić, zamjenik predsjedavajućeg Doma naroda Parlamentarne skupštine Bosne i Hercegovine u vrijeme podnošenja zahtjeva, nije bio ovlašten da podnese konkretni zahtjev, Ustavni sud podsjeća da je Odlukom o dopustivosti i meritumu broj U 2/11 (vidi Ustavni sud, Odluka o

dopustivosti i meritumu broj U 2/11 od 27. maja 2011. godine, dostupna na web stranici Ustavnog suda www.ustavisud.ba), razmatrao potpuno identičan prigovor i zaključio da nije utemeljen ako se imaju u vidu odredbe čl. 1.3.a, 1.8. i 1.10. Izbornog zakona Bosne i Hercegovine („Službeni glasnik Bosne i Hercegovine” br. 23/01, 7/02, 9/02, 20/02, 25/02, 4/04, 20/04, 25/05, 52/05, 65/05, 77/05, 11/06, 24/06, 32/07, 33/08, 37/08 i 32/10). Prema tim odredbama, prava i dužnosti članova predstavničkih tijela izabranih u skladu s navedenom zakonu počinju danom konstituiranja predstavničkih tijela i kada izabrani nositelj mandata, koji je izabran na direktnim ili indirektnim izborima, potpiše izjavu kojom odbija ili prihvata mandat. U konkretnom slučaju je nesporno kako u vrijeme podnošenja zahtjeva Dom naroda Parlamentarne skupštine Bosne i Hercegovine, koji je izabran na indirektnim izborima, nije konstituiran u skladu s rezultatima općih izbora održanim 3. oktobra 2010. godine i kako je njegov mandat, koji je počeo 14. marta 2007. godine, tekao do 14. marta 2011. godine pod uvjetom da je novi saziv Doma naroda konstituiran do toga datuma.

49. Ovakva odredba ima za cilj da osigura kontinuitet vlasti i stalnost Parlamenta u državi, jer nemogućnost konstituiranja tijela nakon izbora ne smije utjecati na mogućnost izvršavanja vlasti, a time i na funkcionalnost države. Pored toga, podnositelj zahtjeva nije samo poslanik u Domu naroda, već je obavljao i značajnu funkciju zamjenika predsjedavajućeg, koja se odnosi na „Kontinuitet funkcioniranja države”, te se time odnosi i na aktivnu legitimaciju ovlaštenih subjekata iz člana VI/3.a) Ustava BiH. Naime, Ustavni sud naglašava kako ustavna zadaća ovlaštenih subjekata ne predstavlja samo „ovlaštenje” za pokretanje postupka ocjene ustavnosti prema citiranom članu, već implicira i „ustavnu zadaću” da to čine. Jer, Ustav BiH je ovim subjektima, kao predstavnicima najviših državnih i entitetskih organa, povjerio zadaću iniciranja institucionalnog mehanizma čuvanja ustavnosti, s obzirom da Ustavni sud ne može *ex officio* vršiti tu dužnost jer djeluje isključivo po „principu zahtjeva”. Ukoliko bi se ovim subjektima uskratio legitimitet da to čine u vremenskom periodu od novih izbora do konstituiranja relevantnog tijela, očigledno je da bi postojala praznina u zaštiti ustavnosti, što zasigurno nije bila namjera ustavotvorca.

50. U skladu s navedenom ovaj prigovor nije utemeljen.

VI.2. *Res iudicata*

51. U odgovoru na zahtjev Narodna skupština je stavila prigovor kako je predmetni slučaj već presuđen, te predstavlja *res iudicata* (10. strana, predzadnji stav). Ustavni sud ističe da je u Drugoj djelimičnoj odluci U 5/98 (od 18. i 19. februara 2000. godine, tač. 26. i 27) raspravljao o ustavnosti odredbe člana 68. tačka 6. Ustava RS u formi Amandmana XXXII. Međutim, u konkretnom slučaju, Ustavni sud ima zadaću da ispita zahtjev za

preispitivanje usklađenosti pobijanog zakona s Ustavom BiH, koji je prvi put predmet apstraktne ocjene ustavnosti pred Ustavnim sudom. Radi se o dva različita predmeta, te ne postoji mogućnost da pobijani zakon formalnopravno dijeli pravnu sudbinu odluke iz citiranog predmeta U 5/98-II, jer ne postoji „identitet zahtjeva”.

52. U skladu s navedenim ovaj prigovor nije utemeljen.

VI.3. Prigovor nadležnosti *ratione materiae* u dijelu koji se odnosi na ispitivanje ustavnog osnova za donošenje pobijanog zakona

53. U odnosu na prigovor kako Ustavni sud nije mjerodavan da odlučuje o saglasnosti zakona entiteta „u pogledu ustavnog osnova, sa zakonima Bosne i Hercegovine, odlukama Parlamentarne skupštine Bosne i Hercegovine, rješenjima i presudama redovnih sudova ili pak zakonima koje je nametnuo Visoki predstavnik”, Ustavni sud ponavlja kako se u konkretnom slučaju radi o postupku apstraktne ocjene ustavnosti iz člana VI/3.a) Ustava BiH, odnosno naglašava, kako je razmatranje postojanja ili nepostojanja „ustavnog osnova” *par excellence* nadležnost Ustavnog suda. Naime, osnovni princip ustavnosti, koji je inherentan principu vladavine prava iz člana I/2. Ustava BiH, podrazumijeva da svaki zakon ima svoju osnovu u ustavu. Naravno, pod terminom „ustav”, a sa tačke gledišta Ustavnog suda, podrazumijeva se Ustav BiH, jer je on standard kontrole ustavnosti. Prema tome, standard kontrole ustavnosti ne mogu biti i drugi pravni akti na nivou BiH, niti Ustavni sud može preispitivati usaglašenost zakona entitetâ s ustavima entitetâ (usporedi Odluku AP 724/07 od 14. oktobra 2009. godine, tačka 51).

54. Međutim, u predmetnom slučaju, Ustavni sud primjećuje da podnositelj zahtjeva ne traži preispitivanje usaglašenosti pobijanog zakona s drugim zakonima ili pravnim aktima BiH, već tvrdi kako Republika Srpska nema ustavni osnov za donošenje pobijanog zakona (10. strana zahtjeva, zadnji stav). Tačno je da podnositelj zahtjeva analizira usaglašenost pobijanog zakona sa „zakonima Visokog predstavnika” (10. strana, drugi stav), međutim, iz Ustava BiH (član III/3.b) i član VI/3.c)) proizlazi da entiteti moraju poštivati odluke institucija i zakone Bosne i Hercegovine u skladu s principima ustavnosti svih pravnih akata i vladavine zakona.

55. U skladu s navedenim i ovaj prigovor nije utemeljen.

VI.4. Prigovor *ratione personae* u odnosu na pravo na imovinu

56. U odgovoru na zahtjev od 15. februara 2011. godine, Narodna skupština je navela kako se podnositelj zahtjeva ne može pozivati na ustavno pravo na imovinu iz člana II/3.k) Ustava Bosne i Hercegovine i člana 1. Protokola broj 1 uz Evropsku konvenciju

zbog *ratione personae* inkompatibilnosti. Narodna skupština je mišljenja da država, kao javnopravni subjekt, ne uživa zaštitu po osnovu ovoga člana, već da to pravo imaju isključivo privatne fizičke i pravne osobe.

57. Ustavni sud naglašava da je u predmetu AP 39/03 (od 27. februara 2004. godine, tačka 15) promijenio svoj dotadašnji stav *vis à vis* aktivne legitimacije javnopravnih subjekata, u koje spadaju i pojedini administrativno-teritorijalni nivoi vlasti (država, entiteti, kantoni itd.), kada je u pitanju uživanje ustavnih ljudskih prava i sloboda. Tom prilikom, Ustavni sud je naglasio kako Evropska konvencija pruža minimum zaštite u pogledu ljudskih prava i osnovnih sloboda, dok Ustav BiH daje širu zaštitu. Vodeći se ovim zaključkom, Ustavni sud je proširio uživanje ustavnih ljudskih prava i sloboda i na javnopravne subjekte, smatrajući kako postoji razumno opravdanje da se ova zaštita tretira na međunarodnom planu drugačije od zaštite u ustavnopravnom kontekstu.

58. Ustavni sud zaključuje da država, kao administrativno-teritorijalni nivo vlasti, može uživati pravo na imovinu. Međutim, ima li, u konkretnom slučaju, država zaštićeno pravo na imovinu i je li došlo do povrede ovog prava, Ustavni sud će razmotriti u meritumu stvari.

59. U skladu s navedenim ovaj prigovor nije utemeljen.

VI.5. Zaključak u odnosu na dopustivost

60. Imajući u vidu odredbe člana VI/3.a) Ustava Bosne i Hercegovine i člana 17. stav 1. Pravila Ustavnog suda, Ustavni sud je utvrdio da je predmetni zahtjev dopustiv, zato što ga je podnio ovlašteni subjekt, a ne postoji nijedan razlog za nedopustivost zahtjeva iz člana 17. stav 1. Pravila Ustavnog suda.

VII. Meritum

61. Podnositelj zahtjeva smatra da ne postoji ustavni osnov da Narodna skupština donese osporeni zakon, jer on nije saglasan s alinejama 2. i 6. Preambule Ustava Bosne i Hercegovine i čl. I/1. i III/3.b) Ustava Bosne i Hercegovine, kao ni s članom 1. Protokola broj 1 uz Evropsku konvenciju.

62. „Državna imovina”, iako je to oblik vlasništva koji je po svojoj strukturi sličan građanskopravnom privatnom vlasništvu, predstavlja poseban pravni koncept, te, iz toga razloga, uživa poseban status. Državna imovina je karakteristična po javnopravnoj prirodi odnosa subjekata i korištenja te imovine, kao i njezinoga titulara. Ona obuhvaća, s jedne strane, pokretne i nepokretne stvari koje su u rukama javne vlasti i koje joj služe

radi vršenja te vlasti, s druge strane, ona može obuhvatiti „javno dobro” (morska voda i morsko dno, riječna voda i riječna korita, jezera, planine i druga prirodna bogatstva, javna saobraćajna mreža, saobraćajna infrastruktura itd.). Ono, po svojoj prirodi, prioritetno služi svim ljudima u državi. Kao takvo, „javno dobro” može biti izuzeto iz pravnog prometa (*res extra commercium*) zbog svoga značaja, jer je to jedini način da bude sačuvano i zaštićeno.

63. Drugim riječima, državna imovina je sredstvo provođenja javne vlasti i stoga je usko povezana s teritorijalnim i materijalnim nadležnostima organa javne vlasti, naime, s teritorijalnim integritetom i suverenitetom države. Mada Ustav Bosne i Hercegovine dijeli nadležnosti između države i entiteta, on ne sadrži nijednu odredbu koja se odnosi na državnu imovinu.

64. S obzirom na navedeno, Ustavni sud zaključuje da pitanje ima li osporeni zakon ustavni osnov zahtijeva ispitivanje cjelokupnog Ustava, kao i njegovog konteksta. Doista, složenost ustavnog poretka Bosne i Hercegovine ukazuje na *sui generis* sistem. Stoga, čini se nemogućim izvesti nadležnosti za reguliranje ovog pitanja, kao što je to navedeno u *amicus curiae* mišljenju Venecijanske komisije, iz forme države, te, dalje, poređenje s drugim zemljama bi trebalo uzeti u obzir uz veliki oprez. Sud će osporeni zakon ispitati u smislu raspodjele nadležnosti, kako to proizlazi iz ove analize. To će omogućiti da se odgovori na pitanja koja se odnose na titulara nadležnosti za reguliranje državne imovine i obim ili razmjera te nadležnosti.

VII.1. Složena raspodjela nadležnosti u Ustavu BiH

65. Član I/3. Ustava BiH definira strukturu BiH kao državu sastavljenu od dva entiteta. Pored toga, Brčko Distrikt Bosne i Hercegovine postoji kao zasebna jedinica lokalne samouprave. Ustav BiH dijeli osnovne nadležnosti između BiH i njenih entiteta u smislu člana III/1. i člana III/3.a) Ustava BiH, tako da su državne nadležnosti pobrojane, a rezidualne nadležnosti pripisane u korist entiteta.

VII.1.1. Član III Ustava BiH

66. Ustavni sud ponavlja kako član III Ustava BiH regulira pitanje nadležnosti i odnosa između institucija Bosne i Hercegovine i entiteta, te precizira da stav 1. ovoga člana propisuje nadležnosti institucija Bosne i Hercegovine, koje uključuju vanjsku politiku, vanjskotrgovinsku politiku, carinsku politiku, monetarnu politiku, finansiranje institucija i međunarodnih obaveza Bosne i Hercegovine, politiku i reguliranje pitanja imigracije, izbjeglica i azila, provođenje međunarodnih i međuentitetskih krivičnih propisa, uključujući i odnose s Interpolom, uspostavljanje i funkcioniranje zajedničkih

i međunarodnih komunikacijskih sredstava, reguliranje međuentitetskog transporta i kontrolu zračnog prometa. Ovo su isključivo nadležnosti institucija Bosne i Hercegovine. Stav 2. propisuje nadležnosti entiteta koje uključuju i pravo na uspostavu posebnih paralelnih odnosa sa susjednim državama, u skladu sa suverenitetom i teritorijalnim integritetom Bosne i Hercegovine, kao i sklapanje sporazuma s državama i međunarodnim organizacijama, ali uz saglasnost Parlamentarne skupštine, osim kada zakonom Parlamentarna skupština zaključi da za određene sporazume takva saglasnost nije potrebna. U navedenom stavu još su propisane obaveze entiteta u pružanju pomoći Vladi Bosne i Hercegovine u poštivanju međunarodnih obaveza, kao i ispunjavanju uvjeta za pravnu sigurnost i zaštitu osoba pod svojom jurisdikcijom. U ovome stavu nema drugih taksativno navedenih isključivih nadležnosti entiteta, ali je dalje, u trećem stavu ovoga člana, propisano kako sve Vladine funkcije i ovlaštenja koja nisu ovim ustavom izričito povjerena institucijama Bosne i Hercegovine pripadaju entitetima.

67. Analizirajući dalje odredbe člana III Ustava BiH, Ustavni sud polazi od toga da, iako član III stav 3. Ustava BiH propisuje kako sve vladine funkcije i ovlaštenja koja nisu ovim ustavom izričito povjerena institucijama Bosne i Hercegovine pripadaju entitetima, on također uspostavlja jasnu normativnu hijerarhiju: član III/3.b) Ustava Bosne i Hercegovine propisuje kako se entiteti i sve njihove administrativne jedinice moraju u potpunosti pridržavati Ustava, kojim se stavljaju van snage zakonske odredbe Bosne i Hercegovine i ustavne i zakonske odredbe entiteta koje mu nisu saglasne. Time Ustav BiH uspostavlja normativnu hijerarhiju između državnog ustava i entitetskog pravnog sistema. Iz ovog odnosa proizlazi i sistem derogacije, počevši od samog entitetskog ustava, a što je Ustavni sud jasno pokazao u predmetu *U 5/98*: ustavne odredbe entiteta ne mogu biti suprotne odredbama Ustava BiH. Također, svaki nivo vlasti ima svoje nadležnosti koje su određene ili odredive Ustavom BiH. Ustav BiH, a ne entitetski ustav, garant je odnosa podjele nadležnosti između države, s jedne strane, i entitetâ, s druge strane. Takav odnos se može mijenjati samo na način koji je predviđen Ustavom BiH (između ostalih, odredbe člana III/5. i člana X Ustava BiH). Pravni sistem entiteta, uključujući njegov ustav, može retirirati samo one nadležnosti koje su mu dodijeljene Ustavom BiH.

68. Konkretno, za apstraktnu ocjenu ustavnosti jednog entitetskog zakona nije bitno je li takav zakon donesen na osnovu određene entitetske ustavne osnove ili ne, čak i pod uvjetom da je takva ustavna norma bila već ispitivana pred Ustavnim sudom u smislu apstraktne ocjene njene ustavnosti. Naravno, ovdje se misli na odredbu člana 68. Ustava RS-a, u formulaciji Amandmana XXXII, koja je bila ustavni osnov za Narodnu skupštinu RS-a da donese osporeni zakon, a za koju je Ustavni sud u Odluci *U 5/98-II* (od 18. i 19. februara 2000. godine, tač. 26. i 27) – u razmatranom kontekstu – zaključio da je

u skladu s Ustavom BiH. Međutim, obaveze entitetskih zakonodavnih i izvršnih vlasti (egzekutivne i sudske vlasti) jesu da se entitetske pravne norme ne primjenjuju arbitrarno, te da standarde iz Ustava BiH uzimaju u obzir pri tumačenju entitetskih normi, uključujući i norme iz Ustava RS-a. Prema tome, jedna ustavna entitetska odredba može biti ustavna u jednom kontekstu, ali ne i u drugom. Osim toga, ustavna entitetska odredba može se i konkretizirati u neustavan zakon ukoliko se nadređeni standardi iz Ustava BiH (ili drugog državnog akta koji je u konkretnom slučaju nadređen) ne uzmu u obzir pri primjeni i tumačenju. Sličan zaključak važi i kada je u pitanju provođenje određenog akta: ustavan zakon može biti implementiran na neustavan način. U suprotnom, nadležnost Ustavnog suda u smislu člana VI/3.a) Ustava BiH da kontrolira ustavnost pravnih akata entiteta niže pravne prirode od entitetskih ustava bila bi izlišna („Je li neka odredba ustava ili zakona jednog entiteta u skladu s ovim Ustavom”). Iz navedenog slijedi kako jedan entitetski zakon mora biti proglašen neustavnim ukoliko se tim zakonom normativno regulira materija koja ne pripada tom entitetu prema Ustavu BiH, bez obzira što se entitet pozvao na određenu ustavni osnov iz svog ustava. U tome slučaju, ne postoji „ustavni osnov” za donošenje zakona u smislu nadležnosti entiteta, što je bitan element tzv. ustavnosti zakona. U tim slučajevima je bespredmetno ukazivati na ustavnost određenih ustavnih odredbi, s obzirom da cjelokupna materija izlazi izvan okvira nadležnosti zakonodavnog tijela entiteta (u vezi s tim, usporedi, npr., Presudu Ustavnog suda Federacije BiH br. U 26/08 od 14. aprila 2009. godine). Međutim, ukoliko postoji nadležnost entiteta, onda je zadaća Ustavnog suda BiH preispitati materijalnu ustavnost, tj. jesu li ugrađena normativna rješenja u skladu s materijalno-pravnim standardima Ustava BiH. Doista, pravno rješenje je mnogo kompliciranije u materijalno-pravnim oblastima u kojima postoji zajednički okvir ili konkurentna nadležnost države i entiteta. U tim slučajevima, zadaća Ustavnog suda BiH je pojasniti obim do kojega država i entitet imaju pravo izvoditi svoja ovlaštenja iz odgovarajuće ustavne nadležnosti. Prema tome, rezidualne nadležnosti entiteta se moraju tumačiti u svjetlu ove hijerarhije. Pored toga, stav 5.a) daje Bosni i Hercegovini pravo da preuzme „dodatne nadležnosti”. Prema tumačenju Ustavnog suda, radi se o tri takva slučaja: Bosna i Hercegovina će preuzeti nadležnosti (1) u onim stvarima u kojima se o tome postigne saglasnost entiteta; (2) u stvarima koje su predviđene u aneksima 5-8. Općeg okvirnog sporazuma; ili (3) koje su potrebne za očuvanje suvereniteta, teritorijalnog integriteta, političke neovisnosti i međunarodnog subjektiviteta Bosne i Hercegovine, u skladu s podjelom nadležnosti između institucija Bosne i Hercegovine prema čl. III/3. i III/5. Ustava BiH (vidi Ustavni sud, Odluka broj *U 26/01* od 28. septembra 2001. godine, objavljena u „Službenom glasniku BiH” broj *4/02*).

69. Imajući na umu navedeno, lista isključivih nadležnosti institucija BiH iz člana III stav 1. Ustava BiH, odnosno nadležnosti koje pripadaju entitetima prema članu III stav

3. tačka a) Ustava BiH, ne može se tumačiti odvojeno od ostalih ustavnih odredaba. Ustavni sud podsjeća na svoj stav da član III/1. Ustava BiH ne sadrži taksativni katalog nadležnosti institucija BiH, nego ima nadležnosti institucija BiH i u drugim odredbama Ustava, osobito u vezi s članom IV/4.e) i V/3. Ustava BiH, odnosno da član IV/4.e) Ustava BiH može obuhvatiti širi obim nadležnosti od onih koje su nabrojane u članu III/1. Ustava BiH (u vezi s tim, vidi Odluku Ustavnog suda broj *U 25/00* od 23. marta 2001. godine).

VII.1.2. Ostale relevantne odredbe

70. Postoje i mnoge druge ustavne norme koje, također, uređuju nadležnosti državnih institucija i entiteta (npr. čl. I/4, I/7, II/1, II/6, III/4. Ustava BiH itd.; u vezi s tim, vidi i Odluku Ustavnog suda broj *U 5/98-II*, tačka 12). Zatim, odredbe člana IV/4. Ustava BiH propisuju ovlaštenja Parlamentarne skupštine za donošenje zakona koji su potrebni za provođenje odluka Predsjedništva ili za vršenje funkcija Skupštine po ovome ustavu, odlučivanja o izvorima i iznosu sredstava za rad institucija BiH, odobravanje budžeta, odlučivanje o ratifikaciji ugovora, te ostala pitanja koja su potrebna za provođenje njene nadležnosti ili koja su joj dodijeljena zajedničkim sporazumom entiteta.

71. Po mišljenju Ustavnog suda, ova lista mora biti upotpunjena odredbom člana I/1. Ustava BiH: „Republika Bosna i Hercegovina, čije je zvanično ime od sada ‘Bosna i Hercegovina’ nastavlja svoje pravno postojanje po međunarodnom pravu kao država (...)”. Izraz „Bosna i Hercegovina”, prema Ustavu, podrazumijeva sveukupnu državu kao međunarodnopravni subjekt. Navedeno slijedi iz 6. alineje Preambule Ustava BiH, te čl. I/1, II/7. i VIII/1. Ustava BiH. Država BiH, kao međunarodnopravni subjekt, u funkcionalnom smislu predstavlja državni nivo vlasti, prije svega, putem nadležnosti Predsjedništva BiH za „vanjsku i vanjskotrgovinsku politiku” [član V/3. u vezi s članom III/1.a) i b) Ustava BiH] i nadležnosti Parlamentarne skupštine da ratificira međunarodne ugovore [član IV/4.d) Ustava BiH], te uloge Ustavnog suda kao zaštitnika međunarodnog subjektiviteta i teritorijalnog integriteta BiH (član VI/3, prva rečenica Ustava BiH). Ustav BiH tretira „Bosnu i Hercegovinu” kao međunarodnopravnu slijednicu Republike Bosne i Hercegovine u smislu državnopravnog kontinuiteta. To se ne vidi samo iz eksplicitne odredbe člana I/1. Ustava BiH, već i člana I/7.c) Ustava BiH, ali i izjave date u ime Republike Bosne i Hercegovine kojom se odobrava Ustav BiH. Ovaj kontinuitet je potvrđen i u praksi Ustavnog suda BiH (vidi Odluku U 5/98-III, tačka 29).

72. S obzirom na navedeno, jasno je da izraz „Bosna i Hercegovina” iz Ustava BiH objedinjuje više značenja: najviši nivo vlasti u BiH, koji se zove „nivo vlasti Bosne i Hercegovine”, BiH kao međunarodnopravni subjekt, tj. kao suverenu državu i pravnog slijednika (S)Republike Bosne i Hercegovine i Bosne i Hercegovine. Štoviše, izraz „Bosna

i Hercegovina” nekada označava državu u svojoj cjelokupnosti, globalni sistem koji obuhvaća centralne institucije i entitete (tako npr. u članu I/1), a nekada označava viši nivo vlasti nasuprot nižih nivoa koje predstavljaju entiteti. Međutim, Ustav ne predviđa različite organe vlasti da djeluju u ime ove dvije funkcije državnih institucija; obje su ujedinjene u iste institucije. Hans Kelsen i Georges Scelle, naime, ističu ovu ideju o postojanju „tri nivoa” u federalnim državama ili o postojanju duple funkcije centralnog nivoa. To može biti od pomoći u ovom konkretnom predmetu jer objašnjava da identitet i kontinuitet između Republike Bosne i Hercegovine i bivše SFRJ s Bosnom i Hercegovinom vodi ka zaključku da je državi Bosni i Hercegovini, prema Sporazumu o sukcesiji, data državna imovina navedena u tom Sporazumu, tj. da je Bosna i Hercegovina titular te imovine.

73. Ustavni sud u tom smislu podsjeća na gore navedene karakteristike državne imovine, kao sredstva provođenja javne vlasti koja je usko povezana s teritorijalnim i materijalnim nadležnostima organa javne vlasti, naime, s teritorijalnim integritetom i suverenitetom države. Ipak, teritorijalni integritet i suverenitet su jasne državne karakteristike, kako slijedi iz alineje 6. Preambule u vezi s članom III/2.a) i članom III/5.a) Ustava. U skladu s tim odredbama, državna imovina reflektira državnost, suverenitet i teritorijalni integritet BiH. Prema tome, ona čini integralni dio ustavnih karakteristika i ovlaštenja države.

74. To je kontekst u kojem, kao sljedeći korak, Ustavni sud mora ispitati osporeni zakon.

VII.2. *Materia legis* osporenog zakona i pitanje titulara imovine

75. Osporeni zakon regulira pitanje statusa državne imovine koja se nalazi na teritoriji RS i pod zabranom je raspolaganja. Pod takvom imovinom se podrazumijeva a) *nepokretna imovina koja je pripala Bosni i Hercegovini na osnovu međunarodnog Sporazuma o pitanjima sukcesije, a drži se vlasništvom ili posjedom bilo kojeg nivoa vlasti ili javne organizacije u Republici Srpskoj* i b) *nepokretna imovina na kojoj je pravo raspolaganja i upravljanja imala bivša SRBiH do 31. decembra 1991. godine, a koja se drži vlasništvom ili posjedom bilo kojeg nivoa vlasti ili javne organizacije ili organa u Republici Srpskoj* (član 2). Izuzetak od ove imovine predstavlja perspektivna vojna imovina, potrebna Oružanim snagama BiH (član 9. Zakona).

76. Prema članu 3. stav 1. osporenog zakona, navedena imovina postaje „vlasništvo” RS-a, što znači da se zakonom uređuje promjena titulara s BiH i bivše SRBiH na RS. Stvarna prava nad navedenom imovinom, stečena po zakonitoj pravnoj osnovi i na valjan način, su izuzetak od prijenosa vlasništva. U stavu 2. i dalje ovog člana regulira se procesna nadležnost organa RS-a da pokrenu postupak upisa prava vlasništva i uknjižbe tog prava u korist RS-a. Član 4. definiše obim prava upravljanja i raspolaganja uknjiženom imovinom,

te određuje ovaj pojam i u funkcionalnom smislu (Vlada RS). Čl. 5-7. osporenog zakona predstavlja na izvjestan način odredbu *specialis* u odnosu na član 4, jer daje pravo Vladi RS-a da ustupi određenu imovinu i državnom nivou vlasti, te propisuje prava i obaveze iz toga odnosa. Članom 8. omogućava se pravo Vladi da ustupi imovinu u vlasništvo ili raspolaganje i lokalnoj jedinici vlasti, koju je osnovala Vlada RS-a.

77. Iz navedenih odredaba slijedi da je predmet reguliranja osporenim zakonom „nepokretna imovina koja je pripala Bosni i Hercegovini na osnovu međunarodnog Sporazuma o pitanjima sukcesije” i „nepokretna imovina na kojoj je pravo raspolaganja i upravljanja imala bivša SRBiH”, dakle da je državna imovina, čiji su titulari „Bosna i Hercegovina” i „bivša SRBiH”, regulirana i prenesena na RS.

78. Na osnovu analize osporenog zakona, slijedi da je RS preuzela nadležnost reguliranja, s jedne strane, pitanja oduzimanja „Bosni i Hercegovini” prava vlasništva nad „državnom imovinom”, te njezino zakonsko pretvaranje u entitetsku imovinu, a s druge strane, pravo zaštite, ustupanja prava i korištenja te imovine. U odgovoru na zahtjev, Narodna skupština RS-a je navela kako Ustav BiH ne sadrži nadležnost BiH da regulira pitanje državne imovine, a s obzirom na rezidualnu prirodu nadležnosti entitetâ, takva nadležnost pripada onda RS-u. Kako se tvrdi, upravo je to razlog da je RS inkorporirala ustavnu odredbu u smislu člana 68. stav 1. tačka 6. Ustava RS. Zatim, navedeno je da se nadležnost BiH za reguliranje ovoga pitanja ne može izvesti iz bilo kojeg drugog akta osim Ustava BiH. S druge strane, Ured visokog predstavnika i Venecijanska komisija smatraju kako ne postoji *expressis verbis* ustavna norma koja regulira pitanje nadležnosti za raspodjelu imovine u BiH i/ili samu raspodjelu imovine.

79. Ustavni sud se slaže s mišljenjem Narodne skupštine RS da Ustav BiH ne sadrži eksplicitnu odredbu koja utvrđuje nadležnost BiH da regulira pitanje državne imovine koja pripada BiH u smislu člana 2. osporenog zakona. U tome smislu, Ustavni sud podržava i mišljenje Ureda visokog predstavnika i Venecijanske komisije.

80. Međutim, Ustavni sud ne može podržati stav Narodne skupštine RS-a da ovo pitanje automatski spada u tzv. rezidualne nadležnosti entitetâ. S tim u vezi ukazuje se na naprijed navedeni stav da član III/1. Ustava BiH ne sadrži taksativni katalog nadležnosti institucija BiH, nego ima nadležnosti institucija BiH i u drugim odredbama Ustava. Naime, iz prethodnog obrazloženja o kontinuitetu između (S)Republike Bosne i Hercegovine i Bosne i Hercegovine, jasno je da je BiH titular ove imovine. U smislu člana I/1. Ustava BiH, BiH ima pravo nastaviti da regulira „državnu imovinu” čiji je ona titular, znači sva pitanja koja su povezana s pojmom „državne imovine” kako u građanskopravnom, tako i u javnopravnom smislu. Ovakav zaključak je jedini mogući logički i materijalni sadržaj

pojma „identiteta i kontinuiteta” iz citirane odredbe. Dalje, Ustavni sud ponavlja da je, iako svaki nivo vlasti uživa ustavnu autonomiju, entitetska ustavna nadležnost podređena obavezi da mora biti u skladu s Ustavom BiH i „odlukama institucija BiH”. To jasno proizlazi iz odredbi člana III/3.b) Ustava BiH. Osim toga, pravo države BiH da regulira pitanje državne imovine proizlazi i iz odredbe člana IV/4.e) Ustava BiH. Naime, ako se imaju u vidu svi prethodni zaključci, prvenstveno da država BiH ima pravo nastaviti da regulira državnu imovinu, odnosno da je titular državne imovine, a da odredbe člana IV/4.e) Ustava BiH propisuju nadležnost Parlamentarne skupštine u ostalim pitanjima koja su potrebna za provođenje dužnosti države, a da državna imovina reflektira državnost, suverenitet i teritorijalni integritet BiH, nedvojbeno je da navedena odredba daje ovlaštenja državi BiH odnosno Parlamentarnoj skupštini da regulira pitanje državne imovine. Prema tome, ovdje se radi o isključivoj nadležnosti BiH koja proizlazi iz čl. I/1, III/3.b) i IV/4.e) Ustava BiH.

81. Imajući u vidu navedeno Ustavni sud zaključuje da je Republika Srpska donijela sporni zakon protivno članu I/1. Ustava BiH i članu III/3.b) Ustava BiH, koji izražava princip ustavnosti, kao i članu IV/4.e) Ustava BiH, koji dodjeljuje Parlamentarnoj skupštini nadležnost u ostalim pitanjima koja su potrebna za provođenje dužnosti države, jer se radi o isključivoj nadležnosti BiH da regulira pitanja imovine iz člana 2. spornog zakona. Iz ovih razloga, pobijani zakon je protuustavan. Cjelokupan zakon ne može ostati na pravnoj snazi. Na ovaj zaključak ne utječe ni činjenica da je Brčko distrikt Bosne i Hercegovine usvojio Zakon o javnoj imovini Brčko distrikta Bosne i Hercegovine, sa svojim specifičnim rješenjima. Ovaj zakon nije osporen pred Ustavnim sudom, niti je predmet zahtjeva za ocjenu ustavnosti. Stoga, Ustavni sud ne može ulaziti u ispitivanje nadležnosti za donošenje ovog zakona. Svaki suprotan pristup mogao bi voditi ka prejudiciranju toga pitanja, što nije u skladu s načinom rada Ustavnog suda, koji se temelji na „principu zahtjeva”.

VII.3. Razmjeri državne imovine i pozitivna obaveza države BiH

82. Ustavni sud ponavlja kako državna imovina ima poseban status. Ona obuhvaća, s jedne strane, pokretne i nepokretne stvari koje su u rukama javne vlasti i koje joj služe radi vršenja te vlasti. S druge strane, državna imovina može obuhvatiti javno dobro, koje po svojoj prirodi prioritarno služi svim ljudima u državi (tekuća voda, zaštita klimatskih uvjeta života, zaštita drugih prirodnih resursa, kao što su šume, nužna državna infrastrukturna mreža u smislu Aneksa 9 Općeg okvirnog sporazuma za mir u BiH itd.). Takva imovina predstavlja odraz državnosti, njenog suvereniteta i teritorijalnog integriteta BiH. Također, ne može se zanemariti interes BiH da zadrži „javno dobro”, kao dio državne imovine koje služi svim građanima BiH, koje nije nužno da bi se djelotvorno izvršavala

specifična nadležnost određenog administrativno-teritorijalnog nivoa u državi. Osim toga, ova imovina može služiti i kao „drugi način finansiranja troškova potrebnih za izvršavanje nadležnosti institucija BiH i međunarodnih obaveza BiH” u smislu člana IV/4.b) u vezi s članom VIII/3. Ustava BiH (u vezi s tim, vidi Odluku Ustavnog suda broj *U 1/08* od 25. januara 2008. godine, tačka 15).

83. Ustavni sud ne podržava stav podnositelja zahtjeva da se isključiva nadležnost BiH za reguliranje pitanja „nepokretne imovine koja je pripala [...] na osnovu međunarodnog Sporazuma o pitanjima sukcesije” i „nepokretne imovine na kojoj je pravo raspolaganja i upravljanja imala bivša SRBiH do 31. decembra 1991. godine”, čak i uzimajući u obzir potrebu BiH da posjeduje državnu imovinu kao što je to opisano u ovoj Odluci, može provoditi a da se ne uzme u obzir cjelokupan normativni kontekst Ustava BiH, kao bitan faktor pri tumačenju Ustava BiH i nadležnosti BiH u vezi s postojećim problemom. Naime, prema mišljenju Ustavnog suda, postoji pozitivna obaveza države BiH da pri korištenju ove nadležnosti uzme u obzir ne samo ono što je prethodno navedeno, nego i ustavnopravno uređenje BiH. Pozitivna obaveza postoji i u slučaju kada BiH preuzima međunarodnopravne obaveze, tako i u slučaju kada BiH regulira pitanja u vezi s imovinom bivše SRBiH, jer, funkcionalnost BiH, kao države, nije prosti zbir funkcionalnosti pojedinih teritorijalno-administrativnih nivoa vlasti i njihovih nadležnosti, već harmonija svih nivoa vlasti, koja se, između ostalog, očituje i kroz normativnu hijerarhiju koju Ustav BiH utvrđuje *expressis verbis* u članu III/3.b) Ustava BiH i članu XII/2. Ustava BiH. Ona inkorporira u sebi, između ostalog, princip kooperacije, koordinacije i međusobnog sporazumijevanja, koji na najbolji način vode ka „pravdi i toleranciji” (2. alineja Preambule), „miroljubivim odnosima (3. alineja Preambule), poticanju općeg blagostanja i ekonomskog razvoja (4. alineja Preambule), ali i očuvanju „suvereniteta, teritorijalnog integriteta i političke neovisnosti” (6. alineja Preambule). Preduvjet za to je svakako poštivanje nadležnosti entitetâ, te zaštita tih nadležnosti, jer je Ustav BiH, kao što je već navedeno, taj koji treba štiti nadležnosti i države i entitetâ, te podržati koncept njihovog djelotvornog obavljanja. Upravo zbog toga, BiH, na osnovu osnovne odredbe člana III, ali i drugih odredbi Ustava BiH koje propisuju entitetske nadležnosti (na primjer, čl. I/4, I/7, II/1. itd. Ustava BiH), u vezi s čl. I/3. i III/3.b) Ustava BiH, ima obavezu da pri vršenju nadležnosti u vezi s imovinom čiji je ona titular uzme u obzir interese i potrebe entitetâ kako bi i oni mogli djelotvorno vršiti javnu vlast koja je povezana s njihovim nadležnostima. Jer, „državna imovina” je upravo jedno od bitnih sredstava da bi se javna vlast mogla i provoditi. Pri tome, država i entiteti moraju uzeti u obzir princip proporcionalnosti kao bitan faktor pri rješavanju ovog pitanja.

84. Zatim, Ustavni sud je svjestan činjenice da je ovo pitanje država pokušala riješiti Odlukom Vijeća ministara BiH iz decembra 2004. godine o formiranju Komisije za

državnu imovinu, koja bi trebala izraditi kriterije za utvrđivanje pitanja koja imovina je u vlasništvu države, koja u vlasništvu entiteta i Brčko distrikta, te koja je trebala pripremiti put ka zakonodavstvu na državnom i nižem administrativno-teritorijalnom nivou o pravima vlasništva, upravljanja i drugim pitanjima povezanim s državnom imovinom. Visoki predstavnik je donio adekvatne zakone o privremenoj zabrani raspolaganja državnom imovinom, kako bi potpomogao taj proces. Ovo je pozitivan korak, jer se instalira stručno tijelo države, u kojem i entiteti i Brčko distrikt mogu artikulirati svoj očigledan interes. Međutim, ovo pitanje nije riješeno, ne od dana formiranja navedene Komisije, već još od dana stupanja na snagu Ustava BiH, tj. 14. decembra 1995. godine. Stoga, postoji istinska nužnost, a i pozitivna obaveza, da BiH ovo pitanje riješi što je prije moguće.

VII.4. Navodi u vezi s pravom na imovinu

85. S obzirom na prethodne zaključke, Ustavni sud smatra kako nije nužno razmatrati pitanje povrede drugih ustavnih normi koje su navedene u zahtjevu.

VIII. Zaključak

86. Iz svega navedenog Ustavni sud zaključuje kako je Republika Srpska donijela pobijani Zakon o statusu državne imovine koja se nalazi na teritoriji Republike Srpske i pod zabranom je raspolaganja protivno čl. I/1, III/3.b) i IV/4.e) Ustava BiH, jer se radi o isključivoj nadležnosti BiH u reguliranju pitanja imovine iz spornog člana 2. pobijanog zakona. Iz ovih razloga, pobijani zakon je protuustavan. Cjelokupan zakon ne može ostati na pravnoj snazi.

87. Na osnovu člana 61. st. 1. i 2. i člana 63. st. 2. i 3. Pravila Ustavnog suda, Ustavni sud je odlučio kao u dispozitivu ove odluke.

88. S obzirom na odluku u ovom predmetu Ustavni sud neće posebno razmatrati prijedlog za donošenje privremene mjere.

89. Aneks ove odluke u smislu člana 41. Pravila Ustavnog suda čini izuzeto mišljenje oprečno odluci Suda sudije Zlatka M. Kneževića.

90. Prema članu VI/5. Ustava Bosne i Hercegovine, odluke Ustavnog suda su konačne i obavezujuće.

Predsjednica
Ustavnog suda Bosne i Hercegovine
Valerija Galić

Izdvojeno mišljenje suca Zlatka M. Kneževića o neslaganju

Ad I

Navedenom odlukom usvojen je zahtjev za ocjenu ustavnosti gosp. Sulejmana Tihica, navodno u vrijeme podnošenja zahtjeva zamjenika predsjedatelja Doma naroda Parlamentarne skupštine Bosne i Hercegovine, te je proglašeno:

- da se utvrđuje da Republika Srpska nema ustavnu nadležnost regulirati pravnu materiju koja je predmet Zakona o statusu državne imovine koja se nalazi na teritoriju Republike Srpske i pod zabranom je raspolaganja („Službeni glasnik Republike Srpske” broj 135/10) jer je to, sukladno članku I/1, članku III/3.b i članku IV/4.e Ustava Bosne i Hercegovine, nadležnost Bosne i Hercegovine,

- da se, shodno odredbama Pravila Ustavnog suda Bosne i Hercegovine, Zakon o statusu državne imovine koja se nalazi na teritoriju Republike Srpske stavlja izvan snage i prestaje važiti, kako je već navedeno u odluci.

Ad II

Sa žaljenjem moram konstatirati da se nisam složio sa većinom u odlučivanju o podnesenom zahtjevu niti sa konačnom odlukom, a zbog razloga načelno navedenih u ovom Izdvojenom mišljenju, jer sam ih u više navrata detaljno iznosio na sjednicama Ustavnog suda Bosne i Hercegovine.

Logički promatrano, moji argumenti za neslaganje mogu se svesti na sljedeće razloge:

- aktivna legitimacija podnositelja;
- nepostojanje ovlasti u Ustavu Bosne i Hercegovine kojim se Ustavni sud može upustiti u raspored ustavne nadležnosti između države Bosne i Hercegovine i entiteta, ako takva podjela nadležnosti nije precizirana u tekstu Ustava;
- nepostojanje u tekstu Ustava Bosne i Hercegovine ovlasti države Bosne i Hercegovine da regulira pravni status imovine i imovinskih prava;
- prethodna odluka Ustavnog suda Bosne i Hercegovine kojom se potvrdila ovlast entiteta da reguliraju pravne statute imovine i imovinskih prava na teritoriju entiteta; i
- neuzimanje u razmatranje različitih (pa čak diskriminirajućih) načina reguliranja iste materije na drugim područjima Bosne i Hercegovine, nižeg ranga od entiteta (konkretno Distrikta Brčko Bosne i Hercegovine).

Ad III

1. Kada je riječ o aktivnoj legitimaciji (pravo nekoga da pokrene spor) u konkretnom slučaju, veoma jednostavno se može razlikovati postojanje ili nepostojanje aktivne legitimacije podnosioca zahtjeva.

Naime, Ustav Bosne i Hercegovine u ovoj vrsti zahtjeva kao ovlaštenog podnosioca prepoznaje i zamjenika predsjedatelja Doma naroda Parlamentarne skupštine Bosne i Hercegovine. Dakle, samo je pitanje je li gosp. Sulejman Tihiić u vrijeme podnošenja zahtjeva bio na toj funkciji.

Kratkom analizom konstatiramo: gosp. Sulejman Tihiić podnio je zahtjev 6. siječnja 2011. godine. U Bosni i Hercegovini Opći izbori (pored entitetskih i izbora vlasti na razini države – Predsjedništvo Bosne i Hercegovine i Zastupnički dom) provedeni su 3. listopada 2010. godine. Znači, mandat svih zastupničkih organa prestao je bar dan prije 3. listopada 2010. godine. Konstituirani su Predsjedništvo i Zastupnički dom i to prije 6. siječnja 2011. godine. Dom naroda, prema delegatskom načelu, konstituirao se prema posebnom postupku i posrednim putem. Tvrdnja da je mandat gosp. Tihiića postojao 6. siječnja 2011. godine u najmanju ruku je začuđujuća – imamo Zastupnički dom od novoizabranih poslanika koji su mandat dobili na Općim izborima i navodno postojeći Dom naroda konstituiran posrednim putem od saziva entitetskih skupština kojima je prestao mandat i izabrane nove?! O tome veoma jasno govori i Izborni zakon Bosne i Hercegovine u članku 1.3.a.(2) kada kaže: „Mandat članova zastupničkih tijela izabranih na redovitim izborima traje četiri godine i teče od dana objave rezultata izbora u ‘Službenom glasniku BiH’.” Sva nategnuta tumačenja oko „kontinuiteta funkcioniranja države” ne odnose se na zastupnička tijela jer je Izborni zakon zabranio duže trajanje njihovog mandata od četiri godine. U suprotnome, imali bismo pravno neodrživu situaciju da jedan dom (Zastupnički) ima legitimitet stečen na „novim” izborima, a drugi posredni (Dom naroda), niti ima „novi” legitimitet niti više uopće postoji saziv Skupštine koji ga je izabrao?!

Za sve druge, Ustavni sud ozbiljno pazi na pitanje aktivne legitimacije. Stvarne životne probleme građana koji se obraćaju apelacijama Ustavni sud strogo provjerava u smislu je li podnositelj ovlašten za podnošenje i ako nađe da nije, beskompromisno ocjenjuje kroz dopustivost.

Kada je riječ o ovom zahtjevu, ne postupa se isto.

Prema mome dubokom uvjerenju, kada je riječ o preispitivanju dopustivosti kroz formalna obilježja inicijalnog akta, ne postoji razlika između građanina koji podnosi apelaciju i funkcionara koji podnosi zahtjev za ocjenu ustavnosti; svi su podložni istim pravilima. Osim kada, kao u ovom slučaju, nisu!

2. Kada je riječ o nepostojanju nadležnosti Ustavnog suda da odlučuje o rasporedu ustavne nadležnosti između države i entiteta (ako u Ustavu nije precizirana nadležnost), posebno, bez pretjerane potrebe za argumentacijom, ukazujem na odredbu članka VI točka 3. podtočka (a) alineja 2, gdje se daje ovlast Ustavnom sudu da odlučuje je li neki članak! Ustava ili zakona entiteta u suglasnosti sa ovim Ustavom.

Dakle, Ustavni sud je mogao odlučiti je li ili nije neki članak/članci, pa čak i zakon u ukupnosti, u suglasnosti sa Ustavom Bosne ili Hercegovine.

Međutim, nije mogao jer nigdje takva ovlast ne postoji u Ustavu, odnosno da on (Ustavni sud) vrši raspored ustavne nadležnosti, niti da donese utvrđujuću (utvrđuje se) odluku kojom (Ustavni sud) raspoređuje nadležnost različitih ustavnih kategorija.

Stoga mi je prihvatljivo (suglasan ili ne sa odlukom) da se proglašava nesuglasnim sa Ustavom članak/članci ili ukupan zakon koji se pobija ali ne i da se Ustavni sud stavlja u ulogu ustavotvorca i mijenja izričitu odredbu Ustava o tome što pripada državi kao nadležnost a što (sve ostalo) entitetima.

Ova vrlo opasna tendencija prema kojoj Ustavni sud, kroz odluke devet sudaca, daje sebi za pravo da u isto vrijeme i tumači tekst Ustava i, ne samo modelira već u suštini donosi nove odredbe Ustava, stavlja u ozbiljnu sumnju legitimitet predstavnika koji je stečen na Općim izborima i koji jedini ima pravo na promjene Ustava.

3. Nigdje u Ustavu Bosne i Hercegovine ne postoji odredba kojom se daje nadležnost bilo kojem organu države Bosne i Hercegovine da kroz zakonodavnu ili drugu normativnu aktivnost regulira imovinu, imovinska prava i zaštitu imovine ili imovinskih prava. Drugačija tumačenja su samo tumačenja izvedena iz nekih drugih odredaba Ustava.

4. Dalje, ukazujem i na Odluku Ustavnog suda broj U 5/98 (druga djelomična odluka) kojom je potvrđena nadležnost (ovlast) entiteta (konkretno Republike Srpske) i gdje se kaže da članak 68. Ustava Republike Srpske, izmijenjen Amandmanom XXXII točka 6, jest! sukladan Ustavu Bosne i Hercegovine. Taj članak je poslužio kao ustavna osnova za donošenje ovoga zakona, a u njemu se, između ostaloga, kaže: „[...] Republika Srpska ovlaštena da uređuje, između ostalog, i imovinske i obligacione odnose i zaštitu svih oblika imovine [...]”. Ova Odluka (U 5/98 – druga djelomična) potvrđuje ustavnu osnovu za donošenje zakona i ruši tezu o tome da Republika Srpska nema nadležnost za donošenje ovog zakona. U isto vrijeme, moglo se odlučivati o tome jesu li pojedine odredbe ili zakon suglasni sa Ustavom Bosne i Hercegovine, ali o tome sam već govorio.

5. I za kraj ovih načelnih primjedbi, posebno sam zabrinut što se diskriminacija u zakonodavnoj aktivnosti, kada je riječ o imovini kao predmetu ovog ustavnog spora,

potpuno tolerira u drugim teritorijalno-političkim kategorijama kakva je Distrikt Brčko Bosne i Hercegovine. Naime, Zakonom o imovini Distrikta Brčko Bosne i Hercegovine isključivo je primijenjeno teritorijalno načelo i sva! pa i ovako stečena imovina (Ugovorom o sukcesiji) koja se nalazi na teritoriji Distrikta pripada Distriktu! Uzgred, uz neposredno učešće OHR-a, jer je zamjenik visokog predstavnika u isto vrijeme supervizor Distrikta Brčko Bosne i Hercegovine.

Na kraju, žalosti me što se pitanje jedne ustavne praznine, koja ima svoje ozbiljne posljedice za građane Bosne i Hercegovine i njezin ustavni sustav (a ustavni sustav Bosne i Hercegovine čine pored Ustava Bosne i Hercegovine i ustavi entiteta, pa i još neki drugi ustavni izvori domaćeg i međunarodnog karaktera), nije rješavalo na način koji, prema mome dubokom uvjerenju, i jeste bosanskohercegovački.

Sukladno Ustavu Bosne i Hercegovine, a ako nema ustavne odredbe, onda kroz podjelu prava i nadležnosti između države i entiteta ili da parafraziram mišljenje Venecijanskog povjerenstva, [...] na imovinu imaju pravo i država i entiteti sukladno svojim potrebama i teritorijalno-funkcionalnom načelu.

I u diskusijama i sada ponavljam mišljenje američkog profesora ustavnog prava Marka A. Grabera koji u svom briljantnom eseju *Dred Scott* i problem ustavnog zla (*Dred Scott and the Problem of Constitutional Evil*), koji me rukovodi kako se ne treba ponašati u tumačenju ustavnih normi, ističe:

„Ustavni teoretičari svih političkih uvjerenja često izražavaju manje interesa u određivanju što je ustavno nego u činjenju argumenata za koje vjeruju da će pomoći društvenim pokretima koje oni favoriziraju da ostvare željene ustavne ciljeve.”

Zadaća Ustavnog suda je da tumači Ustav a ne da opnu ustavnosti proteže i tamo gdje ona ne pripada.

Zbog ovih, ali i drugih manje bitnih razloga, bio sam protiv većinske odluke Ustavnog suda Bosne i Hercegovine.

Sudac
Ustavnog suda Bosne i Hercegovine
Zlatko M. Knežević

Предмет број У 3/12

**ОДЛУКА О
ДОПУСТИВОСТИ
И МЕРИТУМУ**

Захтјев Милорада Живковића, пред-
сједавајућег Представничког дома
Парламентарне скупштине Босне и
Херцеговине, за оцјену уставности
члана 7. тачка е) Закона о измјенама и
допунама Закона о државној служби
у институцијама БиХ

Одлука од 13. јула 2012. године

Уставни суд Босне и Херцеговине у пленарном сазиву, у предмету број У 3/12, рјешавајући захтјев **Милорада Живковића**, предсједавајућег Представничког дома Парламентарне скупштине Босне и Херцеговине, на основу члана VI/3а) Устава Босне и Херцеговине, члана 59 став 2 алинеја 2 и члана 61 ст. 1 и 3 Правила Уставног суда Босне и Херцеговине („Службени гласник Босне и Херцеговине” бр. 60/05, 64/08 и 51/09), у саставу:

Валерија Галић, предсједница

Tudor Pantiru, потпредсједник

Миодраг Симовић, потпредсједник

Сеада Палаврић, потпредсједница

Мато Тадић, судија

Constance Grewe, суткиња

Мирсад Теман, судија

Margarita Saca-Nikolovska, суткиња

Златко М. Кнежевић, судија

на сједници одржаној 13. јула 2012. године донио је

ОДЛУКУ О ДОПУСТИВОСТИ И МЕРИТУМУ

Одбија се као неоснован захтјев Милорада Живковића, предсједавајућег Представничког дома Парламентарне скупштине Босне и Херцеговине, за оцјену уставности члана 7 тачка е) Закона о измјенама и допунама Закона о државној служби у институцијама Босне и Херцеговине („Службени гласник Босне и Херцеговине” број 43/09).

Утврђује се да је члан 7 тачка е) Закона о измјенама и допунама Закона о државној служби у институцијама Босне и Херцеговине („Службени гласник Босне и Херцеговине” број 43/09) у складу са чланом II/4 Устава Босне и Херцеговине и чланом 6 Међународног пакта о економским, социјалним и културним правима.

Одлуку објавити у „Службеном гласнику Босне и Херцеговине”, „Службеним новинама Федерације Босне и Херцеговине”, „Службеном

гласнику Републике Српске” и у „Службеном гласнику Дистрикта Брчко Босне и Херцеговине”.

Образложење

I. Увод

1. Милорад Живковић (у даљњем тексту: подносилац захтјева), предсједавајући Представничког дома Парламентарне скупштине Босне и Херцеговине, поднио је 21. марта 2012. године Уставном суду Босне и Херцеговине (у даљњем тексту: Уставни суд) захтјев за оцјену уставности члана 7 тачка е) Закона о измјенама и допунама Закона о државној служби у институцијама БиХ („Службени гласник Босне и Херцеговине” број 43/09; у даљњем тексту: оспорени закон).

II. Поступак пред Уставним судом

2. На основу члана 22 став 1 Правила Уставног суда, од Парламентарне скупштине Босне и Херцеговине (у даљњем тексту: Парламентарна скупштина) затражено је 10. априла 2012. године да достави одговор на захтјев најкасније до 2. маја 2012. године.

3. Представнички дом Парламентарне скупштине је 9. маја 2012. године доставио мишљење Уставноправне комисије овог дома, према ком захтјев за оцјену уставности члана 7 тачка е) оспореног закона није подржан.

4. Дом народа Парламентарне скупштине је 16. маја 2012. године доставио мишљење Уставноправне комисије овог дома, према ком је захтјев за оцјену уставности члана 7 тачка е) оспореног закона подржан.

5. Уставни суд је 23. маја 2012. године од Парламентарне скупштине поново затражио да достави детаљнији одговор на наводе из захтјева, односно да достави образложење које је предочио предлагач предметног закона.

6. Представнички дом је 27. јуна 2012. године, на поновно тражење, доставио мишљење Уставноправне комисије овог дома.

7. Дом народа, на поновно тражење Уставног суда, до доношења ове одлуке није доставио одговор.

III. Захтјев

а) Наводи из захтјева

8. Подносилац захтјева наводи да је оспореним законом у члану 7 тачка е) измијењен један од опшгих услова за постављање државног службеника, те да се сада као услов тражи да лице није навршило старосну границу за пензионисање, *односно да није остварило право на личну пензију према било којем основу*. Подносилац захтјева истиче да су овом дискриминаторском одредбом искључена из права на успостављање статуса државног службеника у институцијама БиХ сва лица која су остварила право на пријевремену пензију. Подносилац захтјева истиче да нити један закон, ентитетски или државни, не садржи сличну и дискриминаторску одредбу и да ни Закон о раду у институцијама БиХ не наводи остваривање права на личну пензију као елиминаторни услов за заснивање радног односа. Сем тога, подносилац захтјева наводи да је одредба не само дискриминаторска него и незаконита јер ентитетски закони не познају „личну пензију” већ старосну, инвалидску и породичну пензију. Подносилац захтјева наводи да су ентитетским законима регулисана питања пензијско-инвалидског осигурања, јер на државном нивоу не постоји закон који регулише ову област. Подносилац захтјева сматра да је оспорена одредба у колизији са законима о пензијско-инвалидском осигурању. У вези с тим, указује на то да је чланом 114 Закона о пензијско-инвалидском осигурању ФБиХ прописано да се кориснику пензије који пензију оствари прије навршених 40 година пензијског стажа, односно 65 година живота, и који заснује радни однос, пензија не исплаћује за то вријеме. Подносилац захтјева указује на то да је иста одредба садржана у члану 174 Закона о пензијском и инвалидском осигурању Републике Српске. Подносилац захтјева сматра да наведене одредбе ентитетских закона недвосмислено упућују на могућност поновног заснивања радног односа након пензионисања, уколико се не ради о пуној старосној пензији. Подносилац захтјева указује на то да ентитетски закони о државној служби не садрже овакву елиминаторну одредбу за заснивање радног односа.

9. Подносилац захтјева је навео да постоји одређен број лица која остварују право на пријевремену пензију, у складу са одредбама уредби о повољнијем пензионисању које је донијела Влада ФБиХ, те у складу са одредбама Закона о остваривању права на старосну пензију одређених категорија осигураника у Републици Српској, као и да припадници активног састава Оружаних снага Босне и Херцеговине могу остварити право на пријевремену пензију, у складу са Законом о служби у Оружаним снагама БиХ.

10. Подносилац захтјева сматра наведену одредбу оспореног закона неуставном јер је у супротности са Уставом Босне и Херцеговине, чланом 23 став 1 Универзалне

декларације о људским правима, чланом 6 став 1 Међународног пакта о економским, социјалним и културним правима, чланом 27 тачка ц) Европске социјалне повеље, с обзиром на то да је једна категорија лица доведена у неравноправан однос, јер им се онемогућава да до навршавања законске старосне границе од 65 година и радног стажа до 40 година остваре радноправни однос. Подносилац захтјева наводи да су наведени међународни инструменти, у складу са уводним одредбама Устава Босне и Херцеговине и Анексом I на Устав Босне и Херцеговине, преузети у домаћи правни систем, па да је њиховом повредом извршена и повреда Устава Босне и Херцеговине.

11. Подносилац захтјева предлаже да Уставни суд донесе одлуку којом ће утврдити да је одредба члана 7 тачка е) оспореног закона неуставна.

б) Одговор на захтјев

12. Представнички дом Парламентарне скупштине је у одговору на захтјев од 9. маја 2012. године доставио мишљење Уставноправне комисије овог дома, која је исказала став којим не подржава предметни захтјев.

13. У одговору од 27. јуна 2012. године поново је достављено мишљење Уставноправне комисије овог дома, које је усвојено на сједници одржаној 19. јуна 2012. године, а према ком, са три гласа „за”, три „против” и једним „уздржан” предметни захтјев није подржан. Чланови Комисије који су гласали „за” сматрали су да захтјев треба подржати због разлога који су у њему и наведени. Чланови Комисије који су гласали „против” сматрали су да оспорена одредба није у супротности са Уставом Босне и Херцеговине.

14. Дом народа Парламентарне скупштине је у одговору од 16. маја 2012. године доставио мишљење Уставноправне комисије овог дома, која је навела да подржава предметни захтјев. На поновно тражење Уставног суда, Дом народа до тренутка доношења ове одлуке није доставио одговор.

IV. Релевантни прописи

15. Устав Босне и Херцеговине у релевантном дијелу гласи:

Члан III/2

Права и слободе предвиђене Европском конвенцијом за заштиту људских права и основних слобода и њеним протоколима директно се примјењују у Босни и Херцеговини. Ови акти имају приоритет над свим другим законима.

Члан II/4

Уживање права и слобода, предвиђених овим чланом или међународним споразумима наведеним у Анексу I овог Устава, обезбеђено је свим лицима у Босни и Херцеговини без дискриминације по било којој основи као што су пол, раса, боја, језик, вјероисповијест, политичко или друго мишљење, национално и социјално поријекло или повезаност са националном мањином, имовина, рођење или други статус.

16. Међународни пакт о економским, социјалним и културним правима (1966)
у релевантном дијелу гласи:

Члан 2.

1. Свака држава чланица овог пакта обавезује се да и појединачно и путем међународне помоћи и сарадње, нарочито на економском и техничком пољу, а користећи у највећој могућој мери своје расположиве изворе предузима кораке како би се постепено постигло пуно остварење права признатих у овом пакту свим одговарајућим средствима, посебно укључујући доношење законодавних мера.

2. Државе чланице овог пакта се обавезују да гарантују да ће сва права која су у њему формулисана бити остваривана без икакве дискриминације засноване на раси, боји, полу, језику, вери, политичком мишљењу или каквом другом мишљењу, националном или социјалном поријеклу, имовинском стању, рођењу или каквој другој околности.

(...)

Члан 4.

Државе чланице овог пакта признају да, у погледу уживања права које држава обезбеђује према овом пакту, држава може да ограничи та права само законом, и то у оној мери која је у сагласности са природом ових права и искључиво у циљу унапређења општег благостања у демократском друштву.

Члан 6.

1. Државе чланице овог пакта признају право на рад, које обухвата право које има свако лице на могућност зарађивања кроз слободно изабран или прихваћен рад, и предузимају одговарајуће мере за очување овог права.

2. Међу мере које свака држава чланица овог пакта треба да предузме у циљу пуног остварења овог права спадају програми техничке и стручне оријентације и обуке, политика и методи за постизање сталног економског, социјалног и културног развоја и пуне производне запошљености у условима који човеку гарантују уживање основних политичких и економских слобода.

17. **Закон о државној служби у институцијама Босне и Херцеговине** („Службени гласник БиХ” бр. 12/02, 19/02, 8/03, 35/03, 4/04, 17/04, 26/04, 37/04, 48/05, 2/06, 32/07, 43/09, 8/10 и 40/12) у релевантном дијелу гласи:

Члан 1.

1. Овим законом уређује се правни статус државних службеника у министарствима, самосталним управним организацијама и управним организацијама у саставу министарстава, као и другим институцијама Босне и Херцеговине основаним посебним законом или којима је посебним законом повјерено обављање послова управе (у даљњем тексту: институције).

Члан 22¹.

Општи услови за постављење државног службеника

1. Да би било постављено на мјесто државног службеника, лице мора испуњавати сlijедеће опште услове:

- а) да је држављанин Босне и Херцеговине;*
- б) да је старије од 18 година;*
- ц) да има универзитетску диплому и друге образовне или академске квалификације најмање VII степена стручне спреме, односно високо образовање првог, другог или трећег циклуса болоњског система студирања, што се утврђује прописом којим се регулишу послови основних дјелатности и помоћно-технички послови и услови за њихово обављање у органима управе институција Босне и Херцеговине;*
- д) да је здравствено способно за вршење одређених послова предвиђених овим положајем;*
- е) да није навршило законски прописану старосну границу за пензионисање, односно да није остварило право на личну пензију по било којем основу;*
- ф) да није отпуштена из државне службе као резултат дисциплинске мјере на било којем нивоу власти у Босни и Херцеговини, одбијања полагања заклетве, самовољног напуштања државне службе или давања неистинитих и нетачних података приликом пријема у државну службу, у року од три године прије дана објављивања упражњеног радног мјеста;*
- г) да се не води кривични поступак против тог лица;*
- х) да није обухваћено одредбом члана IX.1 Устава Босне и Херцеговине.*

¹ Текст оспорене одредбе

18. Закон о измјенама и допунама Закона о државној служби у институцијама Босне и Херцеговине („Службени гласник БиХ” број 43/09) у релевантном дијелу гласи:

Члан 7.

У члану 22. став 1 (...)²

Тачка е) мијења се и гласи:

„е) да није навршило законски прописану старосну границу за пензионисање, односно да није остварило право на личну пензију по било којем основу.”

19. Закон о раду у институцијама Босне и Херцеговине („Службени гласник Босне и Херцеговине” бр. 26/04, 7/05, 48/05 и 60/10) у релевантном дијелу гласи:

Члан 1.

1. Овим законом регулише се равноправни статус запосленика, начин и поступак пријема у радни однос, закључивања уговора о раду између запосленика и послодавца (...)

2. Овим законом регулише се радни однос:

а) запосленика у институцијама Босне и Херцеговине и њеним органима који нису државни службеници;

б) запосленика у институцијама Босне и Херцеговине који су изричито изузети из Закона о државној служби у институцијама Босне и Херцеговине („Службени гласник БиХ”, број 19/02 и 35/03);

ц) запосленика који су запослени у јавним предузећима Босне и Херцеговине, удружењима и фондацијама Босне и Херцеговине, међуентитетским корпорацијама и другим институцијама за обављање додатних надлежности у Босни и Херцеговини, ако другим законом није другачије одређено.

3. Овај закон примјењује се и на државне службенике, уколико није у супротности са Законом о државној служби у институцијама Босне и Херцеговине.

Члан 10.

1. У радни однос код послодавца може се примити лице које испуњава сљедеће опште услове:

² Текст оспорене одредбе

а) да има навршених 18 година живота;

б) да је држављанин Босне и Херцеговине, што се доказује увјерењем, не старијим од шест мјесеци;

ц) да против њега није покренут кривични поступак за кривично дјело за које је предвиђена казна затвора три и више година или да му није изречена затворска казна за кривично дјело учињено с умишљајем у складу са кривичним законима у Босни и Херцеговини;

д) да није обухваћено одредбом члана IX став 1. Устава Босне и Херцеговине;

е) да је физички и психички способно за обављање послова радног мјеста на које се пријавило код послодавца.

2. Осим услова из става 1. овог члана, законом и другим прописом или Правилником, могу се прописати посебни услови за пријем у радни однос запосленика на поједино радно мјесто (стручна спрема, радно искуство, посебна психофизичка способност, стручни испит, рад на рачунару, познавање страног језика и др.).

20. Закон о служби у Оружаним снагама Босне и Херцеговине („Службени гласник БиХ” бр. 88/05, 53/07, 59/09 и 74/10) у релевантном дијелу гласи:

Члан 46.

(Старосна пензија)

(1) Војни осигураник стиче право на старосну пензију када наврши 55 година живота и најмање 30 година пензијског стажа.

(2) Војни осигураник стиче право на старосну пензију када наврши 40 година пензијског стажа, без обзира на године живота.

Члан 47.

(Пријевремена старосна пензија)

У случају рационализације и смањења бројног стања Оружаних снага, војни осигураник из члана 44. овог закона стиче право на пријевремену старосну пензију када наврши 45 година живота и најмање 20 година пензијског стажа, на приједлог Министарства одбране БиХ.

Члан 48.

(Изузеци за стицање пријевремене и старосне пензије)

(1) Изузетно, на приједлог Министарства одбране БиХ, лице стиче услове за пријевремену старосну пензију, према одлуци Предсједништва, ако има најмање 20 година пензијског стажа и чин бригадира, без обзира на године старости.

(2) *Изузетно, на приједлог Министарства одбране БиХ, лице стиче услове за старосну пензију, према одлуци Предсједништва, ако има чин генерала, без обзира на године старости и године пензијског стажа.*

(3) *Изузетно, на приједлог Министарства одбране БиХ, лице стиче услове за старосну пензију, према одлуци Предсједништва, ако је у вријеме рата вршио функцију команданта бригаде-пука или функцију команданта вишег ранга најмање 12 мјесеци.*

(4) *Изузетно, на приједлог Министарства одбране БиХ, право на пријевремену старосну пензију стиче, без обзира на године живота и пензијског стажа, војник који је најмање двије године до 23.12.1995. године био припадник Армије Републике Босне и Херцеговине, Хрватског вијећа одбране или Војске Републике Српске, а који се на дан 01.01.2010. године налазио у војној служби, те му, због немогућности продужења, служба престаје у складу с овим законом.*

V. Допустивост

21. При испитивању допустивости захтјева Уставни суд полази од одредбе члана VI/3а) Устава Босне и Херцеговине.

Члан VI/3а) Устава Босне и Херцеговине гласи:

Уставни суд има искључиву надлежност да одлучује у споровима који по овом Уставу настају између ентитета, или између Босне и Херцеговине и једног или оба ентитета, те између институција Босне и Херцеговине, укључујући, али не ограничавајући се на то:

- Да ли је одлука неког ентитета да успостави специјални паралелни однос са неком од сусједних држава сагласна овом Уставу, укључујући и одредбе које се односе на суверенитет и територијални интегритет Босне и Херцеговине.

- Да ли је неки члан устава или закона ентитета у сагласности са овим Уставом.

Спорове могу покретати само чланови Предсједништва, предсједавајући Министарског савјета, предсједавајући или замјеник предсједавајућег било којег вијећа Парламентарне скупштине; једна четвртина чланова било којег вијећа Парламентарне скупштине или једна четвртина било ког законодавног вијећа неког ентитета.

22. Имајући у виду да је захтјев за оцјену уставности поднио предсједавајући Представничког дома Парламентарне скупштине БиХ, Уставни суд констатује да је захтјев поднијело овлашћено лице из члана VI/3а) Устава Босне и Херцеговине.

23. Сем тога, Уставни суд запажа да је предмет захтјева оцјена уставности одредбе закона који је донијела Парламентарна скупштина БиХ. С тим у вези, Уставни суд наглашава да је у својој досадашњој пракси усвојио став да одредба члана VI/3а) Устава Босне и Херцеговине не прописује експлицитну надлежност Уставног суда да оцјењује уставност закона или одредбе закона Босне и Херцеговине, међутим, супстанционални појам овлашћења одређених самим Уставом Босне и Херцеговине садржи у себи титулус Уставном суду за такву надлежност, посебно када се узме у обзир улога Уставног суда као тијела које подржава Устав Босне и Херцеговине (види Уставни суд, Одлука број У 2/II од 16. новембра 2010. године, став 44, доступна на web-stranici Уставног суда: www.ustavisud.ba).

24. Имајући у виду одредбе члана VI/3а) Устава Босне и Херцеговине и члана 17 став 1 Правила Уставног суда, Уставни суд је утврдио да је предметни захтјев допустив, зато што га је поднио овлашћени субјекат, те да не постоји ниједан разлог за недопустивост захтјева из члана 17 став 1 Правила Уставног суда.

VI. Меритум

25. Подносилац захтјева наводи да члан 7 тачка е) оспореног закона није сагласан са чланом II/4 Устава Босне и Херцеговине, Међународним пактом о економским, социјалним и културним правима, Универзалном декларацијом о људским правима и Европском социјалном повељом, с обзиром на то да се ради о дискриминаторској одредби јер искључује лица која су остварила право на личну пензију из права на успостављање статуса државног службеника у институцијама Босне и Херцеговине.

Примјена Универзалне декларације о људским правима и Европске социјалне повеље

26. У погледу примјене Универзалне декларације о људским правима, Уставни суд наглашава да је у Одлуци број У 149/03 од 28. новембра 2003. године (тачка 34, доступно на web-stranici Уставног суда www.ustavisud.ba) исказао сљедећи став: „Декларација [је] другачијег правног карактера и нема уставноправни статус у Босни и Херцеговини (одлука Уставног суда број У 17/00 од 4. маја 2011. године, ‘Службени гласник Босне и Херцеговине’ број 17/01). Слиједи да Универзална декларација о људским правима није примјењива у конкретним случајевима”. У погледу примјене Европске социјалне повеље, Уставни суд наглашава да је у Одлуци број У 22/00 од 22. јуна 2001. године (тачка 29, доступно на web-stranici Уставног суда www.ustavisud.ba) навео сљедећи став: „Што се тиче Европске социјалне повеље, Уставни суд примјењује да се тај споразум не налази на листи Додатних споразума о

људским правима који су побројани у Анексу I Устава Босне и Херцеговине и њене одредбе не чине корпус уставних правила у Босни и Херцеговини. Стога, Уставни суд нема задатак да разматра да ли су се у овом случају имале у виду ове одредбе о људским правима”.

27. Уставни суд сматра да нема разлога да мијења своју ранију праксу ни у овом предмету, те констатује да нема надлежност да испитује компатибилност оспореног закона са наведеним документима.

Право на забрану дискриминације из члана II/4 Устава Босне и Херцеговине у вези са правом на рад из члана 6 Међународног пакта о економским, социјалним и културним правима

28. Уставни суд подсјећа на то да члан II/4 Устава Босне и Херцеговине обезбјеђује уживање свих права и слобода предвиђених међународним споразумима наведеним у Анексу I Устава Босне и Херцеговине свим лицима без дискриминације према било ком основу. Анекс I Устава БиХ наводи листу додатних споразума о људским правима који ће се примјењивати у Босни и Херцеговини, међу којима је (и) Међународни пакт о економским, социјалним и културним правима на чије се одредбе позвао подносилац захтјева у вези са правом на забрану дискриминације.

29. Међународним пактом о економским, социјалним и културним правима, односно одредбом члана 6 на коју се позвао подносилац захтјева, установљено је да државе чланице овог пакта признају право на рад, које обухваћа право сваком лицу на могућност зарађивања кроз слободно изабран или прихваћен рад. Стога ће Уставни суд у конкретном случају испитати предметни захтјев у односу на члан II/4 Устава БиХ у вези са чланом 6 Међународног пакта о економским, социјалним и културним правима.

30. Подносилац захтјева сматра да је члан 7 тачка е) оспореног закона дискриминаторски јер спречава лица која су остварила право на пријевремену пензију да буду запослена у органима и институцијама БиХ, односно да су ова лица дискриминисана у остваривању права на рад у органима и институцијама БиХ.

31. Право на рад гарантовано чланом 6 Међународног пакта о економским, социјалним и културним правима утврђује обавезу државе да обезбиједи појединцима право да слободно одлуче о прихватању или избору посла, укључујући и право да не буду лишени рада неправедно. Као и у односу на остала права гарантована овим пактом, држава има општу обавезу утврђену чланом 2 став 1 да појединачно и путем међународне сарадње, користећи у највећој мјери своје ресурсе, постепено

обезбиједи пуно остваривање права на рад. У складу са ставом 2 истог члана, држава преузима обавезу да гарантује остваривање права без дискриминације засноване на раси, боји, полу, језику, политичком или каквом другом мишљењу, националном или социјалном поријеклу, имовинском стању, рођењу или каквој другој околности. У складу са чланом 4, могуће је успостављање ограничења у погледу уживања права гарантованих овим пактом. Таква ограничења морају бити у складу са законом, укључујући међународне стандарде о људским правима, усаглашена са природом заштићеног права, те у интересу постизања легитимног циља и искључиво унапређења општег благостања у демократском друштву.

32. Према пракси Уставног суда заснованој и на пракси Европског суда за људска права, дискриминација наступа ако се лице или група лица који се налазе у аналогној ситуацији различито третирају и ако не постоји објективно и разумно оправдање за такав третман (види Европски суд за људска права, *Белгијски језички случај*, пресуда од 9. фебруара 1967. године, серија А, број 6, став 10). При томе је неважно да ли је дискриминација посљедица различитог законског третмана или примјене самог закона (види Европски суд за људска права, *Ирска против Велике Британије*, пресуда од 18. јануара 1978. године, серија А, број 25, став 226). Најзад, према пракси Европског и Уставног суда, неки акт или пропис је дискриминаторски ако прави разлику између појединаца или група које се налазе у сличној ситуацији, те ако у том разликовању изостане објективно и разумно оправдање, односно ако није било разумног односа пропорционалности између употријебљених средстава и циљева чијем остварењу се тежи.

33. Уставни суд сматра да је овај приступ адекватан и у односу на примјену члана II/4 Устава БиХ у вези са чланом 6 Међународног пакта о економским, социјалним и културним правима. У складу са овим приступом, да би за различито поступање постојало објективно и разумно оправдање, потребно је кумулативно испуњење два услова – да је разликовање установљено ради остваривања неког легитимног циља и да постоји разуман однос пропорционалности између употријебљених средстава и циља који се жели постићи.

34. Подносилац захтјева остваривање права на рад проблематизује у односу на радни однос у оним органима и институцијама БиХ у којим је ово питање регулисано Законом о државној служби у институцијама БиХ.

35. Сходно уставној организацији државе БиХ, „управа” као државна дјелатност коју врше државни органи према Уставу и законима државе, остварује се на нивоу државе БиХ, ентитета, Дистрикта Брчко, кантона, градова и општина, успостављањем органа

и институција којима се ови послови повјеравају. Структура и дјелокруг рада органа и институција које се успостављају на различитим нивоима у сврху обављања управе као државне дјелатности заснована је најприје на уставној подјели надлежности између државе БиХ и ентитета. Даље, подјела надлежности је конкретизована доношењем законских и подзаконских аката, односно других прописа на одговарајућем нивоу којим се уређују питања структуре и дјелокруга рада органа и институција који обављају послове „управе”.

36. Тако Закон о управи („Службени гласник БиХ” бр. 32/02 и 102/09) регулише организацију управе институција Босне и Херцеговине. Истим законом је прописано да послове управе у оквиру овако успостављених органа и институција обављају државни, полицијски и остали службеници, а помоћне и техничке послове запосленици. Најзад, истим законом је регулисано да се пријем државних службеника у радни однос у орган управе уређује Законом о државној служби у институцијама власти у БиХ (у даљњем тексту: Закон о државној служби БиХ) и другим посебним законима (тако је, на примјер, радноправни статус полицијских службеника уређен Законом о полицијским службеницима Босне и Херцеговине), док је пријем запосленика регулисан Законом о раду у институцијама БиХ и посебним законима.

37. Питања организације управе, те радноправног статуса запослених у органима и институцијама на нивоу ентитета и Дистрикта Брчко регулисана су законима, односно прописима које доносе законодавна тијела на овим нивоима. У Федерацији БиХ то су: Закон о организацији органа управе у Федерацији БиХ, односно овај и одговарајући закони донесени на нивоу кантона, те прописи на нивоу града и општине, Закон о државној служби у Федерацији БиХ који регулише радноправни статус државних службеника и Закон о намјештеницима у органима државне службе у Федерацији БиХ који регулише радноправни статус запосленика. У Републици Српској то су: Закон о републичкој управи, Закон о државним службеницима који регулише статус државних службеника, те Закон о раду који регулише статус запосленика. Најзад, на нивоу Дистрикта Брчко то су: Закон о јавној управи Дистрикта Брчко, те Закон о државној служби у органима управе Дистрикта Брчко који регулише радноправни статус и државних службеника, јавних службеника и запосленика.

38. Дакле, сваки од наведених нивоа потпуно самостално и независно један од другог доноси законе којим уређује област организације управе, те с тим у вези и радноправни статус запослених у органима и институцијама који обављају послове управе на одговарајућем нивоу. Слиједом наведеног, не постоји обавеза да конкретна питања, а какво је и прописивање услова за заснивање радног односа државног службеника или запосленика, буду на свим нивоима регулисана на једнообразан начин.

39. У том смислу, услови прописани за запослење у својству државног службеника на нивоу Федерације БиХ, Републике Српске и Дистрикта Брчко и услови прописани за стицање својства државног службеника на нивоу институција БиХ не представљају „одговарајуће упоредне ситуације” на основу којих би се могло оцијенити да ли су лица која су стекла право на личну пензију доведена у неповољнији положај у приступу државној служби. Дакле, супротно тврдњама подносиоца захтјева, члан 7 тачка е) оспореног закона не може се сматрати дискриминаторским зато што је лицима која су остварила право на личну пензију онемогућено стицање својства државног службеника на нивоу институција и органа БиХ јер овакву одредбу не садрже ентитетски закони о државној служби.

40. Даље, поред дискреционих овлашћења у вези са организацијом управе, те с тим у вези регулисањем радноправног статуса запослених у овој области, што произилази из уставне подјеле надлежности између државе и ентитета, битан елемент је карактер и значај послова који се обављају у органима и институцијама управе. Наиме, сви претходно наведени закони регулишу да послове управе у органима и институцијама на свим нивоима обављају државни службеници и запосленици, па је несумњив легитиман интерес државе (*односно одговарајућег нивоа*) да уреди радноправни статус обје категорије. Према постојећим законским рјешењима, подјела на ове двије категорије заснована је на природи и карактеру послова који су повјерени свакој од њих. Државни службеници обављају *послове управе, послове основне дјелатности, управне и стручне послове*. Запосленици (упосленици) обављају *помоћне и техничке послове, допунске послове основне дјелатности и послове помоћне дјелатности*. У том смислу, послови државног службеника подразумевају послове од општег значаја или вршење власти повјерене од јавног права, односно државни службеник врши дио државне суверене власти. Овај аспект није изражен код запосленика. Слиједом наведеног, у постојећим законима на различит начин су прописани посебни услови за запослење у својству државног службеника и посебни услови за запослење у својству запосленика. При томе, строжи и захтјевнији су услови за постављење државног службеника, а што је одраз управо карактера и природе послова који су им повјерени. Како је већ и указано у овој одлуци, на нивоу државе БиХ радноправни статус државних службеника и запосленика регулисан је посебним законима. Законом о државној служби у институцијама БиХ регулисани су, између осталог, услови за запослење државног службеника у оним организацијама и институцијама на које се примјењује овај закон. Законом о раду регулисани су и услови за запослење запосленика у органима и институцијама БиХ.

41. У том смислу, прописивање различитих услова за приступ раду (услова за постављење државног службеника, односно за заснивање радног односа запосленика)

не представља „одговарајућу упоредну ситуацију” на основу које би се могло оцијенити да ли су лица која су стекла право на личну пензију доведена у неповољнији положај у приступу државној служби, јер исти услов није прописан за заснивање радног односа запосленика. На овакав закључак не утиче чињеница да се у оба случаја ради о остваривању радноправног статуса у органима и институцијама успостављеним на нивоу БиХ. Дакле, супротно тврдњама подносиоца захтјева, члан 7 тачка е) оспореног закона не може се сматрати дискриминаторским зато што је лицима која су остварила право на личну пензију онемогућено стицање својства државног службеника на нивоу институција и органа БиХ јер овакву одредбу не садржи и закон који регулише заснивање радног односа запосленика у истим органима и институцијама БиХ.

42. Даље, члан 7 тачка е) оспореног закона у пуном тексту гласи: „[...] да није навршило законски прописану старосну границу за пензионисање, односно да није остварило право на личну пензију по било којем основу”. Подносилац захтјева оспорава само други дио одредбе, тј. да *није остварило право на личну пензију по било којем основу*, сматрајући да се овакво ограничење односи само на лица која су остварила право на пријевремену старосну пензију. Најзад, у прилог тврдњи да је овакво ограничење дискриминаторско, подносилац захтјева указује на релевантне одредбе закона о пензијском и инвалидском осигурању ФБиХ и Републике Српске, а које се примјењују и на државне службенике на нивоу БиХ, зависно од њиховог мјеста пребивалишта. Подносилац захтјева сматра да према овим одредбама не постоји препрека да корисник пензије који је остварио право на пензију прије навршених 40 година пензијског стажа, односно 65 година живота, поново успостави радноправни статус.

43. Прво питање на које треба одговорити јесте ко су „лица која су остварила право на личну пензију по било којем основу”. Према важећим законима о пензијско-инвалидском осигурању, права из пензијско-инвалидског осигурања, између осталих, су: право на старосну пензију, право на инвалидску пензију, право на породичну пензију. Та и друга права дефинисана су као лична права. Слиједом наведеног, као *лица која су остварила право на личну пензију по било којем основу* имају се сматрати сви они који су корисници неке од наведених пензија, односно без обзира на то да ли је право на старосну пензију стечено као „пуна пензија” или као „пријевремена пензија”. Међутим, када се има у виду први дио оспореног члана 7 тачка е), да *није навршило законски прописану старосну границу за пензионисање*, произилази да термин „лична пензија” ипак захтијева даље тумачење а како би се са сигурношћу утврдило ко чини групу лица којој је због остваривања права на личну пензију онемогућено да се пријави за позицију државног службеника.

44. Према важећим законима о пензијско-инвалидском осигурању, старосна граница за пензионисање је 65 година. У том смислу, у „групу лица” која су остварила право на личну пензију и којим је због тога онемогућен приступ државној служби, не могу се сврстати лица која су право на старосну, инвалидску и породичну пензију остварила са навршених 65 година живота. Такође, сходно наведеним прописима, то су и они који су остварили право на старосну и инвалидску пензију са навршених 40 година пензијског стажа без обзира на године живота јер је ово законом прописани максимум трајања стажа осигурања на основу ког се остварује право по основу пензијског осигурања. Даље, један од општих услова прописаних законом за постављење државног службеника је здравствена способност за вршење одређених послова. Због тога, оспорена одредба се не може односити ни на лица која су остварила право на инвалидску пензију, без обзира на године живота и стаж осигурања, уколико су ово право остварила на основу трајног губитка радне способности. Такође, оспорена одредба се не може односити ни на кориснике породичне пензије који су ово право остварили због потпуне неспособности за привређивање. Дакле, изузев побројаних изузетака, оспорена одредба се односи на сва остала лица која су остварила право на било коју од побројаних пензија у складу са важећим законима којим се регулише област пензијско-инвалидског осигурања. При томе, мора се радити и о лицима која, изузев овог, испуњавају остале опште услове за постављење државног службеника, у смислу члана 22 Закона о државној служби БиХ.

45. Исти принципи важе и у погледу лица која су остварила право на старосну пензију, право на пријевремену пензију, односно наведена права у складу са прописаним изузецима, односно право на инвалидску и породичну пензију у смислу Закона о служби у Оружним снагама БиХ. Најзад, исти принципи вриједје и у односу на лица која су право на пријевремену старосну пензију остварила у смислу посебних прописа донесених на нивоу ентитета (Закон о остваривању права на старосну пензију одређених категорија осигураника у Републици Српској, односно Уредба о повољнијим условима за стицање права на старосну пензију припадника бивше Војске Федерације БиХ и државних службеника и намјештеника бившег Федералног министарства одбране у ФБиХ).

46. Сходно наведеном, слиједи да члан 7 тачка е) оспореног закона није препрека за стицање статуса државног службеника само лицима која су остварила право на пријевремену старосну пензију, било према општим правилима о пензијском и инвалидском осигурању, било у складу са побројаним посебним прописима. Дакле, супротно тврдњама подносиоца захтјева, ради се о корисницима било које пензије који у вријеме када су право остварили нису имали навршених 65 година живота, односно 40 година пензијског стажа.

47. Подносилац захтјева тврди да је успостављање ограничења за приступ државној служби дефинисаног као остваривање права на личну пензију дискриминаторско, због тога што, према његовом мишљењу, у законима о пензијском и инвалидском осигурању не постоји препрека да се радни однос поново заснује уколико се не ради о лицу које је пензију стекло са навршених 65 година живота, односно навршених 40 година пензијског стажа.

48. У вези са овом тврдњом, подносилац захтјева указује на члан 114 Закона о пензијско-инвалидском осигурању у ФБиХ. Наведеном одредбом је регулисано да се кориснику пензије који је остварио пензију прије навршених 40 година пензијског стажа, односно 65 година живота, и кориснику инвалидске пензије који заснује радни однос или обавља дјелатност по основу које је обавезно осигуран, пензија не исплаћује за то вријеме а најдуже до навршених 40 година пензијског стажа, односно 65 година живота. Уставни суд примјећује да је истом одредбом регулисано да се пензија не исплаћује ни кориснику породичне пензије ако заснује радни однос или обавља наведену дјелатност.

49. Такође, подносилац захтјева је указао и на члан 174 Закона о пензијском и инвалидском осигурању („Службени гласник Републике Српске” број 106/05) који готово на идентичан начин као и цитирана одредба из Закона о пензијском и инвалидском осигурању ФБиХ регулише ово питање. Међутим, овај закон је престао да важи 1. јануара 2012. године (доношењем Закона о пензијском и инвалидском осигурању који је објављен у „Службеном гласнику Републике Српске” број 134/11), односно није био на снази у вријеме подношења захтјева. У Закону о пензијском и инвалидском осигурању који је важио и у вријеме подношења захтјева и у вријеме доношења ове одлуке („Службени гласник Републике Српске” број 134/11) чланом 141 је прописано да се кориснику пензије који у складу са овим законом стекне статус осигураника у обавезном или добровољном осигурању, изузев у законом одређеним изузетцима, исплата пензије обуставља за период осигурања. Исто вриједи и за корисника породичне пензије. Слиједом наведеног, тврдње подносиоца захтјева биће оцијењене у односу на члан 141 Закона о пензијском и инвалидском осигурању који је важио и у вријеме подношења захтјева и доношења ове одлуке.

50. Према важећим законима о пензијском и инвалидском осигурању, обавезним осигурањем, а из чега проистиче и својство осигураника, обухваћена су сва лица која легално остварују доходак путем рада. У том смислу, из цитираних законских одредби слиједи да корисницима пензије који су ово право остварили прије навршених 40 година пензијског стажа, односно 65 година живота (изузев онима који су својство корисника пензије остварили због губитка радне способности,

односно трајне неспособности за привређивање) није онемогућено да по основу рада поново остварују и права из пензијског и инвалидског осигурања. С обзиром на то да се својство осигураника у обавезном осигурању у највећем броју случајева стиче заснивањем радног односа, слиједи да закони о пензијском и инвалидском осигурању не садрже одредбу која би била препрека, уз испуњење наведених услова, да корисник пензије поново заснује радни однос.

51. Економски и социјални савјет у Општем коментару број 18 посвећеном праву на рад из члана 6 Међународног пакта о економским, социјалним и културним правима (усвојен 24. новембра 2005. године) наглашава да је, у смислу члана 2 став 1, суштинска обавеза државе да обезбиједи минимум сваког од права гарантованих наведеним Пактом. У контексту члана 6, ова суштинска обавеза се састоји у обезбјеђењу недискриминације и једнакој заштити запослења. Међутим, право на рад у смислу члана 6 не подразумијева обавезу државе да обезбиједи апсолутно и безусловно право на добијање посла свим радно способним лицима на својој територији. Право на рад држави намеће три врсте обавеза: да обезбиједи заштиту права, да га поштује и да омогући његово испуњење. Према Општем коментару број 18, под обавезом поштовања, *inter alia*, наводи се уздржавање од негирања или ограничења једнаког приступа достојном раду за сва лица, посебно угрожене и маргинализоване групе и појединце. Ова обавеза може бити прекршена доношењем закона, политиком и мјерама које су супротне стандардима успостављеним чланом 6. Свака дискриминација у приступу тржишту рада или успостављање права или прописивање мјера за добијање посла на основу расе, боје коже, пола, језика, година, религијског или другог мишљења, националног или социјалног поријекла, рођења или друге ситуације, с циљем да се умањи уживање права, представља повреду. Најзад, предузимање ретроградних мјера у односу на право на рад није дозвољено. Такве мјере, *inter alia*, укључују: одрицање права на запослење одређеним групама или појединцима, без обзира на то да ли је оваква дискриминација заснована на законодавству или пракси, укидању или суспензији закона неопходних за вршење права на рад, или усвајање закона или политика које су очигледно несагласне са међународним законским обавезама у вези са правом на рад.

52. Када се доведе у везу ограничење установљено чланом 7 тачка е) оспореног закона, тј. остваривање права на личну пензију према било ком основу, јасно је да се не ради нити о једном од основа који су изричито побројани, а у вези с којим држава има обавезу да обезбиједи недискриминацију. Дакле, могло би се радити само о *каквој другој околности*, у смислу члана 2 став 2 Међународног пакта о економским, социјалним и културним правима. Међутим, Комитет за економска, социјална и културна права је у вези са правом пензионисаних лица да задрже право

да буду ангажовани на плаћеном послу а да за то не буду санкционисани сматрао да би то било у сукобу са другим интересима. С тим у вези је указано на то да би то могло утицати на блокирање процеса запослења и могућности напредовања младих људи (Simna, Е/Ц.12/1992/СР.8, ат 3, став 16). У том смислу, ограничења која се тичу прописивања обавезних година за пензионисање сматрају се легитимним ограничењем права на рад.

53. Оспорени члан 7 тачка е) за посљедицу има да се корисници личних пензија који су ово право остварили прије старосне границе прописане законима о пензијском и инвалидском осигурању, односно максималног трајања стажа осигурања, не могу пријавити за позицију државног службеника у органима и институцијама на које се примјењује овај закон. У том смислу, они представљају групу лица којим је онемогућено да реализују *право на рад, које обухваћа право које има свако лице на могућност зарађивања кроз слободно изабран или прихваћен рад*, кад су у питању позиције државног службеника у органима и институцијама БиХ на које се примјењује оспорена одредба. На тај начин доведени су у неравноправан положај у односу на сва остала лица која се пријављују за ове позиције и у односу на које важи само ограничење да нису навршили 65 година живота и да немају навршених 40 година пензијског стажа.

54. Сљедеће питање на које треба одговорити јесте да ли за овако различито поступање постоји објективно и разумно оправдање, а за што је потребно да су кумулативно испуњења два услова – да је разликовање установљено ради остваривања неког легитимног циља и да постоји разуман однос пропорционалности између употребљених средстава и циља који се жели постићи.

55. Право на рад држави намеће обавезу да постепено омогући његово потпуно уживање. Према подацима Агенције за статистику Босне и Херцеговине за март 2012. године, број запослених у правним лицима у БиХ је износио 688.702, а број регистрованих незапослених у истом периоду 524.724 лица. У броју регистрованих незапослених лица њих 30.226 је са високом стручном спремом (укључујући и докторе наука и магистре), односно лица која имају минимални степен стручне спреме који је, такође, један од услова за стицање звања државног службеника у смислу Закона о државној служби БиХ. Разматрајући Иницијални извјештај Босне и Херцеговине о примјени Међународног пакта о економским, социјалним и културним правима, Комитет о економским, социјалним и културним правима је у Закључним опажањима (број Е/Ц.12/БиХ/ЦО/1, 35. сједница, 7-25. новембар 2005. године) указао, између осталог, на високу стопу незапослености. При томе, посебно је указано на овај проблем међу младима, женама, посебно носитељкама домаћинства, сиромашним

и маргинализованим групама као што су лица са инвалидитетом, Роми и припадници других етничких мањина. С тим у вези, издата је препорука да се повећају напори у борби против незапослености кроз посебне циљне програме, укључујући програме смањења незапослености посебно у односу на наведене категорије. Иако је напријед цитирани статистички податак општег карактера и не разликује посебно осјетљиве групе препознате у Закључним опажањима, омјер између броја запослених и регистрованих незапослених несумњиво указује на постојање снажног друштвеног интереса за рјешавање проблема незапослености.

56. Даље, пензијско-инвалидско осигурање представља најзначајнији дио система социјалног осигурања јер обухвата његове најзначајније ризике: старост, инвалидност и смрт. Према важећим законским рјешењима, у Босни и Херцеговини је заступљен систем државног пензијског осигурања. Обавезно пензијско осигурање представља цивилизацијску течевину и везује се за развој концепције социјалне функције државе. Постојећи систем пензијског и инвалидског осигурања заснован је у претежном дијелу на моделу текућег финансирања, а средства дијелом обезбјеђује и држава. Модел текућег финансирања функционише према принципу да садашње радно активно становништво путем доприноса финансира пензијске накнаде садашњих пензионера. Међугенерациска узајамна солидарност, као основ овог система, подразумијева да је овај процес непрекидан. Стога, да би овај систем могао успјешно да функционише, потребно је да је број активних осигураника већи од броја корисника осигурања. Побројане карактеристике постојећег система су основ на основу ког се у овој области држави признаје и широко поље процјене при одлучивању која права ће обезбиједити и у ком обиму. Најзад, према подацима из Мјесечног статистичког билтена IV 2012. Федералног завода за статистику, у фебруару је број пензионера у Федерацији БиХ износио 375.554 лица. Према Тромјесечном статистичком прегледу 2012. Републичког завода за статистику, број пензионера је износио 199.741.

57. Уставни суд подсјећа на то да је коначни ауторитет у погледу тумачења и примјена Устава Босне и Херцеговине, па тако и члана II/4. Сходно наведеном, Уставни суд је тај који одлучује о томе да ли постоји објективно и разумно оправдање у сваком предмету у смислу члана II/4 (види Уставни суд, Одлука о допустивости и меритуму број У 9/09 од 26. новембра 2010. године, став 70, објављена у „Службеном гласнику БиХ” број 48/11).

58. Имајући у виду обавезу државе да постепено омогући потпуно уживање права на рад, Уставни суд сматра да је разумно да се у остваривању права на рад на нивоу установа и институција државе Босне и Херцеговине успостави ограничење

у односу на лица која су остварила право на личну пензију према било ком основу. Наиме, да би неко лице остварило право на пензију у постојећем систему пензијског осигурања, потребно је да остварује доходак по основу рада. Ради се о лицима која су у једном периоду уживала гаранције права на рад (изузев корисника породичне пензије који нису били у систему обавезног осигурања) на начин да су имала могућност зарађивања кроз слободно изабран или прихваћен рад. Сходно наведеном, стекли су и права по основу рада, међу којим је и право на пензију. Када се оспорени члан 7 тачка е) сагледа у односу на пропорционалност, Уставни суд закључује да он резултира различитим третманом. Наиме, постојећа законска рјешења о пензијском осигурању лицима која су остварила право на личну пензију, а која немају навршених 65 година живота, односно пензијски стаж од 40 година, не стварају препреку да поново заснују радни однос. Међутим, наведене одредбе су законом прописана могућност, али никако се не могу схватити и као обавеза да се овим лицима и обезбиједи право на рад, односно поновно запослење. Таква обавеза не произилази ни из члана 6 Међународног пакта о економским, социјалним и културним правима. Према Општем коментару број 18, право на рад не може се тумачити као обавеза државе да обезбиједи апсолутно и безусловно право на добијање посла свим радно способним лицима на својој територији. Када се све наведено сагледа у односу на проблем незапослености, а на који је посебно указано и Закључним опажањима Економског и социјалног савјета и с тим у вези издатим препорукама, ограничење као у оспореном члану 7 тачка е) може се сматрати као једна од мјера која служи постизању легитимног циља – испуњавању обавезе проистекле из члана 6 Међународног пакта о економским, социјалним и културним правима. Даље, када се сагледају општи подаци о броју запослених и незапослених, те о броју пензионера у БиХ, у вези са постојећим системом пензијског осигурања, успостављено ограничење добија и додатно оправдавање. Наиме, за успјешно функционисање пензијског система предуслов је да број активних осигураника, тј. лица која остварују доходак путем рада, буде већи од број корисника осигурања. Чињеница је да би без постављеног ограничења могло доћи до умањења броја корисника осигурања, односно поправљања постојећег неповољног омјера између броја активних осигураника и корисника осигурања. Међутим, то би имало и контраучинак који би се огледао у блокирању процеса запошљавања и могућности напредовања, посебно младих на које у вези са проблемом незапослености Економски и социјални савјет посебно указује. Због тога, Уставни суд сматра да ограничење из оспореног члана 7 тачка е) успоставља правичну равнотежу између обавезе да се постепено обезбиједи потпуно уживање права на рад, с једне стране, и социјалне функције државе да обезбиједи једном призната и гарантована права стечена кроз

остваривање права на рад, а какво је и право на пензију, с друге стране. Најзад, према подацима доступним Уставном суду и оном што је предлагач истакао у свом захтјеву, не може се рећи да је ограничење из члана 7 тачка е) непропорционално важности циља.

59. Уставни суд је закључио да је члан 7 тачка е) оспореног закона у складу са чланом II/4 Устава Босне и Херцеговине и чланом 6 Међународног пакта о економским, социјалним и културним правима. Успостављање ограничења да се за позицију државног службеника у органима и институцијама на које се примјењује овај закон не може пријавити лице које је остварило право на личну пензију према било ком основу истовремено има оправдање у легитимном циљу и не нарушава разуман однос пропорционалности. Сходно наведеном, различит третман ове категорије у остваривању права на рад из члана 6 Међународног пакта о економским, социјалним и културним правима у односу на сва остала лица која се пријављују за позицију државног службеника у наведеним органима и институцијама и за које једино вриједи законом установљено ограничење у погледу старосне доби и максималног трајања стажа осигурања, а када испуњавају и остале прописане услове, није супротан члану II/4 Устава Босне и Херцеговине.

VII. Закључак

60. Уставни суд закључује да члан 7 тачка е) оспореног закона не дискриминише лица која су остварила право на личну пензију у остваривању права по основу члана II/4 Устава Босне и Херцеговине у вези са чланом 6 Међународног пакта о економским, социјалним и културним правима.

61. На основу члана 61 ст. 1 и 3 Правила Уставног суда, Уставни суд је одлучио као у диспозитиву ове одлуке.

62. Анекс ове одлуке, у смислу члана 41 Правила Уставног суда, чини издвојено мишљење судије Златка М. Кнежевића у складу са одлуком.

63. Према члану VI/5 Устава Босне и Херцеговине, одлуке Уставног суда су коначне и обавезујуће.

Предсједица
Уставног суда Босне и Херцеговине
Валерија Галић

Издвојено мишљење
у предмету Уставног суда Босне и Херцеговине бр. У 3/12

сходно Правилима Уставног суда Босне и Херцеговине, у предмету бр. У 3/12, изјављујем своје издвојено мишљење у с к л а д у с донесеном одлуком, а из сљедећег разлога:

- Сматрам да је захтјев за оцјену уставности који је поднио овлашћени подносилац, поред разлога које је навео у захтјеву, истакао, индиректно, и потребу да се Уставни суд, бар у дијелу образложења, када је цијенио разлоге за неоснованост, изјасни и о овлашћењима/уставној расподјели надлежности државе Босне и Херцеговине, када је ријеч о пензионом систему у Босни и Херцеговини, односно пратећим механизмима стицања и коришћења права на остваривање права по основу рада.
- Стога сам и предлагао да се, овом приликом, нагласи изричита надлежност других нивоа власти у Босни и Херцеговини (ентитета) у доношењу закона и остваривању права у области права из рада (конкретно пензионог система), односно негативно дефинисано, да држава Босна и Херцеговина нема уставну надлежност у овој области.
- Како је већина сматрала овакав мој став непотребним, изјављујем га у овом издвојеном мишљењу.
- У осталом дијелу сам сагласан с донесеном одлуком.

Судија
Уставног суда Босне и Херцеговине
Златко М. Кнежевић

Predmet broj U 5/12

**ODLUKA O
DOPUSTIVOSTI
I MERITUMU**

Zahtjev Bakira Izetbegovića, predsjedatelja Predsjedništva Bosne i Hercegovine za ocjenu ustavnosti Zakona o premjeru i katastru Republike Srpske

Odluka od 28. rujna 2012. godine

Ustavni sud Bosne i Hercegovine je u plenarnom sazivu, u predmetu broj **U 5/12**, rješavajući zahtjev **Bakira Izetbegovića, predsjedatelja Predsjedništva Bosne i Hercegovine**, na temelju članka VI/3.(a) Ustava Bosne i Hercegovine, članka 59. stavak 2. alineja 2. i članka 61. st. 1. i 3. Pravila Ustavnog suda Bosne i Hercegovine („Službeni glasnik Bosne i Hercegovine” br. 60/05, 64/08 i 51/09), u sastavu:

Valerija Galić, predsjednica
Tudor Pantiru, dopredsjednik
Miodrag Simović, dopredsjednik
Seada Palavrić, dopredsjednica
Mato Tadić, sudac
Constance Grewe, sutkinja
Mirsad Ćeman, sudac
Margarita Caca Nikolovska, sutkinja
Zlatko M. Knežević, sudac

na sjednici održanoj 28. rujna 2012. godine donio

ODLUKU O DOPUSTIVOSTI I MERITUMU

Odbija se zahtjev za ocjenu ustavnosti koji je podnio Bakir Izetbegović, predsjedatelj Predsjedništva Bosne i Hercegovine.

Utvrđuje se da su odredbe čl. 4, 7, 10, 11, 40, 45, 46, 56, 62, 71. i 105. Zakona o premjeru i katastru Republike Srpske („Službeni glasnik RS” broj 6/12), sukladne članku I/2. Ustava Bosne i Hercegovine, članku II/3. (e) Ustava Bosne i Hercegovine i članku 6. stavak 1. Europske konvencije za zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda, članku II/3.(k) Ustava Bosne i Hercegovine i članku 1. Protokola broj 1 uz Europsku konvenciju za zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda, kao i članku 13. Europske konvencije za zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda.

Odluku objaviti u „Službenom glasniku Bosne i Hercegovine”, „Službenim novinama Federacije Bosne i Hercegovine”, „Službenom glasniku Republike Srpske” i „Službenom glasniku Distrikta Brčko Bosne i Hercegovine”.

Obrazloženje

I. Uvod

1. Bakir Izetbegović, predsjedatelj Predsjedništva Bosne i Hercegovine (u daljnjem tekstu: podnositelj zahtjeva), podnio je 27. travnja 2012. godine Ustavnom sudu Bosne i Hercegovine (u daljnjem tekstu: Ustavni sud) zahtjev za ocjenom ustavnosti Zakona o premjeru i katastru Republike Srpske („Službeni glasnik RS” broj 6/12, u daljnjem tekstu: osporeni zakon). Podnositelj zahtjeva je također zatražio da Ustavni sud donese privremenu mjeru kojom bi obustavio primjenu osporenoga zakon do donošenja konačne odluke Ustavnog suda po podnesenom zahtjevu. Budući da zahtjev nije ispunjavao uvjete iz članka 19. stavak 1. Pravila Ustavnog suda, od podnositelja zahtjeva je zatraženo, 7. lipnja 2012. godine, da zahtjev dopuni. Podnositelj zahtjeva je dopunio zahtjev 3. srpnja 2012. godine.

II. Postupak pred Ustavnim sudom

2. Na temelju članka 22. stavak 1. Pravila Ustavnog suda, od Narodne skupštine Republike Srpske (u daljnjem tekstu: Narodna skupština) je zatraženo 4. svibnja 2012. godine da dostavi odgovor na zahtjev, koji je Narodna skupština dostavila 24. svibnja 2012. godine.

3. Na temelju članka 26. stavak 2. Pravila Ustavnog suda, odgovor na zahtjev je dostavljen podnositelju zahtjeva 31. svibnja 2012. godine.

4. Ustavni sud je, Odlukom broj U 5/12 od 26. svibnja 2012. godine, odbio prijedlog podnositelja zahtjeva za donošenje privremene mjere.

5. Ustavni sud je odbio prijedlog suca Mirsada Ćemana za održavanje javne rasprave.

III. Zahtjev

a) Navodi iz zahtjeva

6. Podnositelj zahtjeva je u prvobitno podnesenom zahtjevu naveo kako smatra da je osporeni zakon oprečan članku II/3.(e) Ustava Bosne i Hercegovine i članku 6. stavak 1. Europske konvencije za zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda (u daljnjem tekstu: Europska konvencija) u odnosu na pristup sudu, članku II/3.(k) Ustava Bosne i Hercegovine i članku 1. Protokola broj 1 uz Europsku konvenciju, kao i članku 13. Europske konvencije (pravo na postojanje efektivnih pravnih lijekova), te da su oprečne načelu pravne sigurnosti iz članka I/2. Ustava Bosne i Hercegovine.

7. U uvodnome dijelu zahtjeva njegov podnositelj navodi kako je Narodna skupština „usvojila po hitnom postupku 20. februara 2011. godine Zakon o katastru Republike

Srpske”, kojim je predviđeno da svi poslovi iz sudbene nadležnosti, u oblasti zemljišnoknjižnih odnosa, pređu u nadležnost izvršne vlasti – Republičke uprave za geodetske i imovinskopravne poslove (u daljnjem tekstu: Uprava). Ovim je, kako smatra podnositelj zahtjeva, otvoreno pitanje efikasne zaštite prava vlasništva, pa je protiv toga zakona podnio Ustavnom sudu zahtjev za ocjenu ustavnosti s prijedlogom za donošenje privremene mjere. Povodom toga, ranije podnesenoga zahtjeva, Ustavni sud je na sjednici od 23. rujna 2011. godine donio Odluku o privremenoj mjeri broj U 12/11 kojom je obustavio primjenu navedenoga zakona do donošenja konačne odluke Ustavnog suda o zahtjevu za ocjenu ustavnosti. Međutim, kako dalje navodi podnositelj zahtjeva, četiri dana nakon donošenja navedene odluke Ustavnog suda, Vlada Republike Srpske (u daljnjem tekstu: Vlada RS) je, „u pokušaju zaobilaženja odluke Ustavnog suda”, donijela Uredbu o vođenju evidencija o nekretninama i pravima na nekretninama („Službeni glasnik RS” broj 97/11, u daljnjem tekstu: Uredba). Dalje, podnositelj zahtjeva detaljno navodi kakve je odredbe sadržavala navedena Uredba, ističući da je ona bila donesena „u skladu sa Zakonom o katastru Republike Srpske, čija je primjena obustavljena odlukom o privremenoj mjeri Ustavnog suda BiH”. Također, ističe da je zbog toga, 6. listopada 2011. godine, uputio zahtjev Ustavnom sudu da rješenjem utvrdi kako Odluka o privremenoj mjeri broj U 12/11 nije izvršena, te da Ustavni sud „osigura izvršenje svoje privremene mjere i da rješenje o neizvršenju dostavi nadležnom tužiocu na daljnje postupanje”. Međutim, kako dalje navodi podnositelj zahtjeva, „isti dan je Vlada RS [...] usvojila Prijedlog [osporenog zakona]”, pa je Narodna skupština 13. listopada 2011. godine donijela osporeni zakon. Podnositelj zahtjeva smatra kako iz navedenoga proizlazi da „primjena odredbi iz starog Zakona koji je stavljen van snage, praktično nikada nije ni prestala”, te traži da Ustavni sud, prilikom odlučivanja o konkretnom zahtjevu, uzme u obzir ovu činjenicu.

8. Podnositelj zahtjeva dalje navodi da osporeni zakon nije izmijenio raniji zakon, već da je „kozmetički preradio samo neke odredbe starog Zakona”. Imajući u vidu „da je suština osporenog zakona ostala nepromijenjena”, podnositelj zahtjeva smatra da se „većina argumenata navedenih u prethodnom zahtjevu mogu odnositi i na [osporeni zakon]”. Također, podnositelj zahtjeva smatra kako Ustavni sud, prilikom razmatranja konkretnog zahtjeva, „treba posebnu pažnju obratiti na motive zakonodavca za ovako ishitreno postupanje uprkos postojanju Odluke o privremenoj mjeri Ustavnog suda [...] i uporne pokušaje da se umanjí značaj te odluke kao i potrebu da se ovo pitanje riješi što je prije moguće, ne vodeći računa o pravima svakog građanina RS-a, a posebno na interese države Bosne i Hercegovine, pravnog sljednika imovine koja joj je pripala nakon sukcesije bivše SFRJ”. Podnositelj zahtjeva smatra da je donošenje osporenog zakona, između ostalog, „dovođenje u pitanje integriteta Ustavnog suda BiH i njegovih odluka [...] i, shodno tome, izbjegavanje odgovornosti za evidentno neizvršenje odluke Ustavnog suda BiH”.

9. Podnositelj zahtjeva dalje navodi kako se sustav registriranja nekretnina i prava u Bosni i Hercegovini (u daljnjem tekstu: BiH) „kroz dugi niz godina” temelji na dva registra – katastru i zemljišnoj knjizi. U katastru se, kako navodi, nekretnine opisuju po njihovim tehničkim karakteristikama, a katastarski podaci o nekretninama – katastarskim česticama – „temelj su za osnivanje, obnovu, vođenje i održavanje zemljišnih knjiga”, dok se u zemljišnim knjigama „podacima o katastarskim česticama, utvrđenim po katastru, pridružuju podaci o nositeljima prava na katastarskim česticama”. Sustav registriranja nekretnina i prava na njima ima zadaću, između ostalog, uspostaviti sigurnost u pravnom prometu nekretnina i zaštitu prava upisanih u registre, a „katastar i zemljišna knjiga jedni su od temeljnih registara na kojima počiva pravna država”. Podnositelj je također ukazao da su „mnoge evropske države [...] spojile katastar i zemljišnu knjigu u jedinstven registar koji vodi jedna institucija. Tradicionalno, kao i u mnogim srednjeevropskim zemljama (Austrija, Njemačka itd.), ovakav model registrovanja nekretnina i prava na njima nije institucionalno objedinjen”.

10. Podnositelj zahtjeva, dalje, detaljno izlaže način vođenja katastra i zemljišnih knjiga prema do sada važećim zakonima u BiH, ističući osobito da su zemljišne knjige javne knjige u koje se upisuju nekretnine, vlasništvo, druga stvarna i neka obavezna prava, „te određeni odnosi relevantni za pravni promet nekretninama”. Izvodi iz zemljišnih knjiga imaju dokaznu snagu javnih isprava i smatra se „da zemljišna knjiga istinito i potpuno odražava činjenično i pravno stanje zemljišta”, a temelje se na podacima katastarskog premjera i vode se kod mjerodavnog suda.

11. Podnositelj također navodi kako je „uspostava efikasne zemljišne administracije (donošenje novih zakona, te ažuriranje katastra i zemljišnih knjiga) bilo predmetom Projekta Svjetske banke kao i Projekta zemljišne administracije [...] u čiju svrhu je utrošeno preko 10 miliona eura kreditnih sredstava i 5,4 miliona eura donatorskih sredstava”, te da je digitalizacija zemljišnoknjižnih podataka „gotovo u potpunosti završena (92% RS i 86% u FBiH), digitalizacija katastarskih karata je također dobro napredovala”. Dosadašnji projekti su, kako navodi podnositelj zahtjeva, polazili od odvojenog sustava vođenja podataka (zemljišnoknjižni i katastarski) „koji bi se nakon potpunog ažuriranja ujedinili kroz jedinstvenu bazu podataka, s tim da je sud nadležan za vođenje zemljišnoknjižne, a geodetska uprava za katastarske podatke”.

12. Podnositelj zahtjeva vrlo detaljno iznosi obrazloženje principa člana 1. Protokola broj 1 uz Europsku konvenciju, pozivajući se na relevantnu praksu Europskog suda za ljudska prava (u daljnjem tekstu: Europski sud) i Ustavnog suda, a osobito na Odluku Ustavnog suda broj *AP 1048/04* od 13. listopada 2005. godine, u kojoj je Ustavni sud

utvrdio kako je miješanje u pravo na apelantovu imovinu bilo nezakonito jer je provedena *de facto* eksproprijacija, iako nije bio proveden postupak eksproprijacije.

13. U nastavku obrazlaganja prvobitno podnesenog zahtjeva, podnositelj zahtjeva nije eksplicitno naveo za koje odredbe osporenog zakona smatra da su neustavne, niti je u odnosu na iznesene tvrdnje pružio odgovarajuće argumente. Umjesto toga, podnositelj zahtjeva je „samo kao primjer namjere zakonodavca [...] da kozmetički doradi prethodni Zakon bez diranja u njegovu suštinu” naveo nekoliko odredaba osporenog zakona, te istaknuo kako se „većina argumenata navedenih u prethodnom zahtjevu može odnositi i na [osporeni zakon]”. Također, u obrazloženju svojih navoda podnositelj zahtjeva se, uglavnom, pozivao na neizvršenje Odluke o privremenoj mjeri broj *U 12/II* od 23. rujna 2011. godine, koja je donesena u predmetu koji je pred Ustavnim sudom okončan Odlukom o dopustivosti broj *U 12/II* od 30. ožujka 2012. godine (objavljena na www.ustavnisud.ba), kojom je obustavljen postupak za ocjenu ustavnosti ranije osporenog zakona, zato što je Ustavni sud utvrdio kako je osporeni opći akt, odnosno ranije osporeni zakon, prestao važiti donošenjem zakona koji je osporen u konkretnom slučaju. Imajući u vidu sve navedeno, te činjenicu da Ustavni sud u konkretnom predmetu ne može razmatrati argumente i navode iz predmeta koji je okončan Odlukom broj *U 12/II*, Ustavni sud je od podnositelja zahtjeva zatražio da dostavi dopunu predmetnoga zahtjeva, te da navede odredbe osporenog zakona čiju ocjenu ustavnosti traži i da iznese argumente u vezi s tim.

14. U dopuni zahtjeva koju je dostavio Ustavnom sudu, podnositelj zahtjeva je eksplicitno naveo kako su osporeni zakon, odnosno odredbe čl. 4, 7, 10, 11, 40, 45, 46, 56, 62, 71. i 105. toga zakona, oprečne pravu iz članka II/3.(e) i (k) Ustava Bosne i Hercegovine, odnosno pravu iz članka 6. stavak 1. Europske konvencije, članka 1. Protokola br. 1 uz Europsku konvenciju, članka 13. Europske konvencije, te principu pravne sigurnosti iz članka I/2. Ustava Bosne i Hercegovine. U obrazloženju ovako preciziranog zahtjeva je ponovno istaknuo kako osporeni zakon uvodi potpuno novi sustav prema kojemu, kako je to regulirano člankom 4. stavak 1. osporenoga zakona, „katastar nepokretnosti je osnovni i javni registar o nepokretnostima i stvarnim pravima na njima”. U svrhu obavljanja poslova vezanih za ovu oblast daje se nadležnost Republičkoj upravi za geodetske i imovinskopravne poslove (u daljnjem tekstu: Uprava), kako je to regulirano člankom 10. osporenog zakona. Podnositelj zahtjeva, dalje, osporava članak 40. stavak 3. osporenog zakona „prema kojem je prije početka katastarskog premjera Uprava dužna da: a) u najmanje jednom mediju dostupnom na čitavoj teritoriji Republike Srpske, Bosne i Hercegovine i na internet stranici Uprave obavijesti javnost o vršenju katastarskog premjera i objavi poziv imaočima prava da učestvuju u postupku katastarskog premjera, i b) da javnim oglašavanjem pozove sve imaoce prava na zemljištu upisane u popisni katastar, katastar zemljišta, zemljišnu knjigu, katastar nepokretnosti, odnosno imaoce

prava koji nisu upisani ni u jednu evidenciju, da izvrše obilježavanje graničnih tačaka parcele”. Podnositelj zahtjeva smatra da „ovakva odredba suštinski u potpunosti odgovara ranijem pojmu faktičkog stanja jer kakav može biti imaoc prava koji nije upisan ni u jednu evidenciju nego faktički posjednik, što je sa aspekta vladavine prava i pravne sigurnosti [...] potpuno neprihvatljivo”.

15. Dalje, podnositelj zahtjeva navodi da je „tipičan primjer neprimjenjivih odredbi” točka g) članka 11. osporenog zakona koja glasi „u slučaju spora – nadležni sud”. Naime, podnositelj zahtjeva smatra kako ovakva formulacija „jednostavno ne znači ništa i jedini joj je cilj da dâ privid mogućnosti pokretanja i nekog drugog postupka osim upravnog spora što prosto ne odgovara stvarnom stanju jer protiv upravnog akta (a obzirom da su katastar i zemljišne knjige izmještene iz sudske u nadležnost upravne vlasti koja donosi isključivo upravne akte) je moguće voditi samo upravni spor i nakon njegovog okončanja se ne može voditi nikakav postupak pred redovnim sudovima koji bi mogao riješiti eventualni spor u pogledu postojanja građanskih prava i obaveza, a koji se u pravilu rješavaju u parničnom postupku”. Stoga, kako navodi, ovakva formulacija „prosto služi da stvori privid mogućnosti vođenja sudskog postupka koji bi meritorno mogao preispitati postojanje ili nepostojanje nečijeg prava ili obaveze”. Podnositelj zahtjeva smatra kako osporeni zakon uopće ne sadrži odredbe o sudbenoj zaštiti, osim u postupku izlaganja nekretnina, te kako se „čini da je njime sužena mogućnost sudske zaštite protiv arbitrarnog postupanja javnih (upravnih) vlasti”. U tome smislu, podnositelj zahtjeva navodi da osoba „koja ne zna da se vodi postupak na osnovu javnog poziva, a koji se tiče njegove imovine, u kojem Republika Srpska u upravnom postupku određuje zastupnika i komisiju (sa većinskim sastavom zaposlenika državnih službenika), a koja donosi odluku o postojanju ili nepostojanju imovinskih prava, može, u skladu sa članom 85-89. [osporenog zakona] pokrenuti postupak o suštini spora pred nadležnim sudom”. Međutim, kako ističe podnositelj zahtjeva, postavlja se „pitanje arbitrarnosti cjelokupnog postupka u kojem organi uprave vode postupak, određuju zastupnika, ali i zastupnici koje oni odrede, odlučuju da li će pokrenuti sudski postupak ili ne!?”. Podnositelj zahtjeva naglašava kako ovakva rješenja zahtijevaju „aktivan pristup nosioca prava što je suprotno zahtjevima demokratskih društava u pogledu zaštite imovinskih prava”.

16. Podnositelj zahtjeva također ističe da se „ovakve formulacije moraju posmatrati i u kontekstu stalnih namjera Republike Srpske da stvori haotično stanje u ovoj oblasti iako tvrde upravo suprotno”. U svezi s tim navodi kako se Narodna skupština u odgovoru na zahtjev pozvala na Zakon o privremenoj zabrani raspolaganja državnom imovinom Republike Srpske, iako je „i pored ovakve konstatacije” Republika Srpska donijela Zakon o statusu državne imovine koja se nalazi na teritoriju Republike Srpske i pod zabranom je raspolaganja, „koji je također predmet razmatranja Ustavnog suda BiH, čime dokazuje

da ima drugačije namjere nego to javno iznosi”. Dalje, podnositelj ističe da nije jasno šta je cilj osporenog zakona: je li to „namjera da se uvede red u ovu oblast kako se to ističe u odgovoru”, ili „da se cementira postojeće stanje i eliminiiraju raseljeni vlasnici umjesto kojih će u upravnim postupcima sjediti zastupnici koje odredi Republika Srpska”, ili „namjera da se još jednom pokuša oduzeti državna imovina koja se nalazi u Republici Srpskoj”. Podnositelj zahtjeva navodi kako, s obzirom na „dosadašnje aktivnosti Republike Srpske u ovoj oblasti, ima puno pravo da sumnja u dobre namjere i plemenite ciljeve iskazane kroz ‘sređivanje stanja u ovoj oblasti’”. Također, podnositelj zahtjeva ističe kako je „i način na koji RS osporava nadležnost Ustavnog suda [...] vrlo indikativna kao i stav da ‘nezadovoljstvo određenim zakonskim rješenjima može biti samo predmet zakonodavne procedure, a ne predmet ocjene ustavnosti’”.

17. Dalje, podnositelj zahtjeva ističe kako osporeni zakon ne propisuje „nikakve posebne rokove za otpočinjanje procesa evidentiranja nekretnina i imalaca prava na nekretninama na osnovu čega se onda stiče pravo na podnošenje zahtjeva za upis nekretnina, već je zakonodavac odlučio da sa građanima komunicira putem medijskog oglašavanja (osporeni član 40. Zakona), što dovodi do pravne nesigurnosti i eliminiranja vlasnika u postupku evidentiranja nekretnina”. Podnositelj zahtjeva smatra kako se na ovaj način otvara mogućnost gubljenja imovinskih prava, jer se „daje mogućnost učešća u postupku i ‘imaocima prava koji nisu upisani ni u jednu evidenciju’”. U svezi s tim, navodi da osporeni zakon „razmatra postupak upisa u katastar nepokretnosti i određuje rokove za isticanje žalbi pred upravnim organima”, ali ističe da osporeni zakon „podrazumijeva da osoba ima saznanja o prethodnim radnjama koje su obavljene prilikom postupka evidentiranja nekretnina i nosilaca prava na njima”. Umjesto toga, kako ističe, javne vlasti postavljaju privremenog zastupnika „uz čiju pomoć mogu dati privid zakonito provedenog postupka”. S obzirom na „navedene odredbe”, kako se dalje navodi, „može se izvući zaključak da je osporenim članovima Zakona namjerno kreirana situacija koja je općenito usmjerena na onemogućavanje sudske zaštite koja je striktno vezana za zakonske rokove”.

18. Dalje, podnositelj zahtjeva navodi kako iz odredaba članka 40. osporenog zakona proizlazi da je, u slučaju propuštanja učešća u postupku evidentiranja, „nemoguće osporiti u postupku pred redovnim sudom koji bi imao nadležnost riješiti i pitanje postojanja imovinskih prava” i tačnost upisanih podataka. Na ovaj se način, kako tvrdi podnositelj zahtjeva, „potkopavaju temelji pravne sigurnosti i neprikosновенosti imovinskih prava koja, ovakvim zakonskim odredbama, ovise isključivo o prisutnosti i aktivnom učešću ‘imaoca prava’”. Umjesto toga, smatra podnositelj zahtjeva, država ima dužnost „zaštiti vlasnika od bilo kakvog miješanja u imovinska prava i time ispuniti svoju pozitivnu obavezu” iz članka 1. Protokola broj 1 uz Evropsku konvenciju. Dalje, ističe kako „pravdanje ovakvog rješenja ‘uobičajenom praksom’ i ‘sličnim rješenjima u Zakonu o

zemljišnim knjigama', jednostavno ne stoje, jer zakonska rješenja se ne smiju temeljiti na uobičajenoj praksi (čak i da je postojala), a koja je suprotna ustavnim principima". Naime, kako navodi podnositelj zahtjeva, Zakon o zemljišnim knjigama je sadržavao mogućnost „poziva licima koji polažu pravo na priznavanje vlasništva ili druga prava da svoja prava prijave”, a ne „imaocima prava koji nisu upisani ni u jednu evidenciju, tj. licima koja nemaju nikakva prava osim možda protivzakonito stečenim ‘pravima’ čija se ‘prava’ u odsustvu vlasnika ‘štite’ putem privremenog zastupnika postavljenog od strane onoga ko je ovakvu mogućnost pretočio u zakonsku normu”. Stoga, podnositelj zahtjeva smatra kako je formulacija iz članka 40. stavak 3.b) osporenog zakona oprečna Ustavu Bosne i Hercegovine, ali i s „formulacijom iz člana 46.” Naime, podnositelj zahtjeva ističe kako je potpuno neprihvatljivo da se, u slučaju nesudjelovanja vlasnika u postupku premjera, podaci prikupljaju, između ostalog, na temelju katastra zemljišta ili raspoloživih isprava „kada je poznato da je katastar zemljišta samo dokaz o posjedu, a da raspoložive isprave ne mogu sudski biti osporene u skladu sa osporenim zakonom”. Ovim se, kako smatra, „stvara apsurdna situacija suprotna članu 6. stav 1. i članu 13. Europske konvencije i članu 1. Protokola broj 1 uz Europsku konvenciju [...] da isključivo upravni organi rješavaju sporove o imovinskim, samim tim i građanskim pravima i obavezama”. To znači, kako dalje navodi, da se u upravnom postupku može izgubiti vlasništvo „bez ikakve mogućnosti da sud riješi suštinu nastalog spora u za to predviđenom postupku”.

19. Podnositelj zahtjeva osporava i članak 56. osporenog zakona, koji propisuje da su „podaci o nepokretnostima istiniti i da potpuno odražavaju činjenično i pravno stanje nepokretnosti; član 62. stav 1. prema kojem se svojina i druga stvarna prava na nepokretnostima stiču, prenose i ograničavaju upisom u katastar nepokretnosti, a prestaju brisanjem upisa; član 71. stav 1. koji utvrđuje da se katastar nepokretnosti uspostavlja, između ostalog, na osnovu Gaus-Kriggerove projekcije, tj. na osnovu evidencije imaoca prava koji nisu upisani ni u jednu evidenciju, a postupak izlaganja provodi Komisija za izlaganje koja je sastavljena od članova koji su zaposlenici državnih organa, a samo jedan njen član, odnosno zamjenik iz reda građana; te član 105. stav 1. osporenog zakona koji propisuje da je isprava na osnovu koje se može izvršiti upis”, između ostalog, „odluke nadležnog organa” što, kako smatra podnositelj zahtjeva, podrazumijeva odluku Uprave „donesene na bazi prikupljanja podataka o imaocima prava koji nisu upisani ni u jednu evidenciju (što praktično znači na bazi faktičkog stanja) u čiju istinitost se mora vjerovati”. Ukoliko bi se ovakva rješenja ostavila na snazi, podnositelj zahtjeva smatra da onda „Bosna i Hercegovina ne može ponuditi svojim građanima zaštitu njihovih prava”. Umjesto da, kako dalje navodi, „zakonodavac ispuni svoju pozitivnu obavezu u skladu sa članom 1. Protokola broj 1 uz Europsku konvenciju i osigura punu zaštitu imovinskih prava, ovdje se uvodi postupak evidentiranja u kojem je moguće, kao konačni rezultat,

izgubiti imovinu na kojoj se nema posjed u momentu evidentiranja” što, kako se tvrdi, „vrlo jasno proizlazi iz Zakona”. Pri tome smatra da je najveći problem što osporeni zakon „uopće uzima u obzir” imatelje prava koji nisu upisani ni u jednu evidenciju, u postupku koji se tiče imovinskih prava. Zbog toga, kako smatra podnositelj zahtjeva, raniji vlasnik može ostati bez imovine a da nema nikakvih spoznaja „o vođenju postupka za preknjiženje njegove imovine”. Kao daljnju argumentaciju u ovom dijelu, podnositelj zahtjeva ponavlja iste navode koji su već ranije izneseni u svezi s osporenim člankom 11. osporenog zakona u svezi s upravnim sporom kao neadekvatnim pravnim lijekom, koji ne bi omogućio suštinsku zaštitu prava, jer njegov „konačni ishod ni na koji način ne može vratiti ranije pravo ukoliko se utvrdi da je ispoštovan postupak proveden na osnovu osporenog zakona”.

20. Podnositelj se dalje poziva na standarde prava na pravično suđenje iz članka 6. Europske konvencije, te navodi kako upravni spor koji je propisan osporenim zakonom može voditi, prema odredbama osporenog zakona, osoba koja je ostala bez imovine primjenom tog zakona. Međutim, podnositelj zahtjeva navodi kako je to samo formalno obraćanje sudu „jer je upravni spor oblik sudske kontrole nad upravom pri čemu sud odlučuje o zakonitosti upravnih akata kojima tijela državne uprave i tijela koja imaju javne ovlasti rješavaju o pravima i obavezama u upravnim stvarima, a ne rješava samu suštinu nastalog spora između javnih vlasti i pojedinca – ranijeg vlasnika nekretnina”. Dalje, podnositelj zahtjeva iznosi i standarde u svezi s člankom 13. Europske konvencije, poziva se na praksu Europskog suda u svezi s primjenom tog članka i opširno izlaže razloge za pobijanje upravnog akta prema Zakonu o upravnim sporovima Republike Srpske. Na temelju toga, podnositelj zahtjeva smatra da, ukoliko bi bio proveden postupak sukladno osporenom zakonu, sud koji bi odlučivao u upravnom sporu ne bi mogao rješavati suštinsko pitanje – način na koji je raniji vlasnik razvlašten – „jer bi bio razvlašten u skladu sa zakonom”. Samim tim, kako dalje navodi podnositelj zahtjeva, „sudska zaštita’ koja čak nije ni izričito propisana osporenim zakonom već se ovlaš spominje”, ne predstavlja pravo na pristup tribunalu „koji ima sve ovlasti i attribute sudskog preispitivanja jer su nadležnosti sudova u ovim sporovima vrlo ograničene”. Na ovaj se način, kako se dalje navodi, krši pravo na pristup sudu i pravo na učinkovit pravni lijek, a posljedica toga je gubljenje imovinskih prava.

21. Također, podnositelj zahtjeva ističe i da karakter upravnog spora „podrazumijeva postupak koji se tiče administrativnih pitanja koja su izvan djelokruga zaštite člana 6. Evropske konvencije uz jasno naznačene izuzetke u sudskoj praksi kako Evropskog suda tako i Ustavnog suda BiH”. Stoga, kako navodi podnositelj zahtjeva, postupak za upis u zemljišne knjige „sam po sebi nema karakter ‘spora’ u smislu člana 6. Evropske

konvencije”, pa se poziva na Odluku Ustavnog suda broj *AP 854/04*. Na ovaj način, kako se dalje navodi, „Republika Srpska pokušava da ‘izmjesti’ odlučivanje iz vanparničnog, odnosno parničnog postupka u upravni spor, upravo da bi se izbjeglo odlučivanje o imovinskim pravima, a postupak usmjerio samo na eventualno zakonito postupanje upravnih organa i njihovu kontrolu od strane suda u upravnom sporu”. U ovom pravcu, podnositelj zahtjeva ističe da osporeni zakon predviđa ponovno osnivanje katastra nepokretnosti prema podacima katastarskog ili komasacionog premjera u katastarskoj općini ili njezinome dijelu i obnovu katastra nepokretnosti i u slučaju kada su podaci katastra uništeni ili neuporabljivi, što implicira da bivši vlasnik može, na temelju prikupljenih podataka „imaocima prava koji nisu upisani ni u jednu evidenciju i na osnovu postupka obavještanja kroz medije, odnosno uz učešće privremenog zastupnika postavljenog od strane javne vlasti” ostati bez imovine „čak i u slučaju neažurnih javnih podataka za čiju točnost se stara isključivo javna vlast koja, ukoliko to želi, može sama kreirati situaciju u kojoj neće postojati raniji ažurni podaci, odnosno postojati relevantna evidencija nekretnina bez mogućnosti suštinske sudske kontrole takvih postupaka upravnih organa”.

22. Podnositelj zahtjeva također ističe da, prema podacima Ministarstva za ljudska prava i izbjeglice BiH iz 2008. godine, više od 1.350.000 osoba „koje vodi porijeklo iz Bosne i Hercegovine” živi izvan zemlje, što je trećina njezine ukupne populacije, dok je, prema procjenama Svjetske banke, broj emigranata s prostora BiH 2005. godine iznosio 1.471.594 osobe, što procentualno iznosi 37,7% populacije. Podnositelj zahtjeva navodi kako je ovako brojno iseljništvo „u najvećem dijelu rezultat ratnih sukoba na teritoriji bivše Jugoslavije i Bosne i Hercegovine devedesetih godina 20. vijeka”. S obzirom na ove podatke, podnositelj zahtjeva smatra kako je „suvišno pominjati koliko uticaj i na koliki broj stanovnika, državljana BiH ali i stranih državljana koji imaju imovinu u Republici Srpskoj se ovaj zakon može negativno odraziti s obzirom na samo neka od rješenja navedenih u ovom zahtjevu za ocjenu ustavnosti”. Dalje podnositelj zahtjeva smatra kako bi dozvoljavanje da se brisanje prava vlasništva bez ikakve kompenzacije za oduzimanje nepokretnosti i „na osnovu, između ostalog, postupka koji se ‘vodi’ od strane Uprave, s tim da interese odsutnih i neinformisanih vlasnika brani ‘privremeni zastupnik’ kojeg odrede Komisija za izlaganje, drugim riječima Uprava, kao organ Republike Srpske” predstavljalo kraj pravne sigurnosti u Bosni i Hercegovini. Osim toga, podnositelj zahtjeva navodi kako je tijekom rata u Bosni i Hercegovini „ubijen veliki broj stanovnika, a čitave porodice su jednostavno nestale, rijetki preživjeli srodnici se nalaze rasuti po svijetu, a prema ovom Zakonu moraju uzeti aktivno učešće u postupku radi očuvanja imovinskih prava”. Podnositelj zahtjeva smatra da se osporenim zakonom tome nije posvetila potrebna pozornost, te kako svođenje zastupanja „ovih lica na ‘privremenog zastupnika’, kojeg određuje Uprava, kao da se nije desilo nasilje nad demografskom

strukturuom, je nešto potpuno neprihvatljivo”, te da je i zbog toga „važno ne dozvoliti izmještanje zemljišnih knjiga iz nadležnosti sudova”.

23. Na temelju svega navedenoga, podnositelj zahtjeva predlaže da Ustavni sud donese odluku kojom bi ustvrdio kako je osporeni zakon oprečan članku II/3.(k) i članku 1. Protokola broj 1 uz Europsku konvenciju, kao i članku II/3.(e) Ustava Bosne i Hercegovine, te čl. 6. i 13. Europske konvencije, ili da ustvrdi kako su čl. 4, 7, 10, 11, 40, 45, 46, 56, 62, 71. i 105. osporenog zakona oprečni navedenim odredbama Ustava Bosne i Hercegovine i Europske konvencije, te da „osporeni zakon prestaje da važi narednog dana od dana objavljivanja odluke Ustavnog suda [...]”.

b) Odgovor na zahtjev

24. U odgovoru na zahtjev Narodna skupština je najprije istaknula kako je pred Ustavnim sudom Republike Srpske (u daljnjem tekstu: Ustavni sud RS) također u tijeku postupak ocjene ustavnosti osporenog zakona, te kako smatraju da bi Ustavni sud trebao zastati s postupanjem u predmetnom slučaju do okončanja postupka pred Ustavnim sudom RS. Narodna skupština je navela da su „svjesni različitih standarda kontrole” u odnosu na Ustav Republike Srpske i Ustav Bosne i Hercegovine, ali kako ipak smatraju „da bi se morala sačekati odluka [Ustavnog suda RS] kako bi se stvorio određeni profesionalni otklon prema [osporenom zakonu], tj. izbjegla situacija različitog odlučivanja što bi vodilo pravnoj nesigurnosti”. U oprečnom, ukoliko Ustavni sud ipak nastavi postupak, Narodna skupština ističe kako bi Ustavni sud u konkretnom slučaju odlučivanje trebao ograničiti na razmatranje samo eksplicitno osporenih članaka osporenoga zakona, te da se ne bi moglo odlučivati o ustavnosti osporenog zakona u cjelini. Naime, Narodna skupština smatra kako bi ocjena ustavnosti osporenog zakona u cjelini, kako to traži podnositelj zahtjeva, bila oprečna članku VI/3.(a) alineja 2. Ustava Bosne i Hercegovine prema kojemu Ustavni sud, između ostaloga, „odlučuje i da li je neki član (odredba) ustava ili zakona entiteta u saglasnosti sa Ustavom BiH”. Također, Narodna skupština smatra kako su navodi o neustavnosti osporenog zakona neutemeljeni, jer je ustavna osnova za donošenje toga zakona sadržana u Amandmanu XXXII stavak 1. t. 6, 10. i 18. na članak 68. Ustava Republike Srpske, prema kojemu „Republika uređuje i obezbjeđuje svojinske i obligacione odnose i zaštitu svih oblika svojine, organizaciju, nadležnosti i rad republičkih organa i druge odnose od interesa za Republiku, a u skladu sa Ustavom”. Narodna skupština se u svezi s ovim pozvala i na Odluku Ustavnog suda broj U 5/98 od 18. i 19. veljače 2000. godine, u kojoj je odlučeno da navedeni član Ustava Republike Srpske, kako je izmijenjen navedenim amandmanom, „ulazi u okvire ustavne podjele nadležnosti između institucija BiH i entiteta, te da je ‘u saglasnosti sa Ustavom BiH’”. Donošenjem osporenog zakona, kako je dalje navela Narodna skupština, „stvaraju se preduvjeti da

se, kroz uspostavljanje jedinstvene ažurne evidencije nepokretnosti u Republici Srpskoj, stvori ambijent koji bi omogućavao realizaciju ostalih prava i obaveza Republike”, kako je to definirano navedenim odredbama Ustava Republike Srpske.

25. Dalje, Narodna skupština navodi kako je neosporno njezino pravo da, cijeneći društvene potrebe i situaciju u ovoj oblasti, usvoji najsvrsishodnije zakonodavstvo. U konkretnom slučaju, Narodna skupština je smatrala da je to formiranje jedinstvene evidencije i povjeravanje ingerencija u predmetnoj oblasti Uprave. Stoga, smatra da su irelevantni oni navodi podnosioca zahtjeva „koji primat daju dosadašnjem sistemu vođenja evidencija zasnovanom na zemljišnoknjižnim i katastarskim operatima vođenim kod različitih institucija”. Narodna skupština navodi kako je „legitimno pravo, u vršenju javne vlasti, da se iz ingerencije za obavljanje određenih poslova izuzmu određeni organi ili institucije, te da se ti poslovi delegiraju u nadležnost drugom/ima, ukoliko je izvjesno da će isti relevantnu djelatnost obavljati kompetentnije, tačnije, pouzdanije, efikasnije”. Također navodi kako je općepoznato „da koncept vođenja evidencija o imovinskim pravima pri organima uprave, nije nepoznat našoj pravnoj teoriji i praksi, te prosto iznenađuje skepsa koja se prema ovom konceptu sada iskazuje”. Uzimajući u obzir navedeno, Narodna skupština ističe da ovi navodi podnosioca zahtjeva nemaju ustavnopravni karakter, „niti spada u nadležnost Ustavnog suda BiH da cijeni razloge cjelishodnosti kojima se rukovodio zakonodavac”. Moguće drugačije uređenje predmetne materije, kako je dalje navedeno, „nije ustavnopravno relevantno jer, samo po sebi, ne podrazumijeva da je pozitivno zakonodavstvo u suprotnosti sa Ustavom”, a nezadovoljstvo određenim zakonskim rješenjem „može biti samo predmet zakonodavne procedure, a ne predmet ocjene ustavnosti”. Pošto Ustav Bosne i Hercegovine ne propisuje broj evidencija nepokretnosti „niti postoje bilo kakvi evropski standardi koji bi isti definisali ili na bilo koji način limitirali, te se Ustavni sud BiH ne bi trebao upuštati u ocjenu da li postoji jedna ili više zemljišnoknjižnih evidencija i koji organ to obavlja, jer je ustavno pravo zakonodavca da utvrdi najsvrsishodnije rješenje”.

26. Dalje, Narodna skupština ističe da se osporenim zakonom ne dira u stečena prava pojedinaca, „već ih na adekvatan način sistematizuje i registruje”. Stoga se osporenim zakonom ne stječu i ne gube imovinska prava, već se osniva i uspostavlja jedinstvena evidencija, a „na bazi postupka se definiše nepokretnost i za tu nepokretnost bazično veže nosilac prava svojine”. Ovo za cilj ima, kako je dalje navedeno da se, sukladno potrebama općeg interesa, „prava pojedinaca na mirno uživanje imovine na potreban način uredi i sistematizuje, a sve sa svrhom zaštite tog i takvog uživanja”.

27. U svezi s navodima o neustavnosti pojedinačno navedenih članova osporenog zakona, „koji se tiču osporavanja postupka izlaganja, kako procedura tako i organa koji

ga provodi”, Narodna skupština ističe da su ti navodi neutemeljeni. Konkretno, Narodna skupština navodi kako nisu točni navodi podnositelja zahtjeva da se odredbom članka 71. osporenog zakona propisuje da se katastar nepokretnosti uspostavlja „na osnovu premjera u Gaus-Krigerovoj projekciji”, već se taj katastar uspostavlja „i za one oblasti u kojima je već postojao katastar nepokretnosti sa utvrđenim korisnikom uspostavljen na osnovu premjera u Gaus-Krigerovoj projekciji”, a uspostavlja se i za regije na kojima je u primjeni bio popisni katastar, katastar zemljišta, zemljišna knjiga itd., a sve u svrhu stvaranja jedinstvene, točne i pouzdane evidencije. Dalje, Narodna skupština navodi kako se člankom 71. stavak 4. osporenog zakona propisuje prema kojim podacima se osniva katastar nepokretnosti, te ističe kako je raniji Zakon o zemljišnim knjigama („Službeni glasnik RS” br. 67/03, 46/04, 109/05 i 119/08, koji je u istovjetnom tekstu Republici Srpskoj i Federaciji BiH „nametnut od strane Visokog predstavnika”), predviđao „identična dokazna sredstva pomoću kojih je postupajući organ mogao utvrditi vlasništvo, druga prava ili ograničenja na nekretninama u postupku uspostave zemljišne knjige za određenu oblast”. U svezi s tim, Narodna skupština navodi kako zakonska mogućnost da se kao dokazi koriste „i druge isprave i dokazi koji mogu poslužiti kao osnov za upis prava u katastru nepokretnosti, ostavlja prostor da se, u svrhu uspostavljanja stvarnog činjeničnog stanja, mogu koristiti sva dokazna sredstva koja su podobna za utvrđivanje istine na pravno dozvoljen način”. Time se, kako je dalje navedeno, „sudska provjera ni u kom slučaju ne isključuje niti ograničava”. Stoga, Narodna skupština navodi kako je nejasno zašto podnositelj zahtjeva, u mogućnosti da se na osnovu „naknadno prikupljenih podataka” vrši promjena upisa, vidi ugrožavanje prava građana BiH.

28. Dalje, Narodna skupština smatra kako su nejasne i „ustavnopravno irelevantne tvrdnje” podnositelja zahtjeva na temelju kojih se osporavaju kao neustavne odredbe osporenog zakona koje obvezuju Povjerenstvo za izlaganje „na određeno postupanje”, samo zbog činjenice da to povjerenstvo formira tijelo uprave. Nejasno je, kako je dalje navedeno, zbog čega podnositelj zahtjeva smatra da te odredbe daju mogućnost zlouporabe, osobito zato što su identične odredbe postojale i u ranijem Zakonu o zemljišnim knjigama, pa navodi kako je očividno da se takve tvrdnje temelje isključivo na tome koje je tijelo mjerodavno za provedbu zakona.

29. Narodna skupština dalje navodi kako su neutemeljeni i navodi o neustavnosti odredaba čl. 40. stavak 1. točka g), 45. stavak 3. i 46. stavak 1. osporenog zakona. Naime, Narodna skupština ističe kako se ovim odredbama regulira materija katastarskog premjera pribavljanjem podataka na propisani način, a prikupljeni podaci čine elaborat premjera koji mora koristiti povjerenstvo za izlaganje, kao što mora koristiti i niz drugih dokaznih sredstava podobnih za dokazivanje vlasništva i drugih prava na nepokretnostima. Stoga

je, kako ističe Narodna skupština, „potrebno napraviti razliku između izrade katastarskog premjera i postupka ustanovljavanja prava na nepokretnostima”. Dalje, Narodna skupština smatra kako je odredba članka 40. stavak 3. točka b) osporenog zakona također opravdana i nužna. Naime, ovom se odredbom obvezuje Uprava da, prije početka katastarskog premjera, pozove, između ostalog, i imatelje prava koji nisu upisani niti u jednu evidenciju da izvrše obilježavanje parcela. Takvu je odredbu, kako je dalje navedeno, sadržavao i Zakon o zemljišnim knjigama, u dijelu koji se odnosio na najavu uspostave zk. uložka „a koja je podrazumijevala, između ostalog, i poziv licima koja polažu pravo na priznavanje vlasništva ili drugog prava, da svoja prava prijave”. Nužnost ovakve norme, kako se dalje navodi, proizlazi iz uvrježene prakse tijekom proteklih decenija da su se prava na nekretninama prenosila ugovorom, „ali ne nužno i upisom u zemljišnu knjigu odnosno drugu vrstu evidencije”. Faktično stanje na terenu, stoga, podrazumijeva da brojni imatelji prava na nekretninama nemaju i valjanu dokumentaciju. Također, zbog nepostojanja pouzdane evidencije, zakonodavac je u članku 46. osporenog zakona propisao da se u postupku katastarskog premjera prikupljaju podaci o imatelju prava na nepokretnostima „u skladu sa raspoloživom dokumentacijom (katastar zemljišta, zemljišna knjiga ili katastar nepokretnosti”. Pri tome je namjera zakonodavca da se osporenim zakonom „ukine neodrživo stanje postojanja neažurnih podataka o nepokretnostima, uspostavljajući sigurnu, pouzdanu i sistematizovanu evidenciju”.

30. Dalje, Narodna skupština osporava i navode podnositelja zahtjeva koji se tiču načina pozivanja imatelja prava kroz medije da sudjeluju u postupku izlaganja, a osobito tvrdnje da to omogućuje „nekim trećim licima da na nepokretnostima ostvare izvjesna prava, ukoliko stvarni imaoци prava ne uzmu ‘aktivno učešće’ u postupku”. Između ostalog, Narodna skupština ističe kako osporeni zakon propisuje obvezu objave takvoga poziva u najmanje jednom mediju dostupnom na cijelom teritoriju Republike Srpske, Bosne i Hercegovine, ali i na internet stranici Uprave, što Zakon o zemljišnim knjigama nije propisivao. Stoga, nije točna tvrdnja podnositelja zahtjeva da će se poziv objaviti samo u tiskanim medijima.

31. Također, Narodna skupština osporava i tvrdnje podnositelja zahtjeva „o neustavnosti odredbe člana 80. osporenog zakona” koji se odnosi na postavljanje privremenog zastupnika osobi čije je prebivalište odnosno boravište nepoznato. Sadržajno istu je normu, kako se dalje navodi, sadržavao i Zakon o zemljišnim knjigama prema kojemu je zemljišnoknjižni sud, u postupku uspostave zemljišne knjige, *ex officio*, postavljao privremenoga zastupnika u identičnome slučaju. Stoga nije jasno, kako navodi Narodna skupština, zašto bi ista takva odredba u osporenome zakonu bila neustavna samo zato što će je primjenjivati nadležna Uprava. Dapače, ovakvom se odredbom, kako se dalje ističe,

omogućuje zaštita prava pojedinaca kroz postavljanje privremenoga zastupnika koji će postupati u njihovom najboljem interesu.

32. Narodna skupština je dalje navela kako je nejasno zašto podnositelj zahtjeva osporava odredbu članka 62. stavak 1. osporenog zakona koja regulira konstitutivnost upisa, jer se u tome slučaju „radi o normiranju koje preuzima jednu od najvažnijih regula stvarnog prava”. Naime, pored sklapanja ugovora, zakonom se traži i upis koji ima konstitutivno djelovanje kod uspostave imovinsko-pravnih odnosa. Također, i odredba članka 56. osporenog zakona je, kako ističe Narodna skupština, uobičajena i nužna i ima za svrhu „da jemči pouzdanost javnih registara dajući pravnu sigurnost”, jer katastar nepokretnosti treba služiti javnom prometu „što je moguće obezbijediti kroz afirmaciju principa pravne pretpostavke i savjesnosti”. U oprečnome, kako navodi Narodna skupština, ako bi se unaprijed pošlo od pretpostavke o neistinitosti i nepravovaljanosti akta kojim mjerodavno tijelo odlučuje u svojoj domeni, doveo bi se u pitanje pravni sustav.

33. Što se tiče navoda podnositelja zahtjeva koji se tiču državne imovine, Narodna skupština je u suštini istaknula kako Europska konvencija „štiti ljudska prava pojedinaca od intervencija države, a ne prava države od njenog entiteta”, te kako je Visoki predstavnik svojim Zakonom o privremenoj zabrani raspolaganja državnom imovinom Republike Srpske zabranio raspolaganje državnom imovinom. Zbog toga je „preknjižavanje, o kojem govori podnositelj zahtjeva, nemoguće izvesti a da se pri tome ostane u domenima pozitivnog prava”.

34. Narodna skupština, dalje, osporava i navode o kršenju prava na pravično suđenje iz članka 6. stavak 1. Europske konvencije, koji su utemeljeni na nemogućnosti suda koji postupa u upravnom sporu da odlučuje o imovinskim pravima. U tome pravcu, Narodna skupština navodi kako je primjenu članka 6. stavak 1. Europske konvencije „moguće analizirati jedino unutar ingerencija organa, a nikako u nepostojanju istih”, te smatra kako ovlasti mjerodavnih sudova u upravnim sporovima, u smislu granica ocjene drugostupanjskih rješenja upravnoga tijela, „sasvim udovoljavaju zahtjevima” navedenoga članka. Pri tome, Narodna skupština posebice ističe kako osporeni zakon ne dira u pravo pojedinaca da se obrate stvarno mjerodavnim sudovima za postupanje u imovinskim stvarima kao sudovima pune jurisdikcije. Stoga Narodna skupština smatra kako je neutemeljena tvrdnja podnositelja zahtjeva da formulacija članka 11. točka g) osporenog zakona „ne znači ništa”, te da joj je „jedini cilj stvoriti privid mogućnosti pokretanja postupka”, kao i tvrdnja kako „raspoložive isprave ne mogu biti sudski osporene”. Naime, kako ističe Narodna skupština, odredbom članka 11. je propisano koje tijelo rješava u kojem stupnju u upravnom postupku i upravnom sporu, dok točka g) navedenoga članka propisuje „u slučaju spora – nadležni sud”. Ovakva odredba se, kako

se dalje navodi, „situaciono konkretizuje” kroz druge članke, i to čl. 85, 87. stavak 3. i 89, tako što se predviđa mogućnost da strana koja smatra spornim pravo vlasništva ili drugo pravo na nepokretnostima ima mogućnost pokretanja odgovarajućih sudbenih postupaka. Pri tome, kako navodi Narodna skupština, „nije neophodno posebno obrazlagati da zakonodavac ovdje ne misli na upravni spor budući da se jasno precizira da se navedeni članovi odnose na situacije u kojima je sporno pravo”. Osim toga, osporeni zakon dodatno, u članku 89, omogućuje trećim osobama, koje smatraju da su izvršenim upisom prava na nepokretnostima u katastru nepokretnosti povrijeđena njihova prava, da tužbom kod mjerodavnoga suda osporavaju izvršeni upis u roku od tri godine od dana stupanja na snagu katastra nepokretnosti, kako je dalje istaknuto.

35. Narodna skupština je istaknula kako smatra da je ovim što je navedeno odgovoreno i na navode podnositelja zahtjeva o kršenju članka 13. Europske konvencije, a posebice ističu kako osporeni zakon i „drugo relevantno zakonodavstvo Republike Srpske” osigurava odgovarajuću zaštitu. Imajući u vidu sve navedeno, Narodna skupština je navela kako je predmetni zahtjev neutemeljen i da ga treba odbiti.

IV. Relevantni propisi

36. U **Zakonu o premjeru i katastru Republike Srpske** („Službeni glasnik RS” broj 6/12) relevantne odredbe glase:

Članak 4.

(1) Katastar nepokretnosti je temeljni i javni registar o nepokretnostima i stvarnim pravima na njima.

[...]

Članak 7.

Za rješavanje pojedinih pitanja upisa stvarnih prava koja nisu uređena ovim zakonom primjenjuju se odredbe zakona kojim se uređuju svojina i druga stvarna prava, a za rješavanje pitanja postupka koja nisu uređena ovim zakonom primjenjuju se odredbe zakona kojim se uređuje parnični, vanparnički postupak, opći upravni postupak i upravni spor.

Članak 8.

(1) Za stručne poslove (u daljnjemu tekstu: geodetski radovi) i upravne poslove iz članka 1. ovoga zakona nadležna je Uprava.

[...]

Članak 10.

Pored poslova određenih Zakonom o republičkoj upravi, djelokrug Uprave su i geodetski radovi i poslovi republičke uprave koji se odnose na:

- a) temeljne geodetske radove,*
- b) katastarski i komasacioni premjer,*
- v) utemeljenje, obnovu i održavanje katastra nepokretnosti,*
- g) premjer vodova, utemeljenje i održavanje katastra vodova,*
- d) stručni nadzor nad geodetskim radovima,*
- đ) izdavanje i oduzimanje licencije za rad geodetske organizacije,*
- e) izdavanje i oduzimanje geodetske licencije,*
- ž) izdavanje i oduzimanje ovlasti za snimanje iz zračnog prostora teritorija Republike Srpske za potrebe premjera Republike Srpske,*
- z) Centralni adresni registar,*
- i) uspostavu i održavanje registra prostornih jedinica,*
- j) katastarsko klasiranje i bonitiranje zemljišta,*
- k) daljinsku detekciju, topografski premjer i topografsko-kartografsku djelatnost,*
- l) izdavanje kartografskih i drugih publikacija i davanje suglasnosti za izdavanje kartografskih publikacija,*
- lj) vođenje evidencije o geografskim imenima,*
- m) utemeljenje, održavanje i raspolaganje geodetskim informacijskim sustavom,*
- n) vođenje arhiva dokumentacije temeljnih geodetskih radova, katastarskog i komasacionog premjera, premjera Republike Srpske, katastra nepokretnosti, katastra vodova, topografsko-kartografske djelatnosti i druge dokumentacije,*
- nj) učešće u utemeljenju i održava nju IGPRS,*
- o) stručni nadzor nad radom geodetske organizacije,*
- p) ovjeru geodetskih podloga u inženjersko-tehničkim oblastima i*
- r) pružanje usluga iz djelokruga Uprave u okviru međunarodne suradnje.*

Članak 11.

U upravnim poslovima premjera Republike Srpske, utemeljenja i obnove katastra nepokretnosti, utemeljenja katastra vodova, kao i njihovog održavanja rješava:

- a) u prvom stupnju - područna jedinica Uprave,*
- b) u drugom stupnju - Uprava,*
- v) nadležni sud u upravnom prijeporu i*
- g) u slučaju prijepora - nadležni sud.*

Članak 40.

[...]

(3) Prije početka katastarskog premjera Uprava je dužna da:

a) u najmanje jednom mediju dostupnom na čitavoj teritoriji Republike Srpske, Bosne i Hercegovine i na internet stranici Uprave obavijesti javnost o vršenju katastarskog premjera i objavi poziv imaoocima prava da učestvuju u postupku katastarskog premjera i

b) javnim oglašavanjem pozove sve imaoce prava na zemljištu upisane u popisni katastar, katastar zemljišta, zemljišnu knjigu, katastar nepokretnosti, odnosno imaoce prava koji nisu upisani ni u jednu evidenciju da izvrše obilježavanje graničnih tačaka parcela.

Članak 45.

(1) Geodetsko mjerenje granice katastarske općine i ne-pokretnosti vrši se sukladno propisanim klasama točnosti.

(2) U postupku katastarskog premjera prikupljaju se, odnosno preuzimaju podatci o:

- a) prostornim jedinicama,
- b) parcelama,
- v) objektima i
- g) posebnim dijelovima objekta.

(3) Podatci o objektu i posebnom dijelu objekta prikupljaju se prema raspoloživoj dokumentaciji ili preuzimaju iz postojećih evidencija i tehničke dokumentacije.

Članak 46.

U postupku katastarskog premjera prikupljaju se podatci o imaoocu prava na nepokretnosti sukladno raspoloživoj dokumentaciji (postojeći katastar zemljišta, zemljišna knjiga ili katastar nepokretnosti).

Članak 53.

Temeljna načela katastra nepokretnosti su: načelo upisa, javnosti, načelo pouzdanja, načelo legaliteta, načelo formalnosti, načelo obveznosti i načelo određenosti.

Članak 56.

(1) Smatra se da su podatci o nepokretnostima istiniti i da potpuno odražavaju činjenično i pravno stanje nepokretnosti.

(2) Stjecatelj koji je u dobroj vjeri postupio s povjerenjem u podatke o nepokretnostima pravno je zaštićen ako nije znao niti je, s obzirom na okolnosti, imao dovoljno razloga dvojiti u ono što je upisano.

Članak 62.

(1) *Svojina i druga stvarna prava na nepokretnostima stječu se, prenose i ograničavaju upisom u katastar nepokretnosti (konstituiranost upisa), a prestaju brisanjem upisa.*

(2) *U slučajevima određenim zakonom, svojina i druga stvarna prava na nepokretnostima mogu se steći i prije upisa u katastar nepokretnosti, a upisom proizvode pravno dejstvo prema trećim osobama (deklarativnost upisa).*

(3) *U katastar nepokretnosti mogu se upisati i određena obligaciona prava koja se od trenutka upisa mogu suprotstaviti trećim osobama.*

Članak 71.

(1) *Katastar nepokretnosti utemljuje se u katastarskim općinama u kojima je na snazi popisni katastar, katastar zemljišta uspostavljen na temelju premjera u stereografskoj projekciji, katastar zemljišta i katastar nepokretnosti sa utvrđenim rabljenikom uspostavljeni na temelju premjera u Gaus-Krigerovoj projekciji (u daljnjemu tekstu: katastarska evidencija) i zemljišna knjiga.*

Članak 77.

(1) *Prije izlaganja podataka komisija je dužna da pribavi kopije katastarskih planova i elaborat novog premjera, kao i podatke o osobama za koje se, po prikupljenim podacima, pretpostavlja da su nositelji prava na nepokretnostima u katastarskoj općini za koju se izlažu podatci.*

(2) *Komisija je obvezna rabiti:*

a) *podatke iz zemljišne knjige,*

b) *stare katastarske planove i katastarske operate,*

v) *odluke sudova i organa uprave kojima je odlučeno o pravima na nepokretnostima, a koje nisu ranije provedene u zemljišnim knjigama,*

g) *neprovedene odluke agrarnih i drugih komisija koje se odnose na nepokretnosti,*

d) *podatke o pravima utvrđenim u postupku komasacije i*

đ) *druge isprave i dokaze koji mogu poslužiti kao temelj za upis prava u katastru nepokretnosti.*

(3) *Sudovi, organi uprave i drugi organi i poduzeća dužni su bez odlaganja dostaviti komisiji, na njen zahtjev, podatke i isprave koje će poslužiti za upis prava na nepokretnostima.*

Članak 80.

(1) *Osobi čije je prebivalište, odnosno boravište nepoznato komisija će postaviti privremenog zastupnika.*

(2) Privremeni zastupnik može se postaviti i osobi koja je pojedinačno pozvana radi učešća u postupku izlaganja podataka, ali se nije odazvala pozivu, niti je svoj izostanak opravdala.

Članak 84.

(1) Utvrđivanje prava na nepokretnostima vrši se na temelju:

- a) stanja upisanog prava u zemljišnoj knjizi ako se ustanovi da taj upis odgovara stvarnom stanju,
- b) pravosnažnih odluka nadležnih organa i sudova, zaključenih ugovora i drugih isprava koje su temelj za upis prava na nepokretnostima i
- v) podataka iz katastarskog operata koji odgovara stvarnom stanju.

(2) Smatra se da ne odgovara stvarnom stanju i neće se upisati u katastar nepokretnosti hipoteka čiji je upis u zemljišnoj knjizi stariji od 30 godina, računajući unazad od dana izlaganja podataka.

(3) Ako ne postoje dokazi o pravu na nepokretnostima iz stavka 1. t. a) do v) ovoga članka, upis prava na nepokretnostima može se odrediti na temelju drugih provedenih dokaza (saslušanje svjedoka, posljednje stanje posjeda, izjave stranaka i drugih sličnih dokaza).

Članak 85.

(1) Ukoliko se u postupku izlaganja ustanovi da je sporno pravo svojine ili drugo pravo na nepokretnostima, komisija stranku sa manje vjerovratnim pravom upućuje da u roku od 30 dana od dana izlaganja kod nadležnog suda pokrene spor i da komisiji u daljnjem roku od osam dana pod ne-se dokaz o pokretanju spora. U primjedbi popisnog lista označit će se postojanje spora.

(2) Ako stranka iz stavka 1. ovoga članka u određenom roku ne podnese komisiji dokaz da je kod nadležnog suda pokrenula spor, briše se primjedba o postojanju spora.

(3) U popisnom listu vrši se upis temeljnog prava u korist osobe čije je pravo vjerojatnije.

(4) Ako je stranka već pokrenula spor kod redovitog suda, u cilju utvrđivanja prava na nepokretnosti, komisija prekida postupak do pravosnažnog okončanja postupka pred redovitim sudom.

Članak 86.

(1) Na temelju činjenica utvrđenih u postupku izlaganja podataka, komisija donosi rješenje, koje sadrži podatke o nepokretnostima, označenje prava na nepokretnosti i

nositelja tih prava, ograničenje vezano za raspolaganje ne-pokretnostima, nalog za upis podataka o nepokretnostima i nositeljima prava na nepokretnostima.

[...]

Članak 87.

(1) Protiv rješenja ko mi si je iz članka 86. ovoga za ko na može se izjaviti žalba Republičkoj upravi za geodetske i imovinsko-pravne poslove u roku od 15 dana od dana prijama rješenja.

(2) Žalbam se može pobijati rješenje samo u pogledu utvrđenih podataka premjera i katastarskog klasiranja zemljišta.

(3) U pogledu utvrđivanja prava na nepokretnostima može se u roku od 30 dana od dana prijama rješenja pokrenu ti spor kod nadležnog suda.

(4) U slučaju iz stavka 3. ovoga članka prekida se postupak do pravosnažnog okončanja postupka pred nadležnim sudom.

(5) Republička uprava za geodetske i imovinsko-pravne poslove dužna je da donese rješenje po žalbi prije stupanja na snagu katastra nepokretnosti.

Članak 89.

(1) Treće osobe koje smatraju da su izvršenim upisom prava na nepokretnostima u katastru nepokretnosti povrijeđena njihova prava mogu tužbom kod nadležnog suda pobijati izvršeni upis u roku od tri godine od dana stupanja na snagu katastra nepokretnosti.

(2) Pravo iz stavka 1. ovoga članka pripada osobi koja je propustila rok od 30 da na iz članka 85. stavak 1. ovoga zakona.

Članak 105.

(1) Isprava na temelju koje se vrši upis je odluka suda, sudsko poravnanje, odluka nadležnog organa ili poravnanje zaključeno pred nadležnim organom i notarska isprava.

(2) Isprava inozemnog organa smatra se podobnom za upis ako je priznata u Republici Srpskoj sukladno zakonu.

37. U **Zakonu o stvarnim pravima Republike Srpske** („Službeni glasnik RS” br. 124/08 i 3/09) relevantne odredbe glase:

Svojina i druga stvarna prava

Članak 1.

(1) Ovim zakonom uređuju se sticanje, korištenje, raspolaganje, zaštita i prestanak prava svojine, drugih stvarnih prava i državnine.

(2) Stvarna prava su: pravo svojine, pravo građenja, založno pravo, pravo stvarne i osobne službenosti i pravo realnog tereta.

(3) Odredbe ovog zakona koje se odnose na pravo svojine shodno se primjenjuju na sva druga stvarna prava, osim ako posebnim zakonom nije drukčije propisano ili to proizlazi iz njihove pravne prirode.

Ograničenja stvarnih prava

Članak 2.

(1) Pravo svojine i druga stvarna prava mogu se protiv vlasnikove volje oduzeti ili ograničiti samo u javnom interesu i pod uvjetima predviđenim zakonom, u skladu s principima međunarodnog prava.

Vlasničke tužbe

Članak 126.

(1) Vlasnik ima pravo zahtijevati vraćanje stvari od lica u čijoj se državini stvar nalazi, a od lica koje ga protivpravno uznemirava da prestane sa uznemiravanjem.

(2) Prava na vraćanje stvari i na prestanak uznemiravanja ne zastarijevaju.

Vlasnička tužba na vraćanje stvari

Članak 127.

(1) Da bi ostvario pravo na vraćanje stvari, vlasnik mora dokazati da je stvar koju zahtijeva njegova svojina i da se stvar nalazi u državini tuženog.

(2) Vlasnik mora stvar čije vraćanje traži opisati po njenim osobinama ili znacima koji je razlikuju od istovrsnih stvari.

[...]

Tužba iz pretpostavljene svojine

Članak 131.

(1) Savjesni držalac individualno određene stvari, koji je tu stvar stekao na osnovu pogodnom za sticanje prava svojine i na zakonit način (pretpostavljeni vlasnik) ima pravo zahtijevati vraćanje stvari i od savjesnog držaoca kod kojeg se ta stvar nalazi bez pravnog osnova ili po slabijem pravnom osnovu.

(2) Kada se dva lica smatraju pretpostavljenim vlasnicima iste stvari, jači pravni osnov ima lice koje može dokazati nesumnjivog prethodnika, a ako oba lica to mogu, ili ne može ni jedan, jači pravni osnov ima lice koje je stvar steklo teretno u odnosu na lice

koje je stvar steklo besteretno. Ako su pravni osnovi ovih lica iste jačine, prvenstvo prava ima lice kod koga se stvar nalazi, odnosno lice kome je stvar prvom predata.

(3) *Pretpostavljeni vlasnik treba da dokaže činjenice na osnovu kojih se pretpostavlja njegova svojina, kao i da je stvar koju zahtijeva u državini tuženog.*

(4) *Pretpostavka svojine ne djeluje u korist lica koje nije bilo savjesni držalac.*

V. Dopustivost

38. Pri ispitivanju dopustivosti zahtjeva Ustavni sud polazi od odredbe članka VI/3.(a) Ustava Bosne i Hercegovine.

39. Članak VI/3.(a) Ustava Bosne i Hercegovine glasi:

Ustavni sud ima isključivu nadležnost odlučivanja o svim sporovima koji proisteknu iz ovog Ustava između entiteta, ili između Bosne i Hercegovine i jednog ili oba entiteta, ili između institucija Bosne i Hercegovine, uključujući, ali ne ograničavajući se na to:

Je li odluka nekog entiteta da uspostavi posebne paralelne odnose sa susjednom državom sukladna ovom Ustavu, uključujući i odredbe koje se tiču suvereniteta i teritorijalnog integriteta Bosne i Hercegovine.

Je li neka odredba ustava ili zakona jednog entiteta sukladna ovom Ustavu.

Spor može pokrenuti član Predsjedništva, predsjedavajući Vijeća ministara, predsjedavajući ili dopredsjedavajući jednog od domova Parlamentarne skupštine; jedna četvrtina članova/delegata jednog od domova Parlamentarne skupštine, ili jedna četvrtina jednog od domova zakonodavnog tijela jednog entiteta.

40. Zahtjev za ocjenu ustavnosti osporenoga zakona podnio je predsjedatelj Predsjedništva Bosne i Hercegovine, što znači da je zahtjev podnio ovlašteni subjekt u smislu članka VI/3.(a) Ustava Bosne i Hercegovine.

41. Dalje, podnositelj zahtjeva, između ostalog, traži da Ustavni sud ispita ustavnost cijelog osporenog zakona zato što se „radi o jednoj cjelovitoj oblasti”, te smatra da ukoliko Ustavni sud ocijeni kako pojedinačno osporeni članovi osporenog zakona nisu usuglašeni s Ustavom Bosne i Hercegovine, „cijeli Zakon mora biti proglašen neustavnim”. Narodna skupština je u odnosu na ovaj dio zahtjeva navela kako bi Ustavni sud razmatranje trebao ograničiti samo na eksplicitno osporene članove osporenog zakona, jer bi odlučivanje o ustavnosti osporenog zakona u cjelini bilo oprečno članku VI/3.(a) alineja 2. Ustava Bosne i Hercegovine.

42. U svezi s navedenim, Ustavni sud ukazuje kako je u dosadašnjoj jurisprudenciji odlučivao o ustavnosti cijelog zakona u slučajevima kada je osporavan ustavna osnova za

donošenje određenog zakona (vidjeti, npr., Ustavni sud, Odluka o dopustivosti i meritumu broj *U 11/08* od 30. siječnja 2009. godine, objavljena u „Službenom glasniku BiH” broj 20/09). U konkretnom slučaju, međutim, Ustavni sud ukazuje kako podnositelj zahtjeva nije doveo u pitanje ustavnu osnovu za donošenje osporenog zakona. Stoga će Ustavni sud ispitivanje ograničiti isključivo na one odredbe osporenog zakona koje je podnositelj zahtjeva eksplicitno naveo.

43. Imajući u vidu navedeno, kao i odredbe članka VI/3.(a) Ustava Bosne i Hercegovine i članka 17. stavak 1. Pravila Ustavnog suda, Ustavni sud je utvrdio kako je predmetni zahtjev dopustiv zato što ga je podnio ovlašteni subjekt, kao i da ne postoji nijedan formalni razlog iz članka 17. stavak 1. Pravila Ustavnog suda zbog kojega zahtjev nije dopustiv.

VI. Meritum

44. Podnositelj zahtjeva navodi kako su odredbe čl. 4, 7, 10, 11, 40, 45, 46, 56, 62, 71. i 105. oprečne članku II/3.(e) Ustava Bosne i Hercegovine i članku 6. stavak 1. Europske konvencije, članku II/3.(k) Ustava Bosne i Hercegovine i članku 1. Protokola broj 1 uz Europsku konvenciju, kao i članku 13. Europske konvencije (pravo na postojanje učinkovitih pravnih lijekova), te principu pravne sigurnosti iz članka I/2. Ustava Bosne i Hercegovine. U suštini, podnositelj zahtjeva smatra kako su sljedeće odredbe oprečne članku II/3.(k) Ustava Bosne i Hercegovine: **1)** članak 4. stavak 1. i članak 10. osporenog zakona zato što se uspostavlja jedinstveni katastar nekretnina i prava na tim nekretninama u Republici Srpskoj, a vođenje poslova u toj oblasti daje se u nadležnost Upravi; **2)** članak 40. stavak 3. osporenog zakona zbog načina oglašavanja i pozivanja „imaoca prava koji nisu upisani ni u jednu evidenciju” da sudjeluju u postupku, čl. 45. i 46. zato što propisuju način prikupljanja podataka prema „raspoloživoj dokumentaciji” i „katastru zemljišta”, članak 71. osporenog zakona zato što u stavku 1. propisuje uspostavu katastra nekretnina na temelju evidencije imatelja prava koji nisu upisani ni u jednu evidenciju i članak 105. osporenog zakona koji u stavku 1. propisuje, između ostalog, da je isprava na temelju koje se može izvršiti upis „odluka nadležnog organa”; **3)** članak 56. osporenog zakona zato što propisuje presumpciju istinitosti podataka upisanih u katastar nekretnina i članak 62. osporenog zakona zato što u stavku 1. propisuje konstitutivnost upisa, te prestanak prava na nekretnini brisanjem iz katastra. Dalje, podnositelj zahtjeva smatra kako je odredba članka 11. osporenog zakona oprečna pravu na pravično suđenje iz članka II/3.(e) Ustava Bosne i Hercegovine zato što, kako je naveo, propisuje samo postupak koji bi se ticao zakonitosti postupka promjene upisa u katastru nekretnina, a onemogućuje sudbenu zaštitu suštine prava o kojima je odlučivalo upravno tijelo, što znači da praktično nema sudbene zaštite imovinskih prava i pravne sigurnosti.

Navodi o neustavnosti čl. 4, 7, 10, 40, 45, 46, 56, 62, 71. i 105. osporenog zakona u odnosu na članak II/3.(k) Ustava Bosne i Hercegovine i članak 1. Protokola broj 1 uz Europsku konvenciju

a) U odnosu na čl. 4. i 10. osporenog zakona

45. Podnositelj zahtjeva smatra kako uvođenje jedinstvenog katastra nekretnina kao osnovnog i javnog registra o nekretninama i stvarnim pravima na njima (članak 4. stavak 1. osporenog zakona), te povjeravanje poslova u ovoj oblasti Upravi (članak 10. osporenog zakona), krši ustavno pravo na imovinu, te da su stoga odredbe navedenih članaka oprečne članku II/3.(k) Ustava Bosne i Hercegovine i članku 1. Protokola broj 1 uz Europsku konvenciju. U svezi s ovim, Ustavni sud opaža kako ne postoji standardizirana organizacijska struktura evidentiranja nekretnina i prava na njima. U nekim zemljama Europske unije zemljišna knjiga i katastar se vode zajednički i pod nadležnošću su jedne institucije (npr. Belgija, Češka, Slovačka, Francuska, Mađarska, Nizozemska itd.). U drugim zemljama, pak, zemljišna knjiga i katastar se vode odvojeno i u nadležnosti su različitih institucija (Austrija, Njemačka, Danska, Finska, Estonija, Slovenija, Španjolska itd.). Dakle, unutar zemalja Europske unije ne postoji jedinstven i standardiziran organizacioni sustav, ali se Direktivom 2007/2/EC (poznata kao INSPIRE direktiva) propisuje, između ostalog, potreba da u zemljama članicama EU infrastruktura za prostorne podatke bude uspostavljena tako da osigura da se prostorni podaci čuvaju, održavaju i budu pristupačni „na najprikladnijem nivou”. Na ovaj način je zakonodavcu država članica EU ostavljena široka diskrecijska ocjena koji bi to organizacijski model bio najprikladniji. Primjera primjene različitih modela ima i u drugim zemljama u svijetu, pa čak i unutar jedne zemlje. Tako je, npr. u Kanadi, jedinstvena evidencija o nekretninama model koji se primjenjuje u šest od ukupno deset provincija. Ustavni sud također ukazuje kako je u okviru reforme evidentiranja nekretnina i prava na njima u svim republikama bivše SFRJ, bivša SRBiH donijela Zakon o premjeru i katastru nekretnina („Službeni list SRBiH” broj 22/84), kojima je, između ostalog, bila propisana uspostava jedinstvene evidencije o nekretninama unutar organa uprave (tadašnje Republičke uprave za geodetske i imovinskopravne poslove) i kojima je bio ostavljen desetogodišnji rok da se uskladi zemljišnoknjižno stanje sa stanjem u katastru. Međutim, prelazak sa starog na novi sustav nije proveden u praksi zbog otpočinjanja ratnih sukoba, ali je u drugim zemljama u okruženju, Srbiji, Crnoj Gori i Makedoniji, takav sustav jedinstvene evidencije u primjeni.

46. Imajući u vidu navedeno, Ustavni sud smatra kako uspostava jedinstvenog sustava evidencije nekretnina i prava na njima, te određivanje tijela uprave kao mjerodavnog za poslove u svezi s tim, predstavlja izbor mjerodavnog zakonodavca, u konkretnom slučaju Narodne skupštine, koji je u granicama propisane mjerodavnosti. Stoga se, samim

izborom određenoga modela evidentiranja nekretnina i prava na njima, kao i tijela koja će obavljati sve poslove u svezi s tim, ni na koji način ne pokreće pitanje ustavnosti čl. 4. i 10. osporenog zakona u odnosu na pravo na imovinu iz članka II/3.(k) Ustava Bosne i Hercegovine i članka 1. Protokola broj 1 uz Europsku konvenciju.

b) U odnosu na članak 40. stavak 3, čl. 45, 46, 71. i 105. osporenog zakona

47. Podnositelj zahtjeva smatra kako je članak 40. stavak 3. osporenog zakona oprečan članku II/3.(k) Ustava Bosne i Hercegovine zbog načina oglašavanja i pozivanja „imaoca prava koji nisu upisani ni u jednu evidenciju” da sudjeluju u postupku. Podnositelj zahtjeva smatra kako „medijsko oglašavanje” otpočinjanja procesa evidentiranja nekretnina dovodi do pravne nesigurnosti i „eliminiranja vlasnika u postupku evidentiranja nekretnina”, kao i da se onemogućuje sudbena zaštita „koja je striktno vezana za rokove”. Također, smatra kako se ovakvom odredbom krši pravo na imovinu jer se od vlasnika traži aktivno sudjelovanje „umjesto da država ispuni svoju pozitivnu obavezu” iz članka 1. Protokola broj 1 uz Europsku konvenciju. U svezi s navedenim, Ustavni sud opaža kako je odredbom članka 40. stavak 3. točka a) osporenog zakona propisan način na koji Uprava mora, prije početka katastarskog premjera, javno obavijestiti sve „imaoce prava” da sudjeluju u postupku katastarskog premjera. Ovakva odredba podrazumijeva oglašavanje „u najmanje jednom mediju dostupnom na čitavoj teritoriji Republike Srpske, Bosne i Hercegovine i na internet stranici”. Ustavni sud smatra kako se oglašavanjem na ovaj način omogućuje transparentan i javan postupak koji je propisan osporenim zakonom. Osim toga, javno oglašavanje podrazumijeva i objavu početka katastarskog premjera i na internet stranici Uprave, što po mišljenju Ustavnog suda omogućuje obavješćavanje svih „imaoca prava”, bez obzira gdje se oni nalaze. Pri tome, Ustavni sud ne može prihvatiti navode podnositelja zahtjeva kako na ovaj način država ne ispunjava svoju pozitivnu obvezu iz članka 1. Protokola broj 1 uz Europsku konvenciju jer, kako je naveo, traži da „imaoci prava” aktivno sudjeluju u ovome postupku. Dapače, država ima pozitivnu obvezu štititi imovinska prava što, između ostaloga, podrazumijeva i nužnost donošenja odgovarajućih propisa kojima se uređuje određena oblast, u konkretnom slučaju način i sustav evidentiranja nekretnina i prava na njima. Narodna skupština je u odgovoru na zahtjev istaknula kako je cilj osporenog zakona uspostava reda i bolje zaštite prava na imovinu, a Ustavni sud smatra kako je takav cilj legitiman. Promjena sustava evidentiranja nekretnina koju je zakonodavac propisao osporenim zakonom, kao sredstvo koje smatra najprikladnijim za ostvarenje navedenoga legitimnog cilja, ne znači zanemarivanje navedene pozitivne obveze, već upravo oprečno. Osobito, Ustavni sud opaža kako je zakonodavac propisao da ovaj postupak mora biti javan kako bi omogućio svima koji imaju ili polažu pravo na imovinu koja je predmetom osporenog zakona da u tome postupku sudjeluju. Način osiguranja javnosti je također

nešto što zakonodavac bira svojom diskrecijskom voljom, a u konkretnom slučaju to je oglašavanje putem medija dostupnih na teritoriju Republike Srpske i Bosne i Hercegovine, te putem internet stranice Uprave. S obzirom na navedeno, Ustavni sud smatra kako način obavještanja javnosti o otpočinjanju postupka evidentiranja nekretnina i prava na njima, kako je propisano u članku 40. stavak 3. točka a) osporenog zakona, ne pokreće ustavno pitanje zaštite prava na imovinu.

48. Dalje, podnositelj zahtjeva osobito problematizira odredbu članka 40. stavak 3. točka b) osporenog zakona prema kojoj Uprava mora javno pozvati sve „imaoce prava na zemljištu upisane u popisni katastar, katastar zemljišta, zemljišnu knjigu, katastar nepokretnosti, odnosno imaoce prava koji nisu upisani ni u jednu evidenciju” da uzmu učešće obilježavanjem graničnih točaka parcele. Ustavni sud opaža kako je Narodna skupština u svome odgovoru istaknula da „neophodnost ovakve norme proizlazi iz uvriježene prakse tokom proteklih decenija da su se prava na nekretninama prenosila ugovorom, ali ne nužno i upisom u zemljišnu knjigu odnosno drugu vrstu evidencije”. Kako je već rečeno, uspostava jedinstvene i ažurne evidencije nekretnina i prava na njima je legitiman cilj zakonodavca, a zaštita prava na imovinu u smislu članka 1. Protokola broj 1 uz Evropsku konvenciju se ne odnosi samo na vlasnike, već i na sve ostale koji mogu dokazati kako imaju određeno imovinsko pravo u smislu navedenoga članka. Također, ne može se zanemariti ni odredba članka 77. osporenog zakona, u kojoj su eksplicitno propisana dokazna sredstva koja će Povjerenstvo za izlaganje koristiti i koje je dužno pribaviti prije izlaganja podataka „o licima za koje se, po prikupljenim podacima, pretpostavlja da su nosioci prava na nepokretnostima u katastarskoj opštini za koju se izlažu podaci”. S obzirom na tu odredbu, ne mogu se prihvatiti navodi podnositelja zahtjeva da će se prava na nekretninama moći upisati samo na temelju „faktičkog stanja” i na taj način vlasnicima oduzeti imovina „na osnovu naknadno pribavljenih podataka”, jer će se morati prikupiti i dokazi o postojanju pravne osnove za to „faktičko stanje”. Oprečno odlučnje bi bilo neprihvatljivo s aspekta zaštite prava na imovinu onih koji su putem neke dopuštene pravne osnove stekli određenu nekretninu, ali to svoje pravo nisu evidentirali na propisani način (što je općepoznata praksa koja je i dovela do ogromnog jaza između podataka zabilježenih u zemljišnoj knjizi i u katastrima), zbog čega nisu stekli status „vlasnika”. S obzirom na navedeno, Ustavni sud smatra da pozivanje i „imaoca prava koji nisu upisani ni u jednu evidenciju” kako je propisano člankom 40. stavak 3. točka b) osporenog zakona ne pokreće ustavno pitanje zaštite prava na imovinu.

49. Iz istih razloga koji su već navedeni, a posebice zbog omogućavanja sudjelovanja u postupku „imaocima prava koji nisu upisani ni u jednu evidenciju”, podnositelj zahtjeva je osporio i odredbe čl. 45, 46, 71. i 105. osporenog zakona. Pri tome, podnositelj zahtjeva

argumentaciju o neustavnosti navedenih odredaba temelji na „sumnji u dobre namjere i plemenite ciljeve” zakonodavca, na tvrdnjama o nedostatku adekvatne sudbene zaštite imovinskih prava, te na činjenici da će u sastavu Povjerenstva za izlaganje svi članovi osim jednog biti uposlenici državnih tijela, iako nije osporio odredbu članka 76. osporenog zakona kojom je propisan sastav Povjerenstva, niti je u svezi s tim iznio relevantnu argumentaciju. S obzirom da je Ustavni sud već razmotrio ovo pitanje i obrazložio stav kako pozivanje „imalaca prava koji nisu upisani ni u jednu evidenciju” ne pokreće ustavno pitanje zaštite prava na imovinu, te da podnositelj zahtjeva nije iznio bilo kakve druge relevantne razloge zbog kojih smatra da su navedene odredbe oprečne Ustavu Bosne i Hercegovine, Ustavni sud neće posebice razmatrati ove odredbe osporenog zakona, dok će odredbe o pitanju postojanja odgovarajuće sudbene zaštite posebice ispitati.

50. Ustavni sud također opaža kako je podnositelj zahtjeva u nekoliko navrata, osporavajući navedene odredbe, isticao da se njima omogućuje oduzimanje imovine od vlasnika ne samo zbog sudjelovanja „imalaca prava koji nisu upisani ni u jednu evidenciju”, već i zbog toga što će javna vlast moći postaviti privremenog zastupnika „uz čiju pomoć mogu dati privid zakonito provedenog postupka”. Međutim, Ustavni sud opaža kako podnositelj zahtjeva nije eksplicitno osporio ustavnost odredbe članka 80. kojom je regulirano kada i pod kojim uvjetima se nekome može postaviti privremeni zastupnik, već tu odredbu samo koristi kao argument za tvrdnje o neustavnosti navedenih osporenih odredaba, uz pretpostavku da će postupak koji će Uprava provoditi biti nezakonit. U svezi s takvom argumentacijom, Ustavni sud opaža kako je odredbom članka 80. propisano obvezno postavljanje privremenog zastupnika osobi čije je prebivalište, odnosno boravište nepoznato, te mogućnost postavljanja privremenog zastupnika i osobi koja je „pojediinačno pozvana radi učešća u postupku izlaganja podataka ali se nije odazvala pozivu, niti je svoj izostanak opravdala”. Stoga, Ustavni sud smatra kako ovakva odredba, niti prejudiciranje podnositelja zahtjeva o mogućim nezakonitostima u postupku koji će se voditi prema osporenom zakonu, ne mogu biti valjani argumenti za tvrdnju kako su navedene osporene odredbe neustavne.

51. S obzirom na navedeno, Ustavni sud smatra kako se odredbama čl. 40, 45, 46, 71. i 105. osporenog zakona ne pokreće pitanje ustavnosti u odnosu na pravo na imovinu iz članka II/3.(k) Ustava Bosne i Hercegovine i članka 1. Protokola broj 1 uz Europsku konvenciju.

c) U odnosu na čl. 56. i 62. osporenog zakona

52. Podnositelj zahtjeva je osporio i ustavnost odredbe članka 56. osporenog zakona kojim se propisuje presumpcija istinitosti podataka upisanih u katastar nekretnina i članka

62. osporenog zakona kojim se u stavku 1. propisuje konstitutivnost upisa, te prestanak prava na nekretnini brisanjem iz katastra. Ustavni sud opaža kako podnositelj zahtjeva nije posebno obrazložio zbog čega smatra da su navedene odredbe, odnosno općeprihvaćeni principi istinitosti upisanih podataka i konstitutivnosti upisa oprečni pravu na imovinu. Umjesto toga, podnositelj zahtjeva je ove navode koristio kao argument da dokaže tvrdnje o neustavnosti ranije navedenih osporenih odredaba u odnosu na pravo na imovinu, što je Ustavni sud već razmotrio, te da dokaže tvrdnje o nedostatku sudbene zaštite, što će Ustavni sud posebice razmotriti.

53. S obzirom na navedeno, Ustavni sud smatra kako nema ništa što ukazuje da osporene odredbe čl. 56. i 62. osporenog zakona pokreću pitanje ustavnosti u odnosu na pravo na imovinu iz članka II/3.(k) Ustava Bosne i Hercegovine i članka 1. Protokola broj 1 uz Europsku konvenciju.

d) U odnosu na navode o državnoj imovini

54. Podnositelj zahtjeva je, također, i u prvobitno podnesenom zahtjevu i u dopuni iznio navode o tome kako je cilj osporenog zakona „namjera da se još jednom pokuša oduzeti državna imovina koja se nalazi u Republici Srpskoj”. Međutim, podnositelj zahtjeva se nije pozvao na eksplicitne odredbe osporenog zakona koje u svezi s ovim navodima osporava. Osim toga, Ustavni sud podsjeća kako je Odlukom broj *U 1/11* od 13. srpnja 2012. godine (odluka još nije objavljena) odlučio da Republika Srpska „nema ustavnu nadležnost za reguliranje pravne materije koja je predmetom Zakona o statusu državne imovine koja se nalazi na teritoriju Republike Srpske i pod zabranom je raspolaganja („Službeni glasnik Republike Srpske” broj 135/10), jer je to, sukladno članku I/1, članku III/3.(b) i članku IV/4.(e) Ustava Bosne i Hercegovine, nadležnost Bosne i Hercegovine”. Imajući sve navedeno u vidu, Ustavni sud smatra kako nema razloga posebice razmatrati navode podnositelja zahtjeva o statusu državne imovine u konkretnom slučaju.

Navodi o neustavnosti članka 11. osporenog zakona u odnosu na članak II/3.(e) Ustava Bosne i Hercegovine i članak 6. Europske konvencije

55. Podnositelj zahtjeva smatra kako sudbena zaštita, koja je propisana člankom 11. osporenog zakona, nije sukladna pravu na pravično suđenje koje je garantirano Ustavom Bosne i Hercegovine zato što propisuje samo upravni spor u kojemu će se moći preispitivati samo zakonitost postupka upisa prava. Osim toga, podnositelj zahtjeva navodi kako odredba članka 11. točka g) osporenog zakona, kojom je propisano „u slučaju spora – nadležni sud”, „ne znači ništa”, te da samo „stvara privid mogućnosti pokretanja postupka”. Dalje, podnositelj zahtjeva navodi kako u osporenom zakonu ne postoji sudbena

zaštita suštine spora o pravu na imovinu, a da propisana mogućnost pokretanja spora sukladno čl. 85-89. osporenog zakona ipak postavlja „pitanje arbitarnosti cjelokupnog postupka u kojem organi uprave vode postupak, određuju zastupnika”. Ovim se, kako je navedeno, omogućuje da raniji vlasnik „bude razvlašten u skladu sa zakonom” u postupku u kojemu će ga moći zastupati privremeni zastupnik kojega imenuje Uprava, a da nema učinkovite sudbene zaštite, odnosno „pristupa tribunalu” kako to propisuje članak 6. Europske konvencije. Na temelju istih argumenata, podnositelj zahtjeva dovodi u pitanje i postojanje učinkovitih pravnih lijekova. Također, podnositelj zahtjeva ističe kako karakter upravnog spora podrazumijeva postupak koji se tiče administrativnih pitanja i ne ulazi u opseg zaštite članka 6. stavak 1. Europske konvencije, te da je osporenim zakonom odlučivanje o imovinskim pravima „izmješteno” iz izvanparničnog i parničnog postupka u upravni spor u kojemu se neće moći odlučivati o suštini prava.

56. U svezi s ovim navodima, Ustavni sud smatra kako podnositelj zahtjeva postavlja, u suštini, dva pitanja: 1) je li upravni spor koji je propisan osporenim zakonom u odnosu na upis nekretnina i prava na nekretninama učinkovit pravni lijek koji zadovoljava standarde prava na pravično suđenje u smislu Ustava Bosne i Hercegovine i Europske konvencije; i 2) onemogućuje li osporeni zakon suštinski zaštitu imovinskih prava pojedinaca pred stvarno mjerodavnim sudovima za postupanje u imovinskim stvarima.

57. Ustavni sud ponovno podsjeća kako je zakonodavac postupak evidentiranja nekretnina i prava na njima dao u nadležnost upravnom tijelu, a Ustavni sud je već zaključio kako takav izbor organizacijske i institucionalne sheme evidentiranja nekretnina i prava na njima ne pokreće pitanje ustavnosti. Međutim, potrebno je ispitati je li u postupku koji je propisan osporenim zakonom osigurana zaštita prava u odnosu na postupak upisa, te dovodi li se na bilo koji način u pitanje mogućnost i dostupnost zaštite same suštine imovinskih prava. U tome smislu, Ustavni sud opaža kako je osporenim člankom 11. toč. a-v. osporenog zakona propisana nadležnost upravnih tijela u prvom i drugom stupnju, te sudbena zaštita u upravnom sporu, dok je točkom g) članka 11. propisano „u slučaju spora – nadležni sud”. Iako podnositelj zahtjeva nije osporio odredbe čl. 85-89. osporenog zakona, Ustavni sud smatra kako se o ustavnosti članka 11. osporenog zakona ne može odlučiti a da se u obzir ne uzme suština ovih odredaba, osobito zato što i podnositelj zahtjeva priznaje kako je njima propisana sudbena zaštita, ali smatra da ostavlja prostor za proizvoljnost.

58. U svezi s tim, Ustavni sud ukazuje kako je člankom 11. osporenog zakona samo općenito određena mjerodavnost upravnih tijela za odlučivanje u prvom i drugom stupnju i za rješavanje sporova u svezi s upisom i u svezi sa sporom oko prava. Odredbama čl. 85-89, međutim, razrađeni su načini i mehanizmi zaštite. Naime, prema članku 86. osporenog

zakona, na temelju činjenica utvrđenih u postupku izlaganja podataka, prvostupanjsko tijelo donosi rješenje koje sadrži podatke o nekretnini, označenje prava na nekretnini i nositelja tih prava, ograničenja u odnosu na raspolaganje nekretninom, nalog za upis podataka o nekretnini i nositeljima prava na njoj. To prvostupanjsko rješenje se može pobijati samo glede utvrđenih podataka premjera i katastarskog klasiranja zemljišta, kako to propisuje članak 87. stavak 2. osporenog zakona, a protiv drugostupanjskog rješenja je dopušten upravni spor, na što upućuje odredba osporenog članka 11. osporenog zakona. Iako se odnosi samo na postupak upisa nekretnina i prava na njima u jedinstvenu evidenciju, ovakvo rješenje, s obzirom na prirodu propisanog postupka, ni na koji način, po mišljenju Ustavnog suda, ne dovodi u pitanje pravo na pristup sudu u smislu članka 6. stavak 1. Europske konvencije, niti izlazi iz okvira prava na pravično suđenje. Naime, prema novijoj praksi Europskog i Ustavnog suda, oprečno navodima podnositelja zahtjeva, postupak uknjižbe prava vlasništva ulazi u okvir zaštite članka 6. stavak 1. Europske konvencije i da je „neprijeporno da se u ovim postupcima moraju primijeniti sve garancije prava na pravično suđenje iz članka 6. stavak 1. Europske konvencije” (vidi Ustavni sud, Odluka o dopustivosti i meritumu broj *AP 2706/06* od 14. oktobra 2008. godine, st. 19-23, objavljena u „Službenom glasniku BiH” broj 99/08).

59. Dalje, osporeni zakon propisuje u članku 85. stavak 1. mogućnost pokretanja spora pred mjerodavnim sudom u roku od 30 dana od dana izlaganja ako se „u postupku izlaganja ustanovi da je *sporno pravo svojine ili drugo pravo na nepokretnostima*” (naglasak dodan). Ako je takav postupak već pokrenut, Povjerenstvo za izlaganje će prekinuti postupak do pravomoćnog okončanja postupka pred redovitim sudom. Dalje, članak 87. stavak 3. ostavlja mogućnost pokretanja spora kod mjerodavnog suda „u pogledu utvrđivanja *prava na nepokretnostima*” (naglasak dodan) u roku od 30 dana od dana prijma rješenja, a stavkom 4. istog članka je propisana i obveza prekida postupka „do pravosnažnog okončanja postupka pred nadležnim sudom”. Osim toga, članak 89. osporenog zakona propisuje mogućnost i trećih osoba, koje smatraju kako su izvršenim upisom prava na nekretninama povrijeđena neka njihova prava, da tužbom kod mjerodavnog suda ospore izvršeni upis u roku od tri godine od dana stupanja na snagu katastra nepokretnosti. Ovo pravo, kako je propisano stavkom 2. članka 89. „pripada i licu koje je propustilo rok od 30 dana iz člana 85. stav 1.” osporenog zakona.

60. Iz svega navedenoga se vidi kako osporeni zakon omogućuje svakome tko smatra da ima konstituirano neko stvarno pravo na nekretninama pokretanje parničnoga postupka pred mjerodavnim sudom i traženje zaštite toga svog prava sukladno relevantnome zakonu. U tome pravcu, osporeni zakon propisuje mehanizme i rokove zaštite, koji ni na koji način ne ukazuju da se radi o proizvoljnosti, kako to tvrdi podnositelj. Osim toga,

Ustavni sud ukazuje kako činjenica da se prigovori koji se tiču same suštine imovinskih prava neće moći istaći u upravnom sporu u kojemu će se odlučivati samo o zakonitosti upisa, ni na koji način ne umanjuje zaštitu koju u tom smislu pruža osporeni zakon, ali i Zakon o stvarnim pravima Republike Srpske, koji propisuje način i postupak za zaštitu vlasničkih i drugih stvarnih prava, koji osporenim zakonom ni na koji način nije doveden u pitanje.

61. Imajući u vidu sve navedeno, Ustavni sud smatra da se ne mogu prihvatiti tvrdnje podnosioca zahtjeva da se osporenim zakonom propisuje samo formalno obraćanje sudu, ali se onemogućuje sudbena zaštita „o suštini prava o kojem je odlučivao upravni organ”, budući da za takvu vrstu zaštite postoji propisan postupak i nadležni sud u Zakonu o stvarnim pravima. Na takvu vrstu zaštite suštine imovinskih prava upućuje već osporeni članak 11. točka g) osporenog zakona za koji podnositelj zahtjeva tvrdi kako je neustavan, ali i odredbe čl. 85-89. osporenog zakona koje podnositelj zahtjeva nije ni osporio. Također, iz već navedenih razloga, neprihvatljivi su i navodi podnositelja zahtjeva da je normiranjem u članku 11. osporenog zakona „izmještena zaštita imovinskih prava iz vanparničnog i parničnog postupka”, te da je na taj način „sužena mogućnost sudske zaštite protiv arbitrarnog postupanja javnih (upravnih) vlasti”, osobito zbog mogućnosti postavljanja privremenog zastupnika. Kako je već rečeno, podnositelj zahtjeva nije eksplicitno osporio odredbu članka 80. koja regulira pitanje postavljanja privremenog zastupnika, a pretpostavke podnositelja zahtjeva kako privremeni zastupnik neće savjesno, odgovorno i sukladno zakonu zastupati interese stranke koju zastupa, ne može voditi zaključku kako ne postoji odgovarajući pristup sudu, odnosno odgovarajuća zaštita imovinskih prava. Također, Ustavni sud smatra kako iz svega navedenog jasno proizlazi da nema ništa što ukazuje da ne postoje učinkoviti pravni lijekovi kako u odnosu na upis prava na nekretninama, tako ni u odnosu na suštinsku zaštitu imovinskih prava, kako to tvrdi podnositelj zahtjeva, niti da se propisivanjem ovakvih pravnih lijekova i mehanizama zaštite na bilo koji način dovodi u pitanje pravna sigurnost utjelovljena u pojmu „vladavine prava” iz članka I/2. Ustava Bosne i Hercegovine.

62. Uzevši u obzir sve navedeno, Ustavni sud zaključuje kako nema ništa što ukazuje da osporene odredbe članka 11. osporenog zakona pokreću pitanje ustavnosti u odnosu na pravo na pravično suđenje iz članka II/3.(e) Ustava Bosne i Hercegovine i članka 6. Europske konvencije, niti pitanje ustavnosti u odnosu na postojanje učinkovitih pravnih lijekova iz članka 13. Europske konvencije, niti u odnosu na pravnu sigurnost iz članka I/2. Ustava Bosne i Hercegovine.

VII. Zaključak

63. Ustavni sud zaključuje kako su odredbe čl. 4, 7, 10, 11, 40, 45, 46, 56, 62, 71. i 105. Zakona o premjeru i katastru Republike Srpske („Službeni glasnik RS” broj 6/12) sukladne pravu na pravično suđenje iz članka II/3.(e) Ustava Bosne i Hercegovine i članka 6. stavak 1. Europske konvencije, pravu na imovinu iz članka II/3.(k) Ustava Bosne i Hercegovine i članka 1. Protokola broj 1 uz Europsku konvenciju, pravu na učinkovit pravni lijek iz članka 13. Europske konvencije, te principu pravne sigurnosti iz članka I/2. Ustava Bosne i Hercegovine.
64. Na temelju članka 61. st. 1. i 3. Pravila Ustavnog suda, Ustavni sud je odlučio kao u dispozitivu ove odluke.
65. U smislu članka 41. Pravila Ustavnog suda, aneks ove odluke čini izuzeto mišljenje suca Mirsada Ćemana oprečno odluci.
66. Prema članku VI/5. Ustava Bosne i Hercegovine, odluke Ustavnog suda su konačne i obvezujuće.

Predsjednica
Ustavnog suda Bosne i Hercegovine
Valerija Galić

Izuzeto mišljenje suca Mirsada Ćemana oprečno odluci

Na temelju člana 41. stavak 2. Pravila Ustavnog suda Bosne i Hercegovine („Službeni glasnik BiH” br. 60/05, 64/08 i 51/09), oprečno odluci većine u predmetu broj U 5/12 od 28. rujna 2012. godine, izražavajući dužno poštovanje prema većinskom mišljenju, ne slažem se (**djelomično**) s mišljenjem i odlukom većine.

I. Prije svega ističem sljedeće:

1. Izbor modela i legitimnost cilja

Složio sam se sa stavom većine prema kojemu uspostava jedinstvenog sustava evidencije nekretnina i prava na njima predstavlja legitiman cilj i izbor mjerodavnog zakonodavca, u konkretnom slučaju Narodne skupštine Republike Srpske, koji je u granicama propisane nadležnosti. Usporedna analiza, naime, pokazuje (točka 45. obrazloženja Odluke) da ne samo u zemljama Europske unije (dalje: EU) nego i šire „...ne postoji standardizirana organizaciona struktura evidentiranja nekretnina i prava na njima...” jer se Direktivom 2007/2/EC (poznata kao INSPIRE direktiva) propisuje samo potreba da u zemljama članicama EU infrastruktura za prostorne podatke bude uspostavljena tako da osigura da se prostorni podaci čuvaju, održavaju i budu pristupačni „na najprikladnijem nivou”. I kad imamo navedeno u vidu, ipak se može postaviti pitanje osigurava li se različitim modelima registra o nekretninama i stvarnim pravima na njima u okviru Bosne i Hercegovine „... da se prostorni podaci čuvaju, održavaju i budu pristupačni ‘na najprikladnijem nivou’”.

Prema mome mišljenju, čak i kada se uzme u obzir da Bosna i Hercegovina još uvijek nije članica EU, da je Direktiva 2007/2/EC ne obvezuje, te da se sintagma „na najprikladnijem nivou” može odnositi kako na pitanje razinu zakonskog uređivanja/reguliranja (država ili/i entiteti), tako i na kvalitativne karakteristike modela (stvarna mjerodavnost, organizacijsko-tehnička pitanja i sl.) za Bosnu i Hercegovinu u cjelini bilo bi svrsishodnije imati jedan model (koji god) u oba entiteta i Brčko distriktu BiH. Pri tome bi, dakako, izbor modela, opseg i razina reguliranja (državni zakon, usuglašeni entitetski zakoni i sl.) bio stvar izbora zakonodavca i njihove međusobne suradnje i koordinacije.

Međutim, legitiman cilj (točka 26. obrazloženja) da se: „...prava pojedinaca na mirno uživanje imovine na potreban način uredi i sistematizuje, a sve sa svrhom zaštite tog i takvog uživanja” (Narodna skupština RS je u odgovoru na zahtjev istaknula kako je cilj pobijanog zakona uspostaviti red i bolju zaštitu prava na imovinu) i pravo izbora modela ne povlači u svemu podršku izabranom modelu, pogotovo ne svim ili nekim rješenjima koja (kao što je i podnositelj zahtjeva naveo) dovode u dvojbu, opravdano ili ne, stvarne namjere zakonodavca (točka 16. obrazloženja).

2. Dopustivost

Kako podnositelj zahtjeva u konačnici ipak nije pokrenuo pitanje mjerodavnosti, tj. nije pobijao ustavnu osnovu za donošenje zakona uopće nego je pokrenuo samo (konkretizirano dopunom apelacije) ocjenu ustavnosti pojedinih odredaba prijepornoga zakona to se, i po mome mišljenju, Ustavni sud opravdano ograničio na ispitivanje isključivo onih odredaba pobijanoga zakona koje je podnositelj zahtjeva eksplicitno naveo. Ovim je Ustavni sud slijedio svoju dosadašnju praksu da se o ustavnosti cijelog zakona odlučuje samo u slučajevima kada je to izričito zahtijevano i/ili kada je pobijana ustavna osnova za donošenje određenog (u konkretnom slučaju entitetskog) zakona. Stoga sam u pitanju dopustivosti (točka 38-43. obrazloženja Odluke) podržao odluku.

II. Neki razlozi moga neslaganja s odlukom većine

Načelo vladavine prava (pravna sigurnost) iz članka I/2. Ustava Bosne i Hercegovine u kontekstu članka II/3.(e) Ustava Bosne i Hercegovine i članka 6. Europske konvencije (pravo na pravično suđenje)

Nisam se složio s mišljenjem većine da je odredbama o sudskoj zaštiti u dostatnoj mjeri zaštićeno pravo na pravično suđenje, tj. da „...osporeni zakon propisuje mehanizme i rokove zaštite, koji ni na koji način ne ukazuju da se radi o proizvoljnosti...”. Posebice se ne slažem sa stavom većine **da se zbog toga što se** „...prigovori koji se tiču same suštine imovinskih prava neće moći istaći u upravnom sporu u kojem će se odlučivati samo o zakonitosti upisa, **to** (dodao M.Ć.) ni na koji način ne umanjuje zaštitu koju u tom smislu pruža osporeni zakon, ali i Zakon o stvarnim pravima Republike Srpske, koji propisuje način i postupak za zaštitu vlasničkih i drugih stvarnih prava...”.

Naime, podnositelj zahtjeva je, kao što se u obrazloženju odluke navodi, pored ostaloga, postavio pitanje odnosno ustvrdio da pobijani zakon „...suštinski onemogućava zaštitu imovinskih prava pojedinaca pred stvarno nadležnim sudovima za postupanje u imovinskim stvarima...” (točka 56. obrazloženja Odluke), što je veoma ozbiljna primjedba na Zakon u cjelini, a u kontinuitetu je (specifično) isticana i kroz zakonodavni postupak.

Iako prijeporni zakon sadrži odredbe o sudskoj zaštiti (članak 11, te čl. 85-89) očevidno je, kada se uzme u obzir i relevantna odredba Zakona o stvarnim pravima, da u pravnom sustavu Republike Srpske egzistiraju nekompatibilna rješenja glede roka zastare podnošenja vlasničke tužbe (*rei vindicatio*). To su: 3 godine prema članku 89. prijepornoga zakona, odnosno: vlasnička tužba ne zastarijeva (članak 126. Zakona o stvarnim pravima Republike Srpske: „...2. Prava na vraćanje stvari i na prestanak uznemiravanja ne zastarijevaju”. Ustavno načelo vladavine prava, odnosno pravne sigurnosti iz članka I/2. Ustava, po mome mišljenju, u ovakvoj situaciji, zahtjeva ne samo usklađivanje zakonskih rješenja glede propisivanja instituta/instrumenata učinkovite zaštite imovinskih i drugih stvarnih

prava nego obvezuje Ustavni sud na intervenciju ukoliko je to nekonzistentno izvedeno. U konkretnom slučaju, to bi, oprečno shvaćanju većine, **minimalno** značilo utvrđivanje nekompatibilnosti pojedinih odredaba prijepornoga zakona s člankom I/2. Ustava.

Naime, neusklađenost odredaba članka 11. prijepornoga zakona i članka 126. Zakona o stvarnim pravima, u svezi sa zastarom vlasničke tužbe, u praktičnoj primjeni kontinuirano će držati otvorenim pitanje *lex specialis* zakona, tj. koji od dva gore navedena zakona je *lex specialis*. Ovakav pristup zakonodavca objektivno nosi rizik proizvoljnosti u njihovoj primjeni, čime se u velikoj mjeri ugrožava ustavno načelo vladavine prava. Ovo će se, po mome mišljenju, odraziti i na efikasnost vođenja upravnih i sudskih postupaka.

Zbog toga što, pored ostaloga, za razliku od većine u Ustavnom sudu, kao i mišljenju donositelja prijepornoga zakona, pobijani zakon i „drugo relevantno zakonodavstvo Republike Srpske” ne osigurava odgovarajuću zaštitu imovinskih prava, posebice što usvojeni tekst prijepornog zakona u nekim dijelovima omogućuje opasnu proizvoljnost u primjeni, nisam podržao odluku.

III. Postupak pred Ustavnim sudom

1. Imajući u vidu da su u zakonodavnom postupku prilikom usvajanja prijepornog, kao i prvobitnog teksta zakona, isticane značajne primjedbe (od kojih su se neke odnosile i na usklađenost s Ustavom Bosne i Hercegovine), da je značajan broj primjedaba i sugestija prije i tijekom zakonodavnog postupka imala stručna i akademska javnost, da je Klub Bošnjaka u Vijeću naroda Republike Srpske pokrenuo pitanje povrede vitalnog nacionalnog interesa, da se tijekom zakonodavnog postupka ali i u zahtjevu za ocjenu ustavnosti naglašeno isticao problem zaštite interesa ogromnog broja izbjeglih i raseljenih osoba s područja današnje Republike Srpske (npr. navodi u točki 22. obrazloženja Odluke, itd.) te da, bez obzira na izvjesne korekcije u odnosu na prvobitni tekst zakona (vidi U 12/11), okolnosti i ovog predmeta otvaraju vrlo ozbiljna i složena pitanja ustavnosti, da je u interesu obje strane u ovom postupku zaštita ustavnog prava na imovinu, da odgoda primjene pobijanog zakona na kraći rok (do donošenja konačne odluke o postavljenom zahtjevu) nije oprečna navedenom interesu, smatrao sam utemeljenim da Ustavni sud ponovno donese odluku o privremenoj mjeri.

2. Predložio sam i održavanje javne rasprave u ovome predmetu. Bez obzira što neprihvatanjem moga prijedloga nije povrijeđena procedura pred Ustavnim sudom, uvjeren sam da bi održavanje javne rasprave bilo veoma korisno. Naime, kada već nije određena privremena mjera, a imajući u vidu da se prijeporni zakon primjenjuje, analiza dosadašnje primjene bi u određenoj mjeri pokazala ostvarivanje ustavnoga načela vladavine prava, kvalitete zakona itd. s čime je, pored ostaloga, trebalo ocjenjivati kompatibilnost ustavne norme i prijepornoga zakona.

Nadležnost - VI/3.(c) Ustava Bosne i Hercegovine
Nadležnost - VI/3.c) Ustava Bosne i Hercegovine
Надлежност - VI/3ц) Устава Босне и Херцеговине

Predmet broj U 17/11

**ODLUKA O
DOPUSTIVOSTI I
MERITUMU**

Zahtjev Kantonalnog suda u Gorazdu (sutkinje Kantonalnog suda Milijane Bijelović) za ocjenu kompatibilnosti čl. 2, 7. i 24. Zakona o porezu na dohodak FBiH sa čl. I/7, II/1, II/2, II/3, II/4. i II/6. Ustava Bosne i Hercegovine i čl. 6. i 14. Evropske konvencije za zaštitu ljudskih prava i osnovnih sloboda, članom 1. Protokola broj 1 uz Evropsku konvenciju i članom 1. Protokola broj 12 uz Evropsku konvenciju

Odluka od 30. marta 2012. godine

Ustavni sud Bosne i Hercegovine u plenarnom sazivu, u predmetu broj U 17/11, rješavajući zahtjev **Kantonalnog suda u Goraždu (sutkinje Kantonalnog suda u Goraždu Milijane Bijelović)**, na osnovu člana VI/3.c) Ustava Bosne i Hercegovine, člana 59. stav 2. alineja 2. i člana 61. st. 1. i 3. Pravila Ustavnog suda Bosne i Hercegovine („Službeni glasnik Bosne i Hercegovine” br. 60/05, 64/08 i 51/09), u sastavu:

Miodrag Simović, predsjednik
Valerija Galić, potpredsjednica
Constance Grewe, potpredsjednica
Seada Palavrić, potpredsjednica
Tudor Pantiru, sudija
Mato Tadić, sudija
Mirsad Ćeman, sudija
Margarita Caca-Nikolovska, sutkinja
Zlatko M. Knežević, sudija

na sjednici održanoj 30. marta 2012. godine donio je

ODLUKU O DOPUSTIVOSTI I MERITUMU

Odbija se zahtjev Kantonalnog suda u Goraždu (sutkinje Kantonalnog suda u Goraždu Milijane Bijelović) za ocjenu ustavnosti čl. 2, 7. i 24. Zakona o porezu na dohodak („Službene novine Federacije BiH” br. 10/08, 9/10 i 44/11) sa čl. I/7, II/1, II/2, članom II/3. e), k) i m) i čl. II/4. i II/6. Ustava Bosne i Hercegovine i članom 14. Evropske konvencije za zaštitu ljudskih prava i osnovnih sloboda u vezi sa članom 6. Evropske konvencije za zaštitu ljudskih prava i osnovnih sloboda i članom 1. Protokola broj 1 uz Evropsku konvenciju za zaštitu ljudskih prava i osnovnih sloboda, te sa članom 1. Protokola broj 12 uz Evropsku konvenciju za zaštitu ljudskih prava i osnovnih sloboda.

Utvrđuje se da su odredbe čl. 2, 7. i 24. Zakona o porezu na dohodak („Službene novine Federacije BiH” br. 10/08, 9/10 i 44/11) u skladu sa čl. I/7,

II/1, II/2, članom II/3. e), k) i m) i čl. II/4. i II/6. Ustava Bosne i Hercegovine i članom 14. Evropske konvencije za zaštitu ljudskih prava i osnovnih sloboda u vezi sa članom 6. Evropske konvencije za zaštitu ljudskih prava i osnovnih sloboda i članom 1. Protokola broj 1 uz Evropsku konvenciju za zaštitu ljudskih prava i osnovnih sloboda, te sa članom 1. Protokola broj 12 uz Evropsku konvenciju za zaštitu ljudskih prava i osnovnih sloboda.

Odluku objavit u „Službenom glasniku Bosne i Hercegovine”, „Službenim novinama Federacije Bosne i Hercegovine”, „Službenom glasniku Republike Srpske” i u „Službenom glasniku Distrikta Brčko Bosne i Hercegovine”.

Obrazloženje

I. Uvod

1. Kantonalni sud u Goraždu (sutkinja Kantonalnog suda Milijana Bijelović; u daljnjem tekstu: podnosilac zahtjeva) podnio je 22. novembra 2011. godine Ustavnom sudu Bosne i Hercegovine (u daljnjem tekstu: Ustavni sud) zahtjev za ocjenu kompatibilnosti čl. 2, 7. i 24. Zakona o porezu na dohodak („Službene novine FBiH” br. 10/08, 9/10 i 44/11; u daljnjem tekstu: sporni zakon) sa čl. I/7, II/1, II/2, II/3, II/4. i II/6. Ustava Bosne i Hercegovine i čl. 6. i 14. Evropske konvencije za zaštitu ljudskih prava i osnovnih sloboda (u daljnjem tekstu: Evropska konvencija), članom 1. Protokola broj 1 uz Evropsku konvenciju i članom 1. Protokola broj 12 uz Evropsku konvenciju.

II. Postupak pred Ustavnim sudom

2. Na osnovu člana 22. stav 1. Pravila Ustavnog suda, od Predstavničkog doma i Doma naroda Parlamenta Federacije Bosne i Hercegovine (u daljnjem tekstu: Parlament FBiH) zatraženo je 16. decembra 2011. godine da dostave odgovore na zahtjev.

3. Parlament FBiH nije dostavio odgovor na zahtjev. Međutim, Predstavnički dom Parlamenta FBiH je obavijestio Ustavni sud da je ovlastio Tomu Vidovića, predsjednika Zakonodavne komisije Predstavničkog doma Parlamenta FBiH, i Seada Dizdarevića, šefa Službe radnih tijela u funkciji sekretara Doma, da zastupaju Predstavnički dom Parlamenta FBiH u postupku pred Ustavnim sudom.

III. Zahtjev

a) Navodi iz zahtjeva

4. Podnosilac zahtjeva je naveo da je članom 1. spornog zakona propisano da se tim zakonom propisuje način utvrđivanja i plaćanja poreza na dohodak fizičkih lica u Federaciji Bosne i Hercegovine (u daljnjem tekstu: FBiH), dok je članom 2. spornog zakona propisano ko se smatra poreznim obveznikom. U st. 3. i 4. člana 2. spornog zakona, kako je dalje naveo podnosilac zahtjeva, definirane su kategorije „rezidenta” i „nerezidenta”, pa je propisano da se rezidentom FBiH, u smislu spornog zakona, smatra fizičko lice koje: 1) ima prebivalište na teritoriji FBiH; 2) boravi na teritoriji FBiH neprekidno ili sa prekidima 183 ili više dana u bilo kojem poreznom periodu; i 3) ima prebivalište u FBiH a na osnovu obavljanja nesamostalne djelatnosti van područja FBiH ostvaruje prihode iz federalnog budžeta i/ili budžeta Bosne i Hercegovine. Nerezidentom se, u smislu spornog zakona, smatra fizičko lice koje na teritoriji FBiH boravi manje od 183 dana.

5. Podnosilac zahtjeva navodi da ovakve odredbe znače da je za određivanje da li je porezni obveznik rezident ili nerezident mjerodavno njegovo prebivalište ili boravište. U vezi s tim, podnosilac zahtjeva smatra da se ovakvim zakonskim opredjeljenjem zakonodavac nije vodio principima pravednosti i jednakosti državljana Bosne i Hercegovine, obrazloživši da su, prema članu I/7. Ustava Bosne i Hercegovine, „svi državljani bilo kojeg entiteta, samim tim i državljani Bosne i Hercegovine”, te da su Bosna i Hercegovina i oba entiteta „u obavezi osigurati nivo međunarodno priznatih ljudskih prava i osnovnih sloboda”. Podnosilac zahtjeva navodi da se, prema članu 2. spornog zakona, fizičko lice – državljanin Bosne i Hercegovine sa mjestom prebivališta u entitetu Republika Srpska (u daljnjem tekstu: RS), koje obavlja nesamostalnu djelatnost u FBiH, smatra nerezidentom, te da je time „izjednačen sa strancem”. Stoga, podnosilac zahtjeva smatra da zakonodavac nije uzeo u obzir ustavnu odredbu o državljanstvu, a zanemario je, kako dalje navodi: „Zakon o prebivalištu i boravištu koji članom 4. stav 3. propisuje da državljani mogu prijaviti samo jedno prebivalište na teritoriji Bosne i Hercegovine”.

6. Podnosilac zahtjeva je istakao da, uzme li se u obzir činjenica da, kako navodi: „nemali broj državljana Bosne i Hercegovine sa prebivalištem na teritoriji [RS] obavlja djelatnost (samostalnu ili nesamostalnu) [u FBiH], kada [u FBiH] ne mogu imati prebivalište niti boravište, proizlazi da se pomenutim spornim zakonom krše međunarodno priznata ljudska prava i osnovne slobode, pravo na imovinu, pravo na slobodu kretanja i prebivališta, na jednakost pred zakonom, na nediskriminaciju po bilo kojoj osnovi”. Zbog toga, podnosilac zahtjeva smatra: „[da se] početnom odredbom ko se smatra rezidentom a ko nerezidentom, sa izjednačavanjem fizičkog lica sa prebivalištem [u RS] sa stranim

državljaninom, zakonodavac već prilikom utvrđivanja građanskih obaveza ove grupe lica nije pridržavao poštivanja ljudskih prava”.

7. Dalje, podnosilac zahtjeva smatra da je zakonodavac ovakvim zakonskim rješenjem prekršio ne samo odredbe Ustava Bosne i Hercegovine već i odredbe Evropske konvencije i relevantnih protokola jer, kako obrazlaže, različito tretira lica iz FBiH i iz RS. Naime, podnosilac zahtjeva smatra da lica sa mjestom prebivališta u RS nisu u istoj situaciji kao i lica sa prebivalištem u FBiH – rezidenti, jer je zakonodavac spornim zakonom u članu 7. stav 2. propisao da je porezna osnovica za nerezidente isplaćeni dohodak (bez ukupnih odbitaka). Osim toga, zakonodavac je, kako je dalje navedeno, u članu 24. spornog zakona propisao da samo rezidenti imaju pravo na lični odbitak za porezni period za koji postoji porezna obaveza. Stoga, podnosilac zahtjeva navodi da zbog zakonske definicije „nerezidenta” i „rezidenta”, nerezidenti nemaju pravo na umanjenje osnovice poreza na dohodak. U vezi s tim, podnosilac zahtjeva smatra da državljani Bosne i Hercegovine, bez obzira na kojem njenom dijelu imaju prebivalište, ne mogu imati različit tretman već moraju imati iste obaveze i uživati ista prava (olakšice) prema spornom zakonu. Također, podnosilac zahtjeva smatra da zakonodavac nije imao objektivno i razumno opravdanje za različit tretman nerezidenata u odnosu na rezidente, te da, kako je navedeno: „Porezne uprave i poslodavci primjenjujući Zakon diskriminišu lica iz entiteta [RS] i povređuju njihovo pravo na mirno uživanje imovine”.

8. Imajući u vidu navedeno, u zahtjevu je navedeno da sutkinja koja postupa u upravnom sporu u kojem je postavljeno, između ostalog, pitanje prava nerezidenta na lične odbitke, smatra da bi se primjenom osporenih odredaba spornog zakona koje propisuju način utvrđivanja i plaćanja poreza na dohodak fizičkih lica u FBiH kršile odredbe čl. I/7, II/1, II/2, II/3, II/4. i II/6. Ustava Bosne i Hercegovine i čl. 6. i 14. Evropske konvencije, člana 1. Protokola broj 1 uz Evropsku konvenciju i člana 1. Protokola broj 12, zato što bi se primjenom predmetnog zakona povrijedilo tužiočevo pravo na imovinu, pravo na slobodu kretanja i prebivališta, na jednakost pred zakonom, na nediskriminaciju po bilo kojem osnovu. Stoga, podnosilac zahtjeva predlaže da Ustavni sud donese odluku kojom će usvojiti zahtjev i utvrditi da odredbe čl. 2, 7. i 24. spornog zakona nisu u saglasnosti sa Ustavom Bosne i Hercegovine i navedenim odredbama Evropske konvencije i navedenih protokola.

b) Činjenice predmeta povodom kojeg je podnesen zahtjev

9. Draško Lazar, nerezidentni porezni obveznik (u daljnjem tekstu: porezni obveznik), obratio se Kantonalnom poreznom uredu Goražde, Porezna ispostava Goražde (u daljnjem tekstu: Porezni ured), zahtjevom kojim je tražio povrat navodno više naplaćenog poreza

na dohodak i oslobađanje dijela poreza koji je isplaćen za 2010. godinu. Porezna uprava je Rješenjem broj 13-5/1-15-173/11 od 19. aprila 2011. godine odbila zahtjev poreznog obveznika zato što „nije podnio Godišnju prijavu poreza na dohodak za 2010. godinu [...] do 31. marta 2011. godine, te što mu je kao nerezidentu poslodavac, Kantonalno tužilaštvo Goražde, pravilno vršio obračun i uplatu poreza na dohodak za 2010. godinu”. Porezna uprava je obrazložila da je porezni obveznik zaposlen u Kantonalnom tužilaštvu Goražde (u daljnjem tekstu: poslodavac), a da je njegovo „stalno mjesto boravišta” u Višegradu, Republika Srpska. Dalje, Porezna uprava je navela da je porezni obveznik nerezident koji nesamostalnu djelatnost obavlja na teritoriji FBiH, što je propisano članom 2. stav 1. tačka 3. spornog zakona. Uvidom u Godišnji izvještaj o ukupno isplaćenim plaćama i drugim ličnim primanjima obveznika, utvrđeno je da je poslodavac – isplatalac plaće, pravilno obračunao i uplatio porez na dohodak poreznog obveznika za 2010. godinu. Dalje, Porezna uprava je navela da je obračunati porez na dohodak pravilno uplaćen prema mjestu gdje se nalazi sjedište poslodavca, odnosno isplatioca naknade za rad, kako je to propisano članom 37. tačka 2. spornog zakona, a da porezni obveznik kao nerezident, prema spornom zakonu, nema pravo na lične odbitke. Također, Porezna uprava je istakla da porezni obveznik nije tom organu „podnio ni Godišnju prijavu poreza na dohodak za 2010. godinu, da bi dokazao da ima određeni iznos više plaćenog odnosno preplaćenog poreza na dohodak, te da želi da ostvari pravo povrata poreza na dohodak, ukoliko dokaže da ima određeni iznos više plaćenog odnosno preplaćenog poreza na dohodak”. Porezna uprava je navela da je utvrđeno da su poreznom obvezniku pravilno vršeni obračun i uplata poreza na dohodak za 2010. godinu, te da mu se „kao nerezidentu izdaje potvrda o plaćenom porezu na dohodak u [FBiH] shodno odredbama člana 62. tačka 3. Pravilnika o primjeni [spornog zakona]”. Stoga je zaključeno da se zahtjevu poreznog obveznika ne može udovoljiti jer je „kao nerezident u 2010. godini bio obveznik samo poreza na dohodak koji je pravilno obračunat i uplaćen”.

10. Protiv prvostepenog rješenja porezni obveznik je izjavio žalbu Federalnom ministarstvu finansija/financija (u daljnjem tekstu: Ministarstvo). Ministarstvo je Rješenjem broj 03-15-737/10-J.D. od 4. oktobra 2011. godine odbilo žalbu. U obrazloženju rješenja Ministarstvo je navelo da je prvostepeni organ, shodno članu 2. stav 1. tačka 3. i članu 37. stav 2. spornog zakona, pravilno utvrdio da je porezni obveznik nerezident koji nesamostalno obavlja djelatnost na teritoriji Federacije BiH, da je zaposlen u FBiH, a da mu je stalno mjesto boravka u RS. Također, Ministarstvo je navelo da je pravilno utvrđeno i da porezni obveznik nije podnio godišnju prijavu poreza na dohodak za 2010. godinu, shodno članu 36. stav 1. spornog zakona, „kako bi dokazao da ima određeni iznos više plaćenog odnosno preplaćenog poreza na dohodak i da želi da ostvari pravo povrata poreza na dohodak”. Ministarstvo je zaključilo da je prvostepeni organ pravilno utvrdio

da su poreznom obvezniku pravilno vršeni obračun i uplata poreza na dohodak za 2010. godinu. Također, Ministarstvo je obrazložilo da se njegovom zahtjevu „za oslobađanje poreza plaćenih u 2010. godini” ne može udovoljiti jer je „kao nerezident u 2010. godini bio obveznik samo poreza na dohodak koji je pravilno obračunat i uplaćen”.

11. Porezni obveznik je protiv drugostepenog rješenja podnio tužbu Kantonalnom sudu tražeći da Kantonalni sud obaveže Poreznu upravu da mu izvrši povrat viška uplaćenog poreza, te povrat iznosa koji bi mu, prema njegovom mišljenju, trebao biti priznat kao lični odbitak. Porezni obveznik u tužbi navodi da mu poslodavac nije pravilno obračunao porez na dohodak budući da su mu 2009. godine u dohodak uračunati i troškovi prijevoza koji, kako navodi, ne predstavljaju oporezivi prihod „na osnovu člana 15. stav 1. tačka a. Pravilnika o primjeni [spornog] zakona u visini jedne i po mjesečne karte, koja prema potvrdi [...] iznosi 3.996,40 KM godišnje, te bi iznos za povrat iznosio 399,60 KM”. Porezni obveznik je naveo da traži ovaj iznos na ime više naplaćenog poreza na dohodak „računajući dolaske na posao subotom i nedjeljom i odlazak kod supruge u Trebinje gdje živi”. Dalje, porezni obveznik traži da mu se priznaju lični odbici iz, kako navodi, „člana 16. stav 4. navedenog pravilnika, 300 KM kao osnovni lični odbitak, 150 KM za prvo dijete, 210 KM za drugo izdržavano dijete, ukupno 600 KM”. Porezni obveznik, također, traži da mu sud dosudi iznos od 328,00 KM na ime „10% isplaćenog poreza u toku 2009. godine, koji je nezakonito ponovo oporezovan, mada se ne radi o prihodu, što ukupno iznosi 1.387,70 KM”. Dalje, za 2010. godinu porezni obveznik traži povrat na ime ličnih odbitaka u ukupnom iznosu od 1.426,40 KM. Porezni obveznik je u tužbi naveo da mu je prekršeno pravo na pristup nezavisnom i nepristranom organu uprave iz člana 6. Konvencije i pravo na imovinu. Također, porezni obveznik je u tužbi naveo da se nerezidentima ne dopušta pristup povlasticama kao rezidentima, što, prema njegovom mišljenju, predstavlja diskriminaciju na osnovu mjesta prebivališta. U tom smislu, porezni obveznik je naveo: „Razlikovanje ljudi koji se sprečavaju u ostvarivanju prava na imovinu samo zato što dolaze na posao iz drugog entiteta predstavlja diskriminaciju”.

IV. Relevantni propisi

12. U **Ustavu Bosne i Hercegovine** relevantne odredbe glase:

Član I/7 – Državljanstvo

Postoji državljanstvo Bosne i Hercegovine, koje reguliše Parlamentarna skupština, i državljanstvo svakog entiteta koje regulišu sami entiteti, pod uslovom da:

a) *Svi državljani bilo kojeg entiteta su, samim tim, državljani Bosne i Hercegovine.*
[...]

Član II/1 – Ljudska prava i osnovne slobode

Bosna i Hercegovina i oba entiteta će osigurati najviši nivo međunarodno priznatih ljudskih prava i osnovnih sloboda. [...]

Član II/2 – Međunarodni standardi

Prava i slobode predviđeni u Evropskoj konvenciji za zaštitu ljudskih prava i osnovnih sloboda i u njenim protokolima se direktno primjenjuju u Bosni i Hercegovini. Ovi akti imaju prioritet nad svim ostalim zakonima.

Član II/3 – Katalog prava

Sva lica na teritoriji Bosne i Hercegovine uživaju ljudska prava i slobode iz stava 2. ovog člana, što uključuje:

[...]

- e) Pravo na pravično saslušanje u građanskim i krivičnim stvarima i druga prava u vezi sa krivičnim postupkom. [...]*
- k) Pravo na imovinu. [...]*
- m) Pravo na slobodu kretanja i prebivališta.*

Član II/4 – Nediskriminacija

Uživanje prava i sloboda, predviđenih u ovom članu ili u međunarodnim sporazumima navedenim u Aneksu I ovog Ustava, osigurano je svim licima u Bosni i Hercegovini bez diskriminacije po bilo kojem osnovu kao što je pol, rasa, boja, jezik, vjera, političko i drugo mišljenje, nacionalno ili socijalno porijeklo, povezanost sa nacionalnom manjinom, imovina, rođenje ili drugi status.

13. U **Zakonu o porezu na dohodak** („Službene novine FBiH” br. 10/08, 9/10 i 44/11, neslužbena prečišćena verzija) relevantne odredbe glase:

1. Opće odredbe

Član 1.

(1) Ovim Zakonom propisuje se način utvrđivanja i plaćanja poreza na dohodak fizičkih lica u Federaciji Bosne i Hercegovine (u daljnjem tekstu: Federacija).

2. Porezni obveznik

Član 2.

(1) Obveznik poreza na dohodak je rezident Federacije i nerezident koji ostvaruje dohodak, i to:

- 1) rezident koji ostvaruje dohodak na teritoriji Federacije i izvan teritorije Federacije,
- 2) nerezident koji obavlja samostalnu djelatnost putem stalnog mjesta poslovanja na teritoriji Federacije,
- 3) nerezident koji obavlja nesamostalnu djelatnost na teritoriji Federacije,
- 4) nerezident koji ostvaruje prihod na teritoriji Federacije od pokretne i nepokretne imovine, autorskih prava, patenata, licenci, ulaganja kapitala, ili bilo koje druge djelatnosti koja rezultira ostvarenjem prihoda koji je oporeziv prema ovom Zakonu.

(2) Kada više fizičkih lica zajednički ostvaruje dohodak porezni obveznik je svako fizičko lice posebno i to za udio koji ostvari u tako ostvarenom dohotku.

(3) Rezidentom Federacije, u smislu ovog Zakona, smatra se fizičko lice koje:

- 1) ima prebivalište na teritoriji Federacije,
- 2) na teritoriji Federacije neprekidno ili sa prekidima boravi 183 ili više dana u bilo kojem poreznom periodu,
- 3) ima prebivalište u Federaciji a na osnovu obavljanja nesamostalne djelatnosti van područja Federacije ostvaruje prihode iz federalnog budžeta i/ili budžeta Bosne i Hercegovine.

(4) Nerezidentom, u smislu ovog Zakona, smatra se fizičko lice koje na teritoriji Federacije boravi manje od 183 dana.

(5) Pod stalnim mjestom poslovanja podrazumijeva se mjesto gdje je djelatnost registrirana.

4. Predmet oporezivanja

Član 4.

Porezom na dohodak oporezuju se dohoci koje porezni obveznik ostvari od:

- 1) nesamostalne djelatnosti,
- 2) samostalne djelatnosti,
- 3) imovine i imovinskih prava,
- 4) ulaganja kapitala,
- 5) učešća u nagradnim igrama i igrama na sreću.

7. Osnovica poreza na dohodak

Član 7.

(1) Osnovicu poreza na dohodak rezidenta predstavlja razlika između ukupnih oporezivih prihoda stečenih u jednom poreznom periodu i ukupnih odbitaka koji se mogu priznati u vezi sa sticanjem tog prihoda (preneseni gubitak, rashodi nužni za sticanje tog prihoda i lični odbitak).

(2) Osnovicu poreza na dohodak nerezidenta iz člana 2. stav (1) tač. 3) i 4) ovog Zakona predstavlja isplaćeni dohodak. [...]

III. USKLAĐIVANJE DOHOTKA

1. Lični odbitak

Član 24.

(1) Prema članu 4. ovog Zakona, rezidentnim poreznim obveznicima ukupan iznos ostvarenog dohotka umanjuje se za osnovni lični odbitak u visini od 3.600,00 KM za porezni period za koji postoji obaveza plaćanja poreza. Ako je porezni period kraći od kalendarske godine, osnovni lični odbitak se, prema članu 8. stav (3) ovog Zakona, srazmjerno umanjuje i računa se u korist poreznog obveznika na puni mjesec.

(2) Rezidentni porezni obveznici mogu odbiti i lični odbitak:

- 1) 0,5 osnovnog ličnog odbitka iz stava (1) ovog člana za izdržavanog bračnog druga,
- 2) 0,5 osnovnog ličnog odbitka iz stava (1) ovog člana za izdržavano prvo dijete,
- 3) 0,7 osnovnog ličnog odbitka iz stava (1) ovog člana za izdržavano drugo dijete,
- 4) 0,9 osnovnog ličnog odbitka iz stava (1) ovog člana za izdržavano treće i svako sljedeće dijete,
- 5) 0,3 osnovnog ličnog odbitka iz stava (1) ovog člana za svakog drugog izdržavanog člana uže porodice,
- 6) 0,3 osnovnog ličnog odbitka iz stava (1) ovog člana za utvrđenu vlastitu invalidnost, kao i za utvrđenu invalidnost svakog člana uže porodice koje porezni obveznik izdržava.

2. Porezni kredit

Član 25.

(1) Ako fizičko lice iz Federacije stekne dohodak u stranoj državi ili u Republici Srpskoj ili u Brčko Distriktu Bosne i Hercegovine (u daljnjem tekstu: druga teritorija Bosne i Hercegovine), ostvareni prihod se oporezuje i u Federaciji i u stranoj državi ili na drugoj teritoriji Bosne i Hercegovine. U tom slučaju porez na dohodak koji je plaćen u stranoj državi ili na drugoj teritoriji Bosne i Hercegovine odbija se od poreza na dohodak u Federaciji.

(2) Umanjenje poreza na dohodak u Federaciji za plaćene poreze u inozemstvu ili na drugoj teritoriji Bosne i Hercegovine u poreznom periodu ne može preći visinu poreza na dohodak izračunatog primjenom stopa poreza na dohodak Federacije za poreznog obveznika za taj porezni period.

(3) *Obvezniku poreza na dohodak u Federaciji može se umanjiti porez na dohodak za iznos poreza koji je platio u stranoj državi ili na drugoj teritoriji Bosne i Hercegovine isključivo na osnovu validne dokumentacije koja je ovjerena od nadležnih organa strane države ili druge teritorije Bosne i Hercegovine.*

IV. POSTUPAK UTVRĐIVANJA I NAPLATE POREZA

1. Utvrđivanje akontacije poreza na dohodak od nesamostalne djelatnosti

Član 27.

[...]

(4) *Akontacija poreza na dohodak od nesamostalne djelatnosti, koji se ostvaruje kod poslodavca kojem zaposlenik nije dostavio svoju poreznu karticu, obračunava se mjesečno od porezne osnovice koju čine svi oporezivi prihodi od nesamostalne djelatnosti koje je zaposlenik ostvario kod tog poslodavca u tom mjesecu, umanjeni za plaćene rashode iz člana 11. ovog Zakona primjenom stope od 10%. [...]*

2. Porezna kartica

Član 28.

(1) *Iznose mjesečnih akontacija poreza na dohodak od obavljanja nesamostalne djelatnosti za zaposlenika obračunava, obustavlja i uplaćuje poslodavac, odnosno isplatioc plaća i drugih oporezivih naknada za rad. Pravo na umanjjenje osnovice za obračun mjesečne akontacije poreza na dohodak, u skladu sa članom 24. st. od (1) do (6) ovog Zakona, zaposlenik stiče na osnovu svoje porezne kartice, koju je poslodavcu odnosno isplatiocu naknade za rad dostavio pri zasnivanju radnog odnosa. Na lični zahtjev zaposlenika, poreznu karticu sa utvrđenim faktorom njegovog ličnog odbitka besplatno izdaje Porezna uprava. Poslodavac je poreznu karticu dužan čuvati sve dok se to lice nalazi kod njega u radnom odnosu.*

9. Utvrđivanje godišnjeg poreza na dohodak

Član 35.

(1) *Porez na dohodak, za koji je propisana obaveza podnošenja godišnje porezne prijave, porezni obveznik obračunava po isteku poreznog perioda.*

(2) *Porez na dohodak obračunava se po stopi iz člana 9. ovog Zakona na poreznu osnovicu utvrđenu u skladu sa članom 7. ovog Zakona.*

(4) *Rezidentu koji dohodak ostvari u inozemstvu, odnosno na drugoj teritoriji Bosne i Hercegovine porez na dohodak utvrdit će se na osnovu odredbi ovog Zakona*

uz priznavanje plaćenog poreza po odbitku i akontacija poreza na dohodak plaćenih u inozemstvu, odnosno na drugoj teritoriji Bosne i Hercegovine. [...]

(5) Kod utvrđivanja poreza na dohodak u jednom poreznom periodu, a u cilju izbjegavanja dvostrukog oporezivanja, prednost pred odredbama ovog Zakona imaju odredbe ratificiranih međunarodnih ugovora ili sporazuma (konvencija) o izbjegavanju dvostrukog oporezivanja.

11. Mjesto plaćanja poreza

Član 37.

(1) Porez na dohodak od nesamostalne djelatnosti koji ostvare rezidenti, a koji je utvrđen u skladu sa članom 27. ovog Zakona, plaća se prema mjestu prebivališta poreznog obveznika.

(2) Porez na dohodak od nesamostalne djelatnosti koji ostvare nerezidenti Federacije i strani državljani, a koji je utvrđen u skladu sa članom 27. ovog Zakona, plaća se prema mjestu gdje se nalazi sjedište poslodavca, odnosno isplatioca naknade za rad.

14. U Pravilniku o primjeni Zakona o porezu na dohodak („Službene novine FBiH” br. 67/08, 4/10, 86/10, 10/11 i 53/11, neslužbena prečišćena verzija) relevantne odredbe glase:

2. Predmet oporezivanja

Član 3.

(1) Predmet oporezivanja je dohodak koji fizičko lice iz člana 2. Zakona ostvari u toku poreznog perioda iz svih izvora utvrđenih članom 4. Zakona, a koji čini razliku između ostvarenih prihoda koji se, u smislu odredbi Zakona, smatraju oporezivim prihodima i rashoda koji se kao nužni za ostvarenje tih prihoda, mogu odbiti.

(2) U skladu sa članom 14. stav (1) Zakona, predmet oporezivanja su i svi prihodi od nesamostalne i/ili samostalne djelatnosti, kao i po osnovu imovine i imovinskih prava, ostvareni u novcu i/ili u stvarima i/ili uslugama, po osnovu obavljanja neregistrirane djelatnosti (radom na crno ili obavljanjem samostalne djelatnosti bez odobrenja nadležnog organa).

6. Utvrđivanje i plaćanje akontacije poreza na dohodak od nesamostalne djelatnosti

Član 16.

(1) Akontacija poreza na dohodak od nesamostalne djelatnosti obračunava se mjesečno po stopi iz člana 9. Zakona, od porezne osnovice koju čine svi oporezivi prihodi

od nesamostalne djelatnosti koje je zaposlenik ostvario kod tog poslodavca u tom mjesecu, umanjena za obračunate i uplaćene obavezne doprinose iz plaće i za iznos mjesečnih ličnih odbitaka iz člana 24. st. (1) do (5) Zakona.

(2) Pri utvrđivanju mjesečne akontacije poreza na dohodak od nesamostalne djelatnosti lični odbici utvrđuju se na osnovu porezne kartice (obrazac PK-1002) koju zaposlenik dostavi poslodavcu pri zasnivanju ili u toku radnog odnosa. Iznos ličnog odbitka se utvrđuje množenjem ukupnog faktora ličnog odbitka iz porezne kartice sa mjesečnim iznosom osnovnog ličnog odbitka (300,00 KM).

(3) Izuzetno od st. (1) i (2) ovog člana, pri utvrđivanju akontacije poreza na dohodak od nesamostalne djelatnosti bez porezne kartice, osnovica poreza na dohodak od nesamostalne djelatnosti utvrđuje se kao razlika između oporezivih prihoda od nesamostalne djelatnosti i obaveznih doprinosa iz osnovice.

(4) Lični odbici koji se rezidentnom poreznom obvezniku mogu priznati na osnovu porezne kartice kod utvrđivanja osnovice za obračun mjesečne akontacije poreza na dohodak od nesamostalne djelatnosti, iznose:

- a) 300,00 KM - osnovni lični odbitak poreznog obveznika
- b) 150,00 KM - za izdržavanog bračnog druga,
- c) 150,00 KM - za prvo dijete,
- d) 210,00 KM - za drugo dijete,
- e) 270,00 KM - za treće izdržavano dijete i svako dalje izdržavano dijete,
- f) 90,00 KM - za svakog drugog izdržavanog člana uže porodice,
- g) 90,00 KM - za vlastitu invalidnost i invalidnost svakog člana uže porodice koje porezni obveznik izdržava. [...]

8. Porezna kartica

8.1. Izdavanje porezne kartice

Član 18.

(1) Porezna kartica (obrazac PK-1002) je evidencija sa podacima o ukupnom faktoru ličnog odbitka poreznog obveznika - rezidenta na osnovu kojeg on ostvaruje svoje pravo na osnovni lični odbitak i umanjenje porezne osnovice po osnovu izdržavanja članova uže porodice i/ili po osnovu eventualne invalidnosti tih članova ili samog poreznog obveznika. Poreznu karticu besplatno izdaje Porezna uprava na pismeni dokumentovani zahtjev poreznog obveznika.

(2) Obveznici poreza na dohodak po osnovu nesamostalne djelatnosti (zaposlenici) na osnovu porezne kartice stiču pravo na umanjenje porezne osnovice već kod utvrđivanja

i plaćanja mjesečne akontacije poreza, ukoliko su svoju poreznu karticu dostavili svom poslodavcu odnosno isplatiocu dohotka po osnovu nesamostalne djelatnosti. [...]

(8) Porezna uprava će po saznanju proglasiti nevažećim porezne kartice fizičkih lica koja su:

[...]

b) prestala biti rezidenti Federacije BiH; [...]

9. Obaveze poslodavca u postupku oporezivanja dohotka od nesamostalne djelatnosti

9.1. Obaveza obračunavanja, obustave i uplate poreza

Član 21.

[...]

(4) Ako porezni obveznik nema prebivalište u Federaciji, uplata akontacije poreza na dohodak od nesamostalne djelatnosti vrši se prema sjedištu poslodavca.

VIII. LIČNI ODBITAK

Član 58.

(1) Rezidentni obveznik poreza na dohodak, u skladu sa članom 24. stav (1) Zakona, ima pravo na osnovni lični odbitak u visini od 300,00 KM mjesečno odnosno najviše 3.600,00 KM godišnje (ako je u toku poreznog perioda svih 12 mjeseci ostvarivao dohodak odnosno bio registrovan kao obveznik poreza na dohodak). Rezidentni porezni obveznik ima pravo i na lične odbitke po osnovu izdržavanih članova uže porodice i po osnovu vlastitog invaliditeta i/ili invaliditeta članova uže porodice koje izdržava u skladu sa članom 24. st. (2) do (6) Zakona. [...]

(4) Pravo na lične odbitke iz stava (1) ovog člana, može se ostvariti samo na osnovu porezne kartice koju je poreznom obvezniku na njegov zahtjev izdala Porezna uprava. [...]

XI. OPOREZIVANJE DOHOTKA KOJI OSTVARE NEREZIDENTI NA TERITORIJI FEDERACIJE

Član 62.

(1) Rezidentni isplatioci koji dohodak isplaćuju nerezidentnim poreznim obveznicima, dužni su pri svakoj isplati dohotka obračunati, obustaviti i uplatiti porez na dohodak, u skladu sa odredbama Zakona. [...]

(3) Na zahtjev nerezidenta nadležna organizaciona jedinica Porezne uprave dužna je nerezidentu izdati potvrdu o plaćenom porezu na dohodak u Federaciji.

Član 63.

[...]

(2) *Rezidentni porezni obveznici podnose godišnju poreznu prijavu za dohodak ostvaren u i izvan Federacije a nerezidentni porezni obveznici samo za dohodak ostvaren u Federaciji.*

Član 64.

U skladu sa članom 36. st. (4) i (5) Zakona, godišnju poreznu prijavu nisu dužni podnijeti porezni obveznici poreza na dohodak:

1) zaposlenici koji su ostvarili dohodak od nesamostalne djelatnosti u i izvan Federacije samo od jednog rezidentnog poslodavca a koji u istom poreznom periodu nisu ostvarili dohotke iz drugih izvora. [...]

Član 70.

(1) Porez koji rezidentni porezni obveznik plati na dohodak koji ostvari izvan teritorije Federacije (u drugoj državi i/ili drugom entitetu BiH i/ili Brčko Distriktu BiH) priznat će se kao plaćeni porez na dohodak u Federaciji, do iznosa koji bi na taj dohodak obveznik bio dužan platiti prema odredbama Zakona o porezu na dohodak, osim ako ugovorima o izbjegavanju dvostrukog oporezivanja nije drugačije određeno.

(2) Porez plaćen izvan Federacije može se priznati samo na osnovu potvrde nadležnog poreznog organa.

(3) Plaćeni porez izvan Federacije može se uračunati samo ako odgovara federalnom porezu na dohodak i to do visine obračunatog poreza na dohodak utvrđenog u skladu sa Zakonom. [...]

V. Dopustivost

15. Pri ispitivanju dopustivosti zahtjeva, Ustavni sud je pošao od odredbe člana VI/3.c) Ustava Bosne i Hercegovine.

Član VI/3.c) Ustava Bosne i Hercegovine glasi:

c) Ustavni sud je nadležan u pitanjima koja mu je proslijedio bilo koji sud u Bosni i Hercegovini u pogledu toga da li je zakon, o čijem važenju njegova odluka ovisi, kompatibilan sa ovim Ustavom, sa Evropskom konvencijom o ljudskim pravima i osnovnim slobodama i njenim protokolima, ili sa zakonima Bosne i Hercegovine, ili u

pogledu postojanja ili domašaja nekog opšteg pravila međunarodnog javnog prava koje je bitno za odluku suda.

16. Zahtjev za ocjenu ustavnosti podnio je Kantonalni sud (sutkinja Kantonalnog suda Milijana Bijelović), što znači da je zahtjev podnijelo ovlašteno lice iz člana VI/3.c) Ustava Bosne i Hercegovine (vidi Ustavni sud, Odluka o dopustivosti i meritumu broj U 5/10 od 26. novembra 2010. godine, tačke 7-14, objavljena u „Službenom glasniku Bosne i Hercegovine” broj 37/11). Imajući u vidu odredbe člana VI/3.c) Ustava Bosne i Hercegovine i člana 17. stav 1. Pravila Ustavnog suda, Ustavni sud smatra da je predmetni zahtjev dopustiv zato što ga je podnio ovlašten subjekt, te da ne postoji nijedan formalni razlog iz člana 17. stav 1. Pravila Ustavnog suda zbog kojeg zahtjev ne bi bio dopustiv.

VI. Meritum

17. Podnosilac zahtjeva traži da Ustavni sud odluči o kompatibilnosti čl. 2, 7. i 24. spornog zakona sa čl. I/7, II/1, II/2, II/3, II/4. i II/6. Ustava Bosne i Hercegovine i čl. 6. i 14. Evropske konvencije, članom 1. Protokola broj 1 uz Evropsku konvenciju i članom 1. Protokola broj 12 uz Evropsku konvenciju. Podnosilac zahtjeva smatra da sporne odredbe diskriminiraju državljane Bosne i Hercegovine koji se prema spornom zakonu ne smatraju rezidentima u FBiH, odnosno koji imaju prebivalište ili boravište na teritoriji RS. U vezi s tim, podnosilac zahtjeva navodi da je osporena odredba člana 2. spornog zakona diskriminirajuća i suprotna odredbi člana I/7. Ustava Bosne i Hercegovine, koja propisuje pravo na državljanstvo. Na ovaj način se, prema mišljenju podnosioca zahtjeva, krši i pravo na slobodu kretanja i prebivališta iz člana II/3.m) Ustava Bosne i Hercegovine. Također, podnosilac zahtjeva smatra da zbog takvog definiranja postoji i različit tretman nerezidentata u odredbama čl. 7. i 24. spornog zakona, te da uskraćivanje nerezidentima prava na lične odbitke vodi diskriminaciji suprotnoj članu II/4. Ustava Bosne i Hercegovine i članu 1. Protokola broj 1 uz Evropsku konvenciju u vezi sa pravom na pravično suđenje i pravom na imovinu iz člana II/3.e) i k) Ustava Bosne i Hercegovine, te kršenju člana 14. u vezi sa pravom na imovinu i pravom na pravično suđenje.

Relevantni opći principi u vezi sa navodnom diskriminacijom

18. Član II/4. Ustava Bosne i Hercegovine glasi:

Uživanje prava i sloboda, predviđenih u ovom članu ili u međunarodnim sporazumima navedenim u Aneksu I ovog Ustava, osigurano je svim licima u Bosni i Hercegovini bez diskriminacije po bilo kojem osnovu kao što je pol, rasa, boja, jezik, vjera, političko i drugo mišljenje, nacionalno ili socijalno porijeklo, povezanost sa nacionalnom manjinom, imovina, rođenje ili drugi status.

19. Član 1. Protokola broj 12 uz Evropsku konvenciju glasi:

Član 1.

Opća zabrana diskriminacije

1. Uživanje svih prava određenih zakonom osigurat će se bez diskriminacije na bilo kojoj osnovi kao što je spol, rasa, boja kože, jezik, vjera, političko ili drugo mišljenje, nacionalno ili socijalno porijeklo, pripadnost nacionalnoj manjini, imovina, rođenje ili drugi status.

2. Nikoga ne smiju diskriminirati javna tijela na bilo kojoj osnovi, kako je i navedeno u stavu 1.

20. U vezi sa navodima podnosioca zahtjeva o diskriminirajućem karakteru svih spornih odredaba u kontekstu člana II/4. Ustava Bosne i Hercegovine i u vezi sa Protokolom broj 12 uz Evropsku konvenciju, Ustavni sud naglašava da član 1. Protokola broj 12 uz Evropsku konvenciju sadrži opći princip zabrane diskriminacije i garantira uživanje svih prava određenih zakonom bez diskriminacije na bilo kojem osnovu kao što su spol, rasa, boja kože, jezik, vjera, političko ili drugo mišljenje, nacionalno ili socijalno porijeklo, pripadnost nacionalnoj manjini, imovina, rođenje ili drugi status. Dalje, odredbe Protokola broj 12 uz Evropsku konvenciju podrazumijevaju i da javni organi nikoga ne mogu diskriminirati prema bilo kojem osnovu. Dakle, osnovni princip nediskriminacije proširen je i na domaće zakone, a ne samo na prava garantirana Evropskom konvencijom.

21. Ustavni sud, također, ukazuje na to da još ne postoji značajna praksa ni Evropskog suda za ljudska prava (u daljnjem tekstu: Evropski sud), niti Ustavnog suda u vezi sa tumačenjem odredaba Protokola broj 12 uz Evropsku konvenciju. Stoga je za Ustavni sud značajno tumačenje koje je Evropski sud dao u odluci koju je donio u predmetu *Sejdić i Finci protiv Bosne i Hercegovine* (vidi Evropski sud, *Sejdić i Finci protiv Bosne i Hercegovine*, presuda od 22. decembra 2009. godine, aplikacije br. 27996/06 i 34836/06). U toj odluci, Evropski sud je naveo: „Smisao diskriminacije [je] konstantno interpretiran u praksi Suda u okviru razmatranja člana 14. Evropske konvencije. U suštini, ova praksa je jasno ustanovila da ‘diskriminacija’ znači različit tretman, bez objektivnog i razumnog opravdanja, osoba u istoj situaciji (vidi paragrafi 42-44 gore i izvore koji ih citiraju). Izvori koriste isti termin diskriminacije u pogledu člana 1. Protokola broj 12. Bez obzira na razliku između ove dvije odredbe, značenje ovog termina u članu 1. Protokola broj 12 ima intenciju da bude identičan sa terminom iz člana 14. (vidi Eksplanatorni izvještaj Protokola broj 12 18). Stoga Sud ne vidi nijedan razlog da odstupi od utvrđene interpretacije ‘diskriminacije’, kako je gore u tekstu objašnjeno, kada isti termin primjenjuje u okviru člana 1. Protokola broj 12”. Evropski sud je u navedenom predmetu zaključio da je došlo do kršenja prava iz člana 1. Protokola broj 12 uz Evropsku konvenciju, gotovo u

cijelosti upućujući na svoje zaključke u istoj odluci u pogledu kršenja člana 14. Evropske konvencije u vezi sa članom 3. Protokola broj 1 uz Evropsku konvenciju.

22. Primjenjujući navedene principe na konkretan slučaj, Ustavni sud podsjeća na to da, prema praksi Evropskog suda, diskriminacija postoji ako se lice ili grupa lica koji se nalaze u analognoj situaciji različito tretiraju na osnovu spola, rase, boje, jezika, vjere [...] u pogledu uživanja prava iz Evropske konvencije, a ne postoji objektivno i razumno opravdanje za takav tretman ili ako ne postoji odnos proporcionalnosti između upotrijebljenih sredstava i legitimnog cilja koji se želi postići (vidi Evropski sud, *Belgijski jezički slučaj*, presuda od 9. februara 1967. godine, serija A, broj 6, stav 10). Pri tome je irelevantno je li diskriminacija posljedica različitog zakonskog tretmana ili primjene samog zakona (vidi Evropski sud, *Irska protiv Velike Britanije*, presuda od 18. januara 1978. godine, serija A, broj 25, stav 226).

23. Prema praksi Evropskog i Ustavnog suda, neki akt ili propis je diskriminirajući ako pravi razliku između pojedinaca ili grupa koje se nalaze u sličnoj situaciji, te ako u tom razlikovanju izostane objektivno i razumno opravdanje, odnosno ako nije bilo razumnog odnosa proporcionalnosti između upotrijebljenih sredstava i ciljeva čijem ostvarenju se teži.

24. U konkretnom slučaju, podnosilac zahtjeva smatra da su lica – državljani Bosne i Hercegovine koji imaju prebivalište u RS a zaposleni su u FBiH diskriminirani u odnosu na lica – državljane Bosne i Hercegovine koji imaju prebivalište i zaposleni su u FBiH: 1) zato što ih sporni zakon definiše kao nerezidente, čime ih tretira kao strance iako su državljani Bosne i Hercegovine, suprotno članu I/7. Ustava Bosne i Hercegovine i pravu na slobodu kretanja i prebivališta, što predstavlja diskriminaciju suprotnu članu II/4. Ustava Bosne i Hercegovine i članu 1. Protokola broj 1 uz Evropsku konvenciju i 2) zato što im onemogućava da kao i rezidenti koriste pravo na lične odbitke u odnosu na porez na dohodak, čime se krši pravo nerezidenata na nediskriminaciju u vezi sa pravom na imovinu i pravom na pravično suđenje.

25. Ustavni sud najprije ukazuje na to da se općenito može reći da su porezi osnovni i najznačajniji izvor prihoda u svakoj zemlji. Porez je instrument kojim država prikuplja sredstva potrebna za finansiranje državnih potreba (finansiranje državnog aparata, policije, vojske, pravosuđa, finansiranje odgoja i obrazovanja, finansiranje određenih socijalnih davanja, zdravstva, finansiranje određenih infrastrukturnih projekata, davanje podsticaja i subvencija itd.). Moderna država je, u suštini, porezna država koja preko poreza preraspodjeljuje veliki dio nacionalnog dohotka i, na osnovu raznovrsnih efekata oporezivanja, ostvaruje ciljeve fiskalne, socijalne, ekonomske i razvojne politike. Glavne

karakteristike poreza su: prinudnost davanja, derivativnost koja proističe iz finansijske autonomije i finansijske suverenosti države, nepovratnost, odsustvo neposredne protivnake, princip državljanstva, princip teritorijalnosti i princip neograničene porezne obaveze kao vanredni princip teritorijalnosti po kojem se terete lica koja imaju mjesto prebivališta u i van zemlje (porezno se terete sva lica s prebivalištem u zemlji koja je uvela poreznu obavezu, a koja ostvaruju prihode u i van zemlje, dok se radi izbjegavanja dvostrukog oporezivanja sklapaju ugovori), javnost ubiranja i ubiranje u novcu. Na osnovu ovih karakteristika, može se reći da su porezi u savremenim državama nepovratni, derivativni prihodi države koji se ubiru na osnovu finansijskog suvereniteta države, za koje se ne daje neposredna protivnaka i koje država ubire u javnom interesu kao novčani prihod po principu teritorijalnosti.

26. Oporezivanje, dakle, predstavlja oduzimanje jednog dijela dohotka od poreznih obveznika u korist države i javnopravnih organa. To je vrlo složen proces, kako ekonomski i finansijski, tako i socijalni i ima različita djelovanja. Porezni sistemi savremenih država međusobno se razlikuju ne samo u odnosu na sastavne elemente nego i u pogledu učešća pojedinih poreznih oblika u strukturi javnih prihoda fiskalnog karaktera. Ove razlike nastaju zbog različitih faktora, od kojih su najvažniji: razvijenost privrede, društveno-ekonomsko uređenje, fleksibilnost pojedinih poreza, struktura radne snage, stepen otvorenosti ekonomije itd. Porezni propisi se razlikuju, kako u pogledu ciljeva, tako i u načinu zahvatanja ekonomske snage obveznika, finansijskih potreba i postizanja drugih, prvenstveno ekonomskih i socijalnih ciljeva. Također, kroz porezni sistem, kao dio fiskalnog sistema, održava se političko i društveno-ekonomsko uređenje. Iako, općenito, uspješna porezna politika treba da se vodi općepriznatim principima oporezivanja, kao što su ekonomski principi (princip efikasnosti, umjerenosti poreznog opterećenja, princip izbora poreznog izvora, princip fleksibilnosti i sl.), države imaju široko polje slobodne procjene u vezi sa reguliranjem utvrđivanja i naplate poreza i izborom instrumenata porezne politike, zavisno od potreba i ciljeva svojih ekonomskih, fiskalnih, socijalnih i drugih politika. Međutim, bitna karakteristika oporezivanja je i ta da odredbe poreznih zakona, bez obzira kakav porezni sistem država izabere, treba da budu jasne, precizne i razumljive poreznim obveznicima.

27. U složenom ustavnopravnom sistemu Bosne i Hercegovine, porezni sistem se sastoji od direktnih i indirektnih poreza, a nadležnost je podijeljena: oblast indirektnog oporezivanja prenesena je na državni nivo u skladu sa Ustavom Bosne i Hercegovine, dok je oblast reguliranja i naplate direktnih poreza ostala u nadležnosti entiteta: FBiH i RS, te Distrikta Brčko Bosne i Hercegovine (u daljnjem tekstu: DBBiH). Dakle, direktni porezi (porez na dohodak, porez na dobit i porez na imovinu), prema ustavnopravnom uređenju

u Bosni i Hercegovini, predstavljaju prihode entiteta i DBBiH u skladu sa zakonima koje ove administrativno-teritorijalne jedinice donesu u skladu sa svojom nadležnošću.

28. Dalje, Ustavni sud ukazuje na to da je u FBiH provedena reforma sistema direktnog oporezivanja usvajanjem spornog zakona 2008. godine. Do tada, u FBiH se u oblasti direktnog oporezivanja primjenjivalo tzv. cedularno oporezivanje prihoda fizičkih lica – građana, koje je definiralo različite vrste prihoda pojedinca sa posebno određenim osnovicama za oporezivanje, poreznim stopama, olakšicama, oslobođenjima i, u skladu s tim, utvrđivanjem nekoliko različitih oblika poreza. U takvom složenom sistemu, pored ostalih slabosti, bilo je omogućeno i dvostruko, pa i višestruko oporezivanje pojedinih prihoda, a cijela oblast direktnog oporezivanja bila je regulirana odredbama više od 20 kantonalnih zakonskih i podzakonskih propisa. S obzirom na takvu složenost, ali i potrebu da se sistem direktnog oporezivanja u FBiH harmonizira sa istim takvim sistemom u RS i DBBiH, provedena je systemska reforma koja je rezultirala, između ostalog, i spornim zakonom. Također, cilj reforme je bio i da se omogući stvaranje jedinstvenog ekonomskog prostora u BiH kao i da se svim poreznim obveznicima omoguće isti ili približno isti uvjeti za jednak tretman pred zakonom.

29. U konkretnom slučaju, podnosilac zahtjeva prvo postavlja pitanje ustavnosti člana 2. spornog zakona navodeći da se zakonskim rješenjem sadržanim u toj odredbi, odnosno definiranjem kategorija „rezidenta” i „nerezidenta” kao poreznih obveznika, diskriminiraju državljani Bosne i Hercegovine i to, kako iz zahtjeva proizlazi, po osnovu njihovog prebivališta i mjesta obavljanja nesamostalne djelatnosti, što je, prema mišljenju podnosioca zahtjeva, suprotno čl. I/7. i II/4. Ustava Bosne i Hercegovine i članu 1. Protokola broj 12 uz Evropsku konvenciju. U vezi s tim, Ustavni sud ukazuje na to da sporni zakon u članu 2, u skladu sa teritorijalnim principom, utvrđuje kao porezne obveznike rezidente koji, između ostalog, imaju prebivalište na teritoriji FBiH, a ostvaruju dohodak u ili van teritorije FBiH. Također, porezni obveznici su i nerezidenti koji obavljaju nesamostalnu djelatnost na teritoriji FBiH ili tu ostvaruju neki drugi prihod propisan članom 2. stav 1. tačka 4. spornog zakona, ali nemaju prebivalište na teritoriji FBiH, odnosno na toj teritoriji borave manje od 183 dana u poreznom periodu – kalendarskoj godini. Ustavni sud zapaža da ista rješenja imaju i Zakon o porezu na prihod RS („Službeni glasnik RS” br. 91/06, 128/06, 120/08, 71/10 i 1/11; u daljnjem tekstu: Zakon RS) i Zakon o porezu na prihod DBBiH („Službeni glasnik DBBiH” br. 60/10; u daljnjem tekstu: Zakon DBBiH). Shodno navedenom, Ustavni sud zapaža da zakonodavstvo oba entiteta i DBBiH, primjenom principa teritorijalnosti, na isti način definiraju kategorije „rezidenta” i „nerezidenta” u svrhu utvrđivanja i plaćanja poreza na dohodak kao prihoda relevantne administrativno-teritorijalne jedinice.

30. Ustavni sud ponovo naglašava da je oblast reguliranja i naplate direktnih poreza u nadležnosti entiteta i DBBiH, kao i da je porezni sistem oblast u kojoj javna vlast ima široku diskrecionu ocjenu, počevši od propisivanja ko se smatra poreznim obveznikom, koji su prihodi oporezivi a koji ne, utvrđivanja porezne stope, pa do propisivanja kategorija koje su sasvim izuzete od plaćanja poreza ili propisivanja poreznih olakšica. Ovo proizlazi ne samo iz složenog ustavnopravnog uređenja Bosne i Hercegovine i podijeljene nadležnosti između Bosne i Hercegovine, entiteta i DBBiH, već i iz prostorne dimenzije poreza na dohodak, odnosno primjene teritorijalnog principa u vezi sa plaćanjem poreza na dohodak fizičkih lica. Prema općeprihvaćenom principu teritorijalnosti, lica koja imaju prebivalište ili uobičajeno boravište na određenoj teritoriji, na istoj toj teritoriji imaju i obavezu plaćanja poreza na ukupan dohodak ostvaren u poreznom periodu, odnosno imaju neograničenu poreznu obavezu. S druge strane, lica koja nemaju prebivalište ili uobičajeno boravište na određenoj teritoriji na kojoj ostvaruju neki oporezivi dohodak, imaju samo ograničenu poreznu obavezu na toj teritoriji – da plate porez samo na dohodak ostvaren na toj teritoriji.

31. U vezi sa navedenim, može se zaključiti da se i definiranje pojma „rezidenta” i „nerezidenta” u spornom zakonu zasniva na principu teritorijalnosti unutar složenog ustavnopravnog uređenja Bosne i Hercegovine, u kojem postoji ustavno razgraničenje nadležnosti administrativno-teritorijalnih jedinica u vezi sa uređenjem i naplatom direktnih poreza. Prema mišljenju Ustavnog suda, definiranje kategorija poreznih obveznika i opsega njihovih obaveza u odnosu na porez na dohodak po teritorijalnom principu ni na koji način ne pokreće pitanje nejednakog tretmana državljana Bosne i Hercegovine. Naprotiv, s obzirom na isključivu nadležnost entiteta i DBBiH da reguliraju ovu oblast, kao i na široko polje slobodne procjene koje nadležni zakonodavac ima u izboru poreznog sistema i instrumenata koji će odgovarati ostvarenju planiranih fiskalnih i nefiskalnih ciljeva entiteta ili DBBiH, radi kojih se ostvarenja porezi i ubiru, Ustavni sud zapaža da se teritorijalni princip poreza na dohodak jednako primjenjuje na sve državljane Bosne i Hercegovine. Naime, iako je ova oblast, s obzirom na ustavnopravno uređenje, regulirana u tri posebna zakona, do sada provedenom reformom poreznog sistema postignuto je da zakoni entiteta i DBBiH na isti način definiraju poreznog obveznika, odnosno „rezidenta” i „nerezidenta”, čime su svi državljani Bosne i Hercegovine stavljeni u isti položaj bez obzira na mjesto prebivališta.

32. Imajući u vidu sve navedeno, Ustavni sud ne može zaključiti da definiranje poreznih obveznika kako je to učinjeno u članu 2. spornog zakona otvara pitanje diskriminacije zabranjene članom II/4. Ustava Bosne i Hercegovine ili članom 1. Protokola broj 1 uz Evropsku konvenciju. Također, ovakvim legislativnim djelovanjem u oblasti uređenja

poreza na dohodak fizičkih lica, zakonodavac ni na koji način nije doveo u pitanje pravo na državljanstvo iz člana I/7. Ustava Bosne i Hercegovine. Također, Ustavni sud zaključuje da u članu 2. spornog zakona nema ničega što bi na bilo koji način ograničilo ili dovelo u pitanje pravo bilo kojeg državljanina Bosne i Hercegovine da slobodno odabere mjesto prebivališta ili da bi mu ograničilo slobodu kretanja u smislu člana II/3.m) Ustava Bosne i Hercegovine.

33. Dalje, podnosilac zahtjeva smatra da zakonsko definiranje kategorija „rezidenta” i „nerezidenta” vodi i diskriminaciji nerezidenata u vezi sa pravom na imovinu zato što, prema članu 24. spornog zakona, nerezidenti u FBiH nemaju pravo na lične odbitke, već to pravo imaju samo rezidenti. U vezi sa ovim pitanjem, Ustavni sud ukazuje na to da porezni podsticaji i porezne olakšice čine sastavni dio poreznog sistema i predstavljaju jedan od instrumenata porezne politike. Porezni podsticaji i olakšice predstavljaju ustupak koji država čini obveznicima, a koji se manifestira kroz umanjeње porezne osnovice, umanjeње obračunatog poreza ili kroz odlaganje poreznih obaveza. Ciljevi koje javna vlast želi ostvariti pružanjem poreznih podsticaja i olakšica poreznim obveznicima su različiti. To mogu biti stimuliranja privrednog rasta, ulaganja stranog kapitala, poboljšanja ekološke situacije, pravičnije i ravnomjernije raspodjele nacionalnog dohotka itd. To, opet, znači da zakonodavac u okviru utvrđivanja i reguliranja porezne politike propisuje slučajeve kada se poreznim obveznicima priznaju porezne olakšice, a sve u zavisnosti od cilja koji se želi ostvariti, pri čemu, kako je već rečeno, uživa široko polje slobodne procjene.

34. U konkretnom slučaju, članom 7. stav 1. spornog zakona propisano je da poreznu osnovicu za rezidente FBiH predstavlja ukupan oporezivi neto-dohodak ostvaren u toku poreznog perioda umanjeње za ukupan godišnji iznos ličnog odbitka prema članu 24. spornog zakona. S druge strane, prema članu 7. stav 2. spornog zakona, poreznu osnovicu za nerezidente koji u FBiH obavljaju nesamostalnu djelatnost ili ostvaruju neki drugi prihod iz člana 2. stav 1. tačka 4 (od pokretne i nepokretne imovine, autorskih prava, patenata, licenci, ulaganja kapitala ili bilo koje druge djelatnosti koja rezultira ostvarenjem prihoda koji je oporeziv po zakonu) predstavlja samo isplaćeni dohodak, a ne ukupno ostvareni prihod. Pri tome, samo rezidenti imaju pravo na porezne olakšice iz člana 24. spornog zakona. Dalje, Ustavni sud ukazuje na to da, prema članu 18. Pravilnika o primjeni Zakona o porezu na dohodak (u daljnjem tekstu: Pravilnik), rezidenti pravo na lične odbitke i umanjeње porezne osnovice ostvaruju isključivo na osnovu porezne kartice koju isključivo rezidentima izdaje porezna uprava nadležna prema mjestu prebivališta poreznog obveznika. Iste ili približno iste odredbe imaju i Zakon RS i Zakon DBBiH, a sva tri zakona predviđaju mehanizme koji sprečavaju dvostruko oporezivanje građana Bosne

i Hercegovine. U skladu s tim, porezni obveznik – rezident koji je ostvario neki oporezivi prihod van teritorije gdje ima prebivalište, prilikom podnošenja godišnje porezne prijave nadležnoj poreznoj upravi podnosi i dokaz da je takav njegov prihod oporezovan tamo gdje mu je taj prihod isplaćen. Na osnovu toga mu se taj iznos već naplaćenog poreza uračuna, u skladu sa zakonom, prilikom obračuna ukupnog godišnjeg poreza na prihod.

35. Ovakva rješenja, prema mišljenju Ustavnog suda, predstavljaju dosljedno provođenje teritorijalnog principa unutar nadležnosti FBiH, RS i DBBiH da urede i reguliraju pitanje porezne politike u okviru koje, kako je već rečeno, nadležni zakonodavac može propisati i porezne olakšice kao jedan od instrumenata porezne politike. Stoga, Ustavni sud smatra da propisivanje porezne osnovice i poreznih olakšica na način kako je to regulirano čl. 7. i 24. spornog zakona ne pokreće pitanje diskriminacije u vezi sa pravom na imovinu, već predstavlja dosljednu primjenu teritorijalnog principa porezne politike nadležne javne vlasti, u konkretnom slučaju FBiH, što je, opet, rezultat složenog ustavnopravnog uređenja i širokih ovlaštenja nadležne javne vlasti da regulira i provodi poreznu politiku u skladu sa svojim nadležnostima, kako je to već obrazloženo.

36. Na osnovu navedenog, Ustavni sud smatra da su neosnovani navodi podnosioca zahtjeva da se definicijom pojma „rezidenta” i „nerezidenta” u članu 2. spornog zakona diskriminiraju državljani Bosne i Hercegovine, te da član 2. spornog zakona ne krši član II/4. Ustava Bosne i Hercegovine i član 1. Protokola broj 12 uz Evropsku konvenciju, niti na bilo koji drugi način pokreće pitanje kompatibilnosti navedene odredbe spornog zakona sa pravom na državljanstvo iz člana I/7. Ustava Bosne i Hercegovine ili pravom na slobodu kretanja i prebivališta iz člana II/3.m) Ustava Bosne i Hercegovine. Također, Ustavni sud smatra da propisivanje porezne osnovice i poreznih olakšica na način kako je to regulirano u čl. 7. i 24. spornog zakona ne pokreće pitanje prava na nediskriminaciju iz člana II/4. Ustava Bosne i Hercegovine i člana 14. Evropske konvencije u vezi sa pravom na imovinu iz člana 1. Protokola broj 1 uz Evropsku konvenciju.

Ostali navodi

37. Podnosilac zahtjeva je postavio i pitanje ustavnosti odredaba čl. 2, 7. i 24. spornog zakona i u odnosu na čl. II/1, II/2. i II/6. Ustava Bosne i Hercegovine. U vezi sa ovim navodima, Ustavni sud ukazuje na to da navedene ustavne odredbe propisuju opće principe poštovanja najviših međunarodnih standarda zaštite ljudskih prava i osnovnih sloboda, direktnu primjenu Evropske konvencije i obavezu svih institucija i nivoa javne vlasti da primjenjuju odredbe Evropske konvencije. Imajući u vidu suštinu podnesenog zahtjeva, te zaključke do kojih je Ustavni sud došao prilikom razmatranja pitanja

navodnog diskriminirajućeg karaktera čl. 2, 7. i 24. spornog zakona, Ustavni sud smatra da se u konkretnom slučaju ni na koji način ne pokreće pitanje kompatibilnosti ovih odredaba spornog zakona sa navedenim ustavnim principima zaštite ljudskih prava. Također, Ustavni sud smatra da odredbe čl. 2, 7. i 24. spornog zakona ni na koji način ne pokreću ni pitanje diskriminacije iz člana II/4. Ustava Bosne i Hercegovine i člana 14. Evropske konvencije u vezi sa pravom na pravično suđenje iz člana II/3.e) Ustava Bosne i Hercegovine i člana 6. Evropske konvencije, a podnosilac zahtjeva u tom smislu nije ponudio bilo kakvu argumentaciju ili obrazloženje.

VII. Zaključak

38. Ustavni sud je zaključio da je, s obzirom na složeno ustavnopravno uređenje u Bosni i Hercegovini i podjelu nadležnosti, oblast direktnih poreza u nadležnosti entiteta i DBBiH, te da nadležni zakonodavac ima široko polje slobodne procjene u odabiru poreznog sistema i poreznih instrumenata koji su mu potrebni za ostvarenje ciljeva njegove porezne politike. Također, Ustavni sud je zaključio da se definicijom pojma „rezidenta” i „nerezidenta” u spornom zakonu ne diskriminiraju državljani Bosne i Hercegovine, pa slijedi da odredbe čl. 2, 7. i 24. spornog zakona nisu u suprotnosti sa čl. I/7, II/1, II/2, članom II/3. e), k) i m) i čl. II/4. i II/6. Ustava Bosne i Hercegovine i članom 14. Evropske konvencije u vezi sa članom 6. Evropske konvencije i članom 1. Protokola broj 1 uz Evropsku konvenciju, te sa članom 1. Protokola broj 12 uz Evropsku konvenciju.

39. Na osnovu člana 61. st. 1. i 3. Pravila Ustavnog suda, Ustavni sud je odlučio kao u dispozitivu ove odluke.

40. Prema članu VI/5. Ustava Bosne i Hercegovine, odluke Ustavnog suda su konačne i obavezujuće.

Predsjednik
Ustavnog suda Bosne i Hercegovine
Prof. dr. Miodrag Simović

Предмет број У 16/11

**ОДЛУКА О
ДОПУСТИВОСТИ
И МЕРИТУМУ**

Захтјев Основног суда у Теслићу
за оцјену компатибилности члана
4. Закона о спровођењу Анекса Г
Споразума о питањима сукцесије
на територији Републике Српске
са чланом II(3e) Устава Босне и
Херцеговине и чланом 6 став 1
Европске конвенције за заштиту
људских права и основних
слобода

Одлука од 13. јула 2012. године

Уставни суд Босне и Херцеговине у пленарном сазиву, у предмету број **У 16/11**, рјешавајући захтјев **Основног суда у Теслићу**, на основу члана VI/3ц) Устава Босне и Херцеговине, члана 59 став 2 алинеја 2 и члана 61 ст. 1 и 2 и члана 63 ст. 2 и 3 Правила Уставног суда Босне и Херцеговине („Службени гласник Босне и Херцеговине” бр. 60/05, 64/08 и 51/09), у саставу:

Валерија Галић, предсједница

Tudor Pantiru, потпредсједник

Миодраг Симовић, потпредсједник

Сеада Палаврић, потпредсједница

Мато Тадић, судија

Constance Grewe, судија

Мирсад Теман, судија

Маргарита Цаца-Николовска, судија

Златко М. Кнежевић, судија

на сједници одржаној 13. јула 2012. године донио је

ОДЛУКУ О ДОПУСТИВОСТИ И МЕРИТУМУ

Усваја се захтјев Основног суда у Теслићу.

Утврђује се да Закон о спровођењу Анекса Г Споразума о питањима сукцесије на територији Републике Српске („Службени гласник Републике Српске” број 71/10) у цијелости није сагласан одредбама члана III/1е), члана III/3б), члана IV/4б) и члана V/4а) Устава Босне и Херцеговине.

У складу са чланом 63 став 2 Правила Уставног суда Босне и Херцеговине, ставља се ван снаге Закон о спровођењу Анекса Г Споразума о питањима сукцесије на територији Републике Српске („Службени гласник Републике Српске” број 71/10).

У складу са чланом 63 став 3 Правила Уставног суда Босне и Херцеговине, Закон о спровођењу Анекса Г Споразума о питањима

сукцесије на територији Републике Српске („Службени гласник Републике Српске” број 71/10) престаје да важи наредног дана од дана објављивања ове одлуке у „Службеном гласнику Босне и Херцеговине”.

Одлуку објавити у „Службеном гласнику Босне и Херцеговине”, „Службеним новинама Федерације Босне и Херцеговине”, „Службеном гласнику Републике Српске” и у „Службеном гласнику Дистрикта Брчко Босне и Херцеговине”.

Образложење

I. Увод

1. Основни суд у Теслићу (у даљњем тексту: подносилац захтјева) поднио је 19. септембра 2011. године Уставном суду Босне и Херцеговине (у даљњем тексту: Уставни суд) захтјев за оцјену компатибилности члана 4 Закона о спровођењу Анекса Г Споразума о питањима сукцесије на територији Републике Српске („Службени гласник Републике Српске” број 71/10) са чланом II/3е) Устава Босне и Херцеговине и чланом 6 став 1 Европске конвенције за заштиту људских права и основних слобода (у даљњем тексту: Европска конвенција).

II. Поступак пред Уставним судом

2. На основу члана 22 став 1 Правила Уставног суда, од Народне скупштине Републике Српске затражено је 29. септембра 2011. године да достави одговор на захтјев.

3. Народна скупштина Републике Српске је 14. октобра 2011. године доставила одговор на захтјев.

4. На основу члана 26 став 2 Правила Уставног суда, одговор Народне скупштине Републике Српске достављен је подносиоцу захтјева 21. октобра 2011. године.

5. Уставни суд је, у складу са закључком с Пленарне сједнице Уставног суда одржане 30. марта 2012. године, Савјету министара БиХ 12. априла 2012. године упутио допис с молбом да Савјет министара достави своје очитовање о предметном захтјеву. Такође је затражено да Савјет министара достави податке о реципроцитету примјене Анекса Г Споразума о питањима сукцесије између Босне и Херцеговине и других држава наслједница бивше СФРЈ, као и о томе да ли су Босна и Херцеговина и друге државе наслједнице бивше СФРЈ предузеле икакве конкретне активности

у вези са закључивањем билатералних споразума у складу са чл. 4 и 5 Анекса Г Споразума о питањима сукцесије.

6. Савјет министара БиХ је доставио одговор 28. маја 2012. године.

7. Одговор Савјета министара БиХ је достављен подносиоцу захтјева 4. јуна 2012. године.

III. Захтјев

а) Чињенице које произилазе из списка предмета број 87 0 Ип 006536 10 Ип који је доставио подносилац захтјева

8. Основни суд у Добоју је Пресудом број 85 0 Пс 001481 08 Пс од 14. октобра 2009. године утврдио да је тужилац „Борово” д.д. Вуковар, Република Хрватска, као правни слједник „Борова” Југословенског комбината гуме и обуће, Вуковар, сопственик и посједник пословних простора који се налазе у Теслићу, прецизније одређених у диспозитиву пресуде. Истом пресудом наложено је Републичкој управи за геодетске и имовинскоправне послове Бања Лука - Подручна јединица Теслић и Земљишнокњижној канцеларији Основног суда у Теслићу да у одговарајућим земљишнокњижним регистрима изврше промјену уписа својине, тако што ће, умјесто туженог АД „Бонел” Бања Лука, као сопственика укњижити тужиоца „Борово” д.д. Вуковар. Такође, наведеном пресудом је обавезан тужени АД „Бонел” Бања Лука да предметни пословни простор преда у посјед и на коришћење тужиоцу „Борову” д.д. Вуковар.

9. Основни суд у Добоју је на наведену пресуду од 14. октобра 2009. године ставио клаузулу правоснажности 12. фебруара 2010. године, а клаузулу извршности 27. марта 2010. године. Након тога „Борово” д.д. Вуковар (у даљњем тексту: тражилац извршења) је 11. јуна 2010. године доставио подносиоцу захтјева као надлежном суду предлог за извршење на основу правоснажне пресуде Основног суда у Добоју од 14. октобра 2009. године ради предаје у посјед тражиоцу извршења предметног пословног простора. Подносилац захтјева је Рјешењем број 87 0 Ип 006536 10 Ип од 23. августа 2010. године дозволио предложено извршење. АД „Бонел” Бања Лука (у даљњем тексту: извршеник) се жалио против наведеног рјешења.

10. Рјешењем подносиоца захтјева број 87 0 Ип 006536 10 Ип од 18. октобра 2010. године одбијен је у цијелости приговор извршеника против наведеног рјешења којим је дозвољено извршење. У образложењу рјешења је наведено да у конкретном извршном поступку суд не рјешава имовинскоправне односе на предметном

пословном простору као предмету конкретног извршења, нити је конкретни извршни поступак једна од фаза поступка, у смислу члана 4 Закона о спровођењу Анекса Г Споразума о питањима сукцесије на територији Републике Српске, већ спроводи принудно остварење потраживања на основу извршне исправе, пресуде Основног суда у Добоју од 14. октобра 2009. године. Подносилац захтјева је сматрао да је као извршни суд дужан да спроводи извршење правоснажних судских одлука и да није надлежан да преиспитује садржину извршне исправе за коју је везан.

11. Рјешењем Окружног суда у Добоју (у даљем тексту: Окружни суд) број 87 0 Ип 006536 10 Пж од 29. децембра 2010. године жалба извршеника против рјешења подносиоца захтјева од 18. октобра 2010. године је уважена, побијано рјешење укинато и предмет је враћен првостепеном суду на поновни поступак. У образложењу рјешења Окружни суд је навео да, иако је подносилац захтјева у првостепеном поступку правилно установио да у извршном поступку суд спроводи само принудно извршење на основу правоснажне извршне исправе, у конкретном случају је морао, одлучујући о приговору извршеника, да има у виду и одредбу члана 4 став 1 Закона о спровођењу Анекса Г Споразума о питањима сукцесије на територији Републике Српске на коју се извршеник у приговору позвао.

12. Рјешењем подносиоца захтјева број 87 0 Ип 006536 10 Ип од 22. фебруара 2011. године у поновном поступку одбијен је у цијелости приговор извршеника против рјешења о дозволи извршења од 23. августа 2010. године, а приговор Правобранилаштва РС, као трећег лица, од 5. новембра 2010. године је одбачен као недозвољен. У образложењу рјешења подносилац захтјева је навео да сматра да поступак извршења не треба прекинути у конкретном случају, јер тражилац извршења има правоснажну судску пресуду и неизвршење такве одлуке представља повреду права на правично суђење. Даље је навео да очекује да Окружни суд, ако сматра да је то нужно у конкретној правној ситуацији, прекине предметни поступак. Друго рјешење, према мишљењу подносиоца захтјева, јесте да један од судова, у складу са чланом VI/3ц) Устава Босне и Херцеговине, одлуку о конкретном правном питању прослиједи Уставном суду, јер је очигледно да од одговора на питање да ли је Закон о спровођењу Анекса Г Споразума о питањима сукцесије на територији Републике Српске компатибилан са Уставом БиХ и Европском конвенцијом зависи одлука у конкретном предмету.

13. Окружни суд је Рјешењем број 87 0 Ип 006536 11 Пж 2 од 7. септембра 2011. године жалбе извршеника и Републике Српске, коју заступа Правобранилаштво РС, као трећег лица, против рјешења подносиоца захтјева од 22. фебруара 2011. године уважио, побијано рјешење укинуо и предмет вратио подносиоцу захтјева на

поновни поступак и одлучивање. Према оцјени Окружног суда, жалбеним наводима извршеника и трећег лица доведене су у основу сумњу правилност и законитост побијаног рјешења, јер подносилац захтјева није поступио по упутствима датим у рјешењу Окружног суда од 29. децембра 2010. године, што је био дужан у смислу одредбе члана 228 Закона о парничном поступку (у даљем тексту: ЗПП) у вези са чланом 21 став 1 Закона о извршном поступку. У односу на закључак подносиоца захтјева да поступак у конкретном предмету не треба прекидати и да у супротном то треба учинити Окружни суд, ти наводи, према мишљењу Окружног суда, неприхватљиви су с обзиром на то да се, у смислу члана 233 ЗПП, жалба може да изјави против рјешења првостепеног суда, па би се доношењем рјешења о прекиду поступка од Окружног суда успоставила другостепена надлежност Врховног суда РС за одлучивање по жалби изјављеној против тог рјешења, а Врховни суд РС надлежан је да одлучује о жалби против одлука окружних судова у оним стварима у којима ти судови поступају као првостепени судови – признање страних судских одлука.

б) Наводи из захтјева

14. Подносилац захтјева је навео да је Рјешењем Окружног суда број 87 0 Ип 006536 10 Пж од 29. децембра 2010. године укинута Рјешење подносиоца захтјева број 87 0 Ип 006536 Ип од 18. октобра 2010. године са образложењем да поступак у конкретном предмету у поступку пред подносиоцем захтјева треба прекинути у складу са одредбама члана 4 Закона о спровођењу Анекса Г Споразума о питањима сукцесије на територији Републике Српске. Подносилац захтјева је нагласио да одредбе члана 4 Закона о спровођењу Анекса Г Споразума о питањима сукцесије на територији Републике Српске нису у сагласности са чланом II/3е) Устава Босне и Херцеговине и чланом 6 став 1 Европске конвенције, а што, како је даље истакао, произилази из праксе Уставног суда у одлукама бр. АП 288/03, АП 158/06 и АП 96/06. Подносилац захтјева је донио Рјешење број 87 0 Ип 006536 10 Ип од 22. фебруара 2011. године у којем је изнио разлоге због којих сматра да поступак извршења не треба прекинути у конкретном случају. Поводом жалбе на наведено рјешење Окружни суд је укинуо рјешење подносиоца захтјева са образложењем да сâм не може да прекине поступак у конкретном предмету у смислу одредаба члана 233 ЗПП, што значи да остаје при становишту да поступак у конкретном случају треба прекинути подносилац захтјева као првостепени суд. С обзиром на наведено, подносилац захтјева сматра да су испуњени услови да се о компатибилности одредбе члана 4 Закона о спровођењу Анекса Г Споразума о питањима сукцесије на територији Републике Српске са чланом II/3е) Устава Босне и Херцеговине и чланом 6 став 1 Европске конвенције изјасни Уставни суд у складу са чланом VI/3ц) Устава

Босне и Херцеговине, како би различита тумачења судова да ли треба прекинути извршење судских одлука, у складу с наведеном одредбом Закона о спровођењу Анекса Г Споразума о питањима сукцесије на територији Републике Српске, или поступак треба наставити, имајући у виду становиште Окружног суда да сâм неће прекинути поступак, то јесте да поступак треба прекинути подносилац захтјева као првостепени суд и поред чињенице да подносилац захтјева сматра да нема услова за прекид поступка.

с) Одговор Народне скупштине Републике Српске на захтјев

15. У одговору на захтјев Народна скупштина Републике Српске је навела да нису основани наводи подносиоца захтјева да је члан 4 Закон о спровођењу Анекса Г Споразума о питањима сукцесије на територији Републике Српске у супротности са чланом П/3е) Устава Босне и Херцеговине и чланом 6 став 1 Европске конвенције. Даље је наведено да је, усвајајући Закон о спровођењу Анекса Г Споразума о питањима сукцесије на територији Републике Српске, Република Српска користила овлашћења из Амандмана XXXII на члан 68 тач. 6 и 18 Устава Републике Српске, према којем Република, између осталог, уређује имовинске и облигационе односе и заштиту свих облика имовине, тржиште и планирање, као и друге односе од интереса за Републику. Даље су истакли да је пуно право и обавеза законодавца да, као што је то учинио чланом 4 Закона о спровођењу Анекса Г Споразума о питањима сукцесије на територији Републике Српске, дефинише правни оквир поступања субјеката права, односно судова у конкретном случају. Истакли су да уређено друштво подразумијева уједначено поступање институција, слиједећи то и судских, у унапријед јасно дефинисаним оквирима. Ове оквире дефинише законодавац, руководећи се јасним интересом и разлозима цјелисходности. Уосталом, ЗПП, како је даље наведено, јасно дефинише разлоге за прекидање судског поступка, предвиђајући да он може да се предвиди и другим законима. Овим законом се, како је истакнуто, прекидају одређени судски поступци, али се ни на који начин не прејудуцира одлука суда у њима. Закон о спровођењу Анекса Г Споразума о питањима сукцесије на територији Републике Српске даје основ за регулисање питања заштите имовине правних лица која су имовину стекла у поступку приватизације, а чији су корисници била предузећа у друштвеној својини са сједиштем у некој од бивших република СФРЈ и која су данас изложена судским поступцима. Иако та имовина има посебан статус, који се према Споразуму о питањима сукцесије (у даљњем тексту: Споразум), односно Анексу Г Споразума, треба ријешити на основу реципроцитета, односно закључивањем билатералних споразума између држава наслједница СФРЈ, у правној и правосудној пракси не постоји јединствено и јасно становиште према томе. Заправо се дешава

да домаћи судови „занемарују” постојање Споразума и непостојање билатералних споразума и у својим пресудама потврђују као правно ваљане уговоре о продаји непокретности закључене након 31. децембра 1990. године између правних лица са сједиштем у другим државама (бивша друштвена предузећа) и домаћих правних и физичких лица. Додатну компликацију узрокује чињеница да је ова имовина, некада имовина правних лица са сједиштем у некој од бивших југословенских република, била предмет приватизације, коју су стекла предузећа регистрована у Републици Српској, и она је ушла у имовину према приватизационом билансу. У одговору је, даље, истакнуто да члан 4 Анекса Г прописује да ће „државе наследице предузети такве радње које могу да се захтијевају према општим принципима закона и које су, иначе, одговарајуће за обезбјеђење ефикасне примјене принципа наведених у том анексу, као што је закључивање билатералних споразума и обавјештавање судова и других надлежних власти”.

16. У одговору је, даље, истакнуто да је Савјет министара БиХ донио Одлуку о спровођењу Анекса Г Споразума о питањима сукцесије на територији БиХ („Службени гласник БиХ” број 2/04) и Одлуку о обавези заштите државне имовине, финансијских потраживања и дуговања правних лица из БиХ у другим државама бивше СФРЈ („Службени гласник БиХ” број 14/98). Одлуком о спровођењу Анекса Г Споразума о питањима сукцесије на територији Босне и Херцеговине (ради заштите приватне својине и стечених права грађана и правних лица из држава сљедбеница бивше СФРЈ) прописано је да се они обраћају писменим захтјевом за враћање у првобитно стање наведеног права са одговарајућом документацијом за подручје Републике Српске Министарству за економске односе и координацију. Иако је донесена поменута одлука, како је даље наведено, она у пракси није отклонила административне недоречености и баријере, или, тачније, није заживјела у практичној примјени. Закон о спровођењу Анекса Г Споразума о питањима сукцесије на територији Републике Српске прописује прекид поступака у „фази у којој се они тренутно налазе” уз јасно предвиђање момента њиховог наставка, који се везује уз закључење одговарајућих уговора о уређењу имовинскоправних односа између БиХ и држава које су настале распадом СФРЈ. Дакле, не ради се о поништавању предузетих радњи судских инстанци, или поништавању њихових аката, већ о прекиду рада судова у предметима који се односе на јасно дефинисану материју уз јасно дефинисање услова њиховог будућег настављања. У одговору је, такође, истакнуто да се подносилац захтјева потпуно неадекватно позвао на судску праксу Уставног суда у наведеним предметима. Наиме, како је даље истакнуто, у поменутих предметима Уставни суд је, полазећи од становишта да извршни поступак у контексту члана 6 став 1 Европске конвенције представља интегрални

дио суђења, сматрао да постоји повреда предметног члана Конвенције и члана II/3е) Устава Босне и Херцеговине, налазећи да органи Републике Српске пропуштају да изврше правоснажне судске пресуде. Даље су навели да Закон о спровођењу Анекса Г Споразума о питањима сукцесије на територији Републике Српске не ствара услове за креирање нормативног амбијента сличног оном у помињаним предметима. Штавише, ради се о потпуно различитим и неупоредивим материјама регулисања и потпуно различитим правним и друштвеним околностима које су резултирале позитивним легислативним оквиром. Стога, како се закључује у одговору на захтјев, није оправдано позивати Уставни суд да примјеном предметне праксе, према принципу аналогije, одлучи и у предметном захтјеву. Истакли су да не налазе оправдање за изношење навода о кршењу члана 6 став 1 Европске конвенције. Уколико би се оспорени закон посматрао са аспекта уплитања у имовинска права појединаца или правних лица, мада то подносилац захтјева експлиците не наводи, али ситуације у активним предметима наводе на такав вид расправљања, истичу да такво мијешање не постоји. Неспорно је право Републике Српске да, оцјењујући разлоге цјелисходности, усвоји оспоравано законодавство. Исто тако, неспорно је право и обавеза законодавца да, ради заштите јавног интереса, интервенише у овој области. С обзиром на циљеве, оваква интервенција у потпуности је легитимна, те удовољава захтјевима пропорционалности између интереса појединца и јавног интереса. Истичу да је ван ингеренција Уставног суда да оцијени сврсисходност и оправданост позитивне законодавне политике.

17. У одговору се, даље, наводи да став 2 члана 4 оспореног закона јасно прописује да ће прекид поступака трајати до „закључења одговарајућих уговора о уређењу имовинскоправних односа између Босне и Херцеговине и држава које су настале распадом СФРЈ”. Путем дефинисања законских услова, који подразумијевају наступање будуће извјесне чињенице, даје се извјесност појединцу да ће у његовом предмету бити правоснажно одлучено. Републици Српској се, такође, пружају гаранције да ће њени интереси и интереси њених грађана бити обезбијеђени путем синхроног рјешавања овог питања на регионалном нивоу. Када су у питању поступци који нису у фази извршења, односно у којима не постоји правоснажна одлука поступајућег органа, подсјетили су да је Европски суд за људска права јасно усвојио становиште да право на имовину не постоји до тренутка до када лице нема конституисано право на одређену имовину, односно да право на имовину не подразумијева и право на стицање имовине (Европски суд за људска права, *Marckx против Белгије*, пресуда од 13. јуна 1979. године). Сматрају да постоји сасвим оправдан интерес да се поступак у оваквим предметима прекине. С обзиром на то да у предметима ове врсте још не постоји мериторна одлука, односно да имовина

још није стечена, не може да се ради о нарушавању права заштићених чланом 1 Протокола број 1 уз Европску конвенцију. Оваквим нормирањем се не дира у стечена права, него се, напротив, с циљем спречавања евентуалних будућих нерегуларности даје простор за застајање у поступку до формирања, поводом питања сукцесије имовине бивше СФРЈ, безбједног и нормативно јасно испрофилисаног окружења. Сходно наведеном, сматрају да усвајањем и примјеном оспореног закона није дошло до повреде члана 6 став 1 Европске конвенције, нити члана III(3е) Устава Босне и Херцеговине. На основу изнесеног сматрају да захтјев за оцјену уставности није заснован на Уставу Босне и Херцеговине, односно да је неоснован, те га као таквог треба одбити.

д) Одговор Савјета министара Босне и Херцеговине на захтјев

18. У одговору Савјета министара је истакнуто да је Анексом Г успостављен нормативноправни оквир за заштиту права која имају карактер стечених права онако како су постојала 31. децембра 1990. године. Позивајући се на одредбе чл. 26, 27 и 29 Бечке конвенције о уговорном праву, затим, на чињеницу да су државе потписнице Споразума о питањима сукцесије прихватиле да се сва питања рјешавају у складу с принципима правде и међународног права у складу с принципима Уједињених нација, да створе услове неопходне за очување правде и поштивања обавеза произашлих из међународних уговора, као и члан II/2 Устава БиХ, у одговору се истиче да се одредбама домаћих закона држава наслједница не могу да дерогирају одредбе Споразума о питањима сукцесије који има међународноправну снагу у заштити стечених права физичких и правних лица. Сам споразум није оставио никакву могућност да држава наслједница врши опструкције, а која би, у случају одређених условљавања и опструкције у спровођењу одредаба Споразума, ризиковала међународни углед и направила повреду Повеље Уједињених нација. Даље је истакнуто да је Савјет министара БиХ, имајући у виду домете и значај конкретног питања и његове реперкусије на међународни положај државе БиХ, као и њену одговорност за спровођење међународних конвенција и уговора који регулишу конкретна питања, с циљем прецизирања обавеза надлежних органа, донио Одлуку о спровођењу Анекса Г Споразума о питањима сукцесије на територији Босне и Херцеговине. Тиме је БиХ, како је даље истакнуто, потврдила одговорност за преузете обавезе и није оставила никакву дилему у примјени одредаба Анекса Г.

19. У односу на питање реципроцитета, у одговору је наведено да, с обзиром на карактер стечених права која су номинирана на субјекте активне легитимације, грађане и друга правна лица, практично је немогуће ограничавати права субјеката

активне легитимације, позивајући се на реципроцитет, поготово што је овај правни механизам у Споразуму дефинисан као механизам активног приступа управним и судским трибуналима с циљем спровођења Анекса Г Споразума. Ово поготово што је чланом 10 Споразума о питањима сукцесије недвосмислено прецизирано да на Споразум не могу да се ставе никаква ограничења. Даље је наведено да из добијеног одговора Министарства правде Федерације БиХ произилази да они немају евиденцију о питањима реципроцитета, односно да је имају надлежни судови за сваки појединачни случај. Исто тако, субјекти активне легитимације, који су покренули судске поступке за заштиту својих права, обавијестили су Савјет министара да судови у другим државама наследицама прекидају судске поступке позивајући се на реципроцитет. Даље је истакнуто да је Стални мјешовити комитет, формиран на основу члана 4 Споразума о питањима сукцесије, на састанку у Београду 18. септембра 2009. године донио Препоруку број 5 о ефикасном спровођењу Анекса Г, којом су све државе наследице потврдиле безусловно спровођење Анекса Г. У односу на билатералне уговоре, у одговору је наведено да се тумачењем чл. 4 и 7 Анекса Г не може да дође до закључка о намјери уговорних страна – држава сукцесора да се закључе билатерални споразуми. Закључивање билатералног споразума је само могућност да државе сукцесори то учине, али не и њихова правна обавеза, односно експлицитно изражена намјера да ће то и учинити. Дакле, до склапања билатералних споразума може, али не мора да дође, а поред тога, споразум може бити закључен с једном или двјема државама сукцесорима, али не и са свима. Очекујући да такви споразуми буду закључени, судски и управни трибунали у рјешавању имовинских захтјева грађана и других правних лица дужни су да примјењују позитивне прописе, конкретно одредбе Анекса Г. Према мишљењу Савјета министара БиХ, за спровођење Анекса Г није услов закључивање билатералних уговора између држава наследица, него је то само могућност за ефикасније спровођење Анекса Г. Према информацијама Министарства правде БиХ, које је надлежно за закључивање билатералних уговора, те активности су у току, а динамика закључивања тих уговора је доста упитна. Осим тога, у тим уговорима предвиђено је дефинисање оних питања која нису регулисана Споразумом о питањима сукцесије, као што је то случај са Нацртом Уговора о имовинскоправним односима између БиХ и Републике Хрватске. Према мишљењу Савјета министара, одредбе Анекса Г су толико прецизне да нема потребе да се додатно нормирају права и да оне треба да се директно примјењују. Наравно, државе могу да закључују билатералне уговоре, а све док се такви уговори не закључе, Анекс Г мора да се примјењује. Према мишљењу Савјета министара БиХ, одредбе члана 4 Закона о спровођењу нису у складу са Споразумом о питањима сукцесије.

IV. Релевантни прописи

20. Устав Босне и Херцеговине

Члан III/1.е)

Сљедећа питања спадају у надлежности институција Босне и Херцеговине:

Финансирање институција и међународних обавеза Босне и Херцеговине.

Члан III/3.а) и б)

Све владине функције и овлашћења, која нису овим Уставом изричито дата институцијама Босне и Херцеговине, припадају ентитетима.

Ентитети и њихове ниже јединице у потпуности ће поштовати овај Устав, којим се стављају ван снаге одредбе закона Босне и Херцеговине и одредбе устава и закона ентитета које су у супротности с њим, као и одлуке институција Босне и Херцеговине. Општи принципи међународног права представљају интегрални дио правног поретка Босне и Херцеговине и ентитета.

Члан IV/4.б)

Парламентарна скупштина је надлежна за:

Одлучивање о изворима и износу средстава за функционисање институција Босне и Херцеговине и за међународне обавезе Босне и Херцеговине.

Члан V/4.а)

Председавајући и министри заједно чине Министарски савјет, са надлежностима за извршавање политике и одлука Босне и Херцеговине у подручјима из члана III, став 1, 4 и 5, о чему подноси извјештај Парламентарној скупштини (укључујући и, најмање једанпут годишње, извјештај о трошковима Босне и Херцеговине).

21. Закон о спровођењу Анекса „Г” Споразума о питањима сукцесије на територији Републике Српске („Службени гласник Републике Српске” број 71/10):

Члан 1.

Предмет овог закона је уређење спровођења Анекса „Г” Споразума о питањима сукцесије („Службени гласник БиХ”-Међународни уговори, број 10/01) (у даљњем тексту: Споразума) на територији Републике Српске, заштита имовине правних лица која су имовину стекла у поступку приватизације, а на којој су право коришћења и располагања имала предузећа у друштвеној својини са сједиштем у некој од бивших република Социјалистичке Федеративне Републике Југославије (у

даљњем тексту: СФРЈ), те статус поступака који за предмет имају рјешавање имовинско-правних односа над имовином предузећа са сједиштем на територији неке од држава које су настале распадом СФРЈ.

Члан 2.

Правна лица из члана 1. овог закона, која су стекла право на имовину у поступку приватизације, имају право на заштиту своје имовине у складу са чланом 8. Споразума и чланом 7. Анекса „Г” Споразума.

Члан 3.

Правним лицима која су имовину стекла на начин из члана 1. овог закона, у поступцима пред надлежним органима Републике Српске, обезбиједиће се равноправна заштита њихове имовине, до уређења статуса ове имовине билатералним споразумима, које ће закључити Босна и Херцеговина и државе које су настале након распада СФРЈ, а у складу са чланом 4. Анекса „Г” Споразума.

Члан 4.

(1) Судски и други поступци, који за предмет имају рјешавање имовинско-правних односа имовине правних лица са сједиштем на територији неке од држава које су настале распадом СФРЈ, а која се налази на територији Републике Српске, прекидају се у свим фазама.

(2) Прекид поступака из става 1. овог члана ће трајати до закључења одговарајућих уговора о уређењу имовинско-правних односа између Босне и Херцеговине и држава које су настале распадом СФРЈ.

Члан 5.

Овај закон ступа на снагу осмог дана од дана објављивања у „Службеном гласнику Републике Српске”.

22. Споразум о питањима сукцесије (Одлука о ратификацији Споразума о питањима сукцесије, „Службени гласник БиХ”-Међународни уговори, бр. 43/01 и 8/09 - исправка):

Члан 7.

Овај споразум заједно са свим накнадним споразумима захтијеваним у имплементацији Анекса овом споразуму коначно рјешава узајамна права и обавезе држава насљедница у погледу сукцесије која је предмет овог споразума. Чињеница да се он не бави другим питањима која се не тичу сукцесије не прејудицира права и обавезе држава, страна у овом споразуму у односу на та друга питања.

Члан 8.

Свака држава насљедница, на основу реципроцитета ће предузети потребне мјере у складу са својим интерним законом да би обезбиједила да се одредбе овог споразума признају и спроводе у њеним судовима, управним трибуналима и агенцијама и да остале државе насљеднице и њихови грађани имају приступ тим судовима, трибуналима и агенцијама да би се обезбиједила имплементација овог споразума.

Члан 9.

Овај споразум ће државе насљеднице имплементирати у доброј вјери, у духу повеље Уједињених нација и у складу са међународним правом.

Члан 10.

На овај споразум се не могу ставити никаква ограничења.

Анекс Г

Приватна својина и стечена права

Члан 1.

Приватна својина и стечена права грађана и других правних лица бивше СФРЈ ће бити заштићена од стране држава насљедница у складу са одредбама овог анекса.

Члан 2.

(1) (а) Права на покретну и непокретну имовину која се налази у држави насљедници и на коју су грађани или друга правна лица имали право 31. децембра 1990. године ће бити призната, заштићена и враћена од стране те државе у складу са успостављеним стандардима и нормама међународног права и независно од националности, држављанства, мјеста боравка или домицила тих лица. Ово ће обухватати лица која након 31. децембра 1990. године стичу држављанство или успостављају мјесто боравка или домицила у другој држави која није држава насљедница. Лица која нису у стању да остваре таква права ће имати право на обештећење у складу с нормама грађанског и међународног права.

(б) Сваки тобожњи пренос права на покретну или непокретну имовину учињен након 31. децембра 1990. године и закључен под присилом или у супротности са подставом (а) овог члана ће бити беспредметан и неважећи.

(2) Сви уговори закључени од стране грађана или других правних лица бивше СФРЈ до 31. децембра 1990. године укључујући и оне закључене од стране државних

предузећа, ће се поштовати без дискриминације. Државе насљеднице ће обезбиједити извршавање обавеза по таквим споразумима гдје је извршавање таквих споразума било спријечено распадом бивше СФРЈ.

Члан 3.

Државе насљеднице ће поштовати и заштитити права свих физичких и правних лица бивше СФРЈ на интелектуалну имовину укључујући патенте, заштитне знакове, ауторска права и остала сродна права (нпр. ауторски хонорари) и у том погледу ће се испуњавати захтјеви међународних конвенција.

Члан 4.

Државе насљеднице ће предузети такве радње које се могу захтијевати према општим принципима закона и које су иначе одговарајуће за обезбјеђење ефикасне примјене принципа наведених у овом анексу као што је закључивање билатералних споразума и обавјештавање судова и других надлежних власти.

Члан 5.

Ништа у горе поменутих одредбама овог анекса неће ићи на уштрб одредаба билатералних споразума закључених између држава насљедница по истом питању које у одређеним подручјима може бити пресудно између тих држава.

Члан 6.

Домаће законодавство сваке државе насљеднице у погледу права становања (станарско право/становањска правица/станарско право) ће се једнако примјенјивати на лица која су била држављани бивше СФРЈ и која су имала таква права без дискриминације по било којем основу као што је пол, раса, језик, вјероисповијест, политичка или друга мишљења, национално или социјално поријекло, припадност националним мањинама, имовина или неки други статус.

Члан 7.

Сва физичка и правна лица из сваке државе насљеднице ће, на основу реципроцитета, имати исто право приступа судовима, управним трибуналима и агенцијама те државе и других држава насљедница у сврху реализације заштите њихових права.

Члан 8.

Горе наведене одредбе овог анекса неће прејудуцирати гаранције недискриминације у односу на приватну својину и стечена права која постоје у домаћем законодавству држава насљедница.

Члан 9.

Ова одлука биће објављена у „Службеном гласнику БиХ” на босанском, хрватском и српском језику и ступа на снагу даном објављивања.

23. Одлука о спровођењу Анекса „Г” Споразума о питањима сукцесије на територији Босне и Херцеговине („Службени гласник БиХ” број 2/04):

Члан 1.

У циљу заштите приватне својине и стечених права грађана и правних лица из држава слѣдница бивше СФРЈ, потписника споразума о питањима сукцесије (у даљем тексту: Споразума), овом одлуком се уређује начин и поступак враћања у првобитно стање права на покретну и непокретну имовину, која се налази на територији Босне и Херцеговине.

Члан 2.

Грађани и друга правна лица из држава сукцесора бивше СФРЈ који су имали право на покретну и непокретну имовину која се налази на територији Босне и Херцеговине, сагласно одредбама члана 2. Анекса „Г” Споразума, обрађају се писменим захтјевом за враћање у првобитно стање наведеног права и то: за подручје Федерације БиХ-Кантону-односно Општини на чијем се подручју имовина налази, за подручје Републике Српске Министарству за економске односе и координацију Републике Српске, а за подручје Брчко Дистрикта Босне и Херцеговине градоначелнику (у даљњем тексту: надлежни органи) .

Члан 3.

Уз писмени захтјев из члана 2. Одлуке потребно је приложити одговарајућу документацију из које се неспорно може утврдити постојање права својине, односно стечених права на имовину у складу са одредбама чл. 1. и 2. Анекса „Г” Споразума.

Одговарајућом документацијом приложеном уз захтјев сматрају се изводи из земљишних књига, катастра некретнина, правоснажна судска пресуда, уговори или други правно ваљани документи.

Члан 4.

На основу документације прописане у члану 3. ове одлуке надлежни орган овлашћен за рјешавање о статусу имовине, утврђује основаност захтјева и доноси рјешење којим се утврђује постојање права на имовину или права на обештећење сагласно одредбама члана 2. Анекса „Г” Споразума у цијелини према захтјеву или у његовом дијелу.

Члан 5.

Када надлежни орган утврди да се на основу документације из члана 3. ове одлуке не може утврдити постојање права својине и стечених права на имовину, рјешењем ће одбити захтјев.

Члан 6.

Против рјешења из чл. 4. и 5. ове одлуке може се изјавити жалба: за подручје Федерације Влади Федерације Босне и Херцеговине, за подручје Републике Српске Влади Републике Српске и Влади Брчко Дистрикта Босне и Херцеговине за подручје Брчко Дистрикта Босне и Херцеговине. Жалба се изјављује у року од 15 дана од дана пријема рјешења.

Против одлуке по жалби из члана 6. може се покренути управни спор код надлежног суда ентитета, односно Брчко Дистрикта Босне и Херцеговине.

Члан 7.

Одлука ступа на снагу у складу са одредбама члана 12. став 1. Споразума о питањима сукцесије, тј. 30 дана након депоновања петог документа о ратификацији, и објавиће се у „Службеном гласнику БиХ”.

V. Допустивост

24. Захтјев је поднесен у складу са чланом VI/3ц) Устава Босне и Херцеговине, који гласи:

Уставни суд има надлежност у питањима која му упуту било који суд у Босни и Херцеговини а односи се на то да ли је закон на чијој ваљаности почива његова одлука сагласан са овим Уставом, Европском конвенцијом о људским правима и основним слободама и њеним протоколима, или са законима Босне и Херцеговине, или у погледу постојања или дјелокруга неког општег правила међународног јавног права које је од значаја за одлуку тог суда.

25. Захтјев за оцјену уставности поднио је Основни суд у Теслићу, што значи да је захтјев поднијело овлашћено лице из члана VI/3ц) Устава Босне и Херцеговине (види, Уставни суд, Одлука о допустивости и меритуму број У 5/10 од 26. новембра 2010. године, тач. 7-14, објављена у „Службеном гласнику Босне и Херцеговине” број 37/11). Имајући у виду одредбе члана VI/3ц) Устава Босне и Херцеговине и члана 17 став 1 Правила Уставног суда, Уставни суд сматра да је предметни захтјев допустив зато што га је поднио овлашћени субјекат, те да не постоји ниједан формални разлог из члана 17 став 1 Правила Уставног суда због којег захтјев не би био допустив.

26. Имајући у виду одредбе члана VI/3ц) Устава Босне и Херцеговине и члана 17 став 1 Правила Уставног суда, Уставни суд је утврдио да је предметни захтјев допустив, зато што га је поднио овлашћени субјекат, те да не постоји ниједан формални разлог из члана 17 став 1 Правила Уставног суда због којег захтјев није допустив.

VI. Меритум

27. Подносилац захтјева сматра да одредбе члана 4 Закона о спровођењу нису у складу са чланом III/3е) Устава Босне и Херцеговине и чланом 6 став 1 Европске конвенције. Навео је да би примјеном спорне одредбе били прекинути поступци извршења правоснажних судских одлука, а неизвршење правоснажних судских одлука представља повреду права на правично суђење.

28. Иако подносилац захтјева није проблематизовао питање уставне надлежности Републике Српске за доношење предметног закона, Уставни суд сматра да ово питање мора да се размотри у конкретном случају. Наиме, чињеница је да је Савјет министара Босне и Херцеговине, прије доношења оспореног закона, 15. децембра 2003. године као институција Босне и Херцеговине усвојио Одлуку о спровођењу Анекса Г Споразума о питањима сукцесије на територији Босне и Херцеговине. Дакле, постоје два прописа која су донијели законодавни органи различитог нивоа, чији називи и садржина указују да регулишу исту материју. То указује да Уставни суд не може да се ограничи искључиво на наводе из захтјева, тј. да испитује уставност појединих одредаба Закона о спровођењу Анекса Г Споразума о питањима сукцесије на територији Републике Српске без претходног испитивања уставне надлежности ентитета за доношење оваквог закона. Осим тога, у контексту прописане одредбе члана VI/3ц) Устава Босне и Херцеговине, према којој је Уставни суд надлежан да испита да ли је „закон [...] компатибилан са овим Уставом”, Уставном суду се, као претходно питање, неопходно поставља и питање уставне надлежности према Уставу БиХ доносиоца конкретног закона. Наведена уставна одредба, како је тумачи Уставни суд, у поступку конкретне контроле уставности даје шире могућности Уставном суду за испитивање комплетног текста закона, као и уставног основа за његово доношење. Оспорена одредба неког закона не може да егзистира самостално, независно од контекста цијелог текста закона за који је Уставни суд надлежан да претходно испита уставни основ за његово доношење. Уставни суд запажа да је у својој пракси усвојио становиште да не само поједине одредбе већ и цијели закон може бити предмет оцјене уставности (види Одлуку Уставног суда број У 1/99 од 14. августа 1999. године, тачка 2. и даље). Осим тога, Уставни суд је у више предмета оцјењивао уставност закона у ширем уставном контексту, не ограничавајући се на

одредбе Устава БиХ које су наведене у захтјеву (види, *mutatis mutandis*, Одлуку Уставног суда број У 11/08 од 30. јануара 2009. године, тачка 19, и Одлуку број У 6/06 од 29. марта 2008. године, тачка 21). Имајући у виду наведено, у конкретном случају Уставни суд ће предметни захтјев „размотрити у ширем уставном контексту”.

29. Уставни суд наглашава да је подјела надлежности између Босне и Херцеговине и ентитета сложено питање са којим се Уставни суд врло често сусретао када је одлучивао на основу члана VI/3а) Устава Босне и Херцеговине. Према мишљењу Уставног суда, управо текст Устава Босне и Херцеговине повлачи за собом велики број питања у односу на подјелу надлежности између Босне и Херцеговине и ентитета (види одлуке бр. У 5/98-I од 20. јануара 2000. године, У 5/98-II од 18. фебруара 2000. године, У 5/98-IV од 18. августа 2000. године, У 9/00 од 3. новембра 2000. године, Закон о Државној граничној служби Босне и Херцеговине, У 25/00 од 23. марта 2001. године, Одлука о измјенама и допунама Закона о путним исправама Босне и Херцеговине, У 26/01 од 28. септембра 2001. године, Закон о Суду Босне и Херцеговине, У 42/01 од 26. марта 2004. године, Споразум о успостављању паралелних односа између Савезне Републике Југославије и Републике Српске, У 42/03 од 17. децембра 2004. године, Закон о основима Јавног радио-телевизијског система и Јавног радио-телевизијског сервиса Босне и Херцеговине, У 14/04 од 29. октобра 2004. године, Закон о измјенама Закона о порезу на промет производа и услуга, У 14/05 од 2. децембра 2005. године, Закон о утврђивању и начину измирења унутрашњих обавеза Федерације Босне и Херцеговине, Закон о утврђивању и начину измирења унутрашњег дуга Републике Српске и Закон о измирењу обавеза по основу старе девизне штедње Дистрикта Брчко Босне и Херцеговине, У 17/05 од 26. маја 2006. године, Закон о оснивању Компаније за пренос електричне енергије, и У 11/08 од 30. јануара 2009. године, Закон о Високом судском и тужилачком савјету Босне и Херцеговине).

30. Иако је питање подјеле надлежности између Босне и Херцеговине и ентитета разматрано у бројним предметима, Уставни суд сматра да, у односу на ово питање, није могуће усвојити уопштено становиште које ће важити у свим случајевима, већ то питање (када постоји дилема у погледу подјеле надлежности) треба размотрити у сваком конкретном случају.

31. У конкретном случају питање које се намеће и на које Уставни суд треба да одговори јесте: Да ли Република Српска има уставну надлежност да донесе закон који се односи на спровођење (имплементацију) међународног уговора (Анекса Г Споразума о сукцесији) који је закључила Босна и Херцеговина и за чије испуњење је одговорна Босна и Херцеговина? Уставни суд наглашава да ова

одлука неће садржавати уопштена (генерална) становишта на основу којих би, у свим ситуацијама, било могуће одговорити да ли ентитети или било које друге административне јединице у Босни и Херцеговини имају уставну надлежност за доношење прописа који се односе на спровођење (имплементацију) међународног уговора који је закључила Босна и Херцеговина и на чије испуњење се обавезала Босна и Херцеговина. Ова одлука ће се искључиво бавити испитивањем надлежности Републике Српске да, у конкретном случају, донесе Закон о спровођењу Анекса Г Споразума о питањима сукцесије на територији Републике Српске у контексту релевантних одредаба Устава Босне и Херцеговине, релевантних одредаба Споразума о питањима сукцесије, те Анекса Г тог споразума, као и у контексту Одлуке (Савјета министара Босне и Херцеговине) о спровођењу Анекса Г Споразума о питањима сукцесије на територији Босне и Херцеговине.

32. Текст члана III/1 (надлежност институција Босне и Херцеговине) тачка е) Устава Босне и Херцеговине гласи: *Сљедећа питања спадају у надлежност институција Босне и Херцеговине:... Финансирање институција и међународних обавеза Босне и Херцеговине*, а текст члана IV/46) Устава Босне и Херцеговине гласи: *Парламентарна скупштина је надлежна за: ... Одлучивање о изворима и износу средстава за функционисање институција Босне и Херцеговине и за међународне обавезе Босне и Херцеговине*. Уставни суд сматра да цитиране одредбе Устава Босне и Херцеговине јасно прописују обавезу и надлежност Босне и Херцеговине да извршава међународне обавезе Босне и Херцеговине. Тај закључак слиједи јасан текст члана III/1e) Устава Босне и Херцеговине према коме је надлежност институцијâ Босне и Херцеговине да финансирају међународне обавезе Босне и Херцеговине, а према тексту члана IV/46) Устава Босне и Херцеговине, Парламентарна скупштина је надлежна да одлучује о изворима и износу средстава за међународне обавезе Босне и Херцеговине.

33. Према мишљењу Уставног суда, а имајући у виду да Устав Босне и Херцеговине прописује обавезу и надлежност Босне и Херцеговине да извршава међународне обавезе Босне и Херцеговине, слиједи логичан закључак да Устав Босне и Херцеговине указује (имплицира) да Босна и Херцеговина има (и) овлашћења да одлучује о начину (модалитету) извршавања међународних обавеза Босне и Херцеговине. Такав закључак Уставни суд заснива на чињеници да одређене одредбе Устава Босне и Херцеговине [IV/46)] дају надлежност Парламентарној скупштини Босне и Херцеговине да одлучује о изворима и износу средстава за међународне обавезе Босне и Херцеговине. Закључак да Босна и Херцеговина има овлашћења да одлучује о начину (модалитету) извршавања међународних обавеза

Босне и Херцеговине Уставни суд заснива (и) на чињеници да одредбе члана V/4а) Устава Босне и Херцеговине прописују: *Предсједавајући и министри заједно чине Министарски савјет са надлежностима за извршавање политике и одлука Босне и Херцеговине у подручјима из члана III, став 1, 4 и 5¹*. Наведене уставне одредбе [V/4а)] треба довести у везу са одредбама члана III став 1 тачка е) Устава Босне и Херцеговине које дају надлежност институцијама Босне и Херцеговине у области међународних обавеза Босне и Херцеговине из чега слиједи да је Савјет министара Босне и Херцеговине једна од институција Босне и Херцеговине која је, према мишљењу Уставног суда, надлежна да се брине (и) о извршавању међународних обавеза Босне и Херцеговине.

34. Дакле, Босна и Херцеговина, према релевантним одредбама Устава Босне и Херцеговине, има обавезу и надлежност за извршавање међународних обавеза Босне и Херцеговине у оквиру чега има и овлашћење да одлучује о начину извршавања међународних обавеза Босне и Херцеговине.

35. Сљедеће питање које се поставља јесте: Да ли се Босна и Херцеговина потписивањем, односно доношењем одлуке о ратификацији Споразума о питањима сукцесије (укључујући релевантне анексе тог споразума) обавезала на извршење међународне обавезе? То питање, према мишљењу Уставног суда, не треба детаљније образлагати. За Уставни суд нема никакве дилеме да се потписивањем, односно ратификацијом Споразума о питањима сукцесије са свим његовим релевантним анексима Босна и Херцеговина обавезала на извршавање међународне обавезе. С тим у вези, а имајући у виду образложење из претходног дијела одлуке, Уставни суд сматра да је Босна и Херцеговина надлежна за извршавање међународних обавеза које слиједе из Споразума о питањима сукцесије и његових релевантних анекса у оквиру чега Босна и Херцеговина има (и) овлашћење да одлучује о начину извршења међународних обавеза које произилазе из Споразума о питањима сукцесије са његовим релевантним анексима.

36. У односу на спровођење обавеза из Споразума о питањима сукцесије, као и Анекса Г тог споразума, Уставни суд запажа да наведени међудржавни споразум не садржи детаљније одредбе о начинима његовог спровођења, нити спречава државе наследице да донесу интерне прописе којима ће се ово питање додатно регулисати, а нити одређује ко (у оквиру држава наследица) може или треба да донесе такве прописе, што је сасвим логично за један међудржавни споразум.

¹ Очигледно је да се под ст. 1, 4 и 5 члана III подразумевају одредбе Устава Босне и Херцеговине.

37. Када је у питању спровођење (начин извршења) Анекса Г Споразума о питањима сукцесије, Уставни суд запажа да је Босна и Херцеговина, односно Савјет министара Босне и Херцеговине, 15. децембра 2003. године усвојила Одлуку о спровођењу Анекса Г Споразума и питањима сукцесије на територији Босне и Херцеговине. С тим у вези, Уставни суд се позива на одговор Савјета министара Босне и Херцеговине који је нагласио да је донио Одлуку о спровођењу Анекса Г Споразума о питањима сукцесије на територији Босне и Херцеговине, имајући у виду домете и значај конкретног питања и његове реперкусије на међународни положај државе Босне и Херцеговине, као и њену одговорност за спровођење међународних конвенција и уговора, а ради прецизирања обавеза надлежних органа приликом спровођења Анекса Г Споразума о питањима сукцесије. Савјет министара Босне и Херцеговине је нагласио да је на овај начин (доношењем Одлуке о спровођењу Анекса Г Споразума о питањима сукцесије на територији Босне и Херцеговине) Босна и Херцеговина потврдила одговорност за преузете обавезе и није оставила никакву дилему у вези са примјеном одредаба Анекса Г Споразума о питањима сукцесије.

38. Дакле, Босна и Херцеговина је ради извршавања преузетих међународних обавеза (у конкретном случају то су обавезе по основу Анекса Г Споразума о питањима сукцесије), те користећи се својим уставним овлашћењима да одлучује о начину (модалитету) извршавања тих међународних обавеза, донијела Одлуку о спровођењу Анекса Г Споразума о питањима сукцесије на територији Босне и Херцеговине.

39. Из члана 1 Одлуке о спровођењу Анекса Г Споразума о питањима сукцесије на територији Босне и Херцеговине произилази да се том одлуком, ради заштите приватне својине и стечених права грађана и правних лица из држава сљедница бивше СФРЈ (потписника Споразума о питањима сукцесије), уређују начин и поступак враћања у првобитно стање права на покретну и непокретну имовину која се налази на територији Босне и Херцеговине. Из члана 2 Одлуке о спровођењу Анекса Г Споразума о питањима сукцесије на територији Босне и Херцеговине (што је посебно битно имајући у виду околности конкретног случаја) произилази да се грађани и правна лица из држава сукцесора бивше СФРЈ који су имали право на покретну и непокретну имовину која се налази на територији Босне и Херцеговине обраћају писменим захтјевом за враћање у првобитно стање – за подручје Републике Српске Министарству за економске односе и координацију Републике Српске. Из члана 3 Одлуке о спровођењу Анекса Г Споразума о питањима сукцесије на територији Босне и Херцеговине произилази да је уз писмени захтјев из члана 2

ове одлуке потребно приложити одговарајућу документацију из које се неспорно може утврдити постојање права својине, а у истом члану се прописује да се под одговарајућом документацијом сматрају изводи из земљишних књига, катастра непокретности, правоснажна судска пресуда, уговори или друга правно ваљана документа. Из члана 4 Одлуке о спровођењу Анекса Г Споразума о питањима сукцесије на територији Босне и Херцеговине произилази да надлежни орган овлашћен за рјешавање о статусу имовине, на основу прописане документације, утврђује основаност захтјева и доноси рјешење којим се утврђује постојање права на имовину или права на обештећење у цјелини према захтјеву или у његовом дијелу. Из члана 5 Одлуке о спровођењу Анекса Г Споразума о питањима сукцесије на територији Босне и Херцеговине произилази да ће надлежни орган рјешењем одбити захтјев када на основу прописане документације утврди да не може да се утврди постојање права својине и стечених права на својину. Из члана 6 Одлуке о спровођењу Анекса Г Споразума о питањима сукцесије на територији Босне и Херцеговине произилази да се против рјешења из чл. 4 и 5 ове одлуке (што је посебно битно имајући у виду околности конкретног случаја) може да изјави жалба – за подручје Републике Српске Влади Републике Српске, а према другом ставу члана 6 исте одлуке, против одлуке о жалби из члана 6 може да се покрене управни спор код надлежног суда ентитета (у конкретном случају очигледно је да би то био надлежни суд за рјешавање о управном спору на територији Републике Српске).

40. Дакле, Босна и Херцеговина је Одлуком о спровођењу Анекса Г Споразума о питањима сукцесије на територији Босне и Херцеговине у цијелости прописала начин (поступак) извршавања међународних обавеза преузетих Анексом Г тог споразума. Оно што је битно нагласити, имајући у виду околности конкретног случаја, јесте да Одлука о спровођењу Анекса Г Споразума о питањима сукцесије на територији Босне и Херцеговине не садржи одредбе на основу којих би могло да се закључи да су ентитети (у конкретном случају то би била Република Српска) овлашћени/надлежни да донесу додатне прописе који би се односили на поступак спровођења (извршења) Анекса Г Споразума о питањима сукцесије на територији ентитета (Републике Српске). Према мишљењу Уставног суда, неспорно је да је Одлука о спровођењу Анекса Г Споразума о питањима сукцесије на територији Босне и Херцеговине „одлука институција Босне и Херцеговине” из члана III/36) Устава Босне и Херцеговине према којој уставној одредби ће се ентитети и све њихове административне јединице у потпуности придржавати овог устава..., као и одлука институција Босне и Херцеговине.

41. Иако Одлука о спровођењу Анекса Г Споразума о питањима сукцесије на територији Босне и Херцеговине не предвиђа могућност да ентитети донесу додатне

прописе у вези са спровођењем (извршењем) Анекса Г на њиховој територији, Уставни суд сматра неопходним (имајући у виду околности конкретног случаја) да упореди одредбе наведене одлуке са одредбама Закона о спровођењу Анекса Г Споразума о питањима сукцесије на територији Републике Српске.

42. Република Српска је 6. јула 2010. године донијела Закон о спровођењу Анекса Г Споразума о питањима сукцесије на територији Републике Српске. Према члану 1 наведеног закона, предмет овог закона је уређење спровођења Анекса Г Споразума о питањима сукцесије на територији Републике Српске, заштита имовине правних лица која су имовину стекла у поступку приватизације, а на којој су право коришћења и располагања имала предузећа у друштвеној својини са сједиштем у некој од бивших република СФРЈ, те статус поступака који за предмет имају рјешавање имовинскоправних односа на имовини предузећа са сједиштем на територији неке од држава које су настале распадом СФРЈ. Дакле, наведени закон се доноси ради заштите имовине правних лица (очигледно је да се под правним лицима подразумевају правна лица са сједиштем на територији Републике Српске) која су имовину стекла у поступку приватизације на којој су право коришћења и располагања имала предузећа у друштвеној својини са сједиштем у некој од република бивше СФРЈ (према мишљењу Уставног суда, очигледно је да су то предузећа на која се односи Одлука Савјета министара), а регулише се и статус поступака који се воде ради рјешавања имовинскоправних односа на имовини предузећа са сједиштем на територији неке од држава насталих распадом бивше СФРЈ (опет се ради о предузећима на које се односи Одлука Савјета министара Босне и Херцеговине). Према мишљењу Уставног суда, очигледно је да је предмет Закона о спровођењу Анекса Г Споразума о питањима сукцесије на територији Републике Српске потпуно супротан предмету Одлуке о спровођењу Анекса Г Споразума о питањима сукцесије на територији Босне и Херцеговине.

43. Чл. 2 и 3 Закона о спровођењу Анекса Г Споразума о питањима сукцесије на територији Републике Српске слиједи члан 1 наведеног закона, а њима се додатно наглашава заштита имовине предузећа са сједиштем на територији Републике Српске која су стекла имовину у поступку приватизације.

44. Претпоследњи, члан 4 Закона о спровођењу Анекса Г Споразума о питањима сукцесије на територији Републике Српске прописује да се прекидају судски и други поступци у свим фазама који за предмет имају рјешавање имовинскоправних односа на имовини правних лица са сједиштем на територији неке од држава које су настале распадом СФРЈ (а која имовина се налази на територији Републике Српске),

а прекид поступака ће трајати до закључења одговарајућих уговора о уређењу имовинскоправних односа између Босне и Херцеговине и држава које су настале распадом СФРЈ. Уставни суд запажа да се на основу наведене одредбе Закона о спровођењу Анекса Г Споразума о питањима сукцесије на територији Републике Српске могу да прекину (и) поступци који се воде пред органима управе, односно пред судом надлежним да рјешава о управном спору, а који се воде (или могу да буду покренути) на основу Одлуке о спровођењу Анекса Г Споразума о питањима сукцесије на територији Босне и Херцеговине. Очигледно је да таква могућност (прекид поступка пред управним или судским органима) није предвиђена Одлуком о спровођењу Анекса Г Споразума о питањима сукцесије на територији Босне и Херцеговине.

45. Дакле, Република Српска је, упркос постојању одлуке Босне и Херцеговине о спровођењу Анекса Г Споразума о питањима сукцесије на цијелој територији Босне и Херцеговине, донијела закон о спровођењу наведеног анекса на територији Републике Српске, без упоришта за доношење таквог закона у претходно донесеном спроведбеном пропису Босне и Херцеговине, те са одредбама које су у очигледној супротности са одредбама садржаним у цитираном спроведбеном пропису Босне и Херцеговине.

46. Уставни суд подсјећа да је Народна скупштина Републике Српске у одговору на захтјев навела да, иако је донесена поменута одлука (мисли се на Одлуку о спровођењу Анекса Г Споразума о питањима сукцесије на територији Босне и Херцеговине), она у пракси није отклонила административне недоречености и баријере, или, тачније, није заживјела у практичној примјени. С тим у вези, Уставни суд наглашава да се евентуални проблеми у спровођењу наведеног прописа који је донијела Босна и Херцеговина не могу да рјешавају тако што ће Република Српска донијети закон који ће *de facto* дерогирати пропис Босне и Херцеговине. Таква ситуација, према мишљењу Уставног суда, води кршењу Устава Босне и Херцеговине. С тим у вези, Уставни суд наглашава да постоје утврђене процедуре и могућности за измјене и допуне прописа које су донијели органи Босне и Херцеговине (па и конкретних одлука Савјета министара) које се у оваквим и сличним ситуацијама могу и треба да користе.

47. Чак и уколико би се Закон о спровођењу Анекса Г Споразума о питањима сукцесије на територији Републике Српске схватио на начин да искључиво прописује поступак пред редовним судовима и органима управе на територији Републике Српске, за шта Република Српска неспорно има уставну надлежност, Република

Српска ту своју неспорну надлежност не може да користи у конкретном случају, јер је поступак спровођења Анекса Г Споразума о питањима сукцесије пред органима управе и редовним судовима (укључујући и органе управе и редовне судове на територији Републике Српске) претходно регулисан прописом Босне и Херцеговине, односно Одлуком Савјета министара Босне и Херцеговине о спровођењу Анекса Г Споразума о питањима сукцесије на територији Босне и Херцеговине.

48. Даље, иако се Уставни суд определијелио, као што је то наведено у тачки 29, да захтјев подносиоца размотри као питање уставне надлежности Републике Српске за доношење предметног закона (дакле, не само уставности члана 4), Уставни суд сматра да је корисно, имајући у виду досадашњу праксу овог суда, те праксу Европског суда за људска права, макар у основним аспектима дати одговор у контексту постављеног захтјева и примјене принципа владавине права из члана I/2 Устава Босне и Херцеговине, а затим и права на правично суђење из члана II/3е) Устава Босне и Херцеговине, те члана 6 став 1 Европске конвенције кроз извршни поступак, што је, у конкретном случају, правна ситуација, односно фаза пред редовним-извршним судом.

49. Када је, дакле, у питању примјена спорне одредбе члана 4 Закона о спровођењу Анекса Г Споразума о питањима сукцесије на територији Републике Српске кроз извршни поступак, Уставни суд наглашава да држава, у принципу, не може да доноси законе којима ће зауставити извршење правоснажних судских одлука, јер би то било у супротности с принципом владавине права из члана I/2 Устава Босне и Херцеговине, а затим и с правом на правично суђење из члана II/3е) Устава Босне и Херцеговине, те чланом 6 став 1 Европске конвенције (види, Уставни суд, Одлука број *АП 969/04* од 23. марта 2005. године, објављена у „Службеном гласнику Босне и Херцеговине” број 27/05).

50. Уставни суд подсјећа, *mutatis mutandis*, и на Одлуку Европског суда за људска права *Чолић и други* против Босне и Херцеговине у којој је наведено да се „предметни случај односи, као и у случају Јеличић, на законско одлагање извршења цијеле једне категорије правоснажних пресуда због обима јавног дуга који произилази из ових пресуда. (...) Иако је ситуација таква да значајан број тужбених захтјева који се односе на ратну штету, а који још увијек нису окончани, може да доведе до тога да се они замијене једним генералним планом за накнаду штете, ово никако не утиче на обавезу тужене државе да изврши пресуде које су постале правоснажне прије израде таквог плана” (види, Европски суд за људска права, *Чолић и други* против Босне и Херцеговине, пресуда од 10. новембра 2009. године, апликације бр. 1218/07 и др., тачка 15).

51. Уставни суд истиче да извршни поступак подразумијева постојање извршне исправе, дакле и правоснажне пресуде којом је већ утврђено неко имовинско право. Прекидањем таквог извршног поступка суспендовано је право на извршење правоснажних одлука које су исходила правна лица из држава наследица, а које им је гарантовано чланом 6 став 1 Европске конвенције. Трајање таквог прекида није одређено извјесним догађајем и роком. Европски суд за људска права је сматрао да се извршење правоснажних пресуда може изузетно да одложи, односно да оправда, на основу генералног плана владе, али тиме није доведена у питање обавеза државе да изврши пресуде које су постале правоснажне прије израде таквог плана (*op. cit.*, Чолић и др. против БиХ, тачка 15). Стога, Уставни суд сматра да уплитање законодавца у извршење правоснажних одлука на начин прописан чланом 4 Закона о спровођењу представља повреду права на извршење судске одлуке, што нарушава срж права на правично суђење које штити члан II/3е) Устава Босне и Херцеговине и члан 6 став 1 Европске конвенције.

52. Коначно, с обзиром на то да је у питању уставна обавеза Босне и Херцеговине да изврши међународну обавезу Босне и Херцеговине, Уставни суд наглашава да се Одлука о спровођењу Анекса Г Споразума о питањима сукцесије на територији Босне и Херцеговине мора да поштује и примјењује у пракси, што се посебно односи на редовне судове који, према релевантним законским одредбама, по службеној дужности током цијелог поступка треба да пазе да ли за рјешавање конкретног спора имају судску и/или стварну надлежност, те, посебно, за шта је и до сада постојала могућност, одлучујући у сваком конкретном случају, да провјере као фактичко питање да ли је задовољен услов реципроцитета у односу на конкретну државу наследицу СФРЈ. Ово поготово имајући у виду праксу редовних судова држава потписница Споразума о сукцесији као што је то наведено у одговору Савјета министара Босне и Херцеговине према којем „...од стране субјеката активне легитимације, који су покренули судске поступке за заштиту својих права Савјет министара Босне и Херцеговине је обавијештен да судови у другим државама наследицама прекидају судске поступке позивајући се на реципроцитет”. Наиме, Споразум о сукцесији и његови анекси једнако обавезују све потписнице, па је, према мишљењу Уставног суда, примјена принципа реципроцитета ако не обавеза (Уставни суд није сматрао у конкретном случају да је неопходно дати одговор на питање обавезности, или тек могућности закључивања посебних билатералних споразума у складу са чл. 4 и 5 Анекса Г Споразума о питањима сукцесије укључујући и питање реципроцитета), онда сигурно могућност којом би се штитили интереси субјеката из Босне и Херцеговине у свим фазама поступка пред редовним судовима, односно другим надлежним органима.

53. Имајући у виду све наведено, Уставни суд сматра да Република Српска није имала уставну надлежност за доношење Закона о спровођењу Анекса Г Споразума о питањима сукцесије на територији Републике Српске, те да је, стога, наведени закон у цијелости неуставан према одредбама члана III/1е), члана III/3б), члана IV/4б) и члана V/4а) Устава Босне и Херцеговине.

VII. Закључак

54. Уставни суд закључује да Закон о спровођењу Анекса Г Споразума о питањима сукцесије на територији Републике Српске није сагласан са одредбама члана III/1е), члана III/3б), члана IV/4б) и члана V/4а) Устава Босне и Херцеговине.

55. У складу са успостављеним стандардима и нормама међународног права, те Споразума о сукцесији и његовим релевантним анексима, надлежни органи у Босни и Херцеговини, укључујући и редовне судове, могу да користе оне инструменте који ће, зависно од понашања других потписница Споразума о сукцесији, ефективно заштитити стечена или обезбиједити остваривање права која су предмет Споразума о сукцесији и његових анекса. То подразумева активну улогу и неопходну координацију и/или субординацију у складу са расподјелом надлежности између органа и институција у Босни и Херцеговини.

56. На основу члана 61 ст. 1 и 2 и члана 63 ст. 2 и 3 Правила Уставног суда, Уставни суд је одлучио као у диспозитиву ове одлуке.

57. У смислу члана 41 Правила Уставног суда, анекс ове одлуке чине изузета мишљења потпредсједника Миодрага Симовића и судије Златка М. Кнежевића супротна одлуци.

58. Према члану VI/5 Устава Босне и Херцеговине, одлуке Уставног суда су коначне и обавезујуће.

Предсједница
Уставног суда Босне и Херцеговине
Валерија Галић

Изузето мишљење о неслагању судије, проф. др Миодрага Симовића

Не слажем се са мишљењем већине у предмету број У 16/11 од 13. јула 2012. године. Следећа разматрања су довела до мог неслагања:

1. Уставни суд је морао да се ограничи на наводе из захтјева, тј. да испитује уставност само члана 4 Закона о спровођењу Анекса Г Споразума о питањима сукцесије на територији Републике Српске, односно да предметни захтјев не „размотри у ширем уставном контексту” (став 29 Одлуке). Суд је требало да буде везан садржином захтјева за оцјењивање уставности наведеног члана 4 и није требало да расправља о ономе што се у захтјеву не тражи чак и кад утврди да у Закону о спровођењу Анекса Г Споразума о питањима сукцесије на територији Републике Српске постоје и друге повреде уставних права. Према томе, предмет спора одређује подносилац захтјева, а не Уставни суд и Уставни суд може само да прихвати или одбије захтјев. Уставни суд не може да рјешава спорове које није покренуо овлашћени предлагач.

2. У овом предмету Уставни суд, доводећи у питање сопствену везаност Уставом, залазио је у дјелокруг других државних органа, оцјењујући тако (умјесто уставности) политичку опортуност и цјелисходност Закона, па и његову економску и социјалну вриједност. То отвара питање да ли Уставни суд поступа увијек опрезно и са умјереном уздржљивошћу, односно са „позитивним судским активизмом” и као вјерни тумач Устава БиХ.

3. Залажем се за „уздржаност и умјереност” Уставног суда и усвајање пресумпције уставности закона, чиме се закону признаје *benefit of the doubt*. Закон не смије да буде проглашен противуставним само због сумње у његову противуставност већ противуставност мора да буде очигледна. Наиме, мање је зло оставити на снази закон који је у незнатној мјери несагласан са уставом него прогласити неуставним и закон који то заиста (стварно) није.

4. Питање је да ли уставни судови у транзиционим земљама могу да иду у правцу неограниченог, односно „новог судског активизма” и докле, те колико је садашња позиција тих судова у свему компатибилна са улогом и мисијом уставносудских институција у модерним друштвима као независних државних органа. Прецизније речено, докле може да се иде и у којој мјери може да се прихвати процес „ослањања” политичких институција на уставне судове који се повећава, односно гдје је

граница излажења у сусрет очекивањима актера политичке власти да ови судови преузимају и рјешавају, позивајући се на устав и право, најкрупније и врло сложене конфликте у земљи, односно спорове са изразитом политичком садржином (нпр., о приватизацији, изборном систему и др.), а да при томе не угрозе своју позицију независног и политички неутралног контролора поштивања устава, која не смије да буде у сјенци оног што од њих очекује политичка власт или пак општа јавност. Усто, не треба заборавити да се, због неизграђеног демократског уставног поретка, у свом дјеловању ови судови неријетко крећу као контролори који нису ничим ограничени иако, према својој природи, уставносудска функција никад не може да буде апсолутно слободна, а још мање арбитарна, јер и њен вршилац мора да буде под уставом. Дакле, мора да постоји јасна граница изграђена у уставносудској пракси, уз ону утврђену у уставу, докле сеже дјеловање уставног суда у контроли уставности, како поступање уставног суда ван, односно боље рећи преко његове мисије, не би водило даљем нарушавању ионако крхког демократског легитимитета политичких институција у овим земљама и успостављању владавине уставних судија умјесто владавине устава (права) (видјети, др Боса Ненадић, О јемствима независности уставних судова, Београд, 2012, стр. 23-38).

Изузето мишљење о неслагању судије Златка М. Кнежевића

Нажалост, нисам сагласан са мишљењем већине у наведеном предмету, а због сљедећих разлога:

1. С поштовањем и разумијевањем прихватам разлоге изнесене у изузетом мишљењу академика, проф. др Миодрага Симовића, потпредсједника Уставног суда, а који дају и моје становиште према надлежности и поступању Уставног суда, поготово у сложеној уставној заједници попут наше.
2. Нарочито наглашавам да се свим својим искуством и интегритетом противим нејасном и, према мом мишљењу, изузетно опасном неприхватању Правила Уставног суда о границама захтјева за оцјену уставности (или апелације) а којим диспонира искључиво подносилац захтјева (или апелације).
3. Процедура (одредбе које утврђују процесна правила у одређеном судовању) је срж и основ сваког праведног одлучења и ако је подносилац ограничио свој захтјев (апелацију), онда Уставни суд не само да не може да претпоставља да би подносилац и то прекорачење хтио, већ не смије да крши своја раније установљена Правила (а за која се може сматрати да имају снагу процесног закона). У случају попут овога, када себи Уставни суд даје право да поступи супротно својим правилима, јасно клизимо у „провалију неправа”, како то пластично за овакве примјере каже академик Слободан Перовић.
4. Уставни суд је крајњи гарант и ослонац заштите „права” од „неправа” а, нажалост, у овој одлуци учинио је оно што другима не допушта-прекорачио је самонаметнута Правила.
5. Сви остали разлози о прихватању или неприхватању меритума захтјева за оцјену уставности блиједе у поређењу са оваквим издизањем над једнакошћу свих, па и Уставног суда, пред правилима процедуре или, прецизније речено, одредбама поступка.
6. Стога нисам прихватио већинско мишљење у овом предмету.

Predmet broj U 8/12

**ODLUKA O
DOPUSTIVOSTI I
MERITUMU**

Zahtjev Općinskog suda u Sarajevu (sutkinje Općinskog suda u Sarajevu Silvane Brković-Mujagić) za ocjenu kompatibilnosti članka 4. Zakona o sudskim taksama Kantona Sarajevo i članka 384. Zakona o parničnom postupku Federacije BiH sa članom II/3. (e) Ustava Bosne i Hercegovine i članom 6. stavak 1. Europske konvencije za zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda

Odluka od 23. studenog 2012. godine

Ustavni sud Bosne i Hercegovine u plenarnom sazivu, u predmetu broj U 8/12, rješavajući zahtjev **Općinskog suda u Sarajevu (sutkinja Općinskog suda u Sarajevu Silvana Brković-Mujagić)**, na temelju članka VI/3.(c) Ustava Bosne i Hercegovine, članka 59. stavak 2. alineja 2, članka 61. st. 1, 2. i 3. i članka 63. stavak 4. Pravila Ustavnog suda Bosne i Hercegovine („Službeni glasnik Bosne i Hercegovine” br. 60/05 i 64/08 i 51/09), u sastavu:

Valerija Galić, predsjednica
Tudor Pantiru, dopredsjednik
Miodrag Simović, dopredsjednik
Seada Palavrić, dopredsjednica
Mato Tadić, sudac
Constance Grewe, sutkinja
Mirsad Ćeman, sudac
Margarita Caca-Nikolovska, sutkinja
Zlatko M. Knežević, sudac

na sjednici održanoj 23. studenog 2012. godine donio je

ODLUKU O DOPUSTIVOSTI I MERITUMU

Djelomično se usvaja zahtjev Općinskog suda u Sarajevu (sutkinje Općinskog suda u Sarajevu Silvane Brković-Mujagić).

Utvrđuje se da odredba članka 4. Zakona o sudskim taksama Kantona Sarajevo („Službene novine Kantona Sarajevo” br. 21/09, 29/09 i 14/11) nije sukladna članku II/3.(e) Ustava Bosne i Hercegovine i članku 6. stavak 1. Europske konvencije za zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda.

Nalaže se Skupštini Kantona Sarajevo, sukladno članku 63. stavak 4. Pravila Ustavnog suda Bosne i Hercegovine, da najkasnije u roku od šest mjeseci od objave ove odluke u „Službenom glasniku Bosne i Hercegovine” usuglasi odredbu članka 4. Zakona o sudskim taksama Kantona Sarajevo („Službene novine Kantona Sarajevo” br. 21/09, 29/09 i 14/11) sa člankom

II/3.(e) Ustava Bosne i Hercegovine i člankom 6. stavak 1. Europske konvencije za zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda.

Nalaže se Skupštini Kantona Sarajevo da, sukladno članku 74. stavak 5. Pravila Ustavnog suda Bosne i Hercegovine, u roku iz prethodnog stavka obavijesti Ustavni sud Bosne i Hercegovine o mjerama poduzetim s ciljem izvršenja ove odluke.

Odbija se zahtjev Općinskog suda u Sarajevu (sutkinje Općinskog suda u Sarajevu Silvane Brković-Mujagić) za ocjenu ustavnosti članka 384. Zakona o parničnom postupku Federacije Bosne i Hercegovine („Službene novine Federacije BiH” br. 53/03, 73/05 i 19/06) u odnosu na članak II/3.(e) Ustava Bosne i Hercegovine i članak 6. stavak 1. Europske konvencije za zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda.

Utvrđuje se da je članak 384. Zakona o parničnom postupku Federacije Bosne i Hercegovine („Službene novine Federacije BiH” br. 53/03, 73/05 i 19/06) sukladan Ustavu Bosne i Hercegovine i članku 6. stavak 1. Europske konvencije za zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda.

Odluku objaviti u „Službenom glasniku Bosne i Hercegovine”, „Službenim novinama Federacije Bosne i Hercegovine”, „Službenom glasniku Republike Srpske” i u „Službenom glasniku Distrikta Brčko Bosne i Hercegovine”.

Obrazloženje

I. Uvod

1. Općinski sud u Sarajevu (sutkinja Općinskog suda u Sarajevu Silvana Brković-Mujagić, u daljnjem tekstu: podnositelj zahtjeva) podnio je 18. svibnja 2012. godine Ustavnom sudu Bosne i Hercegovine (u daljnjem tekstu: Ustavni sud) zahtjev za ocjenu kompatibilnosti članka 4. Zakona o sudskim taksama Kantona Sarajevo („Službene novine Kantona Sarajevo” br. 21/09, 29/09 i 14/11, u daljnjem tekstu: Zakon o sudskim taksama) i članka 384. Zakona o parničnom postupku Federacije BiH („Službene novine FBiH” br. 53/03, 73/05, 19/06, u daljnjem tekstu: ZPP) sa člankom II/3.(e) Ustava Bosne i Hercegovine i člankom 6. stavak 1. Europske konvencije za zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda (u daljnjem tekstu: Europska konvencija).

II. Postupak pred Ustavnim sudom

2. Na temelju članka 22. stavak 1. Pravila Ustavnog suda, od Zastupničkog doma i Doma naroda Parlamenta Federacije Bosne i Hercegovine (u daljnjem tekstu: Parlament FBiH), te od Skupštine Kantona Sarajevo (u daljnjem tekstu: Skupština KS) zatraženo je 31. svibnja 2012. godine da dostave odgovore na zahtjev u roku od 30 dana.
3. Parlament FBiH i Skupština KS nisu dostavili odgovore.

III. Zahtjev

a) Navodi iz zahtjeva

4. Podnositelj zahtjeva je naveo da je člankom 4. Zakona o sudskim taksama određeno da sud neće poduzimati nikakve radnje ako takseni obveznik nije platio taksu propisanu tim zakonom. Dalje, istom odredbom je propisano da će sud, u slučaju podnošenja podneska bez dokaza o plaćenju pristojbi, pozvati stranku, odnosno opunomoćenika, da u roku od osam dana uplati pristojbu „uz upozorenje da će joj podnesak biti vraćen”. Ako stranka u ostavljenom roku ne postupi po nalogu suda, sud će toj stranci podnesak vratiti zbog neplaćanja sudbene pristojbe „i smatrat će se kao da nije bio podnesen”. Podnositelj zahtjeva, također, navodi da je osporenom odredbom propisano isto postupanje i u slučaju kada sud odbije zahtjev za oslobađanje od plaćanja pristojbe. Iznimno, kako dalje Zakon propisuje, sud će postupati „po uloženom redovitom ili izvanrednom pravnom lijeku bez prethodno uplaćene sudbene pristojbe, ali će tada pristupiti prinudnoj naplati pristojbe”. Podnositelj zahtjeva je naveo i da je odredbom članka 384. ZPP određeno da svaka stranka prethodno sama podmiruje troškove koje je prouzročila svojim radnjama.

5. Podnositelj zahtjeva je naveo da je, postupajući u predmetu broj 65. 0 P 194758 11 P, rješenjem od 8. lipnja 2011. godine odbijen zahtjev za oslobađanje Mie Komljenović i Stefana Komljenovića (u daljnjem tekstu: tužitelji) od troškova postupka, a tužiteljima je naloženo da u tužbi označe visinu spora i, sukladno tomu, uplate sudbenu pristojbu. Također, u navedenom rješenju je, kako je istaknuo podnositelj zahtjeva, navedeno da će, u slučaju da ne postupe po nalogu suda, tužba biti vraćena i da će se smatrati kao da nije bila ni podnesena. Podnositelj zahtjeva je, dalje, istaknuo da je Kantonalni sud u Sarajevu (u daljnjem tekstu: Kantonalni sud) rješenjem od 16. studenog 2011. godine djelomično uvažio priziv tužitelja protiv navedenog prvostupanjskog rješenja koje je ukinuo u dijelu u kojem je bilo navedeno da će, u slučaju nepostupanja po prvostupanjskom rješenju, tužba biti vraćena i da će se smatrati da nije bila ni podnesena. Podnositelj zahtjeva navodi da je, nakon donošenja drugostupanjskog rješenja, ponovno pozvao tužitelje da uplate sudbenu

pristojbu, ali da oni to nisu učinili. Zbog toga, podnositelj zahtjeva ističe da, obzirom na osporenu odredbu spornog zakona, „ne može postupati po tužbi”, a obzirom na odluku Kantonalnog suda, „tužbu tužitelju ne može vratiti i smatrati da nije podnesena”. Stoga je podnositelj zahtjeva zastao u radu sa navedenim predmetom do odgovora Ustavnog suda na pitanje jesu li odredbe članka 4. Zakona o sudskim taksama i članka 384. ZPP u suprotnosti sa člankom II/3.(e) Ustava Bosne i Hercegovine i člankom 6. stavak 1. Europske konvencije „u odnosu na segment tog prava koji garantira pravo na pristup sudu”.

b) Činjenice predmeta povodom kojeg je podnesen zahtjev

6. Tužitelji su 25. travnja 2011. godine podnijeli tužbu protiv Nikole Komljenovića radi utvrđivanja nedostojnosti za nasljeđivanje, a 4. svibnja 2011. godine su podnijeli i zahtjev za određivanje mjere osiguranja. Uz tužbu tužitelji su dostavili i zahtjev za oslobađanje od troškova postupka, što su obrazložili time da je „majka tužitelja neuposlena, da je drugi tužitelj neuposlen, da je uposlena samo prva tužiteljica i da je njezina mjesečna plaća od koje se svi izdržavaju 1.510,00 KM”. Podnositelj zahtjeva je Rješenjem broj 65 0 P 194758 11 P od 8. lipnja 2011. godine odbio zahtjev tužitelja za oslobađanje od troškova postupka, naložio im da označe visinu spora u tužbi i u prijedlogu za mjeru osiguranja, te da, sukladno spornom zakonu, uplate sudbenu pristojbu prema visini spora a da dokaz o tomu dostave sudu. U stavku 3. dispozitiva prvostupanjskog rješenja je navedeno da će, ukoliko tužitelji ne postupe po ovim nalogima, sud tužbu i prijedlog za određivanje mjere osiguranja vratiti tužiteljima i smatrat će se „kao da zahtjevi i nisu bili podneseni”. U obrazloženju rješenja podnositelj zahtjeva je, između ostalog, obrazložio zbog čega je odbijen zahtjev tužitelja za oslobađanje od troškova postupka, kao i da su tužitelji, prema odredbi članka 23. Zakona o sudskim taksama, bili dužni poduzeti potrebne radnje za utvrđivanje visine spora, a potom dostaviti i dokaz o uplati sudbene pristojbe „sukladno Tarifi 1, st. 1. i 7. Tarife o sudbenim pristojbama”.

7. Kantonalni sud je Rješenjem broj 65 0 P 194758 11 GŽ od 16. studenog 2011. godine djelomično uvažio priziv tužitelja tako što je ukinio navedeni stavak 3. prvostupanjskog rješenja, a u preostalom dijelu to rješenje je potvrdio. U obrazloženju svoje odluke Kantonalni sud je naveo da je odredbom članka 11. stavak 1. Zakona o sudskim taksama propisana „mogućnost oslobađanja obveznika od plaćanja pristojbe, ako bi plaćanjem pristojbe, a imajući u vidu visinu sredstava iz kojih se obveznik i članovi njegovog kućanstva izdržavaju, ta sredstva bila u tolikoj mjeri umanjena da bi time bila ugrožena njihova egzistencija”. Stavkom 2. istog članka, kako je dalje naveo Kantonalni sud, propisano je da će sud ocijeniti sve okolnosti, „a osobito će uzeti u obzir vrijednost mjerodavnu za naplatu pristojbe, ukupan prihod i imovinu pristojbenog obveznika i članova njegovog kućanstva koje pristojbeni obveznik izdržava”. Kantonalni sud je

ukazao i na članak 12. Zakona o sudskim taksama u kojem su propisani dokazi koje sud može ocijeniti prije odlučnja o oslobađanju od plaćanja pristojbe, pa je, obzirom na to, zaključio da je prvostupanjski sud pravilno ocijenio da „tužitelji nisu, niti mogu spadati u kategoriju socijalno ugroženih osoba”, te da „prezentirano opće imovno stanje tužitelja ne ukazuje da oni ne mogu podmiriti te troškove bez štete po nužno izdržavanje”. Kantonalni sud nije prihvatio ni prizivni prigovor da tužitelji ne mogu odrediti visinu spora, jer nisu određeni nasljednički dijelovi, navodeći da tužitelji trebaju „odrediti vrijednost predmeta spora prema vrijednosti čiste zaostavštine, ili dijela zaostavštine za koji smatraju da im pripada i izvrše obvezu plaćanja pristojbe”.

8. Međutim, Kantonalni sud je zaključio da je odluka u pogledu vraćanja tužbe i prijedloga za određivanje mjere osiguranja protivna odredbi članka 321. stavak 2. ZPP zbog obveze suda „da sâm odredi vrijednost spora ukoliko je tužitelj vrijednost predmeta spora suviše visoko ili suviše nisko naznačio, što daje mogućnost nastavka postupka sa vrijednosti spora koju je odredio sâm sud”. Dalje, Kantonalni sud je naveo da odredba članka 53. stavak 1. ZPP propisuje da se parnični postupak pokreće tužbom nakon čega nastaju „posljedice značajne za parnični postupak, kao, npr., prekid zastare, stjecanje prava na kamatu, uspostava dvostranopravnog odnosa između tužitelja i suda itd., te stoga, bez obzira na zakonsku obvezu suda da ne poduzima nikakve radnje dok pristojbeni obveznik ne plati propisanu pristojbu prema [spornom zakonu] [...], prvostupanjski sud ne može vratiti tužbu tužitelju i smatrati da ona nije podnesena, jer su pravne posljedice podnošenjem tužbe već nastale i ne mogu prestati zbog neplaćanja sudbene pristojbe”.

IV. Relevantni propisi

9. U **Ustavu Bosne i Hercegovine** relevantne odredbe glase:

Članak II/2. Međunarodni standardi

U Bosni i Hercegovini izravno se primjenjuju prava i slobode garantirani Europskom konvencijom za zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda kao i u njezinim protokolima. Ovi akti imaju prioritet nad svim ostalim zakonima.

Članak II/3. Popis prava

Sve osobe na teritoriju Bosne i Hercegovine uživaju ljudska prava i temeljne slobode iz ovog članka stavak 2. što uključuje:

[...]

e) Pravo na pravično saslušanje u građanskim i krivičnim stvarima i druga prava vezana za krivične postupke. [...]

Članak II/6. Provedba

Bosna i Hercegovina, i svi sudovi, uredi, državni organi, i tijela kojima posredno rukovode entiteti ili koji djeluju unutar entiteta, primjenjivat će i poštivati ljudska prava i temeljne slobode navedene u stavku 2.

10. U **Zakonu o sudskim taksama Kantona Sarajevo** („Službene novine Kantona Sarajevo” br. 21/09, 29/09 i 14/11) relevantne odredbe glase:

Član 3.

(Obavezno dostavljanje dokaza o plaćenju taksi)

(1) Uz podnesak (tužba, prijedlog, pravni lijek i dr.) obavezno se dostavlja dokaz o plaćenju taksi. [...]

Član 4.

(Uzajamnost plaćanja takse i preduzimanja radnji u postupku)

(1) Sud neće preduzimati nikakve radnje ako takseni obveznik nije platio taksu propisanu ovim zakonom. U slučaju podnošenja podneska bez dokaza o plaćenju taksi, sud će pozvati stranku, odnosno njenog punomoćnika, da uplati taksu u roku od 8 dana, uz upozorenje da će joj podnesak biti vraćen. Ako stranka ne ispoštuje određeni rok, sud će podnesak vratiti uz obavijest da je vraćen zbog neplaćanja sudske takse i smatrat će se kao da nije bio podnesen.

(2) Sud će postupati na način utvrđen u stavu 1. ovog člana i u slučaju kada odbije zahtjev za oslobađanje plaćanja takse.

(3) Rokovi po Zakonu o parničnom postupku ne počinju teći dok taksa nije plaćena ili dok sud nije riješio zahtjev za oslobađanje od plaćanja takse.

(4) Izuzetno od stava (1) ovog člana, ukoliko takseni obveznik ne postupi po pozivu suda i u ostavljenom roku ne uplati taksu na uloženi redovni ili vanredni pravni lijek, podnesak neće biti vraćen, već će se nastaviti postupak po uloženom pravnom lijeku, a prinudnoj naplati sudske takse pristupiće se u skladu sa odredbama ovog zakona.

Član 5.

(Vrijeme nastanka obaveze plaćanja takse)

Ako ovim zakonom nije drugačije propisano, taksena obaveza nastaje:

a) za podneske - danom njihovog podnošenja; [...]

Član 8.

(Rok zastare naplate takse)

Pravo na naplatu takse zastarijeva u roku od pet (5) godina od dana nastanka taksene obaveze.

Član 11.

(Ko može biti oslobođen od obaveze plaćanja takse)

(1) Sud može osloboditi obveznika od plaćanja takse ako bi plaćanjem takse, imajući u vidu visinu sredstava iz kojih se obveznik i članovi njegovog domaćinstva izdržavaju, ta sredstva bila u tolikoj mjeri umanjena da bi time bila ugrožena njihova egzistencija.

(2) Odluku iz stava (1) ovog člana donosi sud na pismeni zahtjev taksenog obveznika. Prije donošenja odluke, sud će cijeniti sve okolnosti, a naročito će uzeti u obzir vrijednost mjerodavnu za naplatu takse, ukupan prihod i imovinu taksenog obveznika i članova njegovog domaćinstva, koje takseni obveznik izdržava. [...]

Član 12.

(Dokazi za oslobađanje od obaveze za plaćanje takse)

(1) Visina prihoda taksenog obveznika i članova njegovog domaćinstva, dokazuje se na osnovu uvjerenja nadležnog centra za socijalni rad, odnosno drugih pismenih dokaza koje je takseni obveznik dužan da podnese o svom imovnom stanju.

(2) Uvjerenje iz stava (1) ovog člana služi kao dokaz za oslobađanje od plaćanja takse samo ako od njegovog izdavanja do podnošenja zahtjeva za oslobađanje nije proteklo više od šest mjeseci.

(3) Kada je to potrebno, sud može, po službenoj dužnosti, pribaviti potrebne podatke i obavještenja o imovnom stanju taksenog obveznika i članova njegovog domaćinstva, a može o tome saslušati i protivnu stranku.

(4) Protiv odluke suda kojom je usvojen prijedlog za oslobađanje od plaćanja takse nije dozvoljena posebna žalba.

Član 20.

(Utvrdjivanje vrijednosti predmeta spora u parničnom postupku)

(1) U parničnom postupku taksa se plaća prema vrijednosti predmeta spora.

(2) Ako ovim zakonom nije drugačije određeno, odredbe propisa o parničnom postupku, na osnovu kojih se utvrđuje vrijednost spora, primjenjuju se i prilikom određivanja vrijednosti spora radi naplate takse.

Član 23.

(Utvrdjivanje vrijednosti predmeta spora u sporovima iz nasljednog prava)

Ako je predmet spora nasljedno pravo na cijeloj zaostavštini, kao vrijednost predmeta spora uzima se vrijednost čiste zaostavštine, a ako je predmet spora samo jedan dio zaostavštine ili određena stvar iz zaostavštine, kao vrijednost predmeta spora uzima se čista vrijednost tog dijela, odnosno stvari.

Član 31.

(Prinudna naplata neplaćene takse)

(1) Takse čiji se iznos određuje na kraju postupka, takseni obveznik je dužan platiti u roku od osam dana od prijema rješenja iz člana 19. ovog zakona. Ako takseni obveznik ne plati taksu u navedenom roku, sud će zatražiti od nadležne ispostave Porezne uprave Federacije Bosne i Hercegovine (u daljem tekstu: nadležna ispostava) a na čijoj teritoriji se nalazi prebivalište, odnosno sjedište taksenog obveznika, da se naplata dužne takse izvrši prinudnim putem.

11. U **Zakonu o parničnom postupku Federacije BiH** („Službene novine FBiH” br. 53/03, 73/05, 19/06) relevantne odredbe glase:

Članak 53.

(1) Parnični postupak se pokreće tužbom. [...]

Članak 384.

Svaka stranka prethodno sama snosi troškove koje je prouzrokovala svojim radnjama.

V. Dopustivost

12. Pri ispitivanju dopustivosti zahtjeva Ustavni sud je pošao od odredbe članka VI/3.(c) Ustava Bosne i Hercegovine.

Članak VI/3.(c) Ustava Bosne i Hercegovine glasi:

c) Ustavni sud će imati nadležnost za pitanja koja mu podnese bilo koji sud u Bosni i Hercegovini, a koja se tiču toga je li neki zakon o čijoj valjanosti ovisi njegova odluka sukladno ovom Ustavu, s Europskom konvencijom za ljudska prava i temeljne slobode i njezinim protokolima, ili sa zakonima Bosne i Hercegovine, ili koja se tiču postojanja ili djelokruga nekog općeg pravila međunarodnog javnog prava koje je bitno za odluku suda.

13. Zahtjev za ocjenu ustavnosti podnio je Općinski sud u Sarajevu (sutkinja Općinskog suda u Sarajevu Silvana Brković-Mujagić), što znači da je zahtjev podnijela ovlaštena

osoba iz članka VI/3.(c) Ustava Bosne i Hercegovine (vidi, Ustavni sud, Odluka o dopustivosti i meritumu broj *U 5/10* od 26. studenog 2010. godine, toč. 7-14, objavljena u „Službenom glasniku Bosne i Hercegovine” broj 37/11). Imajući u vidu odredbe članka VI/3.(c) Ustava Bosne i Hercegovine i članka 17. stavak 1. Pravila Ustavnog suda, Ustavni sud smatra da je predmetni zahtjev dopustiv zato što ga je podnio ovlašteni subjekt, te da ne postoji nijedan formalni razlog iz članka 17. stavak 1. Pravila Ustavnog suda zbog kojeg zahtjev ne bi bio dopustiv.

VI. Meritum

14. Podnositelj zahtjeva traži da Ustavni sud odluči o kompatibilnosti članka 4. Zakona o sudskim taksama i članka 384. ZPP sa člankom II/3.(e) Ustava Bosne i Hercegovine i člankom 6. stavak 1. Europske konvencije koji garantiraju pravo na pristup sudu kao neodvojiv dio prava na pravično suđenje.

a) Relevantna načela u svezi sa pravom na pristup sudu

15. Članak 6. stavak 1. Europske konvencije u relevantnom dijelu glasi:

1) Prilikom utvrđivanja građanskih prava i obveza ili osnovanosti bilo kakve krivične optužbe protiv njega, svako ima pravo na pravičnu i javnu raspravu u razumnom roku pred neovisnim i nepristranim, zakonom ustanovljenim sudom. [...]

16. Kako su Europski i Ustavni sud, u svojoj jurisprudenciji, konzistentno ukazivali, pravo na pravično suđenje iz članka 6. stavak 1. Europske konvencije osigurava, između ostalog, svakome pravo da svoj zahtjev u svezi sa građanskim pravima i obvezama iznese pred sud ili „tribunal”. Na ovaj način ova odredba sadrži „pravo na sud” iako ono nije eksplicitno navedeno u odredbi članka 6. stavak 1. Europske konvencije, a „pravo na pristup sudu” samo je jedan element tog prava bez kojeg ne bi bilo moguće uživanje u drugim garancijama propisanim navedenom odredbom. Naime, načela pravičnosti, javnosti i ekspeditivnosti sudbenog postupka ne bi imala nikakve vrijednosti ukoliko se sudbeni postupak ne bi mogao pokrenuti. Osim toga, teško bi bilo zamisliti vladavinu prava, kao temeljno načelo prava na pravično suđenje, bez mogućnosti pokretanja postupka pred sudom ili „tribunalom”, pa se neće smatrati da je pravo na pristup sudu učinkovito ako u nacionalnom pravu postoje procesne smetnje kojima se *de facto* lice onemogućava da podnese tužbu sudu (vidi, Europski sud za ljudska prava, *Kreuz protiv Poljske*, presuda od 19. lipnja 2001. godine, aplikacija broj 28249/95, točka 52. sa daljnjim referencama, i Ustavni sud, Odluka o dopustivosti i meritumu broj *U 6/12* od 13. srpnja 2012. godine, točka 26, objavljena u „Službenom glasniku BiH” broj 75/12).

17. Međutim, pravo na sud nije apsolutno. Ono može biti podvrgnuto određenim ograničenjima, budući da ovo pravo, po svojoj naravi, zahtijeva da bude uređeno na odgovarajući način. Garantiranjem pojedincima prava na učinkovit pristup sudu radi odlučivanja o njihovim građanskim pravima i obvezama članak 6. stavak 1. Europske konvencije ostavlja državama slobodan izbor sredstava koje će koristiti u tom pravcu, pa države članice imaju određen stupanj diskrecijske ocjene u tom pogledu. Ipak, odluka o tomu ne može biti na štetu prava garantiranih Europskom konvencijom (vidi, Europski sud za ljudska prava, *Kreuz protiv Poljske*, presuda od 19. lipnja 2001. godine, aplikacija broj 28249/95, toč. 52-53. sa daljnjim referencama).

18. Ustavni sud ukazuje da Europski sud u svojoj praksi nikada nije isključio mogućnost da interesi pravičnog postupka mogu opravdati nametanje financijskih ograničenja prava na pristup sudu. U svezi s tim, Europski sud je zaključio da obveza garantiranja učinkovitog prava na pristup sudu ne znači samo odsustvo miješanja već može zahtijevati od države poduzimanje različitih oblika pozitivne akcije, ali da se iz toga ne može zaključiti da se svakome mora osigurati pravo na besplatni postupak pred sudom ili pravo na besplatnu pravnu pomoć. Imajući to u vidu, Europski sud je zaključio da se zahtjev za plaćanje sudbene pristojbe kada se od suda traži da odluči o nekom građanskom pravu, ne može *per se* smatrati inkompatibilnim sa člankom 6. stavak 1. Europske konvencije. Međutim, visina te pristojbe, uključujući i mogućnost stranke u postupku da tu pristojbu plati, te faza postupka u kojoj se takvo ograničenje pristupa sudu nameće čimbenici su koji se moraju uzeti u obzir kada se odlučuje o tomu je li osoba imala pravo na pristup sudu ili ne (*ibid.*, *Kreuz protiv Poljske*, toč. 59-60).

19. Dalje, pri ocjenjivanju je li prekršeno pravo na pristup sudu Europski sud procjenjuje jesu li nametnuta ograničenja takva da se njima umanjuje sama suština prava na pravično suđenje. U svezi s tim, Europski sud osobito ističe da ograničenja prava na pristup sudu ili tribunalu neće biti sukladna članku 6. stavak 1. Europske konvencije ako nemaju legitiman cilj i ako ne postoji proporcionalnost između sredstava ograničavanja tog prava i cilja koji se želi postići (*ibid.*, *Kreuz protiv Poljske*, točka 55). Cilj ovakve analize je utemeljen na načelu da Europska konvencija garantira prava koja su praktična i učinkovita, a ne teorijska i iluzorna, koji ima osobit značaj za pravo pristupa sudu obzirom na prominentno mjesto koje pravo na pravično suđenje ima u demokratskom društvu (*idem.*, *Kreuz protiv Poljske*, točka 57. sa daljnjim referencama).

b) Primjena relevantnih načela i pitanje ustavnosti članka 4. spornog zakona

20. U konkretnom slučaju Ustavni sud ukazuje da se osporenim člankom 4. Zakona o sudskim taksama propisuje „uzajamnost plaćanja sudbene pristojbe i poduzimanja radnji

u postupku”, i to tako što se u stavku 1. navedenog članka eksplicitno propisuje da „sud neće poduzimati bilo kakve radnje ako pristojbeni obveznik nije platio pristojbu propisanu ovim zakonom”. Dalje, ovom odredbom se propisuje i da će sud pozvati stranku da uplati pristojbu u roku od osam dana uz upozorenje da će joj podnesak biti vraćen, a ako stranka „ne ispoštuje određeni rok, sud će podnesak vratiti uz obavijest da je vraćen zbog neplaćanja sudbene pristojbe i smatrat će se kao da nije bio podnesen”. Iz ovakve odredbe proizlazi da Zakon o sudskim taksama eksplicitno onemogućava postupanje suda po podnescima, uključujući i tužbe, ukoliko uz njih nije dostavljen dokaz o unaprijed plaćenju pristojbi, a stranka nije oslobođena plaćanja troškova postupka.

21. Pri analizi pitanja je li ovakva odredba sukladna pravu na pristup sudu, Ustavni sud, najprije, zapaža da sudbene pristojbe propisane Zakonom o sudskim taksama predstavljaju javne prihode koji se plaćaju u korist proračuna Kantona Sarajevo, a plaća ih osoba po čijem zahtjevu ili u čijem interesu se poduzimaju radnje u postupku. Iz Zakona o sudskim taksama proizlazi da je zakonodavac uzio u obzir različite situacije u svezi sa pristojbenim obveznikom (imovinsko i socijalno stanje i sl.), te da je sukladno tomu predvidio, pod određenim uvjetima, i mogućnost oslobađanja od plaćanja sudbene pristojbe. Također, Zakon o sudskim taksama je predvidio, u određenim slučajevima propisanim člankom 4. stavak 4, i mogućnost naplate sudbene pristojbe prinudnim putem, što predstavlja određenu vrstu sankcije za neizvršenje ove obveze. Međutim, osporenom odredbom članka 4. Zakona o sudskim taksama zakonodavac je propisao „uzajamnost plaćanja sudbene pristojbe i poduzimanja radnji u postupku”, tako što je vođenje sudbenog postupka nakon podnošenja tužbe uvjetovao plaćanjem sudbene pristojbe, što, također, predstavlja vrstu sankcije zbog neplaćanja propisane sudbene pristojbe. U svezi s tim, Ustavni sud ukazuje da je ubiranje javnih prihoda u korist proračuna, u konkretnom slučaju sudbenih pristojbi, te poštivanje propisa u svezi s tim svakako legitiman cilj koji zakonodavac slijedi. Međutim, postavlja se pitanje je li propisivanjem ograničenja prava na pristup sudu na način da se stranci onemogućuje vođenje sudbenog postupka zbog neplaćanja sudbene pristojbe u vrijeme dostave podneska, odnosno tužbe sudu, uspostavljena proporcionalnost između legitimnog cilja koji se želi postići i prava pojedinaca na pristup sudu.

22. Ustavni sud ukazuje da je Dom za ljudska prava u svojoj praksi razmatrao pitanje prava na pristup sudu, ali isključivo obzirom na visinu sudbene pristojbe koju je stranka u postupku morala platiti i odbijanje zahtjeva za oslobađanje od plaćanja sudbene pristojbe, kao mogući čimbenik ograničavanja prava na pristup sudu. Međutim, u tom predmetu relevantni zakon koji se u to vrijeme primjenjivao propisivao je da „sud ne može odbiti registraciju i procesuiranje građanske tužbe samo na temelju toga što stranka koja pokreće tužbu nije unaprijed platila sudbenu pristojbu” (vidi, Dom za ljudska prava, Odluka o

prihvatljivosti i meritumu broj CH/98/1297 D. B. i J. B. protiv Bosne i Hercegovine i Federacije BiH od 2. rujna 2003. godine, objavljena na <http://www.hrc.ba/commission/bos/default.htm>). Međutim, u konkretnom slučaju situacija je, kako je već navedeno, u odnosu na zakonski propis drugačija.

23. U svezi s tim, Ustavni sud naglašava da reguliranje plaćanja sudbenih pristojbi kao javnih prihoda mora biti sukladno ustavnim načelima zaštite ljudskih prava i sloboda, što znači, između ostalog, da se propisivanjem načina izvršenja obveze građana na plaćanje sudbene pristojbe ne smije derogirati sudbena zaštita ustavnih prava i sloboda. U konkretnom slučaju Ustavni sud ukazuje da se, prema članku 53. ZPP, parnični postupak pokreće tužbom, što za stranku u tom postupku proizvodi određene procesnopravne i materijalnopravne posljedice: prekida se prekluzivni zakonski rokovi za podnošenje tužbe, prekida se rokovi zastarjelosti potraživanja i dospijeca obveza, pravo izbora alternativne obveze koje pripada tužitelju iscrpljuje se podnošenjem tužbe, nadležnost suda se određuje prema činjenicama koje su postojale u vrijeme podnošenja tužbe itd. U takvim slučajevima vraćanje tužbe stranci i smatranje da ta tužba nije ni bila podnesena, kako to propisuje odredba članka 4. Zakona o sudskim taksama, može dovesti do gubljenja prava koja su propisana drugim zakonima, što bi za stranku u postupku nedvojbeno proizvelo neotklonjive štetne posljedice i onemogućilo joj sudbenu zaštitu priznatih prava. Na taj način se, prema mišljenju Ustavnog suda, dovodi u pitanje sama suština prava na pristup sudu, odnosno prava na pravično suđenje iz članka 6. stavak 1. Europske konvencije. Ovakav zaključak ne mijenja ni to što je stavkom 3. članka 4. Zakona o sudskim taksama propisano da „*rokovi po Zakonu o parničnom postupku ne počinju teći dok pristojba nije plaćena ili dok sud nije riješio zahtjev za oslobođanje od plaćanja pristojbe*”, budući da se ova odredba ne odnosi na spomenute prekluzivne rokove ili rokove zastare potraživanja koji nisu propisani ZPP, već drugim odgovarajućim zakonima.

24. Dalje, kako je već rečeno, stavkom 4. članka 4. Zakona o sudskim taksama propisano je da podnesak neće biti vraćen ako nije plaćena pristojba, ali samo u odnosu „na uloženi redoviti ili izvanredni pravni lijek” u kojem slučaju će se postupak nastaviti, a pristojba naplatiti prinudnim putem sukladno odredbama Zakona o sudskim taksama. Ustavni sud zapaža da nije jasno zbog čega je zakonodavac odlučio da se samo pristojbe na izjavljene pravne lijekove mogu naplatiti prinudnim putem, te zašto takav mehanizam nije propisao i kao sredstvo za postizanje legitimnog cilja u slučaju neplaćanja pristojbe na podneske, odnosno podnesenu tužbu, umjesto što je u tim slučajevima onemogućio vođenje postupka. Ustavni sud, također, ukazuje da se u tom pravcu nadležni zakonodavac, Skupština KS, nije izjasnio jer nije dostavio odgovor na zahtjev, a Ustavni sud ne može za takvo normativno opredjeljenje naći bilo kakvo razumno opravdanje tim prije što je očigledno

da postoje mogućnost i mehanizmi za prinudnu naplatu, te činjenicu da pravo javne vlasti na naplatu sudbene pristojbe zastarijeva u prilično dugom roku od pet godina od dana nastanka pristojbene obveze, kako to propisuje članak 8. Zakona o sudskim taksama.

25. Imajući u vidu sve navedeno, Ustavni sud smatra da se ograničavanje prava na pristup sudu za koji se zakonodavac opredijelio radi redovite i uredne naplate sudbenih pristojbi kao javnih prihoda – onemogućavanje vođenja postupka po podnesenoj tužbi zbog neplaćanja sudbene pristojbe unaprijed, ne može smatrati sredstvom koje je proporcionalno ostvarenju legitimnog cilja. Naprotiv, ovakvim normiranjem se narušava sama suština prava na pristup sudu kao neodvojivog dijela prava na pravično suđenje iz članka II/3.(e) Ustava Bosne i Hercegovine i članka 6. stavak 1. Europske konvencije.

26. Na temelju navedenog Ustavni sud smatra da je odredba članka 4. Zakona o sudskim taksama protivna pravu na pravično suđenje iz članka II/3.(e) Ustava Bosne i Hercegovine i članka 6. stavak 1. Europske konvencije.

27. Također, Ustavni sud zapaža da podnositelj zahtjeva ističe da Zakon o sudskim taksama onemogućava postupanje po podnesenoj tužbi zbog neplaćene pristojbe, a da odluka Kantonalnog suda onemogućava podnositelja zahtjeva da vrati tužbu i smatra da nije bila ni podnesena, te da zbog svega toga „ne može postupati po tužbi”. U svezi sa ovim navodima, Ustavni sud naglašava da njegova zadaća nije da daje upute podnositelju zahtjeva kako da vodi postupak. Međutim, Ustavni sud ukazuje da članak II/6. Ustava Bosne i Hercegovine propisuje obvezu, između ostalog, svakog suda u Bosni i Hercegovini da izravno primjenjuje Europsku konvenciju, koja, u smislu članka II/2. Ustava BiH, ima prioritet nad svim ostalim zakonima, pa tako i nad Zakonom o sudskim taksama.

c) Pitanje ustavnosti članka 384. ZPP

28. Podnositelj zahtjeva, također, traži da Ustavni sud ispita ustavnost odredbe članka 384. ZPP kojim je propisano da svaka stranka „prethodno sama snosi troškove koje je prouzročila svojim radnjama”. U svezi sa ovim zahtjevom Ustavni sud zapaža da se ova odredba odnosi i na tužitelja i na tuženog, ali i na ostale sudionike u postupku: umještača, pravobranitelja (članak 395. ZPP) i ombudsmana (članak 394. ZPP), npr., a obuhvaća sve troškove parničnog postupka, između ostalog, troškove izvođenja predloženih dokaza, nagradu odvjetniku za zastupanje, troškove za sastav pravnih lijekova i sl. Također, Ustavni sud zapaža da osporena odredba utvrđuje opće načelo u odnosu na sve troškove parničnog postupka, a ni na koji način, čak ni implicitno, ne propisuje nemogućnost vođenja parničnog postupka na način na koji je to propisano odredbom članka 4. Zakona o sudskim taksama. Stoga, Ustavni sud smatra da se odredbom članka 384. ZPP ne dovodi u pitanje pravo na pristup sudu iz članka 6. stavak 1. Europske konvencije.

29. Na temelju navedenog, Ustavni sud smatra da odredba članka 384. ZPP nije protivna pravu na pravično suđenje iz članka II/3.(e) Ustava Bosne i Hercegovine i članka 6. stavak 1. Europske konvencije.

VII. Zaključak

30. Ustavni sud zaključuje da je odredba članka 4. Zakona o sudskim taksama suprotna pravu na pravično suđenje iz članka II/3.(e) Ustava Bosne i Hercegovine i članka 6. stavak 1. Europske konvencije, zato što onemogućavanje vođenja postupka ako na podnesak, uključujući i tužbu, nije unaprijed plaćena sudbena pristojba, ne predstavlja sredstvo koje je razumno proporcionalno ostvarenju legitimnog cilja, jer se na taj način potpuno ograničava pravo na pristup sudu, odnosno mogućnost vođenja sudbenog postupka, čime za stranku u postupku mogu nastati neotklonjive štetne posljedice, što je suprotno samoj suštini prava na pravično suđenje iz članka 6. stavak 1. Europske konvencije.

31. Ustavni sud zaključuje da je odredba članka 384. ZPP sukladna pravu na pravično suđenje iz članka II/3.(e) Ustava Bosne i Hercegovine i članka 6. stavak 1. Europske konvencije, budući da se tom odredbom ne onemogućava vođenje postupka, već je propisano opće načelo u odnosu na troškove parničnog postupka.

32. Na temelju članka 61. st. 1, 2. i 3. i članka 64. stavak 3. Pravila Ustavnog suda, Ustavni sud je odlučio kao u dispozitivu ove odluke.

33. U smislu članka 41. Pravila Ustavnog suda, aneks ove odluke čine izdvojena mišljenja suprotna odluci dopredsjednikā Tudora Pantirua i Miodraga Simovića.

34. Prema članku VI/5. Ustava Bosne i Hercegovine, odluke Ustavnog suda su konačne i obvezujuće.

Predsjednica
Ustavnog suda Bosne i Hercegovine
Valerija Galić

Izdvojeno mišljenje o neslaganju suca Tudora Pantirua kojem se pridružuje sudac Miodrag Simović

Svojom odlukom od 23. studenog 2012. u spomenutom predmetu Ustavni sud Bosne i Hercegovine je odlučio da djelomično usvoji zahtjev Općinskog suda u Sarajevu (sutkinja Silvana Brković-Mujagić).

„...utvrđuje se da odredba članka 4. Zakona o sudbenim pristojbama Kantona Sarajevo („Službene novine Kantona Sarajevo” br. 21/09, 29/09 i 14/11) nije sukladna članku II/3.(e) Ustava Bosne i Hercegovine i članku 6. stavak 1. Europske konvencije za zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda.”

Odbija se dio zahtjeva da se proglasi neustavnim članak 384. Zakona o parničnom postupku Federacije Bosne i Hercegovine u odnosu na članak II/3.(e) Ustava Bosne i Hercegovine i članak 6. stavak 1. Europske konvencije za zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda.

Mada se slažem sa odlukom većine u odnosu na ustavnost članka 384. Zakona o parničnom postupku Federacije Bosne i Hercegovine, uz dužno uvažavanje, ne slažem se sa odlukom u dijelu u kojem se utvrđuje neustavnost članka 4. Zakona o sudbenim pristojbama Kantona Sarajevo.

U dijelu VII. svoje odluke „...Ustavni sud zaključuje da je odredba članka 4. Zakona o sudbenim pristojbama protivna pravu na pravično suđenje iz članka II/3.(e) Ustava Bosne i Hercegovine i članka 6. stavak 1. Europske konvencije, zato što onemogućavanje vođenja postupka, ako na podnesak, uključujući i tužbu, nije unaprijed plaćena sudbena pristojba, ne predstavlja sredstvo koje je razumno proporcionalno ostvarenju legitimnog cilja, jer se na taj način potpuno ograničava pravo na pristup sudu, odnosno mogućnost vođenja sudbenog postupka, čime za stranku u postupku mogu nastati neotklonjive štetne posljedice, što je protivno samoj suštini prava na pravično suđenje iz članka 6. stavak 1. Europske konvencije”.

Mora se naglasiti da se članak 4. Zakona o sudbenim pristojbama sastoji od nekoliko odredaba, a ne od samo jedne odredbe kako je navedeno u odluci Ustavnog suda i u dispozitivu iste odluke. I, odista, ako se interpretira odvojeno odredba članka 4(1) Zakona: „Sud neće poduzimati nikakve radnje ako pristojbeni obveznik nije platio pristojbu propisanu ovim zakonom. U slučaju podnošenja podneska bez dokaza o plaćenju pristojbi, sud će pozvati stranku, odnosno njezinog opunomoćenika, da uplati pristojbu u roku od osam dana uz upozorenje da će joj podnesak biti vraćen. Ako stranka ne ispoštuje određeni rok, sud će podnesak vratiti uz obavijest da je vraćen zbog neplaćanja sudbene pristojbe i

smatrat će se kao da nije bio podnesen”, stječe se dojam o apsolutnoj nemogućnosti da se pristupi sudu bez plaćanja pristojbe.

Međutim, tumačeći odredbu članka 4 (2) Zakona o sudbenim pristojbama: „**Sud će postupati na način utvrđen u stavku 1. ovog članka i u slučaju kada odbije zahtjev za oslobađanje plaćanja pristojbe**” u svezi sa odredbama članka 11. istog zakona: „(1) **Sud može osloboditi obveznika od plaćanja pristojbe ako bi plaćanjem pristojbe, imajući u vidu visinu sredstava iz kojih se obveznik i članovi njegovog kućanstva izdržavaju, ta sredstva bila u tolikoj mjeri umanjena da bi time bila ugrožena njihova egzistencija. (2) Odluku iz stavka (1) ovog članka donosi sud na pismeni zahtjev pristojbenog obveznika. Prije donošenja odluke sud će ocijeniti sve okolnosti, a osobito će uzeti u obzir vrijednost mjerodavnu za naplatu pristojbe, ukupan prihod i imovinu pristojbenog obveznika i članova njegovog kućanstva koje pristojbeni obveznik izdržava**”, postaje jasno da sud može osloboditi neke od podnositelja priziva od plaćanja pristojbe i da odredba iz stavka 1. članka 4. ne nameće opće pravilo i kategoričku zabranu pristupa sudu bez plaćanja sudbenih pristojbi.

Ovaj predmet je sâm po sebi primjer koji dokazuje mogućnost pristupa sudu bez plaćanja sudbenih pristojbi zbog toga što apelant nije platio pristojbe, nego je umjesto toga dostavio, zajedno sa tužbom, zahtjev za oslobađanje od plaćanja pristojbe. Nije bitno to što su po razmatranju dokaza koje je predočio podnositelj priziva sudovi odbili zahtjev i zaključili da on može platiti pristojbu.

Treba napomenuti da je Europski sud za ljudska prava u nekim predmetima odlučio da se razna ograničenja, uključujući i finansijska, mogu nametnuti nekoj osobi kada je riječ o pristupu te osobe „sudu” ili „tribunalu” (vidi, primjerice, *Brualla Gómez de la Totte protiv Španjolske*, presuda od 19. prosinca 1997, stavak 33, i *Tolstoy-Miloslavsky protiv Ujedinjenog Kraljevstva*, presuda od 13. srpnja 1995, stavci 62. *et seq.*).

U predmetu *Clionov protiv Moldavije* (broj 13229/04, stavak 41, od 9. listopada 2007) u kojem je postojao problem pristupa sudu i problem sudbenih pristojbi Sud za ljudska prava je odlučio da „...opće pravilo zabrane prihvatanja zahtjeva za oslobađanje od plaćanja pristojbi...samo po sebi pokreće pitanje iz članka 6(1) Konvencije. Pošto u ovom slučaju članak 4. Zakona o sudbenim pristojbama ne nameće opću zabranu usvajanja zahtjeva za oslobađanje od plaćanja sudbenih pristojbi, kao što je to bilo u slučaju *Clionov*, smatram da je ova odredba sukladna članku II/3.(e) Ustava Bosne i Hercegovine i članku 6. stavak 1. Europske konvencije za zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda”.

Nadležnost - VI/3.(b) Ustava Bosne i Hercegovine
Nadležnost - VI/3.b) Ustava Bosne i Hercegovine
Надлежност - VI/3б) Устава Босне и Херцеговине

Predmet broj AP 1452/11

**ODLUKA O
DOPUSTIVOSTI
I MERITUMU**

Apelacija Tanje Cvitanović podnesena protiv Presude Kantonalnog suda u Zenici broj 43 0 K 004370 09 Kzk od 25. januara 2011. godine.

Odluka od 14. marta 2012. godine

Ustavni sud Bosne i Hercegovine u Vijeću od pet sudija, u predmetu broj **AP 1452/11**, rješavajući apelaciju **Tanje Cvitanović**, na osnovu člana VI/3.b) Ustava Bosne i Hercegovine, člana 59. stav 2. tačka 2. i člana 61. st. 1. i 3. Pravila Ustavnog suda Bosne i Hercegovine („Službeni glasnik Bosne i Hercegovine” br. 60/05, 64/08 i 51/09), u sastavu:

Miodrag Simović, predsjednik

Valerija Galić, potpredsjednica

Seada Palavrić, potpredsjednica

Mato Tadić, sudija

Mirsad Ćeman, sudija

na sjednici održanoj 14. marta 2012. godine donio je

ODLUKU O DOPUSTIVOSTI I MERITUMU

Odbija se kao neosnovana apelacija Tanje Cvitanović podnesena protiv Presude Kantonalnog suda u Zenici broj 43 0 K 004370 09 Kzk od 25. januara 2011. godine.

Odluku objaviti u „Službenom glasniku Bosne i Hercegovine”, „Službenim novinama Federacije Bosne i Hercegovine”, „Službenom glasniku Republike Srpske” i u „Službenom glasniku Distrikta Brčko Bosne i Hercegovine”.

Obrazloženje

I. Uvod

1. Tanja Cvitanović (u daljnjem tekstu: apelantica) iz Busovače, koju zastupa Nikica Gržić, advokat iz Sarajeva, podnijela je 25. marta 2011. godine Ustavnom sudu Bosne i Hercegovine (u daljnjem tekstu: Ustavni sud) apelaciju protiv Presude Kantonalnog suda u Zenici (u daljnjem tekstu: Kantonalni sud) broj 43 0 K 004370 09 Kzk od 25. januara 2011. godine. Apelantica je 12. decembra 2011. godine podnijela zahtjev za donošenje privremene mjere kojom bi Ustavni sud odgodio izvršenje izrečene kazne zatvora do donošenja odluke o apelaciji.

II. Postupak pred Ustavnim sudom

2. Na osnovu člana 22. st. 1. i 2. Pravila Ustavnog suda, od Kantonalnog suda i Kantonalnog tužilaštva Zeničko-dobojskog kantona Zenica zatraženo je 21. decembra 2011. godine da dostave odgovore na apelaciju.
3. Kantonalni sud i Kantonalno tužilaštvo Zeničko-dobojskog kantona Zenica dostavili su 23. i 27. decembra 2011. godine odgovore na apelaciju.
4. Na osnovu člana 26. stav 2. Pravila Ustavnog suda, odgovori na apelaciju dostavljeni su apelantici 30. januara 2012. godine.
5. Ustavni sud je na sjednici održanoj 26. januara 2012. godine donio odluku o hitnom rješavanju predmetne apelacije.

III. Činjenično stanje

6. Činjenice predmeta koje proizlaze iz apelantičnih navoda i dokumenata predloženih Ustavnom sudu mogu se sumirati na sljedeći način:
7. Presudom Općinskog suda u Zenici (u daljnjem tekstu: Općinski sud) broj 43 0 K 004370 08 K od 14. maja 2009. godine apelantica je proglašena krivom zato što je u vrijeme i na način precizno navedene u izreci presude počinila krivično djelo - teško krivično djelo protiv sigurnosti javnog saobraćaja iz člana 336. stav 4. u vezi sa članom 332. stav 3. u vezi sa stavom 1. Krivičnog zakona Federacije BiH (u daljnjem tekstu: KZ). Općinski sud u Zenici osudio je apelanticu na kaznu zatvora od jedne godine i šest mjeseci. Istom presudom oštećeni E.O. (u daljnjem tekstu: oštećeni) sa imovinskopравnim zahtjevom upućen je na parnicu, a apelantica obavezana na plaćanje paušala i troškova postupka.
8. Općinski sud je istakao da su na glavnom pretresu, između ostalih, kao dokazi optužbe provedeni: saslušanje svjedoka A.M. (supruga N.M., koji je preminuo), E.O. (suvozač u vozilu kojim je upravljao N.M.), D.D. i M.I. (vozači vozila koji su učestvovali u saobraćajnoj nesreći), M.C. (apelantčin otac, koji je stigao na mjesto nesreće), E.K. i S.B. (službena lica), saslušanje vještaka saobraćajne struke B.DŽ., uvid u nalaz i mišljenje ovog vještaka, fotodokumentaciju lica mjesta, te crtež lica mjesta. Kao dokazi odbrane provedeni su: saslušanje vještaka saobraćajne struke D.M. i izvršen uvid u nalaz i mišljenje ovog vještaka. Općinski sud je naveo da je prijedlog odbrane da se u statusu vještaka sasluša J.B. odbio zato što je na iste okolnosti saslušan vještak D.M., a da je bilo potrebno nadvještačenje, sud bi odredio da to uradi vještak saobraćajne struke kojeg bi sam izabrao, a ne onog vještaka kojeg predlaže odbrana.

9. U obrazloženju presude Općinski sud je naveo da je nesporno da se 16. decembra 2007. godine dogodila saobraćajna nesreća u kojoj je direktno učestvovalo vozilo kojim je upravljala apelantica i vozilo kojim je upravljao N.M., koji je zadobio teške tjelesne ozljede zbog kojih je 7. decembra 2007. godine preminuo, te da su, osim vozila koja su direktno učestvovala u saobraćajnoj nesreći, oštećenja nastala i na vozilima kojim su upravljali D.D. i M.I. Međutim, sporno je da li je do kontakta apelantice i vozila N.M. došlo na saobraćajnoj traci kojoj se kretala apelantica ili na saobraćajnoj traci na kojoj se kretao N.M. Općinski sud je naveo da iz nalaza i mišljenja vještaka saobraćajne struke B.DŽ. slijedi da se vozilo kojim je upravljao N.M. kretalo desnom saobraćajnom trakom, a da se vozilo kojim je upravljala apelantica kretalo u širini od 60 cm saobraćajnom trakom kojom se kretalo vozilo kojim je upravljao N.M. Navedena tvrdnja potkrijepljena je iskazom svjedoka E.O. iz čije izjave slijedi da je do kontakta vozila došlo na traci na kojoj se nalazilo vozilo N.M., iskazom svjedoka D.D., koji je izjavio da se N.M. kretao svojom saobraćajnom trakom, te iskazom svjedoka M.I., koji je izjavio da je prvo čuo jak udar koji mu je došao sa njegove lijeve strane, a nakon toga osjetio jak udar u prednji lijevi bočni dio svog vozila. S tim u vezi, proizlazi nedvosmislen zaključak da je isključena svaka mogućnost da je vozilo kojim je upravljao N.M. u momentu kontakta sa vozilom koje je vozila apelantica prešlo na lijevu saobraćajnu traku. Također, vještak saobraćajne struke B.DŽ. kao potvrdu svog nalaza i mišljenja izvršio je i kompjutersku simulaciju saobraćajne nesreće iz koje je vidljivo da je do kontakta vozila došlo na desnoj saobraćajnoj traci kojom se kretalo vozilo kojim je upravljao N.M.

10. Općinski sud je naveo da iz nalaza i mišljenja vještaka saobraćajne struke D.M. slijedi da je do kontakta vozila došlo na saobraćajnoj traci kojom se kretala apelantica, ali da navedeno nije potkrijepljeno niti jednim dokazom u spis. S tim u vezi, Općinski sud je ocijenio navedeni nalaz kao nepotpun i apsurdan i zasnovan na običnom „karikiranju” činjenica i dokaza s ciljem da se izbjegne apelantice odgovornost. Dalje, naveo je da nije osnovano ukazivanje odbrane da je sud trebalo da izvrši rekonstrukciju saobraćajne nesreće, budući da odbrana to nije predlagala, a sud ima mogućnost da, ako smatra da je potrebno, može izvesti pojedine dokaze, ali to nije njegova obaveza. Međutim, za navedeno nije bilo potrebe, zato što provedeni dokazi potvrđuju da je apelantica preticanjem drugih vozila na dijelu kolovoza gdje je to izričito zabranjeno, u uvjetima noćne vožnje, kada je vidljivost smanjena, i u uvjetima klizavog kolovoza zbog kiše i snijega, a svjesna da postupa suprotno članu 57. stav 1. Zakona o osnovama sigurnosti saobraćaja na putovima, ugrozila sigurnost ostalih učesnika u saobraćaju zbog čega je počinila predmetno krivično djelo.

11. Rješenjem Kantonalnog suda broj 43 0 K 004370 09 Kz od 3. septembra 2009. godine uvažena je apelantice žalba, ukinuta prvostepena presuda i određeno održavanje glavnog

pretresa, nakon što Institut Saobraćajnog fakulteta u Sarajevu provede nadvještačenje. U obrazloženju rješenja Kantonalni sud je naveo da je apelantica u žalbi isticala da bitnu povredu odredaba Zakona o krivičnom postupku FBiH (u daljnjem tekstu: ZKP) nalazi u povredi prava na odbranu, jer je prvostepeni sud izveo dokaze optužbe vizuelnom prezentacijom CD sa simulacijom saobraćajne nesreće, sa čim odbrana nije bila upoznata, tako da nije mogla koristiti zakonska prava na unakrsno ispitivanje vještaka. Dalje, istakla je da je prvostepena presuda nerazumljiva, nejasna i kontradiktorna, te da se nije mogla zasnivati na poligrafu - detektoru laži. Također, prvostepena presuda nije dala dovoljno razloga za svoju odluku, nije ukazala koje je dokaze prihvatila, a koje nije, te da je prvostepeni sud odbio dokaz odbrane za vještačenje vještaka saobraćajne struke J.B. koji očito ide u prilog odbrani sa obrazloženjem da odbrana ne može predlagati bezbroj vještačenja na istu okolnost. Dalje, navedeno ukazuje da u postupku nije pravilno utvrđeno činjenično stanje i, s tim u vezi, nije pravilno utvrđen uzrok saobraćajne nesreće. Kantonalni sud je istakao da je žalba osnovana imajući u vidu činjenično stanje utvrđeno u toku javne sjednice, da je prvostepeni sud počinio bitne povrede odredaba krivičnog postupka koje su navedene u žalbi i da je povrijedio zakon, zato što nije pravilno i potpuno utvrdio činjenično stanje. S tim u vezi, potrebno je da se provede nadvještačenje, te da se na glavnom pretresu ponovo izvedu svi dokazi, te donese pravilna odluka.

12. Presudom Kantonalnog suda broj 43 0 K 004370 09 Kzk od 25. januara 2011. godine pred Vijećem Apelacionog odjeljenja apelantica je proglašena krivom, zato što je u vrijeme i na način precizno navedene u izreci presude počinila krivično djelo - teška krivična djela protiv sigurnosti javnog saobraćaja iz člana 336. stav 4. u vezi sa članom 332. stav 3. u vezi sa stavom 1. KZFBiH. Kantonalni sud u Zenici osudio je apelanticu na kaznu zatvora od jedne godine i šest mjeseci. Istom presudom oštećeni E.O. sa imovinskopравnim zahtjevom upućen je na parnicu, a apelantica obavezana na plaćanje paušala i troškova postupka o čijoj visini će prvostepeni sud donijeti posebno rješenje.

13. U obrazloženju presude Kantonalni sud je naveo, pošto Institut Saobraćajnog fakulteta u Sarajevu nije bio u mogućnosti da izvrši saobraćajno vještačenje, da je vještačenje izvršio Saobraćajni fakultet u Doboju, nakon čega je zakazan glavni pretres. Na pretresu su prihvaćeni dokazi koji su provedeni pred prvostepenim sudom, i to: iskazi svjedoka A.M., E.O., D.D., M.I., M.C., E.K. i S.B., iskazi koji su dati u istrazi, te iskazi vještaka saobraćajne struke B.DŽ. i D.M. Kantonalni sud je istakao da je izvršio uvid u sudskomedicinsko vještačenje, fotodokumentaciju lica mjesta, crtež lica mjesta, skicu lica mjesta, zapisnik o uviđaju i nalaz i mišljenje Saobraćajnog fakulteta u Doboju. Kantonalni sud je istakao da je, analizirajući dokaznu građu koja je prihvaćena na osnovu provođenja pred prvostepenim sudom i koja je provedena pred ovim vijećem, zaključio da je apelantica

počinila predmetno krivično djelo. Dalje, sud je istakao da je u ovom predmetu provedeno nekoliko saobraćajnih vještačenja, koja su predložile i optužba i odbrana, ali da se konačan zaključak u pogledu apelantice krivičnopravne odgovornosti bazirao na prvostepenoj presudi, koja je van svake razumne sumnje riješila sve aspekte predmetnog događaja. U prvostepenoj presudi zaključak se zasnivao na saobraćajnom vještačenju vještaka B.DŽ., a taj dokaz je preuzelo i ovo vijeće, koji je u logičnoj vezi sa provedenim dokazima pred prvostepenim sudom. Isti zaključak je izvelo i ovo vijeće prema čijoj su ocjeni ključni dokazi iskazi E.O. i M.I., koji su u direktnoj vezi sa saobraćajno-tehničkim vještačenjem vještaka B.DŽ., a ne u logičnoj vezi sa vještačenjem vještaka D.M. i vještačenjem Saobraćajnog fakulteta u Doboju. Naime, svjedok E.O. je taj dan bio u vozilu N.M. na mjestu suvozača, a svjedok M.I. je vozač vozila koje je apelantica preticala. Iz iskaza svjedoka E.O. slijedi da je apelantica prešla na njihovu kolovoznu traku i počela da pretiče vozilo koje je vozio svjedok M.I. Ovo svjedočenje se u cijelosti podudara sa iskazom svjedoka M.I., koji je izjavio da je čuo tup udarac sa svoje lijeve strane, a zatim i udar nekog vozila, nakon čega je došlo do međusobnog sudara više vozila. Dalje, da je tačno da je apelantica vršila preticanje, slijedi i iz oštećenja na tim vozilima, iz tragova na kolovozu, fotodokumentacije crteža lica mjesta, te saobraćajnog vještačenja B.DŽ. Na fotodokumentaciji se jasno vidi da su na lijevoj bočnoj strani vozila koje je vozio N.M. nastupila oštećenja a na vozilu koje je vozila apelantica vidljiva su oštećenja zadnje desne strane.

14. Kantonalni sud je, dalje, naveo da odbrana negira da je apelantica izvršila krivično djelo, navodeći da se ona kretala svojom kolovoznom trakom, te da je vozilo koje je vozio N.M. prešlo na njenu kolovoznu traku nakon čega je uslijedio sudar više vozila. Navedeno proizlazi iz nalaza i mišljenja vještaka D.M. i nalaza Saobraćajnog fakulteta iz Doboja, ali navedena vještačenja nisu u logičnoj vezi sa provedenim dokazima posebno sa iskazima svjedoka E.O. i M.I. Kantonalni sud je naveo da prilikom donošenja sudske odluke nije važan broj izvršenih vještačenja, zato što vještačenje predstavlja samo jedan od dokaza i zato što se ne smije dopustiti da vještaci presuđuju o predmetu. To su stručna lica koja imaju znanje u određenim oblastima i samo ako su nalazi u logičnoj vezi sa drugim dokazima, na taj način se rasvjetljava određeni pravni problem. Kantonalni sud je istakao da nije ni trebalo provoditi nadvještačenje, budući da je prvostepena presuda pravilno riješila pitanje krivičnopravne odgovornosti, odnosno jasno ukazala na osnovu kojih dokaza je utvrđena apelantice krivična odgovornost i dala razloge zbog čega nije prihvaćeno vještačenje koje je izvela odbrana.

15. U odnosu na prigovor odbrane u vezi sa videoprezentacijom vještaka B.DŽ. u čemu vidi povredu odredaba krivičnog postupka iz člana 312. stav 1. tačka i) ZKP, Kantonalni sud je naveo da je ovu prezentaciju uradio na DVD ovaj vještak, da ona ne predstavlja

nezakonit dokaz, jer se ta prezentacija posmatra kroz nalaz i mišljenje tog vještaka i predstavlja sastavni dio vještačenja. Sve što bilo koji vještak uradi prilikom vještačenja radi se u svrhu pojašnjenja tog vještačenja i to ne ulazi u kategoriju nezakonitog samostalnog vještačenja, tj. suprotno bi bilo da je optužba predložila uvođenje nekog sadržaja DVD kao zasebne situacije, onda bi se u takvoj situaciji odlučivao o tome da li nešto može biti dokaz.

16. Kantonalni sud je istakao da je apelantica obavezana na plaćanje troškova krivičnog postupka nastalih pred prvostepenim sudom o čijoj visini će taj sud donijeti posebno rješenje.

IV. Apelacija

a) Navodi iz apelacije

17. Apelantica ističe da joj je pobijanom presudom povrijeđeno pravo na pravično suđenje iz člana II/3.e) Ustava Bosne i Hercegovine i člana 6. Evropske konvencije za zaštitu ljudskih prava i osnovnih sloboda (u daljnjem tekstu: Evropska konvencija). Povredu navedenog prava apelantica vidi u povredi presumpcije nevinosti, jednakosti stranaka pred sudom, prava na obrazloženje presude i potpuno proizvoljnoj primjeni prava. Apelantica navodi da, budući da je prvostepena presuda ukinuta, nije dopušteno pozivati se na tu presudu, da joj je, zbog navedenog, povrijeđeno pravo na žalbu, odnosno da Kantonalni sud bazira svoj zaključak na navodima presude koja je ukinuta. Svojim stavom da je „prvostepena presuda izvela pravilne zaključke” zaboravlja se da to vijeće nije bilo pozvano da preispituje valjanost prvostepene presude, jer je to učinjeno i donesena pravosnažna odluka da ta presuda „ne valja i da se ukida”. Dakle, Kantonalni sud je time što je ponovo preispitivao prvostepenu presudu, a ne sudio u ponovljenom postupku, potpuno „izigrao” institut ponovnog suđenja, prava na žalbu, a apelanticu stavio u gori položaj od onog u kojem je bila. Zbog navedenog, povrijeđen je institut *reformatio in peius*. Svoj konačan stav Kantonalni sud bazira na navodima presude koja je ukinuta, a ne na rezultatima provedenog dokaznog postupka, ne dajući razloge o odlučnim činjenicama zbog čega nedostaje obavezno i zakonito obrazloženje. Apelantica navodi i da nije jasno zašto je obavezana na plaćanje troškova nadvještačenja kada ga je odredio sud na što ona nije mogla utjecati.

18. Dalje, proizvoljno i tendenciozno je izbjegnuto provođenje postupka koji će ukloniti ranije uočenu nejednakost strana pred sudom. Prvostepena presuda ukinuta je i zato što se CD u okviru nalaza vještaka nije dostavio odbrani, te se odbrana nije mogla pripremiti. Međutim, presuda zanemaruje i nema razloge, niti valjano obrazloženje za to šta je sa ovom povredom, nego samo konstatira da je „proveden (je) zakonit dokaz”.

19. Apelantica ističe i da joj je povrijeđeno pravo na presumpciju nevinosti, jer nije dokazana njena krivica. Naime, prvostepena odluka ukinuta je, uglavnom, zbog nedostatka obrazloženja i načina na koji je proveden dokazni postupak u odnosu na vještačenja zbog čega je naloženo da se izvede nadvještačenje. Dakle, u ponovnom postupku bilo je potrebno provesti usaglašavanje vještačenja, ali navedeno se potpuno zanemaruje zbog čega nije otklonjena bitna povreda postupka koja je učinjena tvrdnjom da se nalaz vještaka B.DŽ. „uklapa” u izjave svjedoka. Međutim, općepoznato je da sudska praksa daje prednost vještačenju u odnosu na izjave svjedoka, a dokazi odbrane su potpuno zanemareni.

20. Obrazlažući zahtjev za donošenje privremene mjere, apelantica je istakla da je, nakon što je zaprimila pobijanu presudu, dobila poziv za izdržavanje kazne od Općinskog suda u Travniku, te da je, u smislu Zakona o izvršenju krivičnih sankcija FBiH, podnijela molbu za odgodu izvršenja kazne zatvora koja joj je uvažena u smislu člana 27. stav 1. tačka 7. Zakona o izvršenju krivičnih sankcija u FBiH, jer je 3. septembra 2011. godine rodila kćerku, te da ima i sina kojeg je rodila 13. februara 2009. godine. Budući da, u skladu sa odredbama Zakona o izvršenju krivičnih sankcija FBiH, zbog ovih razloga ne može više tražiti odgodu izvršenja kazne zatvora, apelantica moli da Ustavni sud usvoji zahtjev za donošenje privremene mjere, koji je utemeljen, jer je majka dvoje djece od kojih jedno nema ni godinu dana, a drugo dijete ima nepune tri godine, tako da bi stupanjem na izdržavanje kazne zatvora u ovom momentu došlo do nenadoknadive štete imajući u vidu činjenicu da je sada najpotrebnija djeci, koja bi bila lišena majčinske brige i staranja u periodu izdržavanja kazne zatvora.

21. Apelantica je dostavila Rješenje Općinskog suda u Travniku broj 51 0 K 046483 11 Iks od 4. aprila 2011. godine kojim joj je odgođen početak izdržavanja kazne zatvora za šest mjeseci. Apelantica je dostavila i Rješenje Općinskog suda u Travniku broj 51 0 K 046483 11 Iks od 22. septembra 2011. godine kojim joj je odgođen početak izdržavanja kazne zatvora za šest mjeseci, kada je apelantica obavezana da se javi referentu za izvršenje krivičnih sankcija u Općinskom sudu Travnik. U obrazloženju rješenja je navedeno, pošto apelantica ima dvoje mladb. djece, i to jedno rođeno 13. februara 2009. godine, a drugo 3. septembra 2011. godine, da je, u smislu člana 27. stav 1. tačka 7. Zakona o izvršenju krivičnih sankcija u FBiH, uvažena njena molba da se odgodi izvršenje kazne zatvora.

b) Odgovor na apelaciju

22. Kantonalni sud je istakao da nije povrijeđeno niti jedno pravo na koje se apelantica poziva i da je presuda donesena u skladu sa zakonom.

23. Kantonalno tužilaštvo Zeničko-dobojskog kantona je navelo da nije povrijeđeno niti jedno pravo na koje se apelantica poziva, te da su svi dokazi od kada je optužnica

potvrđena bili na raspolaganju apelantici, odnosno da su tokom postupka bili u sudskom spisu. Dalje, apelantica neosnovano ukazuje da drugostepeno vijeće nije „sudilo” kada je otvorilo glavni pretres i ponovo izvelo sve dokaze, kao i „svoj” dokaz, a to je novo saobraćajno vještačenje, te da je u cijelosti postupilo u smislu člana 332. ZKP.

V. Relevantni propisi

24. **Zakon o krivičnom postupku Federacije Bosne i Hercegovine** („Službene novine FBiH” br. 35/03, 37/03, 56/03, 78/04, 28/05, 55/06, 27/07, 53/07 i 9/09) u relevantnom dijelu glasi:

Član 3.

Pretpostavka nevinosti i in dubio pro reo

(1) *Svako se smatra nevinim za krivično djelo dok se pravosnažnom presudom suda ne utvrdi njegova krivica.*

(2) *Sumnju u pogledu postojanja činjenica koje čine obilježja krivičnog djela ili o kojima zavisi primjena neke odredbe krivičnog zakonodavstva, sud rješava presudom na način koji je povoljniji za optuženika.*

Član 15.

Jednakost u postupanju

Sud, tužilac i druga tijela koja učestvuju u postupku dužni su s jednakom pažnjom ispitivati i utvrđivati kako činjenice koje terete osumnjičenika, odnosno optuženika, tako i one koje im idu u korist.

Član 16.

Slobodna ocjena dokaza

Pravo suda, tužilaca i drugih tijela koji učestvuju u krivičnom postupku da ocjenjuju postojanje ili nepostojanje činjenica nije vezano niti ograničeno posebnim formalnim dokaznim pravilima.

Član 296.

Dokazi na kojima se temelji presuda

[...].

(2) *Sud je dužan savjesno ocijeniti svaki dokaz pojedinačno i u vezi s ostalim dokazima, te na osnovu takve ocjene izvesti zaključak da li je neka činjenica dokazana.*

*Član 305.
Sadržaj presude*

(1) Pisano izrađena presuda mora potpuno odgovarati presudi koja je objavljena. Presuda mora imati uvod, izreku i obrazloženje.

[...].

(6) U obrazloženju presude sud će iznijeti razloge za svaku tačku presude.

(7) Sud će određeno i potpuno iznijeti koje činjenice i iz kojih razloga smatra dokazanima ili nedokazanima, dajući naročito ocjenu vjerodostojnosti protivrječnih dokaza, iz kojih razloga nije uvažio pojedine prijedloge stranaka, iz kojih je razloga odlučio ne ispitati direktno svjedoka ili vještaka čiji je iskaz pročitao, kojim se razlozima upravljao pri rješavanju pravnih pitanja, a naročito pri utvrđivanju postoji li krivično djelo i krivična odgovornost optuženika i pri primjeni određenih odredaba Krivičnog zakona na optuženika i njegovo djelo.

[...].

*Član 322.
Zabrana reformatio in peius*

Ako je podnesena žalba samo u korist optuženika, presuda se ne smije izmijeniti na njegovu štetu.

*Član 330.
Ukidanje prvostepene presude*

(1) Vijeće žalbenog odjeljenja će uvažavajući žalbu rješenjem ukinuti prvostepenu presudu i odrediti održavanje rasprave ako utvrdi da:

postoji bitna povreda odredaba krivičnog postupka, osim slučajeva iz člana 329. stav 1. ovoga Zakona, je potrebno izvesti nove dokaze ili ponoviti već u prvostepenom postupku izvedene dokaze usljed kojih je činjenično stanje pogrešno ili nepotpuno utvrđeno.

*Član 332.
Rasprava pred vijećem žalbenog odjeljenja*

(1) Odredbe koje se odnose na glavnu raspravu u prvostepenom postupku smisljeno se primjenjuju i na raspravu pred vijećem žalbenog odjeljenja.

(2) Ako vijeće žalbenog odjeljenja ustanovi da je potrebno ponovno izvesti već izvedene dokaze u prvostepenom postupku, iskazi ispitanih svjedoka i vještaka i pismeni nalaz i mišljenje bit će prihvaćeni kao dokazni materijal ukoliko su ti svjedoci i vještaci prilikom svjedočenja bili unakrsno ispitani od suprotne stranke i branioca, ili nisu bili unakrsno ispitani od suprotne stranke ili branioca iako im je to bilo omogućeno, te ukoliko

se radi o dokazima iz člana 276. stav 2. tačka e) ovoga Zakona. U tom se slučaju njihovi iskazi na raspravi mogu čitati.

[...].

VI. Dopustivost

25. U skladu sa članom VI/3.b) Ustava Bosne i Hercegovine, Ustavni sud, također, ima apelacionu nadležnost u pitanjima koja su sadržana u ovom ustavu kada ona postanu predmet spora zbog presude bilo kojeg suda u Bosni i Hercegovini.

26. U skladu sa članom 16. stav 1. Pravila Ustavnog suda, Ustavni sud može razmatrati apelaciju samo ako su protiv presude, odnosno odluke koja se njome pobija, iscrpljeni svi djelotvorni pravni lijekovi mogući prema zakonu i ako se podnese u roku od 60 dana od dana kada je podnosilac apelacije primio odluku o posljednjem djelotvornom pravnom lijeku koji je koristio.

27. U konkretnom slučaju predmet osporavanja apelacijom je Presuda Kantonalnog suda broj 43 0 K 004370 09 Kzk od 25. januara 2011. godine protiv koje nema drugih djelotvornih pravnih lijekova mogućih prema zakonu. Zatim, osporenu presudu apelantica je primila 14. februara 2011. godine, a apelacija je podnesena 25. marta 2011. godine, tj. u roku od 60 dana, kako je propisano članom 16. stav 1. Pravila Ustavnog suda. Konačno, apelacija ispunjava i uvjete iz člana 16. st. 2. i 4. Pravila Ustavnog suda, jer nije očito (*prima facie*) neosnovana, niti postoji neki drugi formalni razlog zbog kojeg apelacija nije dopustiva.

28. Imajući u vidu odredbe člana VI/3.b) Ustava Bosne i Hercegovine, člana 16. st. 1, 2. i 4. Pravila Ustavnog suda, Ustavni sud je utvrdio da predmetna apelacija ispunjava uvjete u pogledu dopustivosti.

VII. Meritum

29. Apelantica ističe da joj je u postupku povrijeđeno pravo na pravično suđenje iz člana II/3.e) Ustava Bosne i Hercegovine i člana 6. Evropske konvencije.

30. Član II/3.e) Ustava Bosne i Hercegovine glasi:

Sva lica na teritoriji Bosne i Hercegovine uživaju ljudska prava i slobode iz stava 2. ovog člana, što uključuje:

[...]

e) Pravo na pravično saslušanje u građanskim i krivičnim stvarima i druga prava u vezi sa krivičnim postupkom.

31. Član 6. Evropske konvencije u relevantnom dijelu glasi:

1. Prilikom utvrđivanja građanskih prava i obaveza ili osnovanosti bilo kakve kaznene optužbe protiv njega, svako ima pravo na pravično suđenje i javnu raspravu u razumnom roku pred nezavisnim i nepristrasnim, zakonom ustanovljenim sudom. [...]

2. Svako ko je optužen za krivično djelo smatra se nevinim dok se njegova krivica po zakonu ne dokaže.

3. Svako ko je optužen za krivično djelo ima sljedeća minimalna prava:

[...]

d) da sam ispituje ili zahtijeva ispitivanje svjedoka optužbe i da se prisustvo i saslušanje svjedoka odbrane odobri pod uvjetima koji važe i za svjedoka optužbe.

32. U pogledu pitanja primjene člana 6. Evropske konvencije, Ustavni sud ističe da se u konkretnom slučaju radi o krivičnom postupku u kojem je apelantica proglašena krivom za krivično djelo - teška krivična djela protiv sigurnosti javnog saobraćaja koje je propisano zakonom i osuđena na kaznu zatvora. Dakle, radi se o postupku u kojem se utvrđivala osnovanost krivične optužbe, pa je član 6. Evropske konvencije primjenjiv.

33. Ustavni sud zapaža da se navodi apelacije, u suštini, odnose na kvalitet obrazloženja pobijane presude, povredu ravnopravnosti strana u postupku, pravo na žalbu, te povredu pretpostavke nevinosti, odnosno načela *in dubio pro reo*.

34. Ustavni sud će prvo analizirati osnovni apelacioni navod kojim se ukazuje na kvalitet obrazloženja pobijane presude koja nije dala razloge o odlučnim činjenicama, odnosno da se pobijana presuda poziva na prvostepenu presudu koja je ukinuta, što je nedopustivo, te da je, zbog navedenog, „izigran” institut ponovnog suđenja i povrijeđeno apelanticino pravo na žalbu.

35. U vezi sa navedenim, ukazuje se na praksu Evropskog suda za ljudska prava (u daljnjem tekstu: Evropski sud) i Ustavnog suda. Naime, član 6. stav 1. Evropske konvencije obavezuje sudove, između ostalog, da obrazlože svoje presude. Međutim, ova obaveza ne može biti shvaćena kao obaveza da se u presudi iznesu svi detalji i daju odgovori na sva postavljena pitanja i iznesene argumente (vidi, Ustavni sud, odluke broj *U 62/01* od 5. aprila 2002. godine i broj *AP 352/04* od 23. marta 2005. godine). Mjera u kojoj ova obaveza postoji zavisi od prirode odluke (vidi, Evropski sud, *Ruiz Torija protiv Španije*, presuda od 9. decembra 1994. godine, serija A broj 303-A, stav 29). U brojnim odlukama

Evropski i Ustavni sud ukazali su da domaći sudovi imaju određenu diskrecionu ocjenu u vezi s tim koje će argumente i dokaze prihvatiti u određenom predmetu, ali, istovremeno, imaju obavezu da obrazlože svoju odluku tako što će navesti jasne i razumljive razloge na kojima su tu odluku zasnovali (vidi, Evropski sud, *Suominen protiv Finske*, presuda od 1. jula 2003. godine, aplikacija broj 37801/97, stav 36, i, *mutatis mutandis*, Ustavni sud, Odluka broj AP 5/05 od 14. marta 2006. godine). Također, obrazložena odluka daje strani u postupku mogućnost da se žali protiv prvostepene odluke, te da drugostepeni sud razmotri i ispita prvostepenu odluku, a omogućava se i javni nadzor nad „administriranjem pravde” i radom sudstva.

36. Ustavni sud ukazuje da je pravo na žalbu neodvojivo od prava na pravično suđenje iz člana 6. Evropske konvencije, a izričito je garantirano članom 2. stav 1. Protokola broj 7 uz Evropsku konvenciju, koji u relevantnom dijelu glasi: *Svako ko je odlukom suda osuđen za krivično djelo ima pravo da njegovu osudu ili kaznu preispita viši sud. Ostvarivanje ovog prava, uključujući i osnove za njegovo korištenje, uređuje se zakonom.*

37. Ustavni sud, prije svega, smatra da odredbe člana 330. ZKP propisuju: *Vijeće žalbenog odjeljenja će, uvažavajući žalbu, rješenjem ukinuti prvostepenu presudu i odrediti održavanje rasprave ako utvrdi da: postoji bitna povreda odredaba krivičnog postupka, osim slučajeva iz člana 329. stav 1. ovoga Zakona, ili je potrebno izvesti nove dokaze ili ponoviti već u prvostepenom postupku izvedene dokaze usljed kojih je činjenično stanje pogrešno ili nepotpuno utvrđeno.* Također, odredbe člana 332. stav 2. istog zakona propisuju: *Ako vijeće žalbenog odjeljenja ustanovi da je potrebno ponovno izvesti već izvedene dokaze u prvostepenom postupku, iskazi ispitanih svjedoka i vještaka i pismeni nalaz i mišljenje bit će prihvaćeni kao dokazni materijal ukoliko su ti svjedoci i vještaci prilikom svjedočenja bili unakrsno ispitani od suprotne stranke i branilaca, ili nisu bili unakrsno ispitani od suprotne stranke ili branilaca iako im je to bilo omogućeno, te ukoliko se radi o dokazima iz člana 276. stav 2. tačka e) ovoga Zakona. U tom slučaju njihovi iskazi na raspravi mogu se čitati.* Dakle, navedene odredbe strogo propisuju obavezu suda da održi glavni pretres nakon ukidanja prvostepene presude ako postoje bitne povrede krivičnog postupka i ako je činjenično stanje pogrešno utvrđeno, te strogo definiraju pravila postupanja, odnosno uvjete za prihvatanje dokaza koji su izvedeni u prvostepenom postupku.

38. Ustavni sud, dalje, smatra da iz obrazloženja pobijane presude proizlazi da je izvršeno saobraćajno vještačenje nakon čega je zakazan glavni pretres. Na pretresu su prihvaćeni iskazi svjedoka koji su provedeni pred prvostepenim sudom, iskazi koji su dati u istrazi, te iskazi vještaka saobraćajne struke B.DŽ. i D.M. Dalje, Ustavni sud navodi da je izvršen uvid u sudskomedicinsko vještačenje, fotodokumentaciju lica mjesta, crtež lica mjesta, skicu lica mjesta, zapisnik o uviđaju, da je pročitao iskaz vještaka M.B., koji je

dao na glavnom pretresu, te da je izvršen uvid u nalaz i mišljenje Saobraćajnog fakulteta u Doboju. Dalje, iz obrazloženja slijedi da se zaključak u prvostepenoj presudi zasnivao na saobraćajnom vještačenju vještaka B.DŽ., koji je u logičnoj vezi sa provedenim dokazima. Isti zaključak izvelo je i ovo vijeće prema čijoj su ocjeni ključni dokazi iskazi svjedoka E.O. i M.I., koji su u direktnoj vezi sa saobraćajnotehničkim vještačenjem vještaka B.DŽ. Naime, svjedok E.O. je taj dan bio u vozilu N.M., na mjestu suvozača, a svjedok M.I. je vozač vozila koje je apelantica preticala. Iz iskaza svjedoka E.O. slijedi da je apelantica prešla na njihovu kolovoznu traku i počela preticati vozilo koje je vozio svjedok M.I. Ovo svjedočenje se u cijelosti podudara sa iskazom svjedoka M.I., koji je izjavio da je čuo tup udarac sa svoje lijeve strane, a zatim i udar nekog vozila, nakon čega je došlo do međusobnog sudara više vozila. Dalje, da je tačno da je apelantica vršila preticanje, slijedi i iz oštećenja na tim vozilima, iz tragova na kolovozu, fotodokumentacije crteža lica mjesta, te saobraćajnog vještačenja B.DŽ. Na fotodokumentaciji se jasno vidi da su na lijevoj bočnoj strani vozila koje je vozio N.M. nastupila oštećenja a na vozilu koje je vozila apelantica vidljiva su oštećenja zadnje desne strane. U odnosu na nalaz i mišljenje vještaka D.M. i nalaz Saobraćajnog fakulteta iz Doboja, ocijenjeno je da navedena vještačenja nisu u logičnoj vezi sa provedenim dokazima posebno iskazima svjedoka E.O. i M.I.

39. Dakle, obrazloženje pobijane presude ukazuje da je Kantonalni sud, postupajući po rješenju kojim je prvostepena presuda ukinuta, održao glavni pretres, te da je po nalogu iz navedenog rješenja proveo nadvještačenje. Analizirajući dalje navedeno obrazloženje, Ustavni sud je ustanovio da apelantica ukazuje da pobijana presuda sadrži stavove kao što su: „ prvostepena presuda izvela pravilne zaključke...konačan zaključak u pogledu krivičnopravne odgovornosti apelantice bazirao na prvostepenoj presudi, koja je izvan svake razumne sumnje riješila sve aspekte predmetnog događaja... nije niti trebalo provoditi nadvještačenje budući da je prvostepena presuda pravilno riješila pitanje”. Međutim, iz obrazloženja iste presude, također, slijedi stav suda: „Prvostepena presuda je svoj zaključak temeljila na saobraćajnom vještačenju vještaka B.DŽ., a koji dokaz je preuzet i od ovog vijeća, koji je u logičnoj vezi sa provedenim dokazima pred prvostepenim sudom. Isti zaključak je izvelo i ovo vijeće prema čijoj ocjeni”, tako da, suštinski gledano, ne može se konstatirati da Kantonalni sud nije i sam vršio uvid u dokaze, analizirao dokaze, te donio zaključak u vezi sa apelanticinom krivicom. Dakle, potpuno suprotno apelacionim navodima, pobijana presuda ukazuje da je proveden temeljit dokazni postupak, odnosno da je provedena adekvatna ocjena dokaza kako zasebno, tako i dovodeći ih u međusobnu vezu, da sadrži razumljive i jasne razloge zbog kojih je Kantonalni sud ocijenio da je apelantica krivično odgovorna za nastalu saobraćajnu nesreću, odnosno da je počinila predmetno krivično djelo. Također, pobijana presuda sadrži i obrazloženje zašto pojedini dokazi nisu prihvaćeni.

U odnosu na apelacioni navod da nije jasno zbog čega je apelantica obavezana da plati troškove nadvještačenja, Ustavni sud ga ocjenjuje neosnovanim, budući da obrazloženje Kantonalnog suda ukazuje da je apelantica obavezana na plaćanje troškova krivičnog postupka nastalih pred prvostepenim sudom o čijoj visini će taj sud donijeti posebno rješenje. Stoga, Ustavni sud smatra da pobijana presuda sadrži jasno obrazloženje zašto je apelantica proglašena krivično odgovornom, tj. da zadovoljava kriterije „obrazložene presude” koji su inherentni principu pravičnog suđenja, tako da ove apelanticine navode ocjenjuje kao neosnovane. U skladu sa navedenom analizom, Ustavni sud i apelanticine navode da je „izigran” institut ponovnog suđenja ocjenjuje, također, kao neosnovane.

40. Dalje, Ustavni sud smatra da apelantica problematizira i to da joj je povrijeđeno pravo na žalbu zato što se pobijana presuda poziva na presudu koja je ukinuta. Međutim, apelantica je protiv nepravosnažne prvostepene presude izjavila žalbu koja joj je uvažena i naloženo ponovno suđenje u kojem je u meritumu riješeno pitanje njene krivične odgovornosti. Dakle, iz navedenog proizlazi da je apelantica imala i koristila redovni pravni lijek zbog čega nije došlo do povrede prava na žalbu. Ustavni sud i ove apelanticine navode ocjenjuje kao neosnovane.

41. U pogledu apelanticinih navoda da je pobijanom presudom prekršen princip zabrane *reformatio in peius*, Ustavni sud primjećuje da je pobijanom presudom izrečena ista kazna kao i presudom prvostepenog suda koja je ukinuta. Stoga, Ustavni sud smatra da su i ovi apelanticini navodi neosnovani.

42. Ustavni sud zaključuje da nije povrijeđeno apelanticino pravo na pravično suđenje iz člana 6. stav 1. Evropske konvencije.

43. Ustavni sud, dalje, uočava da apelantica navodi da je njena žalba uvažena rješenjem, između ostalog, i zato što CD u okviru nalaza vještaka B.DŽ. nije dostavljen odbrani, pa se nije mogla pripremiti odbrana zbog čega je povrijeđena jednakost strana u postupku. U vezi sa ovim navodima, Ustavni sud ukazuje da sud koji vodi postupak mora imati određenu diskreciju o ovim pitanjima, a iz člana 6. stav 3.d) Evropske konvencije slijedi da stranka u postupku ne može imati prednost u odnosu na drugu stranu u pogledu mogućnosti da iznese dokaze (vidi, Ustavni sud, Odluka broj *U 6/02*, objavljena u „Službenom glasniku Bosne i Hercegovine” broj 24/02). Dalje, odbijanje suda da provodi predložene dokaze u okolnostima kada su činjenice zbog kojih se traži provođenje tih dokaza utvrđene na drugi način je diskreciono pravo suda i ne predstavlja povredu člana 6. Evropske konvencije (vidi, Dom za ljudska prava, Odluka o prihvatljivosti i meritumu broj CH/98/1335 i dr., *Zuhdija Rizvić i dr. protiv Federacije Bosne i Hercegovine* od 5. marta 2002. godine, tačka 253).

44. Ustavni sud smatra da iz obrazloženja pobijane presude proizlazi da je apelantica u žalbi prigovarala na videoprezentaciju vještaka B.DŽ., ali kako je ovu prezentaciju uradio ovaj vještak na DVD, ona ne predstavlja nezakonit dokaz, jer se ta prezentacija posmatra kroz nalaz i mišljenje tog vještaka i predstavlja sastavni dio vještačenja. Ustavni sud smatra da je nedvosmisleno da je jedan od ključnih dokaza na kojim je zasnovana pobijana presuda nalaz i mišljenje vještaka B.DŽ., koji je izveden pred prvostepenim sudom. S tim u vezi, ponovo se ukazuje na odredbe člana 332. stav 2. ZKP iz kojih proizlazi da će iskazi vještaka biti prihvaćeni kao dokaz ako su ti vještaci ispitani od suprotne strane, ili ako im je to bilo omogućeno. Ustavni sud, dalje, smatra da je upravo po apelanticinoj žalbi naloženo novo vještačenje koje je izvršeno, da je održan glavni pretres na kojem su učestvovali i apelantica i njezin branilac, da apelantica ne spori da nije imala nalaz i mišljenje tog vještaka, da ne spori ni to da joj je uskraćena mogućnost da ispita tog vještaka u prvostepenom postupku, te da iz dostavljene dokumentacije ne proizlazi da je odbrana osporavala ovaj dokaz na bilo koji način na novom glavnom pretresu. Iz navedenog ne slijedi da je povrijeđen navedeni princip da stranka u postupku ne može imati prednost u odnosu na drugu stranu u pogledu mogućnosti da iznese dokaze. Dalje, Ustavni sud ne smatra da je ovakvim postupanjem došlo do povrede principa ravnopravnosti stranaka koji je važan element pravičnog suđenja posebno u krivičnom postupku. Navedeni princip podrazumijeva da obje stranke moraju imati iste mogućnosti da izlože svoj predmet pod uvjetima koji ih ne stavljaju u podređen položaj u odnosu na protivnika. Princip jednakosti pred sudom podrazumijeva da strane moraju imati isti pristup spisima i drugim dokumentima predmeta barem u onoj mjeri u kojoj oni igraju ulogu u formiranju mišljenja suda (vidi, Evropski sud za ljudska prava, *Mc Michael protiv Ujedinjenog Kraljevstva*, presuda od 24. februara 1995. godine, serija A broj 307-B, str. 53-54). Ustavni sud smatra da apelantica ne nudi dokaze da nije imala mogućnost da izloži svoj predmet u istoj mjeri kao i optužba, odnosno da nije imala mogućnost da se suprotstavi argumentima optužbe, te da je sud na osnovu svog diskrecijskog prava odlučivao koje dokaze će izvesti i kojim dokazima će vjerovati, a kojima ne. Pri svemu navedenom, apelanticini navodi ne mogu ukazivati na povredu prava na odbranu i, s tim u vezi, na jednakost strana u postupku, kao temeljnih segmenata prava na pravično suđenje posebno u krivičnim postupcima, zato što se vještak u objašnjenju svog nalaza i mišljenja pred prvostepenim sudom koristio videoprezentiranjem CD koji nije prethodno dostavljen odbrani. Stoga, Ustavni sud smatra da nisu osnovani apelanticini navodi da joj je osporenom presudom povrijeđeno pravo iz člana 6. st. 1. i 3. tačka d) Evropske konvencije.

45. Dalje, apelantica smatra da je u ponovnom postupku bilo potrebno provesti usaglašavanje vještačenja, te da je data prednost vještačenju u odnosu na izjave svjedoka pri čemu su dokazi odbrane potpuno zanemareni. Zbog navedenog, došlo je do povrede

principa *in dubio pro reo*. Ustavni sud uočava da apelantičinu navodi problematiziraju povredu prava iz člana 6. stav 2. Evropske konvencije u vezi sa članom 6. stav 1. Evropske konvencije.

46. U tom smislu, Ustavni sud ukazuje na to da je jedan od osnovnih principa ZKP da su sud i drugi organi gonjenja dužni istinito i potpuno utvrditi kako činjenice koje terete osumnjičenog, odnosno optuženog, tako i one koje idu u njegovu korist. Također, u ZKP je propisana presumpcija nevinosti zbog čega je optuženi oslobođen tereta dokazivanja. Presumpcija nevinosti se ne odnosi samo na krivicu već i na sve druge elemente koji su u međusobnoj vezi u pojmu krivičnog djela (radnja izvršenja, protivpravost ili kažnjivost). Prema praksi Evropskog suda, presumpcija nevinosti znači da optuženi nije dužan da se brani, mada ima pravo na odbranu, nije dužan dokazivati svoju nevinost, a teret dokazivanja je na tužiocu. U skladu s tim, sud mora donijeti oslobađajuću presudu ne samo kad je uvjeren u nevinost optuženog nego i onda kada nije uvjeren ni u njegovu krivicu, ni u njegovu nevinost. Dakle, kada sumnja, sud mora primijeniti princip *in dubio pro reo*, što je i bitan element prava na pravično suđenje iz člana 6. Evropske konvencije (vidi, Evropski sud za ljudska prava, *Barbera, Messeque i Jabardo protiv Španije*, presuda od 6. decembra 1988. godine, serija A broj 146, stav 77).

47. Dalje, sud je dužan savjesno ocijeniti sve dokaze pojedinačno i u vezi sa ostalim dokazima, pa, onda, na osnovu takve brižljive ocjene izvesti zaključak da li je neka činjenica dokazana (član 296. stav 2. ZKP). Pri tome, prema članu 16. ZKP, sud i drugi organi nisu vezani ni ograničeni posebnim formalnim dokaznim pravilima, već, po principu slobodne ocjene dokaza, ocjenjuju da li postoji ili ne postoji neka činjenica. Međutim, ova slobodna ocjena dokaza zahtijeva obrazloženje kako svakog dokaza pojedinačno, tako i svih dokaza zajedno, te dovođenje svih provedenih dokaza u uzajamnu logičnu vezu. Princip slobodne ocjene dokaza ne predstavlja apsolutnu slobodu. Ta sloboda je ograničena općim pravilima i zakonitostima ljudskog mišljenja i iskustva. Zbog toga je obaveza redovnog suda da u obrazloženju presude opiše proces pojedinačne ocjene dokaza, dovođenja svakog ocijenjenog dokaza u vezu sa drugim dokazima i izvođenja zaključka o dokazanosti određene činjenice.

48. Ustavni sud smatra da iz rješenja kojim je ukinuta prvostepena presuda i naloženo održavanje glavnog pretresa, nakon što se provede nadvještačenje, slijedi da je žalbom, između ostalog, ukazivano na to da prvostepena presuda nije dala dovoljan broj razloga za svoju odluku, nije ukazala koje je dokaze prihvatila, a koje nije, te da je prvostepeni sud odbio dokaz odbrane o vještačenju vještaka saobraćajne struke J.B., koji očito ide u prilog odbrani, sa obrazloženjem da odbrana ne može predlagati bezbroj vještačenja na

istu okolnost. Navedeno ukazuje da u postupku nije pravilno utvrđeno činjenično stanje i, s tim u vezi, nije pravilno utvrđen uzrok saobraćajne nesreće. Kantonalni sud je istakao da je žalba osnovana imajući u vidu činjenično stanje utvrđeno u toku javne sjednice, da je prvostepeni sud počinio bitne povrede odredaba krivičnog postupka koje su navedene u žalbi i da je povrijedio zakon zato što nije pravilno i potpuno utvrdio činjenično stanje. S tim u vezi, potrebno je da se provede nadvještačenje, te da se na glavnom pretresu ponovo izvedu svi dokazi, te donese pravilna odluka.

49. Ustavni sud ponavlja da iz obrazloženja pobijane presude proizlazi da je izvršeno novo saobraćajno vještačenje nakon čega je zakazan glavni pretres. Na pretresu su prihvaćeni iskazi svjedoka koji su provedeni pred prvostepenim sudom, iskazi koji su dati u istrazi, te iskazi vještaka saobraćajne struke B.DŽ. i D.M. Dalje, izvršen je uvid u sudsakomedijsko vještačenje, fotodokumentaciju lica mjesta, crtež lica mjesta, skicu lica mjesta, zapisnik o uvidaju, pročitani su iskazi vještaka M.B., koji je dao na ovom glavnom pretresu, i izvršen uvid u nalaz i mišljenje Saobraćajnog fakulteta u Doboju. Dalje, iz obrazloženja slijedi da je apelantica krivica utvrđena na osnovu iskaza svjedoka E.O. i M.I., koji su u direktnoj vezi sa saobraćajnotehničkim vještačenjem vještaka B.DŽ., na osnovu oštećenja na vozilima, tragova na kolovozu, te fotodokumentacije crteža lica mjesta. Iz obrazloženja, dalje, proizlazi da odbrana negira da je apelantica izvršila krivično djelo, navodeći da se ona kretala svojom kolovoznom trakom, te da je vozilo koje je vozio N.M. prešlo na njenu kolovoznu traku nakon čega je uslijedio sudar više vozila. Navedeno proizlazi iz nalaza i mišljenja vještaka D.M. i nalaza Saobraćajnog fakulteta iz Doboja, ali ta vještačenja nisu u logičnoj vezi sa provedenim dokazima posebno sa iskazima svjedoka E.O. i M.I. Dalje, obrazloženjem se ukazuje da prilikom donošenja sudske odluke nije važan broj izvršenih vještačenja, jer vještačenje predstavlja samo jedan od dokaza, i ne smije se dopustiti da vještaci presuđuju o predmetu. Naime, vještaci su stručna lica koja imaju znanje u određenim oblastima i samo ako se vještačenje nalazi u logičnoj vezi sa drugim dokazima, rasvjetljava se određeni pravni problem.

50. Dakle, jedan od razloga za ukidanje prvostepene presude bio je i taj što u postupku nije potpuno i pravilno utvrđeno činjenično stanje, odnosno što prvostepena presuda nije dala dovoljne razloge za svoju odluku, nije ukazala koje je dokaze prihvatila, a koje nije, zbog čega je naloženo da se izvrši nadvještačenje i održi glavni pretres. Na glavnom pretresu, u skladu sa ZKP, prihvaćeni su dokazi, između ostalih, i nalazi i mišljenja i vještaka optužbe i vještaka odbrane, njihovi iskazi i saslušan vještak Saobraćajnog fakulteta iz Doboja. Kantonalni sud nije prihvatio nalaz Saobraćajnog fakulteta iz Doboja i nalaz vještaka odbrane, ističući da navedena vještačenja nisu u logičnoj vezi sa provedenim dokazima posebno iskazima svjedoka E.O. i M.I. Dakle, ova dva nalaza, odnosno dokaza,

potpuno su suprotna ostalim dokazima u odnosu na odlučnu činjenicu. Analizirajući odredbe ZKP, Ustavni sud nije uočio obavezu suda da vrši „usaglašavanje” pojedinih dokaza, kako to navodi apelantica, nego da odredbe člana 305. stav 7. ZKP propisuju obavezu suda da dâ ocjenu protivrječnih dokaza, što u konkretnom slučaju nije izostalo. Osim toga, u smislu odredaba člana 296. stav 2. ZKP, sud je dužan savjesno ocijeniti sve dokaze pojedinačno i u vezi sa ostalim dokazima, pa, onda, na osnovu takve brižljive ocjene izvesti zaključak da li je neka činjenica dokazana, što u konkretnom slučaju nije izostalo. Naime, Kantonalni sud, u smislu načela slobodne ocjene dokaza, analizirajući sve predložene i izvedene dokaze kako one koje apelanticu terete, tako i one koji joj idu u korist, dovodeći ih u međusobnu vezu, dao je logično i uvjerljivo obrazloženje zbog čega je određene dokaze prihvatio, a druge ne, nakon čega je zaključio da je nedvosmisleno da je apelantica odgovorna za nastalu saobraćajnu nesreću. Dalje, institut *in dubio pro reo* podrazumijeva da sud odlučuje presudom na način koji je povoljniji za optuženog ako se i nakon savjesne ocjene dokaza, pojedinačno i u vezi sa ostalim dokazima, ne dâ otkloniti dilema o postojanju nekih činjenica. Dakle, ovaj institut nije povrijeđen kada sud, nakon ocjene dokaza, ne sumnja u izvjesnost činjenica koje je utvrđivao. U konkretnom slučaju, kao što je prethodno navedeno, obrazloženje pobijane presude ne ostavlja nikakvu sumnju u zaključak suda da je apelantica, na način opisan u izreci presude, počinila predmetno krivično djelo. Imajući u vidu navedeno, apelantini navodi da je u ponovnom postupku bilo potrebno provesti usaglašavanje vještačenja, odnosno da je data prednost vještačenju u odnosu na izjave svjedoka, nisu osnovani. Stoga, Ustavni sud zaključuje da u konkretnom slučaju nije povrijeđen princip *in dubio pro reo* iz člana 6. stav 2. Evropske konvencije u vezi sa članom 6. stav 1. Evropske konvencije.

VIII. Zaključak

51. Apelantini navodi da joj je osporenom presudom povrijeđeno pravo iz člana II/3.e) Ustava Bosne i Hercegovine i člana 6. st. 1, 2. i 3. tačka d) Evropske konvencije nisu osnovani kada pobijana presuda sadrži jasno obrazloženje zašto je apelantica proglašena krivično odgovornom, odnosno kada sadrži logično i uvjerljivo obrazloženje zbog čega su određeni dokazi prihvaćeni, a drugi nisu, i kada ne ostavlja nikakvu sumnju u zaključak suda da je apelantica počinila predmetno krivično djelo, te kada je apelantica imala mogućnost da izloži svoj predmet u istoj mjeri kao i optužba, odnosno kada je imala mogućnost da se suprotstavi argumentima optužbe.

52. Na osnovu člana 61. st. 1. i 3. Pravila Ustavnog suda, Ustavni sud je odlučio kao u dispozitivu ove odluke.

53. S obzirom na odluku Ustavnog suda u ovom predmetu, nije neophodno posebno razmatrati apelantičin prijedlog za donošenje privremene mjere.

54. Prema članu VI/5. Ustava Bosne i Hercegovine, odluke Ustavnog suda su konačne i obavezujuće.

Predsjednik
Ustavnog suda Bosne i Hercegovine
Prof. dr. Miodrag Simović

Предмет број АП 4101/09

**ОДЛУКА О
ДОПУСТИВОСТИ
И МЕРИТУМУ**

Апелација Витомира Солдата поднесена против Одлуке Високог судског и тужилачког савјета Босне и Херцеговине број 04-02-8488/09 од 15. октобра 2009. године, Одлуке Другостепене дисциплинске комисије ВСТС-а број ЦВС (тужиоци) 1/2009 од 23. јула 2009. године и Одлуке Првостепене дисциплинске комисије за тужиоце ВСТС-а број ДЦВС (тужиоци) 8/2008 од 23. марта 2009. године

Апелација Катице Јозак-Мађар поднесена против Одлуке Високог судског и тужилачког савјета Босне и Херцеговине број 04-02-68-4/2011 од 12. маја 2011. године, Одлуке Другостепене дисциплинске комисије ВСТС-а број ЦКЈМ (судије) 4/2010 од 9. марта 2011. године и Одлуке Првостепене дисциплинске комисије за судије ВСТС-а број ДЦКЈМ (судије) 04-02-2468-20/2010 од 2. децембра 2010. године

Одлука од 30. марта 2012. године

Уставни суд Босне и Херцеговине у пленарном сазиву, у предмету број **АП 4101/09**, рјешавајући апелације **Витомира Солдата и Катице Јозак-Мађар**, на основу члана VI/36) Устава Босне и Херцеговине, члана 59 став 2 алинеја 2, члана 61 ст. 1 и 2 Правила Уставног суда Босне и Херцеговине („Службени гласник Босне и Херцеговине” бр. 60/05, 64/08 и 51/09), у саставу:

Миодраг Симовић, председник

Валерија Галић, потпредседница

Constance Grewe, потпредседница

Сеада Палаврић, потпредседница

Tudor Pantiru, судија

Мато Тадић, судија

Мирсад Теман, судија

Маргарита Цаца-Николовска, суткиња

на сједници одржаној 30. марта 2012. године донио је

ОДЛУКУ О ДОПУСТИВОСТИ И МЕРИТУМУ

Усвајају се апелације Витомира Солдата и Катице Јозак-Мађар.

Утврђује се повреда права на правично суђење из члана II/3е) Устава Босне и Херцеговине и члана 6 став 1 Европске конвенције за заштиту људских права и основних слобода.

Укидају се одлуке Високог судског и тужилачког савјета Босне и Херцеговине број 04-02-8488/09 од 15. октобра 2009. године и број 04-02-68-4/2011 од 12. маја 2011. године.

Предмет се враћа Високом судском и тужилачком савјету Босне и Херцеговине који је дужан да обезбиједи уставна права апеланата и да по хитном поступку донесе нове одлуке у дисциплинском поступку, у складу са свим гаранцијама које пружају члан II/3е) Устава Босне и Херцеговине и члан 6 став 1 Европске конвенције за заштиту људских права и основних слобода.

Одлуку објавити у „Службеном гласнику Босне и Херцеговине”, „Службеним новинама Федерације Босне и Херцеговине”, „Службеном гласнику Републике Српске” и у „Службеном гласнику Дистрикта Брчко Босне и Херцеговине”.

Образложење

I. Увод

1. Витомир Солдат (у даљњем тексту: првоапелант) из Мркоњић-Града поднио је 25. децембра 2009. године апелацију Уставном суду Босне и Херцеговине (у даљњем тексту: Уставни суд) против Одлуке Високог судског и тужилачког савјета Босне и Херцеговине (у даљњем тексту: ВСТС) број 04-02-8488/09 од 15. октобра 2009. године, Одлуке Другостепене дисциплинске комисије ВСТС-а (у даљњем тексту: Другостепена дисциплинска комисија) број ЦВС (тужиоци) 1/2009 од 23. јула 2009. године и Одлуке Првостепене дисциплинске комисије за тужиоце ВСТС-а (у даљњем тексту: Првостепена дисциплинска комисија) број ДЦВС (тужиоци) 8/2008 од 23. марта 2009. године. Апелант је поднио допуне апелације 20. и 22. септембра 2010. године.

2. Катица Јозак-Мађар (у даљњем тексту: другоапеланткиња) из Новог Травника, коју заступа Сеад Хоџић, адвокат из Сарајева, поднијела је 30. маја 2011. године апелацију Уставном суду против Одлуке ВСТС-а број 04-02-68-4/2011 од 12. маја 2011. године, Одлуке Другостепене дисциплинске комисије број ЦКЈМ (судије) 4/2010 од 9. марта 2011. године и Одлуке Првостепене дисциплинске комисије за судије (у даљњем тексту: Првостепена дисциплинска комисија) број ДЦКЈМ (судије) 04-02-2468-20/2010 од 2. децембра 2010. године. Другоапеланткиња је, такође, поднијела захтјев за доношење привремене мјере којом би Уставни суд обуставио извршење одлука Првостепене и Другостепене дисциплинске комисије до доношења одлуке о апелацији.

II. Поступак пред Уставним судом

3. На основу члана 22 став 1 Правила Уставног суда, у предмету број АП 4101/09, од ВСТС-а и главног дисциплинског тужиоца ВСТС-а (у даљњем тексту: дисциплински тужилац) затражено је 19. јула 2010. године, односно 3. новембра 2011. године да доставе одговоре на апелацију.

4. ВСТС је одговор на апелацију доставио 5. августа 2010. године, а дисциплински тужилац је одговорио 15. новембра 2011. године.

5. На основу члана 26 став 2 Правила Уставног суда, одговор ВСТС-а на апелацију достављен је првоапеланту 9. августа 2010. године, а одговор дисциплинског тужиоца 21. новембра 2011. године.
6. На основу члана 22 ст. 1 и 2 Правила Уставног суда, у предмету број АП 2242/11, од ВСТС-а и дисциплинског тужиоца затражено је 2. јуна 2011. године да доставе одговоре на апелацију.
7. ВСТС и дисциплински тужилац су одговоре на апелацију доставили 13. јуна 2011. године.
8. На основу члана 26 став 2 Правила Уставног суда, одговори на апелацију достављени су другоапеланткињи 22. јула 2011. године.
9. С обзиром на то да је Уставном суду достављено више захтјева из његове надлежности, те да се апелације бр. АП 4101/09 и АП 2242/11 тичу истог чињеничног и правног основа, Уставни суд је, у складу са чланом 31 став 1 Правила Уставног суда, одлучио да споји ова два предмета у којима ће водити један поступак и донијети једну одлуку под бројем АП 4101/09.
10. У складу са чланом 93 став 1 алинеја 3 и став 3 Правила Уставног суда, Уставни суд је донио одлуку о изузећу судије Златка М. Кнежевића из рада и одлучивања о предметним апелацијама због тога што је судија у вријеме доношења оспорених одлука био члан ВСТС-а.

III. Чињенично стање

Предмет број АП 4101/09

11. Чињенице предмета које произилазе из првоапелантових навода и докумената предочених Уставном суду могу да се сумирају на следећи начин.
12. Одлуком Првостепене дисциплинске комисије број ДЦВС (тужиоци) 8/2008 од 23. марта 2009. године првоапелант је као главни тужилац Окружног тужилаштва у Бањалуци проглашен одговорним за дисциплинске прекршаје: 1) коришћење функције тужиоца како би се прибавиле неоправдане користи за себе или друга лица из члана 57 тачка б Закона о Високом судском и тужилачком савјету Босне и Херцеговине („Службени гласник Босне и Херцеговине” бр. 25/04, 93/05, 48/07 и 15/08; у даљњем тексту: Закон о ВСТС-у), описано у тачки III.1 дисциплинске тужбе; 2) било какво друго понашање које доводи у питање повјерење јавности у непристрасност и кредибилитет тужилаштва из члана 57 тачка 23 Закона о ВСТС-у,

описано у тачки III.1 дисциплинске тужбе; 3) било какво друго понашање које представља озбиљно кршење службене дужности из члана 57 тачка 23 Закона о ВСТС-у, описано у тачки III.4 дисциплинске тужбе. Примјеном одредби чл. 58 и 59 Закона о ВСТС-у, првоапеланту је за наведене дисциплинске прекршаје изречена дисциплинска мјера смањења плате за износ од 20% на период од једне године. Наведеном одлуком Првостепене дисциплинске комисије одбијена је дисциплинска тужба у односу на дисциплинске прекршаје: 1) из члана 57 тачка 6 Закона о ВСТС-у, коришћење функције тужиоца како би се прибавиле неоправдане користи за себе или друга лица, на начин описан у тачки III.2 дисциплинске тужбе; 2) из члана 57 тачка 7 Закона о ВСТС-у, пропуст да тражи своје изузеће од поступања у предметима када постоји сукоб интереса, на начин описан у тачки III.3 дисциплинске тужбе; 3) из члана 57 тачка 12 Закона о ВСТС-у, мијешање у поступање тужиоца са намјером опструисања или потцјењивања њихових активности, на начин описан у тачки III.3 дисциплинске тужбе; 4) из члана 57 тачка 22 Закона о ВСТС-у, понашање у тужилаштву и ван тужилаштва које штети угледу тужилачке дужности, на начин описан у тачки III.2 дисциплинске тужбе.

13. У образложењу одлуке Првостепене дисциплинске комисије је наведено да је у току дисциплинског поступка Комисија одржала припремно рочиште, омогућила странкама да изнесу, размијене и изведу прихваћене доказе на главној расправи, па је након анализе и оцјене спроведених доказа и резултата расправљања донијела предметну одлуку. Даље је наведено да је тачком III.1 дисциплинске тужбе првоапеланту стављено на терет да је користио дужност тужиоца како би прибавио неоправдане користи за себе и друге, те се понашао на начин који представља озбиљно кршење службене дужности или доводи у питање повјерење јавности у непристрасност и кредибилитет Тужилаштва због коришћења службеног возила Тужилаштва за пријевоз с посла и на посао у периоду од априла и маја 2004. године до октобра 2008. године, чиме је починио дисциплинске прекршаје из члана 57 тачке 6 и 23 Закона о ВСТС-у.

14. Првостепена дисциплинска комисија је навела да у конкретном случају није спорно да је првоапелант користио службено возило на релацији Мркоњић-Град – Бања Лука – Мркоњић-Град ради доласка и одласка с посла, те да је возач Округног тужилаштва Бањалука Д. Ч. службено возило након доласка с посла, у дане викенда и годишњег одмора паркирао пред својом кућом у Мркоњић-Граду. У образложењу је, даље, наведено да Законом о измјенама и допунама Закона о тужилаштвима Републике Српске („Службени гласник Републике Српске” број 85/03) није прописано да главни тужиоци, замјеници и тужиоци имају право на

накнаду трошкова пријезова. Наведеним законом стављена је ван снаге одредба Закона о тужилаштвима Републике Српске из 2002. године („Службени гласник Републике Српске” број 55/02) према којој су наведена лица имала право на накнаду трошкова за пријезов на посао и с посла. Наведено је да Закон о платама и другим накнадама судија и тужилаца у Републици Српској не предвиђа исплате накнада за пријезов на посао и с посла. Првостепена дисциплинска комисија је, такође, утврдила да је првоапелант прекршио и Правилник о условима и начину коришћења и чувања возног парка Окружног тужилаштва Бањалука, којег је 8. јула 2005. године донио првоапелант као главни тужилац. Првостепена дисциплинска комисија није прихватила првоапелантову изјаву о економичности таквог пријезова заснованог на налазу и мишљењу судског вјештака саобраћајне струке и мишљењу да се трошкови пријезова апеланта и других тужилаца и запосленика Тужилаштва дјелимично покривају накнадом за пријезов на коју запосленици имају право. Имајући у виду изнесено, Првостепена дисциплинска комисија је утврдила да првоапелант није имао право на накнаду за пријезов на посао и с посла, па је, превозећи се службеним возилом у наведеном периоду на терет буџета Окружног тужилаштва Бањалука, учинио повреду члана 57 тачка 6 Закона о ВСТС-у, тако што је користио дужност тужиоца како би прибавио неоправдане користи за себе или друга лица, те члана 57 тачка 23 Закона о ВСТС-у, тако што је довео у питање повјерење јавности у непристрасност и кредибилитет Тужилаштва, због чега је проглашен одговорним за наведене дисциплинске прекршаје.

15. Првостепена дисциплинска комисија је у образложењу навела да је тачком III.4 дисциплинске тужбе првоапеланту стављено на терет непрописно запошљавање возача Д. Ч., А. Т. и В. М., па да је тиме учинио озбиљно кршење службене дужности или довео у питање повјерење јавности у непристрасност и кредибилитет Тужилаштва, односно дисциплински прекршај из члана 57 тачка 23 Закона о ВСТС-у. Даље је истакнуто да из исказа свједока као и приложених материјалних доказа произилази да су наведени возачи примљени на посао без конкурсне процедуре, односно оглашавања тих позиција. У образложењу је наведено да првоапелант није поступио у складу са чланом 10 став 2 Закона о измјенама и допунама Закона о запошљавању („Службени гласник Републике Српске” број 85/03), којим је прописано да послодавац заводу за запошљавање доставља пријаву о потреби за радницима, те да је завод дужан да најдаље у року од три дана од дана достављања пријаве, ако послодавац захтијева, потребу за радницима огласи у једном од јавних гласила у Републици Српској, уколико послодавац не захтијева да се оглашавање изврши на другачији начин. Такође је наведено да, према члану 11 став 3 Закона о запошљавању, послодавац самостално одлучује о избору кандидата за заснивање

радног односа између оних које је понудио завод или агенција и других кандидата који су се непосредним путем обратили послодавцу ради заснивања радног односа, с тим да је тај избор требао бити избор између више пријављених кандидата, што се није догодило приликом пријема нити једног од три возача примљена у 2004. години. Такође, чланом 8 став 1 тачка 2 Закона о радним односима у државним органима прописано је да се лица примају у радни однос у државним органима на основу коначне одлуке функционера који руководи државним органом о избору између пријављених кандидата. У периоду док су наведени возачи обављали послове возача по основу уговора на одређено вријеме, ВСТС је 13. децембра 2004. године усвојио Правилник о унутрашњој организацији и пословању Републичког тужилаштва Републике Српске и окружних тужилаштава Републике Српске (у даљњем тексту: Правилник), који се почео примјењивати од 10. фебруара 2005. године. Правилник је посебно прописао питање попуњавања упражњених мјеста, па је чланом 66 предвиђено да главни тужилац, а по његовом налогу секретар тужилаштва, објављује упражњено радно мјесто у тужилаштву, да се јавни оглас објављује у „Службеном гласнику Републике Српске” и у најмање два дневна листа која се дистрибуирају у БиХ, те да се на запослене раднике примјењују одредбе Закона о државној служби Републике Српске и Закона о раду Републике Српске. Сprovedеним доказима, како је даље наведено, на несумњив начин је утврђено да су наведени возачи примљени у радни однос иако није спроведена процедура прописана законима и Правилником, која би оставила послодавцу могућност избора између више пријављених кандидата. Стога је Првостепена дисциплинска комисија утврдила да је таквим понашањем првоапелант починио озбиљно кршење службене дужности, односно дисциплински прекршај из члана 57 тачка 23 Закона о ВСТС-у, због чега је проглашен одговорним за наведени дисциплински прекршај. У односу на остале дисциплинске прекршаје из члана 57 тачке 6, 7, 12 и 22 Закона о ВСТС-у, описане у тачки III. 2 и 3 дисциплинске тужбе, Првостепена дисциплинска комисија је дисциплинску тужбу одбила као неосновану.

16. Против наведене одлуке Првостепене дисциплинске комисије жалбе су уложили Уред дисциплинског тужиоца и првоапелант. Одлучујући о жалбама странака, Другостепена дисциплинска комисија је донијела Одлуку број ЦВС (тужиоци) 1/2009 од 23. јула 2009. године, којом је првоапелантову жалбу дјелимично уважила и првостепену одлуку преиначила тако што су одбијени тужбени захтјеви дисциплинског тужиоца у дијелу којим је утврђено да је првоапелант одговоран за дисциплинске прекршаје из члана 57 став 1 тачке 6 и 23 Закона о ВСТС-у из тачки 1 и 2 одлуке Првостепене дисциплинске комисије, те је првоапеланту изречена мјера смањења плате за 10% на период од шест мјесеци почевши од правоснажности

одлуке. Наведеном одлуком одбијене су првоапелантова жалба у преосталом дијелу и жалба дисциплинског тужиоца, а првостепена одлука у преосталом дијелу је потврђена.

17. Другостепена дисциплинска комисија је у образложењу истакла да је, према наводима жалби првоапеланта и дисциплинског тужиоца, спорна чињеница да ли је првоапелантовом одлуком о начину пријевоза службеним возилима првоапелант себи и наведеним лицима прибавио корист и тиме починио дисциплински прекршај из члана 57 став 1 тачка 6 Закона о ВСТС-у. Према мишљењу Другостепене дисциплинске комисије, из утврђеног чињеничног стања произилази да је начин пријевоза запослених радника и тужилаца уређен прије свега с циљем што ефикаснијег организовања рада подручних уреда и тужилаштва у цјелини, у којима је било неопходно дневно присуство тих запослених радника и тужилаца у току радног времена, те мотивисано рационалним и економичним трошењем расположивих буџетских средстава. Изведени докази упућују на закључак да није било ненамјенског трошења буџетских средстава, нити прекорачења буџетских средстава на контима путних трошкова, горива, мазива и текућег одржавања. Наведени закључак посебно произилази из Извјештаја о ревизији консолидованих финансијских извјештаја Министарства правде Републике Српске за 2006. и 2007. годину, односно Извјештаја о ревизији консолидованих финансијских извјештаја Тужилаштва Републике Српске за 2005. годину, што значи да су буџетска средства трошена економично и намјенски. Другостепена дисциплинска комисија је утврдила да из изведених доказа и утврђених чињеница произилази да наведеним начином пријевоза првоапеланта и поменутих запослених радника и тужилаца нису наступиле никакве штетне посљедице за буџетска средства, јер би оне сигурно биле констатоване у наведеним извјештајима. Према мишљењу Другостепене дисциплинске комисије, стицање користи за себе или за друга лица у материјалном смислу мора имати за посљедицу настанак штете за буџетска средства, а како таква посљедица није наступила, нити је доказана, правилан је закључак да првоапелант није ни себи ни наведеним другим лицима омогућио стицање имовинске користи. Наведено је да је до стицања материјалне користи за наведене запослене раднике Тужилаштва могло доћи само у случају да су та лица користила пријевоз службеним возилима на описаним релацијама и истовремено наплаћивала накнаду за пријевоз у наведеном периоду, али како се те чињенице у првостепеном поступку нису ни доказивале, нити је на њих у жалби дисциплинског тужиоца указивано, то се тиме Другостепена дисциплинска комисија, у смислу члана 21 Закона о парничном поступку Републике Српске, није ни бавила. Разматрајући питање да ли је наведеним начином пријевоза тужени себи и наведеним лицима омогућио стицање материјалне

користи, Другостепена дисциплинска комисија сматра да је за ову корист битна првоапелантова намјера да себи и другима омогући стицање такве користи, јер се само тако може говорити о постојању обиљежја дисциплинског прекршаја из члана 57 став 1 тачка 6 Закона о ВСТС-у. Како из изведених доказа и утврђеног чињеничног стања не произилазе основи за закључак да је таква намјера постојала, односно да је првоапелантова намјера била искључиво мотивисана добром организацијом посла, те рационалним и економичним трошењем средстава с циљем ефикасног рада подручних одјељења и тужилаштва у цјелини, Другостепена дисциплинска комисија је сматрала да је изостала и ова неопходна посљедица за постојање наведеног дисциплинског прекршаја.

18. У односу на првоапелантову жалбу у дијелу који се односи на оспоравање првостепене одлуке којом је проглашен одговорним за дисциплински прекршај из члана 57 став 1 тачка 23 Закона о ВСТС-у, почињеног непрописним запошљавањем лица Д. В., А. Т. и В. М. на радном мјесту возача, односно курира, Другостепена дисциплинска комисија је нашла да су првоапелантови жалбени приговори неосновани. Наиме, према мишљењу Другостепене дисциплинске комисије, из изведених доказа и утврђеног чињеничног стања произилази да је до заснивања радног односа на неодређено вријеме дошло противно одредби члана 66 ст. 2 и 3 Правилника, с обзиром на то да није извршено јавно оглашавање упражњених радних мјеста у Тужилаштву путем „Службеног гласника Републике Српске” и у најмање два дневна листа која се дистрибуирају у БиХ. Стога је Другостепена дисциплинска комисија оцијенила да је правилна и законита одлука Првостепене дисциплинске комисије у дијелу у ком је првоапеланта прогласила одговорним за дисциплински прекршај из члана 57 став 1 тачка 23 Закона о ВСТС-у. У поуци о правном лијеку Другостепена дисциплинска комисија је навела да незадовољна странка против те одлуке може да изјави жалбу Савјету у року од 15 дана од дана њеног пријема.

19. Првоапелант и Уред дисциплинског тужиоца су се жалили против наведене одлуке Другостепене дисциплинске комисије. ВСТС је Одлуком број 04-02-8488/09 од 15. октобра 2009. године одбацио као недозвољене жалбе странака у предметном дисциплинском поступку.

20. ВСТС је у образложењу одлуке навео да је, поступајући према одредби члана 60 став 6 Закона о ВСТС-у, закључио да жалбе странака, сходно одредбама наведеног закона, нису дозвољене. Наиме, из наведене одредбе закона произилази да се жалба на одлуку Другостепене дисциплинске комисије може уложити само због изречене дисциплинске мјере разрјешења од дужности, а будући да се у конкретном случају не ради о тој изреченој дисциплинској мјери, жалба на другу изречену мјеру није

дозвољена. Даље је наведено да је Другостепена дисциплинска комисија била дужна у својој одлуци навести да у конкретном случају жалба није дозвољена. Међутим, иако је Другостепена дисциплинска комисија у оспореној одлуци дала погрешну правну поуку, према мишљењу ВСТС-а, таква погрешна поука не конституише право странака у дисциплинском поступку на правни лијек који законом није дозвољен. Због тога је ВСТС, поступајући према одредби члана 17 став 1 тачке 5 и 30, а у вези са чланом 60 став 6 Закона о ВСТС-у, донио наведену одлуку.

Предмет број АП 2242/11

21. Чињенице предмета које произилазе из другоапеланткињиних навода и докумената предочених Уставном суду могу да се сумирају на сљедећи начин.

22. Одлуком Првостепене дисциплинске комисије број 04-02-2468-20/2010 од 2. децембра 2010. године, која је потврђена Одлуком Другостепене дисциплинске комисије број 4/2010 од 9. марта 2011. године, другоапеланткиња је као предсједница Кантоналног суда у Новом Травнику и суткиња у Кантоналном суду у Новом Травнику проглашена одговорном за дисциплински прекршај мијешања у поступање судије или тужиоца са намјером опструисања или потцјењивања њихових активности из члана 56 тачка 13 Закона о ВСТС-у, па јој је примјеном одредби чл. 58 и 59 наведеног закона за поменути дисциплински прекршај изречена дисциплинска мјера смањења плате за износ од 30% на период од једне године.

23. У образложењу одлуке Првостепене дисциплинске комисије наведено је да је дисциплинском тужбом од 30. јуна 2010. године Уред дисциплинског тужиоца другоапеланткињи ставио на терет да се у својству предсједнице суда у кривичном предмету тог суда број 006-0-Кпп-09-09-000 010 умијешала у поступање и рад поступајућег судије Дармина Авдића са намјером потцјењивања и опструисања његових активности. Наиме, то мијешање се огледа у томе што је другоапеланткиња забранила отпрему донесеног Рјешења број 006-0-Кпп-09-000 010 од 17. априла 2009. године, којим је уважен захтјев осумњиченог Пере Гудеља у предмету број 01-03/09-П од 19. марта 2009. године за повраћај новца привремено одузетог 27. марта 2003. године, а 25. августа 2009. године другоапеланткиња је наведеним предметом задужила судију Мехмедалију Хусеиновића, који је у том предмету донио рјешење да се захтјев осумњиченог одбаци, чиме је другоапеланткиња починила дисциплински прекршај из члана 56 тачка 13 Закона о ВСТС-у. Дисциплинска комисија је након изведених бројних материјалних и нематеријалних доказа одлучила као у изреци одлуке. Наиме, утврђено је да су међу странкама спорни наводи дисциплинске тужбе да се другоапеланткиња мијешала у рад судије Дармина Авдића на начин да је забранила

отпрему Рјешења број 006-0-Кпп-09-000 010 од 17. априла 2009. године, рјешења које је донио судија Авдић, и да је исти предмет 25. августа 2009. године додјелила у рад судији Мехмедалији Хусеиновићу. Првостепена дисциплинска комисија је одбила као неосноване другоапеланткињине наводе којим оправдава задужење судије Хусеиновића списом који је већ био у раду код судије Авдића, јер је сама својим исказом потврдила да је судија Авдић већ био урадио одлуку у том предмету и да је била упозната с тим, те да је захтијевала да се заузме упућујуће мишљење Кривичног вијећа. Сем тога, утврђено је да је другоапеланткиња осујетила отпремање одлуке у предмету судије Авдића, да би потом преко председника Кривичног одјељења у три наврата иницирала одржавање сједнице одјељења (5. маја, 17. јуна и 9. јула 2009. године), а у једном наврату чак и општу сједницу суда 11. маја 2009. године, а све то да би исходила одлуку упућујућег карактера у погледу конкретног предмета, па када на тим сједницама такво становиште није усвојено, другоапеланткиња је 17. јуна 2009. године донијела Правилник о раду и дужностима председника одјељења, којим је увела то да је прије отпремања одлука странкама обавезно да председник одјељења парафира одлуке. Другоапеланткиња је 17. августа 2009. године донијела Одлуку о измјени и допуни Одлуке о организацији и саставу Савјета у том суду, на начин што је рад Кривичног одјељења проширила за још двоје судија и то судијама Мехмедалијом Хусеиновићем и Мирјаном Грубешкић, иако је ово одјељење до тог момента било ажурно у свом раду, те је кривичним списом број 006-0-КПП-09-00 010 задужила судију Хусеиновића, који је 28. августа 2009. године у том предмету донио рјешење којим одбацује захтјев осумњиченог Пере Гудеља за повраћај привремено одузетих ствари, дакле доноси другу врсту одлуке. На основу наведеног, Првостепена дисциплинска комисија је донијела одлуку као у изреци пресуде и другоапеланткињи је изречена дисциплинска мјера за дисциплински прекршај за који је проглашена одговорном, па јој је Комисија, у складу са одредбом члана 59 Закона о ВСТС-у, изрекла дисциплинску мјеру смањења плате од 30% на период од годину дана, сматрајући изречену мјеру адекватном тежини почињеног прекршаја.

24. Другостепена дисциплинска комисија је, испитујући оспорену одлуку у оном дијелу у ком је другоапеланткиња оспоравала жалбом, те поступајући по службеној дужности, у смислу одредбе члана 221 Закона о парничном поступку (у даљем тексту: ЗПП), закључила да је одлука Првостепене дисциплинске комисије законита и правилна. Комисија је још закључила да другоапеланткињине почињене радње, сем што представљају дисциплински прекршај из члана 56 тачка 13 Закона о ВСТС-у, представљају понашање које штети угледу функције председника суда и да Дисциплинска комисија првостепеном одлуком не излази из оквира дисциплинске тужбе у погледу чињеничних утврђења која одражавају елементе дисциплинског прекршаја нити у погледу правне квалификације прекршаја, односно примјене

материјалног права на што другоапеланткиња жалбом указује. Другостепена дисциплинска комисија је на крају констатовала да је оспорена првостепена одлука заснована на потпуно правилно утврђеном чињеничном стању и правилној примјени материјалног права када је другоапеланткињине радње оквалификовала као дисциплински прекршај из члана 56 тачка 13 Закона о ВСТС-у, те да је одлучујући о висини и тежини дисциплинске мјере другоапеланткињи изрекла мјеру адекватну тежини дисциплинског прекршаја и степену дисциплинске одговорности.

25. ВСТС је Одлуком број 04-02-68-4/2011 од 12. маја 2011. године одбацио као недозвољену другоапеланткињину жалбу изјављену против Одлуке Другостепене дисциплинске комисије број 4/2010 од 9. марта 2011. године.

26. ВСТС је у образложењу одлуке навео да је, поступајући према одредби члана 60 став 6 Закона о ВСТС-у, закључио да другоапеланткињина жалба, сходно одредбама наведеног закона, није дозвољена с обзиром на то да из наведене одредбе закона произилази да се жалба на одлуку Другостепене дисциплинске комисије може уложити само због изречене дисциплинске мјере разрјешења од дужности, а будући да се у конкретном случају не ради о тој изреченој дисциплинској мјери, жалба на другу изречену мјеру није дозвољена. Према томе, ВСТС је, поступајући према одредби члана 17 став 1 тачка 6, а у вези са чланом 60 став 6 Закона о ВСТС-у, одлучио као у изреци одлуке.

IV. Апелација

а) Наводи из апелације у предмету број АП 4101/09

27. Првоапелант се жали да су му оспореним одлукама повријеђени право на принцип владавине права из члана I/2 Устава Босне и Херцеговине, затим право на правично суђење из члана II/3е) Устава Босне и Херцеговине и члана 6 став 1 Европске конвенције за заштиту људских права и основних слобода (у даљњем тексту: Европска конвенција), право на недискриминацију загарантовано чланом II/4 Устава Босне и Херцеговине и чланом 14 Европске конвенције, као и право на жалбу, односно дјелотворан правни лијек из члана 13 Европске конвенције. Апелант је навео да је чланом 6 став 1 Европске конвенције свакоме, па и апеланту, загарантовано право да било који правни захтјев у вези са својим грађанским правима и обавезама изнесе пред суд, односно у дисциплинском поступку пред орган који је предвиђен законом, односно правилником. Првоапелант је истакао да му је у конкретном поступку онемогућен „приступ надлежном органу, тј. ВСТСБиХ као цјелини”. С тим у вези, апелант се позвао на одлуке Европског суда за људска права

у предмету *Golder против Уједињеног Краљевства* од 21. фебруара 1975. године, одлуку *Philis против Грчке* од 27. септембра 1991. године и одлуку *Hornsby против Грчке* од 19. марта 1997. године, те истакао да је у наведеним одлукама Европски суд изразио став да „правичан, јаван и брз поступак нема никакву вриједност ако нема судског поступка”, односно да „члан 6 став 1 Европске конвенције обезбјеђује свакоме право да изнесе пред суд захтјев који се односи на његова грађанска права и обавезе”. Првоапелант је посебно истакао да је ВСТС у ранијим случајевима мериторно одлучивао о жалбама на одлуке Другостепене дисциплинске комисије, иако се није радило о разрјешењима дужности. Оспореном одлуком ВСТС-а, према првоапелантовом мишљењу, нарушен је концепт владавине права, јер се у истим или сличним поступцима не могу доносити различите одлуке, што је супротно члану I/2 Устава Босне и Херцеговине (владавина права). Из наведеног је апелант закључио да се у његовом случају селективно примијенио закон, да се радило о дискриминацији, која постоји када једно лице има неко право, а друго лице га нема, а све без икаквог ваљаног образложења и у ситуацији када је то право предвиђено Законом о ВСТС-у и Пословником ВСТС-а. Такође, посебно је истакао да је у одлуци Другостепене дисциплинске комисије добио упуту о правном лијеку (право жалбе ВСТС-у), а онда му је тај правни лијек ускраћен. Апелант је истакао да због тога што је ВСТС одбацио жалбу губи право да покрене поступак пред Судом Босне и Херцеговине, а „судска провјера је обавезна и ниједним актом се не може ускратити право на судску заштиту”, имајући у виду члан II/2 Устава Босне и Херцеговине о директној примјени Европске конвенције. У вези с наведеним, првоапелант сматра да му је ускраћено право на дјелотворан правни лијек, те да се таквим поступањем „уводи правна несигурност и принцип владавине права и неједнакости странака”. Првоапелант је, такође, истакао да му је повријеђено право на правично суђење јер је погрешно и произвољно примијењено материјално право. Навео је да су се обје дисциплинске комисије позвале на Закон о раду и Закон о запошљавању умјесто на релевантни Закон о радним односима у државним органима. Такође, примијењен је члан 66 Правилника који никада није објављен у „Службеном гласнику Републике Српске”, па, стога, није ни могао производити правно дејство. Првоапелант је предложио Уставном суду да утврди да су повријеђена наведена уставна права, те да наложи ВСТС-у да одлучи о његовој жалби и донесе мериторну одлуку.

б) Одговори на првоапелантову апелацију

28. Изјашњавајући се на наводе апелације, ВСТС је истакао да су првоапелантови наводи у односу на повреду права на правично суђење и произвољну примјену одредбе члана 60 Закона о ВСТС-у неосновани. С тим у вези, указује на то да је одредбом

члана 60 став 6 Закона о ВСТС-у прописано да се против одлуке Другостепене дисциплинске комисије о изрицању дисциплинске мјере може уложити жалба Савјету као цјелини. Ако Савјет не потврди мјеру разрјешења, Савјет може изрећи другу мјеру предвиђену овим законом. Дакле, ВСТС сматра да из прве реченице ове одредбе јасно произилази да је закон предвидио могућност да се Савјету као цјелини може уложити жалба против одлуке Другостепене дисциплинске комисије и то у погледу изречене дисциплинске мјере. Међутим, у другој реченици те одредбе ограничава се обим преиспитивања одлуке Другостепене дисциплинске комисије у оквиру ВСТС-а, па Савјет тако може само потврдити мјеру разрјешења или изрећи другу мјеру предвиђену законом. Из наведене законске одредбе, према мишљењу ВСТС-а, произилази да се жалба на другостепену дисциплинску одлуку може уложити само када је изречена дисциплинска мјера разрјешења од дужности. Тако је ВСТС у конкретном случају закључио да Савјет као цјелина у трећем степену може одлучивати поводом жалбе само када је претходно изречена дисциплинска мјера разрјешења од дужности, дакле најтежа дисциплинска мјера. Даље су навели да постојање одређених ограничења у смислу могућности преиспитивања одлука у трећем степену не представља никакав изузетак и такав концепт представља правило чак и у судским поступцима. На такав начин прописан концепт правних лијекова, према мишљењу ВСТС-а, у потпуности задовољава критеријуме постављене чл. 6 и 13 Европске конвенције, с обзиром на то да је у оквиру дисциплинског поступка првоапеланту у потпуности омогућен приступ „суду пуне јурисдикције”, како то захтијева члан 6 Европске конвенције. С тим у вези, ВСТС се позвао на Одлуку Уставног суда број У 25/03 од 21. јануара 2004. године. У тој одлуци је наведено да свака држава има дискреционо право да сама организује правни систем унутар ког ће сваком омогућити приступ суду када се ради о „утврђивању грађанских права и обавеза”, да на тај начин произилази право државе да од сваког тражи да поштује релевантне домаће правне прописе којима се прописују поступци пред надлежним органима, прије свега прописе од којих зависи надлежност органа и допустивост правног лијека. ВСТС је навео да је истина да је у ранијим случајевима разматрао и мериторно одлучивао поводом изјављених жалби на одлуке Другостепене дисциплинске комисије, иако се у тим случајевима није радило о мјери разрјешења од дужности. Међутим, промјена досадашње праксе, према мишљењу ВСТС-а, не значи само по себи да је у првоапелантовом случају дошло до кршења члана 6 Европске конвенције, принципа владавине права или до дискриминаторског поступања ВСТС-а. У прилог таквом закључку ВСТС се позвао на одлуке Уставног суда у предметима АП 758/07 од 10. јуна 2009. године и АП 138/08 од 28. априла 2010. године, у којима је изражен сљедећи став: „У вези са наводима апеланта о томе да су у истим случајевима судови у неким предметима доносили другачије одлуке, Уставни суд указује да, иако таква пракса судова и

недосљедна примјена материјалног права у истим или сличним случајевима може водити кршењу принципа владавине права из члана I/2 Устава БиХ и принципа правне сигурности као неодојивог елемента владавине права, та чињеница, сама по себи, не значи да је у конкретном случају дошло до кршења уставних права на која се првоапелант позива”. У односу на првоапелантове наводе да је у одлуци Другостепене дисциплинске комисије добио упуту о правном лијеку према којој је имао право уложити жалбу, а онда му је то право ускраћено, ВСТС је истакао да, иако је Другостепена дисциплинска комисија у оспореној одлуци дала погрешну правну поуку, она не може конституисати право странака у дисциплинском поступку на правни лијек који закон не предвиђа. ВСТС се у вези с тим позвао на Одлуку Уставног суда број *АП 309/04* од 12. априла 2005. године у којој је наведено да, у правилу, у случају погрешно дате правне поуке у одлукама које се могу оспоравати неким од прописаних правних лијекова, заинтересоване странке су у обавези да користе прописане правне лијекове, а не оне који су наведени у погрешној поуци.

29. У односу на првоапелантове наводе да је ВСТС доносићи оспоравану одлуку у његовом случају поступао дискриминаторски, односно да га је третирао различито у односу на друга лица и то због „политичког или другог мишљења”, како је апелант навео на страници 4. апелације, ВСТС је истакао да првоапелант ту тврдњу није образложио чињенично у довољној мјери, нити је понудио иједан доказ који би могао указати на то да се у конкретном случају радило о дискриминацији по том или било ком другом основу из члана II/4 Устава Босне и Херцеговине, односно да је ВСТС оспорену одлуку донио из дискриминаторских побуда према првоапеланту. У односу на првоапелантову тврдњу да му је повријеђено право на дјелотворан правни лијек загарантовано чланом 13 Европске конвенције, ВСТС је истакао да се према пракси Европског суда дјелотворност правног лијека посматра као обавеза да се надлежном националном органу омогући да се бави „суштином” дотичне жалбе, као и да наведени члан не досеже тако далеко да захтијева одређени облик правног лијека, па је у том смислу државама уговорницама дат висок степен слободне процјене у испуњавању њихове обавезе према наведеној одредби. У вези с наведеним, ВСТС је нагласио да је у првоапелантовом случају Другостепена дисциплинска комисија била та која се бавила „суштином” жалбе и која је у потпуности преиспитала првостепену одлуку, па је тако, према мишљењу ВСТС-а, у потпуности задовољен захтјев из члана 13 Европске конвенције.

30. У одговору дисциплинског тужиоца је наведено да је првоапелант, у смислу права на правично суђење, посебно истакао да му је онемогућен приступ надлежном органу, односно ВСТС-у као цјелини. Анализирајући члан 60 став 6 Закона о ВСТС-у, дисциплински тужилац је нагласио да је другом реченицом наведене

одредбе ограничен обим преиспитивања одлуке Другостепене дисциплинске комисије у оквиру Савјета. Према томе, како је даље наведено, из распореда одредби поменутог члана Закона о ВСТС-у произилази да се жалба Савјету као цјелини може упутити искључиво уколико је Другостепена дисциплинска комисија донијела одлуку о разрјешењу од дужности судије или тужиоца против ког је покренут дисциплински поступак. Даље је наведено да постојање одређених ограничења у смислу могућности преиспитивања одлука у трећем степену представља међународну законодавну праксу, која је прије правило него изузетак, чак и у судским поступцима. На овај начин прописан концепт правних лијекова у потпуности задовољава критеријуме утврђене чл. 6 и 13 Европске конвенције, с обзиром на то да је у оквиру дисциплинског поступка апеланту омогућен приступ законом установљеном независном и непристрасном арбитру, пред којим је учествовао у двостепеном поступку. У односу на првоапелантове наводе да је дискриминисан у вези са правом на правично суђење, дисциплински тужилац је навео да је ВСТС након промијењеног става, поступајући поводом жалби других носилаца правосудних функција на одлуке Другостепене дисциплинске комисије којима није изречена мјера разрјешења од дужности, донио одлуке којима су жалбе одбачене као недозвољене, а што даље говори о недискриминаторском карактеру оспорене одлуке. У односу на првоапелантове наводе да му је Другостепена дисциплинска комисија дала упуту о правном лијеку према којој је имао право уложити жалбу, у одговору на апелацију је истакнуто да је ВСТС као цјелина констатовао и исправио погрешку Другостепене дисциплинске комисије. Предложено је да се предметна апелација одбаци као очигледно неоснована, односно да се у случају мериторног одлучивања одбије као неоснована.

ц) Наводи из апелације у предмету број АП 2242/11

31. Другоапеланткиња се жали да су јој оспореним одлукама повријеђени право на правично суђење из члана II/3е) Устава Босне и Херцеговине и члана 6 став 1 Европске конвенције и право на имовину из члана II/3к) Устава Босне и Херцеговине и члана 1 Протокола број 1 уз Европску конвенцију. Повреду права на правично суђење другоапеланткиња види у произвољној примјени материјалног права, конкретно члана 60 став 6 Закона о ВСТС-у. Наиме, она сматра да је ВСТС својом одлуком којом је њену жалбу изјављену против одлуке Другостепене дисциплинске комисије одбацио као недозвољену изгубио из вида низ других законских одредби, посебно одредбу члана 89 Пословника о раду ВСТС-а, којом је прописано право на жалбу против сваке одлуке која је негативна за судију или тужиоца. Због тога је, како наводи, нејасно на основу чега је ВСТС у конкретном случају суспендовао њено

право на жалбу против одлуке Другостепене дисциплинске комисије будући да је наведена одлука негативна за њу, па тврди да се ради о арбитарној и самоволној одлуци ВСТС-а. Такође, она сматра да је у дисциплинском поступку погрешно утврђено чињенично стање и да је изостала оцјена доказа чије је извођење у току поступка предлагала, посебно узимање исказа свједока Амре Хрвачић и Мехмедалије Хусеиновића а такав пропуст представља повреду одредби ЗПП, те се одлуке комисија заснивају само на исказима свједока Дармина Авдића и Мироније Јозек, што је, према њеним наводима, супротно одредбама члана 13 ЗПП према којима је Дисциплинска комисија дужна савјесно и брижљиво оцијенити сваки доказ посебно и све доказе заједно, а у вези с наведеним, апеланткиња се жали и на неосновано изречену дисциплинску мјеру. С тим у вези, сматра да није доказан кључни елемент дисциплинског прекршаја, да је дала инструкције шефици Писарнице Амри Хрвачић да не отпреми рјешење судије Авдића, па наводи да се не може говорити о постојању дисциплинског прекршаја за који би била и одговорна. У погледу навода да је у дисциплинском поступку погрешно утврђено чињенично стање, наводи да је иницирала одржавање сједнице Кривичног одјељења и да је конкретан предмет пресигниран са судије Авдића на судију Хусеиновића, а да је стварни разлог што је предмет пресигниран на другој судију то што овај предмет код судије Авдића није био ријешен преко пет мјесеци, па будући да је сваки судија имао веома мали број предмета, то је за рјешавање овог предмета задужила судију Хусеиновића. Другоапеланткиња сматра да је изрека Другостепене дисциплинске комисије апсолутно неразумљива и да као таква представља *карикатуру законских одредби* којим је прописано шта изрека пресуде мора да садржи.

32. У приједлогу за доношење привремене мјере другоапеланткиња је затражила да Уставни суд обустави извршење одлуке Првостепене и Другостепене дисциплинске комисије до доношења одлуке о меритуму. С тим у вези, истиче да има породицу, супруга и четворо малољетне дјеце, да јој као предсједници суда плата износи од 3.695,26 КМ, али да јој је плата оптерећена кредитима у износу од 2.466,62 КМ, па би јој изреченом дисциплинском мјером за издржавање породице остало 380.00 КМ. Такође, наводи да је плата њеног супруга исто тако оптерећена кредитима, тако да би извршење оспораваних одлука проузроковало ненадокнадиву штету за њу и њену породицу. Стога, она предлаже да Уставни суд усвоји предложену привремену мјеру као основану.

д) Одговори на другоапеланткињину апелацију

33. Изјашњавајући се на наводе апелације, ВСТС је истакао да су другоапеланткињини наводи у односу на повреду права на правично суђење и произвољну

примјену одредбе члана 60 Закона о ВСТС-у неосновани. С тим у вези, указује на то да је одредбом члана 60 став 6 Закона о ВСТС-у прописано да се против одлуке Другостепене дисциплинске комисије о изрицању дисциплинске мјере може уложити жалба Савјету као цјелини. Ако Савјет не потврди мјеру разрјешења, Савјет може изрећи другу мјеру предвиђену овим законом. Дакле, ВСТС сматра да из прве реченице цитиране одредбе јасно произилази да је закон предвидио могућност да се Савјету као цјелини може уложити жалба против одлуке Другостепене дисциплинске комисије о разрјешењу од дужности, а да Савјет, према овој одредби закона, само уколико не потврди мјеру разрјешења, може изрећи другу мјеру предвиђену законом. С тим у вези, истиче да је Савјет у конкретном случају поштовао одредбу члана 60 тачка 13 Закона о ВСТС-у према којој тужени у дисциплинском поступку има право да изјави жалбу на одлуку која је негативна за њега, те да је другоапеланткиња изјавила жалбу о којој је мериторно одлучено у другостепеном дисциплинском поступку. Такође, у погледу навода да изрека одлуке Првостепене дисциплинске комисије не садржи чињенични опис радњи дисциплинског прекршаја, те да је због тога она неразумљива и противрјечна образложењу, да је погрешно утврђено чињенично стање и да је изостало извођење доказа које је другоапеланткиња предлагала током трајања овог поступка, ВСТС истиче да остаје при наводима садржаним у образложењу Одлуке Другостепене дисциплинске комисије број 04-02-68-2/11 од 9. марта 2011. године. У погледу другоапеланткињиних навода који се односе на повреду права на имовину, ВСТС истиче да су и ови наводи неосновани јер изрицањем дисциплинске мјере другоапеланткињи (смањење плате за износ од 30% на период од једне године) није повријеђено њено право на имовину, с обзиром на то да изречена дисциплинска мјера има законски основ, јер је прописана и изречена у јавном интересу, те да изреченом мјером није нарушен принцип пропорционалности између коришћених средстава и циља ком се у овом поступку тежило. Што се тиче приједлога за одређивање привремене мјере и обуставе извршења одлуке Дисциплинске комисије, ВСТС наводи да другоапеланткиња није доказала оправданост одређивања предложене привремене мјере, па предлаже да се њен захтјев одбије као неоснован.

34. У одговору на апелацију дисциплински тужилац истиче да су неосновани другоапеланткињини наводи у вези са повредом права на правично суђење и произвољну примјену члана 60 став 6 Закона о ВСТС-у, јер сматра да из наведене одредбе закона јасно произилази да се жалба на одлуку Другостепене дисциплинске комисије може уложити само када је изречена дисциплинска мјера разрјешења од дужности. Такође, сматра неоснованим њене наводе да изрека Првостепене дисциплинске комисије на садржи опис радњи дисциплинског прекршаја, чиме је

повријеђен члан 85 Пословника о раду ВСТС-а, с обзиром на то да поменути члан Пословника не прописује да радње дисциплинског прекршаја буду садржане у изреци одлуке. Дисциплински тужилац сматра неоснованим другоапеланткињине наводе да је одлуком Првостепене дисциплинске комисије изостала оцјена исказа свједока које је она предложила, јер тврди да је одлука Дисциплинске комисије ваљана и законита и да, сходно пракси Уставног суда, изостанак оцјене нерелевантног доказа нема за посљедицу незаконитост одлуке. Сем тога, истиче да нису прихватљиви наводи о погрешно утврђеном чињеничном стању, јер другоапеланткиња није означила нити једну чињеницу која би довела до закључка да није доказан кључни елеменат дисциплинског прекршаја, а докази спроведени на главној расправи пружили су поуздан основ да је другоапеланткиња у својству предсједнице суда својим радњама остварила битна обиљежја дисциплинског прекршаја. У погледу другоапеланткињиних навода да јој је оспореним одлукама повријеђено и право на имовину, дисциплински тужилац сматра да су и ови наводи неосновани јер дисциплинска мјера није изречена у износу већем од законом прописаног, па предлаже да се апелација одбије као неоснована.

V. Релевантни прописи

35. Закон о Високом судском и тужилачком савјету Босне и Херцеговине („Службени гласник Босне и Херцеговине” бр. 25/04, 93/05, 48/07 и 15/08) у релевантним одредбама гласи:

Члан 17

Савјет има сљедеће надлежности:

(...)

(5) одлучује о жалбама у дисциплинским поступцима;

(...)

Члан 55

Надлежност за вођење дисциплинских поступака

Савјет преко својих дисциплинских органа врши своја овлаштења у дисциплинском поступку.

Члан 56

Дисциплински прекршаји судија

Дисциплински прекршаји судија су:

(...)

(13) мијешање у поступање судије или тужиоца с намјером опструирања или потијењивања њихових активности;

(...).

Члан 57

Дисциплински прекршаји тужилаца

Дисциплинске прекршаје тужилаца чине:

(...)

23. било какво друго понашање које представља озбиљно кршење службене дужности или доводи у питање повјерење јавности у непристрасност и кредибилитет тужилаштва.

Члан 58

Врсте дисциплинских мјера

(1) Савјет може изрећи једну или више сљедећих дисциплинских мјера:

(a) писмену опомену која се јавно не објављује;

(b) јавну опомену;

(c) смањење плате за износ до 50 посто, на период до једне године;

(d) привремено или трајно упућивање у други суд или тужилаштво;

(e) премјештање с мјеста председника суда на мјесто судије, или с мјеста главног тужиоца или замјеника главног тужиоца на мјесто тужиоца;

(f) разрјешење од дужности.

Члан 60

Вођење дисциплинског поступка и жалбе

(1) Дисциплински поступак воде:

(a) Првостепена дисциплинска комисија и

(b) Другостепена дисциплинска комисија

(6) Против одлуке Другостепене дисциплинске комисије о изрицању дисциплинске мјере може се уложити жалба Савјету као цијелини. Ако Савјет не потврди мјеру разрјешења, Савјет може изрећи другу мјеру предвиђену овим законом. Чланови Првостепене и Другостепене дисциплинске комисије имају право да учествују, осим ако се њихово изузеће тражи из разлога другачијег од разлога њиховог ранијег учешћа у доношењу одлуке о истој ствари.

(7) Судија или тужилац који је разријешен дужности одлуком Савјета може уложити жалбу Суду Босне и Херцеговине једино на основу једног или оба доље наведена разлога:

- а) да је Савјет, приликом вођења дисциплинског поступка након којег је услиједила одлука о мјери разрјешења дужности, учинио материјалну повреду правила поступка предвиђених овим законом;
- б) да је Савјет, приликом вођења дисциплинског поступка након којег је услиједила одлука о мјери разрјешења дужности, погрешно примијенио закон.

Члан 68 став 1 тачка е)

Права странака током дисциплинског поступка

Дисциплински поступак води се на правичан и транспарентан начин. У току трајања дисциплинског поступка, судија или тужилац против којег се води поступак има следећа права која морају бити гарантована Пословником о дисциплинском поступку, а која доноси Савјет:

(е) право да изјави жалбу на, по њега, негативну одлуку.

36. Пословник Високог судског и тужилачког савјета Босне и Херцеговине („Службени гласник Босне и Херцеговине” бр. 59/04, 29/06, 98/06, 2/07 и 20/08) у релевантним одредбама гласи:

Члан 55

1. На одлуку Другостепене дисциплинске комисије жалба се подноси Савјету у писаној форми у року од петнаест (15) дана од дана достављања.

2. О жалби одлучује Савјет на сједници. Одлука Савјета је коначна.

37. Пословник Високог судског и тужилачког савјета Босне и Херцеговине („Службени гласник Босне и Херцеговине” бр. 44/09 од 8. јуна 2009. године, 28/10 и 58/10) у релевантним одредбама гласи:

Члан 89

(Жалбе на одлуке Другостепене дисциплинске комисије Савјету)

(1) На одлуку Другостепене дисциплинске комисије жалба се подноси Савјету у писменој форми у року од 15 дана од дана достављања.

(2) О жалби одлучује Савјет на сједници. Одлука Савјета је коначна.

Члан 103

Даном ступања на снагу овог Пословника престаје да важи Пословник Високог судског и тужилачког савјета Босне и Херцеговине („Службени гласник Босне и Херцеговине” бр. 59/04, 29/06, 98/06, 2/07 и 20/08), као и Одлука о измјенама и допунама Пословника Високог судског и тужилачког савјета Босне и Херцеговине број ВСТС-08-0202-01022008 од 01. 02. 2008. године.

Члан 104.

Овај Пословник ступа на снагу наредног дана од дана објављивања у „Службеном гласнику БиХ”.

VI. Допустивост

38. У складу са чланом VI/36) Устава Босне и Херцеговине, Уставни суд, такође, има апелациону надлежност у питањима која су садржана у овом Уставу када она постану предмет спора због пресуде било ког суда у Босни и Херцеговини.

39. У складу са чланом 16 став 1 Правила Уставног суда, Уставни суд може да разматра апелацију само ако су против пресуде, односно одлуке која се њоме оспорава, исцрпљени сви дјелотворни правни лијекови могући према закону и ако се поднесе у року од 60 дана од дана када је подносилац апелације примио одлуку о посљедњем дјелотворном правном лијеку који је користио.

40. У конкретном случају, Уставни суд мора испитати да ли се оспорене одлуке могу сматрати „пресудама, односно одлукама” у смислу члана VI/36) Устава Босне и Херцеговине и члана 16 став 1 Правила Уставног суда. Уставни суд истиче да је слично правно питање већ разматрао у предмету број АП 633/04 и закључио да се одлуке ВСТС-а „донесене у дисциплинском поступку морају сматрати пресудама, односно одлукама у смислу члана VI/36) Устава Босне и Херцеговине и члана 15 став 3 Пословника Уставног суда, које Уставни суд има надлежност разматрати” (види Уставни суд, Одлука број АП 633/04 од 27. маја 2005. године, „Службени гласник БиХ” број 73/05, тачке 19 и 20).

41. Имајући у виду наведену праксу Уставног суда, Уставни суд сматра да се разлози дати у Одлуци Уставног суда број АП 633/04 односе и на конкретне предмете, због чега се оспорене одлуке донесене у дисциплинском поступку морају сматрати „пресудама, односно одлукама” у смислу члана VI/36) Устава Босне и Херцеговине и члана 16 став 1 Правила Уставног суда.

42. У предмету број АП 4101/09, предмет оспоравања апелацијом је Одлука ВСТС-а број 04-02-8488/09 од 15. октобра 2009. године, против које нема других дјелотворних правних лијекова. Наведену одлуку првоапелант је примио 29. октобра 2009. године, а апелацију је поднио 25. децембра 2009. године, дакле у року од 60 дана, како је прописано чланом 16 став 1 Правила Уставног суда. Коначно, апелација испуњава и услове из члана 16 ст. 2 и 4 Правила Уставног суда, јер није очигледно (*prima facie*) неоснована, нити постоји неки други формални разлог због ког апелација није допуштена.

43. У предмету број АП 2242/11, предмет оспоравања апелацијом је Одлука ВСТС-а број 04-02-68-4/2011 од 12. маја 2011. године, против које нема других дјелотворних правних лијекова. Наведену одлуку другоапеланткиња је примила 20. маја 2011. године, а апелацију је поднијела 30. маја 2011. године, дакле у року од 60 дана, како је прописано чланом 16 став 1 Правила Уставног суда. Коначно, апелација испуњава и услове из члана 16 ст. 2 и 4 Правила Уставног суда, јер није очигледно (*prima facie*) неоснована, нити постоји неки други формални разлог због ког апелација није допуштена.

44. Имајући у виду одредбе члана VI/3б) Устава Босне и Херцеговине, члана 16 ст. 1, 2 и 4 Правила Уставног суда, Уставни суд је утврдио да предметне апелације испуњавају услове у погледу допуштениости.

VII. Меритум

45. Првоапелант се жали на повреду права на правично суђење из члана II/3е) Устава Босне и Херцеговине и члана 6 став 1 Европске конвенције, права на недискриминацију из члана II/4 Устава Босне и Херцеговине и члана 14 Европске конвенције и права на дјелотворан правни лијек из члана 13 Европске конвенције. Првоапелант, такође, сматра да је у његовом случају повријеђен принцип владавине права из члана I/2 Устава Босне и Херцеговине. Другоапеланткиња сматра да јој је оспореним одлукама повријеђено право на правично суђење из члана II/3е) Устава Босне и Херцеговине и члана 6 став 1 Европске конвенције, а с тим у вези и право на имовину из члана II/3к) Устава Босне и Херцеговине и члана 1 Протокола број 1 уз Европску конвенцију.

46. Право на правично суђење

Члан II/3е) Устава Босне и Херцеговине гласи:

Сва лица на територији Босне и Херцеговине уживају људска права и основне слободе из става 2 овог члана, а она обухватају:

е) *Право на правичан поступак у грађанским и кривичним стварима и друга права у вези с кривичним поступком.*

Члан 6 став 1 Европске конвенције у првој реченици утврђује:

*Приликом утврђивања грађанских права и обавеза или основаности било какве кривичне оптужбе против њега, свако има право на правичну и јавну расправу у разумном року пред независним и непристрасним, законом установљеним судом.
[...]*

47. У односу на питање да ли је у конкретним дисциплинским поступцима примјенљив члан 6 Европске конвенције, Уставни суд подржава своју сопствену праксу у сличним предметима, па слиједи закључак да је члан 6 Европске конвенције примјенљив и у конкретном случају (види Уставни суд, Одлука број АП 3080/09 од 25. септембра 2010. године, „Службени гласник БиХ” број 48/11, тачке 36-39).

48. Уставни суд налази да је кључно питање на које треба одговорити у конкретном предмету питање да ли је апелантима повријеђено право на приступ суду као једном од аспеката права на правично суђење из члана II/3е) Устава Босне и Херцеговине и члана 6 став 1 Европске конвенције тиме што им није омогућено да поднесу жалбу ВСТС-у против одлуке Другостепене дисциплинске комисије.

49. У односу на приговоре апеланата да им је оспореним одлукама ВСТС-а повријеђено право на жалбу, Уставни суд истиче да „право жалбе вишем суду није дефинисано нити се подразумијева у члану 6 став 1 Европске конвенције”. Међутим, ако је жалба омогућена и била је поднесена а суд тог степена позван да „утврди” чињенице, први став члана 6 Европске конвенције је примјенљив (види Европски суд за људска права, *Delcourt против Белгије*, пресуда од 17. јануара 1970. године, серија А, број 11, стр. 14-15). Уставни суд истиче да, иако члан 6 став 1 Европске конвенције не подразумијева право жалбе вишем суду, ако се законом ово право пропише, онда се морају обезбиједити гаранције за његову досљедну примјену, кроз јасну и прецизну норму.

50. У одговору на апелације ВСТС-а, те у одговору дисциплинског тужиоца, истакнуто је да је првом реченицом члана 60 став 6 Закона о ВСТС-у прописано да се Савјету као цјелини може уложити жалба против одлуке Другостепене дисциплинске комисије и то у погледу изречене дисциплинске мјере, али да се другом реченицом цитиране одредбе ограничава обим преиспитивања одлуке Другостепене дисциплинске комисије у оквиру ВСТС-а, па Савјет тако може само потврдити мјеру разрешења или изрећи другу мјеру предвиђену законом. ВСТС сматра да Савјет као

цјелина у трећем степену може одлучивати о жалби само када је претходно изречена дисциплинска мјера разрјешења од дужности као најтежа дисциплинска мјера. Према мишљењу ВСТС-а, на такав начин прописан концепт правних лијекова у потпуности задовољава критеријуме постављене чл. 6 и 13 Европске конвенције, с обзиром на то да је у оквиру дисциплинског поступка апеланту у потпуности омогућен приступ „суду пуне јурисдикције”, како то захтијева члан 6 Европске конвенције. Такође, ВСТС је истакао да је истина да је у ранијим случајевима разматрао и мериторно одлучивао поводом изјављених жалби на одлуке Другостепене дисциплинске комисије, иако се у тим случајевима није радило о мјери разрјешења од дужности. Међутим, према мишљењу ВСТС-а, промјена досадашње праксе не значи сама по себи да је у случају апеланата дошло до кршења члана 6 Европске конвенције, принципа владавине права или дискриминаторског поступања ВСТС-а.

51. Уставни суд уочава да је Законом о ВСТС-у прописано да ВСТС одлучује о жалбама у дисциплинским поступцима (члан 17 став 1 тачка 5), да се против одлуке Другостепене дисциплинске комисије о изрицању дисциплинске мјере може уложити жалба Савјету као цјелини (члан 60 став 6 прва реченица), те да странке против којих се води дисциплински поступак имају право да изјаве жалбу на одлуку која је за њих негативна (члан 68 став 1 тачка е). Уставни суд, такође, запажа да је Пословником ВСТС-а, који је као подзаконски акт донесен ради спровођења Закона о ВСТС-у, прописано да се на одлуку Другостепене дисциплинске комисије жалба подноси Савјету у писменој форми у року од 15 дана од дана достављања, те да је одлука Савјета коначна (члан 89 ст. 1 и 2 Пословника).

52. Уставни суд запажа да члан 60 став 6 Закона о ВСТС-у у првој реченици генерално предвиђа право жалбе против одлуке Другостепене дисциплинске комисије о изрицању дисциплинске мјере Савјету као цјелини. Узимајући у обзир другу реченицу наведене одредбе којом је прописано да ако Савјет не потврди мјеру разрјешења, онда може изрећи другу мјеру предвиђену законом, Уставни суд налази да спорна одредба није стипулирана јасно тако да ни ВСТС није могао утврдити прецизну садржину предметне норме будући да је различито поступао примјењујући исту одредбу. Уставни суд, даље, запажа да се првоапелант жали на то да је оспореном одлуком ВСТС-а у конкретном случају повријеђен принцип владавине права, који је загарантован чланом 1/2 Устава Босне и Херцеговине, а у односу на другоапеланткињу, Уставни суд запажа да и ова питања покреће апелација. С тим у вези, Уставни суд истиче да први критеријум владавине права представља принцип правне сигурности. Уставни суд истиче да правна сигурност, између осталог, подразумева да успостављени механизми и институције дјелују у складу

са законима који су општи, одређени, јасни, постојани и који се једнако примјењују према свакоме. Такође, овај принцип подразумијева и забрану арбитражности у одлучивању и поступању свих органа власти који морају дјеловати искључиво у складу са законом и у оквиру овлашћења која су им законом додијељена, те постојање институционалних гаранција у том смислу (види Уставни суд, Одлука број У 16/08 од 28. марта 2009. године, „Службени гласник БиХ” број 50/09, тачка 39). Дакле, принцип владавине права захтијева да закони буду довољно прецизни и јасни како би се избјегла произвољност у одлучивању. Уставни суд запажа да и сам ВСТС у свом одговору на апелације није оспорио да је право државе да од сваког тражи да поштује релевантне домаће правне прописе којима се прописују поступци пред надлежним органима, прије свега прописе од којих зависе надлежност органа и допустивост правног лијека. Међутим, имајући у виду спорну законску одредбу, која због своје непрецизности оставља могућност произвољности у тумачењу, у конкретном случају уопште није могуће на поуздан начин утврдити да ли апеланти имају или немају право на жалбу по домаћем праву, те се стога не може ни испитати да ли су, у смислу гаранција из члана II/3е) Устава Босне и Херцеговине и члана 6 Европске конвенције, у конкретном случају поштовани релевантни домаћи прописи којим се прописује поступак пред ВСТС-ом у смислу надлежности органа и допустивости правног лијека. Уставни суд сматра да спорна одредба није формулисана на начин који би задовољио принцип владавине права, односно принцип правне сигурности као његовог основног елемента. Стога, предметна одредба има за посљедицу правну несигурност судија и тужилаца против којих се води дисциплински поступак у вези са њиховим правом на потпуни приступ суду и вишестепеност судске заштите. Уставни суд наглашава да, иако члан 6 став 1 Европске конвенције не подразумијева право жалбе вишем суду, ипак, ако се законом ово право пропише, морају се обезбиједити јасне гаранције за његову досљедну примјену, кроз јасну и прецизну норму.

53. У контексту наведеног, Уставни суд закључује да је оспореном одлуком ВСТС-а повријеђено право апеланата на досљедну примјену закона, односно због непрецизности примијењене законске одредбе апелантима је ускраћено право на правну сигурност као елементу принципа владавине права из члана I/2 Устава Босне и Херцеговине, а у вези са правом апеланата на приступ суду, у смислу значења члана II/3е) Устава Босне и Херцеговине и члана 6 став 1 Европске конвенције.

54. Имајући у виду закључке до којих је дошао у конкретној ситуацији, Уставни суд се није упуштао у оцјену квалитета самог Закона о ВСТС-у, премда је уочио непрецизност наведене законске норме на којој су засноване оспорене одлуке ВСТС-а. У том контексту, Уставни суд сматра да јавна власт, односно органи

који спроводе поступак, неспорно морају водити рачуна о досљедној примјени позитивних прописа. Међутим, уколико имају дилеме у вези са примјеном, у таквој ситуацији закон требају тумачити у корист странке која је у питању.

Остали наводи

55. С обзиром на закључак у погледу повреде члана II/3е) Устава Босне и Херцеговине и члана 6 став 1 Европске конвенције, Уставни суд сматра да није неопходно посебно разматрати првоапелантове наводе о повреди права на недискриминацију из члана II/4 Устава Босне и Херцеговине и члана 14 Европске конвенције, као и права на дјелотворан правни лијек из члана 13 Европске конвенције, односно другоапеланткињине наводе о повреди права на имовину из члана II/3к) Устава Босне и Херцеговине и члана 1 Протокола број 1 уз Европску конвенцију.

VIII. Закључак

56. Уставни суд закључује да је у конкретном случају повријеђено право на правично суђење из члана II/3е) Устава Босне и Херцеговине и члана 6 став 1 Европске конвенције и то доношењем одлуке ВСТС-а у дисциплинском поступку пред ВСТС-ом у ком је због недосљедне примјене материјалног права и непрецизности законске норме апелантима ускраћено право на правну сигурност као елементу принципа владавине права из члана I/2 Устава Босне и Херцеговине у дисциплинском поступку који ужива гаранције права на правично суђење из члана II/3е) Устава Босне и Херцеговине и члана 6 Европске конвенције.

57. С обзиром на одлуку о допустивости и меритуму, Уставни суд закључује да нема основ да разматра другоапеланткињин приједлог за доношење привремене мјере.

58. На основу члана 61 ст. 1 и 2 Правила Уставног суда, Уставни суд је одлучио као у диспозитиву ове одлуке.

59. Према члану VI/5 Устава Босне и Херцеговине, одлуке Уставног суда су коначне и обавезујуће.

Предсједник
Уставног суда Босне и Херцеговине
Проф. др Миодраг Симовић

Predmet broj AP 3417/08

**ODLUKA O
DOPUSTIVOSTI I
MERITUMU**

Apelacija Alme Brigić podnesena
protiv Presude Kantonalnog suda u
Tuzli broj 29 0 P 000699 08 Gž od
14. listopada 2008. godine

Odluka od 15. svibnja 2012. godine

Ustavni sud Bosne i Hercegovine u Vijeću od pet sudaca, u predmetu broj **AP 3417/08**, rješavajući apelacije **Alme Brigić, Zeničko-dobojskog kantona i Kantona Sarajevo**, na temelju članka VI/3.(b) Ustava Bosne i Hercegovine, članka 59. stavak 2. alineja 2. i članka 61. st. 1. i 3. Pravila Ustavnog suda Bosne i Hercegovine („Službeni glasnik Bosne i Hercegovine” br. 60/05, 64/08 i 51/09), u sastavu:

Miodrag Simović, predsjednik

Valerija Galić, dopredsjednica

Seada Palavrić, dopredsjednica

Mato Tadić, sudac

Mirsad Ćeman, sudac

na sjednici održanoj 15. svibnja 2012. godine donio je

ODLUKU O DOPUSTIVOSTI I MERITUMU

Odbijaju se kao neutemeljene apelacija Alme Brigić podnesena protiv Presude Kantonalnog suda u Tuzli broj 29 0 P 000699 08 Gž od 14. listopada 2008. godine, apelacija Zeničko-dobojskog kantona podnesena protiv Presude Kantonalnog suda u Zenici broj 004-0-Gž-08-001 329 od 23. siječnja 2009. godine i Presude Općinskog suda u Zenici broj 043-0-P-07-000136 od 2. lipnja 2008. godine i apelacija Kantona Sarajevo podnesena protiv Presude Kantonalnog suda u Sarajevu broj 65 0 Rs 112546 10 Rsz od 17. ožujka 2011. godine i Presude Općinskog suda u Sarajevu broj 65 0 P 112546 09 P od 16. srpnja 2010. godine.

Odluku objaviti u „Službenom glasniku Bosne i Hercegovine”, „Službenim novinama Federacije Bosne i Hercegovine”, „Službenom glasniku Republike Srpske” i u „Službenom glasniku Distrikta Brčko Bosne i Hercegovine”.

Obrazloženje

I. Uvod

1. Alma Brigić (u daljnjem tekstu: apelantica), koju zastupa Zlatan Bektić, odvjetnik iz Živinica, podnijela je 27. listopada 2008. godine apelaciju Ustavnom sudu Bosne i Hercegovine (u daljnjem tekstu: Ustavni sud) protiv Presude Kantonalnog suda u Tuzli broj 29 0 P 000699 08 GŽ od 14. listopada 2008. godine. Apelacija je u Ustavnom sudu zavedena pod broj AP 3417/08. Apelantica je dostavila dopune apelacije 24. prosinca 2008. godine, 23. siječnja 2009. godine, 8. svibnja 2009. godine, te 22. i 29. ožujka 2010. godine.
2. Zeničko-dobojski kanton (u daljnjem tekstu: apelant Zeničko-dobojski kanton), kojeg zastupa Kantonalno pravobraniteljstvo Zenica, podnio je 3. travnja 2009. godine apelaciju Ustavnom sudu protiv Presude Kantonalnog suda u Zenici broj 004-0-GŽ-08-001 329 od 23. siječnja 2009. godine i Presude Općinskog suda u Zenici broj 043-0-P-07-000136 od 2. lipnja 2008. godine. Apelacija je u Ustavnom sudu zavedena pod broj AP 1038/09.
3. Kanton Sarajevo (u daljnjem tekstu: apelant Kanton Sarajevo), kojeg zastupa Pravobraniteljstvo Kantona Sarajevo, podnio je 20. svibnja 2011. godine apelaciju protiv Presude Kantonalnog suda u Sarajevu broj 65 0 Rs 112546 10 Rsz od 17. ožujka 2011. godine i Presude Općinskog suda u Sarajevu broj 65 0 P 112546 09 P od 16. srpnja 2010. godine. Apelacija je u Ustavnom sudu zavedena pod broj AP 2133/11. Apelant je dostavio dopunu apelacije 6. lipnja 2011. godine.

II. Postupak pred Ustavnim sudom

4. Na temelju članka 22. st. 1. i 2. Pravila Ustavnog suda, od kantonalnih sudova (Tuzla, Zenica i Sarajevo), općinskih sudova (Zenica i Sarajevo), Tuzlanskog kantona (u daljnjem tekstu: tuženi), Čamile Serdarević i drugih (u daljnjem tekstu: tužitelji) zatraženo je 3. travnja 2009. godine i 25. svibnja 2011. godine da dostave odgovore na apelaciju.
5. Kantonalni sudovi, općinski sudovi, tuženi i tužitelji su dostavili odgovore u razdoblju od travnja 2009. godine do lipnja 2011. godine.
6. Na temelju članka 26. stavak 2. Pravila Ustavnog suda, odgovori kantonalnih sudova, općinskih sudova, tužitelja i tuženog dostavljeni su apelantima u razdoblju od travnja 2009. godine do lipnja 2011. godine.
7. Ustavni sud je donio Odluku o dopustivosti broj AP 3417/08 od 9. ožujka 2011. godine kojom je predmetnu apelaciju odbacio kao nedopuštenu zbog toga što je očito (*prima facie*)

neutemeljena. Ustavni sud je donio odluke o dopustivosti i meritumu br. AP 1038/09 i AP 2133/11 od 21. srpnja 2011. godine kojima je predmetne apelacije odbio kao neutemeljene.

8. Postupajući povodom zahtjeva za preispitivanje odluka o dopustivosti i meritumu br. AP 1038/09 i AP 2133/11 od 21. srpnja 2011. godine, koji je 24. studenoga 2011. godine podnio predsjednik Ustavnog suda Miodrag Simović, Ustavni sud je donio rješenja br. AP 1038/09 i AP 2133/11 od 20. prosinca 2011. godine kojima je usvojen predmetni zahtjev za preispitivanje navedenih odluka Ustavnog suda.

9. Postupajući povodom zahtjeva za preispitivanje Odluke o dopustivosti broj AP 3417/08 od 9. ožujka 2011. godine, koji je 1. veljače 2012. godine podnijela dopredsjednica Ustavnog suda Seada Palavrić, Ustavni sud je donio Rješenje broj AP 3417/08 od 9. veljače 2012. godine kojim je usvojen predmetni zahtjev za preispitivanje navedene odluke Ustavnog suda.

10. S obzirom na to da je Ustavnom sudu dostavljeno više apelacija iz njegove nadležnosti, koje se tiču iste činjenične i pravne osnove, Ustavni sud je, sukladno članku 31. stavak 1. Pravila Ustavnog suda, donio odluku o spajanju predmeta u kojima će voditi jedan postupak i donijeti jednu odluku pod brojem AP 3417/08. Spojene su apelacije br. AP 3417/08, AP 1038/09 i AP 2133/11.

III. Činjenično stanje

11. Činjenice predmeta koje proizlaze iz navoda apelanata i dokumenata predočenih Ustavnom sudu mogu se sumirati na sljedeći način.

Činjenice u predmetu broj AP 3417/08

12. Apelantica je uposlenica Općinskog suda u Živinicama. Apelantica je tužbom pokrenula radni spor protiv tuženog radi isplate potraživanja iz radnog odnosa. Ona je potraživala neisplaćene, odnosno manje isplaćene naknade za ishranu u tijeku rada (topli obrok) za razdoblje od siječnja 2006. godine zaključno sa kolovozom 2007. godine. U tužbi je navela da je tuženi postupao suprotno odredbama članka 31. Kolektivnog ugovora za službenike organa uprave i sudske vlasti u Federaciji Bosne i Hercegovine („Službene novine FBiH” br. 23/00 i 50/00; u daljnjem tekstu: Granski kolektivni ugovor), kojim je propisano da službeniku pripada topli obrok u tijeku rada najmanje u iznosu od 2% prosječne plaće u Federaciji BiH prema posljednjem objavljenom statističkom podatku.

13. Odlučujući o apelantičinoj tužbi, Općinski sud u Kalesiji je Presudom broj 29 0 P 000699 07 P od 26. svibnja 2008. godine obvezao tuženog da na ime neisplaćene, odnosno

manje isplaćene naknade za ishranu (topli obrok) za razdoblje od siječnja 2006. godine zaključno sa kolovozom 2007. godine isplati iznos od 1.822,15 KM sa pripadajućom zakonskom zateznom kamatom od 18. rujna 2007. godine kao dana podnošenja tužbe pa do isplate i da apelantici naknadi troškove spora u iznosu od 956,90 KM, sve u roku od 15 dana od dana donošenja presude.

14. U obrazloženju presude Općinski sud u Kalesiji je naveo da apelantici nesporno pripada pravo na isplatu naknade za ishranu u tijeku rada, shodno odredbi članka 31. Granskog kolektivnog ugovora. Naime, kako je dalje istakao sud, na temelju članka 30. Zakona o radnim odnosima i plaćama službenika organa uprave Tuzlanskog kantona, službenicima pripada naknada troškova u vezi sa službom, a između ostalog i naknada za ishranu (topli obrok), a odredbom članka 31. Granskog kolektivnog ugovora određeno je da službeniku pripada topli obrok u tijeku rada najmanje u iznosu od 2% prosječne plaće u Federaciji BiH prema posljednjem objavljenom statističkom podatku. Općinski sud se pozvao i na članak 45. stavak 1. točka 2. Zakona o namještenicima u organima državne službe u FBiH („Službene novine FBiH” broj 49/05; stupio na snagu 17. kolovoza 2005. godine; u daljnjem tekstu: Zakon o namještenicima), koji se, prema članku 73. tog Zakona, primjenjuje i na namještenike u organima sudske vlasti, a prema kojem namještenik ima pravo na naknadu za topli obrok u vrijeme rada. Prema stavku 2. navedenog članka, propisano je da uvjete za ostvarivanje naknade iz stavka 1. utvrđuje Vlada Federacije propisima koji se donose na temelju Zakona o državnoj službi u Federaciji BiH. Dalje je navedeno da je Vlada Tuzlanskog kantona naknadno, 2. travnja 2002. godine, pristupila Granskom kolektivnom ugovoru čije su odredbe obvezne primjenjivati strane koje su ga potpisale ili naknadno pristupile, dakle, pristupanjem ovom Granskom kolektivnom ugovoru prihvaćene su sve njegove odredbe. Da bi se mogle dodavati nove, ukidati ili mijenjati postojeće odredbe ovog Granskog kolektivnog ugovora, u članku 74. stavak 1. tog ugovora propisan je postupak za to. Nije propisano da se izvan utvrđenog načina izmjena i dopuna mogu posebnim sporazumima i na drugi način uređivati odnosi, kao što je to učinila Vlada Tuzlanskog kantona sa Samostalnim sindikatom organa uprave. Stoga je, prema mišljenju Općinskog suda, neprihvatljivo pozivanje tuženog na Sporazum o uređenju odnosa o primjeni Granskog kolektivnog ugovora (u daljnjem tekstu: Sporazum) zaključen 2. travnja 2002. godine između Vlade Tuzlanskog kantona i Samostalnog sindikata službenika organa uprave i sudske vlasti u Federaciji BiH, te isticanje da je pitanje naknade za topli obrok drugačije riješeno s obzirom na to da je i Ustavni sud u Odluci broj AP 1315/06 utvrdio da navedeni Sporazum nikad nije objavljen u „Službenim novinama Tuzlanskog kantona” i da nema pravnu snagu.

15. Odlučujući o žalbi tuženog, Kantonalni sud u Tuzli je Presudom broj 29 0 P 000699 08 GŽ od 14. listopada 2008. godine uvažio žalbu i preinačio prvostupanjsku presudu

tako što je apelantičin tužbeni zahtjev u cijelosti odbio kao neutemeljen. Odbijeni su kao neutemeljeni zahtjevi stranaka za naknadu troškova žalbenog postupka, a tuženom je odbijen zahtjev za naknadu troškova prvostupanjskog postupka.

16. U obrazloženju presude Kantonalni sud u Tuzli je citirao odredbu članka 45. stavak 1. točka 2. Zakona o namještenicima, kojim je propisano da namještenik, kakav status nesporno ima i apelantica, ima pravo na naknadu za ishranu za vrijeme rada (topli obrok), te je stavkom 3. propisano da visinu naknade iz stavka 1. ugovaraju kolektivnim ugovorom Sindikat, Vlada Federacije i vlade kantona, dok je odredbom članka 80. navedenog zakona propisano da danom stupanja na snagu tog zakona prestaje važiti Zakon o radnim odnosima i plaćama službenika u organima uprave u Federaciji BiH („Službene novine Federacije BiH” broj 13/98). Zatim, kako je dalje naveo sud, odredbom članka 17. Općeg kolektivnog ugovora za teritorij Federacije Bosne i Hercegovine („Službene novine Federacije BiH” broj 54/05; u daljnjem tekstu: Opći kolektivni ugovor), koji je stupio na snagu 8. rujna 2005. godine, propisano je da je poslodavac dužan uposleniku osigurati ishranu u tijeku radnog vremena (topli obrok), a ukoliko mu je ne osigura, uposleniku se isplaćuje mjesečna naknada u iznosu od najmanje 20% prosječne netoplaće isplaćene u FBiH prema posljednjim objavljenim podacima Federalnog zavoda za statistiku.

17. Utemeljeno tuženi ukazuje na to da je prvostupanjski sud pogrešno ocijenio pravnu prirodu i učinke Sporazuma od 2. travnja 2002. godine u primjeni odredbe članka 31. Granskog kolektivnog ugovora pa je time izveo i pogrešan zaključak da je tuženi pristupio navedenom kolektivnom ugovoru. Naime, kako je dalje naveo Kantonalni sud u Tuzli, Ustavni sud je u Odluci broj AP 1315/06 iskazao stav da Sporazum koji je Vlada Tuzlanskog kantona zaključila 2. travnja 2002. godine sa Samostalnim sindikatом službenika organa uprave i sudske vlasti u Federaciji BiH nema pravnu snagu jer nije nikada objavljen u „Službenim novinama Tuzlanskog kantona”, zbog čega se ne može ni tvrditi da je Vlada Tuzlanskog kantona potpisivanjem tog Sporazuma pristupila Granskom kolektivnom ugovoru uz odgođeno primjenjivanje pojedinih njegovih odredaba. Zbog propusta tuženog da pristupi Granskom kolektivnom ugovoru i sukladno njemu uskladi i odluku Vlade tuženog kojom se utvrđuje visina naknade ne samo toplog obroka već i regresa, postoji pravna praznina u vezi sa određivanjem naknade, što ne može imati izravan štetni utjecaj na ostvarivanje zagarantiranog prava uposlenika na isplatu tih naknada, te je zbog tih razloga uposlenicima organa uprave i suda dosuđivana ta naknada prema odredbama čl. 31. i 32. Granskog kolektivnog ugovora.

18. Kantonalni sud je, dalje, istakao da je u međuvremenu (17. kolovoza 2005. godine) stupio na snagu Zakon o namještenicima, a potom i Opći kolektivni ugovor (8. rujna 2005. godine), koji je, prema odredbi članka 2, obvezujući za sve poslodavce bez obzira

na strukturu kapitala, organe uprave i službe za upravu, policiju, javne ustanove i druge pravne subjekte. Člankom 17. Općeg kolektivnog ugovora, u vezi sa člankom 45. Zakona o namještenicima, reguliran je i način utvrđivanja visine naknade za ishranu (topli obrok), pa, prema ocjeni Kantonalnog suda u Tuzli, više ne postoji pravna praznina u pogledu utvrđivanja visine naknade za topli obrok za utuženo razdoblje (od siječnja 2006. godine zaključno sa kolovozom 2007. godine) pa da bi se i dalje primjenjivala odredba članka 31. Granskog kolektivnog ugovora.

19. Odredbom članka 80. Zakona o namještenicima propisano je da danom stupanja na snagu ovog zakona prestaje važiti Zakon o radnim odnosima i plaćama službenika u organima uprave u FBiH. Kantonalni sud je zaključio da tuženi utemeljeno ukazuje na to da prvostupajski sud nije pravilno primijenio materijalno pravo kada je apelantici dosudio razliku toplog obroka na temelju članka 31. Granskog kolektivnog ugovora, koji je, prema shvaćanju Kantonalnog suda, neprimjenjiv za razdoblje nakon 8. rujna 2005. godine kada je stupio na snagu novi Opći kolektivni ugovor. Kako prvostupajski sud, zbog pogrešnog pravnog stava da je tuženi pristupio Granskom kolektivnom ugovoru, nije pravilno ocijenio nalaz vještaka financijske struke, Kantonalni sud je u sjednici vijeća ocijenio da je potrebno ponovno izvesti dokaz vještačenjem vještaka financijske struke radi pravilnog utvrđivanja činjeničnog stanja. Kantonalni sud je otvorio raspravu i ponovno izveo već izvedeni dokaz vještačenjem vještaka financijske struke, te utvrdio da je visina pripadajuće naknade za topli obrok apelantici za utuženo razdoblje utvrđena sukladno propisu iz članka 17. Općeg kolektivnog ugovora iz rujna 2005. godine, te tužbeni zahtjev odbio.

Činjenice u predmetima br. AP 1038/09 i AP 2133/11

20. Službenici i namještenici apelanta Zeničko-dobojskog kantona Ćamila Serdarević i drugi i apelanta Kantona Sarajevo Safija Fazlić i drugi pokrenuli su parnične postupke tužbama pred Općinskim sudom u Zenici i Općinskim sudom u Sarajevu protiv apelanta Zeničko-dobojskog kantona i apelanta Kantona Sarajevo radi isplate razlike plaće i toplog obroka za razdoblje od 1. siječnja 2005. godine do 30. rujna 2009. godine i razlike regresa za 2005, 2006, 2007. i 2009. godinu, sukladno odredbama Granskog kolektivnog ugovora.

21. Presudama Općinskog suda u Zenici broj 043-0-P-07-000136 od 2. lipnja 2008. godine i Općinskog suda u Sarajevu broj 65 0 P 112546 09 P od 16. srpnja 2010. godine obvezani su apelant Zeničko-dobojski kanton i apelant Kanton Sarajevo da tužiteljima na ime neisplaćene plaće i razlike plaće, naknade za topli obrok, te neisplaćenih naknada za korištenje godišnjeg odmora, isplate iznose pobliže navedene u izreci pobijanih presuda zajedno sa zakonskom zateznom kamatom i troškovima postupka.

22. U obrazloženju presuda općinski sudovi su istakli da nije sporna činjenica da su tužitelji uposlenici Stručne službe zajedničkih poslova apelanta Zeničko-dobojskog kantona, odnosno uposlenici Općinskog suda u Sarajevu, ali je sporno to pripada li tužiteljima za sporna razdoblja naknada za ishranu u tijeku rada, razlika plaća, kao i naknada za korištenje godišnjeg odmora sukladno odredbama Granskog kolektivnog ugovora koji je zaključen 11. travnja 2000. godine između Samostalnog sindikata kao predstavnika službenika organa uprave i sudske vlasti u Federaciji BiH i Vlade Federacije BiH koju zastupa federalni ministar pravde, uz prethodno pribavljenu suglasnost na usuglašeni tekst prijedloga Granskog kolektivnog ugovora vlada pet kantona, među kojima su i Vlada apelanta Zeničko-dobojskog kantona i Vlada apelanta Kantona Sarajevo. Odredbom članka 72. navedenog Granskog kolektivnog ugovora, kako su dalje naveli općinski sudovi, ugovaračke strane su utvrdile da je ugovor zaključen na neodređeno vrijeme, te da je on obvezan za strane koje su ga potpisale, kao i za strane koje su mu naknadno pristupile. Općinski sudovi su citirali odredbu članka 1. u vezi sa člankom 2. stavak 1. navedenog Granskog kolektivnog ugovora, te istakli da ona upravo ukazuje na materijalnopravnu osnovu primjene ovog kolektivnog ugovora u predmetnoj pravnoj stvari jer su tužitelji uposlenici Stručne službe zajedničkih poslova Zeničko-dobojskog kantona, tj. organa uprave, odnosno uposlenici Općinskog suda u Sarajevu kojeg financira Kanton Sarajevo, za čije su potpisivanje vlade apelanata (Zeničko-dobojskog kantona i Kantona Sarajevo) dale suglasnost. Odredbom članka 71. označenog Granskog kolektivnog ugovora propisano je da se odredbe tog ugovora primjenjuju na službenike i namještenike organa, službi i tijela iz članka 68. Zakona o radnim odnosima i plaćama službenika organa uprave u FBiH i druge službenike na koje se dosljedno primjenjuju odredbe tog zakona ili identičnih zakona kantona.

23. Općinski sudovi su citirali i odredbu članka 39. Općeg kolektivnog ugovora, koji je stupio na snagu 8. rujna 2005. godine i kojim su se ugovorne strane sporazumjele da će zaključivati kolektivne ugovore za područje djelatnosti u kojoj djeluju (granske kolektivne ugovore) sa odgovarajućim resornim ministarstvima Vlade Federacije BiH i odgovarajućim udrugama poslodavaca područja djelatnosti udruženih u Udrugu poslodavaca Federacije BiH. Stavkom 2. istog članka potpisnici su se sporazumjeli da će usklađivanje postojećih kolektivnih ugovora područja djelatnosti izvršiti u roku od šest mjeseci od dana stupanja na snagu ovog kolektivnog ugovora. Prema tome, a shodno citiranoj odredbi, samostalni sindikat područja djelatnosti udružen u Samostalni savez sindikata BiH je trebao u roku od šest mjeseci od dana stupanja na snagu Općeg kolektivnog ugovora zaključiti novi granski kolektivni ugovor za područje djelatnosti u kojoj djeluje, a u konkretnoj pravnoj stvari kolektivni ugovor za službenike organa uprave i sudske vlasti. Kako taj ugovor nije zaključen za službenike organa uprave i sudske vlasti odnosno za

tužitelje, za sporno razdoblje se treba primijeniti Granski kolektivni ugovor zaključen 11. travnja 2000. godine, koji predstavlja materijalnopravnu osnovu potraživanja tužitelja u utuženom razdoblju po osnovi plaće, naknade za ishranu i regres za godišnji odmor.

24. Općinski sudovi su, također, citirali članak 3. Općeg kolektivnog ugovora, kojim je propisano da se kolektivnim ugovorima na razini područja djelatnosti i pravilnicima o radu ne mogu utvrđivati manja prava za uposlenike od prava utvrđenih Zakonom o radu, dok je stavkom 3. iste odredbe propisano da će se, ukoliko je neko pravo iz radnog odnosa različito uređeno Kolektivnim ugovorom, Granskim kolektivnim ugovorom, pravilnikom o radu, ugovorom o radu ili zakonom, primjenjivati za uposlenika najpovoljnije pravo. Prijelaznim i završnim odredbama Općeg kolektivnog ugovora, člankom 39, nisu stavljeni izvan snage postojeći granski kolektivni ugovori, te slijedom izloženog, prvostupanjski sudovi su udovoljili tužbenim zahtjevima tužitelja.

25. Općinski sud u Zenici je na kraju ocijenio neutemeljenim stav apelanta Zeničko-dobojskog kantona da se tužitelji neutemeljeno pozivaju na odredbe Granskog kolektivnog ugovora jer se na prava tužitelja iz radnog odnosa u utuženom razdoblju primjenjuje Zakon o državnoj službi u Federaciji BiH, odnosno Zakon o namještenicima. Nesporno je, kako je dalje naveo sud, da se od 1. srpnja 2004. godine na prava tužitelja primjenjuju navedeni zakoni, međutim, oni sadrže samo načelne norme kojima se reguliraju plaće državnih službenika i naknade plaća (članak 39. stavak 2. i članak 43. Zakona o državnoj službi u Federaciji BiH). Navedene odredbe posredno upućuju na primjenu Granskog kolektivnog ugovora budući da ne sadrže odredbe u pogledu visine polazne osnove za obračun plaće i odredbe o visini naknade za ishranu u tijeku rada i naknade regresa za godišnji odmor, dok to sadrže odredbe Granskog kolektivnog ugovora (čl. 24, 31. i 32). Neposrednu primjenu Granskog kolektivnog ugovora, kako su dalje pojasnili sudovi, predviđa i Zakon o namještenicima (čl. 2. i 45. stavak 3), koji potvrđuje da se za službenike organa uprave i sudske vlasti, pa i za tužitelje, za obračun i isplatu plaće, naknade za ishranu i regres primjenjuje Granski kolektivni ugovor zaključen 11. travnja 2000. godine.

26. Odlučujući o žalbi apelanta Zeničko-dobojskog kantona, Kantonalni sud u Zenici je Presudom broj 004-0-GŽ-08-001 329 od 23. siječnja 2009. godine potvrdio u cijelosti prvostupanjsku presudu, a odlučujući o žalbi apelanta Kantona Sarajevo, Kantonalni sud u Sarajevu je Presudom broj 65 0 Rs 112546 10 Rsz od 17. ožujka 2011. godine žalbu djelomično uvažio i prvostupanjsku presudu preinačio u dijelu odluke o troškovima postupka, dok je u preostalom dijelu žalba kao neutemeljena odbijena i prvostupanjska presuda potvrđena.

27. U obrazloženju presuda kantonalni sudovi su istakli da su prvostupanjski sudovi pravilno utvrdili činjenično stanje i pravilno primijenili materijalno pravo a da pri tome nije počinjena bitna povreda odredaba ZPP. Ocijenili su da su prvostupanjski sudovi za svoje odluke dali jasne i valjane razloge koje su kao pravilne prihvatili i ovi sudovi. Granski kolektivni ugovor za službenike organa uprave i sudske vlasti, kako su dalje naveli sudovi, zaključen je 11. travnja 2000. godine između Samostalnog sindikata kao predstavnika službenika organa uprave i sudske vlasti u Federaciji BiH kojeg zastupa predsjednik i Vlade Federacije BiH koju zastupa federalni ministar pravde uz prethodno pribavljenu suglasnost na usuglašeni tekst prijedloga Granskog kolektivnog ugovora vlada pet kantona, među kojima su i vlade apelanata. Odredbom članka 71. navedenog ugovora propisano je da se odredbe tog ugovora primjenjuju na službenike i namještenike organa, službi i tijela iz članka 68. Zakona o radnim odnosima i plaćama službenika organa uprave Federacije BiH i druge službenike na koje se dosljedno primjenjuju odredbe tog zakona ili identičnih zakona kantona. Kantonalni sudovi su citirali odredbu članka 39. Općeg kolektivnog ugovora koji je stupio na snagu 8. rujna 2005. godine, te naveli da su, shodno navedenoj odredbi, samostalni sindikati područja djelatnosti udruženi u Samostalni savez sindikata BiH trebali u roku od šest mjeseci od dana stupanja na snagu Općeg kolektivnog ugovora zaključiti kolektivni ugovor za službenike organa uprave i sudske vlasti, pa kako taj ugovor nije zaključen, prema citiranoj odredbi, na službenike organa uprave i sudske vlasti treba se primijeniti Granski kolektivni ugovor zaključen 11. travnja 2000. godine. Odredbom članka 44. Općeg kolektivnog ugovora ugovarači su se sporazumjeli da stupanjem na snagu ovog kolektivnog ugovora prestaju važiti raniji Opći kolektivni ugovor za teritorij Federacije i Privremeni ugovor o pristupanju udruge poslodavaca Općem kolektivnom ugovoru za teritorij FBiH. Dakle, kako su zaključili kantonalni sudovi, ugovarači se nisu sporazumjeli da zaključivanjem Općeg kolektivnog ugovora prestaje važiti Granski kolektivni ugovor za službenike organa uprave i sudske vlasti. Dalje je istaknuto da nije utemeljen prigovor apelanata o prestanku važenja Granskog kolektivnog ugovora s obzirom na to da je odredbom članka 72. Granskog kolektivnog ugovora taj ugovor zaključen na neodređeno vrijeme, a člankom 113. Zakona o radu je propisano da se granski kolektivni ugovor može zaključiti na neodređeno ili određeno vrijeme, a ako nije drugačije određeno, nakon isteka roka na koji je zaključen primjenjivat će se Granski kolektivni ugovor sve do zaključenja novog granskog kolektivnog ugovora. Okolnost da je člankom 39. Općeg kolektivnog ugovora propisano da će se usklađivanje postojećih kolektivnih ugovora za područja djelatnosti, tj. granskih ugovora, izvršiti u roku od šest mjeseci od dana stupanja na snagu ovog ugovora, nije od značaja za primjenu Granskog kolektivnog ugovora jer ne predviđa posljedice nepostupanja prema toj odredbi.

IV. Apelacija

a) Navodi iz apelacija

Navodi apelacije u predmetu broj AP 3417/08

28. Apelantica smatra da su joj pobijanom odlukom povrijeđeni pravo na pravično suđenje iz članka II/3.(e) Ustava Bosne i Hercegovine i članka 6. stavak 1. Europske konvencije za zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda (u daljnjem tekstu: Europska konvencija) i pravo na imovinu iz članka II/3.(k) Ustava Bosne i Hercegovine i članka 1. Protokola broj 1 uz Europsku konvenciju. Ustavni sud zapaža da se suština apelantičinih navoda ogleda u njezinom nezadovoljstvu u pogledu načina na koji je Kantonalni sud u Tuzli primijenio materijalno pravo odlučujući o žalbi tuženog (Tuzlanskog kantona) u postupku povodom njezine tužbe za isplatu razlike toplog obroka za razdoblje nakon 8. rujna 2005. godine. Ta arbitrarnost se, prema njezinom mišljenju, primarno manifestira u činjenici da je u predmetnom radnom sporu trebalo primijeniti odredbe Granskog kolektivnog ugovora iz 2000. godine, odnosno njegov članak 31, koje apelantica smatra jedinom pravno obvezujućom normom u odnosu na tuženog i nakon stupanja na snagu novog Općeg kolektivnog ugovora iz rujna 2005. godine. Ovakav svoj stav apelantica temelji na načelu *lex specialis derogat lex generali*, koje, kako ističe, ima tu pravnu snagu da se suprotstavlja i nadjačava opće pravilo prema kojem kasniji akt, odnosno norma, ukida raniju normu ako imaju suprotan sadržaj, a jednaku pravnu snagu. Upravo takav odnos, prema apelantičinom mišljenju, postoji između Granskog kolektivnog ugovora iz 2000. godine i Općeg kolektivnog ugovora iz 2005. godine, gdje, imajući u vidu da nije donesen novi granski kolektivni ugovor sukladno novom Općem kolektivnom ugovoru, jedna posebna norma, tj. akt, ukida suprotnu opću normu bez obzira na vremenski redoslijed.

Navodi apelacija u predmetima br. AP 1038/09 i AP 2133/11

29. Apelanti se žale da su im pobijanim presudama povrijeđeni pravo na pravično suđenje iz članka II/3.(e) Ustava Bosne i Hercegovine i članka 6. Europske konvencije, pravo na imovinu iz članka II/3.(k) Ustava Bosne i Hercegovine i članka 1. Protokola broj 1 uz Europsku konvenciju, te pravo na nediskriminaciju iz članka II/4. Ustava Bosne i Hercegovine i članka 14. Europske konvencije. Apelanti smatraju da su pobijane odluke donesene kao rezultat pogrešne primjene materijalnog prava u okviru redovitih sudova, što je dovelo do kršenja Ustavom zaštićenih prava. U biti, apelanti navode da o tužbenom zahtjevu tužitelja prvostupanjski sud nije mogao odlučiti pozivajući se na odredbe „ranije važećeg Granskog kolektivnog ugovora”, koji je zaključen na temelju odredaba ranije

važećeg Zakona o radnim odnosima i plaćama službenika i namještenika u FBiH. Apelanti smatraju da je stupanjem na snagu Zakona o državnoj službi u FBiH, s primjenom od 1. siječnja 2005. godine, i Zakona o namještenicima koji je stupio na snagu 16. kolovoza 2005. godine, prestao važiti raniji Granski kolektivni ugovor koji je donesen na temelju članka 7. ranije važećeg Zakona o radnim odnosima i plaćama službenika i namještenika u FBiH, budući da je stupanjem na snagu novog zakona otpala pravna osnova na temelju koje je zaključen raniji Granski kolektivni ugovor, te se predmetna potraživanja tužitelja mogu jedino raspraviti sukladno odredbama čl. 17. i 19. Općeg kolektivnog ugovora. Apelanti ukazuju na to da je odredbom članka 43. Zakona o državnoj službi, odnosno odredbom članka 45. Zakona o namještenicima u organima državne službe, propisano da se parametri za obračun plaće i drugih naknada utvrđuju kolektivnim ugovorom, ali apelanti pri tome ukazuju na okolnost da je nakon stupanja na snagu citiranih zakona zaključen samo Opći kolektivni ugovor 8. rujna 2005. godine i smatraju da su tužitelji svoja potraživanja mogli temeljiti samo na odredbama tog kolektivnog ugovora. Propustivši primijeniti važeće propise, redoviti sudovi su, prema mišljenju apelanata, otuđili njihovu imovinu suprotno Ustavu i zakonu, čime se narušava načelo mirnog uživanja imovine na način da se apelanti lišavaju imovine neophodne za njihovo zakonsko funkcioniranje. Također, apelanti ukazuju na to da je u konkretnom slučaju došlo do proturječnosti pravnih normi (antinomija) između prijašnjega specijalnog propisa i kasnijeg općeg, odnosno da je došlo do antinomije između višeg i općeg propisa, s jedne strane, i nižeg i specijalnog, s druge strane, pa ukazuju na to da, prema načelu zakonitosti, u konkretnom slučaju dolazi u obzir kriterij hijerarhije, odnosno vremenski kriterij *lex posterior derogat legi priori* prema kojem kasniji opći propis ukida raniji posebni propis.

b) Odgovor na apelaciju

30. U odgovoru na apelaciju Kantonalni sud u Tuzli je istakao da su navodi apelacije neutemeljeni, te je predložio da se apelacija odbije kao neutemeljena.

31. Kantonalni sudovi u Zenici i Sarajevu su u odgovoru na apelacije istakli da u cijelosti ostaju pri razlozima iz svojih presuda. Sudovi su naveli da u konkretnom slučaju nisu povrijeđena prava apelanata na koja se pozivaju u apelaciji, te su predložili da se apelacije odbiju kao neutemeljene.

32. U odgovoru na apelacije općinski sudovi u Zenici i Sarajevu su istakli da nisu povrijeđena ustavna prava apelanata, da u cijelosti ostaju pri obrazloženjima pobijanih presuda, te predlažu da se apelacije odbiju kao neutemeljene jer su pravilno tumačili i primijenili materijalno pravo.

33. U odgovoru na apelaciju tuženi (Tuzlanski kanton) je istakao da je u pobijanoj presudi pravilno primijenjen materijalni propis, odnosno da je pravilno redoviti sud zaključio da nakon 17. kolovoza 2005. godine, tj. nakon stupanja na snagu Zakona o namještenicima i Općeg kolektivnog ugovora (8. rujna 2005. godine), više nije bila moguća primjena odredaba Granskog kolektivnog ugovora. Kako se apelantičin tužbeni zahtjev odnosi na razdoblje nakon stupanja na snagu Zakona o namještenicima i Općeg kolektivnog ugovora, pravilna je odluka da se odbije apelantičin tužbeni zahtjev za isplatu naknade za ishranu jer je provođenjem financijskog vještačenja utvrđeno da je apelantici naknada isplaćena sukladno odredbi članka 17. Općeg kolektivnog ugovora.

34. Tužitelji su, također, pobili navode iz apelacija ističući da su apelacije očito *prima facie* neutemeljene, jer ne postoji opravdan zahtjev apelanata u postupku, odnosno predočene činjenice u apelacijama ni na koji način ne mogu opravdati tvrdnju da postoji kršenje Ustavom zaštićenih prava na pravično suđenje i prava na imovinu, nasuprot navodima u apelacijama. Tužitelji smatraju neutemeljenim stav apelanata da je danom stupanja na snagu Općeg kolektivnog ugovora (8. rujna 2005. godine) prestala primjena Granskog kolektivnog ugovora s obzirom na odredbe članka 3. stavak 3. Općeg kolektivnog ugovora, koji su i citirali. Također, tužitelji navode da je člankom 74. Granskog kolektivnog ugovora uređena mogućnost izmjena i dopuna kolektivnog ugovora, ali ne i njegov raskid ili prestanak u slučaju neusklađivanja sa Općim kolektivnim ugovorom. Tužitelji su na kraju istakli da Granski kolektivni ugovor nije otkazan ni na jedan propisani način i još uvijek je na snazi, te se pozivaju na stav Vrhovnog suda u Presudi broj 070-0-Rev-09-000366 od 23. ožujka 2010. godine, prema kojem se kolektivni ugovor ne može otkazati po općim pravilima građanskog prava o jednostranom otkazu ugovora sadržanim u odredbi članka 358. Zakona o obligacijskim odnosima, već samo na način propisan odredbama kolektivnog ugovora uz otkazni rok i uz razloge utvrđene kolektivnim ugovorom.

V. Relevantni propisi

35. **Zakon o radnim odnosima i plaćama službenika organa uprave u FBiH** („Službene novine Federacije BiH” broj 13/98) u relevantnom dijelu glasi:

Članak 7.

Na prava, obveze i odgovornosti iz radnog odnosa, koja nisu uređena ovim zakonom, primjenjuju se opći propisi o radu i kolektivni ugovori.

Članak 168.

Odredbe članka 1. do 137. ovog zakona primjenjuju se i na namještenike u organima uprave i službama za upravu, kao i na službenike i namještenike u službama organa

zakonodavne vlasti, organa izvršne vlasti, organima sudske vlasti, tužiteljstvima, pravobraniteljstvima, ustanovama za izvršenje krivičnih sankcija, zatvorima i u drugim institucijama kantona – županije, grada i općine, ako drugim federalnim zakonom nije drukčije određeno.

Odredbe ovog zakona koje se odnose na službenike shodno se primjenjuju i na namještenike u federalnim organima uprave i federalnim ustanovama, kao i na službenike i namještenike u uredima i službama Parlamenta Federacije, Predsjednika i Dopredsjednika Federacije, Vladi Federacije, sudovima Federacije, Federalnom tužiteljstvu, Federalnom pravobraniteljstvu, Ombudsmanima i Federalnom vijeću za prekršaje i drugim institucijama Federacije, ako drugim federalnim zakonom nije drukčije određeno.

Odredbe ovog zakona o pravima i obvezama rukovoditelja organa uprave, njihovih zamjenika i rukovodećih službenika shodno se primjenjuju i na rukovoditelje, njihove zamjenike i rukovodeće službenike u uredima i službama organa i institucija iz stavka 2. ovog članka i u drugim federalnim organima i njihovim stručnim i drugim službama, ako drugim federalnim zakonom nije drukčije određeno.

Odredbe ovog zakona primjenjuju se i na pripadnike oružanih snaga Federacije, ako federalnim zakonom i drugim federalnim propisima nije drukčije određeno.

36. **Zakon o radu** („Službene novine Federacije Bosne i Hercegovine” br. 43/99, 32/00 i 29/03) u relevantnom dijelu glasi:

Članak 68.

Plaće uposlenika utvrđuju se kolektivnim ugovorom, pravilnikom o radu i ugovorom o radu.

Članak 69.

Kolektivnim ugovorom i pravilnikom o radu utvrđuje se najniža plaća, te uvjeti i način njenog usklađivanja.

Poslodavac kojeg obvezuje kolektivni ugovor ili pravilnik o radu, ne može uposleniku obračunati i isplatiti plaću manju od plaće utvrđene kolektivnim ugovorom, pravilnikom o radu i ugovorom o radu.

XV - KOLEKTIVNI UGOVORI

Članak 111.

Kolektivni ugovor može se sklopiti za teritoriju Federacije, za područje jednog ili više kantona, određenu djelatnost, jednog ili više poslodavaca.

Članak 112.

Na strani uposlenika kod sklapanja kolektivnog ugovora može biti sindikat ili više sindikata, a na strani poslodavca može biti poslodavac, više poslodavaca ili udruga poslodavaca.

Ako je u pregovaranju i sklapanju kolektivnog ugovora zastupljeno više sindikata odnosno više poslodavaca, o sklapanju kolektivnog ugovora mogu pregovarati samo oni sindikati odnosno poslodavci koji imaju ovlaštenje od svakog pojedinačnog sindikata odnosno poslodavca, sukladno njihovim statutima.

Do utemeljenja udruge poslodavaca na strani poslodavca kod sklapanja kolektivnog ugovora iz članka 111. ovoga zakona može biti Vlada Federacije Bosne i Hercegovine (u daljnjem tekstu: Vlada Federacije), odnosno vlada kantona.

Članak 113.

Kolektivni ugovor može se sklopiti na neodređeno ili određeno vrijeme.

Kolektivni ugovor sklapa se u pisanom obliku.

Ako kolektivnim ugovorom nije drukčije određeno, nakon isteka roka na koji je sklopljen, kolektivni ugovor primjenjivat će se do sklapanja novog kolektivnog ugovora.

Članak 114.

Kolektivnim ugovorom uređuju se prava i obveze strana koje su ga sklopile, te prava i obveze iz radnog odnosa ili u svezi sa radnim odnosom, sukladno zakonu i drugim propisima.

Kolektivnim ugovorom uređuju se i pravila o postupku kolektivnog pregovaranja, sastav i način postupanja tijela ovlaštenih za mirno rješavanje kolektivnih radnih sporova.

Članak 115.

Kolektivni ugovor je obvezan za strane koje su ga sklopile, kao i za strane koje su mu naknadno pristupile.

Članak 116.

Ako postoji interes Federacije, federalni ministar može proširiti primjenu kolektivnog ugovora i na druge pravne osobe za koje se ocijeni da je to potrebno, a koje nisu učestvovala u njegovom sklapanju ili mu nisu naknadno pristupile.

Prije donošenja odluke o proširenju važnosti kolektivnog ugovora, federalni ministar je obvezan zatražiti mišljenje sindikata, poslodavca ili više poslodavaca odnosno udruge poslodavaca, na koje se kolektivni ugovor proširuje.

Odluka o proširenju važnosti kolektivnog ugovora može se opozvati na način utvrđen za njezino donošenje.

Odluka o proširenju važnosti kolektivnog ugovora objavljuje se u „Službenim novinama Federacije BiH”.

Članak 117.

Na izmjene i dopune kolektivnih ugovora primjenjuju se odredbe ovog zakona koje važe i za njihovo donošenje.

Članak 118.

Sklopljeni kolektivni ugovor, te njegove izmjene i dopune, za teritoriju Federacije ili područje dva ili više kantona dostavljaju se federalnom ministarstvu nadležnom za rad (u daljnjem tekstu: federalno ministarstvo), a svi ostali kolektivni ugovori dostavljaju se mjerodavnom tijelu kantona.

Postupak dostave kolektivnih ugovora iz stavka 1. ovoga članka federalnom ministarstvu odnosno mjerodavnom tijelu kantona, pravilnikom će propisati federalni ministar, odnosno mjerodavni kantonalni ministar.

Članak 119.

Kolektivni ugovor, sklopljen za teritoriju Federacije, objavljuje se u „Službenim novinama Federacije BiH”, a za područje jednog ili više kantona u službenom glasilu kantona.

Članak 120.

Kolektivni ugovor može se otkazati na način i pod uvjetima predviđenim tim kolektivnim ugovorom.

Otkaz kolektivnog ugovora obvezno se dostavlja svim ugovornim stranama.

Članak 121.

Strane kolektivnog ugovora mogu pred mjerodavnim sudom zahtijevati zaštitu prava iz kolektivnog ugovora.

37. Kolektivni ugovor za službenike organa uprave i sudske vlasti u FBiH („Službene novine Federacije Bosne i Hercegovine” br. 23/00 i 50/00) u relevantnom dijelu glasi:

Članak 1.

Ovim kolektivnim ugovorom uređuju se prava i obveze službenika (u daljnjem tekstu: službenik) iz rada i na temelju rada na koje se primjenjuju propisi o radnim odnosima,

plaćama i drugim naknadama službenika u federalnim organima uprave, federalnim ustanovama i drugim federalnim institucijama, kantonalnim organima uprave, upravnim ustanovama i drugim kantonalnim institucijama i gradskim, odnosno općinskim službama za upravu (u daljnjem tekstu: organi uprave) na teritoriju Federacije Bosne i Hercegovine (u daljnjem tekstu: Federacija).

Članak 2.

Propisom i općim aktima rukovoditelja organa uprave i sudske vlasti, ne mogu se utvrditi manja prava službenika od onih koja su utvrđena ovim ugovorom.

Rukovoditelj organa uprave, sudske vlasti, službi ili drugih institucija iz članka 1. ovoga ugovora (u daljnjem tekstu: rukovoditelj organa uprave) će obezbijediti učešće Sindikata u pripremi i izradi prednacrti i nacrtu propisa koji reguliraju oblast radno-pravnih odnosa službenika organa uprave.

a) Plaće

Članak 24.

Osnovna plaća službenika utvrđuje se množenjem koeficijenta platnog razreda, odnosno grupacije poslova u kojoj je razvrstan s osnovicom za plaću.

Osnovica za obračun plaća utvrđivat će se pregovorima svaka tri mjeseca, na način i po postupku koji će utvrditi potpisnici ovoga ugovora, s tim da najniža plaća u organima uprave, ne može biti manja od 70 % prosječne neto plaće isplaćene po uposleniku u Federaciji u protekla tri mjeseca.

U slučaju povećanja troškova života ili inflacije veće od 5 %, osnovica za utvrđivanje plaća može se utvrđivati i mjesečno.

Pored predlagača za utvrđivanje osnovice određene zakonom, kao ravnopravan partner sudjelovat će i Sindikat.

Članak 25.

Plaća službenika obračunata sukladno članku 24. ovoga ugovora, uvećava se za 05% za svaku godinu penzijskog staža, s tim da ukupno povećanje plaće po ovom osnovu ne može biti veće od 20 %.

Plaća se isplaćuje jedanput mjesečno za protekli mjesec i od jedne do druge isplate plaće ne može proći više od 30 dana.

c) Naknade na osnovu rada

Članak 29.

Pored naknada na plaću utvrđenih zakonom, službeniku pripada naknada za prijevoz na posao i s posla, ishrana u tijeku rada (topli obrok) i regres za godišnji odmor.

Visinu naknada iz stavka 1. ovoga članka utvrđuju rukovoditelj organa uprave i Sindikat.

Članak 31.

Službeniku pripada naknada za ishranu (topli obrok) u toku rada, najmanje u iznosu od 2% prosječne plaće u Federaciji, prema posljednjem objavljenom statističkom podatku.

Članak 32.

Službeniku pripada naknada plaće za korištenje godišnjeg odmora (regres) najmanje u visini od 70 % njegove plaće ili najmanje u visini prosječne plaće isplaćene u Federaciji za prethodna tri mjeseca prije donošenja odluke o regresu, ako je to za službenika povoljnije.

Članak 71.

Odredbe ovoga ugovora primjenjuju se i na službenike i namještenike organa, službi i tijela iz članka 168. Zakona o radnim odnosima i plaćama službenika organa uprave u Federaciji Bosne i Hercegovine i druge službenike na koje se shodno primjenjuju odredbe tog zakona ili identičnih zakona kantona.

Članak 72.

Ovaj ugovor se zaključuje na neodređeno vrijeme.

38. Zakon o državnoj službi u Federaciji Bosne i Hercegovine („Službene novine Federacije BiH” broj 29/03) u relevantnom dijelu glasi:

Članak 43.

Ostale naknade

1. Državni službenik ima pravo na naknadu za:

- a) troškove prijevoza na posao i sa posla;*
- b) prehranu za vrijeme rada;*
- c) regres za godišnji odmor;*
- d) slučaj teže bolesti i naknadu koju u slučaju smrti državnog službenika ili člana uže obitelji prima član njegove obitelji;*

- e) troškove selidbe iz mjesta stalnoga prebivališta u mjesto gdje ima službeni stan i natrag;
- f) troškove za naobrazbu;
- g) jubilarne nagrade;
- h) otpremninu pri odlasku u mirovinu.

2. Rukovodeći državni službenici čije je mjesto prebivališta udaljeno više od 120 kilometara od mjesta organa državne službe u kojem obavljaju službenu dužnost imaju pravo u dvije naredne godine na naknadu troškova odvojenog života i smještaja u mjestu rada.

3. Vlada Federacije podzakonskim propisom utvrđuje kriterije i uvjete za ostvarivanje naknada iz stavka 1. ovog članka.

4. Vlada Federacije i vlade kantona kolektivnim ugovorom u pregovoru sa sindikatom utvrđuju visinu naknada iz stavka 1. ovog članka.

XVI POGLAVLJE - ZAVRŠNE ODREDBE

Članak 75.

[...]

Do uspostave Agencije, Odbora za prizive i donošenja podzakonskih akata na temelju ovoga zakona, primjenjuje se Zakon o radnim odnosima i plaćama službenika u organima uprave u Federaciji Bosne i Hercegovine („Službene novine Federacije BiH”, broj 13/98) i podzakonski akti kojima su uređeni radno-pravni statusi državnih službenika u roku od najviše 12 mjeseci od dana stupanja na snagu ovog zakona, osim ako nisu u suprotnosti sa odredbama ovoga zakona.

Članak 76.

Zakon o radnim odnosima i plaćama službenika u organima uprave u Federaciji Bosne i Hercegovine („Službene novine Federacije BiH”, broj 13/98), prestaje važiti sukladno odredbi stavka 5. članka 75. ovog zakona.

Danom stupanja na snagu ovoga zakona propisi koji su u oprečnosti s odredbama ovoga zakona imaju se uskladiti sa ovim zakonom.

Članak 77.

Ovaj zakon stupa na snagu narednoga dana od dana objave u „Službenim novinama Federacije BiH”.

39. Zakon o namještenicima u organima državne službe u Federaciji Bosne i Hercegovine („Službene novine Federacije BiH” broj 49/05) u relevantnom dijelu glasi:

Članak 2.

Na radno-pravni status namještenika u organima državne službe primjenjuje se Zakon o radu („Službene novine Federacije BiH”, br. 43/99, 32/00 i 29/03) i drugi opći propisi o radu i kolektivni ugovori, osim u pitanjima koja su uređena ovim Zakonom.

5. Naknade

Članak 45.

Namještenik ima pravo na naknadu za:

- 1) troškove prijevoza na posao i sa posla;*
- 2) ishranu za vrijeme rada;*
- 3) regres za godišnji odmor;*

[...]

- 6) jubilarne nagrade:*

[...]

Uvjeti za ostvarivanje naknada iz stavka 1. ovog članka ustvrđuju se propisom Vlade Federacije koji se za ove naknade donosi za državne službenike na temelju Zakona o državnoj službi.

Visinu naknada iz stavka 1. ovog članka ugovaraju kolektivnim ugovorom sindikat, Vlada Federacije i vlade kantona.

Članak 80.

Danom stupanja na snagu ovog Zakona prestaje važiti Zakon o radnim odnosima i plaćama službenika u organima uprave u Federaciji Bosne i Hercegovine („Službene novine Federacije BiH”, broj 13/98).

Članak 81.

Ovaj Zakon stupa na snagu osmog dana od dana objave u „Službenim novinama Federacije BiH”.

40. Opći kolektivni ugovor za teritoriju Federacije Bosne i Hercegovine („Službene novine Federacije BiH” broj 54/05) u relevantnom dijelu glasi:

Članak 1.

Ovim kolektivnim ugovorom uređuju se prava i obveze poslodavaca i zaposlenika iz radnog odnosa ili u svezi sa radnim odnosom, plaće i naknade plaća, posebno najniža plaća, djelovanje i uvjeti rada sindikata, pravila o postupku kolektivnog pregovaranja i zaključivanja kolektivnih ugovora, sustav i način postupanja tijela ovlaštenih za mirno rješavanje kolektivnih radnih sporova, te štrajk.

Članak 2.

Ovaj kolektivni ugovor zaključuje se i primjenjuje na teritoriji Federacije Bosne i Hercegovine.

Kolektivni ugovor je obvezujući i važi za sva gospodarska društva bez obzira na vlasničku strukturu kapitala u njima, organe uprave i službe za upravu, policiju, javne ustanove i druge pravne subjekte.

Samostalni sindikati za područja djelatnosti iz stavka 2. ovog članka zaključuju kolektivne ugovore sukladno ovom kolektivnom ugovoru i njihovim radnim i proizvodnim specifičnostima.

Članak 3.

Ovim kolektivnim ugovorom, kolektivnim ugovorima na razini kantona, kolektivnim ugovorima za područja djelatnosti, pravilnikom o radu i ugovorom o radu, ne mogu se utvrditi manja prava od prava utvrđenih u Zakonu o radu („Službene novine Federacije BiH” br. 43/99, 32/00 i 29/03) i drugim zakonima kojima se reguliraju prava po osnovu rada.

Kolektivnim ugovorima na razini područja djelatnosti, pravilnicima o radu i ugovorima o radu, ne mogu se utvrditi manja prava za zaposlenike od prava utvrđenih ovim kolektivnim ugovorom.

Ako je neko pravo iz radnog odnosa različito uređeno ovim kolektivnim ugovorom, kolektivnim ugovorom na razini kantona, kolektivnim ugovorom za područje djelatnosti, pravilnikom o radu, ugovorom o radu ili zakonom, primjenjuje se za zaposlenika najpovoljnije pravo, osim u slučaju članka 8. stavak 3. ovog kolektivnog ugovora.

Članak 4.

Poslodavci su dužni pridržavati se odredbi ovog kolektivnog ugovora i kolektivnih ugovora kantona, područja djelatnosti i u skladu s njima donijeti pravilnik o radu i zaključiti ugovor o radu sa zaposlenicima.

Poslodavac mora omogućiti zaposleniku prije stupanja na rad da se upozna sa propisima o radnim odnosima, organizacijom rada i zaštitom na radu.

Poslodavac je dužan na prikladan način zaposlenicima učiniti dostupnim [...] kolektivne ugovore i pravilnik o radu.

Članak 17.

Poslodavac je obavezan zaposleniku osigurati ishranu u toku radnog vremena (topli obrok).

Ukoliko poslodavac ne osigurava ishranu, zaposleniku se isplaćuje mjesečna naknada u iznosu od najmanje 20% prosječne neto plaće isplaćene u Federaciji BiH, prema posljednjim objavljenim podacima Federalnog zavoda za statistiku.

Članak 19.

Zaposlenik ima pravo na regres za korištenje godišnjeg odmora u visini najmanje 50% prosječne neto plaće svih zaposlenih ostvarene kod poslodavca u mjesecu koji prethodi isplati regresa, pod uvjetom da privredni subjekt – poslodavac nije prethodnu poslovnu godinu završio sa gubitkom.

Članak 30.

Postupak kolektivnog pregovaranja i zaključivanja kolektivnih ugovora može pokrenuti svaka ugovorna strana utvrđena u Zakonu o radu.

Postupak iz stavka 1. ovog članka pokreće se pismenim putem.

Članak 39.

Samostalni sindikati područja djelatnosti udruženi u Savez samostalnih sindikata Bosne i Hercegovine zaključivat će kolektivne ugovore za područje djelatnosti u kojoj djeluju sa odgovarajućim resornim ministarstvima Vlade Federacije Bosne i Hercegovine i odgovarajućim udruženjima poslodavaca područja djelatnosti udruženih u Udruženje poslodavaca Federacije Bosne i Hercegovine.

Usklađivanje postojećih kolektivnih ugovora područja djelatnosti izvršit će se u roku od šest mjeseci od dana stupanja na snagu ovog kolektivnog ugovora.

Članak 44.

Ovaj kolektivni ugovor stupa na snagu narednog dana od dana objave u „Službenim novinama Federacije BiH”.

Stupanjem na snagu ovog kolektivnog ugovora prestaje da važi Opći kolektivni ugovor za teritoriju Federacije BiH („Službene novine Federacije BiH”, broj 19/00) i Privremeni ugovor o pristupanju udruženja poslodavaca u FBiH općem kolektivnom ugovoru za teritoriju Federacije BiH („Službene novine Federacije BiH”, broj 23/02).

41. **Zakon o parničnom postupku Federacije Bosne i Hercegovine** („Službene novine Federacije Bosne i Hercegovine” br. 53/03, 73/05 i 19/06) u relevantnom dijelu glasi:

Članak 211.

Pogrešna primjena materijalnog prava postoji kad sud nije primijenio odredbu materijalnog prava koju je trebao primijeniti ili kad takvu odredbu nije pravilno primijenio.

Članak 221.

Drugostepeni sud ispituje prvostepenu presudu u onom dijelu u kojem se pobija žalbom, u granicama razloga navedenih u žalbi, pazeći po službenoj dužnosti na primjenu materijalnog prava i povrede odredaba parničnog postupka koje se odnose na stranačku sposobnost i zastupanje.

VI. Dopustivost

42. Sukladno članku VI/3.(b) Ustava Bosne i Hercegovine, Ustavni sud, također, ima apelacionu nadležnost u pitanjima koja su sadržana u ovom Ustavu kada ona postanu predmet spora zbog presude bilo kojeg suda u Bosni i Hercegovini.

43. Ustavni sud podsjeća na svoj stav da državni organi i javna vlast kao sudionici sudskih postupaka ne uživaju prava iz Europske konvencije, ali da uživaju garancije prava na pravičan postupak i prava na imovinu iz članka II/3.(e) i (k) Ustava Bosne i Hercegovine (vidi Ustavni sud, Odluka o dopustivosti i meritumu broj *AP 39/03* od 27. veljače 2004. godine, objavljena u „Službenom glasniku BiH” broj 19/04). Imajući u vidu navedeno, a s obzirom na to da su apelanti Zeničko-dobojski kanton i Kanton Sarajevo nositelji javne vlasti, Ustavni sud će ispitati navode apelanata u odnosu na njihova ustavna prava na pravično suđenje, pravo na imovinu i pravo na nediskriminaciju iz članka II/3.(e) i (k) i članka II/4. Ustava Bosne i Hercegovine.

44. Sukladno članku 16. stavak 1. Pravila Ustavnog suda, Ustavni sud može razmatrati apelaciju samo ako su protiv presude, odnosno odluke koja se njome pobija, iscrpljeni svi djelotvorni pravni lijekovi mogući prema zakonu i ako se podnese u roku od 60 dana od dana kada je apelant primio odluku o posljednjem djelotvornom pravnom lijeku koji je koristio.

45. U konkretnom slučaju, predmet pobijanja apelacijama su presude kantonalnih i općinskih sudova iz izreke ove odluke, protiv kojih nema drugih djelotvornih pravnih lijekova mogućih prema zakonu. Zatim, pobijane presude apelanata i apelanti primili su u razdoblju od 15. listopada 2008. godine do 22. ožujka 2011. godine, a apelacije su

podnesene od 27. listopada 2008. godine do 20. svibnja 2011. godine, tj. u roku od 60 dana, kako je propisano člankom 16. stavak 1. Pravila Ustavnog suda. Konačno, apelacije ispunjavaju i uvjete iz članka 16. st. 2. i 4. Pravila Ustavnog suda, jer nisu očito (*prima facie*) neutemeljene, niti postoji neki drugi formalni razlog zbog kojeg apelacije nisu dopustive.

VII. Meritum

46. Apelanti Zeničko-dobojski kanton i Kanton Sarajevo pobijaju navedene presude kantonalnih i općinskih sudova tvrdeći da su im tim presudama povrijeđeni pravo na pravično suđenje iz članka II/3.(e) Ustava Bosne i Hercegovine, pravo na imovinu iz članka II/3.(k) Ustava Bosne i Hercegovine, te pravo na nediskriminaciju iz članka II/4. Ustava Bosne i Hercegovine. Apelantica pobija presudu Kantonalnog suda u Tuzli tvrdeći da su joj tom presudom povrijeđeni pravo na pravično suđenje iz članka II/3.(e) Ustava Bosne i Hercegovine i članka 6. stavak 1. Europske konvencije i pravo na imovinu iz članka II/3.(k) Ustava Bosne i Hercegovine i članka 1. Protokola broj 1 uz Europsku konvenciju.

Pravo na pravično suđenje

47. Članak II/3. Ustava Bosne i Hercegovine glasi:

1. Sve osobe na teritoriju Bosne i Hercegovine uživaju ljudska prava i temeljne slobode iz ovog članka, stavak 2 što uključuje:

e) Pravo na pravično saslušanje u građanskim i krivičnim stvarima, i druga prava vezana za krivične postupke.

48. U konkretnom slučaju, radi se o postupcima u kojima su utvrđivana „građanska prava i obveze” apelantice kao tužiteljice i apelanata Zeničko-dobojskog kantona i Kantona Sarajevo kao tuženih u sporovima iz radnih odnosa, pa je članak II/3.(e) Ustava Bosne i Hercegovine primjenjiv u odnosu na apelante kao nositelje javne vlasti (Zeničko-dobojski kanton i Kanton Sarajevo), a članak II/3.(e) Ustava Bosne i Hercegovine i članak 6. stavak 1. Europske konvencije u odnosu na apelanticu kao fizičku osobu.

49. Ustavni sud zapaža da se ključni apelacioni navodi tiču primjene prava, odnosno načina na koji su redoviti sudovi primijenili propise koji se tiču ostvarivanja potraživanja iz radnog odnosa (razlika plaće, topli obrok i regres) u kontekstu primjene odredaba Granskog kolektivnog ugovora zaključenog 11. travnja 2000. godine nakon stupanja na snagu Zakona o državnoj službi u Federaciji BiH (stupio na snagu 1. siječnja 2005. godine),

Zakona o namještenicima (stupio na snagu 17. kolovoza 2005. godine) i zaključenja novog Općeg kolektivnog ugovora (stupio na snagu 8. rujna 2005. godine) prilikom donošenja pobijanih presuda iz dispozitiva ove odluke u postupku koji je apelantica pokrenula protiv tuženog Tuzlanskog kantona, odnosno u postupcima koji su pokrenuli tužitelji protiv apelanta Zeničko-dobojskog kantona i apelanta Kantona Sarajevo.

50. U vezi s tim, Ustavni sud, prije svega, ukazuje na to da, prema praksi Europskog suda za ljudska prava (u daljnjem tekstu: Europski sud) i Ustavnog suda, zadaća ovih sudova nije da preispituju zaključke redovitih sudova u pogledu činjeničnog stanja i primjene materijalnog prava (vidi Europski sud, *Pronina protiv Rusije*, odluka o dopustivosti od 30. lipnja 2005. godine, aplikacija broj 65167/01). Naime, Ustavni sud nije nadležan supstituirati redovite sudove u procjeni činjenica i dokaza, već je, općenito, zadaća redovitih sudova da ocijene činjenice i dokaze koje su izveli (vidi Europski sud, *Thomas protiv Ujedinjenog Kraljevstva*, presuda od 10. svibnja 2005. godine, aplikacija broj 19354/02). Zadaća Ustavnog suda je ispitati jesu li, eventualno, povrijeđena ili zanemarena ustavna prava (pravo na pravično suđenje, pravo na pristup sudu, pravo na djelotvoran pravni lijek i dr.), te je li primjena zakona bila, eventualno, proizvoljna ili diskriminacijska.

Meritum u odnosu na apelantičine navode

51. U obrazloženju presude nadležnog Kantonalnog suda u Tuzli kojom je odbijen kao neutemeljen tužbeni zahtjev apelantice kao tužiteljice, koji se odnosio na potraživanja za topli obrok nakon 8. rujna 2005. godine, navedeno je da apelantica svoj tužbeni zahtjev za isplatu razlike toplog obroka temelji isključivo na odredbi članka 31. Granskog kolektivnog ugovora zaključenog 11. travnja 2000. godine, a prvostupanjski sud je, temeljeći svoju odluku na pravnom stavu da je Vlada tuženog Sporazumom od 2. travnja 2002. godine pristupila tom ugovoru, udovoljio tužbenom zahtjevu. Kantonalni sud u Tuzli se pozvao na Odluku Ustavnog suda broj AP 1315/06 od 8. studenoga 2007. godine, navodeći da je Ustavni sud iskazao stav da Sporazum koji je zaključila Vlada Tuzlanskog kantona 2. travnja 2002. godine sa Samostalnim sindikatom službenika organa uprave i sudske vlasti u Federaciji BiH nema pravnu snagu jer nije nikada objavljen u „Službenim novinama Tuzlanskog kantona” zbog čega se ne može ni tvrditi da je Vlada Tuzlanskog kantona potpisivanjem tog Sporazuma pristupila Granskom kolektivnom ugovoru uz odgođeno primjenjivanje njegovih pojedinih odredaba. Također je Kantonalni sud u Tuzli obrazložio da donošenjem i stupanjem na snagu Zakona o namještenicima i novog Općeg kolektivnog ugovora prestaje postojati pravna praznina da bi se i dalje primjenjivale odredbe Granskog kolektivnog ugovora u pogledu utvrđivanja visine naknade za predmetno potraživanje iz radnog odnosa za utuženo razdoblje nakon 8. rujna 2005. godine i da se potraživanja za

razdoblje nakon 8. rujna 2005. godine mogu jedino raspraviti sukladno odredbama Općeg kolektivnog ugovora iz 2005. godine.

52. U konkretnom slučaju, Ustavni sud smatra da je Kantonalni sud u Tuzli u obrazloženju pobijane odluke dao detaljne, jasne i precizne razloge zašto se na apelantičina potraživanja koja se odnose na navodno manje isplaćene naknade za ishranu (topli obrok) za razdoblje od siječnja 2006. godine zaključno sa kolovozom 2007. godine treba primijeniti Opći kolektivni ugovor koji je stupio na snagu 8. rujna 2005. godine a ne Granski kolektivni ugovor zaključen 11. travnja 2000. godine.

53. Naime, Ustavni sud podsjeća na svoju Odluku o dopustivosti i meritumu broj AP 1315/06 od 8. studenoga 2007. godine (objavljena u „Službenom glasniku BiH” broj 6/08) i načela usvojena u navedenoj odluci. U navedenoj odluci apelantice su protiv Tuzlanskog kantona pokrenule radni spor pred nadležnim sudom radi isplate razlike regresa za 2002, 2003. i 2004. godinu, dakle za razdoblje prije stupanja na snagu Zakona o namještenicima i novog Općeg kolektivnog ugovora iz 2005. godine. U predmetnom postupku je sporno pitanje bila pravna narav, odnosno pravna valjanost Sporazuma o uređenju odnosa u primjeni Granskog kolektivnog ugovora za službenike u organima uprave i sudske vlasti u Federaciji BiH zaključenog između Vlade Tuzlanskog kantona i Samostalnog sindikata službenika organa uprave i sudske vlasti u Federaciji BiH.

54. U navedenoj odluci Ustavni sud je istakao da je Tuzlanski kanton, i prema Zakonu o radnim odnosima i plaćama službenika organa uprave u Federaciji Bosne i Hercegovine iz 1998. godine, a pogotovo prema Zakonu o radnim odnosima i plaćama službenika organa uprave Tuzlanskog kantona iz 2002. godine, bio dužan zaključiti, odnosno pristupiti zaključenom Granskom kolektivnom ugovoru kako bi uposlenicima u organima uprave i drugim tijelima te sudskim vlastima na području Tuzlanskog kantona omogućio da ostvare prava iz radnog odnosa koja su im garantirana Granskim kolektivnim ugovorom, među kojima je i pravo na regres koji je garantiran i samim Zakonom o radnim odnosima i plaćama službenika organa uprave Tuzlanskog kantona. Ustavni sud je, dalje, u citiranoj Odluci broj AP 1315/06 konstatirao da je Vlada Tuzlanskog kantona, umjesto da pristupi Granskom kolektivnom ugovoru, tj. da ga prihvati u tekstu u kojem je zaključen, 2. travnja 2002. godine sa Samostalnim sindikatом službenika organa uprave i sudske vlasti u Federaciji BiH zaključila Sporazum kojim uređuje pitanja provođenja i primjenjivanja u praksi Granskog kolektivnog ugovora, koja se odnose na plaće i naknade po osnovi rada za područje Tuzlanskog kantona. Međutim, Ustavni sud je u citiranoj odluci zapazio da navedeni Sporazum nije nikada objavljen u „Službenim novinama Tuzlanskog kantona”, te zaključio da on, budući da nije objavljen, nema pravnu snagu, te se time ne može ni tvrditi da je Vlada Tuzlanskog kantona pristupila Granskom kolektivnom ugovoru. Kako

je zaključio Ustavni sud u citiranoj odluci, postoji zakon koji garantira pravo na regres ali visina regresa koja je trebala biti utvrđena odlukom Vlade Tuzlanskog kantona sukladno Granskom kolektivnom ugovoru nije utvrđena, te je u vezi sa određivanjem visine regresa postojala pravna praznina. Ustavni sud je u navedenoj odluci podsjetio i na svoju odluku o dopustivosti i meritumu u predmetu broj *AP 2587/05* od 23. svibnja 2007. godine u kojoj je u sličnoj situaciji, u vezi sa postojanjem pravne praznine, zaključio: „Činjenica da je javna vlast propustila ispuniti svoje obaveze dovela je do apsurdne situacije u kojoj je Kantonalni sud usvojio stav da posljedice nečinjenja i neispunjavanja postavljenih obaveza javnih vlasti treba snositi apelant”.

55. Dakle, u Odluci broj *AP 1315/06* Ustavni sud je izrazio stav o postojanju pravne praznine u vezi sa određivanjem visine naknade iz radnog odnosa (plaće, regres, topli obrok) namještenicima organa uprave i sudske vlasti u Tuzlanskom kantonu za razdoblje do 8. rujna 2005. godine (kada je stupio na snagu Opći kolektivni ugovor), koja ne može imati izravan štetni utjecaj na ostvarivanje zagarantiranih prava uposlenika na isplatu tih naknada, te zaključio da postoji povreda prava na pravično suđenje u situaciji kada je redoviti sud odbio tužbene zahtjeve za isplatu regresa pozivajući se na to da ne postoje propisi kojim se utvrđuje visina regresa iako je samo pravo na regres utvrđeno zakonom.

56. Imajući u vidu utvrđena načela o postojanju pravne praznine u vezi sa određivanjem visine naknade iz radnog odnosa (plaće, regres, topli obrok) namještenicima organa uprave i sudske vlasti u Tuzlanskom kantonu za razdoblje do 8. rujna 2005. godine, Ustavni sud smatra sasvim jasnim i argumentiranim stav Kantonalnog suda u Tuzli da stupanjem na pravnu snagu Općeg kolektivnog ugovora 8. rujna 2005. godine, kojim je regulirana visina naknada iz radnog odnosa, ne postoji više pravna praznina u pogledu utvrđivanja visine naknade za plaće, naknade za topli obrok i regres, te se za ta potraživanja koja su nastala nakon 8. rujna 2005. godine trebaju primijeniti propisi koji su bili na snazi u vrijeme nastanka potraživanja, odnosno relevantne odredbe Općeg kolektivnog ugovora.

57. U konkretnom slučaju, člankom 17. Općeg kolektivnog ugovora u vezi sa člankom 45. Zakona o namještenicima reguliran je i način utvrđivanja visine naknade za ishranu (topli obrok) pa je apelantici naknada za topli obrok za razdoblje od siječnja 2006. godine do kolovoza 2007. godine obračunata prema navedenim odredbama zakona i Općeg kolektivnog ugovora. Ustavni sud smatra da su neprihvatljivi apelantičini navodi o tome da je u njezinom slučaju proizvoljno primijenjeno materijalno pravo, budući da je Kantonalni sud u Tuzli jasno i argumentirano obrazložio da u konkretnom slučaju za apelantičina potraživanja za utuženo razdoblje od siječnja 2006. godine zaključno sa kolovozom 2007. godine više ne postoji pravna praznina u pogledu utvrđivanja visine naknade za topli obrok i da se ne mogu primijeniti odredbe članka 31. Granskog kolektivnog ugovora već

isključivo relevantne odredbe Općeg kolektivnog ugovora. Štoviše, članak 31. Granskog kolektivnog ugovora nije moguće u Tuzlanskom kantonu primijeniti ni pozivajući se na stavak 3. članka 3. Općeg kolektivnog ugovora iz 2005. godine (kao povoljnijeg) budući da je Tuzlanski kanton Granski kolektivni ugovor primjenjivao kako bi popunio pravnu prazninu utvrđenu odlukom Ustavnog suda BiH, a ne zbog toga što je pristupio Granskom kolektivnom ugovoru ili što ga je taj ugovor na bilo koji način obvezivao.

58. Na temelju izloženog, Ustavni sud smatra da Kantonalni sud u Tuzli nije na arbitraran način primijenio odgovarajuće pozitivne propise i da takva primjena prava ne predstavlja kršenje apelantičinog prava na pravično suđenje. U presudi su navedeni potrebni razlozi za njezino donošenje i dana su detaljna, jasna i iscrpna obrazloženja odluke. Također, ne postoje drugi elementi koji bi ukazivali na to da je postupak bio nepravičan, a apelantica nije pobila nijednu procesnu radnju u postupku donošenja pobijane odluke.

59. Ustavni sud zaključuje da u konkretnom slučaju nisu povrijeđena apelantičina prava na pravično suđenje iz članka II/3.(e) Ustava Bosne i Hercegovine i članka 6. stavak 1. Europske konvencije.

Pravo na imovinu

60. Apelantica ističe da joj je pobijanim odlukama povrijeđeno i pravo na imovinu. Budući da se apelantičine tvrdnje o kršenju ovog prava temelje na navodima koji su već razmotreni u okviru prava na pravično suđenje, te kako uz apelaciju nije dostavljen bilo kakav dokaz koji bi mogao ukazati na kršenje ovog prava, Ustavni sud zaključuje da su i navodi o kršenju prava na imovinu iz članka II/3.(k) Ustava Bosne i Hercegovine i članka 1. Protokola broj 1 uz Europsku konvenciju, također, neutemeljeni.

Meritum u odnosu na navode apelanta Zeničko-dobojskog kantona i apelanta Kantona Sarajevo

61. Ustavni sud prije razmatranja navoda apelanta Zeničko-dobojskog kantona i apelanta Kantona Sarajevo primjećuje da su, u smislu članka 7. Zakona o radnim odnosima i plaćama službenika organa uprave u Federaciji BiH, Samostalni sindikat kao predstavnik službenika organa uprave i sudske vlasti u Federaciji BiH, s jedne strane, i Vlada Federacije BiH uz prethodno pribavljenu suglasnost na usuglašeni tekst prijedloga Granskog kolektivnog ugovora Vlade apelanta Zeničko-dobojskog kantona (Rješenje broj 04-1-12-116/98 od 9. listopada 1998. godine), Vlade apelanta Kantona Sarajevo (Odluka broj 02-012-61/98 od 25. lipnja 1998. godine), Vlade Unsko-sanskog kantona, Vlade Bosansko-podrinjskog kantona i Vlade Hercegovačko-neretvanskog kantona kao poslodavaca, s druge strane, 11. travnja 2000. godine zaključili Granski kolektivni ugovor. Dakle, za razliku od Vlade

Tuzlanskog kantona, vlade apelanata Zeničko-dobojskog kantona i Kantona Sarajevo dale su suglasnost na usuglašeni tekst prijedloga Granskog kolektivnog ugovora, tako da u vezi sa određivanjem visine naknade namještenicima organa uprave i sudske vlasti u Zeničko-dobojskom kantonu i Kantonu Sarajevu iz radnog odnosa (plaće, regres, topli obrok) za razdoblje do 8. rujna 2005. godine, kada je stupio na snagu novi Opći kolektivni ugovor, nije bilo pravne praznine kao u slučaju Tuzlanskog kantona, što je Ustavni sud elaborirao u prethodnim točkama ove odluke.

62. Razmatrajući navode apelanata da su sudovi u prvostupanjskom postupku (Općinski sud u Sarajevu i Općinski sud u Zenici) i sudovi u drugostupanjskom postupku (Kantonalni sud u Zenici i Kantonalni sud u Sarajevu) povrijedili njihovo pravo na pravično suđenje proizvoljnom primjenom materijalnog prava, Ustavni sud podsjeća na stav izražen u točki 50. ove odluke.

63. Ustavni sud zapaža da su redoviti sudovi uzeli u obzir sve relevantne okolnosti konkretnih slučajeva, utvrdili relevantno činjenično stanje, odlučujući da se u konkretnom slučaju treba primijeniti Granski kolektivni ugovor, a ne bilo koji drugi propis, zbog kojih razloga su tužbeni zahtjevi tužitelja usvojeni.

64. U obrazloženju presuda, kojima su u cijelosti usvojeni tužbeni zahtjevi tužitelja kao fizičkih osoba, nadležni sudovi u Zenici i Sarajevu su, u odnosu na predmetna potraživanja za razdoblje od 8. rujna 2005. godine, prvenstveno naveli da ta prava proizlaze iz odredbe članka 45. Zakona o namještenicima a da su ranije ova pitanja bila regulirana Zakonom o radnim odnosima i plaćama službenika organa uprave u FBiH, koji se primjenjivao do kolovoza 2005. godine. Sudovi su istakli da je točno da je odredbom članka 2. novog Općeg kolektivnog ugovora predviđeno da se on primjenjuje na teritoriju FBiH i da je obvezujući za sva gospodarska društva, organe uprave, policiju, javne ustanove i ostale pravne osobe, te da je odredbama iz čl. 14, 17. i 19. regulirano pitanje naknade plaće, toplog obroka i regresa, ali da se u konkretnim slučajevima trebaju primijeniti odredbe Granskog kolektivnog ugovora iz 2000. godine. Prema ocjeni sudova, zaključenjem i stupanjem na snagu novog Općeg kolektivnog ugovora iz 2005. godine nije stavljen izvan snage Granski kolektivni ugovor iz 2000. godine. Činjenica da postojeći kolektivni ugovori nisu usklađeni sa novim Općim kolektivnim ugovorom ne može biti na štetu tužitelja, niti imati utjecaj na njihova prava. U prilog argumentaciji za usvajanje tužbenih zahtjeva, sudovi su se pozvali na odredbe članka 113. st. 1. i 3. Zakona o radu FBiH, kojima je propisano da se kolektivni ugovor može zaključiti na neodređeno i određeno vrijeme i da će se, ako kolektivnim ugovorom nije drugačije određeno, nakon isteka roka na koji je zaključen, kolektivni ugovor primjenjivati do zaključivanja novog kolektivnog ugovora.

S obzirom na to da je Granski kolektivni ugovor iz 2000. godine zaključen na neodređeno vrijeme, redoviti sudovi su zaključili da se on treba primjenjivati do zaključenja novog granskog kolektivnog ugovora, u smislu citiranih odredaba Zakona o radu, pa je, stoga, neutemeljena tvrdnja apelanata (nositelja javne vlasti) da je stupanjem na snagu novog Općeg kolektivnog ugovora iz 2005. godine prestala primjena Granskog kolektivnog ugovora iz 2000. godine. Također su istakli da okolnost da je člankom 39. Općeg kolektivnog ugovora propisano da će se usklađivanje postojećih kolektivnih ugovora za područja djelatnosti, tj. granskih ugovora, izvršiti u roku od šest mjeseci od dana stupanja na snagu ovog ugovora, nije od značaja za primjenu Granskog kolektivnog ugovora, jer ne predviđa posljedice nepostupanja prema toj odredbi. Svoju odluku o visini potraživanja tužitelja, koju su dosudili tužiteljima pojedinačno, redoviti sudovi su obrazložili da su tu visinu utvrdili ocjenom i prihvaćanjem kao objektivnih i stručnih nalaza vještaka ekonomske odnosno financijske struke, prema kojima je apelant, primjenjujući svoje propise, u spornom razdoblju isplatio tužiteljima plaću, naknadu za ishranu u tijeku rada (topli obrok) i naknadu za korištenje godišnjeg odmora (regres) i druge dosuđene naknade u visini manjoj od propisane relevantnim odredbama Granskog kolektivnog ugovora.

65. Ustavni sud smatra da su neprihvatljivi navodi apelanata Zeničko-dobojskog kantona i Kantona Sarajevo o tome da je proizvoljno primijenjeno materijalno pravo, budući da su općinski i kantonalni sudovi jasno i argumentirano obrazložili da se u konkretnom slučaju na potraživanja tužitelja koja se odnose na razliku neisplaćene plaće, naknade za godišnji odmor (regres) i naknade za ishranu u tijeku rada (topli obrok) za razdoblje od 8. rujna 2005. godine, trebaju primijeniti odredbe Granskog kolektivnog ugovora iz 2000. godine a ne odredbe Općeg kolektivnog ugovora koji je stupio na snagu 8. rujna 2005. godine.

66. Naime, Ustavni sud zapaža da je člankom 44. stavak 2. novog Općeg kolektivnog ugovora propisano da njegovim stupanjem na snagu prestaje važiti raniji Opći kolektivni ugovor za teritorij Federacije BiH, dok je člankom 39. stavak 2. Općeg kolektivnog ugovora propisano da će se usklađivanje postojećih kolektivnih ugovora područja djelatnosti izvršiti u roku od šest mjeseci od dana stupanja na snagu Općeg kolektivnog ugovora. Dakle, prijelazne i završne odredbe novog Općeg kolektivnog ugovora ne propisuju da njegovim stupanjem na snagu prestaju važiti postojeći granski kolektivni ugovori niti izostanak usklađivanja granskih kolektivnih ugovora u roku propisanom odredbom članka 39. stavak 2. Općeg kolektivnog ugovora može imati za pravnu posljedicu prestanak važenja tih granskih kolektivnih ugovora. Ustavni sud napominje da kolektivni ugovor ima karakteristike ugovora jer ga dobrovoljno sklapaju ugovorne strane i njime uređuju međusobne odnose, ali ima i karakteristike propisa jer uređuje prava trećih, tj. radnika tako što im garantira minimum prava ispod kojeg se ne može ići prilikom obračuna i

isplate plaća i drugih prava iz radnog odnosa, što mu je i najvažnija svrha, te se obvezno mora i objaviti, što je također karakteristika propisa. Dalje, Ustavni sud zapaža da su Granski kolektivni ugovor potpisali ovlašteni predstavnici apelanata, da je on objavljen u „Službenim novinama Federacije BiH” broj 23/00 od 24. lipnja 2000. godine i da je stupio na pravnu snagu 25. lipnja 2000. godine od kada se mora primjenjivati kao mjerodavno pravo. Predmetni Granski kolektivni ugovor zaključen je na neodređeno vrijeme (članak 72) i važi sve do momenta dok se ugovorne strane ne dogovore o njegovoj izmjeni ili prestanku jer se i kolektivni ugovor zaključen na određeno vrijeme primjenjuje do zaključenja novog kolektivnog ugovora, osim ukoliko je drugačije određeno (članak 113. Zakona o radu). S obzirom na to da je predmetni Granski kolektivni ugovor zaključen na neodređeno vrijeme, u smislu navedenih zakonskih odredaba, još je na snazi, a sukladno načelu povoljnosti izraženom u članku 3. stavak 3. novog Općeg kolektivnog ugovora, na potraživanja tužitelja nastala nakon 8. rujna 2005. godine primijenjene su odredbe čl. 24, 31. i 32. Granskog kolektivnog ugovora kao najpovoljnije pravo za uposlenike.

67. Na temelju izloženog, te imajući u vidu da u vezi sa određivanjem visine naknade namještenicima organa uprave i sudske vlasti u Zeničko-dobojskom kantonu i Kantonu Sarajevo iz radnog odnosa (plaće, regres, topli obrok) za razdoblje do 8. rujna 2005. godine, kada je stupio na snagu novi Opći kolektivni ugovor, nije bilo pravne praznine kao u slučaju Tuzlanskog kantona, Ustavni sud smatra da su i odlučivanja sudova vezano za primjenu prava u konkretnoj situaciji morala biti različita.

68. Ustavni sud smatra da kantonalni sudovi u Zenici i Sarajevu, te općinski sudovi u Zenici i Sarajevu nisu na arbitraran način primijenili odgovarajuće pozitivne propise i da takva primjena prava ne predstavlja kršenje prava apelanata na pravično suđenje. U presudama su navedeni potrebni razlozi za njihovo donošenje i dana su detaljna, jasna i iscrpna obrazloženja odluka. Također, ne postoje drugi elementi koji bi ukazivali na to da je postupak bio nepravičan, a apelanti nisu pobili nijednu procesnu radnju u postupku donošenja pobijanih odluka.

69. Imajući u vidu sve navedeno, Ustavni sud zaključuje da u konkretnom slučaju nije povrijeđeno pravo apelanata na pravično suđenje iz članka II/3.(e) Ustava Bosne i Hercegovine.

Ostali navodi

70. Imajući u vidu da se i navodi o povredi prava na imovinu i prava na nediskriminaciju u biti svode na pogrešnu primjenu materijalnog prava, te imajući u vidu da je ocjena ovih navoda dana prilikom razmatranja navoda o povredi prava na pravično suđenje, Ustavni

sud smatra da nije potrebno posebno ispitivati navode apelanata u vezi sa povredom prava na imovinu iz članka II/3.(k) Ustava Bosne i Hercegovine, te prava na nediskriminaciju iz članka II/4. Ustava Bosne i Hercegovine.

VIII. Zaključak

71. Ustavni sud zaključuje da nije povrijeđeno apelantično pravo na pravično suđenje iz članka II/3.(e) Ustava Bosne i Hercegovine i članka 6. stavak 1. Europske konvencije u situaciji kada je drugostupanjski sud preinačio prvostupanjsku odluku i odbio apelantičin tužbeni zahtjev kojim je tražila da joj se naknada za ishranu u tijeku rada (topli obrok) za razdoblje nakon stupanja na snagu Općeg kolektivnog ugovora (8. rujna 2005. godine) isplati prema odredbama Granskog kolektivnog ugovora iz 2000. godine, budući da Tuzlanski kanton nije zaključio niti pristupio Granskom kolektivnom ugovoru iz 2000. godine (Odluka Ustavnog suda broj AP 1315/06), a pravna praznina koja je postojala u vezi sa određivanjem visine naknade iz radnog odnosa (plaće, regres, topli obrok) namještenicima organa uprave i sudske vlasti u Tuzlanskom kantonu popunjena je stupanjem na snagu Općeg kolektivnog ugovora koji je stupio na pravnu snagu 8. rujna 2005. godine, kojim je utvrđena visina navedenih naknada.

72. Ustavni sud, također, zaključuje da ne postoji povreda prava apelanata Zeničko-dobojskog kantona i Kantona Sarajevo na pravično suđenje iz članka II/3.(e) Ustava Bosne i Hercegovine kada su redoviti sudovi uzeli u obzir sve relevantne okolnosti konkretnih slučajeva, utvrdili relevantno činjenično stanje, te dali jasno i precizno obrazloženje zašto se na potraživanja tužitelja iz radnog odnosa, nastala nakon 8. rujna 2005. godine, kao povoljniji propis za uposlenike trebaju primijeniti relevantne odredbe Granskog kolektivnog ugovora iz 2000. godine, koji je još uvijek na snazi, a ne odredbe novog Općeg kolektivnog ugovora od 8. rujna 2005. godine.

73. Na temelju članka 61. st. 1. i 3. Pravila Ustavnog suda, Ustavni sud je odlučio kao u dispozitivu ove odluke.

74. Prema članku VI/5. Ustava Bosne i Hercegovine, odluke Ustavnog suda su konačne i obvezujuće.

Predsjednik
Ustavnog suda Bosne i Hercegovine
Prof. dr. Miodrag Simović

Predmet broj AP 2881/09

**ODLUKA O
DOPUSTIVOSTI
I MERITUMU**

Apelacija Sretena Bogičevića i drugih podnesena protiv Presude Vrhovnog suda Republike Srpske broj 118-0-Rev-07-000233 od 9. juna 2009. godine.

Odluka od 15. maja 2012. godine

Ustavni sud Bosne i Hercegovine u Vijeću od pet sudija, u predmetu broj **AP 2881/09**, rješavajući apelaciju **Sretena Bogičevića i drugih**, na osnovu člana VI/3.b) Ustava Bosne i Hercegovine, člana 59. stav 2. alineja 2. i člana 61. st. 1. i 3. Pravila Ustavnog suda Bosne i Hercegovine („Službeni glasnik Bosne i Hercegovine” br. 60/05, 64/08 i 51/09), u sastavu:

Miodrag Simović, predsjednik

Valerija Galić, potpredsjednica

Seada Palavrić, potpredsjednica

Mato Tadić, sudija

Mirsad Ćeman, sudija

na sjednici održanoj 15. maja 2012. godine donio je

ODLUKU O DOPUSTIVOSTI I MERITUMU

Odbija se kao neosnovana apelacija Sretena Bogičevića, Miće Trivića, Sime Mitrovića i Pere Ristića podnesena protiv Presude Vrhovnog suda Republike Srpske broj 118-0-Rev-07-000233 od 9. juna 2009. godine.

Odluku objaviti u „Službenom glasniku Bosne i Hercegovine”, „Službenim novinama Federacije Bosne i Hercegovine”, „Službenom glasniku Republike Srpske” i u „Službenom glasniku Distrikta Brčko Bosne i Hercegovine”.

Obrazloženje

I. Uvod

1. Sreten Bogičević, Mićo Trivić, Simo Mitrović i Pero Ristić (u daljnjem tekstu: apelanti), koje zastupa Ognjen Tadić, advokat iz Laktaša, podnijeli su 11. septembra 2009. godine apelaciju Ustavnom sudu Bosne i Hercegovine (u daljnjem tekstu: Ustavni sud) protiv Presude Vrhovnog suda Republike Srpske (u daljnjem tekstu: Vrhovni sud) broj 118-0-Rev-07-000233 od 9. juna 2009. godine.

II. Postupak pred Ustavnim sudom

2. Na osnovu člana 22. st. 1. i 2. Pravila Ustavnog suda, od Vrhovnog suda, te Republike Srpske, koju zastupa Pravobranilaštvo Republike Srpske, sjedište Banja Luka (u daljnjem tekstu: tužena), zatraženo je 1. marta odnosno 26. februara 2010. godine da dostave odgovore na apelaciju.
3. Vrhovni sud je odgovor na apelaciju dostavio 13. marta 2010. godine, a tužena 22. marta 2010. godine.
4. Na osnovu člana 26. stav 2. Pravila Ustavnog suda, odgovori na apelaciju dostavljeni su apelantima 15. aprila 2010. godine.

III. Činjenično stanje

5. Osnovni sud u Banjoj Luci je Presudom broj P-1685/03 od 20. jula 2004. godine obavezao tuženu da apelantima isplati zakonsku zateznu kamatu na glavni dug u iznosu od 262.654,48 KM, prema Zakonu o visini zakonske zatezne kamate, za period od 1. septembra 2001. godine (datum dospelosti) do 11. septembra 2003. godine (datum podnošenja tužbe), sa procesnom kamatom u visini zakonske zatezne kamate, računajući od 11. septembra 2003. godine pa do isplate. U preostalom dijelu tužbeni zahtjev apelantata je odbijen kao neosnovan.
6. Okružni sud u Banjoj Luci je Presudom broj GŽ-1606/04 od 15. novembra 2006. godine žalbu tužene djelimično uvažio i prvostepenu presudu preinačio na način da je tuženu obavezao da apelantima isplati iznos zakonske zatezne kamate na glavni dug obračunate od dana dospelosti do dana podnošenja tužbe u iznosu od 102.574,48 KM, prema Zakonu o visini zakonske zatezne kamate, za period od 1. septembra 2001. godine (datum dospelosti) do 11. septembra 2003. godine (datum podnošenja tužbe), dok je u preostalom dijelu prvostepena presuda potvrđena.
7. Vrhovni sud je Presudom broj 118-0-Rev-07-000 233 od 9. juna 2009. godine djelimično uvažio reviziju tužene i nižestepene presude preinačio tako što je tuženu obavezao da apelantima isplati zakonsku zateznu kamatu na iznos glavnog duga od 26.000,00 KM, računajući od 1. septembra 2001. godine do 11. septembra 2003. godine, a na iznos tako obračunate zakonske zatezne kamate procesnu kamatu od 11. septembra 2003. godine, te da im nadoknadi troškove postupka u iznosu od 600,00 KM sa zakonskom zateznom kamatom od 20. jula 2004. godine do isplate. U preostalom dijelu revizija je odbijena.

8. U obrazloženju presude Vrhovni sud je istakao da je u članu 132. Zakona o obligacionim odnosima (u daljnjem tekstu: ZOO) sadržano pravilo o posljedicama raskida ugovora zbog neizvršenja. Naime, raskidanjem ugovora obje strane se oslobađaju ugovoreni obaveza, pa ni jedna strana ne može tražiti ispunjenje jer za to više ne postoji pravni osnov (ugovor). Ako je ugovor izvršila jedna ugovorna strana, pa dođe do raskida, ta strana ima pravo da joj se vrati ono što je dala, a ako se vraća primljeni novac, druga ugovorna strana je dužna isplatiti zatezne kamate (čl. 277-279. ZOO-a) i to počevši od dana kada je isplatu primila bez obzira na to da li je odgovorna za neispunjenje obaveze. Vrhovni sud je ukazao na to da je, shodno čl. 277-279. ZOO-a, kamata cijena koju neko plaća za upotrebu novca, te da onaj ko duguje kamatu ne mora novac stvarno koristiti, već da je dovoljno da je u mogućnosti da ga koristi ili da je na neki način spriječio drugo lice da ga koristi. Zbog smanjenja vrijednosti novca, kamata često nije isključivo dobit već samo način izbjegavanja štete, a ima i penalni karakter jer je kazna za neurednog dužnika, kao i sredstvo pritiska da obavezu izvrši na vrijeme. Također, u skladu sa članom 277. ZOO-a, svaki dužnik koji zakasni sa ispunjenjem novčane obaveze plaća zateznu kamatu, čime je napravljena razlika između novčanih i nenovčanih obligacija. Kod nenovčanih obligacija kamata se ne podrazumijeva jer izvjesnost da je povjerilac pretrpio štetu nije tako velika kao kod novčanog duga, pa ako povjerilac iz takve obligacije pretrpi štetu, može tražiti njenu naknadu, a može i unaprijed predvidjeti ugovorenu kaznu. Kod novčanih obligacija je situacija drugačija jer je dovoljno da je novac dat, naprimjer, na štednju, pa da vlasnik novca ostvari dobit u obliku interesa.

9. Vrhovni sud se saglasio sa zaključkom nižestepeni sudova da je tužena kao nesavjestan dužnik obavezna platiti kamatu od dana kada je stekla novčana sredstva apelanata. Međutim, apelanti su ukupnu kupoprodajnu cijenu od 262.645,48 KM isplatili u gotovom novcu u iznosu od 26.000 KM, a preostali iznos od 236.645,48 KM prijenosom vrijednosnih papira – kupona stare devizne štednje. Shodno navedenom, Vrhovni sud je zaključio da se ne može prihvatiti zaključak nižestepeni sudova da je tužena dužna platiti apelantima zateznu kamatu na cjelokupan iznos kupoprodajne cijene od 262.654,48 KM. U prilog ovom zaključku ukazano je na to da se, shodno navedenim odredbama ZOO-a, kamate plaćaju samo kada obaveza glasi na isplatu, odnosno vraćanje određenog novčanog iznosa. Stoga je tužena obavezana da apelantima plati kamate na iznos od 26.000,00 KM, koje su oni uplatili u novcu i koje im je tužena tako i vratila, a nije u obavezi da plati kamate na preostali iznos kupoprodajne cijene koji nije plaćen i vraćen u novcu već u kuponima – obveznicama stare devizne štednje.

IV. Apelacija

a) Navodi iz apelacije

10. Apelanti smatraju da im je osporenim presudom Vrhovnog suda povrijeđeno pravo na imovinu iz člana II/3.k) Ustava Bosne i Hercegovine i člana 1. Protokola broj 1 uz Evropsku konvenciju. S tim u vezi, ističu da ih je Vrhovni sud, definirajući nezakonitom definicijom potraživanje apelanata kao „vrijednosne papire – kupone stare devizne štednje”, lišio prava na naplatu zatezne kamate u odnosu na dug koji je među strankama bio nesporan. Prema njihovom mišljenju, s obzirom na to da zakon ne poznaje „vrijednosne papire” i „kupone stare devizne štednje”, predmetni dio kupoprodajne cijene se ne može tretirati nikako drugačije nego kao novčana obaveza, jer prema važećim propisima nije drugačije definiran. U vezi s tim je posebno ukazano na to da je Zakonom o privatizaciji državnog kapitala u preduzećima regulirano da lice koje je imalo staru deviznu štednju u banci ima pravo na kupone za kupovinu akcija u skladu sa ovim zakonom, da se potraživanja stare devizne štednje izražavaju u DM prema zvaničnoj valutnoj listi na dan ostvarivanja prava, te, najzad, da se pravo na dio stare devizne štednje za koju su izdati kuponi ne može restituirati. Također, apelanti su ukazali na odredbe Zakona o tržištu hartija od vrijednosti, te čl. 234, 235, 266, 279. i 394. ZOO-a, Zakon o izmirenju obaveza po osnovu računa stare devizne štednje, Zakon o visini stope zatezne kamate, a u prilog navodu da se dio kupoprodajne cijene koji su isplatili kuponima stare devizne štednje i koji im je u tom obliku i vraćen nakon raskidanja ugovora mogao tretirati samo kao novac na koji im pripada pravo na zakonsku zateznu kamatu. Najzad, apelanti smatraju da je Vrhovni sud izašao izvan granica revizije jer se u konkretnom slučaju ne radi o pogrešnoj primjeni materijalnog prava.

b) Odgovor na apelaciju

11. Vrhovni sud je u odgovoru na navode iz apelacije ponovio stav da se kamata plaća samo na novčane obaveze a ne i na nenovčane obaveze. Dalje, istaknuto je da je netačna tvrdnja da niti jedan zakonski propis ne regulira materiju vrijednosnih papira, te je ukazano na to da su vrijednosni papiri, odnosno hartije od vrijednosti u koje se ubrajaju i obveznice stare devizne štednje, regulirani čl. 234-261. ZOO-a. Također, Vrhovni sud je istakao da hartije od vrijednosti nisu novac već pismene isprave, pa da se prilikom njihovog vraćanja ne može tražiti isplata kamata jer se radi o nenovčanoj obavezi – predaji pismene isprave. Neosnovanim su ocijenjene i tvrdnje da je Vrhovni sud izašao izvan granica revizije. S tim u vezi je ukazano na to da je revizija izjavljena zbog pogrešne primjene materijalnog prava (ZOO), a na šta sud pazi po službenoj dužnosti, bez obzira na to da li revident na to ukazuje ili ne.

12. Tužena je u odgovoru na apelaciju ukazala na odredbe Zakona o izmirenju obaveza po osnovu računa stare devizne štednje i Zakona o uslovima i načinu izmirenja obaveza po osnovu računa stare devizne štednje emisijom obveznica u Republici Srpskoj iz kojih proizlazi da se obaveze po osnovu računa stare devizne štednje imaju izmiriti emisijom obveznica, koje predstavljaju hartije od vrijednosti emitirane u nematerijalnom obliku, te, najzad, da se radi o dugoročnim obavezama sa kamatnim prinosom. S obzirom na to da je u konkretnom slučaju dio kupoprodajne cijene isplaćen prijenosom hartija od vrijednosti – obveznica emitiranih po osnovu računa stare devizne štednje, a ne isplatom gotovine, tužena smatra da je pravilan zaključak Vrhovnog suda da na ovako uplaćeni dio apelantima ne pripada pravo na kamatu. Također, s obzirom na to da je navedeni iznos u istom obliku i vraćen na privatizacijske račune apelanata, čime je uspostavljeno stanje kao prije zaključenja ugovora o kupoprodaji, tužena smatra da nije došlo do umanjavanja imovine apelanata pa time ni do povrede prava na imovinu.

V. Relevantni propisi

13. **Zakon o obligacionim odnosima** („Službeni list SFRJ” br. 29/78, 39/85 i 57/09, te „Službeni glasnik Republike Srpske” br. 17/93, 3/96 i 39/03) u relevantnom dijelu glasi:

Član 132. (Dejstvo raskida)

(1) Raskidom ugovora obje strane su oslobođene svojih obaveza, izuzev obaveza na naknadu eventualne štete.

(2) Ako je jedna strana izvršila ugovor potpuno ili djelimično, ima pravo da joj se vrati ono što je dala.

(4) Svaka strana duguje drugoj naknadu za korist koju je u međuvremenu imala od onog što je dužna vratiti, odnosno nadoknaditi.

(5) Strana koja vraća novac dužna je platiti zateznu kamatu od dana kad je isplatu primila.

Član 270. st. 1. i 3.

(1) Povjerilac i dužnik mogu ugovoriti da će dužnik platiti povjeriocu određeni novčani iznos ili pribaviti neku drugu materijalnu korist ako ne ispuni svoju obavezu ili ako zadocni sa njenim ispunjenjem (ugovorna kazna).

(3) Ugovorna kazna ne može biti ugovorena za novčane obaveze.

Član 277. stav 1.

(Kad se duguje)

(1) Dužnik koji zakasni s ispunjenjem novčane obaveze duguje, pored glavnice, i zateznu kamatu po stopi utvrđenoj saveznim zakonom.

Član 278.

(Pravo na potpunu naknadu)

Povjerilac ima pravo na zateznu kamatu bez obzira na to da li je pretrpio kakvu štetu zbog dužnikove docnje.

Član 394.

(Načelo monetarnog nominalizma)

Kad obaveza ima za predmet svotu novca, dužnik je dužan isplatiti onaj broj novčanih jedinica na koji obaveza glasi, izuzev kad zakon određuje što drugo.

Član 399. stav 1.

(Stopa ugovorne kamate)

(1) Stopa ugovorne kamate između pojedinca ne može biti veća od kamatne stope koja se u mjestu ispunjenja plaća na štedne uloge po viđenju.

Član 402.

(Kamate u nenovčanim obavezama)

Odredbe ovog zakona o ugovornoj kamati shodno važe i za ostale obaveze koje imaju za predmet stvari određene po rodu.

14. Zakon o privatizaciji državnog kapitala u preduzećima („Službeni glasnik Republike Srpske” br. 24/98, 62/02, 38/03, 65/03 i 109/05) u relevantnom dijelu glasi:

Član 15.

Sredstva plaćanja u postupku privatizacije su:

- 1. vaučeri dodijeljeni građanima po osnovu ovog zakona;*
- 2. vaučeri dodijeljeni borcima, porodicama poginulih i nestalih boraca i ratnim vojnim invalidima za period od 17. avgusta 1990. godine do dana demobilizacije saglasno Zakonu o pravima boraca, vojnih invalida i porodica poginulih boraca („Službeni glasnik RS” br. 16/96 i 22/96) i pripadnicima radne obaveze;*
- 3. kuponi izdati kao kompenzacija po osnovu računa stare devizne štednje u skladu sa propisima koje donosi vlada;*
- 4. novac.*

Član 19.

Lice koje ima staru deviznu štednju u banci sa sjedištem na teritoriji Republike Srpske i koje je državljanin Republike Srpske na dan stupanja na snagu ovog zakona ima pravo na kupone za kupovinu akcija u skladu sa ovim zakonom.

Član 22.

Broj vaučera i vrijednost kupona zapisuju se u elektronskom formatu na jedinstvenom privatizacionom računu u organizaciji koja obavlja platni promet Republike Srpske (u daljem tekstu: organizacija za platni promet), prema prebivalištu lica.

Član 25.

Kuponi po osnovu stare devizne štednje mogu se koristiti dok traje privatizacija.

15. **Zakon o parničnom postupku** („Službeni glasnik Republike Srpske” br. 58/03, 74/05 i 63/07) u relevantnom dijelu glasi:

Član 241.

Revizijski sud ispituje pobijanu presudu samo u onom dijelu u kome se ona pobija revizijom, u granicama razloga navedenih u reviziji, pazeći po službenoj dužnosti na primjenu materijalnog prava i povrede odredaba parničnog postupka koje se odnose na stranačku sposobnost i zastupanje.

Član 250.

Ako revizijski sud utvrdi da je materijalno pravo pogrešno primijenjeno, presudom će usvojiti reviziju i preinačiti pobijanu presudu.

VI. Dopustivost

16. U skladu sa članom VI/3.b) Ustava Bosne i Hercegovine, Ustavni sud, također, ima apelacionu nadležnost u pitanjima koja su sadržana u ovom Ustavu kada ona postanu predmet spora zbog presude bilo kojeg suda u Bosni i Hercegovini.

17. U skladu sa članom 16. stav 1. Pravila Ustavnog suda, Ustavni sud može razmatrati apelaciju samo ako su protiv presude, odnosno odluke koja se njome osporava, iscrpljeni svi djelotvorni pravni lijekovi mogući prema zakonu i ako se podnese u roku od 60 dana od dana kada je podnosilac apelacije primio odluku o posljednjem djelotvornom pravnom lijeku koji je koristio.

18. U konkretnom slučaju, predmet osporavanja apelacijom je Presuda Vrhovnog suda broj 118-0-Rev-07-000233 od 9. juna 2009. godine, protiv koje nema drugih djelotvornih

pravnih lijekova mogućih prema zakonu. Zatim, osporenu presudu apelant je primio 15. jula 2009. godine, a apelacija je podnesena 11. septembra 2009. godine, tj. u roku od 60 dana, kako je propisano članom 16. stav 1. Pravila Ustavnog suda. Konačno, apelacija ispunjava i uvjete iz člana 16. st. 2. i 4. Pravila Ustavnog suda, jer nije očigledno (*prima facie*) neosnovana, niti postoji neki drugi formalni razlog zbog kojeg apelacija nije dopustiva.

19. Imajući u vidu odredbe člana VI/3.b) Ustava Bosne i Hercegovine, člana 16. st. 1, 2. i 4. Pravila Ustavnog suda, Ustavni sud je utvrdio da predmetna apelacija ispunjava uvjete u pogledu dopustivosti.

VII. Meritum

20. Apelanti osporavaju presudu Vrhovnog suda tvrdeći da im je povrijeđeno pravo na imovinu iz člana II/3.k) Ustava Bosne i Hercegovine i člana 1. Protokola broj 1 uz Evropsku konvenciju.

21. Član II/3.k) Ustava Bosne i Hercegovine u relevantnom dijelu glasi:

Sva lica na teritoriji Bosne i Hercegovine uživaju ljudska prava i slobode iz stava 2. ovog člana, što uključuje:

k) Pravo na imovinu.

22. Član 1. Protokola broj 1 uz Evropsku konvenciju glasi:

Svako fizičko ili pravno lice ima pravo na neometano uživanje svoje imovine. Niko ne može biti lišen svoje imovine, osim u javnom interesu i pod uvjetima predviđenim zakonom i općim načelima međunarodnog prava.

Prethodne odredbe, međutim, ni na koji način ne utiču na pravo države da primjenjuje takve zakone koje smatra potrebnim da bi nadzirala korištenje imovine u skladu s općim interesima ili da bi osigurala naplatu poreza ili drugih doprinosa ili kazni.

23. Apelanti tvrde da se Vrhovni sud upustio u ispitivanje primjene materijalnog prava iako se to revizijom nije tražilo. S tim u vezi, Ustavni sud primjećuje da iz obrazloženja osporene presude Vrhovnog suda proizlazi da je revizija izjavljena zbog pogrešne primjene materijalnog prava, kao i da je članom 241. ZPP propisano da Vrhovni sud na primjenu materijalnog prava pazi po službenoj dužnosti, te članom 250. istog zakona da u situaciji kada utvrdi da je materijalno pravo pogrešno primijenjeno, može preinačiti osporenu presudu. Shodno navedenom, Ustavni sud zaključuje da su navodi apelanata u ovom dijelu neosnovani.

24. Apelanti smatraju da im je pravo na imovinu povrijeđeno jer Vrhovni sud dio kupoprodajne cijene uplaćen u kuponima stare devizne štednje nije tretirao kao novac, a što je za posljedicu imalo da su u odnosu na ovaj iznos lišeni zakonske zatezne kamate u smislu člana 277. ZOO-a.

25. Član 1. Protokola broj 1 uz Evropsku konvenciju obuhvata tri različita pravila. Prvo pravilo, navedeno u prvom stavu, opće je prirode i iskazuje princip mirnog uživanja imovine. Drugo pravilo, sadržano u drugoj rečenici istog stava, obuhvata lišavanje imovine i čini ga podložnim određenim uvjetima. Treće pravilo, koje se nalazi u drugom stavu, priznaje da države članice imaju pravo, između ostalog, kontrolirati korištenje imovine u skladu sa javnim interesom. Ova tri pravila nisu „različita” u smislu da su nepovezana: drugo i treće pravilo se odnose na pojedinačne slučajeve ometanja prava na mirno uživanje imovine, te ih stoga treba tumačiti u svjetlu općeg principa iskazanog u prvom pravilu.

26. Riječ „imovina” uključuje širok obim imovinskih interesa koji predstavljaju određenu ekonomsku vrijednost (vidi Ustavni sud, Odluka broj *U 14/00* od 4. aprila 2001. godine, objavljena u „Službenom glasniku Bosne i Hercegovine” broj 33/01). Dalje, prema jurisprudenciji Evropskog suda za ljudska prava, „imovina” koja se štiti može biti samo „postojeća imovina” (vidi Evropski sud za ljudska prava, *Van der Mussele*, presuda od 23. novembra 1983. godine, serija A, broj 70, tačka 48) ili barem imovina za koju apelant ima „opravdano očekivanje” da će je dobiti (vidi Evropski sud za ljudska prava, *Pine Valley Developments Ltd i drugi*, presuda od 29. novembra 1995. godine, serija A, broj 332, tačka 31). Također, „legitimna očekivanja” moraju da budu mnogo konkretnija od same nade ma koliko ona bila razumna i moraju se zasnivati na zakonskoj odredbi ili zakonskom aktu kao što je sudska odluka (vidi Evropski sud, *Kopecký protiv Slovačke*, 2004-XI; 41 EHRR 944, st. 48-49).

27. U konkretnom slučaju, apelanti su sa tuženom zaključili ugovor o privatizaciji prema kojem su obavezu plaćanja kupoprodajne cijene u cjelini izmirili i to dijelom u gotovom novcu, a dijelom kuponima dobijenim po osnovu stare devizne štednje. Ugovor o privatizaciji je raskinut pa je tužena apelantima vratila sredstva primljena po osnovu uplate kupoprodajne cijene na isti način i u istom omjeru kako su bila i uplaćena. Apelanti su u postupku pred redovnim sudovima odustali od dijela tužbenog zahtjeva kojim su tražili naknadu obične štete i izmakle dobiti, te su u preciziranom tužbenom zahtjevu insistirali na isplati zakonske zatezne kamate, u smislu člana 277. ZOO-a, tretirajući ukupno uplaćeni i vraćeni iznos od 262.654,48 KM kao novac. Vrhovni sud je zaključio da apelantima pravo na kamatu, u smislu člana 277. ZOO-a, pripada samo na dio sredstava koji je

uplaćen i vraćen u novcu, ali ne i na dio koji je uplaćen i vraćen u kuponima stare devizne štednje.

28. U okolnostima konkretnog slučaja potrebno je utvrditi da li je zahtjev apelanata da im se zatezna kamata prizna i obračuna i na dio sredstava koji je uplaćen i vraćen u kuponima stare devizne štednje predstavljao zahtjev u odnosu na koji su apelanti mogli imati „legitimna očekivanja koja su zasnovana na zakonu”.

29. Ustavni sud podsjeća na to da, shodno članu 132. ZOO-a, u situaciji kada je ugovor raskinut svaka strana se oslobađa svojih obaveza, izuzev obaveze na naknadu eventualne štete. Istom odredbom je regulirano i da strana koja je izvršila ugovor ima pravo da joj se vrati ono što je dato, da je svaka strana dužna nadoknaditi drugoj korist koju je u međuvremenu imala od onog što je dužna vratiti, kao i da je strana koja vraća novac dužna platiti zateznu kamatu od dana kada je isplatu primila. Dalje, članom 277. ZOO-a regulirano je da dužnik koji zakasni sa ispunjenjem novčane obaveze duguje i zateznu kamatu, a članom 278. ZOO-a da *povjerilac ima pravo na zateznu kamatu bez obzira na to da li je pretrpio kakvu štetu zbog dužnikove docnje*.

30. Dalje, Ustavni sud primjećuje da je članom 15. Zakona o privatizaciji državnog kapitala u preduzećima propisano da su sredstva plaćanja u postupku privatizacije, između ostalog, kuponi izdati kao kompenzacija po osnovu računa stare devizne štednje, te novac. Članom 25. istog zakona propisano je da se kuponi stare devizne štednje mogu koristiti dok traje privatizacija.

31. U obrazloženju osporene presude Vrhovni sud je istakao da kamata predstavlja cijenu koju neko plaća za upotrebu tuđeg novca, da je, shodno članu 277. ZOO-a, svaki dužnik koji zakasni sa ispunjenjem novčane obaveze dužan da plaća zateznu kamatu, te, najzad, da se za prirodni dug kamata ne podrazumijeva, odnosno da kod neispunjenja prirodne obligacije povjerilac može tražiti naknadu štete koju je pretrpio, odnosno da se može unaprijed predvidjeti ugovorena kazna.

32. U konkretnom slučaju je nesporno da je apellantima nakon raskida ugovora vraćeno ono što su dali, kao i da nije postojala nemogućnost vraćanja, odnosno da se vraćanje nije protivilo prirodi onog što je ispunjeno. U tom smislu, apellantima je vraćen jednak broj novčanih jedinica (26.000,00 KM) na koji je obaveza glasila, te jednak broj kupona stare devizne štednje na njihove pojedinačne privatizacijske račune (236.645,48 KM). Dakle, poštovano je pravilo monetarnog nominalizma iz člana 394. ZOO-a, prema kojem kada obaveza za predmet ima svotu novca, dužnik je dužan da isplati onaj broj novčanih jedinica na koje obaveza glasi, izuzev kada zakon određuje što drugo. Dalje, iz relevantnih

odredbi ZOO-a i Zakona o privatizaciji državnog kapitala ne može se zaključiti da je u konkretnoj situaciji zakonom određeno nešto drugo u smislu odredbe o monetarnom nominalizmu. Naime, Zakon o privatizaciji državnog kapitala kuponima stare devizne štednje priznaje svojstvo sredstva plaćanja u postupku privatizacije državnog kapitala kao i u novcu. Međutim, kao sredstvo plaćanja, kuponi stare devizne štednje dobijeni u skladu sa navedenim zakonom mogli su se koristiti samo u postupku privatizacije državnog kapitala. U tom smislu, očigledno je da se njihova uloga i funkcija ne mogu izjednačiti sa ulogom i funkcijom novca kao sredstva plaćanja koje nije ograničeno samo na proces privatizacije već je univerzalno sredstvo plaćanja u razmjeni dobara i vršenju usluga. Dalje, iz relevantnih odredbi ZOO-a proizlazi da se obaveza plaćanja zakonske zatezne kamate vezuje upravo za novac kao univerzalno sredstvo plaćanja a ne i eventualno druga dopuštena sredstva plaćanja, kao što su to u postupku privatizacije bili kuponi stare devizne štednje. U vezi s tim, Ustavni sud primjećuje da iz člana 270. ZOO-a proizlazi da ugovorene strane, u slučaju neispunjenja ili kašnjenja sa ispunjenjem obaveze iz ugovora, mogu ugovoriti plaćanje određenog novčanog iznosa ili pribavljanja druge materijalne koristi (*ugovorna kazna*), te da ova kazna ne može biti ugovorena za novčane obaveze. Također, članom 399. ZOO-a propisana je mogućnost utvrđivanja ugovorne kamate, koja se, za razliku od zakonske zatezne kamate iz člana 277. ZOO-a, može ugovarati ne samo za novac i novčane obaveze već, u skladu sa članom 402. ZOO-a, i za sve ostale obaveze. Najzad, Ustavni sud primjećuje da je Zakonom o privatizaciji državnog kapitala imaoćima stare devizne štednje data mogućnost, ali ne i nametnuta obaveza, da sredstva na deviznim računima pretvore u kupone stare devizne štednje, koje će moći iskoristiti isključivo kao sredstvo plaćanja u procesu privatizacije. Navedenim zakonom uređena su prava imaoća kupona stare devizne štednje, ali među njima nije predviđeno i plaćanje bilo kojeg vida kamate. Međutim, Zakonom o privatizaciji državnog kapitala apellantima nije bila uskraćena mogućnost da u ugovornim odnosima u koje su stupali u postupku privatizacije iskoriste mogućnosti iz ZOO-a koje se odnose na ugovornu kaznu i ugovornu kamatu i tako osiguraju zaštitu i dijela svojih sredstava iskazanog u kuponima stare devizne štednje, a što se iz predočenih dokumenata Ustavnom sudu ne može zaključiti da su učinili.

33. Iz navedenog proizlazi da je očigledno kako u okolnostima konkretnog slučaja, a prema relevantnim odredbama ZOO-a i odredbama Zakona o privatizaciji državnog kapitala, nije postojala mogućnost da se u slučaju raskida predmetnog ugovora zahtijeva (i) isplata zakonskih zateznih kamata na sredstva koja nisu bila isplaćena u novcu (kuponi stare devizne štednje). Stoga, Ustavni sud zaključuje da zahtjev apelanata za isplatu zakonskih zateznih kamata po osnovu sredstava koje su uplatili i koja su im vraćena u

kuponima stare devizne štednje nije predstavljao „legitimno očekivanje” zasnovano na zakonu, pa da apelantima nije povrijeđeno pravo na imovinu iz člana II/3.k) Ustava Bosne i Hercegovine i člana 1. Protokola broj 1 uz Evropsku konvenciju.

VIII. Zaključak

34. Ustavni sud zaključuje da ne postoji povreda prava na imovinu iz člana II/3.k) Ustava Bosne i Hercegovine i člana 1. Protokola broj 1 uz Evropsku konvenciju kada zahtjev apelanata istaknut u postupku pred redovnim sudovima ne predstavlja „legitimno očekivanje” zasnovano na zakonu.

35. Na osnovu člana 61. st. 1. i 3. Pravila Ustavnog suda, Ustavni sud je odlučio kao u dispozitivu ove odluke.

36. Prema članu VI/5. Ustava Bosne i Hercegovine, odluke Ustavnog suda su konačne i obavezujuće.

Predsjednik
Ustavnog suda Bosne i Hercegovine
Prof. dr. Miodrag Simović

Предмет број АП 2993/09

**ОДЛУКА О
ДОПУСТИВОСТИ
И МЕРИТУМУ**

Апелација Алисе Кусур поднесена против Рјешења Кантоналног суда у Зеници број 004-0-Гж-09-00 3429 од 20. јула 2009. године и Рјешења Општинског суда у Завидовићима, Одјељење у Маглају, број 042-1-И-07-000 114 од 13. марта 2009. године

Одлука од 15. маја 2012. године

Уставни суд Босне и Херцеговине у Вијећу од пет судија, у предмету број **АП 2993/09**, рјешавајући апелацију **Алисе Кусур**, на основу члана VI/36) Устава Босне и Херцеговине, члана 59 став 2 алинеја 2, члана 61 ст. 1 и 3 Правила Уставног суда Босне и Херцеговине („Службени гласник Босне и Херцеговине” бр. 60/05, 64/08 и 51/09), у саставу:

Миодраг Симовић, председник
Валерија Галић, потпредседница
Сеада Палаврић, потпредседница
Мато Тадић, судија
Мирсад Ћеман, судија

на сједници одржаној 15. маја 2012. године донио је

ОДЛУКУ О ДОПУСТИВОСТИ И МЕРИТУМУ

Одбија се као неоснована апелација Алисе Кусур поднесена против Рјешења Кантоналног суда у Зеници број 004-0-Гж-09-00 3429 од 20. јула 2009. године и Рјешења Општинског суда у Завидовићима, Одјељење у Маглају, број 042-1-И-07-000 114 од 13. марта 2009. године.

Одлуку објавити у „Службеном гласнику Босне и Херцеговине”, „Службеним новинама Федерације Босне и Херцеговине”, „Службеном гласнику Републике Српске” и у „Службеном гласнику Дистрикта Брчко Босне и Херцеговине”.

Образложење

I. Увод

1. Алиса Кусур (у даљњем тексту: апеланткиња) из Recklinghausena, Њемачка, коју заступа Енис Мухамедовић, адвокат из Жепча, поднијела је 17. септембра 2009. године апелацију Уставном суду Босне и Херцеговине (у даљњем тексту: Уставни суд) против Рјешења Кантоналног суда у Зеници (у даљњем тексту: Кантонални суд) број 004-0-Гж-09-00 3429 од 20. јула 2009. године и Рјешења Општинског суда у

Завидовићима, Одјељење у Маглају (у даљњем тексту: Општински суд), број 042-1-И-07-000 114 од 13. марта 2009. године.

II. Поступак пред Уставним судом

2. На основу члана 22 ст. 1 и 2 Правила Уставног суда, од Кантоналног и Општинског суда, те И. К. (у даљњем тексту: извршеник) затражено је 5. марта 2010. године да доставе одговоре на апелацију.
3. Кантонални суд је одговор доставио 12. марта 2010. године, а Општински суд 25. марта 2010. године. Извршеник (до дана доношења ове одлуке) није доставио одговор на наводе из апелације.
4. На основу члана 26 став 2 Правила Уставног суда, одговори на апелацију достављени су апеланткињи 8. септембра 2010. године.
5. Уставни суд је 16. фебруара 2012. године од Општинског суда затражио да му достави на увид спис број 042-1-И-07-000 114, што је и учињено 29. фебруара 2012. године. Спис је враћен Општинском суду 15. марта 2012. године.

III. Чињенично стање

6. Чињенице предмета које произилазе из апеланткињиних навода, докумената предочених Уставном суду и увида у спис могу да се сумирају на сљедећи начин.
7. Пресудом Општинског суда број П-45/96 од 1. јула 1996. године извршеник је обавезан да на име издржавања апеланткиње, у то вријеме малољетне кћерке, плаћа мјесечно 600 DM и то почевши од 1. јула 1996. године па надаље, тако што ће износ плаћати на руке законском заступнику, односно апеланткињиној мајци.
8. Апеланткиња је 16. јула 1998. године поднијела приједлог за извршење на извршениковој плати, ради наплате новчаног потраживања на име издржавања. Предложено извршење Општински суд је одобрио Рјешењем број И-21/98 од 16. јула 1998. године.
9. Извршеник је 4. августа 1998. године изјавио приговор против Рјешења Општинског суда број И-21/98 од 16. јула 1998. године.
10. Општински суд је Рјешењем број И-21/98 од 7. октобра 1998. године упутио извршеника да покрене парнични поступак у року од 15 дана од дана пријема овог рјешења, ради проглашења извршења одређеног рјешењем од 16. јула 1998. године

недозвољеним. У образложењу рјешења је истакнуто да је увидом у апеланткињин приједлог и извршеников приговор утврђено да је међу странкама спорна чињеница која се односи на главни дуг јер је апеланткиња истакла да је извршеник на име издржавања плаћао 500 КМ а био је дужан плаћати 600 КМ мјесечно, односно да за период од 1. јула 1996. године до 1. јула 1998. године због неплаћања још по 100 КМ дугује 2.400,00 КМ, а извршеник је тврдио да је плаћао мјесечно 720,00 КМ, односно више од пресуђеног износа. Сходно наведеном, на основу члана 49, а у вези са чланом 54 Закона о извршном поступку (*стари закон*), извршеник је упућен на парницу.

11. У периоду од јануара 1999. године Општински суд је у више наврата покушавао да извршенику достави рјешење од 7. октобра 1998. године (непознат на назначеној адреси у Њемачкој). Апеланткиња је поднеском од 21. јуна 2000. године обавијестила суд да ће и она и извршеник (обоје живе и раде у Њемачкој) боравити на наведеним адресама у БиХ у периоду од 24. јуна до 15. јула 2000. године.

12. Рјешење број И-21/98 од 7. октобра 1998. године уручено је извршенику 4. јула 2000. године.

13. Апеланткиња је поднеском од 13. октобра 2006. године обавијестила Општински суд да је завршен поступак поводом извршеникове тужбе, који се, ради проглашења извршења недозвољеним, водио под бројем П-198/00, те затражила да се настави извршење у предмету број И-21/98.

14. Апеланткиња је 14. новембра 2006. године поднијела приједлог ради промјене средства и предмета извршења, јер је извршеник пензионисан а Рјешењем број И-21/98 од 16. јула 1998. године дозвољено је извршење пљенидбом извршеникове плате. Као ново средство извршења апеланткиња је предложила запљену, попис, процјену и продају извршеникових покретних ствари које се налазе у његовој кући у Маглају.

15. Општински суд је 15. новембра 2006. године сачинио службену забиљешку у којој је констатовано да је извршеник 6. јула 2000. године тужбом покренуо парнични поступак ради проглашења рјешења о извршењу недозвољеним, те да је Рјешењем овог суда број П-198/00 од 1. септембра 2006. године утврђено да се тужба у овој правној ствари сматра повученом. С обзиром на то да су и извршеник и апеланткиња имали боравиште у Њемачкој, наведено рјешење странкама је достављено дипломатском поштом путем Федералног министарства правде. Евиденција у овом предмету одређена је за 10. април 2007. године.

16. Апеланткиња је 24. јануара, 15. марта и 7. јуна 2007. године тражила од Општинског суда да одлучи о њеном приједлогу за промјену средства и предмета извршења.

17. Апеланткињин приједлог од 14. новембра 2006. године заведен је у Општинском суду под бројем И-2289/06. О овом приједлогу одлучено је Рјешењем број 0042-1-И-00 2289 од 4. априла 2007. године на начин да је предложено извршење одобрено. Апеланткиња је поднесцима од 7. јуна и 27. августа 2007. године тражила да се настави поступак извршења.

18. Општински суд је Рјешењем број И-21/98 од 7. јуна 2007. године обуставио извршење одређено Рјешењем број И-21/98 од 16. јула 1998. године и укинуо спроведене извршне радње. Истим рјешењем одређено је да ће се о апеланткињиним приједлогу од 14. новембра 2006. године одлучити посебним рјешењем. Рјешење је постало правоснажно 12. новембра 2007. године.

19. Општински суд је 5. новембра 2007. године сачинио службену забиљешку у којој је, између осталог, констатовано да из списка П-198/00 произилази да је апеланткиња доставила поднеске 14. августа 2006. године и 15. августа 2006. године које је својеручно потписала као доказ да је извршеник платио све што је требало за њу и да јој не дугује ништа више.

20. Општински суд је 5. новембра 2007. године донио Закључак број 042-1-И-07-000 114 којим је апеланткињи наложено да приједлог за извршење поднесен 16. јула 1998. године уреди на начин што ће тачно означити главни дуг по извршеној исправи на основу које је донесено Рјешење број И-21/98 од 16. јула 1998. године као и споредна потраживања, а како би суд могао да одлучи о приједлогу о промјени средства и предмета извршења од 14. новембра 2006. године. Тражене податке апеланткиња је доставила поднеском од 9. новембра 2007. године.

21. Апеланткиња је поднесцима од 11. јануара и 16. априла 2008. године тражила да се настави са извршењем према Рјешењу број 0042-1-И-00 2289 од 4. априла 2007. године. Поднеском од 14. јула 2008. године апеланткиња је обавијестила суд да ће извршеник, који је настањен у Њемачкој, до 15. августа 2008. године боравити у својој кући у Босни и Херцеговини, те затражила да се одмах наложи попис покретних ствари у извршениковој кући.

22. Општински суд је заказао и одржао рочишта у предмету број 042-1-И-07-000 114 26. септембра и 23. децембра 2008. године, а на којим је донесен и закључак да се спајају предмети бр. 042-1-И-07-000 114 и 042-1-И-06-00 2289 у којим ће се водити један поступак и донијети једна одлука под бројем 042-1-И-07-000 114.

23. Општински суд је Закључком број 042-1-И-07-000 114 од 12. јануара 2009. године наложио апеланткињи да достави податке о сљедећем: који износ, по ком основу и у ком периоду је извршеник исплаћивао, те доказ када је обавеза издржавања престала, односно податке о адреси банке у Њемачкој преко које су исплате вршене. Извршенику је наложено да достави податке од послодавца који је вршио исплату obroка издржавања, по ком основу је вршена исплата, у ком износу и у ком периоду.

24. Апеланткиња је 15. јануара 2009. године на основу наведеног закључка упутила поднесак Општинском суду, а извршеник је то учинио 18. фебруара 2009. године.

25. Општински суд је Рјешењем број 042-1-И-07-000 114 од 13. марта 2009. године обуставио извршење одређено Рјешењем број 042-1-И-07-000 114 (ранији број 042-1-И-06-002 289) од 4. априла 2007. године и укинуо све спроведене радње. У образложењу рјешења је истакнуто да су апеланткиња и извршеник учинили неспорним да је пред њемачким судом вођен поступак за издржавање до апеланткињине пунољетности, да је извршеник посредством банке и рачуна апеланткињине законске заступнице плаћао износе издржавања, да је апеланткиња лично потписала изјаву од 14. и 15. августа 2006. године да јој извршеник на име издржавања до пунољетности не дугује ништа више. Даље, указано је на то да из апеланткињиног исказа и исказа извршеника није било могуће утврдити који износ, по ком основу и у ком периоду је извршеник исплаћивао апеланткињи, па да је објема странама Закључком број 042-1-И-07-000 114 од 12. јануара 2009. године наложено да доставе податке на начин који је прецизиран закључком. Међутим, ни апеланткиња ни извршеник нису поступили према овом закључку, односно нису доставили тражене податке. Оцјењујући извршеников исказ, Општински суд је закључио да је он јасан, логичан и поткријепљен материјалним доказима, те му је поклонио вјеру. У вези с тим је указано на то да је међу странкама било неспорно да је вођен поступак за апеланткињино издржавање у Њемачкој, да је општепозната чињеница, а на што је и извршеник указао, да не би могао „опстати” у Њемачкој да није измиривао обавезу по основу издржавања утврђену одлуком суда у Њемачкој. Даље, указано је на то да је извршеник покренуо и парнични поступак против апеланткиње (П-198/00), која је постала пунољетна 30. јуна 2002. године, да је у овом поступку приложио изјаве од 14. и 15. августа 2006. године, које је апеланткиња својеручно потписала, без присиле, а што је и сама потврдила у својој изјави пред судом у овом поступку, и у којим је констатовано да јој извршеник по основу издржавања не дугује ништа. Апеланткињин исказ Општински суд је оцијенио као исконструисан с циљем да успије у поступку. У вези с тим је указано на то да апеланткиња није оспоравала да је потписала изјаву од 15. августа 2006. године у којој је констатовано да јој извршеник по основу издржавања не дугује ништа, али да при том не зна по

ком основу је извршеник плаћао оброке издржавања, у ком периоду, у ком износу али тачно зна и категорички тврди да је извршеник остао дужан износ од 7.200,00 КМ. С обзиром на наведено, Општински суд није поклатио вјеру апеланткињином исказу, при том имајући у виду да није понудила нити један доказ у том смислу, као и да тражене податке по закључку суда од 12. јануара 2008. године није доставила, па суд ове чињенице није могао утврдити ни по службеној дужности.

26. Апеланткиња је против овог рјешења изјавила жалбу 27. марта 2009. године. Спис је поводом изјављене жалбе достављен на одлучивање Кантоналном суду 28. маја 2009. године.

27. Кантонални суд је Рјешењем број 004-0-Гж-09-00 3429 од 20. јула 2009. године апеланткињину жалбу одбио као неосновану и потврдио првостепено рјешење. У образложењу рјешења је указано на то да су странке, сходно члану 7 став 1 и члану 123 став 1 Закона о парничном поступку, а који се у извршном поступку примјењује сходно члану 21 Закона о извршном поступку, у поступку дужне да изнесу све чињенице на којим заснивају своје захтјеве, да предложи доказе и докажу тачност чињеничних навода на којим заснивају своје захтјеве. Према оцјени Кантоналног суда, апеланткиња је пропустила да испуни своју процесну обавезу, односно да докаже тачност навода из приједлога за извршење. У вези с тим је истакнуто да из садржине списка произилази да је апеланткиња сама отклонила спорну чињеницу да ли је извршеник остао у обавези по основу издржавања и то својим писменим изјавама које су уложене у спис, а у којим је потврдила да јој извршеник не дугује ништа, те у изјави датој на рочишту одржаном 23. децембра 2008. године да је извршеник „све што је требало за њу платити платио и да јој не дугује ништа више”, да је својеручно потписала изјаве, да извршеник није вршио притисак на њу, као и да је у Њемачкој, гдје су обје стране имале боравиште, вођен поступак за плаћање издржавања. На основу наведеног, Кантонални суд је закључио да је првостепени суд правилно поступио у складу са одредбама чл. 36 и 63 став 7 Закона о извршном поступку, те обуставио поступак.

28. Апеланткињи је рјешење Кантоналног суда уручено 18. августа 2009. године.

IV. Апелација

а) Наводи из апелације

29. Апеланткиња сматра да су јој оспореним рјешењима повријеђени право на правично суђење из члана II/3е) Устава Босне и Херцеговине и члана 6 став 1 Европске конвенције и право на имовину из члана II/3к) Устава Босне и Херцеговине и члана

1 Протокола број 1 уз Европску конвенцију. Апеланткиња истиче да је извршеник био у обавези да јој, у складу са Пресудом Општинског суда у Маглају број П-45/96, на име издржавања плаћа мјесечне износе од 600 КМ а да је извршеник плаћао 500 КМ, због чега сматра да је за период од 1. јула 1996. године па до 1. јула 2002. године, када је обавеза издржавања престала, остао дужан укупан износ од 7.200,00 КМ. С обзиром на то да је пред судом признала да је извршеник плаћао 500 КМ мјесечно, апеланткиња сматра да није била обавезна да доказује висину извршених уплата, односно да је доказала колико је извршеник остао дужан да јој плати по основу издржавања. Најзад, апеланткиња истиче да је поступак у овој правној ствари трајао 11 година па да јој је повријеђено право на доношење одлуке у разумном року.

б) Одговор на апелацију

30. Општински суд је у одговору на наводе из апелације истакао да је у конкретном случају поступак вођен у складу са законом, те да нису повријеђена права на која се у апелацији указује.

31. Кантонални суд је у одговору на апелацију истакао да је у конкретном случају правилно обустављен извршни поступак јер апеланткиња није доказала да јој је извршеник према извршној исправи, Пресуди Општинског суда у Маглају број П-45/96 од 1. јула 1996. године, остао дужан исплатити износ од 7.200,00 КМ, те је закључио да је апелација неоснована.

V. Релевантни прописи

32. **Закон о извршном поступку** („Службени лист СФРЈ” бр. 20/78, 6/82, 74/87, 20/90, 35/91, 63/91, те „Службени лист РБиХ” бр. 2/92, 16/92 и 13/94) у релевантном дијелу гласи:

Члан 8.

Правни лијекови

(...)

Жалба и приговор не одлажу извршење осим ако овим законом није другачије одређено.

Члан 50.

Разлози за приговор

Приговор против рјешења о извршењу може се поднијети из разлога који спречавају извршење, а нарочито:

8) ако је потраживање престало на основу чињенице која је наступила послије извршности одлуке или прије тога, али у вријеме када дужник то није могао да истакне у поступку из ког потиче извршина исправа (...)

Члан 54.

Упућивање на парницу или други поступак

Ако рјешење о приговору зависи од неке чињенице која се односи на само потраживање, а међу странкама је спорна, суд ће упутити дужника да у одређеном року покрене парницу или други поступак ради проглашења да је извршење недопуштено.

(...)

Ако је правоснажном одлуком суда утврђено да је извршење недопуштено, суд ће, на предлог дужника, обуставити извршење и укинути спроведене радње.

33. Закон о извршном поступку („Службене новине ФБиХ” бр. 32/03, 52/03, 33/06, 39/06 и 39/09) у релевантном дијелу гласи:

Члан 5.

Хитност и редослијед поступања

(1) У поступку извршења суд је дужан да поступа хитно.

(2) Суд је дужан да предмете узима у рад редом како их је примио, осим ако природа потраживања или посебне околности захтијевају да се поступи друкчије.

Члан 21.

Примјена одредаба других закона

(1) У извршном поступку на одговарајући начин примјењују се одредбе Закона о парничном поступку, ако овим или другим законом није друкчије одређено.

Члан 46.

Приговор

(1) Рјешење о извршењу може се побијати приговором.

Члан 48.

Одговор на приговор

(3) По пријему одговора на приговор или по истеку рока за одговор суд ће, према околностима случаја, донијети рјешење без одређивања рочишта или заказати рочиште за расправљање о приговору.

Члан 49.

Рјешење о приговору

(1) Рјешење о приговору доноси судија.

(3) Ако усвоји приговор суд ће, према околностима случаја, да обустави извршење у потпуности или дјелимично и укине проведене радње.

VI. Допустивост

34. У складу са чланом VI/36) Устава Босне и Херцеговине, Уставни суд, такође, има апелациону надлежност у питањима која су садржана у овом Уставу када она постану предмет спора због пресуде било ког суда у Босни и Херцеговини.

35. У складу са чланом 16 став 1 Правила Уставног суда, Уставни суд може да разматра апелацију само ако су против пресуде, односно одлуке која се њоме оспорава, исцрпљени сви дјелотворни правни лијекови могући према закону и ако се поднесе у року од 60 дана од дана када је подносилац апелације примио одлуку о посљедњем дјелотворном правном лијеку који је користио.

36. У конкретном случају, апеланткиња оспорава Рјешење Кантоналног суда број 004-0-Гж-09-00 3429 од 20. јула 2009. године, против ког нема других дјелотворних правних лијекова могућих према закону. Затим, оспорено рјешење апеланткиња је примила 18. августа 2009. године, а апелација је поднесена 22. септембра 2009. године, тј. у року од 60 дана, како је прописано чланом 16 став 1 Правила Уставног суда. Коначно, апелација испуњава и услове из члана 16 ст. 2 и 4 Правила Уставног суда, јер није очигледно (*prima facie*) неоснована, нити постоји неки други формални разлог због ког апелација није допустива.

37. Имајући у виду одредбе члана VI/36) Устава Босне и Херцеговине, члана 16 ст. 1, 2 и 4 Правила Уставног суда, Уставни суд је утврдио да предметна апелација испуњава услове у погледу допуствости.

VII. Меритум

38. Апеланткиња оспорава наведена рјешења јер сматра да јој је повријеђено право на правично суђење из члана II/3е) Устава Босне и Херцеговине и члана 6 став 1 Европске конвенције.

Право на правично суђење

Члан II/3е) Устава Босне и Херцеговине гласи:

Сва лица на територији Босне и Херцеговине уживају људска права и основне слободе из става 2 овог члана, а она обухватају:

е) Право на правичан поступак у грађанским и кривичним стварима и друга права у вези с кривичним поступком.

Члан 6 став 1 Европске конвенције у релевантном дијелу гласи:

Приликом утврђивања грађанских права и обавеза или основаности било какве кривичне оптужбе против њега, свако има право на правичну и јавну расправу у разумном року пред независним и непристрасним, законом установљеним судом.

39. Апеланткињини наводи о повреди права на правично суђење у суштини се свode на тврдње да је чињенично стање погрешно утврђено, те да су повријеђене гаранције у односу на доношење одлуке у разумном року.

Повреда права на правично суђење у односу на доношење одлуке у разумном року

40. Према конзистентној пракси Европског и Уставног суда, разумност дужине трајања поступка мора се оцјењивати у оквиру околности појединог предмета, водећи рачуна о критеријумима успостављеним праксом Европског суда, а нарочито о сложености предмета, понашању страна у поступку и надлежног суда или других јавних власти, те о значају који конкретна правна ствар има за апеланта (види Европски суд за људска права, *Микулић против Хрватске*, апликација број 53176/99 од 7. фебруара 2002. године, Извјештај број 2002-I, став 38).

41. Сем тога, према пракси Европског и Уставног суда, велик број предмета узетих у рад није ваљано оправдање за прекомјерно одуговлачење поступка (види Европски суд, *Probstmeier против Немачке*, пресуда од 1. јула 1997. године, став 64, Извјештаји 1997-IV).

42. Коначно, Европски суд је указао на то да је потребна нарочита марљивост надлежних власти у свим предметима који се тичу личног статуса и својства, а да је овај захтјев нарочито важан у државама у којима домаћи закон прописује да одређени судски поступци имају хитан карактер (види Европски суд, *Borgese против Италије*, пресуда од 26. фебруара 1992. године, серија А, број 228-Б, став 18).

43. У конкретном случају, апеланткиња је покренула поступак подношењем приједлога за извршење 16. јула 1998. године. Поступак је окончан доношењем рјешења Кантоналног суда, које је апеланткињи уручено 18. јула 2009. године. Дакле, поступак је трајао 11 година.

44. Даље, из докумената предочених Уставном суду произилази да је извршни поступак покренут у вријеме важења старог Закона о извршном поступку, а који је, у складу са чланом 54, прописивао могућност покретања парнице у ситуацији када је рјешење по приговору зависило од неке чињенице која се тиче самог потраживања а која је међу странкама била спорна. У конкретном случају, између апеланткиње и извршеника била је спорна управо чињеница која се тичала главног потраживања јер је апеланткиња тврдила да јој извршеник дугује означени износ. С обзиром на то да је сходно наведеној законској одредби такво питање требало расправити у парници, у конкретном случају се радило о релативно сложеном чињеничном питању.

45. Уставни суд примјећује да се у укупном трајању поступка од 11 година издвајају два периода: од подношења приједлога за извршење 16. јула 1998. године до 4. јула 2000. године, те период од 13. октобра 2006. године до 18. августа 2009. године.

46. У првом периоду, који је вођен сходно одредбама старог Закона о извршном поступку, Општински суд је донио рјешење о дозволи предложеног извршења истог дана када је и приједлог уложен, службеним путем је настојао прибавити извршеникову адресу, уручио му рјешење о извршењу, те поводом извршениковог приговора у октобру 1998. године донио рјешење којим га је упутио на парницу. Такође, у више наврата и безуспјешно суд је и ово рјешење покушао доставити извршенику на адреси у Њемачкој али је то учињено тек након апеланткињине обавијести да ће и она и извршеник боравити у БиХ у назначеном периоду, односно рјешење је коначно уручено 4. јула 2000. године, након чега је извршеник 6. јула 2000. године покренуо парницу против апеланткиње. Сходно одредбама тада важећег Закона о извршном поступку, према ком је приговор изјављен због разлога утврђених чланом 50 спречавао извршење, Општински суд није могао ни преузимати било какве радње у конкретном поступку до окончања парничног поступка.

47. У другом периоду, апеланткиња је најприје у октобру 2006. године тражила наставак извршног поступка јер је парнични поступак који је покренуо извршеник окончан, те у новембру исте године поднијела приједлог за промјену средства и предмета извршења. Поступајући поводом ових поднесака, Општински суд је сачинио службену забиљешку у новембру 2006. године у којој је констатовано да је апеланткињи и извршенику рјешење да је парнични поступак окончан упућено

дипломатском поштом јер обоје имају боравиште у Њемачкој, односно да им није уручено. Даље, Општински суд је поводом ових приједлога прву радњу предузео у априлу 2007. године када је по приједлогу за промјену средства и предмета извршења донио рјешење којим дозвољава предложено извршење и то као да се ради о потпуно новом приједлогу који је добио и посебан број, а онда у јуну 2007. године рјешење којим обуставља извршење дозвољено Рјешењем број И-21/98 од 16. јула 1998. године. Даље, у септембру, односно децембру 2008. године заказана су и одржана два рочишта на којим је донесен закључак да ће се поводом оба апеланткињина приједлога водити један поступак и донијети једна одлука. Општински суд је донио рјешење у марту 2009. године. Најзад, поступак поводом апеланткињине жалбе пред Кантоналним судом окончан је за нешто више од једног мјесеца.

48. У околностима конкретног случаја Уставни суд примјећује да је апеланткиња поднијела приједлог за наставак извршног поступка у октобру 2006. године тврдећи да је парнични поступак који је извршеник покренуо окончан. Међутим, та тврдња није била поткријепљена нити једним доказом па је извршен увид у парнични спис и већ у новембру 2006. године сачињена службена забиљешка да рјешење којим је поступак окончан (повлачење тужбе) није уручено нити једној од странака на означене адресе у Њемачкој. Даље, апеланткиња је тек у јулу 2008. године обавијестила суд да ће извршеник боравити на адреси у БиХ а након чега је већ у септембру 2008. године заказано рочиште како би био расправљен извршеников приговор. Након рочишта одржаног у децембру 2008. године и позива странкама да доставе тражене податке, а према ком нити једна од њих није поступила, првостепени суд је окончао поступак доношењем рјешења. С тим у вези, Уставни суд примјећује да је у насталој ситуацији Општински суд имао могућност да странкама именује пуномоћника за пријем писмена и да тако створи услове за наставак поступка. Међутим, овај пропуст, с обзиром на временски период од подношења приједлога за наставак поступка па до предузимања прве радње, не може се сматрати одлучујућим доприносом у трајању поступка од 11 година. Такође, окончање парничног поступка тек након шест година од подношења тужбе, што је био услов за наставак извршног поступка, не може се приписати суду пред којим се водио извршни поступак. Најзад, након апеланткињине обавијести у јулу 2008. године да ће извршеник боравити на адреси у БиХ, у релативно разумним временским роковима заказана су и одржана два рочишта, а након чега је за мање од два мјесеца поступак окончан рјешењем Кантоналног суда.

49. С друге стране, апеланткиња је инсистирала на наставку извршног поступка иако је у парничном поступку изјавила да јој извршеник по основу издржавања до

пунољетности не дугује ништа. Даље, апеланткиња свој навод о дугу по овом основу, а који је извршеник оспорио, није поткријепила нити једним доказом, односно није то учинила ни када је позвана да приједлог за извршење допуни, односно ни по закључку суда у ком је тачно наведено које податке је потребно да достави, а чиме је онемогућила и суд да то учини по службеној дужности. Сходно наведеном, Уставни суд закључује да је апеланткиња, посебно у наставку поступка који је пред двије судске инстанце окончан за нешто више од три године, и сама допринијела његовом укупном трајању од 11 година.

50. Уставни суд закључује да су апеланткињини наводи о повреди права на доношење одлуке у разумном року као сегмент права на правично суђење из члана II/3е) Устава Босне и Херцеговине и члана 6 став 1 Европске конвенције неосновани.

Остали аспекти права на правично суђење

51. Апеланткиња сматра да јој је право на правично суђење повријеђено и због тога што сматра да је чињенично стање погрешно утврђено. У вези с тим, истиче да је у поступку доказала да извршеник у периоду од 1996. године па до њене пунољетности 2002. године није плаћао оброке издржавања у износу на који је обавезан правоснажном пресудом.

52. У вези са овим дијелом навода, Уставни суд подсјећа на то да, према пракси Европског суда и Уставног суда, задатак ових судова није да преиспитују закључке редовних судова у погледу чињеничног стања и примјене материјалног права (види Европски суд, *Pronina против Русије*, одлука о допустивости од 30. јуна 2005. године, апликација број 65167/01). Наиме, Уставни суд није надлежан да супституише редовне судове у процјени чињеница и доказа, већ је, генерално, задатак редовних судова да оцијене чињенице и доказе које су извели (види Европски суд, *Thomas против Уједињеног Краљевства*, пресуда од 10. маја 2005. године, апликација број 19354/02). Задатак Уставног суда је да испита да ли су, евентуално, повријеђена или занемарена уставна права (право на правично суђење, право на приступ суду, право на дјелотворан правни лијек и др.), те да ли је примјена закона била, евентуално, произвољна или дискриминациона. Дакле, у оквиру апелационе надлежности Уставни суд се бави искључиво питањем евентуалне повреде уставних права или права из Европске конвенције у поступку пред редовним судовима, па ће у конкретном случају Уставни суд испитати да ли је поступак у цјелини био правичан у смислу члана 6 став 1 Европске конвенције (види Уставни суд, Одлука број АП 20/05 од 18. маја 2005. године, објављена у „Службеном гласнику БиХ” број 58/05).

53. У конкретном случају, Уставни суд примјећује да је у образложењима оспорених рјешења констатовано да апеланткиња није знала по ком основу је извршеник плаћао оброке издржавања, у ком периоду, те у ком износу, али да је тачно знала да је остао дужан износ који је потраживала. Даље, из образложења оспорених одлука произилази да апеланткиња ничим није оспорила или довела у питање писмене изјаве које је потписала својеручно и без присиле, а у којим је потврдила да јој извршеник (отац) не дугује ништа, као и да је пред њемачким правосудним органима вођен поступак за њено издржавање. Овако утврђено чињенично стање апеланткиња не доводи у питање ни у апелацији, изузев што износи тврдњу да је апелант плаћао 500 КМ мјесечно, да је остао дужан да плаћа још 100 КМ јер је правоснажном пресудом обавезан да плаћа 600 КМ мјесечно. Међутим, ове тврдње апеланткиња није поткријепила нити једним доказом, а то није учинила ни по изричитом позиву суда, нити је доставила тражене податке како би суд по службеној дужности могао извршити провјеру ових навода.

54. Уставни суд закључује да су апеланткињини наводи у односу на остале аспекте права на правично суђење из члана II/3е) Устава Босне и Херцеговине и члана 6 став 1 Европске конвенције неосновани.

Остали наводи

55. Апеланткиња сматра да јој је оспореним рјешењима повријеђено и право на имовину из члана II/3к) Устава Босне и Херцеговине и члана 1 Протокола број 1 уз Европску конвенцију. С обзиром на то да се наводи о повреди овог права свODE на идентичне наводе који су већ детаљно испитани у односу на право на правично суђење, Уставни суд закључује да нема потребе да их посебно испитује и у односу на право на имовину.

VIII. Закључак

56. Уставни суд закључује да не постоји повреда права на доношење одлуке у разумном року као сегмент права на правично суђење из члана II/3е) Устава Босне и Херцеговине и члана 6 став 1 Европске конвенције када се трајање извршног поступка од 11 година, и то поступка који је законом одређен као хитан, може приписати понашању странке која је пропустила да на ефикасан начин преузима законом прописане процесне радње, односно када је у ту сврху пропустила да поступи по изричитој упуту суда.

57. Такође, Уставни суд закључује да не постоји повреда у односу на остале аспекте права на правично суђење из члана II/3е) Устава Босне и Херцеговине и члана 6 став

1 Европске конвенције када су редовни судови засновали одлуке на чињеницама утврђеним на основу доказа спроведених у поступку, те дали јасне и образложене разлоге на којим су засновали своје одлуке и примијенили материјално и процесно право.

58. На основу члана 61 ст. 1 и 3 Правила Уставног суда, Уставни суд је одлучио као у диспозитиву ове одлуке.

59. Према члану VI/5 Устава Босне и Херцеговине, одлуке Уставног суда су коначне и обавезујуће.

Предсједник
Уставног суда Босне и Херцеговине
Проф. др Миодраг Симовић

Predmet broj AP 3153/09

**ODLUKA O
DOPUSTIVOSTI I
MERITUMU**

Apelacija Benkhira Aisse podnesena protiv presuda Suda Bosne i Hercegovine br. U-464/09 od 2. listopada 2009. godine i U-416/09 od 3. rujna 2009. godine

Odluka od 15. svibnja 2012. godine

Ustavni sud Bosne i Hercegovine u Vijeću od pet sudaca, u predmetu broj **AP 3153/09**, rješavajući apelaciju **Benkhira Aisse**, na temelju članka VI/3.(b) Ustava Bosne i Hercegovine, članka 16. stavak 4. točka 9, članka 59. stavak 2. alineja 2, članka 61. st. 1. i 2. Pravila Ustavnog suda Bosne i Hercegovine („Službeni glasnik Bosne i Hercegovine” br. 60/05, 64/08 i 51/09), u sastavu:

Miodrag Simović, predsjednik

Valerija Galić, dopredsjednica

Seada Palavrić, dopredsjednica

Mato Tadić, sudac

Mirsad Ćeman, sudac

na sjednici održanoj 15. svibnja 2012. godine donio je

ODLUKU O DOPUSTIVOSTI I MERITUMU

Djelomično se usvaja apelacija Benkhira Aisse podnesena protiv:

- presuda Suda Bosne i Hercegovine br. U-534/09 od 3. studenoga 2009. godine, U-464/09 od 2. listopada 2009. godine i U-416/09 od 3. rujna 2009. godine u odnosu na članak II/3.(d) Ustava Bosne i Hercegovine i članak 5. stavak 1. točka (f) Europske konvencije za zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda.

Utvrđuje se povreda članka II/3.(d) Ustava Bosne i Hercegovine i članka 5. stavak 1. točka (f) Europske konvencije za zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda.

Ukidaju se presude Suda Bosne i Hercegovine br. U-534/09 od 3. studenoga 2009. godine, U-464/09 od 2. listopada 2009. godine i U-416/09 od 3. rujna 2009. godine.

Odbacuje se kao nedopuštena apelacija Benkhira Aisse podnesena protiv:

- presuda Suda Bosne i Hercegovine br. U-534/09 od 3. studenoga 2009. godine, U-464/09 od 2. listopada 2009. godine i U-416/09 od 3. rujna 2009. godine u odnosu na članak II/3.(e) Ustava Bosne i Hercegovine i članak

6. stavak 1. Europske konvencije za zaštitu ljudskih prava i osnovnih sloboda, zbog toga što je *ratione materiae* inkompatibilna sa Ustavom Bosne i Hercegovine.

Odluku objaviti u „Službenom glasniku Bosne i Hercegovine”, „Službenim novinama Federacije Bosne i Hercegovine”, „Službenom glasniku Republike Srpske” i u „Službenom glasniku Distrikta Brčko Bosne i Hercegovine”.

Obrazloženje

I. Uvod

1. Benkhira Aissa (u daljnjem tekstu: apelant), kojega zastupa Kadrija Kolić, odvjetnik iz Sarajeva, podnio je 12. listopada 2009. godine apelaciju Ustavnom sudu Bosne i Hercegovine (u daljnjem tekstu: Ustavni sud) registriranu pod brojem AP 3153/09 protiv presuda Suda Bosne i Hercegovine (u daljnjem tekstu: Sud BiH) br. U-464/09 od 2. listopada 2009. godine i U-416/09 od 3. rujna 2009. godine.

2. Apelant je podnio zahtjev za donošenje privremene mjere kojom će se zabraniti Ministarstvu sigurnosti Bosne i Hercegovine (u daljnjem tekstu: Ministarstvo sigurnosti) i svakom drugom organu vlasti u Bosni i Hercegovini da ga protjeraju iz Bosne i Hercegovine do nove odluke Ustavnog suda.

3. Apelant je 16. studenoga 2009. godine podnio apelaciju registriranu pod brojem AP 3571/09 protiv Presude Suda BiH broj U-534/09 od 3. studenoga 2009. godine.

4. Ustavni sud je Odlukom o dopustivosti broj AP 1499/09 od 24. lipnja 2009. godine i Odlukom o dopustivosti broj 2608/09 od 17. rujna 2009. godine odbacio kao nedopuštenu apelaciju koju je apelant podnio protiv presuda Suda BiH br. U-219/09 od 1. lipnja 2009. godine i U-189/09 od 11. svibnja 2009. godine (*određivanje i produženje mjere nadzora*), odnosno presuda Suda BiH br. U-372/09 od 3. kolovoza 2009. godine i U-312/09 od 3. srpnja 2009. godine (*produženje mjere nadzora*), tj. u odnosu na članak II/3.(d), (e), (f) i (m) Ustava Bosne i Hercegovine i čl. 5, 8. i 13. Europske konvencije za zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda (u daljnjem tekstu: Europska konvencija) i članak 2. Protokola broj 4 uz Europsku konvenciju, zbog toga što je očito (*prima facie*) neutemeljena. U odnosu na članak II/3.(e) Ustava Bosne i Hercegovine i članak 6. stavak 1. Europske konvencije, apelacija je odbačena zbog toga što je *ratione materiae* inkompatibilna sa Ustavom Bosne i Hercegovine.

II. Postupak pred Ustavnim sudom

5. Na temelju članka 22. st. 1. i 2. Pravila Ustavnog suda, od Suda BiH i Ministarstva sigurnosti Bosne i Hercegovine – Služba za poslove sa strancima (u daljnjem tekstu: Služba za poslove sa strancima), zatraženo je 28. svibnja 2010. godine i 10. travnja 2012. godine da dostave odgovore na apelaciju.
6. Sud BiH je odgovor dostavio 17. lipnja 2010. godine i 27. travnja 2012. godine, a Služba za poslove sa strancima 11. lipnja 2010. godine i 19. travnja 2012. godine.
7. Na temelju članka 26. stavak 2. Pravila Ustavnog suda, odgovori na apelacije dostavljeni su apelantu 29. lipnja 2010. godine i 9. svibnja 2012. godine.
8. S obzirom na to da se apelacije registrirane pod br. AP 3153/09 i AP 3571/09 tiču iste činjenične i pravne osnove, Ustavni sud je, sukladno članku 31. stavak 1. Pravila Ustavnog suda, odlučio spojiti apelacije, te voditi jedan postupak i donijeti jednu odluku pod brojem AP 3153/09.

III. Činjenično stanje

9. Činjenice predmeta koje proizlaze iz apelantovih navoda i dokumenata predočenih Ustavnom sudu mogu se sumirati na sljedeći način.
10. Služba za poslove sa strancima je rješenjima br. UP-1/19.5-07.3-4-4/09 od 27. kolovoza 2009. godine i 29. rujna 2009. godine apelantu produžila mjeru nadzora u označenom vremenskom razdoblju radi sprječavanja slobodnog i neograničenog kretanja jer je utvrđeno da apelant predstavlja prijetnju za javni poredak, javni red i mir ili sigurnost BiH.
11. U obrazloženjima navedenih rješenja je istaknuto da se apelantov status nije izmijenio, niti su se izmijenile okolnosti ili razlozi za izmjenu kvalifikacije dane u Rješenju o stavljanju pod nadzor broj UP-1/19.4.1.-07.3-48/09 od 5. svibnja 2009. godine, te pobrojanim rješenjima o produženju nadzora donesenim u razdoblju od 26. svibnja 2009. godine do 27. kolovoza 2009. godine, na koji način, prema informaciji Obavještajno-sigurnosne agencije (u daljnjem tekstu: OSA) od 4. svibnja 2009. godine, apelant i dalje predstavlja prijetnju za javni poredak, javni red i mir ili nacionalnu sigurnost BiH. Također, ukazano je na to da je, sukladno članku 7. Zakona o kretanju i boravku stranaca i azilu (u daljnjem tekstu: ZKBSA), OSA nadležna vršiti sigurnosne provjere za strance s ciljem utvrđivanja razloga sigurnosti BiH. S obzirom na to da se razlozi koji su bili osnova za stavljanje stranca pod nadzor nisu bitno izmijenili, primjenom članka 102. stavak 2. ZKBSA, shodno stavku 4. istoga članka doneseno je rješenje kao u dispozitivu. Najzad, kada se ne bi produžila mjera

stavljanja apelanta pod nadzor, kako je dalje navedeno, to bi bilo u suprotnosti sa člankom 99. stavak 2. točka (b) ZKBSA, kojim je propisano da će strancu biti određeno stavljanje pod nadzor ako postoje osnovi sumnje da bi slobodno i neograničeno kretanje stranca moglo ugroziti javni red i mir ili sigurnost BiH, odnosno u suprotnosti i sa člankom 102. stavak 2. istog zakona, kojim je propisano da stranac ostaje pod nadzorom dok se razlozi koji su bili osnova za stavljanje stranca pod nadzor bitno ne izmijene.

12. Protiv navedenih rješenja apelant je pravodobno izjavio žalbe Ministarstvu sigurnosti. S obzirom na to da Ministarstvo sigurnosti u zakonom određenom roku iz članka 103. stavak 3. ZKBSA ni u jednom slučaju nije odlučilo o žalbama, apelant je tužbama pokrenuo upravne sporove pred Sudom BiH.

13. Sud BiH je presudama br. U-416/09 od 3. rujna 2009. godine i U-464/09 od 2. listopada 2009. godine odbio apelantove tužbe kao neutemeljene.

14. U obrazloženju presuda je istaknuto da je predsjednik vijeća u zakonom predviđenom roku saslušao apelanta u prisutnosti njegovog punomoćnika, odvjetnika, odnosno stručne suradnice njegovog punomoćnika. Dalje, ukazano je na to da se pobijana rješenja temelje na pravilno utvrđenom činjeničnom stanju i pravilnoj primjeni zakona, budući da i dalje postoje razlozi zbog kojih je apelantu izrečena mjera nadzora, kao i da apelant ove razloge svojim navodima prilikom saslušanja nije doveo u sumnju. Sud BiH je istakao da je na temelju uvida u spis utvrđeno da je apelant stranac kojem je oduzeto državljanstvo i da u BiH boravi nezakonito, odnosno da nema riješeno pitanje boravka, pa da bi i samo zbog ovog razloga trebao biti smješten u Imigracijski centar. Ocijenjen je pogrešnim apelantov zaključak da je on i dalje državljanin BiH, zbog toga što pred Sudom BiH još uvijek nije okončan postupak povodom njegove tužbe protiv rješenja Državnog povjerenstva za reviziju odluka o naturalizaciji stranih državljana (u daljnjem tekstu: Povjerenstvo za reviziju državljanstva BiH), kojim mu je oduzeto državljanstvo. S tim u vezi, ukazano je na to da je člankom 41. stavak 9. Zakona o državljanstvu Bosne i Hercegovine („Službeni glasnik BiH” br. 13/99, 6/03, 14/03 i 82/05; u daljnjem tekstu: Zakon o državljanstvu) regulirano da državljanstvo BiH prestaje njegovim oduzimanjem, odnosno danom dostavljanja odluke Povjerenstva ili Vijeća ministara BiH osobi na koju se odnosi, odnosno ukoliko je adresa nepoznata, danom objave navedene odluke u „Službenom glasniku BiH”, kao i da je odluka Povjerenstva za reviziju državljanstva BiH konačna, a upravni spor protiv takve odluke nema suspenzivno djelovanje. Na temelju uvida u spis utvrđeno je da apelant nema odobren ni privremeni ni stalni boravak u BiH. Dalje, ukazano je na to da, shodno članku 99. stavak 2. točka (b) ZKBSA, strancu može biti određena mjera nadzora u slučaju kad postoje osnove sumnje da bi slobodno i neograničeno kretanje stranca moglo ugroziti javni poredak, javni red ili sigurnost ili međunarodne odnose BiH. S tim u vezi

je naglašeno da je apelantov prigovor da ne predstavlja prijetnju javnom poretku, javnom redu i miru i sigurnosti BiH suprotan podacima u spisu jer iz dijela spisa koji nosi oznaku „povjerljivo” proizlazi utemeljenost zaključka da apelant predstavlja potencijalnu opasnost za sigurnost BiH. U tom smislu, ukazano je i na Protokol broj 7 uz Europsku konvenciju, shodno kojem stranac može biti ograničen u kretanju i boravku kada je to nužno u interesu javnog poretka i nacionalne sigurnosti. Stoga, sukladno članku 7. st. 3. i 4. ZKBSA, OSA ima ovlast vršiti sigurnosne provjere za strance s ciljem utvrđivanja razloga za sigurnost BiH. Neutemeljen je i suprotan Zakonu o zaštiti tajnih podataka („Službeni glasnik BiH” broj 54/05) zahtjev apelanta i njegovog punomoćnika da im Sud BiH i državni organi prezentiraju dokumente iz kojih proizlazi da je apelant prijetnja za nacionalnu sigurnost. S tim u vezi je ukazano na to da je citiranim zakonom regulirana procedura za pristup i čuvanje tajnih podataka. Najzad, zaključeno je da apelantu produženjem mjere nadzora u Imigracijskom centru nisu povrijeđena prava garantirana čl. 5, 6, 8. i 13. Europske konvencije s obzirom na to da je pitanje kretanja stranaca javna domena države i njezinih organa, pa stavljanje stranca pod nadzor u zakonom predviđenoj proceduri ne može se smatrati povredom navedenih prava.

15. Služba za poslove sa strancima je Rješenjem broj UP-1/19.5-07.3-4-5/09 od 26. listopada 2009. godine apelantu produžila nadzor u označenom razdoblju radi sprječavanja slobodnog i neograničenog kretanja jer je utvrđeno da apelant predstavlja prijetnju za javni poredak, javni red i mir ili sigurnost BiH.

16. Osim razloga i obrazloženja koji su identični razlozima i obrazloženjima iz rješenja o produženju nadzora (*točka 12. ove odluke*), još je ukazano i na to da je člankom 102. stavak 4. ZKBSA regulirano da ukupno trajanje nadzora ne može biti duže od 180 dana, a stavkom 5. istog članka da izuzetno, u slučaju da stranac onemogućava svoje udaljenje iz zemlje ili ga iz drugih razloga nije moguće udaljiti iz zemlje u roku od 180 dana, ukupno trajanje nadzora može se produžiti na razdoblje duže od 180 dana. S obzirom na to da apelant i dalje predstavlja prijetnju za javni poredak, javni red i mir ili nacionalnu sigurnost BiH, te da upravni spor, pokrenut 7. veljače 2007. godine radi poništenja odluke Povjerenstva za oduzimanje državljanstva BiH kojom je apelantu oduzeto državljanstvo, još nije okončan, sukladno članku 102. stavak 5. ZKBSA, doneseno je rješenje kao u dispozitivu.

17. Protiv navedenog rješenja apelant je pravodobno izjavio žalbe Ministarstvu sigurnosti. S obzirom na to da Ministarstvo sigurnosti u zakonom određenom roku iz članka 103. stavak 3. ZKBSA nije odlučilo o žalbi, apelant je tužbom pokrenuo upravni spor pred Sudom BiH.

18. Sud BiH je Presudom broj U-534/09 od 3. studenoga 2009. godine apelantovu tužbu u upravnom sporu odbio kao neutemeljenu. U obrazloženju presude konstatirano je da su navodi iz apelantove tužbe i iskaza potpuno identični navodima u ranije podnesenim tužbama protiv odluka kojim je apelantu produžavan nadzor. Sud BiH je zaključio da je o ovim navodima dao jasne i obrazložene stavove u Presudi broj U-219/09 od 1. lipnja 2009. godine. S tim u vezi je ukazano na identične razloge i obrazloženja na temelju kojih je zaključeno da je neutemeljen apelantov prigovor da nije stranac, odnosno da ne predstavlja prijetnju za javni poredak, javni red i mir ili sigurnost (*točka 15. ove odluke*). Najzad, u obrazloženju je ukazano na to da je apelant protiv presuda Suda BiH br. U-372/09 od 3. kolovoza 2009. godine i U-312/09 od 3. srpnja 2009. godine (*produženje mjere nadzora*) izjavljivao apelaciju Ustavnom sudu, koji ju je Odlukom o dopustivosti broj *AP 2608/09* odbacio kao očito neutemeljenu u odnosu na članak II/3.(b), (d), (f) i (m) Ustava Bosne i Hercegovine, te čl. 3, 5, 8. i 13. Europske konvencije, odnosno kao *ratione materiae* inkompatibilnu u odnosu na članak II/3.(e) Ustava Bosne i Hercegovine i članak 6. stavak 1. Europske konvencije.

19. Nakon toga, Sud BiH je Presudom broj U-86/07 od 5. studenoga 2009. godine apelantovu tužbu uvažio, te Rješenje Povjerenstva za reviziju državljanstva BiH broj UP-01-07-58-2/06 od 8. siječnja 2007. godine, kojim je apelantu oduzeto državljanstvo BiH, poništio i predmet vratio na ponovno odlučivanje.

20. Služba za poslove sa strancima je Rješenjem broj UP-1/19.5-07.3-4-6/09 od 12. studenoga 2009. godine ukinula Rješenje broj UP-1/19.5-07.3-4-5/09 od 26. listopada 2009. godine. Danom donošenja rješenja apelantu je prestala trajati mjera nadzora i napustio je Imigracijski centar.

IV. Apelacija

a) Navodi iz apelacije

21. Apelant smatra da su mu pobijanim presudama povrijeđeni pravo da ne bude podvrgnut mučenju niti nečovječnom ili ponižavajućem tretmanu ili kazni iz članka II/3. (b) Ustava Bosne i Hercegovine i članka 3. Europske konvencije, pravo na osobnu slobodu i sigurnost iz članka II/3.(d) Ustava Bosne i Hercegovine i članka 5. Europske konvencije, pravo na pravično suđenje iz članka II/3.(e) Ustava Bosne i Hercegovine i članka 6. stavak 1. Europske konvencije, pravo na privatni i obiteljski život, dom i prepisku iz članka II/3.(f) Ustava Bosne i Hercegovine i članka 8. Europske konvencije, pravo na slobodu kretanja i prebivališta iz članka II/3.(m) Ustava Bosne i Hercegovine i slobodu kretanja iz

članka 2. Protokola broj 4 uz Europsku konvenciju, te pravo na efektivan pravni lijek iz članka 13. Europske konvencije.

22. Apelant smatra da su mu povrijeđena prava iz članka 5. stavak 1, članka 6. stavak 1. i članka 13. Europske konvencije jer su pobijane odluke utemeljene na pogrešno utvrđenim činjeničnim i pravnim pretpostavkama da je strani državljanin i da predstavlja prijetnju za nacionalnu sigurnost. Apelant ne pobija činjenicu da mu je odlukom Povjerenstva za reviziju državljanstva BiH od 8. siječnja 2007. godine oduzeto državljanstvo BiH ali navodi da je protiv ove odluke pokrenuo upravni spor 7. veljače 2007. godine radi utvrđenja nezakonitosti i poništenja pa da se nije moglo smatrati da je odluka Povjerenstva konačna. Shodno navedenom, apelant zaključuje da se na njega nije ni mogao primjenjivati ZKBSA, odnosno da on nije stranac. Također, apelant ukazuje na to da je Sud BiH Presudom broj U-86/07 od 5. studenoga 2009. godine njegovu tužbu uvažio, poništio rješenje o oduzimanju državljanstva i predmet vratio na ponovni postupak, nakon čega je i pušten iz Imigracijskog centra. Apelant ukazuje na to da niti jedna od pobijanih odluka ne sadrži obrazloženje zbog čega se svrha nadzora ne bi mogla ostvariti i izricanjem neke blaže mjere, što, prema njegovom mišljenju, predstavlja kršenje članka 5. stavak 1. Europske konvencije i članka II/3.(m) Ustava Bosne i Hercegovine.

23. Apelant smatra da mu je produženjem mjere nadzora povrijeđeno pravo iz članka 6. stavak 1. i članka 8. Europske konvencije. S tim u vezi, ističe da je oženjen državljanicom BiH i otac četvero djece, te da i on i njegova obitelj imaju pravo na potpunu obitelj, tj. pravo da žive zajedno. Apelant smatra da u pobijanim odlukama nema ničega što bi opravdalo pozivanje na javni interes kao opravdanje za zadiranje u obiteljski i privatni život apelanta i njegove obitelji. Izuzev pozivanja na akt OSA-e („povjerljivi dio spisa”), u pobijanim odlukama se ne citira niti jedan materijalni dokaz koji je bio osnova za donošenje takvog mišljenja. Apelant tvrdi da je mišljenje OSA-e proizvoljno i da ne sadrži relevantne činjenice s obzirom na to da nikad nije bio u sukobu sa zakonom, čak ni prekršajno. Prema apelantovom mišljenju, zbog navedenog mu je vjerojatno neutemeljeno ograničeno pravo na pristup sudu iz članka 6. stavak 1. Europske konvencije jer je svojim zahtjevom od 6. svibnja 2009. godine tražio da mu se stavi na raspolaganje „povjerljivi dio spisa” i označeno mišljenje kako bi se mogao očitovati. S obzirom na to da mu je to uskraćeno bez bilo kakvog obrazloženja, smatra da su mu dodatno povrijeđena prava iz čl. 6. stavak 1, 8. i 13. Europske konvencije.

24. Apelant tvrdi da su mu povrijeđena prava iz čl. 6. stavak 1, 8. i 13. Europske konvencije, te članka 2. Protokola broj 4 uz Europsku konvenciju jer su pobijane odluke donesene uz pogrešnu i nedobronamjernu interpretaciju činjenica i bez apelantove mogućnosti

da se očituje na bilo koji izneseni zaključak, razlog ili činjenicu. U vezi s tim, apelant ukazuje na stajališta Ustavnog suda iz odluka br. *AP 1222/07* i *AP 41/09*, te Europskog suda u predmetu *Chahal protiv Ujedinjenog Kraljevstva*. Apelant posebno ukazuje na dio pobijane Presude Suda BiH broj U-534/09 od 3. studenoga 2009. godine u kojem je konstatirano: „Prigovor tužitelja da nije bilo razloga da mu se produži nadzor, jer da ne predstavlja opasnost po javni poredak, javni red i mir ili sigurnost je irelevantan i ne može biti predmet ocjene u ovom postupku, jer su i tuženi i Sud ovu okolnost cijenili odlučujući o stavljanju tužitelja pod nadzor”, što, prema njegovom mišljenju, ukazuje na to da je u njegovom slučaju podnošenje tužbi u upravnom sporu izgubilo svaku svrhu nakon što je doneseno prvo rješenje o stavljanju pod nadzor od 5. svibnja 2009. godine i Presuda Suda BiH broj U-219/09 od 1. lipnja 2009. godine, odnosno da u vezi sa pitanjem apelantove prijetnje za nacionalnu sigurnost, javni red i mir, jednom doneseno mišljenje više ne može biti predmet preispitivanja u kasnijim rješenjima. Apelant ukazuje i na to da je Sud BiH pri donošenju Presude broj U-416/09 od 3. rujna 2009. godine počinio apsolutno bitnu povredu postupka na način da je saslušanje apelanta i izvođenje dokaza povodom tužbe „proveo sudac pojedinac bez obzira što je izmjenama i dopunama Zakona o upravnom sporu dana takva mogućnost”, zbog toga što odluke povodom tužbe donosi vijeće a ne sudac pojedinac, što, prema njegovom mišljenju, upućuje na zaključak da na odluci samo formalno stoji da ju je donijelo tročlano vijeće. U ovom dijelu navoda apelant još ukazuje i na to da je nezakonitim radom organa doveden u poziciju da je bez identifikacijskih dokumenata.

b) Odgovor na apelaciju

25. Sud BiH je u odgovoru na navode iz apelacija najprije istakao da apelant nije podnosio zahtjev za preispitivanje pobijanih presuda, zbog čega smatra da su apelacije preuranjene. Dalje, neutemeljenim su ocijenjeni apelantovi navodi o povredi prava garantiranih člankom 5. stavak 1, člankom 6. stavak 1. i člankom 13. Europske konvencije. S tim u vezi je ukazano na to da Europska konvencija dopušta mogućnost lišavanja slobode sukladno zakonom propisanom postupku, što i jesu okolnosti konkretnog slučaja. Istaknuto je da je mjera stavljanja pod nadzor preispitivana u zakonom propisanim rokovima, te da je prilikom odlučivanja o mjeri nadzora ocijenjena temeljna okolnost koja se odnosi na pitanje predstavlja li apelantova prisutnost i dalje prijetnju javnom redu i nacionalnoj sigurnosti BiH, a o čemu je ovisila odluka o daljnjoj primjeni ove mjere. Neutemeljenim su ocijenjeni navodi o povredi članka 6. stavak 1. i članka 13. Europske konvencije s obzirom na to da se postupak određivanja i produženja mjere nadzora provodi sukladno ZKBSA-u, kojom prilikom apelantu na raspolaganju stoje sva pravna sredstva, uključujući i žalbe. Najзад, neutemeljenim su ocijenjeni i navodi o povredi prava garantiranih člankom 8.

Europske konvencije i to zbog toga što je pitanje boravka i kretanja stranaca javna domena države i njezinih organa, pa se produženje nadzora u zakonom predviđenoj proceduri ne može smatrati povredom navedenog prava.

26. Služba za poslove sa strancima je u odgovoru na apelaciju istakla da je apelant prijekom odluke o oduzimanju državljanstva, shodno članku 41. stavak 9. Zakona o državljanstvu, izgubio status državljanina BiH, pa su neutemeljeni navodi da u trenutku donošenja rješenja o određivanju i o produženju mjere nadzora nije bio stranac. Ukazano je na to da je na temelju informacije OSA-e od 4. svibnja 2009. godine Služba za strance upoznata s tim da apelant predstavlja prijetnju javnom redu i nacionalnoj sigurnosti BiH, shodno čemu je Služba imala obvezu obligacijskog postupanja. Istaknuto je da bi neprodužavanje mjere nadzora bilo u suprotnosti sa čl. 99. stavak 2. točka (b) i 102. stavak 2. ZKBSA, s obzirom na to da apelant predstavlja prijetnju za nacionalnu sigurnost, te da se okolnosti zbog kojih je mjera nadzora određena nisu izmijenile. Apelantovi navodi da ne predstavlja prijetnju za nacionalnu sigurnost ocijenjeni su neutemeljenim jer suprotno proizlazi iz dijela spisa označenog kao „povjerljivo”, zbog čega je i utemeljen zaključak Službe o apelantovoj potencijalnoj opasnosti za sigurnost BiH, te je ukazano na zakonsku ovlast OSA-e da vrši sigurnosne provjere za strance. S obzirom na to da je informacija OSA-e nosila oznaku „povjerljivo”, ona nije ni mogla biti otkrivena apelantu jer bi to bilo u suprotnosti sa čl. 8. i 10. Zakona o zaštiti tajnih podataka. S tim u vezi, ukazano je i na to da je člankom 72. stavak 4. Zakona o upravnom postupku definirano da se ne mogu razgledati ni preispitivati spisi koji se vode kao povjerljivi, ukoliko je to protivno javnom interesu i ako bi se time mogla osujetiti svrha postupka. Ukazano je i na to da apelantova prava iz čl. 6. stavak 1, 8. i 13. Europske konvencije nisu povrijeđena jer je pitanje kretanja stranaca domena države i njezinih organa. Također, naglašeno je da se javne vlasti, sukladno članku 8. stavak 2. Europske konvencije, mogu miješati u vršenje ovog prava, ako je to nužna mjera u interesu nacionalne i javne sigurnosti, te da, sukladno Protokolu broj 7 uz Europsku konvenciju, stranac može biti ograničen u svom kretanju i boravku kada je to nužno u interesu javnog poretka i nacionalne sigurnosti.

27. Najzad, Služba za poslove sa strancima je u odgovoru istakla da je Rješenjem broj UP-1/19.5-07.3-4-6/09 od 12. studenoga 2009. godine ukinula Rješenje broj UP-1/19.5-07.3-4-5/09 od 26. listopada 2009. godine, kada je apelantu i prestala trajati mjera nadzora i kada je apelant napustio Imigracijski centar. Kao razlog za donošenje navedenog rješenja ukazano je na to da je Služba 12. studenoga 2009. godine primila Presudu Suda BiH broj U-86/07 od 5. studenoga 2009. godine kojom je poništeno rješenje o oduzimanju državljanstva apelantu i predmet vraćen na ponovno odlučivanje. S obzirom na to da je poništen konačan akt o oduzimanju državljanstva apelantu, utvrđeno je da on ponovno

uživa status državljanina BiH do eventualnog donošenja drugačije odluke. Shodno navedenom, na apelanta se više nije mogao primjenjivati ZKBSA, na temelju kojeg je apelantu prvobitno određena i kasnije produžavana mjera nadzora.

V. Relevantni propisi

28. **Zakon o kretanju i boravku stranaca i azilu** („Službeni glasnik BiH” broj 36/08) u relevantnom dijelu glasi:

Članak 5. (Definicije)

U smislu ovoga Zakona, pojedini izrazi imaju sljedeće značenje:

a) *stranac je svaka osoba koja nema državljanstvo BiH, ali je državljanin koje druge države prema njezinim propisima, kao i osoba bez državljanstva ijedne države;*

Članak 7. (Sloboda kretanja)

(4) Sigurnosnu provjeru za stranca, u svrhu utvrđivanja razloga sigurnosti BiH, provodi Obavještajno-sigurnosna agencija Bosne i Hercegovine. Pravilnik o načinu provođenja sigurnosne provjere donosi glavni ravnatelj Obavještajno-sigurnosne agencije Bosne i Hercegovine.

Članak 99. (Određivanje stavljanja pod nadzor)

(2) Strancu će biti određeno stavljanje pod nadzor iz sljedećih razloga:

b) *ako postoje osnovi sumnje da bi slobodno i neograničeno kretanje stranca moglo ugroziti javni poredak, javni red i mir ili sigurnost ili međunarodne odnose BiH ili predstavljati prijetnju javnom zdravlju u BiH, odnosno ako je utvrđeno da predstavlja prijetnju za javni poredak, javni red i mir ili sigurnost BiH;*

Članak 101. (Pravni lijekovi protiv rješenja o stavljanju pod nadzor)

(1) Protiv rješenja o stavljanju stranca pod nadzor može se uložiti žalba Ministarstvu u roku od 24 sata od uručenja, odnosno dostave rješenja.

(3) Ako Ministarstvo u roku od 24 sata od ulaganja žalbe ne ukine rješenje o stavljanju stranca pod nadzor ili u tome roku uopće ne odluči po žalbi, može se pokrenuti upravni spor tužbom pred Sudom Bosne i Hercegovine.

(4) Tužba se podnosi Sudu Bosne i Hercegovine u roku od 24 sata od isteka roka iz stavka (3) ovoga članka, a Sud je dužan ove predmete smatrati žurnim, saslušati stranca i donijeti odluku po tužbi u roku od tri dana od dana podnošenja tužbe.

Članak 102.

(Izvršenje rješenja o stavljanju pod nadzor i produljenje nadzora)

(1) Stavljanje pod nadzor izvršava se smještajem stranca u ustanovu specijaliziranu za prihvatanje stranaca (imigracijski centar).

(2) Stranac ostaje pod nadzorom do trenutka prisilnog udaljenja iz zemlje ili toliko dugo koliko je potrebno za ispunjenje svrhe nadzora, odnosno dok se razlozi koji su bili osnova za stavljanje stranca pod nadzor bitno ne izmijene, ali najdulje do roka određenog rješenjem o stavljanju pod nadzor, odnosno rješenjem o produljenju nadzora.

29. **Zakon o upravnim sporovima** („Službeni glasnik BiH” br. 19/02, 88/07, 83/08 i 74/10) u relevantnom dijelu glasi:

Članak 7.

U upravnim sporovima Sud odlučuje u vijeću sastavljenom od trojice sudaca, ako ovim zakonom nije drukčije određeno.

U upravnim sporovima pokrenutim protiv rješenja o stavljanju stranca pod nadzor odlučuje sudac pojedinaac.

Članak 19.

Iznimno od stavka 1. ovoga članka, tužba protiv rješenja o stavljanju stranca pod nadzor podnosi se u roku od 24 sata od uručenja odnosno dostave rješenja drugostupanjskog tijela u upravnom postupku, odnosno protekom toga roka ako u njemu drugostupanjska odluka nije donesena. U sporovima iz ovog stavka Sud odlučuje po žurnom postupku, sasluša stranca i sudsku odluku donosi što prije, a najkasnije u roku od 30 dana od dana podnošenja tužbe.

Članak 36.

Sud donosi presudu, odnosno rješenje većinom glasova sudskoga vijeća.

O vijećanju i glasovanju vodi se poseban zapisnik, koji potpisuju svi članovi vijeća i zapisničari.

Vijećanje i glasovanje vrši se bez nazočnosti stranaka.

30. **Zakon o državljanstvu Bosne i Hercegovine** („Službeni glasnik BiH” br. 13/99, 6/03, 14/03 i 82/05) u relevantnom dijelu glasi:

Članak 41.

9. Državljanstvo BiH prestaje njegovim oduzimanjem danom dostave odluke Povjerenstva ili Vijeća ministara Bosne i Hercegovine osobi na koju se odnosi. Ukoliko adresa stanovanja ili mjesto prebivališta te osobe nije poznato ili se ne može utvrditi, državljanstvo BiH prestaje danom objave obavijesti o odluci Povjerenstva ili Vijeća ministara Bosne i Hercegovine u „Službenom glasniku BiH.”

VI. Dopustivost

Dopustivost u odnosu na čl. II/3.(b), (d), (f) i (m) Ustava Bosne i Hercegovine i čl. 3, 5. stavak 1, čl. 8. i 13. Europske konvencije, te članak 2. Protokola broj 4 uz Europsku konvenciju

31. Sukladno članku VI/3.(b) Ustava Bosne i Hercegovine, Ustavni sud, također, ima apelacionu nadležnost u pitanjima koja su sadržana u ovom Ustavu kada ona postanu predmet spora zbog presude bilo kojeg suda u Bosni i Hercegovini.

32. Sukladno članku 16. stavak 1. Pravila Ustavnog suda, Ustavni sud može razmatrati apelaciju samo ako su protiv presude, odnosno odluke koja se njome pobija, iscrpljeni svi djelotvorni pravni lijekovi mogući prema zakonu i ako se podnese u roku od 60 dana od dana kada je podnositelj apelacije primio odluku o posljednjem djelotvornom pravnom lijeku koji je koristio.

33. U konkretnom slučaju, predmet pobijanja apelacijom su presude Suda BiH br. U-464/09 od 2. listopada 2009. godine i U-534/09 od 3. studenoga 2009. godine, protiv kojih nema drugih djelotvornih pravnih lijekova mogućih prema zakonu. Zatim, pobijanu Presudu broj U-534/09 od 3. studenoga 2009. godine apelant je primio 9. studenoga 2009. godine, a apelacija je podnesena 16. studenoga 2009. godine, tj. u roku od 60 dana. Iako Ustavnom sudu nije predložen dokaz kada je apelant primio pobijane presude br. U-464/09 od 2. listopada 2009. godine i U-416/09 od 3. rujna 2009. godine, s obzirom na to da je apelacija podnesena 12. listopada 2009. godine, očito je da je apelacija podnesena u roku od 60 dana, kako je propisano člankom 16. stavak 1. Pravila Ustavnog suda. Konačno, apelacije u ovom dijelu ispunjavaju i uvjete iz članka 16. st. 2. i 4. Pravila Ustavnog suda, jer nisu očito (*prima facie*) neutemeljene, niti postoji neki drugi formalni razlog zbog kojeg apelacije nisu dopustive.

34. Imajući u vidu odredbe članka VI/3.(b) Ustava Bosne i Hercegovine, članka 16. st. 1, 2. i 4. Pravila Ustavnog suda, Ustavni sud je utvrdio da predmetne apelacije u navedenom dijelu ispunjavaju uvjete u pogledu dopustivosti.

Dopustivost u odnosu na članak II/3.(e) Ustava Bosne i Hercegovine i članak 6. stavak 1. Europske konvencije

35. Članak 16. stavak 4. točka 9. Pravila Ustavnog suda glasi:

Apelacija nije dopustiva i ako postoji neki od sljedećih slučajeva:

9. apelacija je ratione materiae inkompatibilna s Ustavom;

36. Apelant smatra da su mu pobijanim odlukama koje se odnose na njegovo stavljanje pod nadzor i smještanje u Imigracijski centar, kao i produženje nadzora, povrijeđena prava na pravično suđenje iz članka II/3.(e) Ustava Bosne i Hercegovine i članka 6. stavak 1. Europske konvencije.

37. Ustavni sud podsjeća na to da stavljanje pod nadzor i smještanje u Imigracijski centar stranaca u okviru postupka o pravu na boravak o kojem još nije odlučeno, ili iz razloga nacionalne sigurnosti, spada u domenu javnog prava svake zemlje, pa proizlazi da članak 6. stavak 1. Europske konvencije nije primjenjiv u konkretnom slučaju. Budući da članak II/3.(e) Ustava Bosne i Hercegovine ne pruža širi obujam zaštite od članka 6. Europske konvencije, slijedi da su navodi apelacije u vezi sa povredom prava na pravično suđenje inkompatibilni *ratione materiae* sa Ustavom Bosne i Hercegovine (vidi predstavka broj 3325/67 *X, Y, Z, V and W protiv Ujedinjenog Kraljevstva*, zbirka 25 [1968] i Ustavni sud, citirana Odluka broj AP 3307/08, stavak 33).

38. Imajući u vidu odredbu članka 16. st. 2. i 4. točka 9. Pravila Ustavnog suda, prema kojoj će se apelacija odbaciti kao nedopuštena ukoliko je očito (*prima facie*) neutemeljena, odnosno ukoliko je *ratione materiae* inkompatibilna sa Ustavom Bosne i Hercegovine, Ustavni sud je odlučio kao u dispozitivu ove odluke.

VII. Meritum

39. Apelant pobija navedene presude tvrdeći da su mu tim presudama povrijeđena prava garantirana čl. II/3.(b), (d), (f) i (m) Ustava Bosne i Hercegovine i čl. 3, 5. stavak 1, čl. 8. i 13. Europske konvencije, te člankom 2. Protokola broj 4 uz Europsku konvenciju.

Pravo na slobodu i sigurnost ličnosti

40. Članak II/3. Ustava Bosne i Hercegovine u relevantnom dijelu glasi:

Sve osobe na teritoriju Bosne i Hercegovine uživaju ljudska prava i temeljne slobode iz ovog članka, stavak 2 što uključuje:

d) Prava na slobodu i sigurnost osobe.

Članak 5. Europske konvencije u relevantnom dijelu glasi:

1. Svako ima pravo na slobodu i sigurnost ličnosti. Nitko ne smije biti lišen slobode izuzev u niže navedenim slučajevima i sukladno zakonom propisanim postupkom:

f) zakonitog hapšenja ili lišenja slobode osobe u cilju sprječavanja ilegalnog ulaska u zemlju ili osobe protiv koje je u toku postupak deportacije ili ekstradicije.

41. Apelantovi navodi o povredi prava na slobodu i sigurnost u biti se svode na tvrdnju da se na njega nije mogao primijeniti ZKBSA, odnosno da su nadležni organi pogrešno zaključili da je apelant strani državljanin i da predstavlja prijetnju za nacionalnu sigurnost. Shodno navedenom, Ustavni sud zaključuje da predmetna apelacija pokreće pitanje postojanja dopuštene osnove za lišavanje slobode prema članku 5. stavak 1. točka (f) Europske konvencije.

Članak 5. stavak 1. točka (f) Europske konvencije

42. Ustavni sud podsjeća na to da članak 5. Europske konvencije osigurava pojedincu zaštitu od proizvoljnog miješanja države u njegovo pravo na slobodu kao fundamentalno ljudsko pravo (vidi Europski sud, *Aksoy protiv Turkey*, presuda od 18. prosinca 1996, stavak 76, Izvješća 1996-VI). Iz teksta članka 5. jasno proizlazi da se garancije koje sadrži primjenjuju prema svima. U članku 5. stavak 1. točke od (a) do (f) Europske konvencije dana je iscrpna lista dopuštenih osnova kada pojedinac može biti lišen slobode i kada će lišavanje slobode biti zakonito ako potpada pod jednu od ovih osnova (vidi Europski sud, *Saadi protiv Ujedinjenog Kraljevstva* [GC], broj 13229/03, stavak 43, ECHR 2008).

43. Jedan od izuzetaka sadržanih u članku 5. stavak 1. točka (f) Europske konvencije dopušta državi da kontrolira slobodu stranaca u imigracijskom kontekstu. Navedena odredba ne zahtijeva da se pritvor smatra nužnim, na primjer kako bi se spriječilo da osoba počini kazneno djelo ili pobjegne. U tom smislu, sve što se zahtijeva jeste da postupak protjerivanja bude u tijeku i da se ažurno vodi (vidi Europski sud, *Chahal protiv Ujedinjenog Kraljevstva*, presuda od 15. studenoga 1996. godine, st. 112-113). Također,

lišavanje slobode mora biti zakonito. Tamo gdje se postavi pitanje „zakonitosti” pritvora, uključujući pitanje je li vođen „zakonom propisani postupak”, Konvencija se u suštini poziva na nacionalno pravo i utvrđuje obvezu da se poštuju materijalna i proceduralna pravila nacionalnog prava. Međutim, poštivanje nacionalnog prava nije dovoljno; svako lišavanje slobode, osim toga, treba biti sukladno svrsi zaštite pojedinca od proizvoljnog postupanja, a pojam „proizvoljnosti” u članku 5. stavak 1. Europske konvencije proširuje se i mimo nedostatka poštivanja nacionalnog prava, tako da lišavanje slobode može biti zakonito u smislu domaćeg prava ali je i dalje proizvoljno i u suprotnosti sa Konvencijom (vidi Europski sud, *Saadi protiv Ujedinjenog Kraljevstva* (CG), broj 13229/03, stavak 67, 29. siječanj 2008. godine).

44. Ustavni sud podsjeća na to da je u odluci o dopustivosti br. *AP 1499/99* od 24. lipnja 2009. godine (*točka 16*) i *AP 2608/09* od 17. rujna 2009. godine (*točka 14*), razmatrajući suštinski iste apelantove navode da nije stranac i da ne predstavlja prijetnju za nacionalnu sigurnost, izrazio stav koji se može sumirati na sljedeći način: da se u konkretnom slučaju radilo o zakonitom lišavanju slobode stranca, što je dopušteno člankom 5. stavak 1.(f) Europske konvencije, s obzirom na to da je apelantu oduzeto državljanstvo Bosne i Hercegovine u kojoj boravi nezakonito jer nema riješeno pitanje odobrenja boravka. Dalje, zaključeno je da u lišavanju slobode apelanta nije bilo proizvoljnosti, jer je lišen slobode na temelju odredaba članka 99. stavak 2. točka b. ZKBSA, shodno informaciji OSA-e da predstavlja prijetnju za nacionalnu sigurnost.

45. Shodno navedenom, Ustavni sud smatra da nema razloga da odstupa od iskazanog stava u pogledu činjenice da je apelant, i u vrijeme kada je mjera nadzora produžavana odlukama koje su predmet pobijanja u ovom predmetu, bio stranac u smislu članka 5. točka (a) ZKBSA. Naime, iz obrazloženja pobijanih presuda Suda BiH proizlazi da je apelantu državljanstvo oduzeto odlukom Povjerenstva za preispitivanje odluka o državljanstvu BiH od 8. siječnja 2007. godine, te da, državljanstvo, sukladno članku 41. stavak 9. Zakona o državljanstvu BiH, *prestaje njegovim oduzimanjem danom dostave odluke Povjerenstva*. Najzad, apelant ne navodi i u tom smislu ne nudi dokaze da mu ova odluka nije bila uručena sukladno zakonu. Shodno navedenom, činjenica da je protiv ove odluke apelant tužbom pokrenuo upravni spor nije sama po sebi bila od utjecaja na njezinu konačnost i u tom smislu apelantov status stranca. S tim u vezi, Ustavni sud ističe da iz čl. 12. i 18. Zakona o upravnim sporovima nedvosmisleno proizlazi da tužba u upravnom sporu ne odgađa izvršenje konačnog upravnog akta ako to zakonom nije propisano, odnosno ako sud drugačije ne odluči, odnosno ako se odgađanje ne protivi javnom interesu, što mora utvrditi nadležni organ uprave ili sud posebnom odlukom. Najzad, činjenica da je presudom Suda BiH od 5. studenoga 2009. godine odluka o oduzimanju državljanstva

poništena i da je predmet vraćen na ponovno odlučivanje ne može imati retroaktivno djelovanje i ne može biti dokaz da apelant, u vrijeme produženja mjere nadzora, nije bio stranac, te da se shodno tome nisu mogle primjenjivati relevantne odredbe ZKBSA. Naime, navedena presuda Suda BiH je dostavljena Službi za poslove sa strancima 12. studenoga 2009. godine, koja je istoga dana, utvrdivši da apelant ponovno uživa status državljanina BiH, donijela rješenje kojim je mjera nadzora ukinuta i apelant je napustio Imigracijski centar. Stoga je apelantova tvrdnja da nije bio stranac u vrijeme kada je mjera nadzora produžavana neutemeljena.

46. Apelantu je mjera nadzora produžavana na temelju članka 99. stavak 2. točka (b) ZKBSA jer je na temelju informacija OSA-e zaključeno da apelant predstavlja prijetnju za nacionalnu sigurnost.

47. Ustavni sud podsjeća na to da je Europski sud u predmetu *Al Husin protiv Bosne i Hercegovine* (vidi Europski sud, aplikacija broj 3727/08, presuda od 7. veljače 2012. godine) i *Al Hamdani protiv Bosne i Hercegovine* (vidi Europski sud, aplikacija broj 31098/10, presuda od 7. veljače 2012. godine) preispitivao pritvor koji je u slučaju oba aplikanta prvobitno određen i u nekoliko navrata produžavan na temelju članka 99. stavak 2. točka (b) ZKBSA. Ponovivši svoje ranije iskazane stavove da članak 5. stavak 1. točke od (a) do (f) Europske konvencije sadrži iscrpnu listu izuzetaka i da je samo usko tumačenje tih izuzetaka kompatibilno sa ciljevima članka 5. Europske konvencije, te da pritvor samo na temelju sigurnosnih razloga nije dopušten (*A. i drugi protiv Ujedinjenog Kraljevstva* (GC), broj 3455/05, 19. veljače 2009. godine, stavak 171), Europski sud je u oba slučaja zaključio da pritvor, određen i produžavan samo na temelju činjenice da se radilo o osobama za koje je postojala procjena da predstavljaju prijetnju za nacionalnu sigurnost, ne zadovoljava standarde članka 5. stavak 1. točka (f) Europske konvencije, odnosno da je lišavanje slobode u smislu navedene odredbe opravdano samo u svrhu i za vrijeme trajanja postupka protjerivanja (*Al Husin*, stavak 62. i *Al Hamdani*, stavak 59).

48. Također, Europski sud je u navedenim predmetima ocijenio određivanje pritvora i u odnosu na ostale dopuštene izuzetke propisane člankom 5. stavak 1. Europske konvencije. S tim u vezi je ponovljeno da točka (c) navedenog članka ne dopušta politiku generalne prevencije usmjerenu protiv osoba ili kategorije osoba koje vlasti s pravom ili pogrešno vide kao opasne ili kao osobe koje su sklone nezakonitim aktima. Izuzetak u smislu točke (c) stavka 1. članka 5. Europske konvencije ustanovljen je kao sredstvo koje državama stoji na raspolaganju u prevenciji konkretnih kaznenih djela s obzirom na mjesto i vrijeme njihovog počinjenja i žrtve (vidi Europski sud, *Guzzardi protiv Italije*, presuda od 6. studenoga 1980. godine, stavak 102, serija A, broj 3; *M. protiv Njemačke*, aplikacija broj

19359/04, st. 89. i 102, 17. prosinac 2009. godine; i *Shimovolos protiv Rusije*, aplikacija broj 30194/09, stavak 54, 21. lipanj 2011. godine). Pritvor u svrhu sprječavanja osobe da počini kazneno djelo dalje mora biti proveden u svrhu dovođenja takve osobe pred nadležno tijelo određeno zakonom (vidi Europski sud, *Lawless protiv Irske (broj 3)*, presuda od 1. srpnja 1961. godine, stavak 14, serija A, broj 3). Dakle, izuzetak ustanovljen u točki (c) dopušta lišavanje slobode samo u vezi sa kaznenim postupcima (vidi Europski sud, *Ciulla protiv Italije*, stavak 38, 22. veljače 1989. godine, serija A, broj 148; i *Schwabe i M.G. protiv Njemačke*, aplikacije broj 8080/08 i 8577/08, stavak 72, od 1. prosinca 2011. godine, još nije konačna). S obzirom na to da ni u slučaju jednog od aplikanata nije spominjano konkretno ili specifično kazneno djelo u čijem su se počinjenju aplikanti trebali spriječiti, zaključeno je da njihovo pritvaranje nije obuhvaćeno ni točkom (c) stavak 1. članka 5. Europske konvencije. Najzad, zaključeno je da ostali izuzeci iz članka 5. stavak 1. Europske konvencije očito nisu relevantni (*Al Hamdani*, stavak 60. i *Al Husin*, stavak 65).

49. Shodno navedenom, Europski sud je zaključio da su u slučaju oba aplikanta u označenom vremenskom razdoblju, u kojem se mjera nadzora temeljila jedino na članku 99. stavak 2. točka (b) ZKBSA i u kojem protiv njih još uvijek nije bio pokrenut odnosno vođen postupak protjerivanja, povrijeđene garancije iz članka 5. stavak 1. točka (f) Europske konvencije. Pri tome, posebno je ukazano na to da su domaće vlasti u oba slučaja u vrijeme lišavanja slobode imale mogućnost izdati nalog o protjerivanju u smislu članka 88. stavak 1. točka (h) ZKBSA i da ih u svrhu deportacije liše slobode sukladno članku 99. stavak 1. točka (a) ZKBSA, ali da to nije učinjeno niti je za to ponuđeno bilo kakvo obrazloženje (vidi Europski sud, *Al Hanchi protiv Bosne i Hercegovine*, aplikacija broj 48205/09, presuda od 15. studenoga 2011. godine). Shodno navedenom, u oba slučaja je utvrđena povreda prava iz članka 5. stavak 1. točka (f) Europske konvencije i to u odnosu na razdoblje u kojem se mjera nadzora u Imigracijskom centru temeljila jedino na činjenici da se radilo o osobama koje su predstavljale prijetnju za nacionalnu sigurnost. Međutim, u oba slučaja Europski sud je ukazao na to da je mjera nadzora u Imigracijskom centru, nakon što su donesena rješenja o protjerivanju, te imajući u vidu i ostale pobrojane relevantne čimbenike, zadovoljila standarde iz članka 5. stavak 1. točka (f) Europske konvencije, pa u odnosu na ovo razdoblje nije ni utvrđena povreda navedenog prava.

50. U konkretnom slučaju, apelantu je mjera nadzora produžavana na temelju članka 99. stavak 2. točka (b) ZKBSA. Iz predočenog Ustavnom sudu proizlazi da je mjera izricana na način i u postupku propisanom zakonom koji su i Služba za strance i Sud BiH dosljedno poštivali. Dalje, produženje mjere nadzora je izricano u zakonom propisanom trajanju, te nije bila uskraćena ni mogućnost sudskog preispitivanja odluke o produženju

nadzora. Činjenica da je apelant prijetnja za nacionalnu sigurnost ocijenjena je na temelju informacije OSA-e, koja je, sukladno članku 7. ZKBSA, ovlaštena vršiti sigurnosne provjere za strance. Iz dokumenata predloženih Ustavnom sudu proizlazi da je informacija OSA-e bila dostupna Službi za poslove sa strancima, te posebno Sudu BiH, čiji suci, shodno članku 5. Zakona o zaštiti tajnih podataka, imaju pristup informacijama svih stupnjeva tajnosti. S tim u vezi, Ustavni sud primjećuje da je u obrazloženju pobijanih presuda izričito konstatirano da su apelantovi navodi da ne predstavlja prijetnju za nacionalnu sigurnost suprotni podacima u spisu, jer iz dijela spisa koji nosi oznaku „povjerljivo” proizlazi da apelant predstavlja prijetnju za nacionalnu sigurnost. Shodno navedenom, slijedi da su postojale osnove za vjerovanje da u slučaju ako apelant, kojem je oduzeto državljanstvo BiH i kojem, u trenutku donošenja pobijanih odluka o produženju nadzora, nije bio odobren ni privremeni ni stalni boravak, ne bude spriječen u slobodnom i neograničenom kretanju, može biti dovedena u pitanje nacionalna sigurnost. Najzad, istog dana kada su se stekli zakonski uvjeti (*poništena odluka o oduzimanju državljanstva*), nadležni organ je ukinuo mjeru nadzora i apelant je pušten iz Imigracijskog centra. Dakle, mjera nadzora u apelantovom slučaju je produžavana striktno sukladno relevantnim odredbama domaćeg prava.

51. Međutim, lišavanje slobode u smislu članka 5. stavak 1. točka (f) Europske konvencije opravdano je samo u svrhu i za vrijeme trajanja postupka protjerivanja. U konkretnom slučaju, iz dokumenata predloženih Ustavnom sudu ne može se zaključiti da je takav postupak protiv apelanta pokrenut, odnosno vođen za sve vrijeme trajanja mjere nadzora određene pobijanim odlukama. Naime, iz dokumenata predloženih Ustavnom sudu nedvosmisleno proizlazi da je apelantu mjera nadzora produžavana *u cilju sprječavanja slobodnog i neograničenog kretanja jer je utvrđeno da imenovani predstavlja prijetnju za javni poredak, javni red i mir ili sigurnost BiH*. Također, iz dokumenata predloženih Ustavnom sudu ne može se zaključiti da je apelanta trebalo spriječiti u počinjenju konkretnog ili specifičnog kaznenog djela.

52. Dovodeći u vezu okolnosti konkretnog slučaja sa citiranim stavovima Europskog suda u predmetima *Al Husin* i *Al Hamdani*, Ustavni sud zaključuje da u apelantovom slučaju produžavanje mjere nadzora samo na temelju činjenice da je predstavljao prijetnju za nacionalnu sigurnost u situaciji kada protiv njega nije pokrenut odnosno vođen postupak protjerivanja ne predstavlja lišavanje slobode koje je dopušteno člankom 5. stavak 1. točka (f) Europske konvencije. Također, u okolnostima konkretnog slučaja, apelantovo pritvaranje se ne može podvesti ni pod jedan od ostalih izuzetaka propisanih člankom 5. stavak 1. Europske konvencije.

53. Ustavni sud je, prvenstveno imajući u vidu da je Rješenjem Službe za poslove sa strancima broj UP-1/19.5-07.3-4-6/09 od 12. studenoga 2009. godine apelantu mjera nadzora ukinuta i da je navedenog dana pušten iz Imigracijskog centra, što i sam navodi u apelaciji, zaključio da je, izuzetno u okolnostima konkretnog slučaja, dovoljno ukinuti pobijane presude koje su imale za posljedicu povredu apelantovog prava garantiranog Ustavom Bosne i Hercegovine i Europskom konvencijom, te da nema potrebe predmet vraćati na ponovno odlučivanje.

54. Ustavni sud zaključuje da je u okolnostima konkretnog slučaja apelantu prekršeno pravo iz članka II/3.(d) Ustava Bosne i Hercegovine i članka 5. stavak 1. točka (f) Europske konvencije.

Ostali navodi

55. Apelant je istakao i da su mu pobijanim odlukama povrijeđeni i pravo da ne bude podvrgnut mučenju niti nečovječnom ili ponižavajućem tretmanu ili kazni iz članka II/3. (b) Ustava Bosne i Hercegovine i članka 3. Europske konvencije, pravo na privatni i obiteljski život, dom i prepisku iz članka II/3.(f) Ustava Bosne i Hercegovine i članka 8. Europske konvencije, pravo na slobodu kretanja i prebivališta iz članka II/3.(m) Ustava Bosne i Hercegovine i slobodu kretanja iz članka 2. Protokola broj 4 uz Europsku konvenciju, te pravo na efektivan pravni lijek iz članka 13. Europske konvencije.

56. U vezi sa tvrdnjom da su mu prekršene garancije ustanovljene člankom II/3.(b) Ustava Bosne i Hercegovine i člankom 3. Europske konvencije, Ustavni sud primjećuje da apelant nije iznio niti jedan specifični navod ili ponudio dokaz koji bi eventualno ukazivao na to da su mu za vrijeme trajanja mjere nadzora navedene garancije dovedene u pitanje odnosno prekršene, a to se ne može zaključiti ni iz dokumenata predloženih Ustavnom sudu. Shodno navedenom, Ustavni sud smatra da nema potrebe da ove navode posebno i ispituje.

57. Dalje, u vezi sa apelantovim brojnim navodima da su mu produženjem mjere nadzora povrijeđena prava iz članka II/3.(f) i (m) Ustava Bosne i Hercegovine i čl. 8. i 13. Europske konvencije, te članka 2. Protokola broj 4 uz Europsku konvenciju, koji se, u biti, temelje na tvrdnji da su odluke o produženju nadzora bile nezakonite, s obzirom na to da je u ovoj odluci već utvrđeno da su u okolnostima konkretnog slučaja povrijeđeni članak II/3.(d) Ustava Bosne i Hercegovine i članak 5. stavak 1. točka (f) Europske konvencije, Ustavni sud smatra da nema potrebe da posebno ispituje i apelantove navode u ovom dijelu.

VIII. Zaključak

58. Ustavni sud zaključuje da postoji povreda članka II/3.(d) Ustava Bosne i Hercegovine i članka 5. stavak 1. točka (f) Europske konvencije u situaciji kada je osoba koja u vrijeme određivanja i produženja mjere nadzora nema status državljanina BiH ili nema regulirano pravo da boravi u BiH sukladno zakonu lišeno slobode zato što predstavlja prijetnju za javni poredak, javni red i mir ili sigurnost BiH a takvo lišavanje slobode nije poduzeto u svrhu pokretanja i vođenja postupka protjerivanja, niti se može podvesti pod neki od preostalih izuzetaka utvrđenih člankom 5. stavak 1. Europske konvencije.

59. Na temelju članka 16. stavak 4. točka 9, članka 61. st. 1. i 2. Pravila Ustavnog suda, Ustavni sud je odlučio kao u dispozitivu ove odluke.

60. S obzirom na odluku Ustavnog suda u ovom predmetu, nije nužno posebno razmatrati apelantov prijedlog za donošenje privremene mjere u predmetu broj AP 3153/09.

61. Prema članku VI/5. Ustava Bosne i Hercegovine, odluke Ustavnog suda su konačne i obvezujuće.

Predsjednik
Ustavnog suda Bosne i Hercegovine
Prof. dr. Miodrag Simović

Predmet broj AP 4013/09

**ODLUKA O
DOPUSTIVOSTI
I MERITUMU**

Apelacija Zehide Ljubijankić
podnesena protiv Presude Kanto-
nalnog suda u Bihaću broj 001-0-
Gž-06-001 232 od 22. septembra
2009. godine

Odluka od 15. maja 2012. godine

Ustavni sud Bosne i Hercegovine u Vijeću od pet sudija, u predmetu broj **AP 4013/09**, rješavajući apelaciju **Zehide Ljubijankić i dr.**, na osnovu člana VI/3.b) Ustava Bosne i Hercegovine, člana 16. stav 4. tač. 5. i 9, člana 59. stav 2. tačka 2. i člana 61. st. 1. i 3. Pravila Ustavnog suda Bosne i Hercegovine („Službeni glasnik Bosne i Hercegovine” br. 60/05, 64/08 i 51/09), u sastavu:

Miodrag Simović, predsjednik
Valerija Galić, potpredsjednica
Seada Palavrić, potpredsjednica
Mato Tadić, sudija
Mirsad Ćeman, sudija

na sjednici održanoj 15. maja 2012. godine donio je

ODLUKU O DOPUSTIVOSTI I MERITUMU

Odbija se kao neosnovana apelacija Zehide Ljubijankić podnesena protiv Presude Kantonalnog suda u Bihaću broj 001-0-GŽ-06-001 232 od 22. septembra 2009. godine u odnosu na član II/3.e), f) i k) Ustava Bosne i Hercegovine i čl. 6. i 8. Evropske konvencije za zaštitu ljudskih prava i osnovnih sloboda i član 1. Protokola broj 1 uz Evropsku konvencije za zaštitu ljudskih prava i osnovnih sloboda.

Odbacuje se kao nedopuštena apelacija Zehide Ljubijankić podnesena protiv Presude Kantonalnog suda u Bihaću broj 001-0-GŽ-06-001 232 od 22. septembra 2009. godine u odnosu na član II/3.j) Ustava Bosne i Hercegovine i član 12. Evropske konvencije za zaštitu ljudskih prava i osnovnih sloboda zbog toga što je *ratione materiae* inkompatibilna sa Ustavom Bosne i Hercegovine.

Odbacuje se kao nedopuštena apelacija Sadika Ljubijankića, Izeta Ljubijankića, Izete Rizvanović, Sadike Ljubijankić, Fikreta Ljubijankića i Ismeta Ljubijankića podnesena protiv Presude Kantonalnog suda u Bihaću broj 001-0-GŽ-06-001 232 od 22. septembra 2009. godine, zato što su je podnijela neovlaštena lica.

Odluku objaviti u „Službenom glasniku Bosne i Hercegovine”, „Službenim novinama Federacije Bosne i Hercegovine”, „Službenom glasniku Republike Srpske” i u „Službenom glasniku Distrikta Brčko Bosne i Hercegovine”.

Obrazloženje

I. Uvod

1. Zehida Ljubijankić (u daljnjem tekstu: apelantica) iz Velike Kladuše, koju zastupa Fikret Čelebić, advokat iz Novog Grada, Sadik Ljubijankić iz Bihaća, Izet Ljubijankić, Izet Rizvanović, Sadika Ljubijankić, Fikret Ljubijankić i Ismet Ljubijankić iz Velike Kladuše (u daljnjem tekstu: ostali apelanti) podnijeli su 19. decembra 2009. godine apelaciju Ustavnom sudu Bosne i Hercegovine (u daljnjem tekstu: Ustavni sud) protiv Presude Kantonalnog suda u Bihaću (u daljnjem tekstu: Kantonalni sud) broj 001-0-GŽ-06-001 232 od 22. septembra 2009. godine.

II. Postupak pred Ustavnim sudom

2. Na osnovu člana 22. st. 1. i 2. Pravila Ustavnog suda, od Kantonalnog suda i tužiteljice H.L.J. (u daljnjem tekstu: tužiteljica) zatraženo je 29. septembra i 3. jula 2010. godine da dostave odgovore na apelaciju.

3. Kantonalni sud i tužiteljica su dostavili odgovore na apelaciju 11. oktobra i 7. jula 2010. godine.

4. Na osnovu člana 26. stav 2. Pravila Ustavnog suda, odgovori na apelaciju dostavljeni su apelantici 14. oktobra 2010. godine.

5. Budući da uz apelaciju nisu dostavljene punomoći apelanata za podnošenje apelacije, Ustavni sud je zatražio od advokata Fikreta Čelebića da dostavi punomoći za navedene apelante. Advokat je dopunio apelaciju 6. jula 2010. godine, odnosno dostavio je punomoć samo za apelanticu, a za ostale apelante nije dostavio punomoć.

III. Činjenično stanje

6. Činjenice predmeta koje proizlaze iz apelantinih navoda i dokumenata predloženih Ustavnom sudu mogu se sumirati na sljedeći način:

7. Apelantica je zaključila brak sa A.LJ. 11. januara 1958. godine (u daljnjem tekstu: raniji brak).

8. Tužiteljica je zaključila brak sa A.LJ. 6. augusta 1970. godine (u daljnjem tekstu: novi brak).

9. Tužiteljica je 11. juna 2004. godine podnijela tužbu protiv apelantice, ostalih apelanata i dr. u kojoj je, između ostalog, navela da je raniji brak razveden 28. januara 1978. godine, da je ona sa A.LJ. zaključila novi brak 6. augusta 1970. godine u kojem ima dvoje djece, te da je A.LJ. 22. decembra 2001. godine umro. Dakle, prvi brak nije bio razveden, a zaključen je drugi brak za koju činjenicu je tužiteljica saznala u toku ostavinske rasprave poslije umrlog A.LJ., kada su i ona i apelantica izjavile da su bračni drugovi ostavitelja. U odgovoru na tužbu apelantica, ostali apelanti i dr. istakli su da nije pravno valjan novi brak, da se protive da se tužiteljica proglasi zakonskim nasljednikom prvog reda, da je novi brak zaključen protivno odredbama člana 34. Porodičnog zakona, jer je zaključen u vrijeme trajanja braka sa apelanticom, zbog čega je počinjeno krivično djelo, te predložili da se poništi novi brak i apelantica proglasi zakonskim nasljednikom A.LJ.

10. Općinski sud u Bihacu (u daljnjem tekstu: Općinski sud) donio je Presudu broj P 339/04 od 2. marta 2006. godine kojom je odbijen kao neosnovan tužbeni zahtjev tužiteljice kojim je tražila da se utvrdi da je pravovaljan novi brak koji je prestao smrću bračnog druga A.Lj. 22. decembra 2001. godine, te da se utvrdi da je tužiteljica, kao bračni drug umrlog A.Lj., njegov zakonski nasljednik prvog nasljednog reda, a apelantica nema pravo na nasljeđivanje umrlog A.Lj. Istom presudom poništen je novi brak, te obavezana tužiteljica da apelantici i ostalim apelantima naknadi troškove postupka.

11. U obrazloženju presude Općinski sud je naveo da je izvršio uvid u brojne materijalne dokaze, te da je saslušao tužiteljicu i apelanticu, nakon čega je nesporno utvrdio da je zaključen i raniji i novi brak, tj. da je A.LJ. za vrijeme trajanja ranijeg braka zaključio novi brak, što je suprotno članu 16. Osnovnog zakona o braku i članu 10. Porodičnog zakona Federacije Bosne i Hercegovine (u daljnjem tekstu: Porodični zakon). Dalje, u smislu odredaba Porodičnog zakona, brak će se poništiti ako se utvrdi da prilikom njegovog sklapanja nije postojao jedan od uvjeta za punovažnost braka predviđen u čl. 10. do 16. istog zakona. Odredbama člana 36. stav 2. Porodičnog zakona propisano je da se neće poništiti novi brak koji je sklopljen za vrijeme trajanja ranijeg braka jednog od bračnih partnera ako je raniji brak prestao prije zaključenja glavne rasprave. Međutim, u spisima nema pouzdanih dokaza da je raniji brak prestao prije zaključenja glavne rasprave iako je opunomoćenik tužiteljice, u svrhu dokazivanja, čitao Presudu Općinskog suda Velika Kladaša broj P 382/77, ali u spis nije dostavljena ova presuda. Općinski sud je istakao da

se pitanje razvoda između A.L.J. i apelantice proteže kroz više spisa, tako da iz presude od 10. maja 2000. godine slijedi „iz evidencije ovog suda utvrđeno je da je kod ovog suda vođen postupak pod brojem P 382/77 gdje je tužilac A.L.J., a tužena apelantica, radi razvoda braka. Tužba je zaprimljena 8. augusta 1977. godine, presuda donesena 26. augusta, a izrađena 10. oktobra 1977. godine, presuda je donesena na osnovu provedene rasprave, te je pravosnažna sa 12. decembrom 1977. godine...”. Općinski sud je naveo da iz vjenčanog lista, koji se nalazi u spisu, ne proizlazi da je ovaj brak razveden. Zbog navedenog, A. L.J. je podnio tužbu. Općinski sud je konstatirao da, pošto nije mogao pouzdano zaključiti da je raniji brak razveden do smrti A.Lj., to je na osnovu pravila o teretu dokazivanja odlučio kao u dispozitivu presude. Općinski sud je naveo da odredbe člana 22. Zakona o nasljeđivanju propisuju da pravo nasljeđivanja između bračnih partnera prestaje razvodom braka i poništenjem braka, odnosno kada bračni drug nema pravo na naslijeđe, a pošto se tužiteljica nalazila u braku koji je podložan poništenju i koji tokom vremena nije konvalidiran, jer nisu ispunjene pretpostavke za konvalidaciju, u cijelosti je odbio tužbeni zahtjev tužiteljice, odnosno usvojio protivtužbeni zahtjev apelantice i ostalih apelanata (poništio novi brak).

12. Dopunskom presudom Općinskog suda broj P 339/047 od 10. aprila 2006. godine prekinut je postupak po protivtužbi apelantice i ostalih apelanata kojim su tražili da sud utvrdi da je raniji brak punovažan, te da se apelantica proglasi zakonskim nasljednikom A.Lj. Sud je odredio da će se prekinuti postupak nastaviti nakon pravosnažnog okončanja postupka po zahtjevima o kojima je odlučeno navedenom presudom Općinskog suda.

13. Odlučujući o žalbi tužiteljice na prvostepenu i dopunsku presudu, Kantonalni sud je donio Presudu broj 001-0-Gž-06-001 232 od 22. septembra 2009. godine kojom je žalbu djelomično uvažio i prvostepenu presudu preinačio tako što je usvojio tužbeni zahtjev tužiteljice kojim je tražila da se utvrdi da je bio pravovaljan novi brak, a da je prestao smrću A.Lj. 22. decembra 2001. godine, a odbio je kao neosnovan protivtužbeni zahtjev apelantice i ostalih apelanata kojim su tražili da se poništi novi brak. Istom presudom obavezani su apelantica i ostali apelanti da tužiteljici naknade troškove postupka. Također, istom presudom, u preostalom dijelu, Kantonalni sud je odbio žalbu kao neosnovanu i prvostepenu presudu (u dijelu kojim je tužiteljica tražila da se utvrdi da je kao bračni drug umrlag A.Lj. njegov zakonski nasljednik prvog nasljednog reda) i dopunsku presudu potvrdio.

14. U obrazloženju presude Kantonalni sud je istakao da je prvostepeni sud, nakon provedenih dokaza, izveo nepravilan zaključak da raniji brak nije prestao prije zaključenja glavne rasprave. Raniji brak prestao je razvodom braka, jer je činjenica razvoda braka evidentirana u javnoj evidenciji-matičnim knjigama, što potvrđuje i apelantica koja je na

zapisnike suda, u više sudskih spisa u vođenim postupcima između nje i A.Lj., isticala činjenicu da je njihov brak razveden. Naime, rješenjem od 27. septembra 2001. godine obnovljen je spis Općinskog suda Velika Kladuša iz kojeg proizlazi da je presuda iz ovog predmeta od 28. januara 1978. godine pravomoćna 12. decembra 1978. godine, da je presuda data kao fotokopija, te da je tom presudom razveden raniji brak. Iz više zapisnika Općinskog suda u Velikoj Kladuši u predmetu koji je pokrenuo A.Lj. protiv apelantice radi izmjene odluke o povjeravanju djece, kao i iz presude Općinskog suda od 26. septembra 1984. godine, kojom je okončan postupak po apelantinoj tužbi protiv A.Lj. radi utvrđenja i podjele bračne imovine stečene u braku, jasno proizlazi da je apelantica isticala da je razveden raniji brak. Također, iz izvoda iz matične knjige vjenčanih i matične knjige rođenih utvrđeno je da je zaključen novi brak, koji je prestao smrću bračnog druga A.Lj. 22. decembra 2001. godine. Kantonalni sud je, također, istakao da je tužiteljica u novom braku, koji je trajao 31 godinu, sa A.LJ. dobila dvoje djece, te da se apelantica ponašala nezainteresirano i nije dokazala da je preduzimala bilo kakve radnje u svrhu uspostavljanja bračne zajednice sa A.Lj., što ukazuje da je bila svjesna da je raniji brak prestao razvodom i da je očiti smisao protivtužbenog zahtjeva da apelantica ostvari pravo na naslijeđe i porodičnu penziju.

15. Kantonalni sud je istakao da, u skladu sa odredbama člana 36. stav 2. Porodičnog zakona, neće se poništiti novi brak koji je sklopljen za vrijeme trajanja ranijeg braka jednog od bračnih partnera ako je raniji brak prestao prije zaključenja glavne rasprave. Budući da je tužiteljica živjela u bračnoj zajednici sa sada umrlim A.Lj. i bila njegov bračni drug sve do njegove smrti, te pošto je novi brak evidentiran u matičnoj knjizi vjenčanih, proizlazi da je osnovan tužbeni zahtjev tužiteljice da je pravovaljan novi brak, a neosnovan apelanticin protivtužbeni zahtjev. U vezi sa žalbenim navodima tužiteljice koji se odnose na potvrđeni dio prvostepene presude, Kantonalni sud je istakao da odredbe člana 91. Zakona o vanparničnom postupku propisuju da u postupku za raspravljanje zaostavštine sud utvrđuje ko su nasljednici umrlog i koja prava iz zaostavštine pripadaju nasljednicima. U smislu navedene zakonske odredbe, u postupku raspravljanja zaostavštine raspraviti će se da li je tužiteljica nasljednik sada umrlog A.Lj. i koje joj pravo poslije zaostavštine pripada, tako da je prvostepeni sud pravilno zaključio kada je odbio zahtjev tužiteljice u predmetnom postupku kojim je tražila da se utvrdi da je kao bračni drug umrlog A.Lj. njegov zakonski nasljednik prvog nasljednog reda, te da apelantica nema pravo na nasljeđivanje umrlog A.Lj. Također, ispravan je zaključak prvostepenog suda kada je dopunskom presudom prekinuo postupak po protivtužbi apelantice i ostalih apelanata kojim su tražili da se utvrdi da je raniji brak punovažan, te da se apelantica proglasi zakonskim nasljednikom A.Lj. Naime, navedeni zahtjev iz protivtužbe zavisi od odluke suda po tužbenom zahtjevu tužiteljice za utvrđenje da li je njen brak punovažan-

pravovaljan, što predstavlja prethodno pitanje u smislu člana 12. Zakona o parničnom postupku (u daljnjem tekstu: ZPP), tako da je prvostepeni sud pravilno postupio kada je prekinuo postupak po protivtužbi apelantice i ostalih apelanata.

IV. Apelacija

a) Navodi iz apelacije

16. Apelantica smatra da je osporenom odlukom povrijeđeno njeno pravo na pravično suđenje iz člana II/3.e) Ustava Bosne i Hercegovine i člana 6. stav 1. Evropske konvencije za zaštitu ljudskih prava i osnovnih sloboda (u daljnjem tekstu: Evropska konvencija), pravo na privatni i porodični život, dom i prepisku iz člana II/3.f) Ustava Bosne i Hercegovine i člana 8. Evropske konvencije, pravo na brak i zasnivanje porodice iz člana II/3.j) Ustava Bosne i Hercegovine i člana 12. Evropske konvencije i pravo na imovinu iz člana II/3.k) Ustava Bosne i Hercegovine i člana 1. Protokola broj 1 uz Evropsku konvenciju. Apelantica navodi da je u prvostepenom postupku dokazala da nije punovažan novi brak, odnosno da se on poništava, jer je zaključen u vrijeme dok je trajao njen raniji brak. Apelantica smatra da je pogrešan zaključak Kantonalnog suda, odnosno da je osporenom presudom povrijeđen zakon, jer je sud izmijenio tužbeni zahtjev tužiteljice, tj. „sud je raspolagao dispozitivnim pravom tužiteljice van okvira dopuštenih Zakonom o parničnom postupku”. Apelantica ističe da se dio dispozitiva osporene presude razlikuje od prvostepene presude (kod prvostepene presude dispozitiv glasi: „Utvrdjuje se da je punovažan...”, a kod osporene presude dispozitiv glasi: „Utvrdjuje se da je bio punovažan...”), što mijenja suštinu tužbenog zahtjeva i time uzrokuje nesagledivu materijalnu štetu po osnovi nasljeđivanja.

17. Apelantica navodi i da joj je povrijeđeno pravo na brak i zasnivanje porodice, jer je sud poništio raniji brak i istovremeno joj oduzeo i pravo na imovinu, jer je ona veći dio imovine stekla tokom trajanja njenog braka sa A.Lj. Također, apelantica smatra da je ovakvim postupkom Kantonalnog suda povrijeđeno i njeno pravo na privatni i porodični život, dom i prepisku, jer je bila u braku sa A.Lj. i smatra da ovaj brak nije nikada razveden. Apelantica ističe da je u potpunosti ispravna i zakonita prvostepena presuda koja je preinačena iako su postojali jasni i nesporni dokazi da raniji brak nikada nije pravomoćno razveden.

b) Odgovor na apelaciju

18. Kantonalni sud je naveo da nisu povrijeđena prava koja apelantica navodi u apelaciji, odnosno da je apelacija neosnovana.

19. Tužiteljica je istakla da je potpuno irelevantno to što je Kantonalni sud izmijenio zahtjev dodajući riječ „bio” poslije riječi „je”, budući da je smisao tužbenog zahtjeva da se utvrdi punovažnost braka zaključenog između nje i A.LJ., koji je umro, tako da nije bitno da li izreka presude glasi „utvrđuje se da je punovažan ili utvrđuje se da je bio punovažan”. Apelantica navodi da joj je povrijeđeno pravo na brak iz člana 12. Evropske konvencije, ali da pobijana presuda ne „dira” ovo njeno pravo, jer je ona zaključila brak i zasnovala porodicu, a onda se razvela o čemu postoji pravomoćna sudska presuda, te znala da se njen bivši muž ponovno oženio i sa tužiteljicom dobio dvoje djece. Dakle, novi brak zaključen je prije 40 godina, a apelantica ga nikada nije osporavala sve do ostavinske rasprave radi ostvarivanja prava na porodičnu penziju. U odnosu na navode kojim se ukazuje da sud nije ispravno ocijenio dokaze, tužiteljica je istakla da nije jasno zbog čega se ovo navodi, jer je ključni dokaz presuda Općinskog suda Velika Kladuša od 28. januara 1978. godine, koja je pročitana u dokaznom postupku i izvedena kao dokaz. Dalje, apelantica neosnovano ukazuje da je prvostepena presuda zakonita, zato što je A.LJ. zaključio brak sa tužiteljicom prije nego što se razveo, ali da navedeno uopće nije sporno, tj. Kantonalni sud je, u smislu odredaba člana 36. stav 2. Porodičnog zakona, pravilno zaključio da nema utemeljenja da se poništi novi brak koji je zaključen za vrijeme trajanja ranijeg braka ako je raniji brak prestao prije zaključenja glavne rasprave. Porodični zakon je upravo i predvidio takvu odredbu, jer nema društvenog interesa da se kasniji brak poništi samo zato što je zaključen za vrijeme trajanja ranijeg braka koji je kasnije prestao pravomoćnom sudskom odlukom, budući da je interes društva da održi svaki brak za koji postoje bitni uvjeti.

20. Tužiteljica je uz odgovor na apelaciju dostavila kopiju Presude broj 382/77 od 28. januara 1978. godine kojom je razveden raniji brak, određeno da se djeca povjeravaju majci, a A.LJ. obavezan da doprinosi izdržavanju. Tužiteljica je dostavila i izvod iz matične knjige vjenčanih od 19. septembra 2003. godine u kojem je, između ostalog, konstatirano da je raniji brak razveden pravomoćnom Presudom broj P 382/77.

V. Relevantni propisi

21. **Osnovni zakon o braku** („Službeni list SFRJ” broj 28/65) u relevantnom dijelu glasi:

Član 16.

Niko ne može zaključiti novi brak dok mu ranije zaključeni brak ne prestane (član 52) ili ne bude oglašen nevažećim.

Član 52.

Brak prestaje smrću jednog bračnog druga, proglašenjem jednog bračnog druga umrlim i razvodom braka.

22. Porodični zakon Federacije Bosne i Hercegovine („Službene novine Federacije Bosne i Hercegovine” br. 35/05 i 41/05) u relevantnom dijelu glasi:

Član 10.

Brak ne može sklopiti osoba koja je već u braku.

Član 34.

Brak će se poništiti ako se utvrdi da prilikom njegovog sklapanja nije postojao jedan od uvjeta za punovažnost braka predviđenih u čl. od 10. do 16. ovog Zakona.

Član 36.

(1) Pravo na tužbu za poništenje braka iz razloga navedenih u čl. 10. i 35. ovog Zakona pripada bračnim partnerima, svakoj osobi koja ima pravni interes da brak bude poništen i organu starateljstva.

(2) Sud neće poništiti novi brak koji je sklopljen za vrijeme trajanja ranijeg braka jednog od bračnih partnera, ako je raniji brak prestao prije zaključenja glavne rasprave.

23. Zakon o parničnom postupku („Službene novine Federacije BiH” br. 53/03, 73/05 i 53/06) u relevantnom dijelu glasi:

Član 2.

U parničnom postupku sud odlučuje u granicama zahtjeva koji su stavljeni u postupku.

[...].

Član 229.

Drugostepeni sud će, u sjednici vijeća ili na osnovi održane rasprave, presudom preinačiti prvostepenu presudu, ako utvrdi da postoji jedan od slijedećih razloga iznesenih u žalbi:

[...]

2) ako je u sjednici vijeća drugačijom ocjenom isprava i posredno izvedenih dokaza već izvedenih pred prvostepenim sudom utvrdio drugačije činjenično stanje nego što je ono u prvostepenoj presudi;

[...].

VI. Dopustivost

24. U skladu sa članom VI/3.b) Ustava Bosne i Hercegovine, Ustavni sud, također, ima apelacionu nadležnost u pitanjima koja su sadržana u ovom ustavu kada ona postanu predmet spora zbog presude bilo kojeg suda u Bosni i Hercegovini.

25. U skladu sa članom 16. stav 1. Pravila Ustavnog suda, Ustavni sud može razmatrati apelaciju samo ako su protiv presude, odnosno odluke koja se njome pobija, iscrpljeni svi djelotvorni pravni lijekovi mogući prema zakonu i ako se podnese u roku od 60 dana od dana kada je podnosilac apelacije primio odluku o posljednjem djelotvornom pravnom lijeku kojeg je koristio.

26. Prema članu 16. stav 4. tačka 5. Pravila Ustavnog suda, apelacija nije dopustiva ako je apelaciju podnijelo neovlašteno lice.

27. Dalje, u skladu sa članom 16. stav 4. tačka 9. Pravila Ustavnog suda, apelacija nije dopustiva i ako je *ratione materiae* inkompatibilna sa Ustavom.

I. U odnosu na ostale apelante

28. Ustavni sud smatra da je u predmetnoj apelaciji zastupnik naveo da zastupa i ostale apelante, ali uz apelaciju nije dostavio niti jednu punomoć za zastupanje. Na zahtjev Ustavnog suda zastupnik apelanata nije dostavio punomoći za zastupanje ostalih apelanata, tj. punomoć je dostavio samo za apelanticu. U smislu člana 19. stav 6. Pravila Ustavnog suda, ako podnosilac apelacije ima zastupnika, zastupnik mora priložiti punomoć za zastupanje u pisanom obliku. Ustavni sud konstatira da zastupnik nije dostavio punomoći za zastupanje ostalih apelanata uz apelaciju, niti je naknadno, na zahtjev Ustavnog suda, dostavio punomoći. Ustavni sud, stoga, zaključuje da je apelaciju u ime ostalih apelanata podnijelo neovlašteno lice.

29. U skladu sa navedenim, a imajući u vidu odredbu člana 16. stav 4. tačka 5. Pravila Ustavnog suda prema kojoj će se apelacija odbaciti kao nedopuštena ukoliko ju je podnijelo neovlašteno lice, Ustavni sud je odlučio kao u dispozitivu ove odluke.

II. U odnosu na apelanticu

II. a) Dopustivost u odnosu na pravo na brak i zasnivanje porodice

30. Apelantica navodi da joj je povrijeđeno pravo na brak i zasnivanje porodice iz člana II/3.j) Ustava Bosne i Hercegovine i člana 12. Evropske konvencije, navodeći da je sud

nezakonito poništio raniji brak. Ustavni sud podsjeća da, prema praksi Evropskog suda za ljudska prava, član 12. Evropske konvencije garantira pravo licima koja postanu sposobna za brak da stupe u brak i zasniju porodicu, u skladu sa relevantnim državnim zakonima kojima je regulirana ta oblast. Naprimjer, Evropski sud za ljudska prava je ustanovio povrede ovog prava u slučajevima kada: a) nakon što je podnosilac prijave proglašen odgovornim za raskid prethodnog braka bilo mu je zabranjeno da ponovno stupi u brak u periodu od tri godine, te je ovdje zaključeno da je to neopravdano ograničenje njegovog prava na brak pošto su njegove posljedice nesrazmjerne cilju koji se želio postići (vidi presudu *F. protiv Švajcarske* od 18. decembra 1987. godine), ili b) licu osuđenom na izdržavanje zatvorske kazne bilo je zabranjeno stupiti u brak dok se nalazilo u zatvoru, što je smatrano povredom prava na zasnivanje braka s tim što se fokusiralo samo na pravo stupanja u brak, a ne na pravo zatvorenika da živi sa svojom suprugom, ili da ima bilo kakav kontakt dok se nalazi na izdržavanju kazne (vidi presudu *Draper protiv Ujedinjenog Kraljevstva* od 10. jula 1980. godine). U konkretnom slučaju apelantica osporava presudu Kantonalnog suda kojom je usvojen tužbeni zahtjev tužiteljice kojim je tražila utvrđenje pravovaljanosti novog braka, a odbijen apelanticin tužbeni zahtjev kojim je tražila da se novi brak poništi. Dakle, predmetnom odlukom nije spriječeno da apelantica zasnije brak.

31. Imajući u vidu navedeno, Ustavni sud smatra da ovaj postupak ne uživa garancije iz člana II/3.j) Ustava Bosne i Hercegovine i člana 12. Evropske konvencije, pa je apelacija u ovom dijelu *ratione materiae* inkompatibilna sa Ustavom Bosne i Hercegovine.

II. b) Dopustivost u odnosu na ostala prava

32. Apelantica navodi da joj je osporenim presudom povrijeđeno pravo na pravično suđenje iz člana II/3.e) Ustava Bosne i Hercegovine i člana 6. stav 1. Evropske konvencije, pravo na privatni i porodični život, dom i prepisku iz člana II/3.f) Ustava Bosne i Hercegovine i člana 8. Evropske konvencije, te pravo na imovinu iz člana II/3.k) Ustava Bosne i Hercegovine i člana 1. Protokola broj 1 uz Evropsku konvenciju.

33. U konkretnom slučaju predmet osporavanja apelacijom je Presuda Kantonalnog suda broj 001-0-Gž-06-001 232 od 22. septembra 2009. godine protiv koje nema drugih djelotvornih pravnih lijekova mogućih prema zakonu. Zatim, osporenu presudu apelantica je primila 23. oktobra 2009. godine, a apelacija je podnesena 19. decembra 2009. godine, tj. u roku od 60 dana, kako je propisano članom 16. stav 1. Pravila Ustavnog suda. Konačno, apelacija ispunjava i uvjete iz člana 16. st. 2. i 4. Pravila Ustavnog suda, jer nije očito (*prima facie*) neosnovana, niti postoji neki drugi formalni razlog zbog kojeg apelacija nije dopustiva.

34. Imajući u vidu odredbe člana VI/3.b) Ustava Bosne i Hercegovine, člana 16. st. 1, 2. i 4. Pravila Ustavnog suda, Ustavni sud je utvrdio da predmetna apelacija u ovom dijelu ispunjava uvjete u pogledu dopustivosti.

VII. Meritum

35. Apelantica navodi da joj je osporenom presudom povrijeđeno pravo na pravično suđenje iz člana II/3.e) Ustava Bosne i Hercegovine i člana 6. stav 1. Evropske konvencije, pravo na privatni i porodični život, dom i prepisku iz člana II/3.f) Ustava Bosne i Hercegovine i člana 8. Evropske konvencije, te pravo na imovinu iz člana II/3.k) Ustava Bosne i Hercegovine i člana 1. Protokola broj 1 uz Evropsku konvenciju.

Pravo na pravično suđenje

Član II/3. Ustava Bosne i Hercegovine u relevantnom dijelu glasi:

Sva lica na teritoriji Bosne i Hercegovine uživaju ljudska prava i slobode iz stava 2. ovog člana, što uključuje:

e) Pravo na pravično saslušanje u građanskim i krivičnim stvarima i druga prava u vezi sa krivičnim postupkom.

Član 6. stav 1. Evropske konvencije u relevantnom dijelu glasi:

1. Prilikom utvrđivanja građanskih prava i obaveza ili osnovanosti bilo kakve krivične optužbe protiv njega, svako ima pravo na pravično suđenje i javnu raspravu u razumnom roku pred nezavisnim i nepristrasnim, zakonom ustanovljenim sudom. (...).

36. Prije svega, Ustavni sud smatra da se u predmetnom postupku odlučivalo o utvrđenju pravovaljanosti braka, odnosno poništenju braka, tako da se radi o predmetu koji je građanskopravne prirode. U skladu sa navedenim, član 6. stav 1. Evropske konvencije je primjenjiv u konkretnom slučaju. Prema tome, Ustavni sud mora ispitati da li je postupak pred sudom bio pravičan onako kako to zahtijeva član 6. stav 1. Evropske konvencije.

37. Apelantica smatra da joj je povrijeđeno pravo na pravično suđenje, zato što je Kantonalni sud, pogrešno ocijenivši dokaze, pogrešno utvrdio da je raniji brak razveden. Također, povredu ovog prava apelantica vidi u postupanju Kantonalnog suda koji je izmijenio tužbeni zahtjev tužiteljice.

38. U vezi sa navedenim, Ustavni sud ukazuje da, prema praksi Evropskog suda i Ustavnog suda, zadatak ovih sudova nije da preispituju zaključke redovnih sudova u

pogledu činjeničnog stanja i primjene materijalnog prava (vidi, Evropski sud, *Pronina protiv Rusije*, Odluka o dopustivosti od 30. juna 2005. godine, aplikacija broj 65167/01). Naime, Ustavni sud nije nadležan supstituirati redovne sudove u procjeni činjenica i dokaza, već je općenito zadatak redovnih sudova da ocijene činjenice i dokaze koje su izveli (vidi, Evropski sud, *Thomas protiv Ujedinjenog Kraljevstva*, presuda od 10. maja 2005. godine, aplikacija broj 19354/02). Zadatak Ustavnog suda je da ispita da li je eventualno došlo do povrede ili zanemarivanja ustavnih prava (pravo na pravično suđenje, pravo na pristup sudu, pravo na udjelotvoran pravni lijek i dr.), te da li je primjena zakona bila, eventualno, proizvoljna ili diskriminacijska. Dakle, u okviru apelacijske nadležnosti Ustavni sud se bavi isključivo pitanjem eventualne povrede ustavnih prava ili prava iz Evropske konvencije u postupku pred redovnim sudovima, pa će u konkretnom slučaju Ustavni sud ispitati da li je postupak u cjelini bio pravičan u smislu člana 6. stav 1. Evropske konvencije, odnosno da li je prekršeno pravo na imovinu (vidi, Ustavni sud, Odluka broj *AP 20/05* od 18. maja 2005. godine, objavljena u „Službenom glasniku BiH” broj 58/05). Ustavni sud podsjeća i na praksu Evropskog suda za ljudska prava iz koje proizlazi, također, da su domaći sudovi dužni obrazložiti svoje presude pri čemu ne moraju dati detaljne odgovore na svaki navod, ali ako je podnesak suštinski važan za ishod predmeta, sud se u tome slučaju u svojoj presudi mora njime posebno pozabaviti. Dakle, sudska odluka mora imati razloge na kojima je osnovana i mora imati obrazloženje pogotovu na podnesak koji je suštinski važan za ishod spora. U suprotnom, postoji povreda člana 6. stav 1. Evropske konvencije (vidi, Evropski sud, *Van der Hurk protiv Holandije*, presuda od 19. aprila 1994. godine, stav 61).

39. Ustavni sud uočava da je presudom Kantonalnog suda usvojen tužbeni zahtjev tužiteljice kojim je, kako se navodi u izreci presude, tražila da se utvrdi da je bio pravovaljan novi brak koji je prestao smrću A.Lj. 22. decembra 2001. godine. Istom presudom odbijen je kao neosnovan protivtužbeni zahtjev apelantice i ostalih apelanata kojim su tražili da se poništi novi brak. Razloge za navedeno Kantonalni sud je obrazložio na sljedeći način: Prvostepeni sud nije izveo pravilan zaključak da raniji brak nije razveden. Naime, iz rješenja od 27. septembra 2001. godine, kojim je obnovljen nestali spis Općinskog suda Velika Kladuša broj P-382/77, proizlazi da je presuda u ovom predmetu donesena 28. januara 1978. godine, pravomoćna 12. decembra 1978. godine, da je presuda fotokopija, te da je tom presudom razveden raniji brak. Također, iz zapisnika Općinskog suda u Velikoj Kladuši u predmetu koji je pokrenuo A.Lj. protiv apelantice radi izmjene odluke o povjeravanju djece, te presude Općinskog suda od 26. septembra 1984. godine kojom je okončan postupak po apelantinoj tužbi protiv A.Lj. radi utvrđenja i podjele bračne imovine stečene u braku, jasno proizlazi da je apelantica isticala da je razveden raniji brak. Osim toga, iz izvoda iz matične knjige vjenčanih i matične knjige rođenih slijedi

da je zaključen novi brak, koji je prestao smrću bračnog druga A.Lj. 22. decembra 2001. godine. Tužiteljica je u novom braku koji je trajao 31 godinu sa A.LJ. dobila dvoje djece, a apelantica se ponašala nezainteresirano i nije dokazala da je preduzimala bilo kakve radnje u svrhu uspostavljanja bračne zajednice sa A.Lj., što ukazuje da je bila svjesna da je raniji brak prestao razvodom i da je očiti smisao protivtužbenog zahtjeva da apelantica ostvari pravo na naslijeđe i porodičnu penziju. Dalje, u skladu sa odredbama člana 36. stav 2. Porodičnog zakona, neće se poništiti novi brak koji je sklopljen za vrijeme trajanja ranijeg braka jednog od bračnih partnera ako je raniji brak prestao prije zaključenja glavne rasprave. Budući da je tužiteljica živjela u bračnoj zajednici sa sada umrlim A.Lj. i bila njegov bračni partner sve do njegove smrti, te da je novi brak evidentiran u matičnoj knjizi vjenčanih, proizlazi da je osnovan tužbeni zahtjev tužiteljice da je pravovaljan novi brak, a neosnovan apelanticin protivtužbeni zahtjev.

40. Ustavni sud ocjenjuje obrazloženje Kantonalnog suda logičnim i argumentiranim. Naime, Ustavni sud smatra da odredbe člana 229. ZPP, između ostalog, propisuju: *Drugostepeni sud će, u sjednici vijeća ili na osnovi održane rasprave, presudom preinačiti prvostepenu presudu ako utvrdi da postoji jedan od sljedećih razloga iznesenih u žalbi: 2) ako je u sjednici vijeća drugačijom ocjenom isprava i posredno izvedenih dokaza već izvedenih pred prvostepenim sudom utvrdio drugačije činjenično stanje nego što je ono u prvostepenoj presudi.* U konkretnom slučaju Kantonalni sud je, u smislu ovlaštenja koja proizlaze iz citirane odredbe, preinačio prvostepenu presudu kada je izveo suprotan zaključak u vezi sa odlučnom činjenicom, tj. da je raniji brak razveden mnogo prije nego što je zaključena glavna rasprava. Pošto je utvrdio navedeno, Kantonalni sud, u smislu odredaba člana 36. stav 2. Porodičnog zakona koje propisuju: *Sud neće poništiti novi brak koji je sklopljen za vrijeme trajanja ranijeg braka jednog od bračnih partnera ako je raniji brak prestao prije zaključenja glavne rasprave,* nije poništio novi brak, odnosno zaključio je da je taj brak punovažan. U odnosu na apelanticino ukazivanje da je Kantonalni sud izmijenio tužbeni zahtjev tužiteljice tako što, umjesto da dispozitiv presude glasi „utvrđuje se da je punovažan...”, dispozitiv glasi „utvrđuje se da je bio punovažan...”, što ima nesagledive posljedice pri nasljeđivanju, Ustavni sud, također, ocjenjuje neosnovanim. Navedeno zato što je upravo u toku ostavinske rasprave, dakle, nakon smrti A.LJ., kao supružnici su se pojavile i tužiteljica i apelantica, apelantica je bila u ranijem braku sa A.LJ., a tužiteljica u novom braku, u toku kojeg je A.LJ. umro. S tim u vezi, dio dispozitiva presude koji glasi „bio punovažan”, umjesto „punovažan”, ni na koji način ne utječe na suštinu onog što je tužiteljica tražila. Uostalom, niti jedan od navedena dva braka više ne egzistiraju, prvi zbog toga što je razveden, a drugi zbog toga što je jedan od bračnih drugova umro, pa je jedino moguće utvrditi da je novi brak bio punovažan do smrti A.LJ.

41. Imajući u vidu navedeno, a u smislu prethodno navedenih standarda i principa, kojim se, između ostalog, ukazuje da je upravo zadatak redovnih sudova da ocijene činjenice i dokaze koje su izveli, a zadatak Ustavnog suda je da ispita da li je eventualno došlo do povrede ili zanemarivanja ustavnih prava, Ustavni sud ne može konstatirati da odluka Kantonalnog suda krši apelanticina ustavna prava, nego upravo suprotno, tj. da sadrži odgovore na suštinsko pitanje zašto je usvojen tužbeni zahtjev tužiteljice, a odbijen apelantcin protivtužbeni zahtjev. Navedeno posebno zato što apelantica ne ukazuje na bilo kakvu nepravličnost postupka u njegovom proceduralnom dijelu, nego povredu prava na pravično suđenje vidi u pogrešnom utvrđenju Kantonalnog suda da raniji, tj. njen brak nije razveden. U skladu sa navedenim, Ustavni sud smatra da osporenom presudom nije povrijeđeno apelantcino pravo na pravično suđenje.

42. Ustavni sud zaključuje da osporenom presudom nije povrijeđeno apelantcino pravo na pravično suđenje iz člana II/3.e) Ustava Bosne i Hercegovine i člana 6. stav 1. Evropske konvencije.

Pravo na privatni i porodični život, dom i prepisku

43. Član II/3. Ustava Bosne i Hercegovine u relevantnom dijelu glasi:

Sva lica na teritoriji Bosne i Hercegovine uživaju ljudska prava i slobode iz stava 2. ovog člana, što uključuje:

f) Pravo na privatni i porodični život, dom i prepisku.

44. Član 8. Evropske konvencije glasi:

1. Svako ima pravo na poštivanje svog privatnog i porodičnog života, doma i prepiske.

2. Javna vlast se ne miješa u vršenje ovog prava, osim ako je takvo miješanje predviđeno zakonom i ako je to neophodna mjera u demokratskom društvu u interesu nacionalne sigurnosti, javne sigurnosti, ekonomske dobrobiti zemlje, sprječavanja nereda ili sprječavanja zločina, zaštite zdravlja i morala, ili zaštite prava i sloboda drugih.

45. Apelantica smatra da je presudom Kantonalnog suda povrijeđeno i njeno pravo na privatni i porodični život, dom i prepisku, jer je bila u braku sa A.Lj. i smatra da ovaj brak nije nikada razveden.

46. Ustavni sud naglašava da je osnovna svrha člana 8. Evropske konvencije zaštita pojedinaca od arbitrarnih miješanja vlasti u njihova prava garantirana članom 8. Evropske

konvencije (vidi, Evropski sud za ljudska prava, *Kroon protiv Holandije*, presuda od 27. oktobra 1994. godine, serija A broj 297-C, stav 31). Član 8. Evropske konvencije štiti pravo pojedinca na poštovanje njegovog porodičnog života i predviđa da se javna vlast neće miješati u vršenje ovog prava osim u slučajevima iz stava 2. tog člana. Osim toga, zaštita člana 8. Evropske konvencije uvijek se odnosi na brak za koji se može dokazati da je zakonit i istinski.

47. S ciljem utvrđivanja da li se u konkretnom slučaju radi o povredi člana 8. Evropske konvencije, mora se utvrditi da li apelantica ima pravo na porodični život u smislu značenja stava 1. člana 8. Evropske konvencije. S tim u vezi, ukazuje se na praksu Evropskog suda (vidi, Evropski sud za ljudska prava, *Marckx protiv Belgije* od 13. juna 1979. godine, serija A) iz koje slijedi da član 8. Evropske konvencije „pretpostavlja postojanje porodice”, te da je postojanje ili nepostojanje „porodičnog života”, u suštini, pitanje činjenica, u zavisnosti od stvarnog, praktičnog postojanja bliskih ličnih veza. U konkretnom slučaju nesporno je da je postojanje „porodičnog života” uspostavljeno 1958. godine samim zaključenjem ranijeg braka. Međutim, iz činjeničnog stanja slijedi da je A.LJ umro 22. decembra 2001. godine, dakle, prije pokretanja predmetnog postupka u kojem je odlučivano o pravoaljanosti novog braka, odnosno poništenju tog braka i u kojem je dokazano da je raniji brak razveden, što ukazuje da se ne može govoriti o „postojanju porodice”, niti o „praktičnom postojanju bliskih ličnih veza”. Imajući u vidu sve navedeno, proizlazi da su apelanticini navodi o povredi prava na porodični život neosnovani. Stoga, Ustavni sud zaključuje da ne postoji kršenje prava na porodični život iz člana II/3.f) Ustava Bosne i Hercegovine i člana 8. Evropske konvencije.

Pravo na imovinu

48. Apelantica se, također, žali da joj je osporenom odlukom povrijeđeno i pravo na imovinu iz člana II/3.k) Ustava Bosne i Hercegovine i člana 1. Protokola broj 1 uz Evropsku konvenciju. Apelantica posebno ne obrazlaže kršenje ovog prava, već svoje navode zasniva na proizvoljno utvrđenom činjeničnom stanju. Međutim, razmatrajući ove navode u okviru navoda o povredi člana II/3.e) Ustava Bosne i Hercegovine i člana 6. stav 1. Evropske konvencije, Ustavni sud je već zaključio da su ti navodi neosnovani. Stoga, Ustavni sud smatra da nema ničega što u konkretnom slučaju ukazuje na to da je povrijeđeno apelanticino pravo na imovinu iz člana II/3.k) Ustava Bosne i Hercegovine i člana 1. Protokola broj 1 uz Evropsku konvenciju, odnosno zaključuje da su i ovi apelanticini navodi neosnovani.

VIII. Zaključak

49. U situaciji kada je Kantonalni sud argumentirano obrazložio svoju odluku kojom je, u smislu Porodičnog zakona, usvojio tužbeni zahtjev tužiteljice, a odbio apelanticin protivtužbeni zahtjev, ne postoji povreda prava na pravično suđenje iz člana II/3.e) Ustava Bosne i Hercegovine i člana 6. stav 1. Evropske konvencije i prava na imovinu iz člana II/3.k) Ustava Bosne i Hercegovine i člana 1. Protokola broj 1 uz Evropsku konvenciju. Osim toga, u situaciji kada je bivši apelanticin supružnik umro prije postupka pred redovnim sudovima koji je rezultirao osporenom presudom, ne postoji kršenje prava na porodični život iz člana II/3.f) Ustava Bosne i Hercegovine i člana 8. Evropske konvencije, jer ne postoji porodični život između apelantice i umrlog supružnika.

50. Dalje, u skladu sa članom 16. stav 4. tačka 5. Pravila Ustavnog suda, apelacija nije dopustiva u dijelu koji se odnosi na ostale apelante, jer je apelaciju podnijelo neovlašteno lice.

51. Također, u smislu člana 16. stav 4. tačka 9. Pravila Ustavnog suda, apelacija nije dopustiva niti u dijelu u kojem apelantica ukazuje na povredu prava na brak i zasnivanje porodice, jer je *ratione materiae* inkompatibilna sa Ustavom.

52. Na osnovu člana 16. stav 4. tač. 5. i 9. i člana 61. st. 1. i 3. Pravila Ustavnog suda, Ustavni sud je odlučio kao u dispozitivu ove odluke.

53. Prema članu VI/5. Ustava Bosne i Hercegovine, odluke Ustavnog suda su konačne i obavezujuće.

Predsjednik
Ustavnog suda Bosne i Hercegovine
Prof. dr. Miodrag Simović

Предмет број АП 1527/11

**ОДЛУКА О
ДОПУСТИВОСТИ И
МЕРИТУМУ**

Апелација Санеле Плехо и Федерације Босне и Херцеговине - Владе Федерације Босне и Херцеговине-Службе за заједничке послове органа и тијела Федерације Босне и Херцеговине поднесена против Пресуде Апелационог одјељења Суда Босне и Херцеговине број Увл-44/10 од 28. јануара 2011. године

Одлука од 15. маја 2012. године

Уставни суд Босне и Херцеговине у Вијећу од пет судија, у предмету број АП 1527/11, рјешавајући апелацију Санеле Плехо и Федерације Босне и Херцеговине - Владе Федерације Босне и Херцеговине-Службе за заједничке послове органа и тијела Федерације Босне и Херцеговине, на основу члана VI/36) Устава Босне и Херцеговине, члана 16 став 4 тачка 15, члана 59 став 2 алинеја 2, члана 61 ст. 1 и 2 и члана 64 став 1 Правила Уставног суда Босне и Херцеговине („Службени гласник Босне и Херцеговине” бр. 60/05, 64/08 и 51/09), у саставу:

Миодраг Симовић, предсједник
Валерија Галић, потпредсједница
Сеада Палаврић, потпредсједница
Мато Тадић, судија
Мирсад Теман, судија

на сједници одржаној 15. маја 2012. године донио је

ОДЛУКУ О ДОПУСТИВОСТИ И МЕРИТУМУ

Усвајају се апелације Санеле Плехо и Федерације Босне и Херцеговине - Владе Федерације Босне и Херцеговине-Службе за заједничке послове органа и тијела Федерације Босне и Херцеговине поднесене против Пресуде Апелационог одјељења Суда Босне и Херцеговине број Увл-44/10 од 28. јануара 2011. године.

Утврђује се повреда права на правично суђење из члана II/3е) Устава Босне и Херцеговине и члана 6 став 1 Европске конвенције за заштиту људских права и основних слобода у односу на апеланткињу Санелу Плехо.

Утврђује се повреда права на правично суђење - право на приступ суду из члана II/3е) Устава Босне и Херцеговине у односу на Федерацију Босне и Херцеговине - Владу Федерације Босне и Херцеговине-Служба за заједничке послове органа и тијела Федерације Босне и Херцеговине.

Укида се Пресуда Апелационог одјељења Суда Босне и Херцеговине број Увл-44/10 од 28. јануара 2011. године.

Предмет се враћа Апелационом одјељењу Суда Босне и Херцеговине које је дужно да, по хитном поступку, донесе нову одлуку, у складу с чланом II/3е) Устава Босне и Херцеговине и чланом 6 став 1 Европске конвенције за заштиту људских права и основних слобода.

Налаже се Апелационом одјељењу Суда Босне и Херцеговине да, у складу с чланом 74 став 5 Правила Уставног суда Босне и Херцеговине, у року од 60 дана од дана достављања ове одлуке, обавијести Уставни суд Босне и Херцеговине о мјерама које су предузете с циљем да се изврши ова одлука.

Одбацује се као недопуштена апелација Санеле Плехо, поднесена против Рјешења Службе за стамбене и комуналне послове, послове обнове, развоја и заштите околине Општине Ново Сарајево број 05-23-275/11 од 28. марта 2011. године, због неисцрпљивања правних лијекова могућих сходно закону.

Одлуку објавити у „Службеном гласнику Босне и Херцеговине”, „Службеним новинама Федерације Босне и Херцеговине”, „Службеном гласнику Републике Српске” и „Службеном гласнику Дистрикта Брчко Босне и Херцеговине”.

Образложење

I. Увод

1. Санела Плехо (у даљњем тексту: првоапеланткиња) и Федерација Босне и Херцеговине - Влада Федерације Босне и Херцеговине-Служба за заједничке послове органа и тијела Федерације Босне и Херцеговине (у даљњем тексту: другоапелант) из Сарајева, поднијели су 1. априла 2011. године и 20. априла 2011. године апелације Уставном суду Босне и Херцеговине (у даљњем тексту: Уставни суд) против Пресуде Апелационог одјељења Суда Босне и Херцеговине (у даљњем тексту: Апелационо одјељење Суд БиХ) број Увл-44/10 од 28. јануара 2011. године.

2. Првоапеланткиња је 6. априла 2011. године допунила апелацију, којом је оспорила Рјешење Службе за стамбене и комуналне послове, послове обнове, развоја и заштите околине Општине Ново Сарајево број 05-23-275/11 од 28. марта 2011. године. Наведеном допуном апеланткиња је затражила и да се донесе одлука

о привременој мјери којом би Уставни суд обуставио извршење оспореног рјешења док се не донесе одлука о апелацији.

II. Поступак пред Уставним судом

3. Одлуком Уставног суда број АП 1527/11 од 20. априла 2011. године усвојен је захтјев првоапеланткиње да се донесе привремена мјера. Наложено је Служби за стамбене и комуналне послове, послове обнове, развоја и заштите околине Општине Ново Сарајево да не проводи поступак извршења Рјешења број 05-23-275/11 од 28. марта 2011. године док се не донесе одлука о апелацији.

4. С обзиром да су апеланти Уставном суду доставили двије апелације из његове надлежности, које се односе на исти чињенични и правни основ, Уставни суд је, у складу с чланом 31 став 1 Правила Уставног суда, донио одлуку да споји предмете бр. АП 1527/11 и АП 1828/11 у којима ће водити један поступак и донијети једну одлуку под бројем АП 1527/11.

5. На основу члана 22 ст 1 и 2 Правила Уставног суда, од Суда БиХ и Душана Иванчића (у даљњем тексту: тужиоца) 15. априла, 9. маја, 30. маја и 3. јуна 2011. године је затражено да доставе одговоре на апелацију.

6. Суд БиХ и тужилац су доставили одговоре на апелације 5. маја, 18. маја, 3. јуна и 10. јуна 2011. године.

7. На основу члана 26 став 2 Правила Уставног суда, одговори на апелацију су достављени апелантима 27. маја и 16. јуна 2011. године.

III. Чињенично стање

8. Чињенице предмета које произлазе из навода апеланата и докумената који су предочени Уставном суду могу да се сумирају на сљедећи начин.

9. Одлуком Комисије за имовинске захтјеве расељених лица и избјеглица (у даљњем тексту: Комисија) број 513-858-1/1 од 8. октобра 2002. године одбачен је захтјев тужиоца за поврат стана у Сарајеву у улици Трг Пере Косорића број 13 због ненадлежности за одлучивање. У образложењу одлуке је наведено да је тужилац остао послије 14. децембра 1995. године у активној служби у оружаним снагама ван територије Босне и Херцеговине. Стога је Комисија утврдила да се тужилац не сматра избјеглицом у складу с чланом 3 став 3 Правилника о потврђивању станарских права расељених лица и избјеглица, па је због ненадлежности одбацила захтјев тужиоца за поврат стана.

10. Одлуком Комисије број Р-513-858-1/1-90-1207 од 24. априла 2003. године одбијен је као неоснован захтјев тужиоца да се поново размотри Одлука Комисије број 513-858-1/1 од 8. октобра 2002. године.

11. Одлуком Комисије број Р-513-858-1/1-01-575/04 од 17. марта 2006. године одбачен је као недопуштен захтјев тужиоца да се поново разматра Одлука Комисије број Р-513-858-1/1-90-1207 од 24. априла 2003. године.

12. Против одлуке Комисије од 17. марта 2006. године тужилац је поднио тужбу коју је Вијеће за управне спорове Суда Босне и Херцеговине (у даљем тексту: Вијеће за управне спорове Суда БиХ) Пресудом број У-43/08 од 19. марта 2010. године одбило. У образложењу пресуде је наведено да је Вијеће за управне спорове Суда БиХ, испитујући правилност и законитост оспорене одлуке, нашло да је тужена правилно одлучила када је захтјев тужиоца да се поново разматра ранија одлука Комисије одбацило као недопуштен. Наиме, одредбом члана 41 став 3 Правилника о потврђивању станарских права расељених лица и избјеглица је прописано да лицу по чијем захтјеву је донесена одлука у поступку поновног разматрања не припада право да поново подноси захтјев за разматрање одлуке Комисије којом је одлучено о носиоцу станарског права на стан. Будући да је у конкретном случају одбачен захтјев да се поново разматра одлука Комисије од 24. априла 2003. године, односно да је о томе већ донесена одлука по мишљењу Вијећа, тужиоцу у складу с наведеним Правилником није дозвољено да подноси захтјев за поновно разматрање раније одлуке када је такав захтјев одлуком Комисије одбијен као неоснован.

13. Против наведене пресуде тужилац је поднио захтјев за преиспитивање који је Апелационо одјељење Суда БиХ Пресудом број Увл-44/10 од 28. јануара 2011. године уважило, преиначило пресуду Вијећа за управне спорове Суда БиХ број У-43/08 од 19. марта 2010. године тако што је тужба тужиоца уважена и поништена: Одлука Комисије број 513-858-1/1 од 8. октобра 2002. године, Одлука Комисије број Р-513-858-1/1-90-1207 од 24. априла 2003. године и Одлука Комисије број Р-513-858-1/1-01-575/04 од 17. марта 2006. године. Потврђено је да је тужилац власник стана у Сарајеву у улици Трг хероја број 13 (бивша улица Трг Пере Косорића) по основу Уговора закљученог 15. фебруара 1992. године под бројем 3513-2810-4, између тужиоца и државе СФРЈ-ССНО-Војне установе за управљање СФ ЈНА Београд, као предника „туженог” те је „тужени” дужан да трпи да се тужилац укњижи у јавне регистре, Књигу положених уговора зк. Канцеларије Општинског суда Сарајево, као власник са 1/1. Обавезани су надлежни судски и општински органи управе да тужиоца на његов захтјев и уз презентацију пресуде уведу у посјед

означене некретнине у року од 30 дана од подношења захтјева. Тужена је обавезана да тужиоцу накнади трошкове поступка.

14. У образложењу пресуде се наводи да Вијеће за управне спорове није испитало правилност и законитост оспорене одлуке Комисије, иако је према одредби члана 35 Закона о управним споровима БиХ наведена одлука требало да се испита у оквирима захтјева из тужбе, при чему суд није везан разлозима тужбе. Истакнуто је да је Вијеће за управне спорове Суда БиХ било дужно да оцијени и утврди да ли је оспоравани коначни управни акт ништав, те да је, ако утврди да су разлози ништавости садржани у првостепену управном акту, требало да цијени и законитост тога акта. Истакнуто је да је у оспореној пресуди Вијеће за управне спорове Суда БиХ испитивало само правилност и законитост оспорене одлуке у смислу тужиоачевог захтјева да се поново разматра ранија одлука Комисије, која га је одбацила као недопуштен. Наведено је да се Вијеће за управне спорове Суда БиХ није упуштало у оцјењивање цјелокупног управног поступка који му је претходио, као и правилност и законитост Одлуке Комисије број 513-858-1/1 од 8. октобра 2002. године којом је захтјев тужиоца за поврат стана одбачен због ненадлежности за одлучивање.

15. Истакнуто је да је поступање органа „тужене” произвело незаконите и неправилне одлуке јер се Комисија није упуштала у одлучивање о захтјеву тужиоца, будући да је својом Одлуком број 513-858-1/1 од 8. октобра 2002. године одбацила тужиоачев захтјев као недозвољен паушално оцјењујући да се тужилац не сматра избјеглицом јер је послје 14. децембра 1995. године остао у Војсци Југославије до 25. новембра 1999. године.

16. Апелационо одјељење Суда БиХ је истакло да је у примјени Европске конвенције за заштиту људских права и основних слобода (у даљњем тексту: Европска конвенција) за домаће органе релевантна пракса Европског суда за људска права (у даљњем тексту: Европски суд). По мишљењу Апелационог одјељења Суда БиХ, такав значај има пресуда *Ђокић против Босне и Херцеговине*. Апелационо одјељење је цитирало релевантне дијелове наведене пресуде.

17. Оцјењујући поступак доношења оспорених одлука тужена је утврдила да је приликом доношења одлука, посебно Одлуке број 513-858-1/1 од 8. октобра 2002. године, Комисија поступила супротно одредби члана 23 у вези с чланом 58 ст. 3 и 4 Закона о управном поступку, којима је прописано да, ако орган утврди да није надлежан, донијеће закључак којим ће одбацити поднесак због ненадлежности и закључак одмах доставити странци. Умјесто да поступи у складу са Законом о управном поступку, по мишљењу Апелационог одјељења тужена је донијела

рјешење о ненадлежности којим је одбијен захтјев тужиоца. Наведено је да је чланом 63 Правилника о условима и поступку за одлучивање захтјева за поврат непокретне имовине расељених лица и избјеглица (коначан пречишћени текст, Сарајево 2. децембра 2004. године) прописано да, одлучујући о захтјеву да се предмет поново разматра, Комисија може а) да одбаци захтјев као недозвољен, као неблаговремен или изјављен од неовлашћеног лица, б) да одбије захтјев као неоснован, ранију одлуку стави ван снаге, те изда нови сертификат.

18. По мишљењу Апелационог одјељења ни првостепени суд, а ни органи управе, нису цијенили одлучну околност да је тужилац стан купио на основу закљученог уговора о откупу стана, да је исплатио купопродајну цијену на коју је платио порез што значи да му по том основу припада право на враћање стана као његове имовине. Такође је утврђено да у предметном поступку нису правилно утврђене и оцијењене све одлучне чињенице, те да органи управе нису водили рачуна о примјени других прописа осим оних који су наведени у управним рјешењима. Стога је утврђено да Вијеће за управне спорове оспорену одлуку није могло да оцијени као закониту и одбије тужбу а да претходно, на начин прописан у члану 35 Закона о управним споровима Босне и Херцеговине (у даљњем тексту: ЗУСБиХ), не расправи одлучне чињенице и правна питања. Наведено је да органи управе и Вијеће за управне спорове нису правилно оцијенили одлучну чињеницу, тј. тужиочеву тврдњу да је наведени стан, чији је био носилац станарског права, откупио уговором од ЈНА, закљученим на основу Закона о стамбеном обезбјеђивању у ЈНА („Службени лист СФРЈ” број 84/90, који је ступио на снагу 6. јануара 1991. године) нити су ову околност цијенили с аспекта међународних стандарда и поштовања права и слобода грађана. Апелационо одјељење је навело да се, у смислу члана 1 Протокола број 1 уз Европску конвенцију, права из уговора о откупу стана, закључена у складу с наведеним законом, сматрају „имовином”, а свако физичко и правно лице има право да мирно ужива своју имовину и никоме не може да се одузме имовина осим ако то није у јавном интересу и под условима који су предвиђени законом и општим принципима међународног права. Ово правило представља опште правно начело да свако лице има заштићено право на мирно уживање имовине, те да тужилац управо тражи поврат стана по основу закљученог уговора о откупу стана, што значи да је његов захтјев требало да се оцијени с аспекта ових правила. Констатовано је да Анекс 7 Општег оквирног споразума за мир у БиХ (Споразум о избјеглицама и расељеним лицима) у члану 1 тачка 1 Првог поглавља предвиђа, између осталог, да сва избјегла и расељена лица имају право да се слободно врате у своје домове, а иста одредба односно право садржано је и у члану II/5 Устава БиХ (Анекс 4 наведеног споразума). Указано је и на члан 8 Европске конвенције.

19. Имајући у виду наведено, као и праксу Европског суда у предмету *Ђокић*, по оцјени Апелационог одјељења ирелевантно је за право на поврат имовине што се тужилац налазио у служби у Војсци Југославије јер је стан напустио у периоду од 30. априла 1991. године до 19. децембра 1998. године. Сходно томе, тужилац у смислу Закона о престанку примјене Закона о коришћењу напуштене имовине мора да се сматра избјеглицом мада му, сходно наведеној пракси Европског суда, овај услов није ни потребан за поврат права својине на потраживаном стану.

20. По мишљењу Апелационог вијећа Суда БиХ тужена је погрешно примијенила материјално право јер је о тужиочевом захтјеву за поврат стана одлучивала по основу Закона о престанку примјене Закона о напуштеним становима, односно на основу Правилника о потврђивању станарских права расељених лица и избјеглица. Наведено је да тужиочев захтјев није поднесен за враћање у посјед стана носиоца станарског права, већ је захтјев поднесен за враћање и мирно уживање имовине, те је тужена требала да одлучује сходно одредбама сопственог Правилника о условима и поступку о захтјевима за поврат непокретне имовине расељених лица и избјеглица.

Поступак пред Службом за стамбене и комуналне послове, послове обнове, развоја и заштите околине Општине Ново Сарајево

21. Рјешењем Службе за стамбене и комуналне послове, послове обнове, развоја и заштите околине Општине Ново Сарајево број 05-23-275/11 од 28. марта 2011. године дозвољено је да се предметни стан врати тужиоцу у својству власника. Првоапеланткињи је наложено да са свим члановима своје породице исели из стана и тако га, слободног од људи и ствари, врати тужиоцу у року од 15 дана од дана пријема рјешења. Наведено је да ће се, уколико у остављеном року не исели из предметног стана, приступити принудном извршењу уз асистенцију полиције. У образложењу рјешења се наводи да је Кантонална управа за стамбена питања 10. марта 2011. године прослиједила овој служби захтјев тужиоца за поврат стана, односно извршење Пресуде Суда БиХ број Увл-44/10 од 28. јануара 2011. године. Наведено је да је неспорно да постоји пресуда Суда БиХ која је обавезујућа за поступање свих органа у оквиру своје надлежности, те да је њоме потврђено својство власника стана у својини грађана, а да је тужилац уз презентацију наведене пресуде затражио увођење у свој стан који је био напуштен почев од 1992. године и као таквог користила су га лица која су уселила уз сагласност надлежног органа који је управљао и стамбеним фондом откупљених станова према Закону о стамбеном обезбјеђењу ЈНА.

22. Из информације коју је Служба за стамбене и комуналне послове, послове обнове, развоја и заштите околине Општине Ново Сарајево 6. маја 2011. године доставила Уставном суду произилази да је наведена Служба 26. априла 2011. године примила Одлуку Уставног суда о привременој мјери од 20. априла 2011. године. С тим у вези наведена Служба је истакла да је првоапеланткиња предметни стан добровољно напустила 14. априла 2011. године. Након тога, 15. априла 2011. године у посјед предметног стана је уведен тужилац, односно његов пуномоћник. Наведено је да је 22. априла 2011. године првоапеланткиња поднијела Захтјев за реизвршење Рјешења број 05-23-275/11 од 28. марта 2011. године и да је поступак по том захтјеву у току. Наведени захтјев првоапеланткиње достављен је тужиоцу на изјашњење.

IV. Апелација

а) Наводи из апелација

23. Првоапеланткиња наводи да су јој оспореном одлуком повријеђени право на правично суђење из члана II/3е) Устава Босне и Херцеговине и члана 6 Европске конвенције, право на приватни и породични живот из члана II/3ф) Устава Босне и Херцеговине и члана 8 Европске конвенције, као и право на имовину из члана II/3к) Устава Босне и Херцеговине и члана 1 Протокола број 1 уз Европску конвенцију. Другоапелант наводи да му је оспореним одлукама повријеђено право на правично суђење из члана II/3е) Устава Босне и Херцеговине и право на имовину из члана II/3к) Устава Босне и Херцеговине. Првоапеланткиња истиче да предметни стан користи на основу рјешења Генералштаба Армије РБиХ на основу ког је закључен уговор о коришћењу стана од 11. новембра 1997. године. Истиче да јој је као ратном војном инвалиду с 90% инвалидности, надовјерен/обновљен уговор о коришћењу стана 16. децембра 2005. године у складу с Упутством о поступку утврђивања права привременог корисника на обнову уговора о коришћењу стана и поступку контроле обновљених уговора о коришћењу стана („Службене новине ФБиХ” број 15/02). Наводи да је спорни стан проглашен напуштеним рјешењем Генералштаба Армије РБиХ од 24. септембра 1996. године. Другоапелант наводи да му је пресуда Суда БиХ „достављена” 30. марта 2011. године. По мишљењу апеланата Апелационо одјељење Суда БиХ није узело у обзир чињеницу да је тужилац ријешити своје стамбено питање, а посебно није тражио доказе од тужиоца о власништву стана у Београду у улици Делнегра Енгела број 13. Даље наводе да је тужилац професионално војно лице Војске Југославије, да је 22. децембра 1994. године унапријеђен у чин потпуковника Војске Југославије од 26. децембра 1994. године што је објављено у „Службеном војном листу Војске Југославије” број 1/95 од 26.

јануара 1995. године. Дугоапелант наводи да Апелационо одјељење Суда БиХ није омогућило учешће у предметном поступку законском заступнику другоапеланта, чиме су повријеђене одредбе ЗУС-а БиХ, тј. члан 52 наведеног закона. Сматрају да је Суд БиХ доношењем оспорене пресуде незаконито и мимо своје надлежности донио ту пресуду. По мишљењу апеланата Апелационо одјељење Суда БиХ се неосновано позива на пресуду *Ђокић против Босне и Херцеговине* јер се не ради о истој чињеничној и правној ситуацији. Наводе да је судска заштита обезбијеђена ван управног спора-поступка, те да је та права тужилац могао да потражује путем редовног суда у парничном поступку с обзиром да се ради о акту грађанско-правне а не управно-правне природе. Сматрају да је Суд БиХ поступио супротно одредбама члана 39а. и 39е. Закона о продаји станова на којим постоји станарско право. Такође, у смислу члана 3а. Закона о престанку примјене Закона о напуштеним становима тужилац се не сматра расељеним лицем и избјеглицом, те нема право на враћање предметног стана у посјед. Истичу да Суд БиХ није надлежан да утврђује право власништва на некретнинама и налаже упис права власништва у земљишне књиге или књиге положених уговора, те да је тиме прекорачио своју стварну надлежност. Константују да је у изреци оспорене пресуде наведено да је *тужена дужна да трпи ...* С тим у вези истичу да је тужена страна Комисија која не посједује земљишне књиге, књигу положених уговора, као ни Суд БиХ.

б) Одговор на апелације

24. У свом одговору на апелацију Суд БиХ је навео да је у конкретном случају потпуно и правилно утврђено чињенично стање и правилно примијењено материјално право.

25. У свом одговору на апелације тужилац је прво предложио да се споје апелације број АП 1527/11 и АП 1828/11 јер је оспорена одлука иста. Навео је да је у пресуди Суда БиХ правилно и потпуно утврђено чињенично стање, односно правилно примијењено материјално право. По мишљењу тужиоца остатак у служби у Војсци Југославије након 14. децембра 1995. године је потпуно ирелевантан за рјешавање ове правне ствари јер је такав услов дискриминаторан и Европска конвенција га не познаје. Истиче да је предметни стан стечена економска вриједност у смислу члана 1 Протокола број 1 уз Европску конвенцију. Сматра да акт Министарства одбране Републике Српске, којим је утврђено да је тужилац наводно ријешио своје стамбено питање, не може да има правну снагу доказа да је неко ријешио стамбено питање јер се акт заснива на низу страница испринтаних независно од акта који је овјерен.

V. Релевантни прописи

26. У Закону о управним споровима Босне и Херцеговине („Службени гласник БиХ” бр. 19/02, 88/07, 83/08 и 74/10) релевантне одредбе гласе:

Члан 52.

Недопуштен или неблаговремен захтјев за преиспитивање или захтјев који је поднијело неовлашћено лице, Апелационо одјељење ће одбацити рјешењем

Ако Апелационо одјељење не одбаца захтјев из става 1 овог члана, доставиће захтјев противној страници која може, у року који одреди Апелационо одјељење, поднијети одговор на захтјев.

У Правилнику о потврђивању станарских права расељених лица и избјеглица (пречишћени текст, Сарајево 8. октобар 2002. године) релевантне одредбе гласе:

Члан 1.

Овим правилником, ради потврђивања станарских права расељених лица и избјеглица у Комисији за имовинске захтјеве расељених лица и избјеглица (у даљњем тексту: Комисија), одређују се критерији на основу којих се разматрају захтјеви и доносе одлуке о захтјевима за потврђивање станарских права расељених лица и избјеглица, начин подношења захтјева за потврђивање станарских права, поступак одлучивања о захтјевима, утврђују садржај и форма одлуке о потврђивању станарских права, достављање одлука, одређује моменат од којег одлуке Комисије постају коначне, уређује поступак за поновно разматрање и извршење одлука и друга питања значајна за доношење одлука о захтјевима за потврђивање станарских права расељених лица и избјеглица.

Члан 3.

Избјеглицама и расељеним лицима, у смислу овог правилника, сматрају се сва лица која су напустила своје станове између 30. априла 1991. године и 4. априла 1998. године и која нису у посједу тих станова.

Статус избјеглице или расељеног лица који Комисији поднесу захтјев за поврат станарског права се претпоставља.

Изузетно од одредбе става 1. овог члана, не сматрају се избјеглицама и расељеним лицима лица која су након 14. децембра 1995. године остала у оружаним снагама других држава.

У Закону о престанку примјене Закона о напуштеним становима („Службене новине Федерације Босне и Херцеговине” бр. 11/98, 38/98, 12/99, 18/99, 27/99, 43/99, 31/01, 56/01, 15/02, 24/03, 29/03 и 81/09) релевантне одредбе гласе:

Члан 3. ст. 1. и 2. гласи:

Носилац станарског права на стану који је проглашен напуштеним или члан његовог породичног домаћинства као што је утврђено чланом 6. Закона о стамбеним односима, има право на повратак у складу са Анексом 7 Општег оквирног споразума за мир у Босни и Херцеговини.

Став 1. овог члана примјењује се само на носиоце станарског права који имају право да се врате у своје домове према члану 1. Анекса 7 Општег оквирног споразума за мир у Босни и Херцеговини. Особе које су напустиле своје станове између 30. априла 1991. године и 4. априла 1998. године сматрају се избјеглицама и расељеним лицима према Анексу 7 Општег оквирног споразума за мир у Босни и Херцеговини.

Члан 3а.

Изузетно од одредбе члана 3. ст. 1. и 2. Закона станови из стамбеног фонда бившег Федералног министарства одбране који су проглашени напуштеним на територији Федерације Босне и Херцеговине, а којима располаже Влада Федерације Босне и Херцеговине чији је носилац станарског права након 19. маја 1992. године остао у служби војног или цивилног лица у било којим оружаним снагама ван територије Босне и Херцеговине, не сматра се избјеглицом нити има право на поврат стана у Федерацији Босне и Херцеговине, изузев ако му је одобрен боравак у статусу избјеглице или други вид заштите који одговара том статусу у некој од земаља ван бивше СФРЈ прије 14. децембра 1995. године.

Избјеглицом се не сматра нити има право на поврат стана у Федерацији Босне и Херцеговине ни носилац станарског права на станове из става 1. овог члана, који је из истог стамбеног фонда бивше ЈНА или новоформираних фондова оружаних снага држава насталих на просторима бивше СФРЈ стекао ново станарско право или право које одговара том праву.

У Закону о продаји станова на којима постоји станарско право („Службене новине Федерације Босне и Херцеговине” бр. 27/97, 11/98, 22/99, 27/99, 7/00, 32/01, 61/01, 15/02, 54/04, 36/06, 45/07, 51/07, 72/08, 23/09 и 5/10) релевантне одредбе гласе:

Члан 27.

Право власништва на стан купац стјече уписом у земљишне књиге.

Члан 39.

Носилац права из купопродајног уговора закљученог са бившим ССНО-ом, на основу Закона о стамбеном обезбјеђењу у ЈНА („Службени лист СФРЈ”, број 84/90) и подзаконских аката за његово провођење, на стан који је на располагању Федералном министарству одбране закључио је правно обавезујући уговор ако је закључио писани уговор о откупу стана до 06. априла 1992. године и уговор доставио на овјеру надлежној пореској служби, те уколико је купопродајна цијена утврђена у складу са тада важећим законом и цијену измирио у цијелости у уговореном року.

Члан 39а.

Ако носилац станарског права на стану који је на располагању Владе Федерације Босне и Херцеговине тај стан користи легално и ако је прије 6. априла 1992. године закључио правно обавезујући уговор о откупу стана са Савезним секретаријатом за народну одбрану (ССНО) у складу са законима наведеним у члану 39. овог закона, Влада Федерације Босне и Херцеговине издаје налог да се носилац станарског права укњижи као власник стана у надлежном суду.

Члан 39е.

Носилац права из купопродајног уговора који је закључио правно обавезујући уговор из члана 39. став 1. Закона, а који је напустио стан у Федерацији Босне и Херцеговине и након тога из истог стамбеног фонда или новоформираних стамбених фондова оружаних снага држава насталих из бивше СФРЈ стекао ново станарско право или право које одговара том праву, стицањем новог стана раскинут је уговор о откупу стана у Федерацији Босне и Херцеговине, те нема право на упис права власништва на том стану.

Умјесто права на упис власништва носиоцу права из купопродајног уговора из става (1) овог члана припада накнада из става (3) овог члана.

Носилац права из купопродајног уговора који је закључио правно обавезујући уговор из члана 39. став 1. Закона који је након 14. децембра 1995. године остао у служби у оружаним снагама ван територије Босне и Херцеговине, а није стекао ново станарско право или право које одговара том праву, умјесто уписа права власништва по закљученом уговору има право на накнаду од Федерације Босне и Херцеговине у износу средстава уплаћених по уговору увећаних за припадајућу камату по виђењу.

Носилац права из купопродајног уговора који је закључио правно обавезујући уговор о откупу стана из члана 39. став 1. Закона за чији стан је садашњи корисник у складу са важећим законима закључио уговор о коришћењу стана или уговор о

откупу стана, умјесто уписа права власништва на стан има право на накнаду од Федерације Босне и Херцеговине утврђену на начин из става 2. овог члана, изузев носиоца права купопродајног уговора из става 1. овог члана.

(Напомена: пречишћени текст релевантних одредби Закона о престанку примјене Закона о напуштеним становима и Закона о продаји станова на којима постоји станарско право начињен је само за потребе ове одлуке.)

VI. Допустивост

27. При испитивању допустивости апелације број АП 1527/11 у односу на рјешење Службе за стамбене послове, послове обнове, развоја и заштите околине Општине Ново Сарајево број 05-23-275/11 од 28. марта 2011. године Уставни суд је пошао од одредаба члана VI/36) Устава Босне и Херцеговине и члана 16 ст. 1 и 4 тачка 15 Правила Уставног суда.

Члан VI/36) Устава Босне и Херцеговине гласи:

Уставни суд, такође, има апелациону надлежност у питањима која су садржана у овом уставу кад она постану предмет спора због пресуде било којег суда у Босни и Херцеговини.

Члан 16 ст. 1 и 4 тачка 15 Правила Уставног суда гласи:

1) Уставни суд може разматрати апелацију само ако су против пресуде, односно одлуке која се њоме повија, исцрпљени сви дјелотворни правни лијекови могући према закону и ако се поднесе у року од 60 дана од дана када је подносилац апелације примио одлуку о посљедњем дјелотворном правном лијеку којег је користио.

4) Апелација није допустива и ако постоји неки од сљедећих случајева:

(15) апелант није исцрпио правне лијекове могуће према закону;

28. Сходно правилу о исцрпљивању правних лијекова, апелант мора да дође до коначне одлуке. Коначна одлука представља одговор на задњи правни лијек, који је дјелотворан и адекватан да испита нижестепену одлуку како у чињеничном, тако и у правном погледу. При томе апелант одлучује о томе да ли ће користити правни лијек без обзира на то да ли је ријеч о редовном или ванредном правном лијеку. Одлуком, којом је правни лијек одбачен зато што апелант није испоштовао формалне захтјеве правног лијека (рок, плаћање такси, форма или испуњење других законских услова), не може да се сматра коначном, а правни лијек исцрпљеним. Коришћење таквог правног лијека не прекида рок од 60 дана прописан чланом 16

став 1 Правила Уставног суда (види одлуке Уставног суда број *АП 283/03* од 14. октобра 2004. године и *АП 106/04* од 18. јануара 2005. године).

29. Уставни суд, из документације приложене уз апелацију и навода првоапеланткиње, закључује да је у предметном поступку првоапеланткиња пропустила да искористи расположиви дјелотворни правни лијек, односно да у складу с поуком о правном лијеку против Рјешења број *05-23-275/11* од 28. марта 2011. године у остављеном року изјави жалбу Управи за имовинскоправне послове, Сарајево. Пропустом да изјави жалбу апеланткиња се лишила могућности да дође до коначне одлуке која би могла да буде предмет ког апелационо испитује Уставни суд. Сходно томе, пошто није испуњен услов исцрпљивања свих правних лијекова могућих сходно закону, апелација у овом дијелу не може да се разматра.

30. Имајући у виду одредбу члана 16 став 4 тачка 15 Правила Уставног суда, сходно којој ће се апелација одбацити као недопуштена уколико апелант није исцрпио правне лијекове могуће према закону, Уставни суд је одлучио као у диспозитиву ове одлуке.

31. У односу на допустивост апелација у односу на Пресуду Суда БиХ број Увл-44/10 од 28. јануара 2011. године Уставни суд напомиње да, у складу с чланом VI/36) Устава Босне и Херцеговине, Уставни суд, такође, има апелациону надлежност у питањима која су садржана у овом уставу када она постану предмет спора због пресуде било ког суда у Босни и Херцеговини.

32. У складу с чланом 16 став 1 Правила Уставног суда, Уставни суд може да разматра апелацију само ако су против пресуде, односно одлуке која се њоме оспорава, исцрпљени сви дјелотворни правни лијекови могући сходно закону и ако се поднесе у року од 60 дана од дана када је подносилац апелације примио одлуку о посљедњем дјелотворном правном лијеку који је користио.

33. Дакле, у конкретном случају предмет оспоравања апелацијама је Пресуда Суда БиХ број Увл-44/10 од 28. јануара 2011. године, против које нема других дјелотворних правних лијекова могућих сходно закону. Оспорену пресуду првоапеланткиња је примила 12. фебруара 2011. године, а апелацију је поднијела 1. априла 2011. године, дакле у року од 60 дана, како је прописано чланом 16 став 1 Правила Уставног суда.

34. У односу на другоапеланта Уставни суд налази да из информације Суда БиХ од 10. јуна 2011. године произилази да је Суд БиХ другоапеланту доставио Пресуду број У-43/08 од 19. марта 2010. године, али да му није доставио Пресуду Увл-44/10 од 28. јануара 2011. године. Другоапелант наводи да му није омогућено да учествује

у предметном поступку чиме је повријеђено његово право на приступ суду. Уставни суд налази да је оспореном пресудом надлежним органима другоапеланта наложено да предузму релевантне правне радње с циљем да се изврши оспорена пресуда. Из наведеног произилази да је Суд БиХ оспореном пресудом у предметном поступку одлучивао о уставним правима и обавезама другоапеланта. Сходно томе, како другоапелант указује да му је оспорена пресуда достављена 30. марта 2011. године, а апелација поднесена 20. априла 2011. године, те да из информације Суда БиХ неспорно произилази да другоапеланту није уручена оспорена пресуда иако се њоме одлучивало о његовим уставним правима и обавезама, Уставни суд сматра да је апелација поднесена у року од 60 дана, како је прописано чланом 16 став 1 Правила Уставног суда.

35. На крају, апелације у овом дијелу испуњавају и услове из члана 16 ст. 2 и 4 Правила Уставног суда, јер нису очигледно (*prima facie*) неосноване, нити постоји неки други формални разлог због којег апелације нису допустиве.

36. Имајући у виду одредбе члана VI/36) Устава Босне и Херцеговине и члана 16 ст. 1, 2 и 4 Правила Уставног суда, Уставни суд је утврдио да предметне апелације у овом дијелу испуњавају услове у погледу допустивости.

VII. Меритум

37. Првоапеланткиња сматра да је оспореном пресудом дошло до повреде права на правично суђење из члана II/3е) Устава Босне и Херцеговине и члана 6 став 1 Европске конвенције, права на приватни и породични живот из члана II/3ф) Устава Босне и Херцеговине и члана 8 Европске конвенције, као и права на имовину из члана II/3к) Устава Босне и Херцеговине и члана 1 Протокола број 1 уз Европску конвенцију. Другоапелант сматра да је оспореном пресудом дошло до повреде права на правично суђење из члана II/3е) Устава Босне и Херцеговине и права на имовину из члана II/3к) Устава Босне и Херцеговине.

Право на правично суђење

Члан II/3 Устава Босне и Херцеговине у релевантном дијелу гласи:

Сва лица на територији Босне и Херцеговине уживају људска права и слободе из става 2. овог члана, што укључује:

е) Право на правично саслушање у грађанским и кривичним стварима и друга права у вези са кривичним поступком.

Члан 6 став 1 Европске конвенције у релевантном дијелу гласи:

1. Приликом утврђивања грађанских права и обавеза или основаности било какве кривичне оптужбе против њега, свако има право на правично суђење и јавну расправу у разумном року пред независним и непристраним, законом установљеним судом.

38. У конкретном случају поступак се односи на питање поврата предметног стана, који је додијељен првоапеланткињи, тужиоцу. Дакле, у предметном поступку се одлучивало о грађанским правима и обавезама првоапеланткиње, те је члан 6 став 1 Европске конвенције примјењив.

39. У односу на другоапеланта, Уставни суд, прије свега, подсећа на свој став да државни органи и јавна власт, као учесници судских поступака, не уживају права из Европске конвенције, али да уживају гаранције људских права из Устава Босне и Херцеговине (види Уставни суд, Одлука о допустивости и меритуму број АП 39/03 од 27. фебруара 2004. године, објављена у „Службеном гласнику БиХ” број 19/04, доступна на web-страници Уставног суда www.ustavnisud.ba). Стога, како је оспореном одлуком утврђена обавеза за надлежне органе другоапеланта произишати да се у предметном поступку одлучивало о уставним правима и обавезама другоапеланта, те да је примјењив члан II/3е) Устава Босне и Херцеговине.

40. Уставни суд указује да сходно пракси Европског суда за људска права и Уставног суда задатак ових судова није да преиспитују закључке редовних судова у погледу чињеничног стања и примјене материјалног права (види Европски суд, *Pronina против Русије*, одлука о допустивости од 30. јуна 2005. године, апликација број 65167/01). Наиме, Уставни суд није надлежан да супституише редовне судове у процјени чињеница и доказа, већ је генерално задатак редовних судова да оцијене чињенице и доказе које су извели (види Европски суд, *Thomas против Уједињеног Краљевства*, пресуда од 10. маја 2005. године, апликација број 19354/02). Задатак Уставног суда је да испита да ли је евентуално дошло до повреде или занемаривања уставних права (право на правично суђење, право на приступ суду, право на дјелотворан правни лијек и др.), те да ли је примјена закона била, евентуално, произвољна или дискриминаторска. Дакле, у оквиру апелационе надлежности Уставни суд се бави искључиво питањем евентуалне повреде уставних права или права из Европске конвенције у поступку пред редовним судовима, па ће у конкретном случају Уставни суд испитати да ли је поступак у цјелини био правичан на начин на који то захтијева члан 6 став 1 Европске конвенције (види Уставни суд, Одлука број АП 20/05 од 18. маја 2005. године, објављена у „Службеном гласнику БиХ” број 58/05).

41. Уставни суд ће као прво испитати оспорену пресуду у односу на наводе другоапеланта да му је повријеђено право на приступ суду јер му није омогућено да учествује у предметном поступку. С тим у вези Уставни суд подсећа да право на правично суђење не садржи изричиту гаранцију права на приступ суду, али да обезбјеђује свакоме право да било који правни захтјев у вези са својим правима и обавезама изнесе пред суд. Било би несхватљиво да право на правично суђење даје процедуралне гаранције странкама у текућој парници, а да прво не заштити оно што само по себи омогућава корист од таквих гаранција, тј. приступ суду.

42. Уставни суд налази да је оспореном пресудом Апелационо одјељење Суда БиХ одлучивало поводом тужиоачевог захтјева да се преиспита пресуда Вијећа за управне спорове Суда БиХ број У-43/08 од 19. марта 2010. године, коју је неспорно Суд БиХ доставио другоапеланту. Даље, Уставни суд налази да је оспореном пресудом одлучивано о уставним правима и обавезама другоапеланта јер му је наложено да предузме одговарајуће правне радње с циљем да се изврши наведена пресуда.

43. Уставни суд констатује да је одредбом члана 52 Закона о управним споровима Босне и Херцеговине прописано да ће се, ако Апелационо одјељење не одбаца захтјев за преиспитивање, доставити захтјев противној странци која може у року који одреди то одјељење да поднесе одговор на захтјев.

44. У конкретном случају неспорно је да другоапеланту, у смислу одредбе члана 52 став 2 ЗУС БиХ, тужиоачев захтјев за преиспитивање није достављен. Штавише, другоапеланту није достављена ни оспорена пресуда иако је њома другоапеланту наложено да предузме одговарајуће правне радње с циљем да се изврши пресуда. Дакле, произилази да је оспореном пресудом Апелационо одјељење Суда БиХ одлучивало о уставним правима и обавезама другоапеланта, али да му при томе није омогућило да учествује у поступку. Стога Уставни суд налази да је у конкретном случају дошло до повреде другоапелантовог права на приступ суду као једног од принципа права на правично суђење из члана II/3е) Устава Босне и Херцеговине.

45. Даље ће Уставни суд размотрити наводе првоапеланткиње у односу на произвољно утврђено чињенично стање и произвољну примјену материјалног права. С тим у вези Уставни суд налази да је оспореном пресудом преиначена Пресуда Вијећа за управне спорове Суда БиХ број У-43/08 од 19. марта 2010. године тако да је тужиоачев захтјев уважен и поништене одлуке Комисије од 8. октобра 2002. године, 24. априла 2003. године и 17. марта 2006. године. Даље, Суд БиХ је оспореном пресудом потврдио да је тужилац власник предметног стана, те да је „тужени” дужан да трпи да се тужилац укњижи у јавне регистре, Књигу положених уговора зк.

Канцеларије Општинског суда Сарајево, као власник са 1/1. Обавезани су надлежни судски и општински органи управе да тужиоца, у складу с наведеном пресудом, уведу у посјед стана.

46. Апелационо одјељење Суда БиХ је одлучило на наведени начин јер је утврдило да је Вијеће за управне спорове Суда БиХ одлучивало о захтјеву тужиоца само с аспекта захтјева да се поново разматра ранија одлука Комисије која је захтјев одбацила као недопуштен не упуштајући се у оцјењивање цјелокупног управног поступка који му је претходио, односно у оцјењивање правилности и законитости одлуке Комисије од 8. октобра 2002. године. По мишљењу Апелационог одјељења Суда БиХ поступање органа тужене је произвело незаконите и неправилне одлуке јер се Комисија није упуштала у одлучивање о захтјеву тужиоца већ га је одлуком од 8. октобра 2002. године одбацила због ненадлежности за одлучивање. Даље је Апелационо одјељење Суда БиХ нашло да је Комисија паушално оцијенила да се тужилац не сматра избјеглицом јер је послје 14. децембра 1995. године остао у Војсци Југославије до 25. новембра 1999. године.

47. Уставни суд налази да је Комисија као разлог да донесе одлуку од 8. октобра 2002. године, одлучујући о захтјеву тужиоца за поврат предметног стана, утврдила да је тужилац послје 14. децембра 1995. године остао у активној војној служби у оружаним снагама ван територије Босне и Херцеговине, те да се стога у смислу члана 3 став 3 Правилника о потврђивању станарских права расељених лица и избјеглица не сматра избјеглицом. Будући да је Комисија по захтјеву за поврат стана надлежна да одлучује искључиво о захтјевима расељених лица и избјеглица, а како је утврђено да тужилац то није, Комисија је одбацила његов захтјев због ненадлежности. С тим у вези, Уставни суд запажа да је члан 3 став 3 Правилника о потврђивању станарских права суштински идентичан с одредбама члана 3а. Закона о престанку примјене Закона о напуштеним становима.

48. Из оспорене одлуке произилази да је по мишљењу Апелационог одјељења Суда БиХ Комисија била надлежна да одлучује о апелантовом захтјеву тако што је требало да га третира као захтјев за поврат непокретне имовине а не као захтјев за поврат стана, те у складу с тим примијенити релевантан Правилник. Стога је Апелационо одјељење Суда БиХ, имајући у виду пресуду *Ђокић*, тужиоцу потврдило његово власништво на предметном стану и обавезало „туженог” да га врати у посјед стана.

49. Међутим, Уставни суд напомиње да је Европски суд у пресуди *Ђокић*, у дијелу у ком даје увод у погледу војних станова, истакао да они који су купили војне станове, који се налазе на територији Федерације Босне и Херцеговине нису могли да упишу

своје право власништва и остали су, строго узевши, носиоци станарског права. При томе је Европски суд констатовао да, према домаћем закону уговор о купопродаји сам по себи не преноси право власништва на купца. Имајући у виду наведено Уставни суд је у својој Одлуци *У 15/11* од 30. марта 2012. године (види Уставни суд, Одлука о допустивости и меритуму *У 15/11* од 30. марта 2012. године, доступна на web-страници Уставног суда www.ustavnisud.ba) констатовао да је Европски суд, узимајући у обзир домаће право, прихватио да се у предмету *Ђокић* не ради о власништву у правом смислу ријечи већ о тзв. специјалној категорији носилаца станарског права на које се, према домаћем закону, примјењује одредба члана 3а. Закона о престанку примјене Закона о напуштеним становима. Међутим неспорно је, како је и Европски суд навео, а и Уставни суд у својим бројним одлукама, да ово право (станарско право) представља имовинско право у смислу одредбе члана 1 Протокола број 1 уз Европску конвенцију и као такво ужива заштиту.

50. Даље, Уставни суд напомиње да се у Одлуци *У 15/11* овај суд бавио питањем војних станова кроз оцјену уставности релевантних одредби домаћег права које регулишу ову материју, а у свјетлу пресуде *Ђокић*. У тој одлуци Уставни суд је реафирмисао своје раније ставове изражене у Одлуци број *У 83/03* у којој је Уставни суд одлучивао о уставности одредбе члана 3а. Закона о престанку примјене Закона о напуштеним становима, те закључио да лишавање имовине носиоца права на „ЈНА становима”, ако им се под условима из наведене одредбе онемогући поврат у стан, задовољава принцип пропорционалности односно да успоставља правичну равнотежу између интереса носиоца права и јавног интереса. Међутим, слиједећи пресуду *Ђокић* као и стандарде Европске конвенције у Одлуци *У 15/11* Уставни суд је нашао да лишавање имовине без одговарајуће накнаде не би успоставило правичну равнотежу између интереса носиоца права и јавног интереса јер би такви носиоци права морали да носе „посебан и прекомјеран терет”, што није у складу са стандардима Европске конвенције уколико не постоје изузетни разлози који би оправдали лишавање имовине без одговарајуће накнаде. Даље у тој одлуци Уставни суд је нашао да је одредба члана 39а. у складу с одредбом члана II/3к) Устава Босне и Херцеговине јер постоји правична равнотежа између јавног интереса и носилаца права који умјесто поврата у станове и укњижбе права власништва имају право на накнаду у смислу одредбе члана 39е. Закона о продаји станова на којим постоји станарско право. Међутим, Уставни суд је подржао став Европског суда о томе да накнада коју прописује одредба члана 39е. Закона о продаји станова на којима постоји станарско право није адекватна, те да стога не успоставља правичну равнотежу између јавног интереса и интереса носиоца права због чега није у складу

с одредбом члана 1 Протокола број 1 уз Европску конвенцију и одредбом члана II/3к) Устава Босне и Херцеговине.

51. Имајући у виду наведено Уставни суд налази да је у конкретном случају Апелационо одјељење Суда БиХ пропустило да у конкретном случају примјени одредбу члана 3а. Закона о престанку примјене Закона о напуштеним становима која регулише питање поврата тзв. војних станова оним носиоцима станарских права који су након 19. маја 1992. године остали у служби војног лица у било којим оружаним снагама ван територије Босне и Херцеговине. Уставни суд понавља да наведену одредбу није проблематизовао ни Европски суд у пресуди *Ђокић*. Наиме, суштина пресуде *Ђокић* је да се подносиоцу пријаве омогући адекватна компензација због лишавања права на поврат станова (реституцију). Уставни суд понавља свој став изражен у Одлуци У 15/11 да по систему Европске конвенције националне власти су те које дају иницијалну процјену и постојање проблема од јавног интереса који захтијева мјере лишавања имовине и корективних поступака који се требају подузети. Дакле држава према систему Европске конвенције има широк степен слободне процјене при одређивању тога шта је од општег интереса поводом рјешавања сложених питања као што је и питање поврата тзв. војних станова. Уставни суд сматра да је и члан 3а. Закона о престанку примјене Закона о напуштеним становима резултат такве слободе процјењивања и већ је у својој Одлуци У 83/03 утврдио да је у складу са чланом 1 Протокола број 1 уз Европску конвенцију јер успоставља правичну равнотежу између јавног интереса и носилаца станарског права.

52. На основу свега наведеног, а имајући у виду принципе Европске конвенције као и пресуду *Ђокић*, по мишљењу Уставног суда Апелационо одјељење Суда БиХ је произвољно примјенило материјално право чиме је дошло до повреде првоапеланткињиног права на правично суђење из члана II/3е) Устава Босне и Херцеговине и члана 6 став 1 Европске конвенције, као и уставног права другоапеланта на правично суђење из члана II/3е) Устава Босне и Херцеговине.

Остали наводи

53. Уставни суд неће разматрати наводе апеланата о повреди права на дом и права на имовину с обзиром да су и ти наводи у суштину исти као и наводи који се односе на повреду права на правично суђење из члана II/3е) Устава Босне и Херцеговине и члана 6 став 1 Европске конвенције, а што је Уставни суд већ размотрио у овој одлуци.

VIII. Закључак

54. Уставни суд закључује да је Апелационо одјељење Суда БиХ произвољном примјеном материјалног и процесног права повриједило првоапеланткињина права на правичан поступак из члана II/3е) Устава Босне и Херцеговине и члана 6 став 1 Европске конвенције, као и другоапелантово уставно право на приступ суду из члана II/3е) Устава Босне и Херцеговине.

55. На основу члана 61 ст. 1 и 2 и члана 64 став 1 Правила Уставног суда, Уставни суд је одлучио као у диспозитиву ове одлуке.

56. Сходно члану VI/5 Устава Босне и Херцеговине, одлуке Уставног суда су коначне и обавезујуће.

Предсједник
Уставног суда Босне и Херцеговине
Проф. др Миодраг Симовић

Predmet broj AP 4949/11

**ODLUKA O
DOPUSTIVOSTI I
MERITUMU**

Apelacija „Nove banke” a.d. Banjaluka podnesena protiv Presude Vrhovnog suda Republike Srpske broj 71 0 Ps 009909 09 Rev od 27. listopada 2011. godine

Odluka od 15. svibnja 2012. godine

Ustavni sud Bosne i Hercegovine u Vijeću od pet sudaca, u predmetu broj **AP 4949/11**, rješavajući apelaciju „Nove banke” a.d. Banjaluka, na temelju članka VI/3.(b) Ustava Bosne i Hercegovine, članka 59. stavak 2. točka 2. i članka 61. st. 1. i 3. Pravila Ustavnog suda Bosne i Hercegovine („Službeni glasnik Bosne i Hercegovine” br. 60/05, 64/08 i 51/09), u sastavu:

Miodrag Simović, predsjednik

Valerija Galić, dopredsjednica

Seada Palavrić, dopredsjednica

Mato Tadić, sudac

Mirsad Ćeman, sudac

na sjednici održanoj 15. svibnja 2012. godine donio je

ODLUKU O DOPUSTIVOSTI I MERITUMU

Odbija se kao neutemeljena apelacija „Nove banke” a.d. Banjaluka podnesena protiv Presude Vrhovnog suda Republike Srpske broj 71 0 Ps 009909 09 Rev od 27. listopada 2011. godine.

Donošenjem ove odluke prestaje važiti Odluka Ustavnog suda Bosne i Hercegovine o privremenoj mjeri broj AP 4949/11 od 23. veljače 2012. godine.

Odluku objaviti u „Službenom glasniku Bosne i Hercegovine”, „Službenim novinama Federacije Bosne i Hercegovine”, „Službenom glasniku Republike Srpske” i u „Službenom glasniku Distrikta Brčko Bosne i Hercegovine”.

Obrazloženje

I. Uvod

1. „Nova banka” a.d. Banjaluka (u daljnjem tekstu: apelantica) iz Banjaluke, koju zastupa Ljiljana Božičić-Popović, odvjetnica iz Banjaluke, podnijela je 22. prosinca 2011. godine Ustavnom sudu Bosne i Hercegovine (u daljnjem tekstu: Ustavni sud) apelaciju

protiv Presude Vrhovnog suda Republike Srpske (u daljnjem tekstu: Vrhovni sud) broj 71 0 Ps 009909 09 Rev od 27. listopada 2011. godine. Apelantica je 23. siječnja 2012. godine podnijela zahtjev za donošenje privremene mjere kojom bi Ustavni sud odredio posebnu mjeru zabrane izvršenja presude Vrhovnog suda do donošenja odluke o apelaciji. Apelantica je 24. siječnja i 2. travnja 2012. godine dopunila apelaciju.

II. Postupak pred Ustavnim sudom

2. Na temelju članka 22. st. 1. i 2. Pravila Ustavnog suda, od Vrhovnog suda i tužitelja-protutuženog „Kings export-importa” d.o.o. Banjaluka (u daljnjem tekstu: tužitelj-protutuženi) zatraženo je 3. veljače 2012. godine da dostave odgovore na apelaciju.
3. Vrhovni sud i tužitelj-protutuženi dostavili su odgovor na apelaciju 7. i 8. veljače 2012. godine.
4. Na temelju članka 26. stavak 2. Pravila Ustavnog suda, odgovori na apelaciju prosljeđeni su apelantici 6. travnja 2012. godine.
5. Ustavni sud je na sjednici Malog vijeća, održanoj 23. veljače 2012. godine, u predmetu broj AP 4949/11 donio Odluku o privremenoj mjeri kojom je usvojio apelantičin zahtjev za donošenje privremene mjere i odgodio izvršenje Presude Vrhovnog suda broj 71 0 Ps 009909 09 Rev od 27. listopada 2011. godine do donošenja odluke o apelaciji.

III. Činjenično stanje

6. Činjenice predmeta koje proizlaze iz apelantičinih navoda i dokumenata predočenih Ustavnom sudu mogu se sumirati na sljedeći način:
7. Presudom Osnovnog suda u Banjaluci (u daljnjem tekstu: Osnovni sud) broj 1171 Ps 009 909 07 Ps od 17. prosinca 2008. godine u ponovnom postupku odbijen je tužbeni zahtjev tužitelja-protutuženog kojim je tražio da se obveže apelantica da mu na ime naknade štete isplati iznos od 96.665,60 KM sa zakonskim zateznim kamatama, te troškove postupka u iznosu od 10.010,00 KM. Istom presudom Osnovni sud je obvezao tužitelja-protutuženog da apelantici naknadi iznos od 54.184,40 KM sa zakonskom zateznom kamatom i da joj naknadi troškove postupka u iznosu od 3.820,00 KM sa zakonskom zateznom kamatom.
8. U obrazloženju presude Osnovni sud je istaknuo da nije sporno da su tužitelj-protutuženi i apelantica bili u poslovnom odnosu na temelju ugovora o obavljanju platnog prometa u poslovima prihvaćanja platnih kartica „MasterCard” od 28. studenog 2002. godine (u daljnjem tekstu: ugovor) iz kojeg slijedi da se apelantica obvezala da će postaviti uređaj EFT-POS-terminal (uređaj koji omogućava plaćanje robe i usluga, u daljnjem

tekstu: POS-terminal), a da se tužitelj-protutuženi obvezao da će prigodom prodaje robe, odnosno davanja usluga na zahtjev korisnika transakcija prihvatiti kartice iz programa „MasterCard”, kao instrumente bezgotovinskog plaćanja. Dalje, nije sporno da je POS-terminal apelantica postavila u kazinu „Romanov”, da je u razdoblju od 14. do 20. siječnja 2003. godine izvršen veliki broj transakcija u ukupnom iznosu od 150.850,00 KM, te da je apelantica svojim nalogom prenijela iznos od 97.000,00 KM sa računa tužitelja-protutuženog na svoj račun do okončanja policijske istrage (apelantica je podnijela kaznenu prijavu protiv tužitelja-protutuženog). Međutim, sporno je je li apelantica dužna tužitelju-protutuženom naknaditi štetu u iznosu od 97.000,00 KM (iznos koji je apelantica prenijela na svoj račun) nastalu kao rezultat neispunjenja obveza iz ugovora, odnosno je li tužitelj-protutuženi dužan apelantici naknaditi štetu u iznosu od 54.184,40 KM, koja je nastala kao rezultat nepravilnog korištenja POS-terminala suprotno odredbama ugovora. Dakle, sporna je pravilnost odobrenih financijskih transakcija, tj. jesu li transakcije nastale korištenjem POS-terminala suprotno odredbama ugovora.

9. Osnovni sud je istaknuo da iz izvotka sa POS-terminala proizlazi da je u razdoblju od 28. studenog 2002. godine do 21. siječnja 2003. godine obavljeno ukupno 219 transakcija od čega samo u razdoblju od 14. do 21. siječnja 2003. godine 188 transakcija u ukupnom iznosu od 150.850,00 KM. Iz transakcijskog loga proizlazi da se 18 puta pojavila poruka „oduzeti karticu”; da se 36 puta pojavila poruka „nema dovoljno sredstava”; da se 17 puta pojavila poruka „pozvati banku izdavatelja kartice”; te da se 15 puta pojavila poruka „sumnjiva transakcija”. Iz izjave svjedoka I.T. (osoba koja se bavi pitanjem prijevera u sustavu „MasterCard”) slijedi da je ona napravila izvadak svih spornih transakcija za 2002. i 2003. godinu i od 106 spornih transakcija 76% glasi na kazino „Romanov”, što predstavlja vrlo visok stupanj spornih transakcija. Iz izjave svjedoka S.R. (uposlen kod apelantice na poslovima u svezi sa kartičnim poslovanjem) slijedi da je u siječnju 2003. godine uočeno prijeverno ponašanje na taj način što su strane banke osporavale transakcije ostvarene u apelantičinoj mreži, da se u početku nije moglo locirati gdje su te prijeverne radnje izvršene, da je u suradnji sa drugim bankama otkriveno da se većina prijevernih radnji desila u Banjaluci, da su u razdoblju od 20. prosinca 2002. godine do 22. siječnja 2003. godine uočene neregularne stvari koje se odnose na kazino „Romanov” u opsegu od 85% u odnosu na ukupan novčani iznos, da je apelantica, zajedno sa Unicredit Zagrebačkom bankom d.d. Mostar, podnijela kaznenu prijavu protiv N.N. izvršitelja, da je tužiteljstvo otvorilo istragu, te da je jasno da je tužitelj-protutuženi stavio POS-terminal na raspolaganje stručnom kriminalcu koji je mogao isprobati razne varijante kako da „počisti” određeni broj računa. Dalje, iz izjave svjedoka D.J. (u to vrijeme bio zaposlen kod apelantice) proizlazi da se u slučaju kazino „Romanov” radilo o neuobičajeno velikom broju autorizacija sa različitim karticama u kratkom vremenskom razdoblju, te da apelantica nije primila niti jedan poziv

od kazina „Romanov” kojim bi bila obaviještena o postojanju takvih transakcija. Iz izjave svjedoka B.B. u svezi sa slučajem kazino „Romanov” slijedi da je riječ o slučaju koji je poznat u BiH po prijevarnim radnjama sa platnim karticama, i to sa terminalima triju banaka, te da se u listingu ne može naći niti jedna transakcija koja nije sporna. Iz izjave vještaka financijske struke slijedi da je sporno razdoblje od 14. do 20. siječnja 2003. godine, da je u tom razdoblju obavljen veliki broj transakcija u vrijednosti od 152.250,00 KM, da je apelantica u razdoblju od 16. do 29. siječnja 2003. godine odobrila sredstva po osnovi elektronskih transakcija nastalih na POS-terminalu, da je apelantica iznos od 96.065,60 KM sa računa tužitelja-protutuženog prenijela na svoj račun zbog toga što korišteni broj kartice na POS-terminalu nije nastao kao rezultat korištenja kartice, nego da su novčana sredstva u iznosu od 150.850,00 KM rezultat ručnog unosa, ali da se o pojedinostima u svezi sa ručnim unosom ne može izjasniti. Osnovni sud je naveo da je prihvatio nalaz vještaka u svezi sa ukupnim iznosom transakcija i iznosom novčanih sredstava koje je apelantica prenijela na svoj račun. U odnosu na ostali dio nalaza, Osnovni sud je istaknuo da ga nije prihvatio zato što vještak nije stručan glede kartičnog poslovanja. Dalje, iz kaznene prijave vidljivo je da je, osim apelantice, isti problem imala Unicredit Zagrebačka banka d.d. Mostar, i to zbog ručnog unošenja podataka. Iz spisa Općinskog suda u Mostaru slijedi da je vođen parnični postupak kod tog suda po tužbi tužitelja-protutuženog protiv Unicredit Zagrebačke banke d.d. Mostar u kojem je tužitelj potraživao iznos od 97.540,00 KM na ime naknade štete, po osnovi ugovora o prihvaćanju platnih kartica kao sredstva bezgotovinskog plaćanja. Također je iz spisa vidljivo da su transakcije nastale korištenjem POS-terminala Unicredit Zagrebačke banke d.d. Mostar na identičan način kao i u ovom postupku samo za razdoblje od 14. do 23. studenog 2002. godine. Dakle, prvo su nastale sporne transakcije kod Zagrebačke banke, pa kod apelantice.

10. Osnovni sud je naveo da iz izjava saslušanih svjedoka, kojim je poklonio vjeru, slijedi da su sporne transakcije vršene na POS-terminalu kod tužitelja-protutuženog protivno odredbama ugovora. Činjenica da su sporne transakcije prošle kroz POS-terminal, te da je za njih konstatirano da je transakcija provedena ne znači da su provedene na propisani način, jer je POS-terminal uređaj kao svaki drugi uređaj, odnosno obična stvar kojom čovjek može manipulirati kako bi postigao cilj koji želi, a to su činile osobe koje su uposlene kod tužitelja-protutuženog. Te osobe su manipulirale podacima unoseći ih u POS-terminal i postizale to da u jednom momentu transakcija bude potvrđena, ali da ovakvo njihovo ponašanje nije moglo stvoriti obvezu prema apelantici. Dakle, bitno je to da je tužitelj-protutuženi, ili njegove ovlaštene osobe, grubo zloupotrijebio svoje ovlasti zbog kojih je transakcija bila potvrđena, odnosno odobrena kroz POS-terminal. Osnovni sud je naveo da je člankom 7. ugovora, između ostalog, propisano da banka neće odobravati sredstva iz elektronskih transakcija sa karticama nastala na prodajnom mjestu primatelja kartice i u slučaju ako

transakcija nije nastala kao rezultat korištenja kartice. Pošto su sporne transakcije nastale metodom ručnog unosa bez prisutnosti kartice, „gađanjem” iznosa limita na pojedinim karticama unošenjem broja kartice za osobu koja nije bila u tom momentu kod tužitelja-protutuženog koji nije reagirao na dana upozorenja („zadržati karticu” i sl.), apelantica je pravilno postupila odbijajući isplatu koju je tužitelj-protutuženi u tužbi tražio. Osnovni sud je istaknuo da svi provedeni dokazi potvrđuju da se tužitelj-protutuženi nije pridržavao ugovornih obveza, a niti dobrih poslovnih običaja prigodom obavljanja spornih transakcija, odnosno da je postupao suprotno pravilima koja se traže od dobrog gospodarstvenika, tj. suprotno načelu savjesnosti i poštenja iz članka 12. ZOO. Zbog navedenog, tužitelj-protutuženi je, u smislu čl. 154. i 262. stavak 2. ZOO, odgovoran za štetu u visini od 150.850,00 KM koju je apelantica umanjila prebacivanjem iznosa od 96.665,60 KM sa računa tužitelja-protutuženog na svoj račun, tako da je dosudio apelantici iznos od 54.184,40 KM. Apelantica niti jednom radnjom nije prouzročila štetu tužitelju-protutuženom u smislu članka 154. do članka 209. ZOO, te članka 262. stavak 2. ZOO. Eventualna šteta koju je tužitelj-protutuženi pretrpio nastala je isključivo njegovom krivnjom.

11. Presudom Okružnog suda u Banjaluci (u daljnjem tekstu: Okružni sud) broj 71 0 Ps 009909 09 Pž od 27. travnja 2009. godine odbijen je priziv tužitelja-protutuženog i potvrđena prvostupanjska presuda. U obrazloženju presude Okružni sud je istaknuo da je odluka prvostupanjskog suda pravilna, zato što je tužitelj-protutuženi naplatu usluga vršio suprotno odredbama ugovora, tzv. ručnim unosom, iako je u 60% slučajeva tužitelj-protutuženi upozoren da se kartica oduzme ili da transakcija nije odobrena, nakon čega je tužitelj-protutuženi i dalje unosi podatke do momenta dok transakcija nije odobrena, što ukazuje da je nezakonito postupao. U svezi sa prizivnim navodima da je apelantica odobrila te transakcije, Okružni sud je naveo da to nije bitno, već je bitno to da je tužitelj-protutuženi zloupotrijebio način korištenja POS-terminala, odnosno da je postupao suprotno odredbi članka 7. u svezi sa člankom 2. ugovora, što podrazumijeva elektronsko unošenje podataka, a ne ručni unos. Zbog navedenog, tužitelj-protutuženi je sebi pribavio imovinsku korist uslijed čega su prizivni navodi neutemeljeni.

12. Presudom Vrhovnog suda broj 71 0 Ps 009909 09 Rev od 27. listopada 2011. godine revizija tužitelja-protutuženog je uvažena i preinačene su nižestupanjske presude tako što je usvojen tužbeni zahtjev tužitelja-protutuženog i obvezana apelantica da mu isplati iznos od 96.665,60 KM sa zakonskom zateznom kamatom, te da mu naknadi troškove postupka u iznosu od 10.010,00 KM sa zakonskim zateznim kamatom. Istom presudom odbijen je apelantičin protutužbeni zahtjev kojim je tražila da se tužitelj-protutuženi obveže da joj na ime naknade štete isplati iznos od 54.184,40 KM sa zakonskom zateznom kamatom i troškove postupka, te je obvezana apelantica da tužitelju-protutuženom naknadi troškove prizivnog i revizijskog postupka u iznosu od 7.095,00 KM.

13. U obrazloženju presude Vrhovni sud je istaknuo da je predmet ovog spora tužbeni zahtjev tužitelja-protutuženog kojim je tražio da mu apelantica isplati iznos koji je bez osnova prenijela sa njegovog na svoj račun i apelantičin protutužbeni zahtjev kojim je tražila naknadu štete koju su joj prouzročili djelatnici tužitelja-protutuženog kršenjem ugovornih obveza. Vrhovni sud je istaknuo da su nižestupanjski sudovi pogrešno primijenili materijalno pravo i donijeli pogrešne odluke. Naime, nesporno je da je apelantica 29. siječnja 2003. godine sa računa tužitelja-protutuženog „skinula” iznos od 96.665,60 KM i taj iznos prebacila na svoj račun, bez znanja i odobrenja tužitelja-protutuženog. Sporno je je li postupala nezakonito kada je to izvršila, odnosno je li imala pravni temelj da dio sredstava koja je prethodno uplatila na račun tužitelja-protutuženog, sukladno članku 5. ugovora, vrati na svoj račun, tj. bez znanja tužitelja-protutuženog prenese sa njegovog računa na svoj račun. Vrhovni sud je istaknuo da, sukladno odredbi članka 14. stavak 2. u svezi sa člankom 17. Zakona o unutarnjem platnom prometu, prijenos sa jednog računa na drugi vrši se na temelju naloga koji imatelj računa ispostavlja banci kao nositelju platnog prometa, sukladno članku 4. istog zakona. Tužitelj-protutuženi nije dao nalog apelantici da iznos od 96.665,60 KM sa njegovog prebaci na svoj račun i time blokira navedena sredstva tužitelja-protutuženog, a nije postojao ni nalog ovlaštenog tijela ili organizacije da se izvrši ova transakcija. Iz apelantičine pismene obavijesti od 10. veljače 2003. godine slijedi da je apelantica sumnjala da su izvršene prijevarne radnje prilikom plaćanja karticama metodom ručnog unosa, što je bilo razlogom da apelantica blokira sredstva tužitelja-protutuženog do okončanja policijske istrage iako nije postojao takav nalog ni od suda, ni od tužiteljstva ili tijela unutarnjih poslova. Iz navedenog slijedi da je apelantica time što je nezakonito raspolagala sredstvima tužitelja-protutuženog njemu pričinila štetu, pa su ispunjeni uvjeti iz članka 154. Zakona o obveznim odnosima (u daljnjem tekstu: ZOO) da se tužitelju-protutuženom dosudi naknada štete u iznosu od 96.665,60 KM sa kamatama. Budući da sredstva koja je apelantica sa računa tužitelja-protutuženog neutemeljeno „skinula” predstavljaju imovinu tužitelja-protutuženog, apelantica je povrijedila njegovo pravo na mirno uživanje imovine.

14. U odnosu na apelantičin protutužbeni zahtjev, Vrhovni sud je istaknuo sljedeće: Opće načelo je da svatko odgovara za svoje postupke i radnje, da je u članku 170. stavak 1. ZOO ustanovljena odgovornost poduzeća za štetu koju njegovi djelatnici u radu ili u svezi sa radom prouzroče trećim osobama. Poduzeće za postupke svojih djelatnika ne odgovara po osnovi krivnje, već po načelu objektivne odgovornosti. Štetni događaj je radnja iz koje nastane šteta ako je djelo učinjeno na radu ili u svezi sa radom. U pitanju su radnje u tijeku radnog vremena i na radnom mjestu u okviru djelokruga rada. Šteta može nastati i kršenjem ugovora. Pretpostavka odgovornosti za drugog je da je u pitanju nezakonita radnja iako to nije posebice propisano. Osim toga, moraju postojati i druge pretpostavke

za nastanak obveza, kao što su uzročna veza i šteta. Dalje, sukladno odredbi članka 262. stavak 2. ZOO, kad dužnik ne ispuni obvezu ili zakasni sa ispunjenjem, povjeritelj ima pravo zahtijevati i naknadu štete koju je uslijed toga pretrpio, ali mora dokazati postojanje štete, njezinu vrstu i visinu, te uzročnu vezu. U konkretnom slučaju nisu ispunjene pretpostavke da tužitelj-protutuženi apelantici naknadi štetu. Stajalište nižestupanijskih sudova da je tužitelj-protutuženi prekršio odredbe čl. 2. i 7. ugovora nije prihvatljivo. Naime, odredbama članka 2. ugovora tužitelj-protutuženi se obvezao da će prigodom prodaje robe ili usluga prihvatiti kartice „Mastercard” kao instrument bezgotovinskog plaćanja ukoliko to traže korisnici kartice i ukoliko apelantica nije stavila nikakvu zabranu ili ograničenje. Ni tužitelj-protutuženi, ni njegovi djelatnici nisu postupili protivno navedenoj ugovornoj obvezi, jer su u spornom razdoblju, tj. od 14. do 20. siječnja 2003. godine, prihvatili platne kartice i obavili transakcije koje je tužena odobrila, što ukazuje da nije bilo zabrane ili ograničenja od apelantice. Dalje, odredbama članka 7. ugovora nisu propisane obveze tužitelja-protutuženog, već apelantičine ovlasti da u taksativno navedenim slučajevima ne odobri sredstva iz transakcija sa karticama, a apelantica je odobrila tužitelju-protutuženom sredstva iz spornih transakcija, koji ne može snositi odgovornost za apelantičine postupke ukoliko je ona odobrila transakciju iako za to nisu bili ispunjeni uvjeti. Obveza tužitelja-protutuženog nije bila da provjerava bonitet kartice i identitet korisnika kartice, jer to ne slijedi iz ugovora, tako da on utemeljeno ukazuje da je apelantica imala obvezu ne odobriti transakcije za koje smatra da nisu valjane, a ona to nije učinila. Također, ugovor ne predviđa zabranu ručnog unosa podataka, mada je pravilo da se kartice koriste provlačenjem kroz terminal. Međutim, u ovom slučaju nema pouzdanih dokaza o tomu da su sporne transakcije vršene ručnim unosom podataka u POS-terminal bez korištenja kartice. Navedeno slijedi iz nalaza i mišljenja vještaka financijske struke koji je naveo da se iz priložene dokumentacije ne može utvrditi na koji način su korištene kartice (provlačenjem ili ručnim unosom), te da nema nepravilnosti u obavljenim transakcijama, jer na svim spornim računima „MasterCard” stoji da je isplatu odobrila apelantica. Usprkos ovakvom nalazu, nižestupanijski sudovi su udovoljili protutužbenom zahtjevu, pozivajući se isključivo na izjave svjedoka. S tim u svezi, Vrhovni sud je ukazao na odredbe članka 127. Zakona o parničnom postupku (u daljnjem tekstu: ZPP) koje propisuju da svjedok može biti svaka fizička osoba koja je u stanju da svojim čulima zapazi neku činjenicu i da je prenese sudu u dokaznom postupku, da odredbe članka 144. stavak 3. istog zakona propisuju da se svjedok uvijek mora pitati otkud mu je poznato ono što svjedoči. Međutim, u ovom postupku kao svjedoci saslušani su djelatnici tužene i menadžer u tvrtki „MasterCard” koji nemaju neposredna osobna zapažanja o spornim transakcijama, jer nisu bili nazočni pri vršenju tih transakcija. Oni su, u biti, preuzeli ulogu vještaka, jer su se izjašnjavali o činjenicama vezanim za poslovanje

platnim karticama, tj. iz njihovih navoda se samo može zaključiti da oni smatraju da su predmetne transakcije sporne, ali da ne postoje objektivni pokazatelji da su te transakcije odista bile nezakonite, odnosno da se radilo o prijevari. Dalje, Vrhovni sud je naveo da rezultat kaznene prijave koju je podnijela apelantica protiv N.N. osoba nije bilo pokretanje kaznenog postupka, odnosno podizanje optužnice protiv određenih osoba. S tim u svezi, revizija utemeljeno ukazuje da se svjedoci u ovom sporu nisu izjašnjavali o činjenicama u svezi sa utemeljenosti tužbenog i protutužbenog zahtjeva, već o mogućnostima špekuliranja sa platnim karticama i metodama kako se to može suzbiti, tako da se na temelju njihovih izjava nije mogla utvrditi utemeljenost protutužbenog zahtjeva.

15. Vrhovni sud je zaključio da iz navedenog slijedi da apelantica nije dokazala da su transakcije u spornom razdoblju u kazinu „Romanov” bile nezakonite. Međutim, da je to i dokazano, nema dokaza da su djelatnici tužitelja-protutuženog omogućili vršenje takvih transakcija. Treba uzeti u obzir da su u istom razdoblju zabilježene sumnjive transakcije i prigodom plaćanja u drugim poduzećima, trgovinama i ugostiteljskim objektima koje se ni na koji način ne mogu dovesti u svezu sa djelatnicima tužitelja-protutuženog. Sve i da je dokazano da su ti djelatnici postupali protupravno, odnosno da su prekršili odredbe ugovora, nema dokaza da je apelantica pretrpjela štetu, jer su štetu pretrpjeli apelantičini klijenti, budući da su novčana sredstva skinuta sa njihovih računa, a apelantica nije tvrdila u postupku da je ona ta sredstva naknadila korisnicima kartica, niti je na tu okolnost provodila dokaze, zbog čega se može zaključiti da njezina imovina nije umanjena u smislu članka 155. ZOO, što je uvjet za naknadu štete prema članku 154. istog zakona.

IV. Apelacija

a) Navodi iz apelacije

16. Apelantica smatra da joj je pobijanom presudom povrijeđeno pravo na pravično suđenje iz članka II/3.(e) Ustava Bosne i Hercegovine i članka 6. stavak 1. Europske konvencije za zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda (u daljnjem tekstu: Europska konvencija) i pravo na imovinu iz članka II/3.(k) Ustava Bosne i Hercegovine i članka 1. Protokola broj 1 uz Europsku konvenciju. Apelantica navodi da je neutemeljeno odbijen njezin protutužbeni zahtjev, jer je tijekom postupka utvrđeno da je tužitelj-protutuženi zlorabio korištenje uređaja, odnosno da je postupao suprotno odredbi članka 7. u svezi sa člankom 2. ugovora. Naime, provedeni dokazi potvrđuju nepravilnosti u obavljenim transakcijama (na ekranu su se pojavljivale sljedeće poruke: „oduzeti karticu”, „pozvati banku izdavatelja transakcije”, „sumnjiva transakcija” i dr.), ali tužitelj-protutuženi nije ništa poduzimao tako da je sudjelovao u nastanku štete pričinjene apelantici. Dalje, osim što se tužitelj-protutuženi nije pridržavao preuzetih ugovornih obveza, nije se pridržavao

ni dobrih poslovnih običaja, tako da je postupak prigodom provedbe spornih transakcija u izravnoj vezi sa načelom savjesnosti i poštenja iz članka 12. ZOO. Apelantica ističe da je pogrešno stajalište Vrhovnog suda da je ona pričinila štetu tužitelju-protutuženom, zato što je protivno odredbi članka 14. stavak 2. u svezi sa člankom 17. Zakona o unutarnjem platnom prometu izvršila prijenos novčanih sredstava, a da nije imala nalog za prijenos, jer ona nije bila dužna izvršiti plaćanje nekome tko ne postupa sukladno ugovoru. Dakle, na pravilno utvrđeno činjenično stanje pred prvostupanjskim i drugostupanjskim sudom Vrhovni sud je pogrešno primijenio materijalno pravo, potencirajući apsolutno netočnu činjenicu da u konkretnom slučaju nema pouzdanih dokaza da su sporne transakcije vršene ručnim unosom podataka u POS-terminal. Apelantica ističe da je njezina pismena obavijest od 10. veljače 2003. godine, koja je dostavljena tužitelju-protutuženom, osnova za primjenu članka 156. stavak 1. ZOO, odnosno da, u smislu članka 170. stavak 1. ZOO, apelantica ima pravo na naknadu štete koju joj je prouzročio tužitelj-protutuženi. Apelantica navodi da je Ustavni sud donio Odluku broj AP 3050/07 kojom je odbio kao neutemeljenu apelaciju tužitelja-protutuženog koju je podnio protiv odluka Vrhovnog suda Federacije BiH, Kantonalnog suda u Mostaru i Općinskog suda u Mostaru, koji su odbili tužbeni zahtjev tužitelja-protutuženog u predmetu čija je identična pravna osnova kao u predmetnom slučaju.

17. Apelantica je 24. siječnja 2012. godine dostavila prijedlog za izvršenje presude Vrhovnog suda, a 2. travnja 2012. godine dostavila je presudu Okružnog suda.

b) Odgovor na apelaciju

18. Vrhovni sud je naveo da nisu povrijeđena prava koja apelantica navodi u apelaciji. Naime, apelantica neutemeljeno navodi da je u postupku utvrđeno da je tužitelj-protutuženi zloupotrijebio uređaj i time sebi pribavio imovinsku korist, budući da je apelantica samo sumnjala da se radi o prijevernim radnjama, ali nije dokazala da su takve radnje izvršene, niti da su djelatnici tužitelja-protutuženog sudjelovali u tim radnjama. Nikada nije podignuta optužnica protiv osoba koje su počinile navodne prijeverne radnje. Apelantica je odobrila sve transakcije koje su izvršile osobe za koje tvrdi da su prevaranti, pa postoji sumnja da su djelatnici uposleni kod apelantice sudjelovali u tim radnjama. Tužitelj-protutuženi nije prekršio ugovor zaključen sa apelanticom, jer je vršio samo one transakcije koje je apelantica prethodno odobrila, niti je sebi pribavio korist, nego je naplatio svoje usluge putem bezgotovinskog plaćanja. Također, ni apelantica nije pretrpjela štetu, jer njezina imovina nije umanjena, a sve i da su postojale prijeverne radnje nekih osoba (što nije utvrđeno), štetu bi pretrpjeli klijenti banke čije su platne kartice zloupotrijebljene, a nije je pretrpjela apelantica, niti ima dokaza da je ona tim klijentima štetu naknadila.

19. Vrhovni sud je, dalje, naveo da nije tačno da se tužitelj-protutuženi ugovorom obvezao da provjerava validnost platnih kartica. Naprotiv, tu provjeru je morala vršiti apelantica prije nego što odobri platnu transakciju, a ona je sve sporne transakcije odobrila, pa mora i snositi eventualne štetne posljedice ukoliko je to odobrenje dala bez prethodnih provjera. Posebice treba naglasiti da je, ustvari, apelantica postupala nezakonito, jer je bez ičijeg naloga, tj. samovoljno, „skinula” novac sa računa tužitelja-protutuženog i prebacila ga na svoj račun. Ona nije imala ovlast to učiniti čak ni u slučaju da je tužitelj-protutuženi odista prekršio ugovor, već je samo mogla podnijeti tužbu protiv tužitelja-protutuženog zbog navodne povrede ugovorne obveze, pa ukoliko dobije spor, tražiti izvršenje presude. Dakle, apelantica je povrijedila imovinu tužitelja-protutuženog, a ne suprotno. Vrhovni sud je naveo da nije utemeljeno apelantičino pozivanje na spor koji je vodio tužitelj-protutuženi pred Općinskim sudom u Mostaru, Kantonalnim sudom u Mostaru i Vrhovnim sudom Federacije Bosne i Hercegovine, jer je u tom sporu postojala pravomoćna kaznena presuda kojom su određene osobe proglašene krivim zbog prijevare u poslovanju sa platnim karticama, a u ovoj parnici nije utvrđeno je li bilo prijevare i tko je za to odgovoran. Ni ostale činjenice nisu bile identične, pa se nije mogla donijeti ni identična odluka, a ni stranke nisu bile iste kao u ovom sporu, niti je tužbeni zahtjev bio isti, pri čemu posebice treba naglasiti da u tom postupku banka nije postavila zahtjev za naknadu štete, jer nije pretrpjela bilo kakvu štetu.

20. Tužitelj-protutuženi je istaknuo da je apelacija, u biti, ponavljanje odgovora na reviziju koji je u cijelosti odbijen kao neutemeljen. Naime, Vrhovni sud je apelantici jasno stavio do znanja koji su materijalni propisi primijenjeni, ukazao apelantici na koji način je korištena kartica i da je svaki put na listiću pisalo „transakcija odobrena”. Da je kartica bila sumnjiva ili blokirana, onda je ni ručno unošenje ne bi moglo deblokirati. Također je apelantici ukazano da se ne može disponirati tuđim sredstvima a da za to nema naloga. Tužitelj-protutuženi je predložio da se apelacija odbije, te da se obveže apelantica da mu izmiri troškove odgovora na apelaciju.

V. Relevantni propisi

21. U **Zakonu o unutrašnjem platnom prometu** („Službene novine Republike Srpske” broj 12/01) relevantne odredbe glase:

Član 4.

Ovlašćene organizacije za obavljanje platnog prometa (u daljem tekstu: ovlašćene organizacije) u smislu ovog zakona su: banke koje imaju dozvolu Agencije za bankarstvo Republike Srpske (u daljem tekstu: Agencija) za obavljanje poslova platnog prometa, Centralna banka Bosne i Hercegovine (u daljem tekstu: Centralna banka) i Služba

za platni promet Republike Srpske i druge ovlašćene institucije utvrđene ovim zakonom. Banke koje imaju dozvolu od Agencije pružaju usluge platnog prometa u skladu sa propisima Agencije, odredbama ovog zakona i drugim propisima.

Član 14.

Plaćanja preko računa obavljaju se: bezgotovinski, gotovim novcem i obračunom. Bezgotovinska plaćanja (prenos sa računa na račun) i gotovinska plaćanja (uplate i isplate) preko računa obavljaju se izdavanjem naloga za plaćanje u korist, odnosno na teret računa koji se vodi kod ovlašćene organizacije.

Član 17.

Naloge za plaćanje sa računa ispostavljaju:

1. učesnici u platnom prometu – imaoci računa;
2. učesnici u platnom prometu – povjerioci po osnovu: hartija od vrijednosti, drugih instrumenata osiguranja plaćanja i ostalih propisanih ili ugovorenih ovlašćenja;
3. organi i organizacije na osnovu zakonskih ovlašćenja;
4. ovlašćene organizacije na osnovu sudskih i drugih izvršnih isprava, zakonskih i ugovorenih ovlašćenja za ispostavljanje svojih internih naloga radi izvršenja datih naloga, naplate naknada za usluge, ispravke grešaka i sl.

Naloge za plaćanje potpisuju lica čiji su potpisi deponovani kod ovlašćene organizacije, odnosno druga ovlašćena lica koja postupaju po slučajevima iz stava 1. tačka 3. i 4. ovog člana.

22. U **Zakonu o obaveznim odnosima** („Službeni list SFRJ” br. 29/78, 39/85 i 57/89, te „Službeni glasnik Republike Srpske” br. 17/93, 3/96 i 39/03) relevantne odredbe glase:

Načelo savjesnosti i poštenja

Član 12.

U zasnivanju obaveznih odnosa i ostvarivanju prava i obaveza iz tih odnosa strane su dužne da se pridržavaju načela savjesnosti i poštenja.

Osnovi odgovornosti

Član 154.

(1) Ko drugome prouzrokuje štetu dužan je da je nadoknadi, ukoliko ne dokaže da je šteta nastala bez njegove krivice.

[...].

Šteta

Član 155.

Šteta je umanjenje nečije imovine (obična šteta) i sprečavanje njenog povećanja (izmakla korist), kao i nanošenje drugome fizičkog ili psihičkog bola ili straha (nematerijalna šteta).

Zahtjev da se ukloni opasnost štete

Član 156.

(1) Svako može da zahtijeva od drugoga da ukloni izvor opasnosti od koga prijeti znatnija šteta njemu ili neodređenom broju lica, kao i da se uzdrži od djelatnosti od koje proizilazi uznemiravanje ili opasnost štete, ako se nastanak uznemiravanja ili štete ne može spriječiti odgovarajućim mjerama.

[...].

Odgovornost preduzeća

Član 170.

(1) Za štetu koju zaposleni u radu ili u vezi sa radom prouzrokuje trećem licu odgovara preduzeće u kome je zaposleni radio u trenutku prouzrokovanja štete, osim ako dokaže da je zaposleni u datim okolnostima postupao onako kako je trebalo.

[...].

Ispunjenje obaveze i posljedice neispunjenja

Član 262.

[...]

(2) Kad dužnik ne ispuni obavezu ili zakasni sa njenim ispunjenjem, povjerilac ima pravo da zahtijeva i naknadu štete koju je usljed toga pretrpio.

[...].

23. U **Zakonu o parničnom postupku** („Službeni glasnik Republike Srpske” br. 58/03, 85/03, 74/05, 63/07 i 49/09) relevantne odredbe glase:

Član 137.

Svako lice koje se poziva kao svjedok dužno je da se odazove pozivu, a ako ovim zakonom nije drugačije određeno, dužno je i da svjedoči.

Kao svjedoci mogu se saslušati samo lica koja su sposobna da daju obavještenja o činjenicama koje se dokazuju.

Stranka koja predlaže da se određeno lice sasluša kao svjedok mora prije toga navesti o čemu ono treba da svjedoči i navesti njegovo ime, prezime i boravište.

Član 144.

[...].

Svjedok će se uvijek pitati otkud mu je poznato ono o čemu svjedoči.

VI. Dopustivost

24. Sukladno članku VI/3.(b) Ustava Bosne i Hercegovine, Ustavni sud, također, ima apelacijsku nadležnost u pitanjima koja su sadržana u ovom ustavu kada ona postanu predmetom spora zbog presude bilo kojeg suda u Bosni i Hercegovini.

25. Sukladno članku 16. stavak 1. Pravila Ustavnog suda, Ustavni sud može razmatrati apelaciju samo ako su protiv presude, odnosno odluke koja se njome pobija, iscrpljeni svi učinkoviti pravni lijekovi mogući prema zakonu i ako se podnese u roku od 60 dana od dana kada je podnositelj apelacije primio odluku o posljednjem učinkovitom pravnom lijeku kojeg je koristio.

26. U konkretnom slučaju predmet osporavanja apelacijom je Presuda Vrhovnog suda broj 71 0 Ps 009909 09 Rev od 27. listopada 2011. godine protiv koje nema drugih učinkovitih pravnih lijekova mogućih prema zakonu. Potom, osporenu presudu apelantica je primila 16. studenog 2011. godine, a apelacija je podnesena 22. prosinca 2011. godine, tj. u roku od 60 dana, kako je propisano člankom 16. stavak 1. Pravila Ustavnog suda. Konačno, apelacija ispunjava i uvjete iz članka 16. st. 2. i 4. Pravila Ustavnog suda, jer nije očito (*prima facie*) neutemeljena, niti postoji neki drugi formalni razlog zbog kojeg apelacija nije dopustiva.

27. Imajući u vidu odredbe članka VI/3.(b) Ustava Bosne i Hercegovine, članka 16. st. 1, 2. i 4. Pravila Ustavnog suda, Ustavni sud je utvrdio da predmetna apelacija u ovom dijelu ispunjava uvjete u pogledu dopustivosti.

VII. Meritum

28. Apelantica navodi da joj je pobijanom presudom povrijeđeno pravo na pravično suđenje iz članka II/3.(e) Ustava Bosne i Hercegovine i članka 6. stavak 1. Europske konvencije i pravo na imovinu iz članka II/3.(k) Ustava Bosne i Hercegovine i članka 1. Protokola broj 1 uz Europsku konvenciju.

Pravo na pravično suđenje

Članak II/3. Ustava Bosne i Hercegovine u relevantnom dijelu glasi:

Sve osobe na teritoriju Bosne i Hercegovine uživaju ljudska prava i temeljne slobode iz ovog članka stavak 2, što uključuje:

e) Pravo na pravično saslušanje u građanskim i krivičnim stvarima i druga prava vezana za krivične postupke.

Članak 6. stavak 1. Evropske konvencije u relevantnom dijelu glasi:

1. Prilikom utvrđivanja građanskih prava i obveza ili osnovanosti bilo kakve kaznene optužbe protiv njega, svako ima pravo na pravičnu i javnu raspravu u razumnom roku pred neovisnim i nepristranim, zakonom ustanovljenim sudom. (...).

29. Prije svega, Ustavni sud smatra da se u predmetnom postupku odlučivalo o naknadi štete, odnosno da se radi o predmetu koji je građanskopravne naravi. Sukladno navedenom, članak 6. stavak 1. Europske konvencije je primjenjiv u konkretnom slučaju. Prema tomu, Ustavni sud mora ispitati je li postupak pred sudom bio pravičan onako kako to zahtijeva članak 6. stavak 1. Europske konvencije.

30. Ustavni sud, prije svega, uočava da je tužitelj-protutuženi tražio naknadu štete koju je, navodno, pretrpio zato što je apelantica neutemeljeno, tj. bez naloga, prenijela novčana sredstva sa njegovog na svoj račun. Međutim, apelantica smatra da je to mogla izvršiti, tj. da joj pripada ukupan iznos sumnjivih transakcija, umanjen za onaj iznos koji je već prenijela na svoj račun, zato što je, kako ona tumači, tužitelj-protutuženi postupao protivno ugovoru i načelu savjesnosti i poštenja,

31. Ustavni sud podsjeća da nije mjerodavan vršiti provjeru utvrđenih činjenica i načina na koji su redoviti sudovi protumačili pozitivnopravne propise osim ukoliko odluke redovitih sudova krše ustavna prava. To će biti slučaj kada odluka redovitog suda ne uključuje ili pogrešno primjenjuje ustavno pravo, kada je primjena pozitivnopravnih propisa bila očito proizvoljna, kada je relevantni zakon sam po sebi neustavan, ili kada je došlo do povrede temeljnih procesnih prava, kao što su pravo na pravičan postupak, pravo na pristup sudu, pravo na efektivan pravni lijek i u drugim slučajevima (vidi, Ustavni sud, Odluka broj *U 29/02* od 27. lipnja 2003. godine, objavljena u „Službenom glasniku Bosne i Hercegovine” broj 31/03). Također, pravičnost postupka se ocjenjuje na temelju postupka kao cjeline (vidi, Ustavni sud, Odluka broj *U 63/01* od 27. lipnja 2003. godine, objavljena u „Službenom glasniku Bosne i Hercegovine” broj 38/03, i Europski sud za ljudska prava, *Thomas protiv Ujedinjenog Kraljevstva*, presuda od 10. svibnja 2005.

godine, aplikacija broj 19354/02). Ustavni sud podsjeća i na praksu Europskog suda za ljudska prava iz koje proizlazi, također, da su domaći sudovi dužni obrazložiti svoje presude pri čemu ne moraju dati detaljne odgovore na svaki navod, ali ako je podnesak suštinski važan za ishod predmeta, sud se u tomu slučaju u svojoj presudi mora njime posebice pozabaviti. Dakle, sudska odluka mora imati razloge na kojima je utemeljena i mora imati obrazloženje, pogotovu na podnesak koji je suštinski važan za ishod spora. U suprotnom, postoji povreda članka 6. stavak 1. Europske konvencije (vidi, Europski sud, *Van der Hurk protiv Nizozemske*, presuda od 19. travnja 1994. godine, stav 61).

32. Ustavni sud smatra da su prvostupanjski sud i drugostupanjski sud usvojili protutužbeni zahtjev, a odbili tužbeni zahtjev, te za navedeno dali sljedeća obrazloženja: Izjave svjedoka potvrđuju da su sporne transakcije vršene na POS-terminalu kod tužitelja-protutuženog protivno odredbama ugovora, POS-terminalom manipulirale su osobe uposlene kod tužitelja-protutuženog, koje su unosile podatke u POS-terminal i postizale to da u jednom momentu transakcija bude potvrđena, što ukazuje da su tužitelj-protutuženi ili njegove ovlaštene osobe grubo zlorabili svoje ovlasti zbog kojih je transakcija bila potvrđena, odnosno odobrena kroz POS-terminal. Pošto odredbe članka 7. ugovora, između ostalog, propisuju da banka neće odobravati sredstva iz elektronskih transakcija sa karticama nastalih na prodajnom mjestu primatelja kartice i u slučaju ako transakcija nije nastala kao rezultat korištenja kartice, a pošto su sporne transakcije nastale metodom ručnog unosa bez prisutnosti kartice, tužitelj-protutuženi, koji nije reagirao na dana upozorenja („zadržati karticu” i sl.), povrijedio je odredbe članka 7. ugovora. Dakle, svi provedeni dokazi potvrđuju da se tužitelj-protutuženi nije pridržavao ugovornih obveza, a niti dobrih poslovnih običaja prigodom obavljanja spornih transakcija, odnosno da je postupao suprotno pravilima koja se traže od dobrog gospodarstvenika, tj. suprotno načelu savjesnosti i poštenja iz članka 12. ZOO. Zbog navedenog, tužitelj-protutuženi je, u smislu čl. 154. i 262. stavak 2. ZOO, odgovoran za štetu u visini od 150.850,00 KM, koju je apelantica umanjila prebacivanjem iznosa od 96.665,60 KM sa računa tužitelja-protutuženog na svoj račun, tako da apelantici pripada iznos od 54.184,40 KM. Pošto apelantica niti jednom radnjom nije prouzročila štetu tužitelju-protutuženom u smislu članka 154. do članka 209. ZOO, te članka 262. stavak 2. ZOO, tužbeni zahtjev tužitelja-protutuženog je odbijen.

33. Međutim, potpuno suprotno stajalište slijedi iz obrazloženja presude Vrhovnog suda, koji je usvojio tužbeni zahtjev tužitelja-protutuženog, a odbio apelantičin protutužbeni zahtjev. Razloge za usvajanje tužbenog zahtjeva Vrhovni sud je našao u odredbama članka 14. stavak 2. u svezi sa člankom 17. Zakona o unutarnjem platnom prometu, koje propisuju da se prijenos sa jednog računa na drugi vrši na temelju naloga koji imatelj računa ispostavlja banci kao nositelju platnog prometa. Pošto tužitelj-protutuženi nije dao nalog

apelantici da iznos od 96.665,60 KM sa njegovog prebaci na svoj račun i time blokira navedena sredstva tužitelja-protutuženog, te pošto nije postojao ni nalog ovlaštenog tijela ili organizacije da se izvrši ova transakcija, apelantica je, u smislu članka 154. ZOO, pričinila štetu tužitelju-protutuženom zbog čega je utemeljen tužbeni zahtjev. Razloge za odbijanje protutužbenog zahtjeva Vrhovni sud je obrazložio na sljedeći način: iz odredaba članka 2. ugovora slijedi da se tužitelj-protutuženi obvezao da će prigodom prodaje robe ili usluga prihvatiti kartice kao instrument bezgotovinskog plaćanja ukoliko to traže korisnici kartice i ukoliko apelantica nije stavila nikakvu zabranu ili ograničenje. Ni tužitelj-protutuženi, a ni njegovi djelatnici nisu postupili protivno navedenoj ugovornoj obvezi, jer su u spornom razdoblju, tj. od 14. do 20. siječnja 2003. godine, prihvatili platne kartice i obavili transakcije koje je tužena odobrila, što ukazuje da nije bilo zabrane ili ograničenja od apelantice. Iz odredaba članka 7. ugovora ne proizlaze obveze tužitelja-protutuženog, već apelantičine ovlasti da u taksativno navedenim slučajevima ne odobri sredstva iz transakcija sa karticama, a apelantica je odobrila tužitelju-protutuženom sredstva iz spornih transakcija, koji ne može snositi odgovornost za apelantičine postupke, ukoliko je ona odobrila transakciju iako za to nisu bili ispunjeni uvjeti. Također, nema pouzdanih dokaza o tomu da su sporne transakcije vršene ručnim unosom podataka u POS-terminal bez korištenja kartice, jer iz nalaza i mišljenja vještaka financijske struke slijedi da se iz priložene dokumentacije ne može utvrditi na koji način su korištene kartice (provlačenjem ili ručnim unosom), te da nema nepravilnosti u obavljenim transakcijama, jer na svim spornim računima „MasterCard” stoji da je isplatu odobrila apelantica. Usprkos ovakvom nalazu, nižestupanjski sudovi su udovoljili protutužbenom zahtjevu, pozivajući se isključivo na izjave svjedoka koji su djelatnici tužene i menadžer u tvrtki „MasterCard” koji nemaju neposredna osobna zapažanja o spornim transakcijama, jer nisu bili nazočni pri vršenju tih transakcija. Oni su, u biti, preuzeli ulogu vještaka, jer su se izjašnjavali o činjenicama vezanim za poslovanje platnim karticama, tj. iz njihovih navoda se samo može zaključiti da oni smatraju da su predmetne transakcije sporne, ali ne postoje objektivni pokazatelji da su te transakcije odista bile nezakonite, odnosno da se radilo o prijevari. Svjedoci u ovom sporu nisu se izjašnjavali o činjenicama u svezi sa utemeljenosti tužbenog i protutužbenog zahtjeva, već o mogućnostima špekuliranja sa platnim karticama i metodama kako se to može suzbiti, tako da se na temelju njihovih izjava nije mogla utvrditi utemeljenost protutužbenog zahtjeva. Dakle, apelantica nije dokazala da su transakcije u spornom razdoblju u kazinu „Romanov” bile nezakonite, a i da jeste, nema dokaza da su djelatnici tužitelja-protutuženog omogućili vršenje takvih transakcija, te, dalje, sve da je i dokazano da su ti djelatnici postupali protupravno, odnosno da su prekršili odredbe ugovora, nema dokaza da je apelantica pretrpjela štetu, jer su štetu pretrpjeli apelantičini klijenti, budući da su novčana sredstva skinuta sa njihovih računa. Apelantica nije tvrdila u postupku da je ona

ta sredstva naknadila korisnicima kartica, niti je na tu okolnost provodila dokaze, zbog čega se može zaključiti da njezina imovina nije umanjena u smislu članka 155. ZOO, što je uvjet za naknadu štete prema članku 154. istog zakona.

34. Ustavni sud će, prvo, analizirati dio obrazloženja presude Vrhovnog suda u svezi sa usvajanjem tužbenog zahtjeva tužitelja-protutuženog. Ustavni sud uočava da iz činjeničnog stanja slijedi da je apelantica uplaćivala novčane iznose na temelju izvršenih transakcija na račun tužitelja-protutuženog na osnovi ugovora, te da je određeni iznos sa njegovog prebacila na svoj račun. S tim u svezi, Ustavni sud ukazuje na odredbe članka 14. stavak 2. Zakona o unutarnjem platnom prometu koje propisuju: *Bezgotovinska plaćanja (prijenos sa računa na račun) i gotovinska plaćanja (uplate i isplate) preko računa obavljaju se izdavanjem naloga za plaćanje u korist, odnosno na teret računa koji se vodi kod ovlaštene organizacije*, te na odredbe članka 17. istog zakona koje, između ostalog, propisuju: *Naloge za plaćanje sa računa ispostavljaju: 1. sudionici u platnom prometu - imatelji računa; 4. ovlaštene organizacije na osnovi sudskih i drugih izvršnih isprava, zakonskih i ugovorenih ovlasti za ispostavljanje svojih internih naloga radi izvršenja danih naloga, naplate naknada za usluge, ispravke grešaka i sl.* Dakle, navedene odredbe propisuju mogućnost prijenosa novčanih sredstava, ali uz nalog imatelja računa, odnosno nalog ovlaštenih institucija u posebnim slučajevima. Pričinjenici da je apelantica prenijela novčani iznos tužitelja-protutuženog na svoj račun bez ispunjenja uvjeta propisanih citiranim odredbama, potpuno je jasno i argumentirano obrazloženje Vrhovnog suda da je tužitelju-protutuženom pričinila štetu, zato što je apelantica nezakonito raspolagala njegovim sredstvima, tj. ispunjeni su uvjeti iz članka 154. ZOO, tako da tužitelj-protutuženi ima pravo na naknadu štete.

35. U odnosu na dio obrazloženja presude Vrhovnog suda kojim je odbijen apelantičin tužbeni zahtjev, Ustavni sud smatra da odredbe članka 154. ZOO, između ostalog, propisuju: *1) Tko drugome prouzroči štetu dužan je naknaditi je, ukoliko ne dokaže da je šteta nastala bez njegove krivnje*, da odredbe članka 155. istog zakona propisuju: *Šteta je umanjenje nečije imovine (obična šteta) i sprečavanje njezinog povećanja (izmakla korist), kao i nanošenje drugome fizičkog ili psihičkog bola ili straha (nematerijalna šteta)*. Dalje, odredbe članka 262. stavak 2. ZOO propisuju: *Kad dužnik ne ispuni obvezu ili zakasni sa njezinim ispunjenjem, povjeritelj ima pravo zahtijevati i naknadu štete koju je usljed toga pretrpio*. Dakle, navedene odredbe definiraju pojam štete (potrebno je da postoji ili umanjenje imovine, ili sprečavanje povećanja imovine, ili nanošenje fizičkog ili psihičkog bola), uvjete za naknadu štete, te mogućnost da se zahtijeva naknada štete ako dužnik zakasni ili ne ispuni obvezu. Međutim, u konkretnom slučaju ne postoje naznake da je apelantici umanjena imovina, niti da je spriječeno povećanje njezine imovine,

odnosno da obrazloženje presude Vrhovnog suda ukazuje da je, upravo u smislu odredaba članka 7. ugovora, apelantica mogla ne odobriti tužitelju-protutuženom sredstva iz spornih transakcija, ali da je ona ta sredstva odobrila. Ustavni sud smatra, kako to i u obrazloženju pobijane presude navodi i Vrhovni sud, da su štetu mogli pretrpjeti apelantičini klijenti, a da je apelantica naknadila štetu njima, došlo bi do umanjenja njezine imovine, tako da bi se, u smislu članka 155. ZOO, moglo govoriti o šteti. Imajući u vidu navedeno, a u smislu prethodno navedenog načela, Ustavni sud ne može konstatirati da detaljno i iscrpno obrazložena odluka Vrhovnog suda krši apelantičina ustavna prava, nego upravo suprotno, tj. da sadrži odgovore na suštinsko pitanje zašto je usvojen tužbeni zahtjev tužitelja-protutuženog, a odbijen apelantičin protutužbeni zahtjev. Ustavni sud ukazuje na to da bi, razmatrajući to kako su redoviti sudovi tumačili odredbe ugovora, izašao iz okvira svoje nadležnosti, pogotovu zato što apelantica ne ukazuje na bilo kakvu nepravilnost postupka u njegovom proceduralnom dijelu, nego povredu prava na pravično suđenje nalazi u pogrešnom tumačenju odredaba Zakona o unutarnjem platnom prometu i odredaba ZOO. Sukladno navedenom, Ustavni sud smatra da osporenim presudom nije povrijeđeno apelantičino pravo na pravično suđenje.

36. Dalje, apelantičino pozivanje na Odluku Ustavnog suda broj AP 3050/07 od 17. rujna 2009. godine (dostupna na web-stranici Ustavnog suda: www.ustavnisud.ba) u kojoj je Ustavni sud analizirao presude redovitih sudova koji su, navodno, odlučivali o istom činjenično-pravnom pitanju nije utemeljeno. Naime, u tom postupku tužitelj-protutuženi potraživao je od Unicredit Zagrebačke banke d.d. Mostar iznos od 97.540,00 KM, zato što je ona u početku isplaćivala svoje ugovorne obveze da bi u 2003. godini obustavila isplatu zbog čega je on tražio naknadu štete u iznosu od 97.540,00 KM. Redoviti sudovi su odbili tužbeni zahtjev, zato što odredbe članka 3. ugovora propisuju: „Banka nije dužna izvršiti plaćanje trgovcu po prispjelim računima ako je potpis na slipu krivotvoren, ili je slip potpisala neovlaštena osoba...”, a pošto se to sve događalo u konkretnom slučaju, Unicredit Zagrebačka banka d.d. Mostar je pravilno postupila kada je obustavila isplatu. Tužitelj-protutuženi ponašao se suprotno načelu savjesnosti i poštenja iz članka 12. ZOO prigodom provođenja transakcija, a Unicredit Zagrebačka banka d.d. Mostar nije povrijedila ugovornu obvezu, tako da tužitelj-protutuženi nije dokazao postojanje pravne osnove za nastanak štete (čl. 154. do 209. i članak 262. stavak 2. ZOO). Dakle, u ovom slučaju potpuno je jasno da je došlo do obustave isplate u smislu odredaba ugovora, odnosno da se nije radilo o prijenosu novčanih sredstava sa računa bez naloga. Osim toga, potpuno suprotno apelantičinih navodima, u postupku koji je Ustavni sud analizirao stav redovitih sudova i jeste da je za nastanak štete potrebno dokazati pravnu osnovu u kojem smislu obrazloženje daje i Vrhovni sud u predmetnom slučaju.

37. Ustavni sud zaključuje da osporenom presudom nije povrijeđeno apelantičino pravo na pravično suđenje iz člana II/3.(e) Ustava Bosne i Hercegovine i članka 6. stavak 1. Europske konvencije.

Pravo na imovinu

38. Apelantica se, također, žali da joj je osporenom odlukom povrijeđeno i pravo na imovinu iz članka II/3.(k) Ustava Bosne i Hercegovine i članka 1. Protokola broj 1 uz Europsku konvenciju. Apelantica posebice ne obrazlaže kršenje ovog prava, već svoje navode temelji na proizvoljnoj primjeni materijalnog prava. Međutim, razmatrajući ove navode u okviru navoda o povredi članka II/3.(e) Ustava Bosne i Hercegovine i članka 6. stavak 1. Europske konvencije, Ustavni sud je već zaključio da su ti navodi neutemeljeni. Stoga, Ustavni sud smatra da nema ničega što u konkretnom slučaju ukazuje na to da je povrijeđeno apelantičino pravo na imovinu iz članka II/3.(k) Ustava Bosne i Hercegovine i člana 1. Protokola broj 1 uz Europsku konvenciju, odnosno zaključuje da su i ovi apelantičini navodi neutemeljeni.

VIII. Zaključak

39. U situaciji kada je Vrhovni sud vrlo detaljno i argumentirano obrazložio svoju odluku kojom je, u smislu relevantnih odredaba Zakona o unutarnjem platnom prometu, tužbeni zahtjev tužitelja-protutuženog usvojio, te, u smislu relevantnih odredaba ZOO, apelantičin protutužbeni zahtjev odbio, ne postoji povreda prava na pravično suđenje iz članka II/3.(e) Ustava Bosne i Hercegovine i članka 6. stavak 1. Europske konvencije i prava na imovinu iz članka II/3.(k) Ustava Bosne i Hercegovine i članka 1. Protokola broj 1 uz Europsku konvenciju.

40. Donošenjem ove odluke prestaje važiti Odluka Ustavnog suda Bosne i Hercegovine o privremenoj mjeri broj AP 4949/11 od 23. veljače 2012. godine.

41. Na temelju članka 61. st. 1. i 3. Pravila Ustavnog suda, Ustavni sud je odlučio kao u dispozitivu ove odluke.

42. Prema članku VI/5. Ustava Bosne i Hercegovine, odluke Ustavnog suda su konačne i obvezujuće.

Predsjednik
Ustavnog suda Bosne i Hercegovine
Prof. dr. Miodrag Simović

Predmet broj AP 1106/09

**ODLUKA O
DOPUSTIVOSTI I
MERITUMU**

Apelacija Union banke d.d. Sarajevo podnesena protiv Presude Vrhovnog suda Federacije Bosne i Hercegovine broj 070-0-Rev-07-001045 od 22. januara 2009. godine, Presude Kantonalnog suda u Sarajevu broj 009-0-Pž-06-000-287 od 11. oktobra 2006. godine i Presude Općinskog suda u Sarajevu broj Ps-1008/03 od 14. februara 2005. godine

Odluka od 25. maja 2012. godine

Ustavni sud Bosne i Hercegovine u plenarnom sazivu, u predmetu broj **AP 1106/09**, rješavajući apelaciju **Union banke d.d. Sarajevo**, na osnovu člana VI/3.b) Ustava Bosne i Hercegovine, člana 59. stav 2. alineja 2. i člana 61. st. 1. i 3. Pravila Ustavnog suda Bosne i Hercegovine („Službeni glasnik Bosne i Hercegovine” br. 60/05, 64/08 i 51/09), u sastavu:

Miodrag Simović, predsjednik

Valerija Galić, potpredsjednica

Constance Greve, potpredsjednica

Seada Palavrić, potpredsjednica

Tudor Pantiru, sudija

Mato Tadić, sudija

Mirsad Ćeman, sudija

Zlatko M. Knežević, sudija

Margarita Caca-Nikolovska, sutkinja

na sjednici održanoj 26. maja 2012 . godine donio je

ODLUKU O DOPUSTIVOSTI I MERITUMU

Odbija se kao neosnovana apelacija Union banke d.d. Sarajevo podnesena protiv Presude Vrhovnog suda Federacije Bosne i Hercegovine broj 070-0-Rev-07-001045 od 22. januara 2009. godine, Presude Kantonalnog suda u Sarajevu broj 009-0-Pž-06-000-287 od 11. oktobra 2006. godine i Presude Općinskog suda u Sarajevu broj Ps-1008/03 od 14. februara 2005. godine

Odluku objaviti u „Službenom glasniku Bosne i Hercegovine”, „Službenim novinama Federacije Bosne i Hercegovine”, „Službenom glasniku Republike Srpske” i u „Službenom glasniku Distrikta Brčko Bosne i Hercegovine”.

Obrazloženje

I. Uvod

1. Union banka d.d. Sarajevo (u daljnjem tekstu: apelantica) koju zastupa Ekrem Galijatović, advokat iz Sarajeva, podnijela je 13. aprila 2009. godine apelaciju Ustavnom sudu Bosne i Hercegovine (u daljnjem tekstu: Ustavni sud) protiv Presude Vrhovnog suda Federacije Bosne i Hercegovine (u daljnjem tekstu: Vrhovni sud) broj 070-0-Rev-07-001045 od 22. januara 2009. godine, Presude Kantonalnog suda u Sarajevu (u daljnjem tekstu: Kantonalni sud) broj 009-0-PŽ-06-000-287 od 11. oktobra 2006. godine i Presude Općinskog suda u Sarajevu (u daljnjem tekstu: Općinski sud) broj Ps-1008/03 od 14. februara 2005. godine.

II. Postupak pred Ustavnim sudom

2. Na osnovu člana 22. st. 1. i 2. Pravila Ustavnog suda, od Vrhovnog, Kantonalnog i Općinskog suda zatraženo je 17. jula 2009. godine da dostave odgovore na apelaciju.

3. Vrhovni sud je odgovor na apelaciju dostavio 9. septembra 2009. godine, Kantonalni sud 14. septembra 2009. godine, a Općinski sud 15. septembra 2009. godine.

4. Na osnovu člana 26. stav 2. Pravila Ustavnog suda, odgovori na apelaciju dostavljeni su apelantici 28. septembra 2009. godine.

III. Činjenično stanje

5. Činjenice predmeta koje proizlaze iz apelantinih navoda i dokumenata predočenih Ustavnom sudu mogu se sumirati na sljedeći način:

6. Apelantica je Općinskom sudu podnijela tužbu protiv tuženih: „Pivovare” Bihać (u daljnjem tekstu: prvotužena), Bihaćke industrije mesa Bihać (u daljnjem tekstu: drugotužena), ZZ „Ostrovnica” Kulen-Vakuf (u daljnjem tekstu: trećetužena) i ZZ „Alija Alijagić” Kamenica - Bihać (u daljnjem tekstu: četvrtotužena) zbog duga u iznosu od 4.126.646,25 KM sa zakonskom zateznom kamatom, kao i naknade troškova parničnog postupka prema odluci suda.

7. Općinski sud je Presudom broj Ps-1008/03 od 14. februara 2005. godine u cijelosti odbio kao neosnovan apelanticin tužbeni zahtjev.

8. U obrazloženju presude Općinskog suda je navedeno da je taj sud na osnovu provedenog dokaznog postupka utvrdio da je 28. marta 1979. godine zaključen ugovor

(u daljnjem tekstu: sporni ugovor) između SOUR-a PPPK „Krajina” RO Primarna poljoprivredna proizvodnja OOUR Poljoprivreda Bihać, kao kupca (u daljnjem tekstu: kupac), i „Invest-importa” iz Beograda, kao njegovog pravnog zastupnika, te „Techno-exporta” Prag, Čehoslovačka, kao prodavca (u daljnjem tekstu: prodavac), prema kojem je kupac od prodavca kupio kompletan tehnološki projekt za opremu za izgradnju pivare u Bihaću u ukupnoj vrijednosti od 5.536,742 cl \$ sa rokom otplate osam godina i kamatom u smislu tog ugovora, sa dospijecom prve rate 31. decembra 1984. godine a posljednje 30. juna 1992. godine. Općinski sud je, dalje, utvrdio da je apelantica prema ovom pravnom poslu 19. februara 1982. godine dala garanciju kupcu u iznosu od 5.536.742,00 cl \$, da je kupac osnovao „RO u osnivanju Pivara” Bihać, što je vidljivo iz Rješenja broj I-263/82 od 24. septembra 1982. godine, a iz Rješenja broj RL-1/86 od 6. aprila 1989. godine i Odluke o preuzimanju imovine „RO u osnivanju Pivara” Bihać proizlazi da je zaključen postupak likvidacije na navedenom pravnom subjektu, te da je Općina Bihać preuzela imovinu-opremu tog subjekta po zaključenom postupku likvidacije, ustupajući je na korištenje RO Industrija mliječnih proizvoda Bihać. Općinski sud je, također, utvrdio da je RO Industrija mliječnih proizvoda Bihać otišla u stečaj a da je prije stečaja navedenu opremu predala prvotuzenoj, koju ona i sada koristi. Dakle, među parničnim strankama nije sporno da prvotuzena i sada koristi opremu za proizvodnju piva koja je predmet spornog ugovora, a u pogledu odgovornosti ostalih tuženih ovaj sud je odbio kao neosnovan apelanticin tužbeni zahtjev, zaključivši da apelantica ničim nije dokazala pasivnu legitimaciju tih subjekata u ovom postupku, odnosno zato što nijedna od navedenih tuženih strana iz apelanticinog tužbenog zahtjeva nije ugovorna strana iz spornog ugovora, niti postoji pravno sljedništvo između tuženih i ugovornih strana iz spornog ugovora. Na osnovu nalaza vještaka finansijske struke Općinski sud nije mogao sa sigurnošću utvrditi ko je i čijim sredstvima platio dug prodavcu, jer su nalazom vještaka od 3. aprila 2002. godine navedena dva različita subjekta koja su izvršila plaćanje prodavcu, i to Jugobanka i „Pik” Krajina, pa je ta činjenica u odnosu na apelanticu, prema ocjeni suda, ostala nejasna i nije dokazana u smislu da li je apelantica uopće platila navedenu opremu koja je predmet spornog ugovora, te je zaključio da je apelantica svoj tužbeni zahtjev trebalo da precizira u smislu jasnog definiranja ko je opremu koja je predmet spornog ugovora platio, ko ju je stekao, te koji je status te opreme danas, da li se radi o vlasništvu ili raspolaganju njome, odnosno da apelantica svoj tužbeni zahtjev nije postavila u tom sadržaju i formi. Iz izvedenih dokaza, također, prema ocjeni suda, nije vidljivo kolika je vrijednost navedene opreme koju je, prema apelanticinim navodima, stekla prvotuzena bez osnova u smislu odredaba Zakona o obligacionim odnosima (u daljnjem tekstu: ZOO), odnosno koju vrijednost je predmetna oprema imala u vrijeme kada ju je prvotuzena stekla. Prema tome, Općinski sud je ocijenio da apelantica nije precizirala tužbeni zahtjev na navedeni način, prvenstveno radi utvrđenja koji je pravni subjekt stekao pravo vlasništva-raspolaganja

na predmetnoj opremi, te da u dokaznom postupku apelantica, također, nije predložila, niti izvela nijedan dokaz na okolnost koja je vrijednost navedene opreme bila u momentu njenog stjecanja. Pri ovakvom stanju stvari Općinski sud je zaključio da je izvršio ocjenu svih dokaza relevantnih za donošenje odluke kao u izreci presude.

9. Kantonalni sud je Presudom broj 009-0-Pž-06-000-287 od 11. oktobra 2006. godine apelanticinu žalbu odbio kao neosnovanu i potvrdio prvostepenu presudu.

10. U obrazloženju presude Kantonalni sud je naveo da nisu osnovani apelanticini žalbeni navodi da je pobijana presuda zasnovana na pogrešno utvrđenom činjeničnom stanju, jer iz stanja spisa prvostepenog suda proizlazi da apelantica nije dokazala da postoji obaveza tuženih za isplatu spornog duga po osnovu bankarske garancije koju je apelantica dala kupcu 16. februara 1982. godine. Uvidom u spis predmeta prvostepenog suda također je utvrđeno da je tačno da u spisu postoji dokaz koji je ovaj sud ocijenio u odnosu na prvotuženu, tj. prijedlog prvotužene o vansudskom rješenju predmetnog spora broj 379/90 od 23. aprila 1990. godine, koji, prema mišljenju ovog suda, ne predstavlja i priznanje spornog duga, niti bi se na osnovu samo ovakvog dokaza prvotužena mogla obavezati na izmirenje spornog duga. Kantonalni sud je odbio kao neosnovan apelanticin navod da je dokazala sporne činjenice, jer je apelantica u navodima tužbe samo navela činjenice na kojima temelji svoj tužbeni zahtjev i jer tokom postupka nije pružila dokaze na osnovu kojih bi te činjenice mogle biti i utvrđene, što se odnosi i na njene navode da postoje odgovornost i obaveza i ostalih tuženih na izmirenje spornog duga. Osim toga, Kantonalni sud smatra da apelantica i ostalim žalbenim navodima nije dovela u pitanje pravilnost i zakonitost pobijane presude, pa je, stoga, zaključio da je prvostepeni sud pravilno utvrdio odlučne činjenice za rješenje ovog spora i da je na osnovu njih izveo pravilan zaključak da apelanticin tužbeni zahtjev nije osnovan, te je, postupajući prema članu 226. Zakona o parničnom postupku („Službene novine FBiH” br. 53/03, 73/05 i 19/06, u daljnjem tekstu: ZPP), odlučio kao u izreci presude.

11. Vrhovni sud je Presudom broj 070-0-Rev-07-001045 od 22. januara 2009. godine apelanticinu reviziju odbio kao neosnovanu. Vrhovni sud smatra da je drugostepeni sud, postupajući prema odredbi člana 231. ZPP, ocijenio sve apelanticine odlučne žalbene navode, te da je u obrazloženju presude dao valjane razloge za svoje odlučnje, koje prihvata i ovaj sud. U vezi sa apelanticinim navodima da drugostepeni sud nije dao ocjenu nalaza vještaka finansijske struke, Vrhovni sud navodi da je prvo prvostepeni sud dao ocjenu nalaza vještaka kako njegovog pismenog dijela, tako i dijela datog na ročištu za glavnu raspravu, a da je drugostepeni sud takvu ocjenu ovog suda prihvatio kao pravilno datu, te je, stoga, odbio kao neosnovan ovaj apelanticin navod. Osim toga, Vrhovni sud je odbio kao neosnovan apelanticin navod o pogrešno utvrđenom činjeničnom stanju

i pogrešnoj primjeni materijalnog prava, jer iz činjeničnog utvrđenja, prema ocjeni tog suda, jasno proizlazi da je na osnovu ugovora zaključenog 28. marta 1979. godine između kupca i „Invest-importa” Beograd, kao njegovog pravnog zastupnika, i „Techno-exporta” Prag, Čehoslovačka, kao prodavca, kupac od prodavca kupio kompletan tehnološki projekt za opremu za izgradnju pivare u Bihaću u ukupnoj vrijednosti od 5.536,742 cl \$ sa rokom otplate osam godina i kamatom, u smislu tog ugovora, sa dospijućem prve rate 31. decembra 1984. godine, a posljednje 30. juna 1992. godine, a da je apelant kupcu dao garanciju po ovom pravnom poslu 19. februara 1982. godine u iznosu od 5.536,742 cl \$, da je kupac osnovao „RO u osnivanju Pivara” Bihać nad kojim je zaključen postupak redovne likvidacije, da je Općina Bihać preuzela imovinu, opremu tog subjekta, i ustupila je RO Industrija mliječnih proizvoda Bihać, koja je otišla u stečaj, a prije stečaja je navedenu opremu predala prvotuzenoj, koju ona i sada koristi. Na osnovu spisa predmeta nižestepeni sudovi Vrhovni sud je, također, utvrdio da se iz nalaza i mišljenja vještaka finansijske struke ne može sa sigurnošću utvrditi ko je i čijim sredstvima platio dug prodavcu, jer su u nalazu evidentirana dva različita pravna subjekta koja su izvršila plaćanje opreme iz spornog ugovora prema prodavcu, i to Jugobanka i PIK „Krajina”. Vrhovni sud je, dalje, na osnovu navedenih činjeničnih utvrđenja zaključio da su nižestepeni sudovi pravilno utvrdili da je neosnovan apelantici tužbeni zahtjev zbog toga što niti jedan od tuženih nije ugovorna strana iz spornog ugovora i što apelantica tokom trajanja predmetnog postupka nije dokazala da postoji pravno sljedništvo između tuženih i kupca opreme, kome je apelantica 19. februara 1982. godine dala garanciju u iznosu od 5.536,742 cl \$ prema spornom ugovoru, niti je dokazala da su tuženi po bilo kom osnovu obavezni da izmire dug kupca nad kojim je okončan i stečajni postupak. Osim toga, pošto su nižestepeni sudovi utvrdili da nisu mogli sa sigurnošću utvrditi da je apelantica, zaista, vršila uplate prodavcu i isporučiocu opreme iz spornog ugovora u utuženom iznosu, to su oni, prema ocjeni Vrhovnog suda, pravilnom primjenom čl. 126. i 123. stav 1. ZPP, tj. primjenom pravila o teretu dokazivanja, zaključili da je teret dokazivanja ove činjenice bio na apelantici kao tužiocu, budući da apelantica svoj tužbeni zahtjev u odnosu na tužene zasniva upravo na navedenoj činjenici. U vezi sa apelantici pozivanjem na odredbu člana 210. ZOO, *da stjecanje bez osnova postoji kada je neki dio imovine jednog lica prešao na bilo koji način u imovinu nekog drugog lica, a taj prelaz nema svoj osnov u nekom pravnom poslu ili u zakonu, te u tom slučaju, kao i u slučaju kada se nešto primi s obzirom na osnov koji se nije ostvario ili koji je kasnije otpao, postoji obaveza stjecioca da taj dio imovine vrati, a kada to nije moguće, da naknadi vrijednost postignutih koristi*, Vrhovni sud je zaključio da nije sporno da prvotuzena drži u posjedu opremu za proizvodnju piva koju je kupac uvezao iz Čehoslovačke i da je po tom pravnom poslu apelantica kupcu izdala bankarsku garanciju. Međutim, čak i pod uvjetom da je apelantica, zaista, na osnovu izdate garancije izvršila isplatu vrijednosti uvezene

opreme prodavcu, ta oprema nije postala apelanticina imovina, nego imovina kupca i njenog uvoznika, pa je u tom slučaju za kupca nastala obaveza da apelantici vrati novčani iznos koji je ona eventualno u izvršenju date bankarske garancije isplatila prodavcu kao inozemnom isporučiocu opreme. Prema tome, pošto navedena oprema koju prvotužena trenutno drži u posjedu ne predstavlja apelanticinu imovinu, Vrhovni sud smatra da su neosnovani njeni navodi da je prvotužena po osnovu stjecanja bez osnova obavezna da apelantici isplati utuženi iznos. Vrhovni sud je, također, ukazao da je priznavanje duga pravno relevantno samo ako je izjava kojom se dug priznaje jasna, određena i bezuvjetna, pa, stoga, Vrhovni sud ocjenjuje da prijedlog prvotužene za vansudsko poravnanje od 23. aprila 1990. godine ne ispunjava navedene standarde da bi se mogao tretirati kao priznanje duga, kako su to zaključili i nižestepeni sudovi. Dakle, pošto ne stoje razlozi apelanticine revizije, kao ni razlozi na koje Vrhovni sud pazi po službenoj dužnosti, primjenom odredbe člana 248. ZPP apelanticinu reviziju je odbio kao neosnovanu.

IV. Apelacija

a) Navodi iz apelacije

12. Apelantica navodi da joj je osporenim presudama povrijeđeno pravo na pravično suđenje iz člana II/3.e) Ustava Bosne i Hercegovine i člana 6. stav 1. Evropske konvencije za zaštitu ljudskih prava i osnovnih sloboda (u daljnjem tekstu: Evropska konvencija) i pravo na imovinu iz člana II/3.k) Ustava Bosne i Hercegovine i člana 1. Protokola broj 1 uz Evropsku konvenciju. Apelantica se žali na pogrešno utvrđeno činjenično stanje i proizvoljnu primjenu materijalnog prava, relevantnih odredaba ZPP i ZOO. Smatra nespornim da je prvotužena kompletnu opremu preuzela i da je pomoću nje sagradila savremenu pivovaru, što je, kako navodi i sama prvotužena, potvrdila svojim prijedlogom broj 379/90 od 23. aprila 1990. godine kojim je priznala njeno vlasništvo na spornoj opremi u iznosu od 10.675.826,20 dinara, a tu činjenicu su, prema apelanticinom mišljenju, sudovi u cijelosti zanemarili. U odnosu na ostale tužene, apelantica tvrdi da iz dokaznog postupka provedenog na ročištu za glavnu raspravu proizlazi odgovornost svih tuženih, jer su oni i njihovi pravni prednici bili neograničeno supsidijarno odgovorni za krajnjeg korisnika opreme, kupca, s obzirom na to da su se kao OOUR organizaciono nalazile u sastavu kupca. Apelantica, također, navodi da je tokom trajanja predmetnog postupka nesporno dokazala činjenicu da je prodavcu platila sve obaveze kupca po preuzetoj opremi koju sada koristi prvotužena, ukazujući na odredbu člana 210. ZOO kojom je propisana obaveza pravnog lica koje je bez naknade steklo imovinu bez osnova da pravnom licu, u konkretnom slučaju apelantici, kao davaocu garancije inozemnom partneru i prodavcu, naknadi štetu u visini neosnovanog bogaćenja, tj. neosnovanog umanjenja njene imovine u korist

tuženih. Dalje ističe da Vrhovni sud nije sagledao pravni problem spora, *jer ona nije nikad ni tvrdila da predmetna oprema predstavlja njenu imovinu, jer to i nije njena imovina, nego da se tužba zasniva na otplati kredita za nabavljenu opremu kupca prema prodavcu.*

b) Odgovor na apelaciju

13. Vrhovni sud je naveo da su apelantici navodi neosnovani, te da ostaje pri razlozima datim u obrazloženju svoje Presude broj 070-0-Rev-07-001045 od 22. januara 2009. godine.

14. Kantonalni sud navodi da je u postupku donošenja svoje presude postupio u skladu sa važećim propisima, odredbama Ustava BiH, pa ističe da njegovom presudom nisu povrijeđena prava koja apelantica navodi u apelaciji.

15. Općinski sud, također, navodi da u postupku pred ovim sudom nisu povrijeđena apelantici prava na koja se poziva u apelaciji i predlaže Ustavnom sudu da apelaciju odbije kao neosnovanu.

V. Relevantni propisi

16. **Zakon o parničnom postupku Federacije BiH** („Službene novine FBiH” br. 53/03, 73/05 i 19/06) u relevantnom dijelu glasi:

Član 8.

2. Koje će činjenice uzeti kao dokazane odlučuje sud na osnovu slobodne ocjene dokaza. Sud će savjesno i brižljivo cijeliti svaki dokaz posebno i sve dokaze zajedno.

Član 123.

(1) Svaka stranka dužna je dokazati činjenice na kojima zasniva svoj zahtjev.

(2) Sud će slobodnom ocjenom dokaza utvrditi činjenice na osnovu kojih će donijeti odluku.

Član 126.

Ako sud na osnovu ocjene izvedenih dokaza ne može sa sigurnošću utvrditi neku činjenicu, o postojanju te činjenice zaključit će primjenom pravila o teretu dokazivanja.

17. **Zakon o obligacionim odnosima** („Službeni list SFRJ” br. 29/78, 39/85, 57/89, te „Službeni list RBiH” br. 2/92, 13/93, 13/94 i „Službene novine FBiH” broj 29/03) u relevantnom dijelu glasi:

Član 210. stav 1.

(1) Ako je društveno sredstvo kojim upravljaju radnici, odnosno drugi radni ljudi u određenom društveno pravnom licu na bilo koji način prešlo u društvena sredstva kojima upravljaju radnici, odnosno drugi radni ljudi u drugom društveno pravnom licu ili u imovinu nekog lica, a taj prelaz nema osnove u nekom samoupravnom sporazumu ili u kakvom drugom pravnom poslu ili zakonu, stjecalac je dužan da ga vrati ako je to moguće, a inače je dužan da nadoknadi vrijednost postignute koristi.

VI. Dopustivost

18. U skladu sa članom VI/3.b) Ustava Bosne i Hercegovine, Ustavni sud, također, ima apelacionu nadležnost u pitanjima koja su sadržana u ovom ustavu kada ona postanu predmet spora zbog presude bilo kojeg suda u Bosni i Hercegovini.

19. U skladu sa članom 16. stav 1. Pravila Ustavnog suda, Ustavni sud može razmatrati apelaciju samo ako su protiv presude, odnosno odluke koja se njome osporava, iscrpljeni svi djelotvorni pravni lijekovi mogući prema zakonu i ako se podnese u roku od 60 dana od dana kada je podnosilac apelacije primio odluku o posljednjem djelotvornom pravnom lijeku koji je koristio.

20. U konkretnom slučaju predmet osporavanja apelacijom je Presuda Vrhovnog suda broj 070-0-Rev-07-001045 od 22. januara 2009. godine protiv koje nema drugih djelotvornih pravnih lijekova mogućih prema zakonu. Zatim, osporenu presudu apelantica je primila 12. februara 2009. godine, a apelacija je podnesena 11. aprila 2009. godine, tj. u roku od 60 dana, kako je propisano članom 16. stav 1. Pravila Ustavnog suda. Konačno, apelacija ispunjava i uvjete iz člana 16. st. 2. i 4. Pravila Ustavnog suda, zato što nije očigledno (*prima facie*) neosnovana, niti postoji neki drugi formalni razlog zbog kojeg apelacija nije dopustiva.

21. Imajući u vidu odredbe člana VI/3.b) Ustava Bosne i Hercegovine, člana 16. st. 1, 2. i 4. Pravila Ustavnog suda, Ustavni sud je utvrdio da predmetna apelacija ispunjava uvjete u pogledu dopustivosti.

VII. Meritum

22. Apelantica pobija presude Vrhovnog, Kantonalnog i Općinskog suda, tvrdeći da je tim presudama povrijeđeno njeno pravo na pravično suđenje iz člana II/3.e) Ustava Bosne i Hercegovine i člana 6. stav 1. Evropske konvencije, te pravo na imovinu iz člana II/3.k) Ustava Bosne i Hercegovine i člana 1. Protokola broj 1 uz Evropsku konvenciju.

Pravo na pravično suđenje

VIII. Član II/3.e) Ustava Bosne i Hercegovine glasi:

Sva lica na teritoriji Bosne i Hercegovine uživaju ljudska prava i slobode iz stava 2. ovog člana, što uključuje:

e) Pravo na pravično saslušanje u građanskim i krivičnim stvarima i druga prava u vezi sa krivičnim postupkom.

Član 6. Evropske konvencije u relevantnom dijelu glasi:

1. Prilikom utvrđivanja građanskih prava i obaveza ili osnovanosti bilo kakve krivične optužbe protiv njega, svako ima pravo na pravično suđenje i javnu raspravu u razumnom roku pred nezavisnim i nepristrasnim, zakonom ustanovljenim sudom. [...]

23. Ustavni sud zapaža da je u postupku koji je okončan presudom Vrhovnog suda odlučivano o apelantinom tužbenom zahtjevu kojim je tražila da joj tuženi isplate dug po garanciji koju je dala kupcu 19. februara 1982. godine u iznosu od 5.536.742,00 cl \$ radi zaključenja spornog ugovora sa inozemnim prodavcem prema kojem je kupac od prodavca kupio kompletan tehnološki projekt za opremu radi izgradnje pivare u Bihaću. Ustavni sud zaključuje da se radi o predmetu građanskopravne prirode iz čega proizlazi da je član 6. stav 1. Evropske konvencije primjenjiv u konkretnom slučaju. Prema tome, Ustavni sud će ispitati da li je postupak pred sudom bio pravičan onako kako to zahtijeva član II/3.e) Ustava Bosne i Hercegovine i član 6. stav 1. Evropske konvencije.

24. Apelantica osporava presude Vrhovnog, Kantonalnog i Općinskog suda zbog pogrešno utvrđenog činjeničnog stanja, pogrešne primjene materijalnog prava i proizvoljnosti u ocjeni dokaza, tvrdeći da su sudovi pogrešno zaključili da ne postoji odgovornost tuženih za isplatu duga apelantici, što smatra netačnim, jer tvrdi da je u predmetnom postupku dokazala da su tuženi pravni sljednici kupca, tj. jer su se organizaciono nalazili u sastavu kupca kao OOUR, da je dokazala da je iznozemnom prodavcu platila sve obaveze kupca po preuzetoj opremi koju sada bez pravnog osnova koristi prvotužena. Zbog toga smatra da joj je prvotužena dužna da naknadi štetu u visini neosnovanog bogaćenja, odnosno zbog neosnovanog umanjjenja njene imovine.

25. Ustavni sud ukazuje da, prema praksi Evropskog suda za ljudska prava (u daljnjem tekstu: Evropski sud) i Ustavnog suda, zadatak ovih sudova nije da preispituju zaključke redovnih sudova u pogledu činjeničnog stanja i primjene materijalnog prava (vidi, Evropski sud, *Pronina protiv Rusije*, odluka o dopustivosti od 30. juna 2005. godine, aplikacija broj 65167/01). Naime, Ustavni sud nije nadležan da supstituiru redovne sudove u procjeni

činjenica i dokaza, već je općenito zadatak redovnih sudova da ocijene činjenice i dokaze koje su izveli (vidi, Evropski sud, *Thomas protiv Ujedinjenog Kraljevstva*, presuda od 10. maja 2005. godine, aplikacija broj 19354/02). Zadatak Ustavnog suda je da ispita da li je eventualno došlo do povrede ili zanemarivanja ustavnih prava (pravo na pravično suđenje, pravo na pristup sudu, pravo na djelotvoran pravni lijek i dr.), te da li je primjena zakona bila, eventualno, proizvoljna ili diskriminacijska. Dakle, u okviru apelacione nadležnosti Ustavni sud se bavi isključivo pitanjem eventualne povrede ustavnih prava u postupku pred redovnim sudovima, pa će u konkretnom slučaju Ustavni sud ispitati da li je postupak u cjelini bio pravičan na način na koji to zahtijeva član 6. stav 1. Evropske konvencije (vidi, Ustavni sud, Odluka broj *AP 20/05* od 18. maja 2005. godine, objavljena u „Službenom glasniku BiH” broj 58/05).

26. Ustavni sud, također, naglašava da je van njegove nadležnosti da procjenjuje kvalitet zaključaka redovnih sudova u pogledu ocjene dokaza ukoliko se ova ocjena ne doima očigledno proizvoljnom (vidi, Ustavni sud, Odluka broj *AP 661/04* od 22. aprila 2005. godine, objavljena u „Službenom glasniku BiH” broj 44/05). Ustavni sud ukazuje da su redovni sudovi dužni da savjesno ocijene sve dokaze pojedinačno i u vezi sa ostalim dokazima, pa da onda na osnovu takve brižljive ocjene izvedu zaključak da li je neka činjenica dokazana (član 13. ZPP).

27. Prema tome, Ustavni sud će dati odgovore na pitanje da li je osporenim presudama sudova povrijeđeno apelantino pravo na pravično suđenje. S tim u vezi, Ustavni sud uočava da je u postupku nesporno utvrđeno da je kupac sa inozemnim prodavcem zaključio ugovor o isporuci opreme radi izgradnje pivare u Bihaću, da je apelantica po ovom pravnom poslu kupcu 19. februara 1982. godine dala garanciju u iznosu od 5.536.742,00 cl \$. Radi realizacije navedenog projekta, kupac je osnovao „RO u osnivanju Pivara” Bihać, što proizlazi iz Rješenja ovog suda broj I-263/82 od 24. septembra 1982. godine, a iz Rješenja broj RL-1/86 od 6. aprila 1989. godine i Odluke o preuzimanju imovine „RO u osnivanju Pivara” Bihać proizlazi da je zaključen postupak likvidacije nad navedenim pravnim subjektom i da je predmetnu opremu tog pravnog subjekta preuzela Općina Bihać po zaključenom postupku likvidacije, ustupajući je na korištenje RO Industrija mliječnih proizvoda Bihać, koja je, također, otišla u stečaj, a prije stečaja navedena oprema je data prvotuzenoj koju ona i sada koristi. Međutim, sporno je odlučjenje sudova koji su zaključili da u konkretnoj pravnoj stvari ne postoji odgovornost tuženih za dug prema apelantici, jer apelantica nije dokazala da postoji pravno sljedništvo između tuženih i kupca, da li je apelantica platila predmetnu opremu inozemnom prodavcu, te da li prvotuzena bez pravnog osnova koristi predmetnu opremu.

28. Iz obrazloženja pobijanih presuda Ustavni sud uočava da su ovi sudovi, u odnosu na apelanticine navode da je pogrešan stav sudova da ne postoji odgovornost tuženih za isplatu duga, jer tvrdi da je u predmetnom postupku dokazala da su tuženi pravni sljednici kupca, sve odlučne činjenice utvrdili na osnovu stanja spisa predmeta, posebno nalaza vještaka finansijske struke koji je ocijenjen kao objektivan i dat u skladu sa pravilima struke, te usvojili jedinstven stav da apelantica u procesnopravnom smislu, prema relevantnim odredbama ZPP, nije dokazala da su tuženi pravni sljednici kupca nad kojim je okončan i stečajni postupak, niti je sudovima pružila dokaze na osnovu kojih bi te činjenice mogle biti utvrđene. Prema odredbi čl. 123. i 126. ZPP, dužnost stranke je da dokazuje činjenična utvrđenja iz svog zahtjeva, jer generalno, shodno navedenim odredbama zakona, svaka stranka treba da dokaže istinitost svojih činjeničnih navoda s obzirom na to da će se u suprotnom smatrati da su ti navodi nedokazani, Prema tome, sudovi su utvrdili da je apelantica, prema odredbama ZPP, svoje navode bila dužna dokazati, pa su zaključili da je njen tužbeni zahtjev neosnovan. Što se tiče apelanticinih tvrdnji da je tokom trajanja postupka dokazala da je izmirila dug prema inozemnom prodavcu, Ustavni sud ove apelanticine navode smatra nedokazanim, jer iz obrazloženja osporenih presuda proizlazi da su sudovi na temelju nalaza vještaka utvrdili da je dug prema inozemnom prodavcu plaćen i da su nakon izvršenog vještačenja evidentirana dva pravna subjekta koja su izvršila plaćanje, i to Jugobanka i „Pik” Krajina. Dakle, imajući u vidu nalaz vještaka, Ustavni sud smatra da apelantica nije dokazala svoje navode da je ona platila sporni dug prodavcu i isporučiocu opreme u utuženom iznosu, što joj je bila obaveza kao podnosioca zahtjeva prema navedenim odredbama ZPP. Naime, pravilo o teretu dokazivanja posebno dobiva na značaju u novom sistemu parničnog postupka u kome sud više nema ovlaštenja da izvede dokaze po službenoj dužnosti kako bi potpuno i istinito utvrdio sporne činjenice od kojih zavisi odluka o tužbenom zahtjevu, nego da je teret dokazivanja isključivo na podnosiocu zahtjeva. Ustavni sud, stoga, smatra da su sudovi u odnosu na ove apelanticine navode dali jasno i argumentirano obrazloženje za svoje odluke, primjenjujući relevantne odredbe materijalnog prava koje Ustavni sud ni u jednom dijelu ne smatra proizvoljnim.

29. Što se tiče apelanticinih navoda u vezi sa neosnovanim bogaćenjem prvotužene u čijem posjedu se trenutno nalazi predmetna oprema, Ustavni sud uočava da sudovi ne spore činjenicu da prvotužena navedenom opremom trenutno raspolaže. Međutim, u vezi sa ovim njenim navodima sudovi su jasno i argumentirano obrazložili da apelantica svoj tužbeni zahtjev nije postavila u smislu utvrđivanja koji subjekt raspolaže predmetnom opremom, niti je u dokaznom postupku predložila, niti izvodila dokaze o tome koja je vrijednost opreme stečena bez osnova, i to u momentu njenog stjecanja. Osim toga,

utvrđeno je da čak i pod uvjetom da je apelantica zaista na osnovu izdate bankarske garancije i izvršila isplatu vrijednosti uvezene opreme inozemnom prodavcu, ta imovina nije postala apelanticina imovina, nego kupca kao njenog uvoznika i ugovorne strane, te u tom slučaju ne postoji pravni osnov za utvrđivanje odgovornosti prvotužene da apelantici vrati utuženi novčani iznos. Pošto predmetna oprema kojom raspolaže prvotužena ne predstavlja apelanticinu imovinu, Ustavni sud smatra da su i ovi njeni navodi proizvoljni. ***Ustavni sud, također, zapaža da su sudovi na sve tri instance nesporno konstatirali da je prvotužena apelantici 23. aprila 1990. godine ponudila prijedlog o vansudskom rješenju predmetnog spora, koji su sudovi odbili kao neosnovan, zaključivši da takva izjava prvotužene ne predstavlja dokaz o priznavanju duga, niti se prvotužena na osnovu takve izjave može obavezati na izmirenje duga apelantici. Ovo zbog toga što je, prema ocjeni sudova, priznanje duga pravno relevantno isključivo u slučaju ako je izjava kojom se dug priznaje jasna, određena i bezuvjetna. Stoga, Ustavni sud smatra da su sudovi dovoljno jasno i detaljno obrazložili svoj stav da prijedlog koji je prvotužena ponudila apelantici ne ispunjava navedene standarde da bi se kao takav uopće mogao tretirati kao priznavanje duga.***

30. Imajući u vidu navedeno, Ustavni sud ne može konstatirati da odluke Vrhovnog, Kantonalnog i Općinskog suda krše apelanticina ustavna prava, nego, upravo suprotno, da sadrže odgovore na suštinska pitanja utemeljena na relevantnim odredbama materijalnog prava, odredbama ZPP, prvenstveno na tome da apelantica nije dokazala pravno sljedništvo tuženih u odnosu na kupca, niti je dokazala da je ona izmirila obavezu prema prodavcu. Osim toga, Ustavni sud smatra da je obaveza kupca, kao ugovorne strane, prvenstveno bila da izmiri dug prema apelantici. Međutim, s obzirom na to da je nad njime okončan stečajni postupak, apelantica je, isto tako, svoja potraživanja mogla prijaviti u stečajnom postupku, što, kako proizlazi iz činjeničnog utvrđenja, očigledno nije učinila. U skladu s navedenim, Ustavni sud zaključuje da pobijanim presudama nije povrijeđeno apelanticino pravo na pravično suđenje iz člana II/3.e) Ustava Bosne i Hercegovine i člana 6. stav 1. Evropske konvencije.

Pravo na imovinu

31. Apelantica se, također, žali da je pobijanom odlukom povrijeđeno i njeno pravo na imovinu iz člana II/3.k) Ustava Bosne i Hercegovine i člana 1. Protokola broj 1 uz Evropsku konvenciju. Apelantica posebno ne obrazlaže kršenje ovog prava, već svoje navode zasniva na pogrešno utvrđenom činjeničnom stanju i pogrešnoj primjeni materijalnoga prava. Međutim, razmatrajući ove navode u okviru člana II/3.e) Ustava Bosne i Hercegovine i člana 6. stav 1. Evropske konvencije, Ustavni sud je već zaključio

da su ti navodi neosnovani. Stoga, Ustavni sud smatra da nema ništa što u konkretnom slučaju ukazuje da je povrijeđeno apelantino pravo na imovinu iz člana II/3.k) Ustava Bosne i Hercegovine i člana 1. Protokola broj 1 uz Evropsku konvenciju, odnosno zaključuje da su i ovi apelantini navodi neosnovani.

VIII. Zaključak

32. Ustavni sud BiH nije ustanovio da je povrijeđeno pravo na pravično suđenje iz člana II/3.e) Ustava Bosne i Hercegovine i člana 6. stav 1. Evropske konvencije, kao i pravo na imovinu iz člana II/3.k) Ustava Bosne i Hercegovine i člana 1. Protokola broj 1 uz Evropsku konvenciju, jer su Vrhovni, Kantonalni i Općinski sud jasno obrazložili svoje odluke, odnosno dali jasne i konzistentne argumente utemeljene u relevantnim odredbama Zakona o parničnom postupku, zbog čega ne postoji odgovornost tuženih za izmirenje duga apelantici.

33. Na osnovu člana 61. st. 1. i 3. Pravila Ustavnog suda, Ustavni sud je odlučio kao u dispozitivu ove odluke.

34. Prema članu VI/5. Ustava Bosne i Hercegovine, odluke Ustavnog suda su konačne i obavezujuće.

Predsjednik
Ustavnog suda Bosne i Hercegovine
Prof. dr. Miodrag Simović

Предмет број АП 2120/09

**ОДЛУКА О
ДОПУСТИВОСТИ
И МЕРИТУМУ**

Апелација Бехзада Хацића поднесена против Наредбе Суда Босне и Херцеговине број Х-КРН/09/713 од 11. маја 2009. године

Одлука од 25. маја 2012. године

Уставни суд Босне и Херцеговине у пленарном сазиву, у предмету број **АП 2120/09**, рјешавајући апелацију **Бехзада Хаџића**, на основу члана VI/3б) Устава Босне и Херцеговине, члана 16 став 4 тачка 9, члана 59 став 2 алинеје 1 и 2 и члана 61 ст. 1 и 2 Правила Уставног суда Босне и Херцеговине („Службени гласник Босне и Херцеговине” бр. 60/05, 64/08 и 51/09) у саставу:

Миодраг Симовић, председник
Валерија Галић, потпредседница
Constance Grewe, потпредседница
Сеада Палаврић, потпредседница
Tudor Pantiru, судија
Мато Тадић, судија
Мирсад Теман, судија
Margarita Caca-Nikolovska, суткиња
Златко М. Кнежевић, судија

на сједници одржаној 26. маја 2012. године донио је

ОДЛУКУ О ДОПУСТИВОСТИ И МЕРИТУМУ

Дјелимично се усваја апелација Бехзада Хаџића.

Утврђује се повреда права на поштовање приватног и породичног живота и дома из члана II/3ф) Устава Босне и Херцеговине и члана 8 Европске конвенције за заштиту људских права и основних слобода у поступку покренутом поводом Наредбе Суда Босне и Херцеговине број X-КРН/09/713 од 11. маја 2009. године.

Одбацује се као недозвољена апелација Бехзада Хаџића поднесена против Наредбе Суда Босне и Херцеговине број X-КРН/09/713 од 11. маја 2009. године у односу на право на личну слободу и безбједност из члана II/3д) Устава Босне и Херцеговине и члана 5 Европске конвенције за заштиту људских права и основних слобода и право на правично суђење из члана II/3е) Устава Босне и Херцеговине и члана 6 став 1 Европске конвенције за заштиту људских права и основних

слобода, због тога што је *ratione materiae* инкомпатибилна са Уставом Босне и Херцеговине.

Одлуку објавити у „Службеном гласнику Босне и Херцеговине”, „Службеним новинама Федерације Босне и Херцеговине”, „Службеном гласнику Републике Српске” и у „Службеном гласнику Дистрикта Брчко Босне и Херцеговине”.

Образложење

I. Увод

1. Бехзад Хацић (у даљњем тексту: апелант) из Кључа поднио је 6. јула 2009. године апелацију Уставном суду Босне и Херцеговине (у даљњем тексту: Уставни суд) против Наредбе Суда Босне и Херцеговине (у даљњем тексту: Суд БиХ) број Х-КРН/09/713 од 11. маја 2009. године.

II. Поступак пред Уставним судом

2. На основу члана 22 став 1 Правила Уставног суда, од Суда БиХ, Тужилаштва Босне и Херцеговине (у даљњем тексту: Тужилаштво) и Федералног министарства унутрашњих послова (у даљњем тексту: ФМУП) затражено је 3. новембра 2009. године да доставе одговоре на апелацију.

3. Суд БиХ је доставио одговор на апелацију 13. новембра 2009. године, Тужилаштво 16. новембра 2009. године, а ФМУП 5. новембра 2009. године.

4. На основу члана 26 став 2 Правила Уставног суда, одговори на апелацију достављени су апеланту 3. фебруара 2010. године.

III. Чињенично стање

5. Чињенице предмета које произилазе из апелантових навода и докумената предочених Уставном суду могу да се сумирају на сљедећи начин.

6. Суд БиХ (судија за претходни поступак), поступајући поводом захтјева Тужилаштва број КТА-182/09 од 11. маја 2009. године за издавање наредбе за претрес стана, покретних ствари и лица и одузимање предмета на основу чл. 51, 52, 53 и 65 Закона о кривичном поступку Босне и Херцеговине (у даљњем тексту: ЗКП), донио је Наредбу број Х-КРН/09/713 од 11. маја 2009. године.

7. У наредби је наведено да се, због постојања основа сумње да су Горан Поповић и остала лица извршили кривично дјело организованог криминала из члана 250 ст. 1, 2 и 3 Кривичног закона Босне и Херцеговине (у даљем тексту: КЗ), у вези са кривичним дјелом неовлашћеног промета опојним дрогама из члана 195 став 1 КЗ, а који произилази из Извјештаја Министарства унутрашњих послова Републике Српске, Управа криминалистичке полиције, број 02/5-пов. 187/09 од 8. маја 2009. године, ради проналажења и одузимања предмета који се пронађу приликом претресања, а потичу или могу да доведу у везу са извршењем наведеног кривичног дјела, наређује (под тачком 1.1) претрес апеланта ради проналажења предмета, ствари које могу да послуже као доказ у сврху доказивања кривичног дјела организованог криминала из члана 250 ст. 1, 2 и 3 КЗ у вези са кривичним дјелом неовлашћеног промета опојним дрогама из члана 195 став 1 КЗ (као што су дрога, мобилни телефони са SIM картицама и SIM картице које користи као средство комуникације, забиљешке, поруке итд.). Под тачком 2 наредбе наређен је претрес куће/стана и свих припадајућих дијелова куће/стана као што су подрум, гаража, двориште, мјеста за одлагање смећа, поткровље које користи осумњичени на адреси Кулина бана б.б. Кључ и просторија за које се утврди да их користи апелант лично или у сврху извршења кривичног дјела за које се сумњичи, ради проналажења предмета, тј. ствари које могу да послуже као доказ наведеног кривичног дјела (као што су дрога, компјутери, пресе, ваге, мобилни телефони са SIM картицама и SIM картице које апелант користи као средство комуникације, поруке, забиљешке итд.). Наредбом је (под тачком 3) наређен претрес путничког моторног возила марке „Форд Мондео” (прецизираних регистарских ознака) и других путничких возила која се пронађу и која су апелантова својина или се приликом претреса установи да их осумњичени (апелант) користи, ради проналажења предмета, средстава која могу да послуже као доказ у сврху доказивања наведеног кривичног дјела (као што су дрога, компјутери, пресе, ваге, мобилни телефони са SIM картицама и SIM картице које апелант користи као средство комуникације, поруке, забиљешке итд.). Под тачком 4 наређен је претрес свих мобилних апарата који се пронађу приликом претреса одређеног под тачкама 1 и 2 ради утврђивања долазних, одлазних и пропуштених позива и SMS порука, ради утврђивања меморисаних говорних порука и излиставања телефонског именика меморисаног у мобилним апаратима и SIM картицама, ради идентификовања лица са којима је вршена комуникација с циљем извршења кривичног дјела организованог криминала из члана 250 ст. 1, 2 и 3 КЗ у вези са кривичним дјелом неовлашћеног промета опојним дрогама из члана 195 став 1 КЗ. Наредбом је (под тачком 5) наређен претрес свих компјутера, тврдих дискова и других уређаја за похрану података који се пронађу приликом претреса одређеног у тачкама 1 и 2 ради утврђивања долазних и одлазних e-mailova и других похрањених

података који се могу довести у везу са извршењем кривичног дјела организованог криминала у вези са кривичним дјелом неовлашћеног промета опојним дрогама.

8. Даље, наредбом је (под тачком II) наређено одузимање свих предмета који се пронађу приликом претреса одређеног тачкама 1, 2 и 3 и који могу да се доведу у везу са извршењем кривичног дјела организованог криминала из члана 250 ст. 1, 2 и 3 КЗ у вези са кривичним дјелом неовлашћеног промета опојним дрогама из члана 195 став 1 КЗ, као и предмета који могу да се доведу у везу са извршењем другог кривичног дјела и могу да послуже као доказ о извршењу неког другог кривичног дјела прописаног КЗ и ентитетским кривичним законима. Наредбом је утврђено да се претрес лица, просторија и возила и привремено одузимање предмета повјерава овлашћеним службеним лицима ФМУП-а (тачка III), а претрес ће се обавити у року од 15 дана од дана издавања наредбе (тачка IV). Такође, у наредби је наведено да претрес може да се изврши и мимо времена предвиђеног за вршење претреса, односно и ван временског периода од 6 до 21 час и уз употребу одговарајућих метода и средстава силе ради отварања просторија и ствари које се имају претрести ради спречавања уништавања предмета који се траже и који могу да послуже као доказ у кривичном поступку, а све сходно члану 59 став 2 ЗКП. У наредби је наведено да осумњичени (апелант) има право да обавијести браниоца о претресу али наредба може да се изврши и без браниоачевог присуства, с обзиром на неопходност хитног поступања (тачка V). У складу са наредбом, привремено одузети предмети ће се доставити Суду БиХ а након тога биће прослијеђени Тужилаштву ради евентуалног коришћења у кривичном поступку (тачка VI). Наредбом је јасно наведено да ће се приликом претреса сачинити записник у складу са чланом 62 ЗКП, а приликом одузимања предмета назначиће се гдје су пронађени, уз назнаку и описати, а по потреби и на други начин обезбиједити утврђивање њихове истовјетности (тачка VII), као и да се за све одузете предмете мора издати потврда. Наредбом је одређен тужилац који координише спровођење наредбе (тачка VIII). Такође, у наредби је (у тачки IX) наведено да лице које држи предмете (наведене у тачки III) наредбе дужно је да их преда овлашћеним лицима, уз пријетњу новчаном казном, односно затвором уколико их не преда. Наредба садржи упутство да лице од ког су привремено одузети предмети има право жалбе (која не одлаже привремено одузимање предмета) у року од три дана од дана пријема наредбе.

9. Тужилаштво је у предмету број КТА-182/09 од 11. маја 2009. године, на основу члана 35 став 2 тачка б) ЗКП, наредило ФМУП-у да изврши Наредбу Суда БиХ број Х-КРН/09/713 од 11. маја 2009. године против четири лица, међу којима је апелант. Тужилаштво је наредило да се након извршеног претреса изврше преглед и анализа одузетих предмета, спроведе потребно вјештачење одузетих и сумњивих предмета

и да се сачини детаљан извјештај за Тужилаштво, са приједлогом за истрагу, и да се тек након тога извјештај о претресу, записник, потврде о одузетим предметима и одузети предмети доставе Суду БиХ, у складу са ЗКП. Тужилаштво је наредило предузимање свих неопходних мјера заштите тајности при извршењу наредбе и све неопходне мјере заштите извршиоца наредбе, те је наведен број Тужилаштва који треба контактирати у току извршења наредбе у случају хитности.

10. Према апелантовим наводима, претрес је почео у 4.30 часова у стану у улици Кулина бана, гдје су се налазиле његове кћерке. Апеланта је о томе телефоном обавијестио портир болнице (у којој је апелант радио), након чега је апелант дошао до стана, позвао адвоката, који је дошао око 5.30 часова, и претрес је трајао до 11,00 часова.

11. ФМУП, односно лица која су вршила претрес, Дарио Зовић и Саша Петровић, сачинили су Извјештај о извршеном претресу број 13/4-155 од 12. маја 2009. године. У извјештају је наведено да су 12. маја 2009. године око 5.00 часова службена лица започела претрес. У стан на адреси Кулина бана су ушли у 5.15 часова, гдје су затекли апелантове кћерке које су легитимисане. Након неколико минута (из извјештаја произилази у 5.20 часова) у стан долази апелант који је идентификован, те је упитан да ли посједује ствари (наркотике) које се траже наредбом. Апелант је одговорио да их не посједује, након чега му је прочитана наредба Суда БиХ и уручен му један примјерак наредбе, те је упознат са правима и разлозима претресања. Након тога, екипа је (службена лица) уз присуство два пунољетна свједока почела претрес, односно упознала апеланта о разлозима службене радње претреса. Након претреса стана у улици Кулина бана издати су записник о претресу и потврда о одузетим предметима (три мобилна апарата, лаптоп и фото-апарат), те се наставило са претресом два аутомобила (око 6.30 часова) у којима ништа није пронађено. У разговору са апелантом утврђено је да посједује кућу у Згону, па је претрес настављен тамо (7.20 часова) уз присуство апеланта, адвоката и свједока, те су приликом претреса одузети телефонски именик и централна јединица. Из извјештаја произилази да су у разговору са апелантом службена лица утврдила да апелант користи канцеларију у здравственој установи, те да у њој посједује предмете тражене наредбом, због чега је претрес тамо настављен и том приликом су одузети предмети (црвена тека, пет мобилних апарата, USB memory stick и GSM картица). Из извјештаја произилази да је све документовано фотографски, да су издате потврде о одузимању предмета и записници о претресању. Такође, у извјештају је наведено да свједоци и апелант нису имали примједби ни притужби и претрес је завршен око 9.30 часова. У прилогу извјештаја су записници о претресу, потврде о одузимању предмета и наредба Суда БиХ.

12. На записницима о претресу које је доставио ФМУП бр. 13/4-1/09, 13/4-1-а/09, 13/4-1-б/09 и 13/4-1-ц/09 од 12. маја 2009. године налазе се потписи апеланта, свједока Адмире Смајић и Белмина Смајића, записничара и службених лица, те је у записницима (четири записника о претресу стана, куће, аутомобила и канцеларије) наведено када и гдје су сачињени и који су предмети привремено одузети приликом претреса.

13. Апелант је 15. маја 2009. године поднио представку ФМУП-у, односно жалио се на рад службених лица која су вршила претрес његовог стана, куће, аутомобила и канцеларије због претјеране употребе силе.

14. ФМУП је апеланту доставио обавијест о отварању унутрашње истраге против лица која су вршила претрес, а поводом његове представке. ФМУП га је 23. јула 2009. године дописом број 15-543 обавијестио да се начелник слаже са оцјеном инспектора да је представка неоснована и да утврђене чињенице указују на то да су апелантови наводи о непрописном понашању службеника нетачни. ФМУП, Уред за притужбе јавности, донио је Закључак број 08-404/09 од 7. септембра 2009. године којим се сагласио са мишљењем начелника да је представка против службених лица која су вршила претрес неоснована.

15. Такође, апелант се 22. маја 2009. године обратио Суду БиХ, у складу са чланом 4 Закона о приступу информацијама, захтјевом да му се доставе докази које је Тужилаштво презентовало Суду БиХ ради издавања наредбе за претрес апелантовог стана. Суд БиХ је дописом број Х-КРН/09/713 од 25. маја 2009. године обавијестио апеланта да су сви докази који су прибављени претресом прослијеђени Тужилаштву. Апелант је 28. маја 2009. године послао исти захтјев Тужилаштву, односно тражио обавјештење о доказима које је Тужилаштво презентовало Суду БиХ уз захтјев за издавање наредбе за претрес. Тужилаштво није одговорило на апелантов допис (и захтјев).

IV. Апелација

а) Наводи из апелације

16. Апелант истиче да су му повријеђени право да не буде подвргнут нечовјечном и нехуманом поступању из члана II/3б) Устава Босне и Херцеговине и члана 3 Европске конвенције за заштиту људских права и основних слобода (у даљњем тексту: Европска конвенција), право на личну слободу и безбједност из члана II/3д) и члана 5 Европске конвенције, право на правично суђење из члана II/3е) и члана 6 Европске конвенције и право на приватност, породични живот и дом из члана II/3ф) Устава Босне и Херцеговине и члана 8 Европске конвенције. Апелант наводи да је претрес извршен 12. маја 2009. године и да је почео у 4.30 часова у стану у ком не

станује он него његове кћерке, против којих наредба не гласи, о чему су службена лица била обавијештена. За вријеме претреса ангажован је већи број полицајаца (20) који су носили наоружање и пушке са дугим цијевима. Према апелантовим наводима, претрес је обављен на силовит начин уз претјерану употребу силе и пријетње и демонстрацију силе пред грађанством с циљем да се апелант дискредитује. Апелант наводи да због тога он и његова породица трпе штетне посљедице у виду психичког бола и патње. Према његовим наводима, наредба је веома дуго извршавана на груб и понижавајући начин, а приликом претреса код апеланта ништа није пронађено. Апелант истиче да од 4.30 до 11.00 часова он и његова породица нису могли да се спреме за посао, доручкују, попију јутарње напитке, јер „им је слобода кретања била одузета”. Апелант је навео да се обратио Суду БиХ, односно да је тражио приступ информацијама, а Суд БиХ му је одговорио да су сви докази који су прикупљени за вријеме претреса прослијеђени Тужилаштву. Апелант се истим захтјевом обратио Тужилаштву, односно тражио је да види који су то докази против њега које је Тужилаштво приликом захтјева за издавање наредбе за претрес доставило Суду БиХ. С обзиром на то да Тужилаштво никада није одговорило апеланту, он сматра да никада нису постојали елементи из члана 51 ЗКП, односно чињенице и докази који представљају довољно основа за сумњу да се код апеланта налазе учинилац кривичног дјела, трагови или предмети важни за поступак. Овај навод апелант посебно детаљно излаже у свом поднеску (од 17. фебруара 2010. године, након што су му достављени одговори страна у поступку), те наводи да је члан 51 ЗКП јасан и да захтјев за претрес стана мора бити оправдан у складу са одредбом члана 57 став 1 ЗКП. С тим у вези, апелант истиче да је Суд БиХ морао бити опрезан јер ће у противном сваки захтјев за претрес стана Тужилаштва бити усвојен, а поготово, како апелант истиче, имајући у виду на који начин је извршен претрес, као и чињеницу да је он угледан човјек (прим. др неуропсихијатар), директор болнице, хуманиста и познат у својој околини. Апелант истиче да је правни *nonsens* да се један извјештај полиције који је добијен оперативним радом може сматрати доказом у кривичном поступку на основу ког се може извести правни закључак о постојању довољне сумње за тражење издавања наредбе за претрес стана. Апелант вјерује у сценарио према ком је то све исконструисала једна „интересна криминална група”, а оваквим поступањем Тужилаштво и Суд БиХ то су омогућили. Сем тога, апелант наводи да је узрок повреде његових права чињеница да суткиња за претходни поступак није провјерила оправданост за издавање наредбе у складу са чланом 57 став 1 ЗКП, односно да је по инерцији удовољила захтјеву Тужилаштва. Даље, апелант апсолутно негира да су записници о претресу стана и осталих просторија сачињени и да су их потписали он или његов адвокат. Апелант поставља питање зашто је наредба извршена у периоду од 21.00 до 6.00 часова (апелант наводи да је претрес почео у

4.30 часова), па ако је била тако велика хитност у поступању, због чега та хитност више не постоји, односно због чега више никада није ништа предузето против њега. Апелант је навео да му одузети предмети никада нису враћени, поготово ствари које припадају његовим кћеркама. Такође, у поднеску који је предао Уставном суду (од 15. фебруара 2010. године) апелант је појаснио да су службена лица пријетила његовим кћеркама прије његовог доласка у стан, односно „махала пиштољем” уз „увредљив садржај” да је почињен озбиљан злочин и да траже доказе. Апелант је истакао своју активност у Заводу за алкохолизам и друге токсикоманије, из које је покренуо детоксикацијску терапију (која је успјешна), рад на психолошкој помоћи свједоцима ратног злочина, активности са групама које се баве несталим лицима и одјелом СИПА-е за заштиту свједока ратног злочина, као и свој рад (за вријеме рата) у санитарској јединици Армије БиХ, због чега сматра да се „одређена интересна криминална група” обрачунавала с њим, а због поступања Суда БиХ је и успјела. У допису од 18. фебруара 2011. године, а затим 31. августа 2011. године, апелант је обавијестио Уставни суд да га још увијек (након претреса) нико од надлежних власти није контактирао, није га саслушао, нити су му враћене одузете ствари. Апелант наводи да он и његова породица понашање надлежних органа осјећају као снажне повреде њихових права.

б) Одговор на апелацију

17. У одговору на апелацију Суд БиХ је навео да је апелација неоснована и паушална јер је наредба издата на захтјев Тужилаштва број КТА-182/09 од 11. маја 2009. године, уз који је достављен и прилог. Оцјењујући предметни захтјев у свеукупности, те узимајући у обзир ознаку хитности, Суд БиХ је истог дана, у складу са чл. 51, 52, 53 и 65 ЗКП, издао наредбу према свим осумњиченим (14 осумњичених), међу којима је и апелант. Суд БиХ указује на то да се апелант жали на начин извршења наредбе. Међутим, Суд БиХ наводе апелације сматра неоснованим и паушалним, те наводи да је поново извршеним увидом у предметни спис нашао да се не може закључити да је повријеђено нити једно апелантово право. Суд БиХ наводи да је из стања списка видљиво како је примио захтјев Тужилаштва за издавање наредбе за претрес стана и осталих просторија, покретних ствари и лица и привремено одузимање предмета. Оцјењујући предметни захтјев, а посебно прилог уз захтјев, Суд БиХ је нашао довољно доказа који указују на постојање основа сумње да је апелант (између осталих) починио кривично дјело организованог криминала у вези са кривичним дјелом неовлашћеног промета опојним дрогама. Суд БиХ је навео: „У самој наредби [је] прецизно наведено да је постојање основа за сумњу Суд БиХ темељно на Извјештају управе криминалистичке полиције МУП РС број 02/5-пов.187/09 од

8. маја 2009. године, из којег недвосмислено произилази да се оперативним радом дошло до сазнања да апелант припада организованој криминалној групи која врши неовлаштени транспорт опојних дрога”. Дакле, оцјењујући захтјев Тужилаштва и прилоге уз захтјев, Суд БиХ је закључио да они садрже елементе прописане одредбом члана 55 ЗКП, те је, у складу са чл. 57 и 65 ЗКП, издао наредбу. Суд БиХ је навео да је неспорно да се претресањем стана крши право на приватност, дом и породични живот, али је истакао да је Европски суд за људска права (у даљњем тексту: Европски суд) утврдио да је то дозвољено уз постојање законских услова, а Суд БиХ је утврдио да су у конкретном случају ти услови испуњени. Суд БиХ је навео и да је извршење наредбе у надлежности тужиоца (члан 35 став 2 ЗКП), с тим да тужилац може извршење наредбе о претресању под надзором повјерити овлашћеним службеним лицима, што је суд имао у виду приликом издавања наредбе. У вези са повредом члана 4 Закона о приступу информацијама, Суд БиХ се изјаснио да је апелант истог дана када је затражио приступ информацијама обавијештен да су сви докази прикупљени претресом прослијеђени Тужилаштву, те је упућен да се обрати Тужилаштву. У вези са поступањем надлежних лица, Суд БиХ је у одговору навео да у записнику о претресу нигдје није констатовано да је апелант истакао било какав приговор о поступању овлашћених лица приликом претреса.

18. Тужилаштво је у одговору на апелацију навело да је наредбу издао Суд БиХ, те с обзиром на то да је Суд БиХ оцијенио захтјев Тужилаштва за издавање наредбе, Тужилаштво нема потребу да образлаже приједлог за издавање наредбе, нити жели узимати за право да оцјењује законитост наредбе Суда БиХ.

19. У одговору на апелацију, који је јако детаљан и уз који је приложена бројна документација, ФМУП је истакао да су припадници Федералне управе полиције (уз асистенцију Јединице за подршку МУП-а Унско-санског кантона), по наредби Суда БиХ и наредби Тужилаштва и уз претходно направљен и одобрен план (Тајно), извршили претрес. Према наводима ФМУП-а, претрес је извршен у складу са законом, претресу су присуствовали пунољетни свјedoци, апелантов правни заступник и апелант лично. Током претреса није било употребе силе, што се види из записника, а нико од наведених лица није имао примједби. Везано за поступање службених лица приликом претреса, апелант је поднио представку у којој се жалио на поступање, те је Јединица за професионалне стандарде спровела унутрашњу истрагу у којој је утврђено да је представка неоснована. ФМУП је навео да је сагласност на резултате истраге дао Уред за притужбе закључком од 7. септембра 2009. године.

V. Релевантни прописи

20. Закон о кривичном поступку Босне и Херцеговине („Службени гласник БиХ” бр. 3/03, 32/03, 36/03, 26/04, 63/04, 13/05, 48/05, 46/06, 76/06, 29/07, 32/07, 53/07, 15/08, 58/08, 12/09, 16/09 и 93/09) у релевантном дијелу гласи:

Члан 35.

Права и дужности

(1) Основно право и основна дужност Тужгиоца је откривање и гоњење починилаца кривичних дјела која су у надлежности Суда.

(2) Тужилац има право и дужан је да:

(...)

е) издаје позиве и наредбе и предлаже издавање позива и наредби у складу с овим законом,

ф) нареди овлашћеном службеном лицу да изврши наредбу издату од стране Суда у складу с овим законом,

(...)

ГЛАВА VIII - РАДЊЕ ДОКАЗИВАЊА

Одјељак 1 - Претресање стана, просторија и лица

Члан 51.

Претресање стана, осталих просторија и покретних ствари

(1) Претресање стана и осталих просторија осумњиченог, односно оптуженог и других лица, као и њихових покретних ствари изван стана може се предузети само онда ако има довољно основа за сумњу да се код њих налазе починилац, саучесник, трагови кривичног дјела или предмети важни за поступак.

(2) Претресање покретних ствари, у смислу одредбе става 1. овог члана, обухвата и претресање компјутера и сличних уређаја за аутоматску обраду података који су с њима повезани. На захтјев Суда, лица која се користе овим уређајима дужна су им омогућити приступ, предати дискете, траке или неки други облик на коме су похрањени подаци, као и пружити потребна обавјештења за употребу тих уређаја. Лице које одбије њихову предају, иако за то не постоје разлози из члана 84. овог закона, може се казнити према одредби члана 65. став 5. овог закона.

(...)

Члан 52.

Претресање лица

(1) Претресање лица може се предузети кад је вјероватно да је то лице починило кривично дјело или да ће се претресањем пронаћи предмети или трагови важни за кривични поступак.

Члан 53.

Наредба за претресање

(1) Суд може издати наредбу за претресање под условима прописаним овим законом.

(2) Наредбу за претресање може издати Суд на захтјев Тужиоца или на захтјев овлашћених службених лица која су добила одобрење од Тужиоца.

Члан 54.

Форма захтјева за претресање

Захтјев за издавање наредбе за претресање може се поднијети у писменој или усменој форми. Ако се захтјев подноси у писменој форми, мора бити састављен, потписан и овјерен на начин како је то одређено у члану 55. став 1. овог закона. Захтјев за издавање наредбе за претресање може се поднијети у складу с чланом 56. овог закона.

Члан 55.

Садржај захтјева за издавање наредбе за претресање

(1) Захтјев за издавање наредбе за претресање мора садржавати:

- а) назив Суда, као и име и функцију подносиоца захтјева,
- б) чињенице које указују на вјероватност да ће се лице, односно трагови и предмети наведени у члану 51. став 1. овог закона наћи на означеном или описаном мјесту или код одређеног лица,
- ц) захтјев да Суд изда наредбу за претресање ради проналажења лица или одузимања предмета,

(2) У захтјеву се може предложити:

- а) да се наредба за претресање изврши у било које вријеме зато што постоји основана сумња да претресање неће моћи бити извршено у временском периоду од 6 часова до 21 час, да ће се тражени предмети, лице које се тражи побјећи или починити друго кривично дјело или да може угрозити безбједност овлашћеног

службеног лица или другог лица ако се наредба не изврши одмах или у временском периоду од 21 час до 6 часова.

б) да овлашћено службено лице изврши наредбу без претходне предаје наредбе ако постоји основана сумња да се тражени предмети могу лако и брзо уништити ако се одмах не одузму, да предаја наредбе може угрозити безбједност овлашћеног службеног или другог лица као и да ће лице које се тражи починити друго кривично дјело или угрозити безбједност овлашћеног службеног или другог лица.

Члан 57.

Издавање наредбе за претресање

(1) Ако судија за претходни поступак установи да је захтјев за издавање наредбе за претресање оправдан, одобриће захтјев и издати наредбу за претресање.

Члан 58.

Садржај наредбе за претресање

Наредба за претресање садржи:

[...]

ф) одређивање или опис мјеста, просторија или лица која се траже, с навођењем адресе, власништва, имена или сличног за сигурно утврђивање идентитета,

з) упутство да се наредба има извршити између 6 часова и 21 час или овлашћење да се наредба може извршити у било које вријеме ако то Суд изричито одреди,

х) овлашћење извршиоцу наредбе да може без претходне најаве ући у просторије које се имају претрести ако то Суд изричито одреди,

и) упутство да се наредба и одузете ствари донесу у Суд без одлагања,

ј) поуку да осумњичени има право обавијестити браниоца и да се претресање може извршити и без присуства браниоца ако то захтијевају изузетне околности.

Члан 59.

Вријеме извршења наредбе за претресање

(1) Наредба за претресање мора се извршити најкасније 15 дана од издавања наредбе, након чега се, без одлагања, мора вратити Суду.

(2) Наредба за претресање се може извршити било којег дана у седмици. Наредба се може извршити само у временском периоду од 6 часова до 21 час, осим ако у наредби није изричито дато овлашћење да се може извршити у било које доба дана или ноћи, у складу с чланом 55. став 2. овог закона.

Члан 60.

Поступак извршења наредбе за претресање

(1) Прије почетка претресања овлашћено службено лице мора дати обавјештење о својој функцији и разлогу доласка и предати наредбу за претресање лицу код којег ће се или на којем ће се извршити претресање. Ако је након тога овлашћеном службеном лицу приступ ускраћен, може употријебити силу у складу са законом.

(2) Приликом извршавања наредбе за претресање којом се одређује претресање стана и других просторија, овлашћено службено лице није дужно обавјестити било кога о својој функцији и разлозима претресања, већ може одмах ући у стан или друге просторије ако су празни или ако овлашћено службено лице оправдано сматра да су празни или ако је овлашћено службено лице наредбом изричито овлашћено да уђе без претходне најаве.

(3) Корисник стана и других просторија позваће се да буде присутан претресању, а ако је он одсутан - позваће се његов заступник или неко од одраслих чланова домаћинства или сусједа. Уколико лице код којег се претресање има извршити није присутно, наредба се оставља у просторији гдје се врши претресање, а претресање се извршава и без њене присутности.

(4) Претресању стана, осталих просторија или лица присуствују два пунољетна грађанина као свједоци. Претресању лица присуствују свједоци истог пола. Свједоци ће се прије почетка претресања упозорити да пазе како се претресање врши, као и да имају право да прије потписивања записника о претресању ставе своје приговоре, ако сматрају да садржај записника није тачан.

Члан 62.

Записник о претресању

(1) О сваком претресању стана, просторије или лица саставиће се записник који потписује лице код којег се или на којем се врши претресање и лица чија је присутност обавезна. Приликом вршења претресања одузеће се привремено само они предмети и исправе који су у вези са сврхом претресања. У записник ће се унијети и тачно описати предмети и исправе које се одузимају, а то ће се назначити и у потврди о одузимању предмета која ће се одмах уручити лицу којем су предмети, односно исправе одузете.

(2) Ако се при претресању стана, просторије, односно лица нађу предмети који немају везе с кривичним дјелом због којег је издата наредба за претресање, али упућују на друго кривично дјело, они ће се описати у записнику и привремено одузети, а о одузимању ће се одмах издати потврда. О томе ће се обавјестити

Тужилац. Ти ће се предмети одмах вратити ако Тужилац установи да нема основа за покретање кривичног поступка, а не постоји неки други законски основ по којем би се ти предмети имали одузети.

(3) Предмети употребљени код претресања компјутера и сличних уређаја за аутоматску обраду података вратиће се након претресања њиховим корисницима, ако нису потребни за даљње вођење кривичног поступка. Лични подаци прибављени претресањем могу се користити само у сврхе кривичног поступка и избрисаће се, без одлагања, кад та сврха престане.

Члан 63.

Одузимање предмета на основу наредбе за претресање

(1) Након привременог одузимања предмета на основу наредбе за претресање, овлашћено службено лице ће написати и потписати потврду у којој ће навести одузете предмете и назив Суда који је издао наредбу.

(2) Ако је предмет привремено одузет од одређеног лица, потврда из става 1. овог члана мора се уручити том лицу. Ако је предмет привремено одузет из стана или просторије, таква потврда мора се уручити власнику, станару или кориснику.

(3) Након одузимања предмета на основу наредбе за претресање, овлашћено службено лице мора, без одлагања, вратити Суду наредбу и предати предмете и списак одузетих предмета.

(4) Након пријема ствари одузетих на основу наредбе за претресање, Суд ће задржати предмете под надзором Суда до даљње одлуке или одредити да предмети остану под надзором подносиоца захтјева за издавање наредбе или под надзором овлашћеног извршиоца наредбе.

Одјељак 2 - Привремено одузимање предмета и имовине

Члан 65.

Наредба за одузимање предмета

(1) Предмети који се по КЗ БиХ имају одузети или који могу послужити као доказ у кривичном поступку привремено ће се одузети и на основу судске одлуке ће се обезбиједити њихово чување.

(2) Наредбу за одузимање предмета издаје Суд, на приједлог Тужгиоца или на приједлог овлашћеног службеног лица које је добиле одобрење од Тужгиоца.

(3) Наредба за привремено одузимање предмета садржи: назив Суда, правни основ за привремено одузимање предмета, назнака предмета који подлијежу одузи-

мању, име лица од којег се одузимају предмети, мјесто одузимања предмета, рок у којем се предмети требају одузети, и поука о правном лијеку.

(4) Одузимање предмета врши овлашћено службено лице на основу издате наредбе.

(5) Ко држи такве предмете, дужан их је предати по наредби Суда. Лице које их одбије предати, може се казнити до 50.000 КМ, а у случају даљњег одбијања - може се затворити. Затвор траје до предаје предмета или до завршетка кривичног поступка, а најдуже 90 дана. На исти начин поступиће се према службеном или одговорном лицу у државном органу или правном лицу.

(6) Одредбе става 5. овог члана односе се и на податке похрањене у компјутеру или сличним уређајима за аутоматску обраду података. При њиховом прибављању посебно ће се водити рачуна о прописима који се односе на чување тајности одређених података.

(7) О жалби против рјешења којим је изречена новчана казна или је наређен затвор одлучује вијеће. Жалба против рјешења о затвору не задржава извршење рјешења.

(8) При одузимању предмета назначиће се гдје су пронађени и описаће се, а, по потреби, и на други начин осигурати утврђивање њихове истовјетности. За одузете предмете издаће се потврда.

(9) Мјере из ст. 5. и 6. овог члана не могу се примијенити према осумњиченом, односно оптуженом нити лицима која су ослобођена дужности свједочења.

VI. Допустивост

21. У складу са чланом VI/3б) Устава Босне и Херцеговине, Уставни суд, такође, има апелациону надлежност у питањима која су садржана у овом Уставу када она постану предмет спора због пресуде било ког суда у Босни и Херцеговини.

Допустивост *ratione materiae*

22. У конкретном случају, апелант се жали на то да су му због претреса повријеђени право на личну слободу и безбједност из члана II/3д) Устава Босне и Херцеговине и члана 5 Европске конвенције и право на правично суђење из члана II/3е) Устава Босне и Херцеговине и члана 6 став 1 Европске конвенције.

23. Уставни суд подсјећа на то да се члан 5 Европске конвенције као цјелина односи на заштиту физичке слободе и то нарочито слободе од произвољног хапшења

или притварања. Овим чланом се не пружа заштита од мање озбиљних облика ограничавања личне слободе као што су примјена саобраћајних прописа, обавезно пријављивање странаца или грађана, највећи дио мјера у вези са надзором над лицима условно пуштеним на слободу, полицијски час, или други видови надзора којим се озбиљно не ограничава човјекова слобода да се слободно креће у заједници. У пракси се јасно искристализовало становиште да се питање да ли је неко био лишен слободе посматра од случаја до случаја. У конкретном случају, апелант се жали на ограничену слободу кретања јер за вријеме трајања претреса он и чланови његове породице нису могли на уобичајен начин да се спреме и оду на посао. Међутим, Уставни суд сматра да у конкретном случају наредба о претресању стана коју апелант оспорава апелацијом ни на који начин није довела у питање апелантова права загарантована чланом 5 Европске конвенције, те закључује да су наводи о повреди овог права *ratione materiae* инкомпатибилни са Уставом Босне и Херцеговине.

24. Везано за апелантове наводе о повреди права на правично суђење, Уставни суд подсећа на то да члан 6 Европске конвенције, на који се апелант позива, гарантује правичан поступак приликом „утврђивања грађанских права и обавеза или основаности било какве кривичне оптужбе” против неког лица. С обзиром на то да се у конкретном случају апелант жали на наредбу којом је наређен претрес његовог дома и осталих наведених ствари, који је спроведен на основу наредбе за претрес коју је издао надлежни суд, очигледно је да није било утврђивања грађанских права и обавеза или основаности било какве оптужбе у смислу члана 6 Европске конвенције (*mutatis mutandis*, Уставни суд, Одлука о допустивости и меритуму број АП 3376/07 од 28. априла 2010. године, објављена у „Службеном гласнику Босне и Херцеговине” број 95/10, тачка 23). Због тога је и овај апелантов навод *ratione materiae* инкомпатибилан са Уставом Босне и Херцеговине.

25. Имајући у виду одредбе члана 16 став 4 тачка 9 Правила Уставног суда, према којим ће апелација бити одбачена као недозвољена уколико је *ratione materiae* инкомпатибилна са Уставом Босне и Херцеговине, Уставни суд је одлучио као у диспозитиву ове одлуке, у односу на овај дио апелације.

Допустивост у односу на повреду права из члана II(3б) и ф) Устава Босне и Херцеговине и чл. 3 и 8 Европске конвенције

26. Апелант сматра да су му незаконитим претресом повријеђена наведена права.

27. Уставни суд указује на члан 16 став 3 Правила Уставног суда, према ком може изузетно да разматра апелацију и када нема одлуке надлежног суда, уколико

апелација указује на озбиљна кршења права и основних слобода које штите Устав Босне и Херцеговине или међународни инструменти за заштиту људских права који се примјењују у Босни и Херцеговини. С обзиром на то да предметна апелација указује на озбиљна кршења права из Устава Босне и Херцеговине и Европске конвенције, апелација је, према пракси Уставног суда, допуштима у смислу члана 16 став 3 (*op. cit.*, АП 3376/07 тачка 29).

28. Коначно, апелација у овом дијелу испуњава и услове из члана 16 ст. 2 и 4 Правила Уставног суда, јер није очигледно (*prima facie*) неоснована, нити постоји неки други формални разлог због ког апелација није допуштима.

29. Имајући у виду одредбе члана VI/3б) Устава Босне и Херцеговине, члана 16 ст. 1, 2 и 4 Правила Уставног суда, Уставни суд је утврдио да предметна апелација, у овом дијелу, испуњава услове у погледу допуштivosti.

VII. Меритум

30. Апелант сматра да му је претресом, који је извршен на основу незаконите наредбе суда уз прекомјерну употребу силе и пријетње те демонстрацијом силе пред грађанством како би се апелант дискредитовао, повријеђено право из члана II/3б) и ф) Устава Босне и Херцеговине и чл. 3 и 8 Европске конвенције.

Право на приватни и породични живот и дом

31. Члан II/3ф) Устава Босне и Херцеговине гласи:

3. Набрајање права

Сва лица на територији Босне и Херцеговине уживају људска права и основне слободе из става 2 овог члана, а она обухватају:

[...]

ф) Право на приватни и породични живот, дом и преписку.

32. Члан 8 Европске конвенције гласи:

1. Свако има право на поштивање свог приватног и породичног живота, дома и преписке.

2. Јавна власт се не мијеша у вршење овог права, осим ако је такво мијешање предвиђено законом и ако је то неопходна мјера у демократском друштву у интересу националне безбједности, јавне безбједности, економске добробити земље,

спречавања нереда или спречавања злочина, заштите здравља и морала или заштите права и слобода других.

33. Уставни суд наглашава да је основна сврха члана 8 Европске конвенције заштита појединаца од арбитрарних мијешања власти у њихова права гарантована чланом 8 Европске конвенције (види Европски суд, *Kroon против Холандије*, пресуда од 27. октобра 1994. године, серија А, број 297-Ц, став 31). Члан 8 Европске конвенције штити право појединца на поштовање његовог дома и предвиђа да се јавна власт неће мијешати у вршење овог права, сем у случајевима из става 2 тог члана.

34. Европски суд је утврдио да претрес стана представља мијешање у поштовање права на дом, приватни живот и преписку. С тим у вези, Европски суд је закључио да државе потписнице могу сматрати неопходним да ради прибављања физичких доказа за неко кривично дјело прибјегавају мјерама као што су претресање и пљенидба имовине. Мада овакве мјере, у нормалним околностима, представљају мијешање у права појединца према првом ставу члана 8 Европске конвенције (породични и приватни живот или дом), разлози који се дају за оправдање таквих мјера морају бити релевантни и довољни и пропорционални циљу који се жели остварити (види Европски суд, *Niemietz против Њемачке*, пресуда од 16. децембра 1992. године, серија А, број 251). Да би „мијешање” било оправдано, мора бити „у складу са законом”. У случају да се испостави да је то „мијешање” у складу са законом и тада може представљати повреду члана 8 Европске конвенције ако се сматра да оно није „неопходно” да би се постигао један од законитих циљева из става 2 члана 8 Европске конвенције. Неопходно у овом контексту значи да „мијешање” одговара „притисцима друштвених потреба” и да постоји разумна релација пропорционалности између мијешања и законитог циља ком се тежи (види *op. cit.*, *Niemietz против Њемачке*).

35. Европски суд је у својој пракси навео да термин „у складу са законом”, а у сврху примјене члана 8 став 2 Европске конвенције, тумачи на начин да наметнута мјера мора имати основ у закону, мора се бавити питањем квалитета закона и захтијевати да закон мора бити доступан, као и да онај на кога се односи мора да схвати и предвиди посљедице за њега, те закон мора бити у складу са владавином права. Због тога је Европски суд истакао да термин „закон” схвата у „материјалном” а не у „формалном” смислу. У области за коју постоји писани закон, „закон” који је на снази спроводе редовни судови. У том погледу, Европски суд је навео да су његова овлашћења да испита наводе у вези са домаћим правом ограничена зато што је прије свега на домаћим властима да тумаче и примијене закон (види Европски суд, *Petri Salinene против Финске*, пресуда од 27. септембра 2005. године, апликација

број 50882/99). Такође, Европски суд је разматрао предмете који су се односили на претрес без било какве наредбе о претресу (издате прије или послје претреса) и без било каквог документа који би упућивао на легитимитет, као и на било коју писмену или усмену инструкцију којом се описују сврха и циљ претреса у оквиру судске власти. Европски суд је утврдио кршење члана 8 Европске конвенције у случајевима у којим су претрес и одузимање предмета извршени без било каквог или без адекватног овлашћења или мјера заштите против арбитарног мијешања. Према ставу Европског суда, пропуст националних власти да поштују правила домаћег законодавства којим је регулисан поступак предузимања радње претресања довешће до незаконитости такве радње у смислу члана 8 Европске конвенције (види Европски суд, *Elci и други против Турске*, апликације бр. 23145/93 и 25091/94 од 13. новембра 2003. године). Такође, у једном од својих предмета (види Европски суд, *Panteleyenko против Украјине*, апликација број 11901/02 од 29. јула 2006. године, ст. 50-53) Европски суд је закључио да је повријеђен члан 8 Европске конвенције, позивајући се на закључак домаћих судова који је изнесен у одлукама (које су оспорене у току поступка пред домаћим судом, али не по том основу) да нису поштоване процедуралне гаранције предвиђене законом јер је претрес извршен а апеланту није уручена наредба за претрес, а што је законски услов, односно законско обезбјеђење од произвољност у поступању приликом претреса, а тужилац је знао да се апелант налази на лијечењу. Сем тога, у једном предмету Европски суд је разматрао законитост у односу на наводе подносиоца представке (који је адвокат) да је претрес канцеларије и одузимање предмета било незаконито, јер је прекршен члан Адвокатског акта (Bar Act) којим се штити, односно обезбјеђује да ће адвокат професионално чувати тајну. Европски суд је испитао да ли су у складу са законом претрес и одузимање предмета с обзиром на то да је утврђено да постоји Адвокатски акт, да су адвокатски документи неповредиви и не могу се провјерити или изузети. Европски суд је утврдио да не постоји судска пракса којом се разјашњава тачан опсег те одредбе, односно да ли забрана одузимања материјала који су покривени професионалном привилегијом важи у свим околностима. Због тога је, према мишљењу суда, отворена сумња „да ли је то у складу са законом”. Међутим, Европски суд је нашао да није неопходно да утврди ову чињеницу јер сматра да је ова мјера (претрес) инкомпатибилна са чланом 8 Европске конвенције у осталим аспектима (види Европски суд, *Iliya Stefanov против Бугарске*, пресуда од 22. маја 2008. године, апликација број 65755/01).

36. Европски суд је навео да, како би одредио да ли је мјера претреса и одузимања ствари „неопходна у демократском друштву”, то се испитује у сваком поједином случају. Иако је Европски суд навео да је државама потписницама дата одређена

слобода одлучивања, изузеци из става 2 члана 8 Европске конвенције требају се уско тумачити. С тим у вези, Европски суд је навео да у сваком конкретном предмету испитује да ли домаћи закон садржи ефективну заштиту од произвољности и арбитрарности. Елементи који ће се узети у обзир су тежина кривичног дјела због ког је наредба издата, да ли се наредба коју је издао судија заснива на основаној сумњи, да ли је циљ наредбе разумно ограничен, да ли је претрес извршен уз присуство свједока, околности под којима је наредба издата, поготово докази који су били доступни у то вријеме, садржај саме наредбе, као и гаранције које се предузимају како би се ограничио утицај наредбе на разумну мјеру и опсег могућих реперкусија на углед лица које је погођено наредбом (види, *mutatis mutandis, op. cit., Niemietz против Немачке*). Европски суд је истакао да чињеница да је издата наредба по судском налогу не значи увијек и поштовање члана 8 Европске конвенције.

37. У конкретном случају, Уставни суд примјећује да је апелант осумњичен за веома озбиљно кривично дјело – организовани криминал у вези са кривичним дјелом неовлашћеног промета опојним дрогама, а основи сумње (према подацима доступним Уставном суду) базирани су на Извјештају Криминалистичке управе полиције МУПРС, који је добијен оперативним радом на терену. На захтјев Тужилаштва, Суд БиХ је издао наредбу којом је наредио претрес апеланта, стана, аутомобила, мобилних апарата и компјутера, тврдих дискова и других уређаја за похрану података ради проналажења и одузимања предмета који потичу или се могу довести у везу са извршењем кривичног дјела и трагова кривичног дјела. Апелант сматра наредбу незаконитом, те оспорава основ наредбе и арбитрарност Суда БиХ у издавању наредбе, основ за захтјев који је поднијело Тужилаштво, као и сам начин извршења наредбе.

38. Прије свега, приликом одлучивања да ли је наредба „у складу са законом”, Уставни суд напомиње да у овом пољу има „ширу” надлежност, односно пружа веће гаранције од Европског суда, те има надлежност да „продре” у питање законитости тако што ће утврдити да ли је одређена одредба закона примијењена на адекватан начин, односно да ли је „у складу са законом”. У Одлуци број *АП 3376/07* од 28. априла 2010. године, Уставни суд је утврдио кршење члана II/3ф) Устава Босне и Херцеговине и члана 8 Европске конвенције, односно да је претрес био незаконит, јер прије почетка претреса апеланткињи није предочена наредба о претресу. У наведеном предмету Уставни суд је утврдио да је претрес извршен у апеланткињиној кући, у наредби није било назначено апеланткињино име већ име О. Л. Апеланткиња је (између осталих навода који су проглашени неоснованим) тврдила да јој прије почетка претресања њеног дома није предата наредба на основу које се претрес обавља. У вези с тим, Уставни суд је указао на члан 60 Закона о

кривичном поступку (у конкретном случају Дистрикта Брчко) у ком је прописан поступак извршења наредбе за претрес и у складу са којим прије почетка претресања овлашћено службено лице мора дати обавјештење о својој функцији и разлогу доласка и предати наредбу за претресање лицу код ког ће се или на ком ће се извршити претресање. Полазећи од апелантових навода у конкретном случају, односно да је наредба Суда БиХ произвољна и незаконита јер нису поштоване одредбе чл. 51 и 57 ЗКП, Уставни суд ће испитати да ли је наредба Суда БиХ донесена „у складу са законом”. Имајући у виду садржај наредбе, Уставни суд примјећује да је Суд БиХ донио наредбу (на захтјев Тужилаштва), у складу са одредбама чл. 51, 52, 53 и 65 ЗКП, због постојања основа сумње да су Горан Поповић и други починили кривично дјело организованог криминала у вези са кривичним дјелом неовлашћеног промета дрога, а који произилази на основу Извјештаја МУПРС, а ради проналажења и одузимања предмета који се пронађу приликом претресања а потичу или се могу довести у везу са извршењем кривичног дјела или трагова кривичног дјела. Уставни суд примјећује да се наредба заснива на члану 51 ЗКП у ком је наведено да се претресање стана и осталих просторија може предузети само онда ако има довољно основа за сумњу да се код њих налазе извршилац, саучесник, трагови кривичног дјела или предмети важни за поступак. Дакле, полазећи од садржаја члана 51 ЗКП, Уставни суд примјећује да је разлог, односно основ за издавање наредбе основ за сумњу да ће се нешто или неко пронаћи (у конкретном случају ради проналажења предмета који потичу од кривичног дјела, односно трагови кривичног дјела). То значи да се приликом издавања наредбе о претресању суд не бави постојањем основа сумње да је почињено кривично дјело. Основи сумње да је почињено кривично дјело су у „надлежности” Тужилаштва и то је *conditio sine qua non* захтјева за издавање наредбе. То даље значи да Тужилаштво након што утврди да постоји нижи ниво сумње (такозвани „разлог за сумњу” - у фази истраге) да је почињено кривично дјело уколико сматра да постоји вјероватност да се у одређеном простору нешто или неко пронађе, подноси захтјев за издавање наредбе за претрес, али мора суду доставити чињенице које указују на вјероватност да ће се лица односно трагови и предмети (из члана 51 став 1) наћи на означеном или описаном мјесту или код одређеног лица. Приликом доношења наредбе за претресање суд се дакле не упушта у основ сумње да је почињено кривично дјело али мора да утврди довољно основа за сумњу да се код лица која се претресају налазе одређене ствари, трагови или лица. С обзиром на то да сам ЗКП садржи појмове „основи сумње”, „вјероватност”, „основана сумња”, који би се у обичном животу могли различито градирати, важно је напоменути да је „основ сумње” најнижи ниво сумње, „основана сумња” је ниво сумње који тужилаштво има при подизању оптужнице (што подразумемијева одређену безбједност) а „вјероватност” се налази између ова два нивоа сумње. То значи да

суд, како би издао наредбу за претрес, мора имати још већи степен сумње да ће се претресом нешто или неко пронаћи од основа сумње да је почињено кривично дјело. Разлог што суд одлучује, односно доноси наредбу за претрес, као и разлог овог „већег степена сумње”, у истрази је управо да се заштите дом, приватност и породични живот лица на која се наредба односи. Дакле, наредба која дјелује према одређеним лицима (осумњиченом, оптуженом, али и трећим лицима) мора да садржи минимум конкретног образложења који се огледа у вјероватности да ће се нешто или неко пронаћи, а што јасно произилази из садржаја одредби чл. 51, 54 и 57 ЗКП. Уставни суд је, такође, свјестан чињенице да се у фази истраге, која је врло осјетљива и тајна, не требају предочити чињенице или докази којима би се угрозило вођење поступка. Међутим, након што се изврши претрес нема више „тајности”, односно лице је већ упознато са одређеним радњама Тужилаштва. Због наведеног, у овој фази поступка једини гарант заштите људских права (на дом, приватност и породични живот) управо је оцјена суда о вјероватности да ће нешто наћи, односно убјеђење суда да је претрес оправдан (члан 57 ЗКП), а то „убјеђење” суда би требало бити познато и лицу на које се наредба односи. У противном, чињеница да се претрес дозвољава због „основа сумње” да је почињено кривично дјело водила би могућности арбитражности и злоупотреба, односно оваква мјера могла би се претворити у средство којим се утврђује постојање основа сумње или основане сумње да је почињено кривично дјело. То би даље значило стварање могућности да се претресати може било ко и било гдје. Уставни суд у конкретном предмету од Суда БиХ није добио убјеђење да је имао довољно основа за сумњу да ће претресом нешто или неког пронаћи, јер се Суд БиХ само позива на основе сумње да је апелант починио кривично дјело. Наиме, из наредбе произилазе основи сумње да је почињено кривично дјело и наредбом је јасно одређен „циљ” наредбе – проналажење и одузимање предмета који потичу или се могу довести у везу са извршењем кривичног дјела и трагова кривичног дјела, али наредби недостаје „суштина наредбе”, односно недостаје јој „конкретизација”, довољно основа за сумњу да се код апеланта налазе трагови кривичног дјела или предмети важни за поступак. Основи сумње да је почињено кривично дјело не подразумевају *a priori* вјероватност проналаска предмета и трагова кривичног дјела, већ се ова „вјероватност” мора спецификовати кроз наредбу суда. Ова два појма суштински и језички су битно различита и суд не може по аутоматизму, ако има основа за сумњу да је почињено кривично дјело, дозволити наредбу за претрес. Сем тога, како је утврђено кроз праксу Европског суда, земље уговорнице имају широко поље диспозиције у регулисању свог националног законодавства, али када је законом прописан одређени услов, онда се он мора поштовати. У противном, сваки захтјев за претрес било кога и било чега сматрао би се оправданим уз минимум

степен сумње о почињеном кривичном дјелу, па би судска контрола само „формално постојала” без ефективне заштите, односно изгубио би се смисао законске контроле и оправданости издавања наредбе коју врши суд.

39. Уставни суд примјећује да апелант двије године и три мјесеца након извршеног претреса наводи да му нису враћене одузете ствари, а надлежне власти нису извршиле нити једну другу радњу. Уставни суд примјећује да је одредбом члана 71 ЗКП прописано да отварање и преглед предмета и документације који су одузети током претреса врши тужилац, уз обавезу да обавијести лица од којих су одузети, судију за претходни поступак и браниоца. Такође, у складу са чланом 74 ЗКП, постоји обавеза враћања предмета *када постане очигледно* да њихово задржавање није у складу са чланом 65, односно не постоје разлози из члана 391 ЗКП (случајеви када се донесе ослобађајућа пресуда али интереси јавне безбједности и заштите морала налажу задржавање предмета).

40. Сем ових навода, Уставни суд примјећује да је апелант, и након што су му послати одговори на апелацију које су доставили Суд БиХ, Тужилаштво и ФМУП, тврдио да ни он ни његов адвокат нису потписали записник о претресу. Међутим, имајући у виду претходне закључке, Уставни суд не сматра да је потребно да се упушта у даљње аспекте „законитости”.

41. Оцјењујући наведено, Уставни суд закључује да у конкретном случају поступак издавања наредбе за претрес апеланта и његовог стана, односно куће и осталог, како је наведено наредбом Суда БиХ, није задовољио критеријум „мијешања у складу са законом” из члана II(3ф) Устава Босне и Херцеговине и члана 8 Европске конвенције. Наиме, поступак доношења наредбе није спроведен у складу са релевантним законским одредбама, с обзиром на то да Суд БиХ није навео разлоге да је имао довољно основа за сумњу да ће се претресом наћи нешто код апеланта или у његовом стану/кући, аутомобилу, мобилном апарату или компјутеру, а што је неопходан услов за издавање наредбе за претрес.

42. Према томе, Уставни суд закључује да је повријеђено апелантово право на поштовање дома, приватности и породичног живота из члана II(3ф) Устава Босне и Херцеговине и члана 8 Европске конвенције.

43. Имајући у виду да је наредба Суда БиХ „спроведена”, односно завршена, а узимајући у обзир апелантов навод да трпи штету од овог поступка Суда БиХ и надлежних лица која су спровела наредбу, Уставни суд налази да је утврђена повреда довољна сатисфакција за апеланта, те је одлучио као и диспозитиву.

Остали наводи

44. Уставни суд примјећује да је апелант истакао да му је повријеђено право да не буде подвргнут мучењу и нечовјечном поступању. У вези са овим наводима, Уставни суд примјећује да се они у суштини односе на начин извршења наредбе за претрес, односно због присуства великог броја службених лица и оружја које су носили. Међутим, с обзиром на закључак о повреди права на дом, Уставни суд сматра да нема потребе да посебно испитује и навод о повреди члана II/36) Устава Босне и Херцеговине и члана 3 Европске конвенције.

VIII. Закључак

45. Уставни суд закључује да је повријеђено апелантово право на дом, приватност и породични живот због тога што наредба Суда БиХ, поводом које је претрес извршен, није садржавала минимум конкретизације у смислу постојања разлога који указују на то да постоји вјероватност да ће се код апеланта пронаћи неко (*учинилац или саучесник*) или нешто (*трагови кривичног дјела или предмети важни за поступак*), а што јасно произилази из садржаја одредби ЗКП и представља гаранцију оправданости издавања наредбе за претрес.

46. На основу члана 16 став 4 тачка 9 и члана 61 ст. 1 и 2 Правила Уставног суда, Уставни суд је одлучио као у диспозитиву ове одлуке.

47. Према члану VI/5 Устава Босне и Херцеговине, одлуке Уставног суда су коначне и обавезујуће.

Предсједник
Уставног суда Босне и Херцеговине
Проф. др Миодраг Симовић

Predmet broj AP 752/09

**ODLUKA O
DOPUSTIVOSTI I
MERITUMU**

Apelacija Gorana Pržulja i Miloša
Batinića podnesena protiv Presude
Vrhovnog suda Republike Srpske
broj 118-0-Kžž-08-000 025 od 25.
prosinca 2008. godine i Presude
Vrhovnog suda broj 118-0-Kžk-08-
000 008 od 2. rujna 2008. godine

Odluka od 13. lipnja 2012. godine

Ustavni sud Bosne i Hercegovine je u Vijeću od pet sudaca, u predmetu broj **AP 752/09**, rješavajući apelaciju **Gorana Pržulja i dr.**, na temelju članka VI/3.(b) Ustava Bosne i Hercegovine, članka 59. stavak 2. alineja 2. i članka 61. st. 1. i 3. Pravila Ustavnog suda Bosne i Hercegovine („Službeni glasnik Bosne i Hercegovine” br. 60/05, 64/08 i 51/09), u sastavu:

Valerija Galić, predsjednica

Miodrag Simović, dopredsjednik

Seada Palavrić, dopredsjednica

Mato Tadić, sudac

Mirsad Ćeman, sudac

na sjednici održanoj 13. lipnja 2012. godine donio

ODLUKU O DOPUSTIVOSTI I MERITUMU

Odbija se kao neutemeljena apelacija Gorana Pržulja i Miloša Batinića, podnesena protiv Presude Vrhovnog suda Republike Srpske broj 118-0-KŽŽ-08-000 025 od 25. prosinca 2008. godine i Presude Vrhovnog suda Republike Srpske broj 118-0-Kžk-08-000 008 od 2. rujna 2008. godine.

Odluku objaviti u „Službenom glasniku Bosne i Hercegovine”, „Službenim novinama Federacije Bosne i Hercegovine”, „Službenom glasniku Republike Srpske” i „Službenom glasniku Distrikta Brčko Bosne i Hercegovine”.

Obrazloženje

I. Uvod

1. Goran Pržulj (u daljnjem tekstu: prvoapelant) i Miloš Batinić (u daljnjem tekstu: drugoapelant), koje zastupa Nenad Balaban, odvjetnik iz Banjaluke, podnijeli su 10. ožujka 2009. godine apelaciju Ustavnom sudu Bosne i Hercegovine (u daljnjem tekstu: Ustavni sud) protiv Presude Vrhovnog suda Republike Srpske (u daljnjem tekstu: Vrhovni sud) broj 118-0-Kžž-08-000 025 od 25. prosinca 2008. godine i Presude Vrhovnog suda broj 118-0-Kžk-08-000 008 od 2. rujna 2008. godine.

II. Postupak pred Ustavnim sudom

2. Na temelju članka 22. st. 1. i 2. Pravila Ustavnog suda, od Vrhovnog suda i Okružnog tužiteljstva Banjaluka, Posebno tužiteljstvo za suzbijanje organiziranog i najtežih oblika gospodarskog kriminala, Specijalno tužiteljstvo Banjaluka (u daljnjem tekstu: Specijalno tužiteljstvo) zatraženo je 5. lipnja i 6. srpnja 2009. godine da dostave odgovor na apelaciju.

3. Vrhovni sud i Specijalno tužiteljstvo su dostavili odgovore na apelaciju 19. lipnja i 13. srpnja 2009. godine.

4. Na temelju članka 26. stavak 2. Pravila Ustavnog suda, odgovor Vrhovnog suda dostavljen je punomoćniku apelanata 29. lipnja i 15. srpnja 2009. godine.

III. Činjenično stanje

5. Činjenice predmeta koje proizlaze iz navoda apelanata i dokumenata podastrih Ustavnom sudu mogu se sumirati na sljedeći način.

6. Presudom Okružnog suda u Banjaluci (u daljnjem tekstu: Okružni sud) broj 011-0-K-07-000 013-P od 31. prosinca 2007. godine apelanti su proglašeni krivim zbog kaznenog djela organiziranog kriminala iz članka 383.a. stavak 2. u svezi s kaznenim djelom iznude iz članka 242. stavak 1. Krivičnog zakona Republike Srpske (u daljnjem tekstu: KZ RS), te su osuđeni na kazne zatvora u trajanju od po pet godina. U kaznu zatvora im je uračunato vrijeme provedeno u pritvoru, i to: prvoapelantu od 4. veljače 2007. godine pa nadalje, a drugoapelantu od 11. svibnja 2007. godine do 10. kolovoza 2007. godine i od 29. listopada 2007. godine pa nadalje. Na temelju članka 108. stavak 3. Zakona o kaznenom postupku Republike Srpske (u daljnjem tekstu: ZKP RS) oštećeni su upućeni da imovinskopravni zahtjev mogu ostvariti u parničnom postupku. Na temelju članka 99. stavak 1. u svezi s člankom 96. ZKP RS-a apelanti su obvezani naknaditi troškove kaznenog postupka o čijoj visini će se odlučiti posebnim rješenjem dok je drugoapelant, na temelju članka 98. stavak 2. ZKP RS-a, obvezan snositi troškove odlaganja glavnog pretresa od 16. listopada 2007. godine u iznosu od 1.148,49 KM. Istom presudom prvoapelant je oslobođen od optužbe zbog kaznenoga djela organiziranog kriminala iz članka 383.a. stavak 3. u svezi s produljenim kaznenim djelom teške krađe iz članka 232. stavak 2. i produljenim kaznenim djelom iznude iz članka 242. stavak 2. KZ RS-a. Drugoapelant je oslobođen optužbe zbog kaznenoga djela organiziranog kriminala iz članka 383.a. stavak 2. u svezi s produljenim kaznenim djelom teške krađe iz članka 232. stavak 2. i produljenim kaznenim djelom iznude iz članka 242. stavak 2. KZ RS-a. Potom, prvoapelant je oslobođen od optužbe zbog kaznenoga djela organiziranog kriminala iz članka 383.a. stavak 2. u svezi s kaznenim djelom neovlaštene proizvodnje i prometa opojnih droga iz članka 224. stavak

2. i kaznenim djelom nedopuštene proizvodnje i prometa oružja ili eksplozivnih materija iz članka 399. stavak 2. KZ RS-a. Na temelju članka 108. stavak 4. ZKP RS oštećeni su upućeni da imovinskopravni zahtjev mogu ostvarivati u parnici. Na temelju članka 100. stavak 4. ZKP RS-a je odlučeno da troškovi kaznenoga postupka u ovome dijelu padaju na teret proračunskih sredstava.

7. U obrazloženju presude Okružnog suda se navodi da je na temelju izvedenih dokaza optužbe sud smatrao dokazanim da postoji zločinačka udruga koja je djelovala u inkriminiranom razdoblju kao i da su apelanti bili pripadnici te udruge i da su kao njegovi pripadnici preuzimali novce od oštećenih kako je to bliže opisano u izreci presude. Okružni sud se pozvao na odredbu članka 147. točka 13. ZKP-a kojom je propisano da je zločinačka organizacija udruga čiji su se članovi udružili radi vršenja kaznenih djela. Zločinačku organizaciju, koja je osnova pojma organiziranog kriminala, odlikuje visok stupanj povezanosti članova, unutarnja organizacija na temelju odnosa hijerarhije i stege i podjele rada.

8. Utvrđeno je da je tijekom cijelog inkriminiranog razdoblja evidentno postojanje dobro organizirane skupine koja je djelovala vršeći kaznena djela teških krađa iz članka 232. stavak 1. točka 1. KZ RS i iznude iz članka 242. stavak 1. KZ RS za koje su propisane kazne zatvora preko tri godine. Navedeno je da je postojanje zločinačke organizacije, čiji su pripadnici u inkriminiranom razdoblju zajedničkim djelovanjem izvršili brojna, u optužnici opisana kaznena djela krađa i iznuda, dokazano izvedenim dokazima optužbe, prije svega izjavama brojnih svjedoka. Uglavnom su to zapravo osobe koje su oštećene izvršenjem tih kaznenih djela, čije iskaze obrane nisu ni osporavale kada su u pitanju kaznena djela iznuda, osim onih konkretnih radnji koje su stavljene na teret nekom od optuženih.

9. Na postojanje zločinačke udruge, po mišljenju Okružnog suda, upućuje prije svega način izvršenja kaznenih djela krađa i iznuda, njihova brojnost, kao i sve okolnosti koje su pratile njihova izvršenja, kako otuđenje vozila na području Sarajeva tako i pozivanje oštećenih putem mobilnog telefona sa istog zaštićenog broja. Istaknuto je kako je jasno da su ta djela izvršena zajedničkim djelovanjem više osoba čije su kriminalne aktivnosti bile točno određene i unaprijed dobro isplanirane. Također, njima su rukovodili organizatori čijih su se uputa i naredbi svi disciplinirano pridržavali i zahvaljujući čemu nisu otkriveni, ni sam organizator, a ni izvršitelji bilo kojeg od brojnih kaznenih djela krađa vozila, pa ni oni neposredni izvršitelji kaznenih djela iznuda koji su upućivali prijetnje, zastrašivali i određivali visinu novčanih iznosa za povrat vozila osim manjeg broja onih među kojima su apelanti koji su neposredno od oštećenih preuzimali novce prije predaje vozila, te su ih oštećeni kasnije i mogli prepoznati i identificirati. Na temelju izvedenih dokaza Okružni sud nije mogao izvan svake razumne dvojbe ustvrditi kako je prvoapelant rukovodio tom zločinačkom drugom i bio njezin organizator.

10. Istaknuto je kako su pripadnici zločinačke udruge u inkriminiranom razdoblju izvršili čak 28 kaznenih djela krađa i iznuda. Vozila su vraćena oštećenim u najvećem broju slučajeva. Nekim oštećenim vozilo nije vraćeno zato što nisu iskazali spremnost da daju novce, a nekima nije vraćeno ni unatoč predaji novca što upućuje na zaključak da je neko drugi odlučivao o tome hoće li vozilo biti vraćeno.

11. Protiv navedene presude prizive su podnijeli Specijalno tužiteljstvo i branitelji apelanta, te je Vrhovni sud Rješenjem broj 118-0-Kž-08-000 040 od 27. svibnja 2008. godine ukinuo prvostupanjsku presudu i odredio održavanje pretresa pred Vrhovnim sudom.

12. Nakon održanog pretresa Vrhovni sud je donio Presudu broj 118-0-Kžk-08 000 008 od 2. rujna 2008. godine, kojom je apelante proglasio krivim zbog kaznenoga djela organiziranog kriminala iz članka 383.a. stavak 2. u svezi s kaznenim djelom iznude iz članka 242. stavak 1. KZ RS-a, te je prvoapelant osuđen na kaznu zatvora od četiri godine, a drugoapelant na kaznu zatvora u trajanju od pet godina. Na temelju članka 44. KZ RS-a u izrečene kazne im je uračunato vrijeme provedeno u pritvoru, i to prvoapelantu od 4. veljače 2007. godine pa dalje, drugoapelantu od 11. svibnja 2007. godine do 10. kolovoza 2008. godine i od 29. listopada 2007. godine pa dalje. Na temelju članka 108. stavak 3. ZKP RS-a oštećeni su upućeni da imovinskopравни zahtjev ostvare u parničnom postupku. Apelanti su obvezani naknaditi troškove kaznenoga postupka o čijoj će se visini odlučiti posebnim rješenjem, dok je drugoapelant na temelju članka 98. stavak 2. ZKP RS obvezan snositi troškove odlaganja glavnog pretresa od 16. listopada 2007. godine u iznosu od 1.148,49 KM. Istom presudom apelanti su oslobođeni od optužbe, i to prvoapelant da je počinio kazneno djelo organiziranog kriminala iz članka 383.a. stavak 3. u svezi s produljenim kaznenim djelom teške krađe iz članka 232. stavak 2. i produljenim kaznenim djelom iznude iz članka 242. stavak 2. KZ RS-a, a drugoapelant da je počinio kazneno djelo organiziranog kriminala iz članka 383.a. stavak 2. u svezi s produljenim kaznenim djelom teške krađe iz članka 232. stavak 2. i produljenim kaznenim djelom iznude iz članka 242. stavak 2. KZ RS-a. Dalje, prvoapelant je oslobođen optužbe da je počinio kazneno djelo organiziranog kriminala iz članka 383.a. stavak 2. KZ RS-a u svezi s kaznenim djelom neovlaštene proizvodnje i prometa opojnih droga iz članka 224. stavak 2. i kaznenim djelom nedopuštene proizvodnje i prometa oružja ili eksplozivnih materija iz članka 399. stavak 2. KZ RS-a.

13. U obrazloženju presude se navodi da je Vrhovni sud održao pretres, te na temelju članka 323. stavak 2. ZKP RS-a kao dokazni materijal prihvatio sve dokaze izvedene u prvostupanjskom postupku.

14. Istaknuto je da je, ispitujući prizivne prigovore koji se odnose na bitnu povredu odredaba kaznenog postupka, Vrhovni sud našao da osim proturječnosti na koju je ukazano u

rješenju Vrhovnog suda kojim je prvostupanjska presuda ukinuta (glede visine protupravne imovinske koristi koja je pribavljena djelovanjem pripadnika zločinačke udruge) i koja je otklonjena predmetnom presudom tako što su riječi „u iznosu od oko 30.000,00 KM” brisane iz činjeničnog opisa (a što nije od utjecaja na pravnu kvalifikaciju) ne postoje druge bitne povrede odredaba kaznenog postupka na koje se ukazuje u prizivima apelanata.

15. U odnosu na prigovore apelanata kojima se osporava utemeljenost i pravilnost zaključka prvostupanjskog suda o postojanju zločinačke udruge, a u okviru kojeg su djelovali apelanti, Vrhovni sud je naveo da je prvostupanjski sud imao dovoljno uporišta u izvedenim dokazima. Razloge koje je glede navedenog dao prvostupanjski sud prihvatio je i Vrhovni sud. Pri tome je istaknuto da Vrhovni sud ne nalazi ništa prijeporno u tome što se postojanje zločinačke udruge dokazuje brojnošću radnji počinjenih u inkriminiranom razdoblju, pa i onih za koje su apelanti oslobođeni od optužbe. To što su apelanti oslobođeni od optužbe za te radnje ne može obezvrijediti rezultate svih provedenih dokaza, a posebice iskaza saslušanih brojnih svjedoka na temelju čega se nedvojbeno može zaključiti da su te radnje počinjene. Također i činjenica što nije utvrđeno tko je organizator, a tko su ostali pripadnici te zločinačke udruge, nema onaj značaj koji mu prizivi pridaju tj. ne dovodi u dvojbu tvrđenje da postoji i djeluje zločinačka udruga.

16. Navedeno je da je u analizi načina izvršenja svih tih radnji, okolnostima koje prate njihovo izvršenje, posebice činjenici da su većina oštećenih pozivani s istog zaštićenog telefonskog broja i od njih traženo da na ime vraćanja vozila plate određeni iznos novca uz prijetnje da će u protivnom ostati bez vozila odnosno da će vozila biti uništena, rastavljena u dijelove ili odvezena izvan teritorija Bosne i Hercegovine, prvostupanjski sud je pravilno zaključio da postoji i djeluje zločinačka udruga. Isto se odnosi i na zaključak o djelovanju apelanata u okviru te zločinačke udruge time što su svaki od njih, uz postojanje svijesti o prethodnom djelovanju ostalih, „za sada” nepoznatih pripadnika zločinačke udruge, primali novce oštećenih i vraćali oduzeta vozila. Po mišljenju Vrhovnog suda prvostupanjski sud pravilno zaključuje da priroda tih radnji podrazumijeva svijest o zajedničkom djelovanju u okviru zločinačke udruge i djelovanju drugih članova te udruge, te da se tim njihovim radnjama konačno realizira konkretan zločinački plan. Po mišljenju Vrhovnog suda navedeni činjenični zaključak rezultat je pravilne analize svih provedenih dokaza, te da se ne može prihvatiti prigovor iz priziva da je takav zaključak plod hipotezike.

17. Po mišljenju Vrhovnog suda, na pravilno i potpuno utvrđeno činjenično stanje prvostupanjski sud je pravilno primijenio kazneni zakon kada je radnje apelanata kvalificirao kao kazneno djelo organiziranoga kriminala iz članka 383.a. stavak 2. u svezi s kaznenim djelom iznude iz članka 242. stavak 1. KZ RS-a.

18. Protiv prvostupanjske presude prizive su podnijeli Specijalno tužiteljstvo i branitelj apelanata, koji su Presudom Vrhovnog suda broj 118-0-Kžž-08-000 025 od 25. prosinca 2008. godine odbijeni kao neutemeljeni.

19. U obrazloženju presude se navodi da obrazloženje pobijane presude sadrži razloge glede odlučnih činjenica u odnosu na postojanje kaznenih djela i kaznene odgovornosti apelanata, te činjenica odlučnih za pravilnu primjenu materijalnog prava zbog čega su neutemeljeni razlozi priziva utemeljeni na tvrdnji da su izreka i obrazloženje zahvaćeni bitnom povredom odredaba kaznenog postupka iz članka 303. stavak 1. točka j) ZKPR S-a.

20. Po mišljenju Vrhovnog suda, neutemeljeni su i navodi apelanata o tome da drugostupanjski sud nije utvrdio odlučne činjenice, kao i da činjenična utvrđenja nisu utemeljena na valjanim dokazima. Nasuprot navedenim prigovorima, kao i prigovorima kojima se osporava utemeljenost i pravilnost zaključka pobijane presude o postojanju zločinačke udruge u okviru koje su djelovali apelanti, Vrhovni sud smatra da je za takvo utvrđenje drugostupanjski sud imao dovoljno uporišta u izvedenim dokazima. Naime, dokazi na kojima se temelji pobijana presuda, u segmentu utvrđenja da su apelanti izvršitelji predmetnih kaznenih djela, i po ocjeni Vrhovnog suda predstavljaju pouzdanu osnovu za takav zaključak. U svezi s navedenim, posebice su istaknuti iskazi svjedoka R.B., J.F. i S.K. kao oštećenih osoba i svjedoka G.R. i P.P. koji su, zajedno s oštećenima, sudjelovali u dogovoru oko povrata oduzetih vozila, isplati novca koji je tražen za povrat vozila i povratu ovih vozila. Po mišljenju Vrhovnog suda navedeni dokazi su bili predmet posebice brižljive i sadržajne analize prvostupanjskoga suda, a potom i drugostupanjskog-pretnog vijeća Vrhovnog suda, i to tako što je zasebno cijenjen njihov sadržaj, a potom u korelaciji s drugim provedenim dokazima, uključujući i dokaze obrane. Takvim pristupom u ocjeni dokaza, po mišljenju Vrhovnog suda, pobijana presuda je navedene dokaze prihvatila kao istinite i uvjerljive dajući pri tome validnu argumentaciju. Vrhovni sud je na temelju pravilne i brižljive ocjene svih dokaza provedenih na glavnom pretresu pred prvostupanjskim sudom, a koji je prihvatio i drugostupanjski sud, zaključio da je pobijanom presudom pouzdano utvrđeno da su apelanti izvršili kazneno djelo organiziranoga kriminala u svezi s kaznenim djelom iznude. Za zaključke o odlučnim činjenicama, po mišljenju Vrhovnog suda, pobijana je presuda u obrazloženju dala detaljne i jasne razloge.

IV. Apelacija

a) Navodi iz apelacije

21. Apelanti ukazuju da im je pobijanim odlukama povrijeđeno pravo na pravično suđenje iz članka II/3.(e) Ustava Bosne i Hercegovine i članka 6. st. 1. i 2. Europske konvenci-

je za zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda (u daljnjem tekstu: Europska konvencija). Ističu da su u prizivu isticali brojne propuste u svezi s tijekom kaznenog postupka. Navode da je samo vođenje predmetnog kaznenog postupka, posebice pred drugostupanjskim sudom, bilo pod strahovitim pritiskom pisanih i elektronskih medija, a zbog davanja pogrešnih informacija Specijalnog tužiteljstva na što je obrana ukazivala tijekom glavnog pretresa, a što je imalo za posljedicu da se sudovi povedu za hipotetičkim navodima optužbe i apelante proglase krivim za predmetno kazneno djelo, a što je oprečno utvrđenom činjeničnom stanju. Stoga je, po mišljenju apelanata, prvostupajnska presuda posljedica pogrešnog i nepotpuno utvrđenog činjeničnog stanja. Smatraju da drugostupajnska presuda nije dala odgovore na prizivne navode apelanata. Smatraju da je odredba članka 287. ZKP RS obvezivala sud da savjesno ocijeni svaki provedeni dokaz pojedinačno i u svezi s ostalim dokazima, te na temelju brižljive ocjene svih dokaza uz poštovanje temeljnih načela ZKP-a donese zakonitu presudu, a u konkretnom slučaju to je za apelante oslobađajuća presuda jer osim indicija nije postojalo ništa drugo. Smatraju da je došlo do proizvoljne ocjene dokaza.

b) Odgovor na apelaciju

22. U svome odgovoru na apelaciju Vrhovni sud je naveo da pobijanom presudom nije došlo do povrede apelantovih ustavnih prava.

23. U svome odgovoru na apelaciju Okružno tužiteljstvo je naveo da u predmetnom postupku nije došlo do povrede prava na pravično suđenje apelanata.

V. Relevantni propisi

24. U **Krivičnom zakonu Republike Srpske** („Službeni glasnik RS” br. 49/03, 108/04, 37/06 i 70/06)

Iznuda

Član 242.

(1) Ko u namjeri da sebi ili drugom pribavi protivpravnu imovinsku korist, silom ili ozbiljnom prijetnjom prinudi drugog da nešto učini ili ne učini na štetu svoje ili tuđe imovine, ili ko na takav način utjeruje dug, kazniće se zatvorom od šest mjeseci do pet godina.

(2) Ako je djelom iz stava 1. ovog člana pribavljena imovinska korist u iznosu koji prelazi 10.000 KM, učinilac će se kazniti zatvorom od jedne do osam godina, a ako taj iznos prelazi 50.000 KM, ili ako je pri izvršenju djela upotrijebljeno kakvo oružje ili opasno sredstvo, ili je djelo učinjeno od strane više lica ili na naročito grub i ponižavajući način, kazniće se zatvorom od dvije do dvanaest godina.

(3) *Ko se za nagradu bavi vršenjem djela iznude, kazniće se zatvorom od tri do petnaest godina.*

Član 383a.

Organizovani kriminal

(1) *Ko učini krivično djelo propisano Krivičnim zakonom Republike Srpske, kao pripadnik zločinačkog udruženja, ako za pojedino krivično djelo nije predviđena teža kazna, kazniće se zatvorom najmanje tri godine.*

(2) *Ko kao pripadnik zločinačkog udruženja učini krivično djelo propisano Krivičnim zakonom Republike Srpske, za koje se može izreći kazna zatvora tri godine ili teža kazna, ako za pojedino djelo nije propisana teža kazna, kazniće se zatvorom najmanje pet godina.*

(3) *Ko organizuje ili bilo kako rukovodi zločinačkim udruženjem koje zajedničkim djelovanjem učini ili pokuša krivično djelo propisano Krivičnim zakonom Republike Srpske, kazniće se zatvorom najmanje deset godina ili dugotrajnim zatvorom.*

(4) *Ko postane član zločinačkog udruženja koje zajedničkim djelovanjem učini ili pokuša krivično djelo propisano Krivičnim zakonom Republike Srpske, ako za pojedino krivično djelo nije propisana teža kazna, kazniće se zatvorom najmanje jednu godinu.*

(5) *Pripadnik zločinačkog udruženja iz stava 1. do 4. ovog člana, koji otkrije zločinačko udruženje, može se osloboditi kazne.*

25. U **Zakonu o krivičnom postupku Republike Srpske** („Službeni glasnik RS” br. 50/03, 111/04, 115/04, 29/07, 68/07 i 119/08) relevantne odredbe glase:

Član 3.

Pretpostavka nevinosti i načelo in dubio pro reo

(1) *Svako se smatra nevinim za krivično djelo dok se pravnosnažnom presudom ne utvrdi njegova krivica.*

(2) *Sumnju u pogledu postojanja činjenica koje čine obilježja krivičnog djela ili od kojih zavisi primjena neke odredbe krivičnog zakonodavstva, sud rješava odlukom na način koji je povoljniji za optuženog.*

Član 14.

Jednakost u postupanju

(1) *Sud je dužan da stranke i branioca tretira na jednak način i da svakoj od strana pruži iste mogućnosti u pogledu pristupa dokazima i njihovom izvođenju na glavnom pretresu.*

(2) Sud, tužilac i drugi organi koji učestvuju u postupku dužni su da sa jednakom pažnjom ispituju i utvrđuju činjenice koje terete osumnjičenog, odnosno optuženog, ali i one koje mu idu u korist.

Član 15.

Slobodna ocjena dokaza

Pravo suda, tužioca i drugih organa koji učestvuju u krivičnom postupku da ocjenjuju postojanje ili nepostojanje činjenica nije vezano ni ograničeno posebnim formalnim dokaznim pravilima.

Član 287.

Dokazi na kojima se zasniva presuda

(1) Sud zasniva presudu samo na činjenicama i dokazima koji su izneseni na glavnom pretresu.

(2) Sud je dužan savjesno ocijeniti svaki dokaz pojedinačno i u vezi s ostalim dokazima i na osnovu takve ocjene izvesti zaključak je li neka činjenica dokazana.

Član 323.

(1) Odredbe koje se odnose na glavni pretres u prvostepenom postupku shodno se primjenjuju i na pretres pred drugostepenim sudom.

(2) Ako vijeće drugostepenog suda ustanovi da je potrebno ponovo izvesti već izvedene dokaze u prvostepenom postupku, iskazi saslušanih svjedoka i vještaka i pismeni nalaz i mišljenje biće prihvaćeni kao dokazi i mogu biti pročitani ili reprodukovani ukoliko su ti svjedoci i vještaci prilikom svjedočenja bili unakrsno ispitani od suprotne stranke ili branioca, ili nisu bili unakrsno ispitani od suprotne stranke ili branioca, iako im je to bilo omogućeno kao i u slučaju ako je to ovim zakonom drugačije određeno, te ukoliko je riječ o dokazima iz člana 268. stav 2. tačka d) ovog zakona.

(3) Odredbe stava 2. ovog člana se ne odnose na lica koja mogu odbiti svjedočenje (član 147. ovog zakona).

VI. Dopustivost

26. Sukladno članku VI/3.(b) Ustava Bosne i Hercegovine, Ustavni sud, također, ima prizivnu nadležnost u pitanjima koja su sadržana u ovom ustavu kada ona postanu predmetom spora zbog presude bilo kojeg suda u Bosni i Hercegovini.

27. Sukladno članku 16. stavak 1. Pravila Ustavnog suda, Ustavni sud može razmatrati apelaciju samo ako su protiv presude, odnosno odluke koja se njome pobija, iscrpljeni

svi učinkoviti pravni lijekovi mogući prema zakonu i ako se podnese u roku od 60 dana od dana kada je podnositelj apelacije primio odluku o posljednjem učinkovitom pravnom lijeku kojega je koristio.

28. U konkretnom slučaju, predmet osporavanja apelacijom je Presuda Vrhovnog suda broj 118-0-Kžž-08-000 025 od 25. prosinca 2008. godine, protiv koje nema drugih učinkovitih pravnih lijekova mogućih prema zakonu. Potom, pobijanu su presudu apelanti primili 26. siječnja 2009. godine, a apelacija je podnesena 10. ožujka 2009. godine, dakle u roku od 60 dana, kako je propisano člankom 16. stavak 1. Pravila Ustavnog suda. Konačno, apelacija ispunjava i uvjete iz članka 16. st. 2. i 4. Pravila Ustavnog suda, jer nije očividno (*prima facie*) neutemeljena, niti postoji neki drugi formalni razlog zbog kojega apelacija nije dopustiva.

29. Imajući u vidu odredbe članka VI/3.(b) Ustava Bosne i Hercegovine i članka 16. st. 1, 2. i 4. Pravila Ustavnog suda, Ustavni sud je utvrdio da predmetna apelacija ispunjava uvjete glede dopustivosti.

VII. Meritum

30. Apelanti ukazuju da im je pobijanim odlukama Vrhovnog suda povrijeđeno ustavno pravo na pravično suđenje iz članka II/3.(e) Ustava Bosne i Hercegovine i članka 6. st. 1. i 2. Europske konvencije.

31. Članak II/3. Ustava Bosne i Hercegovine u relevantnom dijelu glasi:

Sve osobe na teritoriju Bosne i Hercegovine uživaju ljudska prava i temeljne slobode ovog članka, stavak 2., što uključuje:

(e) Pravo na pravično saslušanje u građanskim i krivičnim stvarima i druga prava vezana za krivične postupke.

32. Članak 6. st. 1. i 2. Europske konvencije u relevantnom dijelu glasi:

1. Prilikom utvrđivanja građanskih prava i obveza ili osnovanosti bilo kakve krivične optužbe protiv njega, svako ima pravo na pravičnu i javnu raspravu u razumnom roku pred neovisnim i nepristranim, zakonom ustanovljenim sudom

2. Svako tko je optužen za krivično djelo smatra se nevinim dok se njegova krivica po zakonu ne dokaže.

[...]

33. Ustavni sud smatra da je u predmetnom postupku utvrđivana utemeljenost kaznene optužbe protiv apelanata, pa je članak 6. Europske konvencije primjenjiv.

34. Razmatrajući navode apelanata Ustavni sud, prije svega, ukazuje da prema praksi Europskog i Ustavnog suda, zadaća ovih sudova nije preispitivati zaključke redovitih sudova glede činjeničnog stanja i primjene materijalnog prava (vidi Europski sud, *Pronina protiv Rusije*, odluka o dopustivosti od 30. lipnja 2005. godine, aplikacija broj 65167/01). Naime, Ustavni sud nije nadležan supstituirati redovite sudove u procjeni činjenica i dokaza, već je općenito zadaća redovitih sudova ocijeniti činjenice i dokaze koje su izveli (vidi Europski sud, *Thomas protiv Ujedinjenog Kraljevstva*, presuda od 10. svibnja 2005. godine, aplikacija broj 19354/02). Zadaća Ustavnog suda je ispitati je li eventualno došlo do povrede ili zanemarivanja ustavnih prava (pravo na pravično suđenje, pravo na pristup sudu, pravo na učinkovit pravni lijek i dr.), te je li primjena zakona bila, eventualno, proizvoljna ili diskriminacijska. Dakle, u okviru prizivne nadležnosti Ustavni sud se bavi isključivo pitanjem eventualne povrede ustavnih prava ili prava iz Europske konvencije u postupku pred redovitim sudovima, pa će u konkretnom slučaju Ustavni sud ispitati je li postupak u cjelini bio pravičan na način na koji to zahtijeva članak 6. Europske konvencije (vidi Ustavni sud, Odluka broj AP 20/05 od 18. svibnja 2005. godine, objavljena u „Službenom glasniku BiH” broj 58/05).

35. Dalje Ustavni sud podsjeća da je izvan njegove nadležnosti procjenjivati kvalitetu zaključaka sudova glede ocjene dokaza, ukoliko se ova ocjena ne doima očevidno proizvoljnom. Ustavni sud se neće miješati u način na koji su redoviti sudovi usvojili dokaze kao dokaznu građu niti će se miješati u situaciju kada redoviti sudovi povjeruju dokazima jedne strane u postupku na temelju slobodne sudačke ocjene. To je isključivo uloga redovitih sudova, čak i kada su izjave svjedoka na javnoj raspravi i pod zakletvom oprečne jedna drugoj (vidi Europski sud za ljudska prava, *Doorson protiv Nizozemske*, presuda od 6. ožujka 1996. godine, objavljena u Izvješćima, broj 1996-II, stavak 78). Ustavni sud naglašava da, pri tome, redoviti sud nije vezan ni ograničen posebnim formalnim dokaznim pravilima, ali da slobodna ocjena dokaza zahtijeva obrazloženje, kako svakog dokaza pojedinačno, tako i svih dokaza zajedno, te dovođenje svih provedenih dokaza u uzajamnu logičnu vezu.

36. Ustavni sud opaža kako je u konkretnom slučaju o postojanju kaznenoga djela i kaznenoj odgovornosti apelanata odlučeno tako da je drugostupanjski sud, nakon što je rješenjem ukinuo prvostupanjsku presudu, odredio određivanje pretresa na kojemu je, u smislu članka 323. stavak 2. ZKP RS-a, kao dokazni materijal prihvatio dokaze izvedene pred Okružnim sudom. Pri tome, Ustavni sud smatra kako su pred Okružnim sudom provedeni brojni dokazi i optužbe i obrane, te kako je Okružni sud nakon sadržajne analize i ocjene svih dokaza našao da je dokazano postojanje zločinačke udruge i njezino djelovanje u inkriminiranom razdoblju, kao i da su apelanti bili pripadnici te udruge i da su kao njegovi

pripadnici preuzimali novce od oštećenih kako je to bliže opisano u izreci presude. Analizirajući tako provedeni dokazni postupak pred prvostupanjskim sudom, te nakon održavanja pretresa, drugostupanjski sud je utvrdio da je Okružni sud potpuno i pravilno utvrdio činjenično stanje, te da je pravilno primijenio kazneni zakon kada je radnje apelanata okvalificirao kao kazneno djelo organiziranoga kriminala iz članka 383.a. stavak 2. KZ RS-a u svezi s kaznenim djelom iznude iz članka 242. stavak 1. KZ RS-a. O tome je drugostupanjski sud dao jasne i precizne razloge. Odlučujući o prizivu protiv drugostupanjske presude, Vrhovni sud je u svojstvu trećestupanjskog suda prihvatio odlučenje drugostupanjskog suda o čemu je i ovaj sud u svojoj presudi dao jasno i detaljno obrazloženje.

37. Po mišljenju Ustavnog suda obrazloženja presuda Vrhovnog suda ne ostavljaju utisak proizvoljnosti, niti se može zaključiti da je drugostupanjski sud prekoračio načelo slobodne ocjene dokaza, pogotovu ne na način koji bi doveo u pitanje garancije prava na pravično suđenje. Pri tome, Ustavni sud nije mogao zaključiti da je prilikom ocjene provedenih dokaza i utvrđivanja činjenica relevantnih za kaznenu odgovornost apelanata došlo do zanemarivanja obveze suda da vodi računa i o načelu *in dubio pro reo* i pretpostavci nevinosti, kao ni da je na bilo koji način dovedena u pitanje zakonitost dokaza provedenih u predmetnome postupku.

38. Ustavni sud smatra kako osim nezadovoljstva zaključcima Vrhovnog suda kao drugostupanjskog i trećestupanjskog suda o kojima je, kako je već zaključeno, dato obrazloženje koje u cijelosti zadovoljava standard prava na pravično suđenje, apelanti nisu dali bilo kakav relevantan argument koji bi mogao dovesti u pitanje kršenje navedenoga načela. Ustavni sud smatra kako su razlozi koje je Vrhovni sud naveo u odnosu na svoje ubjeđenje da su apelanti počinili kazneno djelo koje im je stavljeno na teret zadovoljavajući s aspekta načela brižljive i savjesne ocjene dokaza kako to zakon zahtijeva, te s aspekta članka 6. stavak 1. Europske konvencije. Također, kao što je već naglasio, Ustavni sud smatra kako ovakvo obrazloženje zadovoljava u cijelosti i načelo *in dubio pro reo*, tim prije što nema ništa što ukazuje da sud neki od izvedenih dokaza nije cijenio ili da je o nekom dokazu dao proizvoljno obrazloženje. Također, Ustavni sud nije pronašao ništa što bi ukazivalo da su materijalnopравни propisi proizvoljno ili nepravično primijenjeni. Stoga, Ustavni sud smatra da u konkretnom slučaju nije povrijeđeno ni načelo *in dubio pro reo* iz članka 6. stavak 2. Europske konvencije.

39. U svezi s navodima apelanata na okolnost da Vrhovni sud nije cijenio sve njihove prizivne navode, Ustavni sud podsjeća da članak 6. Europske konvencije obvezuje sudove da daju obrazloženja za svoje presude, ali to se ne može tumačiti kao obveza da se odgovori na svaki navod, nego samo onaj kojega ocijeni relevantnim (vidi Europski sud za ljudska prava, *Harutyunyan protiv Armenije*, Djelomična odluka o dopustivosti od 5.

srpnja 2005. godine, aplikacija broj 36549/03). Naime, konačne odluke prizivnih sudova ne moraju imati iscrpna obrazloženja (vidi Europsko povjerenstvo za ljudska prava, Odluka o dopustivosti broj 8769/97 od 16. srpnja 1981, OI 25), već obrazloženja koja se tiču relevantnih prizivnih navoda, koje takvima ocijeni. U konkretnom slučaju, Ustavni sud smatra kako je Vrhovni sud za svoje presude dao jasne i precizne razloge na prizivne navode apelanata koje je taj sud ocijenio relevantnim, a sukladno zahtjevima članka 6. Europske konvencije.

40. Imajući u vidu sve navedeno, Ustavni sud zaključuje kako su navodi apelanata o povredi prava na pravično suđenje iz članka II/3.(e) Ustava Bosne i Hercegovine i članka 6. st. 1. i 2. Europske konvencije neutemeljeni.

VIII. Zaključak

41. Ustavni sud zaključuje da nema povrede prava na pravično suđenje iz članka II/3.(e) Ustava Bosne i Hercegovine i članka 6. st. 1. i 2. Europske konvencije kada je Vrhovni sud za svoje odluke dao jasno i precizno obrazloženje glede utemeljenosti kaznene optužbe protiv apelanata, a navedena obrazloženja ne ostavljaju utisak proizvoljnosti niti se može zaključiti da je Vrhovni sud prekoračio načelo slobodne ocjene dokaza pogotovu ne na način koji bi doveo u pitanje garancije prava na pravično suđenje, posebice načela *in dubio pro reo*.

42. Na temelju članka 61. st. 1. i 3. Pravila Ustavnog suda, Ustavni sud je odlučio kao u dispozitivu ove odluke.

43. Prema članku VI/5. Ustava Bosne i Hercegovine, odluke Ustavnog suda su konačne i obvezujuće.

Predsjednica
Ustavnog suda Bosne i Hercegovine
Valerija Galić

Predmet broj AP 2900/09

**ODLUKA O
DOPUSTIVOSTI I
MERITUMU**

Apelacija Tereze Usar podnesena protiv Rješenja Kantonalnog suda u Mostaru broj 58 0 P 025328 08 Gž od 21. februara 2008. godine i Rješenja Općinskog suda u Mostaru broj 07 58 P 025328 07 P od 22. januara 2008. godine

Odluka od 13. juna 2012. godine

Ustavni sud Bosne i Hercegovine u Vijeću od pet sudija, u predmetu broj **AP 2900/09**, rješavajući apelaciju **Tereze Usar**, na osnovu člana VI/3.b) Ustava Bosne i Hercegovine, člana 59. stav 2. alineja 2, člana 61. st. 1. i 2. i člana 64. stav 1. Pravila Ustavnog suda Bosne i Hercegovine („Službeni glasnik Bosne i Hercegovine” br. 60/05, 64/08 i 51/09), u sastavu:

Valerija Galić, predsjednica
Miodrag Simović, potpredsjednik
Seada Palavrić, potpredsjednica
Mirsad Ćeman, sudija
Zlatko M. Knežević, sudija

na sjednici održanoj 13. juna 2012. godine donio je

ODLUKU O DOPUSTIVOSTI I MERITUMU

Usvaja se apelacija Tereze Usar.

Utvrđuje se kršenje prava na pravično suđenje iz člana II/3.e) Ustava Bosne i Hercegovine i člana 6. stav 1. Evropske konvencije za zaštitu ljudskih prava i osnovnih sloboda.

Ukida se Rješenje Kantonalnog suda u Mostaru broj 58 0 P 025328 08 Gž od 21. februara 2008. godine.

Predmet se vraća Kantonalnom sudu u Mostaru koji je dužan da po hitnom postupku donese novu odluku, u skladu s članom II/3.e) Ustava Bosne i Hercegovine i članom 6. stav 1. Evropske konvencije za zaštitu ljudskih prava i osnovnih sloboda.

Nalaže se Kantonalnom sudu u Mostaru da, u skladu s članom 74. stav 5. Pravila Ustavnog suda Bosne i Hercegovine, u roku od tri mjeseca od dana dostavljanja ove odluke obavijesti Ustavni sud Bosne i Hercegovine o preduzetim mjerama s ciljem izvršenja ove odluke.

Odluku objaviti u „Službenom glasniku Bosne i Hercegovine”, „Službenim novinama Federacije Bosne i Hercegovine”, „Službenom glasniku Republike Srpske” i „Službenom glasniku Distrikta Brčko Bosne i Hercegovine”.

Obrazloženje

I. Uvod

1. Tereza Usar (u daljnjem tekstu: apelantica) iz Mostara, koju zastupa Nikica Vučina, advokat iz Mostara, podnijela je prvobitno 17. marta 2008. godine apelaciju Ustavnom sudu Bosne i Hercegovine (u daljnjem tekstu: Ustavni sud) protiv Rješenja Kantonalnog suda u Mostaru (u daljnjem tekstu: Kantonalni sud) broj 58 0 P 025328 08 Gž od 21. februara 2008. godine i Rješenja Općinskog suda u Mostaru (u daljnjem tekstu: Općinski sud) broj 07 58 P 025328 07 P od 22. januara 2008. godine. Apelacija je registrovana pod brojem AP 816/08.

II. Postupak pred Ustavnim sudom

2. Na osnovu člana 22. st. 1. i 2. Pravila Ustavnog suda, u predmetu AP 816/08 od Općinskog suda i Kantonalnog suda zatraženo je 19. marta 2008. godine da dostave odgovore na apelaciju.

3. Općinski sud je dostavio odgovor 31. marta 2008. godine, a Kantonalni sud 4. aprila 2008. godine.

4. Na osnovu člana 26. stav 2. Pravila Ustavnog suda, odgovori Općinskog suda i Kantonalnog suda dostavljeni su apelantici 15. jula 2008. godine.

5. Ustavni sud je donio Odluku broj *AP 816/08* od 14. oktobra 2008. godine kojom je navedenu apelaciju odbacio kao preuranjenu jer je postupak po apelanticinoj reviziji, izjavljenoj Vrhovnom sudu FBiH (u daljnjem tekstu: Vrhovni sud), bio u toku.

6. Apelantica je 14. septembra 2009. godine podnijela apelaciju protiv Rješenja Vrhovnog suda broj 58 0 P 0025328 08 Rev od 28. jula 2009. godine kojom je njena revizija odbačena iz formalnih razloga, koja je, dakle, registrirana kao AP 2900/09.

III. Činjenično stanje

7. Činjenice predmeta koje proizlaze iz apelantinih navoda i dokumenata predloženih Ustavnom sudu mogu se sumirati na sljedeći način.

8. Apelantica je 11. juna 2007. godine podnijela Općinskom sudu prijedlog (koji je u sudu evidentiran kao tužba) za utvrđenje postojanja vanbračne zajednice po osnovu člana 3. Porodičnog zakona FBiH, s ciljem ostvarivanja prava na porodičnu penziju. Općinski sud je Rješenjem broj 07 58 P 025328 07 P od 23. jula 2007. godine vratio tužbu apelantici radi dopune uz upute, između ostalog, da treba navesti koji je pravni interes za podnoše-

nje tužbe jer, između ostalog, u tužbi nije dopušteno da se utvrđuje postoje ili ne postoje činjenice koje se odnose na konkretno pravo ili odnos.

9. Apelantica je 14. augusta 2008. godine dostavila sudu uređenu tužbu protiv tuženih mlđb. I.U., Igora Usara i Ane Usar (u daljnjem tekstu: tuženi), kao zakonskih nasljednika iza pokojnog oca Ivana Usara, radi utvrđenja postojanja vanbračne zajednice, u kojoj je kao pravni osnov tužbe navela član 3. Porodičnog zakona BiH i član 54. stav 2. Zakona o parničnom postupku (u daljnjem tekstu: ZPP).

10. Rješenjem Općinskog suda broj 07 58 P 025328 07 P od 22. januara 2008. godine odbačena je apelantčina tužba i ukinute sve provedene radnje u predmetnoj pravnoj stvari. U obrazloženju rješenja je navedeno da iz apelantčine tužbe proizlazi da je živjela u vanbračnoj zajednici s Ivanom Usarom od početka jula 1992. godine do njegove pogibije u ratu 24. septembra 1993. godine; da je u toku trajanja te vanbračne zajednice rođeno zajedničko malodobno dijete I.U. (koji u predmetnom postupku ima poziciju prvotuženog); da su drugotuženi i trećetužena djeca pokojnog Ivana Usara i Milje Usar, rođena u braku koji je razveden Presudom Osnovnog suda u Mostaru broj P.1725/88 od 21. novembra 1988. godine; da apelantica smatra da joj je Ivan Usar, koji je bio angažiran u postrojbama HVO, svojom pogibijom priskrbio pravo na porodičnu penziju te da joj je utvrđivanje postojanja vanbračne zajednice potrebno radi ostvarivanja prava iz penzijskog osiguranja.

11. S tim u vezi, Općinski sud je naveo da se tužbom za utvrđenje može zahtijevati utvrđenje prava ili pravnog odnosa, ili istinitosti ili neistinitost javne isprave kada je to posebnim propisima predviđeno ili kada tužitelj ima pravni interes da se utvrdi postojanje odnosno nepostojanje nekog prava ili pravnog odnosa, ili istinitost odnosno neistinitost neke isprave prije dospelosti zahtjeva za činidbu iz tog odnosa. Dalje, navedeno je da iz dopisa Hrvatskog zavoda za mirovinsko osiguranje, Područna služba u Zagrebu, proizlazi da je apelantica tražila da joj se prizna pravo na porodičnu penziju te da se, u vezi s tim, od apelantice traži da uz ostalu dokumentaciju dostavi i rješenje o utvrđenom statusu vanbračne zajednice s Ivanom Usarom. U vezi s tim, Općinski sud je naveo da predmetni dopis ne obavezuje taj sud, te da u tom postupku nadležno upravno tijelo može i samo riješiti pitanje postojanja vanbračne zajednice kao prethodno pravno pitanje u skladu s članom 144. u vezi s članom 142. stav 1. Zakona o upravnom postupku („Službene novine FBiH” broj 2/98), odnosno ako je u pitanju parnični postupak onda u tom postupku, prema odredbama člana 12. st. 1. i 2. Zakona o parničnom postupku (u daljnjem tekstu: ZPP).

12. Općinski sud je, dalje, naveo da zahtjev za utvrđivanje postojanja vanbračne zajednice predstavlja zahtjev za utvrđivanje činjenica a ne prava ili pravnog odnosa, pa je tužba u tom smislu nedozvoljena, budući da utvrđivanje činjenica nije dopušteno u tužbama za

utvrđenje. Navedeno je i da sud nije ovlašten da samostalno utvrđuje bilo koje činjenice nego samo činjenice koje su osnova za donošenje odluke o postojanju ličnih, porodičnih, imovinskih i drugih prava i pravnih interesa određenih lica. Kako u konkretnom slučaju nije postojao pravni odnos između apelantice i Ivana Usara, jer vanbračna zajednica nije pravno uređena veza određenih osoba na temelju koje bi se mogla pokrenuti parnica već se radi o faktičkom stanju zajednice života muškarca i žene koji nisu u braku (član 3. Porodičnog zakona FBiH), Općinski sud je apelanticinu tužbu odbacio kao nedopuštenu.

13. Protiv navedenog rješenja apelantica je izjavila žalbu Kantonalnom sudu, koji je Rješenjem broj 58 0 P 025328 08 Gž od 21. februara 2008. godine žalbu odbio kao neosnovanu i potvrdio prvostepeno rješenje. U obrazloženju rješenja Kantonalni sud je naveo da je članom 54. ZPP-a propisano da tužitelj u tužbi može tražiti da sud ustanovi postojanje odnosno nepostojanje nekog prava ili pravnog odnosa, odnosno istinitost ili neistinitost neke isprave. Navedeno je da iz toga proizlazi da predmet tužbe za utvrđenje može biti samo konkretno, odnosno postojeće pravo ili pravni odnos pri čemu tužitelj mora imati i pravni interes za tužbu, koji postoji kad se tužbom za utvrđenje pravnog odnosa želi otkloniti nesigurnost ili spor o sadržaju tog odnosa, ili kada postoji opasnost da bi tuženi svojim ponašanjem mogao ugroziti ostvarivanje prava tužitelja u skoroj budućnosti. Kako se u konkretnom odnosu, prema mišljenju Kantonalnog suda, ne radi o utvrđivanju postojanja ili nepostojanja nekog prava ili pravnog odnosa već utvrđivanju činjenice postojanja vanbračne zajednice, predmetna tužba je nedopuštena, te da se iz tih razloga ne mogu prihvatiti ni žalbeni navodi apelantice da su joj uskraćeni pravo na imovinu i druga prava. Ovo stoga što apelantica, prema obrazloženju Kantonalnog suda, može svoja prava na imovinu ostvarivati u posebnom postupku pred sudom u kojem će dokazati da je s Ivanom Usarom, s kojim je živjela u vanbračnoj zajednici, stekla izvjesnu imovinu i tražiti predaju odnosno diobu te imovine.

14. Protiv navedenog rješenja apelantica je izjavila reviziju Vrhovnom sudu koji je, Rješenjem broj 58 0 P 0025328 08 Rev od 28. jula 2009. godine, reviziju odbacio kao nedozvoljenu pozivajući se na odredbe člana 237. stav 2. ZPP-a, prema kojima revizija nije dopuštena ako vrijednost pobijanog dijela pravosnažne presude ne prelazi iznos od 10.000,00 KM, a u konkretnom slučaju je vrijednost spora označena na iznos od 1.000,00 KM te i zbog toga što je taj sud smatrao da reviziju ne bi trebalo izuzetno dopustiti primjenom odredbe člana 237. stav 3. ZPP-a jer odlučivanje po reviziji nije od značaja za primjenu prava u drugim slučajevima.

IV. Apelacija

a) Navodi iz apelacije

15. Apelantica smatra da su joj osporenim rješenjima prekršeni pravo na pravično suđenje iz člana II/3.e) Ustava Bosne i Hercegovine i člana 6. stav 1. Evropske konvencije za zaštitu ljudskih prava i osnovnih sloboda (u daljnjem tekstu: Evropska konvencija), kao i pravo na imovinu iz člana II/3.k) Ustava Bosne i Hercegovine i člana 1. Protokola broj 1 uz Evropsku konvenciju. Kršenje navedenih prava apelantica vidi u pogrešno utvrđenom činjeničnom stanju i pogrešnoj primjeni materijalnog prava. Apelantica navodi da prvo-stepeni sud u osporenom rješenju uopće nije obrazložio zašto nije prihvatio njene navode i činjenični supstrat tužbenog zahtjeva. Apelantica smatra da joj je uskraćeno i pravo na pristup sudu jer o njenom tužbenom zahtjevu nije raspravljano i pored činjenice da su bračna i vanbračna zajednica izjednačene u pogledu prava odnosno obaveza izdržavanja i odnosa, zbog čega smatra da su sudovi nadležni za utvrđivanje postojanja vanbračne zajednice.

b) Odgovor na apelaciju

16. U odgovoru na apelaciju Kantonalni sud je naveo da u postupku pred tim sudom nije došlo do kršenja prava koje apelantica navodi u apelaciji, jer članom 54. ZPP-a nije dopušteno utvrđivanje činjenica.

17. U odgovoru na apelaciju Općinski sud je naveo da nije bilo kršenja prava koja apelantica navodi u apelaciji jer zahtjev za utvrđivanje postojanja vanbračne zajednice predstavlja zahtjev za utvrđivanje činjenica a ne zahtjev za utvrđivanje prava ili pravnog odnosa, kao i da između apelantice i pokojnog Ivana Usara nije postojao nikakav pravni odnos jer vanbračna zajednica nije pravno uređena zajednica već samo faktičko stanje zajednice života muškarca i žene.

V. Relevantni propisi

18. U **Zakonu o parničnom postupku FBiH** („Službene novine FBiH” br. 53/03, 73/05 i 19/06) relevantne odredbe glase:

Član 12. st.1.i 2.

(1) Kad odluka suda zavisi o rješavanju nekog prethodnog pitanja koje se odnosi na to da li postoji neko pravo ili pravni odnos, a o tom pitanju još nije donio odluku sud ili drugi nadležni organ (prethodno pitanje), sud može sam riješiti to pitanje, ako posebnim propisima nije drugačije određeno.

(2) Odluka suda o prethodnom pitanju ima pravni učinak samo u parnici u kojoj je to pitanje riješeno.

2. Tužba za utvrđenje

Član 54.

(1) Tužilac može u tužbi tražiti da sud samo utvrdi postojanje, odnosno nepostojanje nekog prava ili pravnog odnosa, ili istinitost, odnosno neistinitost neke isprave.

(2) Takva se tužba može podići kad je to posebnim propisima predviđeno ili, kad tužilac ima pravni interes da sud utvrdi postojanje, odnosno nepostojanje nekog prava ili pravnog odnosa ili istinitost, odnosno neistinitost neke isprave prije dospelosti zahtjeva za činidbu iz istog odnosa.

(3) Ako odluka o sporu zavisi o tome postoji li ili ne postoji neki pravni odnos koji je tokom parnice postao sporan, tužilac može pored postojećeg zahtjeva istaknuti i tužbeni zahtjev da sud utvrdi da takav odnos postoji, odnosno da ne postoji, ako je sud pred kojim parnica teče nadležan za takav zahtjev.

(4) Isticanje zahtjeva prema odredbi stava 3. ovog člana neće se smatrati preinakom tužbe.

19. U **Porodičnom zakonu FBiH** („Službene novine FBiH” br. 35/05) relevantne odredbe glase:

Član 2.

Porodica, u smislu ovog Zakona, jeste životna zajednica roditelja i djece i drugih krvnih srodnika, srodnika po tazbini, usvojlaca i usvojenika i osoba iz vanbračne zajednice ako žive u zajedničkom domaćinstvu.

(2) Uređenje odnosa u porodici zasniva se na:

- a) zaštititi privatnosti porodičnog života;
- b) ravnopravnosti, međusobnom pomaganju i poštovanju članova porodice;
- c) obavezi roditelja da osiguraju zaštitu interesa i dobrobiti djeteta i njihovoj odgovornosti u podizanju, odgoju i obrazovanju djeteta;
- d) obavezi države da osigura zaštitu porodice i djeteta;
- e) pružanju starateljske zaštite djeci bez roditeljskog staranja i odraslim osobama koje nisu sposobne same starati se o sebi, svojim pravima, interesima i imovini.

Član 3.

Vanbračna zajednica, u smislu ovog Zakona, jeste zajednica života žene i muškarca koji nisu u braku ili vanbračnoj zajednici sa drugom osobom, koja traje najmanje tri godine ili kraće ako je u njoj rođeno zajedničko dijete.

Član 213.

(1) Međusobno izdržavanje bračnih i vanbračnih partnera, roditelja i djece i drugih srodnika njihova je dužnost i pravo kada je to predviđeno ovim Zakonom.

(2) U slučajevima u kojima se međusobno izdržavanje osoba iz stava 1. ovog člana ne može ostvariti u cijelosti ili djelimično, društvena zajednica pruža, pod uvjetima određenim zakonom, neosiguranim članovima porodice sredstva neophodna za izdržavanje.

(3) Odricanje od prava i dužnosti izdržavanja nema pravnog učinka.

Član 214.

Osobe iz stava 1. člana 213. ovog Zakona međusobnom izdržavanju doprinose srazmjerno svojim mogućnostima i potrebama izdržavane osobe.

Član 230.

(1) Vanbračni partner koji ispunjava uvjete iz čl. 3. i 224. ovog Zakona ima pravo na izdržavanje od drugog vanbračnog partnera nakon prestanka vanbračne zajednice.

(2) Tužba za izdržavanje iz stava 1. ovog člana može se podnijeti u roku od jedne godine od prestanka vanbračne zajednice.

Član 231.

Sud može odbiti zahtjev za izdržavanje vanbračnog partnera ako se on bez ozbiljnog povoda od drugog vanbračnog partnera grubo ili nedolično ponašao u vanbračnoj zajednici, ili ako bi obaveza izdržavanja predstavljala očitu nepravdu za drugog vanbračnog partnera.

Član 232.

(1) Sud može odlučiti da obaveza izdržavanja vanbračnog partnera traje određeno vrijeme, naročito u slučaju kada je tražilac izdržavanja u mogućnosti u dogledno vrijeme na drugi način osigurati sredstva za život.

(2) U opravdanim slučajevima sud može produžiti obavezu izdržavanja.

(3) Tužba za produženje izdržavanja može se podnijeti samo do isteka vremena za koje je izdržavanje određeno.

Član 233.

Pravo na izdržavanje prestaje kada izdržavani vanbračni partner sklopi brak, ili zasnjuje novu vanbračnu zajednicu, ili postane nedostojan tog prava, ili ako više ne postoji neki od razloga utvrđenih u članu 224. ovog Zakona.

Član 234.

Otac vanbračnog djeteta dužan je, srazmjerno svojim mogućnostima, izdržavati majku svog djeteta za vrijeme od tri mjeseca prije porođaja i jednu godinu nakon porođaja, ako se majka stara o djetetu, a nema dovoljno sredstava za život.

Član 263.

(1) Imovina koju su vanbračni partneri stekli radom u vanbračnoj zajednici koja ispunjava uvjete iz člana 3. ovog Zakona smatra se njihovom vanbračnom stečevinom.

(2) Na imovinu iz stava 1. ovog člana primjenjuju se odredbe ovog Zakona o bračnoj stečevini.

Član 380.

(1) Pravo na zaštitu od nasilničkog ponašanja u porodici imaju bračni partneri, vanbračni partneri i svi članovi porodice.

(2) Zaštitu od nasilničkog ponašanja dužni su pružiti policija, organ starateljstva i sud za prekršaje.

(3) Sva fizička i pravna lica dužna su odmah po saznanju za nasilničko ponašanje o tome dostaviti obavještenje nadležnoj policijskoj upravi.

VI. Dopustivost

20. U skladu s članom VI/3.b) Ustava Bosne i Hercegovine, Ustavni sud, također, ima apelacionu nadležnost u pitanjima koja su sadržana u ovom ustavu kada ona postanu predmet spora zbog presude bilo kojeg suda u Bosni i Hercegovini.

21. U skladu s članom 16. stav 1. Pravila Ustavnog suda, Ustavni sud može razmatrati apelaciju samo ako su protiv presude, odnosno odluke koja se njome pobija, iscrpljeni svi djelotvorni pravni lijekovi mogući prema zakonu i ako se podnese u roku od 60 dana od dana kada je podnosilac apelacije primio odluku o posljednjem djelotvornom pravnom lijeku kojeg je koristio.

22. Ispitujući dopustivost konkretne apelaciju u smislu člana 16. stav 1. Pravila Ustavnog suda, Ustavni sud podsjeća da je Odlukom o dopustivosti broj AP 816/08 od 14. oktobra 2008. godine odbacio kao preuranjenu apelanticinu raniju apelaciju podnesenu protiv

Rješenja Kantonalnog suda broj 58 0 P 025328 08 Gž od 21. februara 2008. godine i Rješenja Općinskog suda broj 07 58 P 025328 07 P od 22. januara 2008. godine, jer u vrijeme donošenja navedene odluke Ustavnog suda pred Vrhovnim sudom nije bila donesena odluka o reviziji. S obzirom da je Rješenjem Vrhovnog suda broj 58 0 P 0025328 08 Rev od 28. jula 2009. godine revizija odbačena kao nedopuštena iz formalnih razloga, konačnu odluku u ovom predmetu predstavlja Rješenje Kantonalnog suda broj 58 0 P 025328 08 Gž od 21. februara 2008. godine. Stoga Ustavni sud, u skladu sa svojom praksom (vidi Ustavni sud, Odluka broj AP 2884/06 od 10. januara 2008. godine, dostupna na web-stranici Ustavnog suda www.ustavnisud.ba), kao relevantan datum podnošenja apelacije uzima u obzir datum kada je podnesena apelacija koja je odbačena kao preuranjena. S obzirom da je navedeno rješenje Kantonalnog suda apelantica primila 27. februara 2008. godine, a apelacija broj AP 816/08 je podnesena 17. marta 2008. godine, proizlazi da je apelacija podnesena u roku od 60 dana kako je propisano članom 16. stav 1. Pravila Ustavnog suda, čime je ispunjen ovaj uvjet dopustivosti predmetne apelacije. Konačno, Ustavni sud smatra da apelacija ispunjava i uvjete iz člana 16. st. 2. i 4. Pravila Ustavnog suda, jer nije očigledno (*prima facie*) neosnovana, niti postoji koji drugi formalni razlog zbog kojeg apelacija nije dopustiva.

23. Imajući u vidu odredbe člana VI/3.b) Ustava Bosne i Hercegovine i člana 16. st. 1, 2. i 4. Pravila Ustavnog suda, Ustavni sud je utvrdio da predmetna apelacija ispunjava uvjete u pogledu dopustivosti.

VII. Meritum

24. Apelantica pobija navedena rješenja tvrdeći da su tim rješenjima prekršena njena prava iz člana II/3.e) Ustava Bosne i Hercegovine, člana 6. stav 1. Evropske konvencije i člana II/3.k) Ustava Bosne i Hercegovine, kao i člana 1 Protokola broj 1 uz Evropsku konvenciju.

Pravo na pravično suđenje

25. Član II/3. Ustava Bosne i Hercegovine u relevantnom dijelu glasi:

Sva lica na teritoriji Bosne i Hercegovine uživaju ljudska prava i slobode iz stava 2. ovog člana, što uključuje:

e) Pravo na pravično saslušanje u građanskim i krivičnim stvarima i druga prava u vezi sa krivičnim postupkom.

Član 6. stav 1. Evropske konvencije u relevantnom dijelu glasi:

1. Prilikom utvrđivanja građanskih prava i obaveza ili osnovanosti bilo kakve krivične optužbe protiv njega, svako ima pravo na pravično suđenje i javnu raspravu u razumnom roku pred nezavisnim i nepristranim, zakonom ustanovljenim sudom. [...]

26. U vezi s apelanticinim navodima o kršenju prava na pravično suđenje zbog pogrešne primjene materijalnog prava, Ustavni sud ukazuje da prema praksi Evropskog suda i Ustavnog suda zadatak ovih sudova nije da preispituju zaključke redovnih sudova u pogledu činjeničnog stanja i primjene materijalnog prava (vidi Evropski sud, *Pronina protiv Rusije*, odluka o dopustivosti od 30. juna 2005. godine, aplikacija broj 65167/01). Naime, Ustavni sud nije nadležan da supstituira redovne sudove u procjeni činjenica i dokaza, već je općenito zadatak redovnih sudova da ocijene činjenice i dokaze koje su izveli (vidi Evropski sud, *Thomas protiv Ujedinjenog Kraljevstva*, presuda od 10. maja 2005. godine, aplikacija broj 19354/02). Zadatak Ustavnog suda je da ispita da li je eventualno došlo do povrede ili zanemarivanja ustavnih prava (pravo na pravično suđenje, pravo na pristup sudu, pravo na djelotvoran pravni lijek i dr.), te da li je primjena zakona bila, eventualno, proizvoljna ili diskriminacijska. Dakle, u okviru apelacione nadležnosti Ustavni sud se bavi isključivo pitanjem eventualne povrede ustavnih prava ili prava iz Evropske konvencije u postupku pred redovnim sudovima, pa će u konkretnom slučaju Ustavni sud ispitati da li je postupak u cjelini bio pravičan na način na koji to zahtijeva član 6. stav 1. Evropske konvencije (vidi Ustavni sud, Odluka broj *AP 20/05* od 18. maja 2005. godine, „Službeni glasnik BiH” broj 58/05).

27. Apelantica smatra da su Općinski i Kantonalni sud proizvoljno primijenili materijalno-pravne odredbe člana 54. ZPP-a. Prema tome, apelantica tvrdi da postoji arbitrarnost u primjeni propisa, što se ubraja u sferu pravičnosti postupka (vidi, naprimjer, Odluku Ustavnog suda *AP 1293/05* od 12. septembra 2006. godine, tačka 25. i dalje). Apelantica, također, smatra da joj je osporenim odlukama uskraćen pristup sudu.

28. Ustavni sud primjećuje da su nadležni sudovi odbacili apelanticin tužbeni zahtjev za utvrđivanje postojanja vanbračne zajednice, pozivajući se na odredbe člana 54. ZPP-a uz obrazloženje da se tužbom za utvrđenje ne može tražiti utvrđivanje činjenica. U vezi s tim, Ustavni sud podsjeća da je spornim članom 54. ZPP-a, između ostalog, propisano da *tužilac može u tužbi tražiti da sud samo utvrdi postojanje, odnosno nepostojanje nekog prava ili pravnog odnosa, ili istinitost, odnosno neistinitost neke isprave* te da je članom 3. Porodičnog zakona FBiH definirano da *vanbračna zajednica, u smislu ovog Zakona, jeste zajednica života žene i muškarca koji nisu u braku ili vanbračnoj zajednici sa drugom osobom, koja traje najmanje tri godine ili kraće ako je u njoj rođeno zajedničko dijete*. Osim toga, čl. 213, 230. do 234, 263. i 380. Porodičnog zakona propisan je način izdržavanja vanbračnih partnera i djece stečene u vanbračnoj zajednici, njihovi imovinski odnosi i postupak zaštite od nasilničkog ponašanja u porodici.

29. Iz odredbi člana 213. Porodičnog zakona jasno je da je, između ostalog, međusobno izdržavanje vanbračnih partnera dužnost i pravo kada je to predviđeno Zakonom te da odricanje od prava i dužnosti izdržavanja nema pravnog učinka. Također, iz odredbi čl. 230. do 234. Porodičnog zakona, kojima je detaljno regulirano izdržavanje vanbračnih partnera, proizlazi da nakon prestanka vanbračne zajednice vanbračni partner, koji ispunjava uvjete iz čl. 3. i 224. ovog zakona, može podnijeti tužbu za izdržavanje u roku od jedne godine od dana prestanka vanbračne zajednice. Osim toga i iz sadržaja odredbi člana 2. Porodičnog zakona je evidentno da ni sam zakonodavac tom odredbom nije napravio nikakvu distinkciju između bračne i vanbračne porodične zajednice u pogledu pravnog odnosa. Naime, tom odredbom je definirano da je porodica, životna zajednica roditelja i djece i drugih krvnih srodnika, srodnika po tazbini, usvojlaca i usvojenika i *osoba iz vanbračne zajednice ako žive u zajedničkom domaćinstvu*. Stoga Ustavni sud smatra da iz navedenih odredbi Porodičnog zakona, kojim se reguliraju odnosi vanbračnih drugova, nesporno proizlazi da i život u vanbračnoj zajednici povlači određena prava i obaveze, te samim time i postojanje *pravnog odnosa* između osoba koje žive ili su živjele u vanbračnoj zajednici.

30. Pored toga, kako proizlazi iz obrazloženja osporenih rješenja, redovni sudovi su zaključili da ovakav zahtjev apelantica može istaći samo kao prethodno pravno pitanje u nekom drugom parničnom ili upravnom postupku vezanom za ostvarivanje drugih prava. Po mišljenju Ustavnog suda, ovakva nedosljednost u razmatranju tog pitanja i rezonovanje redovnih sudova (u smislu da to pitanje istovremeno tretiraju i kao utvrđivanje činjenice i kao prethodno pitanje), kontradiktorno je i sa samom definicijom pojma „prethodno pitanje” na način na koji je ona dana u članu 12. stav 1. ZPP-a na koji su se pozvali redovni sudovi u osporenim odlukama. Naime, prema navedenoj odredbi pod prethodnim pitanjem se podrazumijeva upravo pitanje *da li postoji neko pravo ili pravni odnos*, dakle ne činjenica, te propisuje da *sud može sam riješiti to pitanje ako posebnim propisima nije drugačije određeno*. Budući da su redovni sudovi u osporenim odlukama upravo i sami nesporno zaključili da se radi o prethodnom pitanju, dakle o utvrđivanju *da li postoji neko pravo ili pravni odnos*, proizlazi da su, dosljednom primjenom odredbi ZPP-a (čl. 12. i 54), ovlaštteni odnosno nadležni da ispituju da li su u konkretnom slučaju ispunjeni uvjeti za navedeno utvrđenje odnosno da odluče o meritumu apelantice i tužbenog zahtjeva.

31. Osim toga, Ustavni sud primjećuje da apelantica u konkretnom slučaju ne traži ostvarenje nekog prava (koje je na bilo koji način vezano za postojanje vanbračne zajednice) u FBiH nego u Republici Hrvatskoj, što proizlazi iz obavijesti Hrvatskog zavoda za mirovinsko osiguranje – Područna jedinica Zagreb od 16. februara 2007. godine – kojem je apelantica podnijela zahtjev za ostvarivanje prava na porodičnu penziju i koji je od apelantice i tražio dostavljanje rješenja „o utvrđivanju izvanbračne zajednice”. S

obzirom na navedeno, Ustavni sud smatra i da je pozivanje redovnih sudova na domaće propise (odredbe Zakona o upravnom postupku FBiH i ZPP-a FBiH) vezano za rješavanje pravne stvari u Republici Hrvatskoj i upućivanje apelantice da *rješenje o utvrđivanju izvanbračne zajednice* ostvari u drugoj državi, a ne svojoj - najblaže rečeno - neosnovano.

32. Imajući u vidu sve navedeno, Ustavni sud smatra da su redovni sudovi u konkretnom slučaju arbitrarno primijenili odredbe čl. 12. i 54. ZPP-a, tumačeći da se vanbračna zajednica smatra činjenicom a ne pravnim odnosom, što je u direktnoj koliziji i s relevantnim odredbama čl. 2, 213, 230. do 234, 263. i 380. Porodičnog zakona, koji ukazuju na postojanje pravnog odnosa između vanbračnih partnera.

33. Stoga, Ustavni sud smatra da je došlo do kršenja apelantinog prava na pravično suđenje iz člana II/3.e) Ustava Bosne i Hercegovine i člana 6. stav 1. Evropske konvencije.

Ostali navodi

34. Imajući u vidu da je u prethodnim tačkama ove odluke utvrđeno kršenje prava na pravično suđenje, Ustavni sud smatra da nije potrebno posebno razmatrati apelanticine navode o kršenju prava na imovinu iz člana II/3.k) Ustava Bosne i Hercegovine i člana 1. Protokola broj 1 uz Evropsku konvenciju.

VIII. Zaključak

35. Ustavni sud zaključuje da postoji kršenje prava na pravično suđenje iz člana II/3.e) Ustava Bosne i Hercegovine i člana 6. stav 1. Evropske konvencije kada su nadležni sudovi arbitrarno primijenili odredbe čl. 12. i 54. ZPP-a u apelantinom slučaju tumačeći da se utvrđivanje postojanja vanbračne zajednice smatra utvrđivanjem činjenice a ne pravnog odnosa, budući da niti jedna zakonska odredba ne upućuje na ovakvo tumačenje, već da, naprotiv, iz odredbi čl. 2, 213, 230. do 234, 263. i 380. Porodičnog zakona proizlazi da se radi o pravnom odnosu.

36. Na osnovu člana 61. st. 1. i 2. i člana 64. stav 1. Pravila Ustavnog suda, Ustavni sud je odlučio kao u dispozitivu ove odluke.

37. Prema članu VI/5. Ustava Bosne i Hercegovine, odluke Ustavnog suda su konačne i obavezujuće.

Predsjednica
Ustavnog suda Bosne i Hercegovine
Valerija Galić

Предмет број АП 1630/09

**ОДЛУКА О
ДОПУСТИВОСТИ
И МЕРИТУМУ**

Апелација М. З. поднесена против
Пресуде Кантоналног суда у Широком
Бријегу број 64 0 П 002961
08 Гж од 19. марта 2009. године
и Пресуде Општинског суда у
Широком Бријегу број 64 0 П
002 961 07 П од 17. октобра 2008.
године

Одлука од 27. јуна 2012. године

Уставни суд Босне и Херцеговине у Вијећу од пет судија, у предмету број **АП 1630/09**, рјешавајући апелацију **М.З.**, на основу члана VI/3б) Устава Босне и Херцеговине, члана 59 став 2 алинеја 2, члана 61 ст. 1 и 2 и члана 64 став 1 Правила Уставног суда Босне и Херцеговине („Службени гласник Босне и Херцеговине” бр. 60/05, 64/08 и 51/09), у саставу:

Валерија Галић, предсједница

Миодраг Симовић, потпредсједник

Сеада Палаврић, потпредсједница

Мато Тадић, судија

Златко М. Кнежевић, судија

на сједници одржаној 27. јуна 2012. године донио је

ОДЛУКУ О ДОПУСТИВОСТИ И МЕРИТУМУ

Усваја се апелација М.З.

Утврђује се повреда члана П/3е) Устава Босне и Херцеговине и члана 6 став 1 Европске конвенције за заштиту људских права и основних слобода.

Укида се Пресуда Кантоналног суда у Широком Бријегу број 64 0 П 002961 08 Гж од 19. марта 2009. године.

Предмет се враћа Кантоналном суду у Широком Бријегу, који је дужан да по хитном поступку донесе нову одлуку, у складу са чланом 6 став 1 Европске конвенције за заштиту људских права и основних слобода.

Налаже се Кантоналном суду у Широком Бријегу да у року од 90 дана од дана достављања ове одлуке обавијести Уставни суд Босне и Херцеговине о предузетим мјерама с циљем извршења ове одлуке, у складу са чланом 74 став 5 Правила Уставног суда Босне и Херцеговине.

Одлуку објавити у „Службеном гласнику Босне и Херцеговине”, „Службеним новинама Федерације Босне и Херцеговине”, „Службеном

гласнику Републике Српске” и у „Службеном гласнику Дистрикта Брчко Босне и Херцеговине”.

Образложење

I. Увод

1. М. З. (у даљњем тексту: апелант) из Узарића – Широки Бријег, којег заступају Сања Иличић-Лукенда и Горјана Шајин, адвокати из Читлука, поднио је 25. маја 2009. године апелацију Уставном суду Босне и Херцеговине (у даљњем тексту: Уставни суд) против Пресуде Кантоналног суда у Широком Бријегу (у даљњем тексту: Кантонални суд) број 64 0 П 002961 08 Гж од 19. марта 2009. године и Пресуде Општинског суда у Широком Бријегу (у даљњем тексту: Општински суд) број 64 0 П 002 961 07 П од 17. октобра 2008. године.

II. Поступак пред Уставним судом

2. На основу члана 22 ст. 1 и 2 Правила Уставног суда, од Кантоналног и Општинског суда, те од „Croatia osiguranja” д.д. Љубушки (у даљњем тексту: тужилац) затражено је 18. августа 2009. године да доставе одговоре на апелацију.

3. Кантонални суд је доставио одговор 2. септембра 2009. године, Општински суд 14. септембра 2009. године, а тужилац није доставио одговор на апелацију.

4. На основу члана 26 став 2 Правила Уставног суда, одговори Кантоналног и Општинског суда достављени су апеланту 29. децембра 2009. године.

III. Чињенично стање

5. Чињенице предмета које произилазе из апелантових навода и докумената предочених Уставном суду могу да се сумирају на следећи начин:

6. Пресудом Општинског суда број 64 0 П 002 961 07 П од 17. октобра 2008. године, која је потврђена Пресудом Кантоналног суда број 64 0 П 002961 08 Гж од 19. марта 2009. године, обавезан је апелант да „Croatia osiguranju” д.д. Љубушки (у даљњем тексту: тужилац) исплати износ од 3.658,36 КМ са законским затезним каматама, прецизираним у диспозитиву првостепене пресуде, и да му накнади трошкове парничног поступка. Општински суд је навео да је тужилац 29. децембра 2006. године поднио тужбу против апеланта у којој је тражио да му апелант исплати дио премије осигурања по уговору о каско-осигурању возила који је закључио са

тужиоцем, а који није платио по достављеним рачунима. Даље, Општински суд је навео да је неспорно утврђено да су апелант и тужилац закључили уговор о осигурању са роком трајања од годину дана уз плаћање премије осигурања у шест једнаких мјесечних рата. Даље, суд је утврдио да је међу парничним странама неспорно и то да је апелант платио два obroка премије осигурања, који су доспјели 18. децембра 2002. године и 1. фебруара 2003. године, али да није уплатио преостала четири obroка који су доспијевали за наплату почевши од 1. априла 2003. године па даље, закључно са 1. октобром 2003. године, у укупном износу од 3.658,36 КМ.

7. Општински суд се позвао, између осталог, на одредбу члана 912 Закона о облигационим односима (у даљњем тексту: ЗОО) према којој је уговарач осигурања дужан да плати премију осигурања, а премија се плаћа у уговореним роковима. Даље, суд се позвао и на члан 3 Услови за осигурање аутомобилског каска, па је навео да се премија плаћа одједном, осим ако се другачије не уговори. Ако је плаћање премије уговорено у оброцима, као у конкретном случају, како је даље навео Општински суд, први оброк се плаћа потписом понуде, потврде о покрићу, односно полисе, ако другачије није уговорено. Уколико премија не буде плаћена ни у причекном року од 30 дана, осигуравач може да раскине уговор о осигурању без отказног рока са даном доспијећа неплаћеног obroка. Ако се уговор не раскине, уговарач осигурања је дужан да плати доспјели оброк премије. Даље, суд се позвао и на одредбу члана 124 ЗОО према којој у двостраним уговорима, кад једна страна не испуни своју обавезу, друга страна може да захтијева испуњење или, под законом прописаним условима, да тражи раскид уговора простом изјавом, ако раскид не наступа по самом закону. Општински суд је, узимајући у обзир све наведено, образложио да је тужилац у ситуацији када апелант није од доспјелости платио премију, имао право избора: да захтијева раскид уговора, или да захтијева испуњење. Подношењем тужбе, како је навео Општински суд, тужилац је изабрао право да захтијева испуњење због чега је оцијенио да је апеланта требало обавезати да плати премију осигурања коју је остао дужан.

8. Даље, Општински суд је одбио апелантов приговор застарјелости потраживања. Наиме, суд је навео да је спорно потраживање настало током 2003. године, а да је тужилац тужбу поднио 29. децембра 2006. године, препорученом пошиликом, те да се дан предаје пошти сматра даном предаје суду, како то прописује члан 325 став 2 Закона о парничном поступку (у даљњем тексту: ЗПП), а узео је у обзир и одредбе Општих услова о причекном року. Даље, суд је навео да потраживања уговарача осигурања „из осталих уговора о осигурању застаријевају за три године, рачунајући од првог дана послје протекла календарске године у којој је потраживање настало, док потраживања осигуравача из уговора о осигурању застаријевају за три године”,

како је то, између осталог, одређено одредбама чл. 380 ст. 1 и ст. 3 ЗОО. Општински суд је, даље, навео и да уговор о каско-осигурању, „у смислу Улова за осигурање аутомобилског каска, не би се аутоматски продужио за 30 дана причекног рока након протеча уговореног рока осигурања само да су уговорне стране, прије протеча уговореног рока осигурања, склопиле нови уговор о осигурању исте врсте, или да су тај уговор недвосмислено раскинуле, а што није случај”. Општински суд је, такође, одбио као неосноване и друге апелантове наводе који су се односили на његово увјерење да није био обавезан да плати доспјеле оброке премије осигурања док се не ријеша питање накнаде за штету која је у међувремену настала на његовом возилу, што је Општински суд детаљно образложио.

9. Кантонални суд је у својој одлуци навео да је првостепени суд, на основу анализе и оцјене изведених доказа, тачно и потпуно утврдио чињенично стање и извео правилне закључке о чему је дао ваљане разлоге које је у цијелости прихватио и тај суд. Такође, Кантонални суд је навео да су неосновани апелантови жалбени наводи у односу на застару потраживања „а ово стога што, према одредби члана 380 ст. 1 и ст. 3 ЗОО, потраживања уговарача осигурања из осталих уговора о осигурању застаријевају за три године, рачунајући од првог дана послје протеча календарске године у којој је потраживање настало, док потраживања осигуравача из уговора о осигурању застаријевају за три године, па кад се узму у обзир и Општи услови о причекном року и чињеница да су потраживања настала током 2003. године, а тужба поднесена 29. децембра 2006. године, онда се уистину дође до закључка да потраживања тужиоца нису застарјела”. Кантонални суд је навео да је из образложења првостепене пресуде „јасно видљиво зашто се првостепени суд приликом одлучивања о приговору застаре позвао на одредбу члана 380 став 1 ЗОО”, па је оцијенио да су неосновани апелантови жалбени наводи „да није јасно зашто се суд позива на ту одредбу”.

IV. Апелација

а) Наводи из апелације

10. Апелант сматра да му је оспореним одлукама прекршено право на правично суђење из члана II/3е) Устава Босне и Херцеговине и члана 6 Европске конвенције за заштиту људских права и основних слобода (у даљњем тексту: Европска конвенција). Апелант истиче да су рачуни за неплаћене оброке премије доспјели 1. јуна, 1. августа и 1. октобра 2003. године. Будући да је тужба поднесена 29. децембра 2006. године, наступила је, како апелант тврди, застара потраживања, јер су протекле

више од три године од доспјелости сваког појединог потраживања. Апелант наводи да у побјиганим одлукама није јасно зашто се суд позива на члан 380 став 1 ЗОО који се односи искључиво на потраживање уговарача осигурања, односно трећег лица. Потраживања уговарача из наведене одредбе, како даље наводи апелант, застаријевају у року од пет, односно три године, што зависи од тога да ли се ради о осигурању живота или имовине, а застарни рок почиње да тече од првог дана послје протека календарске године у којој је потраживање настало. Апелант наводи да је законодавац овај дужи застарни рок дао „искључиво ради што ефикасније заштите осигураника”, као и „да је законодавац хтио да се на осигураваче, такође, примјењује тај специфични почетак тока застарног рока, он би то изричито нагласио као што је написано у ставу 2 члана 380 ЗОО”.

11. Апелант, даље, наводи да се суд „једино могао, осим на члан 380 став 3 ЗОО, позвати и на члан 361 ЗОО који прописује да застарјелост почиње да тече првог дана послје дана када је вјеровник имао право да захтијева испуњење обавезе”. У вези с наведеним, апелант истиче да су судови, „умјесто да примјене искључиво став 3 члана 380 ЗОО, без икаквог објашњења примјенили и став 1 члана 380 ЗОО, чиме су [апеланту] ускратили и право на образложену одлуку”.

12. Даље, апелант је навео да је у конкретном случају уговор закључен на годину дана према условима аутомобилског каска уз плаћање премије у шест мјесечних obroка. Даље, навео је да су у члану 3 Улова за осигурање аутомобилског каска, у које је првостепени суд извршио увид и које је и примјенио у конкретном случају, наведене посљедице неплаћања премије. Међутим, у том нити у било којем другом члану наведених Улова осигурања, како наводи апелант, није предвиђена могућност продужења уговора за 30 дана причекног рока који су судови навели у одлукама. Такав рок се помиње само у ставу 3 члана 3 и „уопште се не односи на продужење уговора, него на плаћање премије”. Апелант сматра и да је суд погрешно досудио затезну камату од доспјелости сваког појединачног obroка, јер се ради о повременим потраживању, „те да је тужбени захтјев и основан, камата би могла да тече само од дана подношења тужбе, и то не законска затезна камата, будући да је уговор закључен у еврима”.

б) Одговори на апелацију

13. У одговору на апелацију Кантонални и Општински суд су навели да је апелација неоснована, зато што су и један и други суд донијели одлуке у складу са законом због чега не може да се сматра да су одлуке које апелант добија произвољне.

V. Релевантни прописи

14. У Закону о облигационим односима („Службени лист СФРЈ” бр. 29/78, 39/85, 45/89 и 57/89, „Службени лист РБиХ” бр. 2/92, 13/93 и 13/94 и „Службене новине Федерације БиХ” број 29/03) релевантне одредбе гласе:

Члан 361.

(1) Застарјелост почиње тећи првог дана послје протекла дана кад је повјерилац имао право да захтијева испуњење обавезе, ако законом за поједине случајеве није што друго прописано. [...]

Члан 380. ст. 1. и 3.

(1) Потраживања уговарача осигурања, односно трећег лица из уговора о осигурању живота застаријевају за пет, а из осталих уговора о осигурању за три године, рачунајући од првог дана послје протекла календарске године у којој је потраживање настало. [...]

(3) Потраживања осигуравача из уговора о осигурању застаријевају за три године. [...]

VI. Допустивост

15. У складу са чланом VI/36) Устава Босне и Херцеговине, Уставни суд, такође, има апелациону надлежност у питањима која су садржана у овом уставу када она постану предмет спора због пресуде било којег суда у Босни и Херцеговини.

16. У складу са чланом 16 став 1 Правила Уставног суда, Уставни суд може да разматра апелацију само ако су против пресуде, односно одлуке која се њоме побија, исцрпљени сви дјелотворни правни лијекови могући према закону и ако се поднесе у року од 60 дана од дана када је подносилац апелације примио одлуку о посљедњем дјелотворном правном лијеку који је користио.

17. У конкретном случају предмет оспоравања апелацијом је Пресуда Кантоналног суда број 64 0 П 002961 08 Гж од 19. марта 2009. године против које нема других дјелотворних правних лијекова могућих према закону. Затим, оспорену пресуду апелант је примио 27. марта 2009. године, а апелација је поднесена 25. маја 2009. године, тј. у року од 60 дана, како је прописано чланом 16 став 1 Правила Уставног суда. Коначно, апелација испуњава и услове из члана 16 ст. 2 и 4 Правила Уставног суда, јер није очигледно (*prima facie*) неоснована, нити постоји неки други формални разлог због којег апелација није допуштена.

18. Имајући у виду одредбе члана VI/3б) Устава Босне и Херцеговине, члана 16 ст. 1, 2 и 4 Правила Уставног суда, Уставни суд је утврдио да предметна апелација испуњава услове у погледу допустивости.

VII. Меритум

19. Апелант побија наведене пресуде, тврдећи да је тим пресудама повријеђено његово право на правично суђење из члана III/3е) Устава Босне и Херцеговине и члана 6 Европске конвенције, зато што одлуке не садрже одговарајуће образложење о томе зашто су у конкретном случају судови примијенили одредбу члана 380 став 1 ЗОО због чега сматра да су оспорене одлуке произвољне.

20. Члан III/3е) Устава Босне и Херцеговине у релевантном дијелу гласи:

Сва лица на територији Босне и Херцеговине уживају људска права и основне слободе из става 2 овог члана, а она обухватају:

[...]

е) Право на правичан поступак у грађанским и кривичним стварима и друга права у вези са кривичним поступком.

Члан 6 став 1 Европске конвенције у релевантном дијелу гласи:

1. Приликом утврђивања грађанских права и обавеза или основаности било какве кривичне оптужбе против њега, свако има право на правичну и јавну расправу у разумном року пред независним и непристрасним, законом установљеним судом.

[...]

21. Уставни суд указује да, према пракси Европског суда и Уставног суда, задатак ових судова није да преиспитују закључке редовних судова у погледу чињеничног стања и примјене материјалног права (види, Европски суд, *Pronina против Русије*, Одлука о допустивости од 30. јуна 2005. године, апликација број 65167/01), нити је Уставни суд надлежан да супституише редовне судове у том смислу. Задатак Уставног суда је да испита да ли је евентуално дошло до повреде или занемаривања уставних права (право на правично суђење, право на приступ суду, право на дјелотворан правни лијек и др.), те да ли је примјена закона била, евентуално, произвољна или дискриминациона. Дакле, у оквиру апелационе надлежности Уставни суд се бави искључиво питањем евентуалне повреде уставних права или права из Европске конвенције у поступку пред редовним судовима (види, Уставни суд, Одлука број АП 20/05 од 18. маја 2005. године, објављена у „Службеном гласнику БиХ” број 58/05).

22. Даље, према устаљеној пракси Европског суда за људска права и Уставног суда, члан 6 став 1 Европске конвенције обавезује судове, између осталог, да образложе своје пресуде. Међутим, ова обавеза не може бити схваћена као обавеза да се у пресуди изнесу сви детаљи и дају одговори на сва постављена питања и изнесене аргументе (види, Уставни суд, одлуке бр. У 62/01 од 5. априла 2002. године и АП 352/04 од 23. марта 2005. године). Мјера у којој ова обавеза постоји зависи од природе одлуке (види, Европски суд за људска права, *Ruiz Torija против Шпаније*, пресуда од 9. децембра 1994. године, серија А број 303-А, став 29). Европски и Уставни суд су у бројним одлукама указали да домаћи судови имају одређену дискрециону оцјену у вези с тим које ће аргументе и доказе прихватити у одређеном предмету, али, истовремено, имају и обавезу да образложе своју одлуку тако што ће навести јасне и разумљиве разлоге на којима су ту одлуку засновали (види, Европски суд за људска права, *Suominen против Финске*, пресуда од 1. јула 2003. године, апликација број 37801/97, став 36, и, *mutatis mutandis*, Уставни суд, Одлука број АП 5/05 од 14. марта 2006. године). Сврха обавезе да одлука буде образложена јесте и да покаже да је странама у поступку омогућено да на равноправан и правичан начин буду саслушане у поступку пред судом (види, Европски суд за људска права, *Kuznetsov и др. против Русије*, пресуда од 11. јануара 2007. године, апликација број 184/02). Такође, образложена одлука даје страни у поступку могућност да се жали против првостепене одлуке, те да другостепени суд размотри и испита првостепену одлуку, а омогућава се и јавни надзор над „администровањем правде” и радом судства (*idem*).

23. У конкретном случају Уставни суд запажа да су судови одбили апелантов приговор застаре, позивајући се на одредбе члана 380 ст. 1 и 3 ЗОО. Уставни суд, такође, запажа да је првостепени суд навео низ одредаба ЗОО, али да није дао образложење о кључном питању у конкретном случају које се односи на почетак рока застаријевања, осим што се позвао на ст. 1 и 3 члана 380 ЗОО. Из образложења те пресуде не може да се види због чега је првостепени суд у односу на тужиоца, који према апеланту има потраживање као осигуравач, примијенио почетак застарног рока на начин који је прописан чланом 380 став 1, а који одређује почетак застарног рока искључиво у односу на уговараче осигурања, што је у конкретном случају апелант. Такође, ни из образложења пресуде Кантоналног суда не може да се види зашто је тај суд закључио да је првостепени суд правилно одлучио о почетку рока застаријевања осим што се и тај суд позвао на исти пропис и навео да је првостепена одлука „јасно навела разлоге о томе”.

24. Уставни суд запажа да је питање застарног рока у односу на осигуравача регулисано искључиво одредбом члана 380 став 3 ЗОО. Имајући у виду своја

становишта наведена у овој одлуци, да Уставни суд неће супституисати редовне судове у процјени чињеница и примјени материјалног права, Уставни суд се неће упуштати у то како су редовни судови требали протумачити наведене одредбе. Међутим, крећући се у оквиру своје надлежности, Уставни суд запажа да, у вези с тим, оспорене одлуке не садрже образложења из којих би могло јасно и недвосмислено да се види због чега су судови усвојили становиште да се одредба члана 380 став 3 ЗОО, која се изричито односи на осигуравача – у конкретном случају тужиоца, има тумачити у вези са застаријевањем потраживања у односу на уговарача осигурања из члана 380 став 1 ЗОО. Стога овакво образложење одлуке не може да се сматра образложењем које испуњава стандарде из члана 6 став 1 Европске конвенције који су у овој одлуци наведени.

25. На основу наведеног, Уставни суд сматра да ни првостепени, а ни Кантонални суд у жалбеном поступку нису извршили своју обавезу да наведу јасне разлоге на којима су засновали одлуку о почетку рока застаријевања тужиоцевог потраживања, односно да оспорене одлуке не садрже образложење које задовољава захтјева из члана 6 став 1 Европске конвенције. Слиједећи то, Уставни суд сматра да је у конкретном случају прекршено апелантово право на правично суђење из члана II/3е) Устава Босне и Херцеговине и члана 6 став 1 Европске конвенције.

VIII. Закључак

26. Уставни суд закључује да постоји кршење права на правично суђење из члана II/3е) Устава Босне и Херцеговине и члана 6 став 1 Европске конвенције у односу на право на образложену одлуку када судови у оспореним одлукама нису дали задовољавајуће, јасне и потпуне разлоге из којих би било видљиво да су оцијенили све релевантне аргументе обје стране у поступку и све релевантне материјалноправне прописе.

27. На основу члана 61 ст. 1 и 2 и члана 64 став 1 Правила Уставног суда, Уставни суд је одлучио као у диспозитиву ове одлуке.

28. Према члану VI/5 Устава Босне и Херцеговине, одлуке Уставног суда су коначне и обавезујуће.

Предсједница
Уставног суда Босне и Херцеговине
Валерија Галић

Predmet broj AP 4468/11

**ODLUKA O
DOPUSTIVOSTI I
MERITUMU**

Apelacija Ružice Radoš podnesena protiv Presude Kantonalnog suda u Livnu broj 10 0 P 001757 11 Gž od 19. rujna 2011. godine i Presude Općinskog suda u Livnu Odjeljenje u Tomislavgradu broj 068-2-P-10-000044 od 27. travnja 2011. godine

Odluka od 27. lipnja 2012. godine

Ustavni sud Bosne i Hercegovine je u Vijeću od pet sudaca, u predmetu broj **AP 4468/11**, rješavajući apelaciju **Ružice Radoš**, na temelju članka VI/3.(b) Ustava Bosne i Hercegovine, članka 59. stavak 2. alineja 2. i članka 61. st. 1. i 3. Pravila Ustavnog suda Bosne i Hercegovine („Službeni glasnik Bosne i Hercegovine” br. 60/05, 64/08 i 51/09), u sastavu:

Valerija Galić, predsjednica

Miodrag Simović, dopredsjednik

Seada Palavrić, dopredsjednica

Mato Tadić, sudac

Mirsad Ćeman, sudac

na sjednici održanoj 27. lipnja 2012. godine donio

ODLUKU O DOPUSTIVOSTI I MERITUMU

Odbija se kao neutemeljena apelacija Ružice Radoš, podnesena protiv Presude Kantonalnog suda u Livnu broj 10 0 P 001757 11 Gž od 19. rujna 2011. godine i Presude Općinskog suda u Livnu, Odjeljenje suda u Tomislavgradu broj 068-2-P-10-000044 od 27. travnja 2011. godine.

Obrazloženje

I. Uvod

1. Ružica Radoš (u daljnjem tekstu: apelantica) iz Tomislavgrada, koju zastupa Behija Ljubović-Aganović, odvjetnica iz Sarajeva, podnijela je 18. studenoga 2011. godine apelaciju Ustavnom sudu Bosne i Hercegovine (u daljnjem tekstu: Ustavni sud) protiv Presude Kantonalnog suda u Livnu (u daljnjem tekstu: Kantonalni sud) broj 10 0 P 001757 11 Gž od 19. rujna 2011. godine i Presude Općinskog suda u Livnu Odjeljenje u Tomislavgradu (u daljnjem tekstu: Općinski sud) broj 068-2-P-10-000044 od 27. travnja 2011. godine.

II. Postupak pred Ustavnim sudom

2. Na temelju članka 22. stavak 1. Pravila Ustavnog suda, od Kantonalnog suda, Općinskog suda i tuženog je zatraženo 29. studenoga 2011. godine da dostave odgovor na apelaciju.

3. Kantonalni sud je dostavio odgovor na apelaciju 12. prosinca 2011. godine, Općinski sud 14. prosinca 2011. godine i tuženi 19. prosinca 2011. godine.

4. Na temelju članka 26. stavak 2. Pravila Ustavnog suda, odgovori na apelaciju su dostavljeni apelantici 26. prosinca 2011. godine.

III. Činjenično stanje

5. Činjenice predmeta koje proizlaze iz apelantičinih navoda i dokumenata podastrtih Ustavnom sudu mogu se sumirati na sljedeći način.

6. Presudom Općinskog suda broj 068-2-P-10-000044 od 27. travnja 2011. godine, donesenom po apelantičinoj tužbi, razveden je brak zaključen 12. travnja 1993. godine između nje i Bože Radoša (u daljnjem tekstu: tuženi), upisan u matičnu evidenciju vjenčanih kod Matičnog ureda u Tomislavgradu pod brojem 15 za 1993. godinu. Presudom je utvrđeno da se djeca, M.R rođena 21. lipnja 1994. godine, S.R. rođen 15. srpnja 1996. godine i A.R. rođen 8. prosinca 2004. godine, povjeravaju na čuvanje i odgoj tuženome. Apelantici je naloženo da na ime uzdržavanja mladb. djece daje iznos od po 100,00 KM mjesečno za svako dijete, odnosno iznos od ukupno 300,00 KM mjesečno od dana podnošenja tužbe pa do zaključenja glavne rasprave, s tim da dospjele obroke plati odjednom u roku od 15 dana, a ostale kako budu dospijevali unaprijed najkasnije do svakog petog u mjesecu. Način održavanja osobnih odnosa i neposrednih kontakata djece i njihove majke-apelantice je određen tako što će apelantica svaki drugi tjedan u mjesecu u dane vikenda, i to subotom ujutro od osam sati, odvesti djecu sa sobom u mjesto svoga prebivališta, a vratiti ih ocu-tuženome u nedjelju do dvadeset sati. Dalje je određeno da će djeca s apelanticom provoditi školske praznike, i to: zimske u trajanju od deset dana i ljetne u trajanju od dvadeset dana. Također, određeno je da će djeca druženja s apelanticom, u većem opsegu od navedenoga, vršiti sukladno dogovoru stranaka i Centra za socijalni rad, uz uvažavanje školskih i vanškolskih aktivnosti i potreba djece. Presudom je određeno da svaka stranka snosi troškove postupka.

7. U obrazloženju presude je, između ostalog, navedeno da su se apelantica i tuženi prethodno obratili mjerodavnom tijelu-ovlaštenoj osobi za posredovanje među bračnim partnerima prije pokretanja postupka za razvod braka, zbog pokušaja mirenja koje nije uspjelo. Općinski sud je radi utvrđivanja činjeničnog stanja proveo dokaze koje su predložile stranke - saslušani su apelantica i tuženi, svjedoci, zastupnica Centra za socijalni rad i ovlašteni posrednik I.K. Uz suglasnost stranaka odustalo se od saslušanja vještaka-psihologa koji nije pristupio na zakazanu glavnu raspravu, te su nalaz i mišljenje vještaka psihologa pročitani na ročištu. Također, izvršen je uvid i pročitani su: zapisnici

o posredovanju Centra za socijalni rad od 9. i 12. ožujka 2010. godine, izvodi iz matične knjige rođenih za djecu, izvršen je uvid u Presudu Prekršajnog suda u Varaždinu broj JRM-2-4005/09 od 2. veljače 2010. godine, podatke iz kaznene evidencije PU Tomislavgrad od 21. ožujka 2011. godine za tuženog, potvrdu o apelantičinom uposlenju, potvrdu Srednje strukovne škole Tomislavgrad o redovitom školovanju M.R. Općinski sud je izvršio čitanje i uvid u stručno mišljenje u postupku posredovanja među bračnim parovima broj 01-35-2/2-10 od 14. ožujka 2011. godine i u izvješće Centra za socijalnu rad Tomislavgrad broj 02-35/2-50/11 od 29. ožujka 2011. godine. Na temelju apelantičine izjave kao parnične stranke utvrđeno je da su nakon pola godine po zaključenju braka nastupili prvi problemi u braku, i da je prije dvije godine, tj. 28. lipnja 2009. godine, apelantica napustila zajednički dom i život sa suprugom, te otpočela živjeti u Varaždinu gdje se i uposlila. Apelantica je istaknula da je odlučila napustiti Tomislavgrad kao mjesto stanovanja, smatrajući da bi je suprug maltretirao i pokušao vratiti, što je i ranije činio kada su živjeli zajedno.

8. Glede zahtjeva za dodjelu i čuvanje mlđb. djece apelantica je navela da ne dvoji kako tuženi ne odgaja njihovu djecu kvalitetno, ali je sigurna da im kao majka može pružiti više pozornosti i nježnosti s obzirom da se i materijalno osigurala, budući da radi u Varaždinu, a da će od 1. srpnja 2011. godine početi raditi u Tomislavgradu. Istaknula je da će poštivati odluku svoje dvoje starije djece, koji su joj dali do znanja da žele ostati živjeti s ocem, iako bi željela da žive s njom. Međutim, za najmlađeg A.R., koji će uskoro krenuti u školu, apelantica je smatrala da bi bilo potrebnije za njega da prije nego što pođe u školu, otpočne živjeti s njom. Dalje, apelantica je istaknula da razdvajanje djece ne bi bilo tragično i ne bi utjecalo na odnose između djece, jer bi kontakti bili svakodnevni, a u protekle dvije godine nije primijetila da djeci nešto nedostaje, da su zapuštena ili da su na drugi način onemogućena u svome razvoju, osim što je uočila tugu kod djece što više ne postoji bračna zajednica.

9. Tuženi se složio s apelantičnim zahtjevom da se njihov brak razvede, ali nije prihvatio da se djeca na odgoj i čuvanje povjere apelantici, tvrdeći da ima bolje uvjete od nje za njihov odgoj i čuvanje. Nije se složio s apelantičnim prijedlogom da se djeca razdvoje i da se mlđb. A.R. njoj povjeri na odgoj i čuvanje, navodeći da su djeca već jednom doživjela šok kada ih je apelantica-majka napustila, te bi i u slučaju da mlađi brat ode od dvoje starije djece to bio još veći šok, bez obzira bi li dijete živjelo u Varaždinu ili Tomislavgradu.

10. Općinski sud je, imajući u vidu navedene dokaze, iskaze parničnih stranaka kao i njihovo ponašanje, ocijenio da su odnosi među strankama teško i trajno poremećeni, tako da je neprijeporno da se stranke žele razvesti, te da je navedena činjenica utvrđena sukladno članku 41. Obiteljskog zakona Federacije Bosne i Hercegovine („Službene novine FBiH” broj 35/05-u daljnjem tekstu: Obiteljski zakon). Dalje je obrazloženo da je

sud povjerio djecu na čuvanje i odgoj tuženome-ocu, vodeći računa o dobi, razvoju djece i njihovim potrebama vezanim za školovanje uz činjenicu redovitoga održavanja osobnih odnosa i neposrednog kontakta drugog roditelja s kojim djeca ne žive, sve sukladno članku 142. stavak 2. i članku 145. Obiteljskog zakona. Takvu odluku, naglašeno je, sud je donio uspoređujući iskaze parničnih stranaka s drugim provedenim dokazima, osobito s mišljenjem nadležnog Centra za socijalni rad, koji je izvršio uvid u socioekonomske prilike tuženoga i djece, mišljenjem ovlaštenog posrednika te nalazom i mišljenjem vještaka-psihologa koji je izvršio psihologijsku obradu djece, pa je uz to, uvažavajući i imajući u vidu izraženu želju djece da žive s ocem, odlučio na navedeni način.

11. Naglašeno je da je Općinski sud ocijenio i apelantičin prijedlog da se djeca dodijele njoj na čuvanje, međutim nije ga prihvatio, budući da je zaključeno da okolnosti u kojima živi apelantica ne pružaju adekvatne mogućnosti za potpun i pravilan razvoj djece. Također, apelantičin prijedlog sud nije prihvatio i zbog činjenice što bi, kako je sud ocijenio, djeca nakon ne tako davno pretrpljenog šoka nastalog razlazom roditelja, te postignute prilagodbe i prihvaćanja stvarnog stanja, igre i druženja s djecom i odraslima u svome okružju, školovanja i stjecanja prijatelja, bili izloženi razdvajanju i novoj resocijalizaciji što bi za njih predstavljalo još veću traumu i nesigurnost, a što bi bilo oprečno njihovim interesima. Općinski sud je zaključio, što je potvrdila i apelantica u svome iskazu, da tuženi-otac skrbi o djeci, a da mišljenje Centra za socijalni rad upućuje na zaključak da je tuženi i vrlo korektno surađivao s Centrom za socijalni rad, te u više navrata samoinicijativno dolazio u Centar kako bi upoznao službene osobe sa situacijom u svojoj obitelji. Općinski sud je zaključio da je stečen dojam da je, iako su teško narušeni partnerski odnosi, tuženi pokazao da uspijeva razlučiti partnerske odnose od roditeljskih odnosa, i da pri tome zna za potrebe djece.

12. Općinski sud je ocijenio da bi povjeravanje djece na čuvanje i odgoj ocu-tuženome bilo najbolje rješenje za djecu, obrazlažući da je odluku suda o načinu održavanja osobnih odnosa i neposrednih kontakata djece i apelantice donio na temelju članka 145. Obiteljskog zakona uz uvažavanje činjenice da roditelji zajedno sudjeluju u odgoju i uzdržavanju svoje djece, te da roditelj s kojim djeca ne žive ima pravo biti informiran o svim aspektima koji se tiču života i odrastanja djeteta. Sud je ocijenio da će viđanje djece s majkom pridonijeti njihovom zdravom odrastanju, ispunjenom toplinom majčinske ljubavi, te utjecati na oba roditelja da svoje roditeljske obveze ispunjavaju na najbolji mogući način.

13. Kantonalni sud je, odlučujući o apelantičinom prizivu protiv Presude Općinskog suda broj 068-2-P-10-000044 od 27. travnja 2011. godine, Presudom broj 10 0 P 001757 11 Gž od 19. rujna 2011. godine priziv odbio kao neutemeljen i prvostupanjsku presudu potvrdio. U obrazloženju presude Kantonalni sud je naveo da su neutemeljeni prizivni

navodi vezani za činjenično utvrđenje. Kantonalni sud je obrazložio da je prvostupanjski sud na pravilno utvrđeno činjenično stanje pravilno primijenio materijalno pravo, te da nije učinjena niti jedna povreda odredaba parničnog postupka na koju drugostupanjski sud pazi po službenoj dužnosti.

14. Kantonalni sud je ocijenio da je prvostupanjski sud, primjenom odredbi članka 142. stavak 2. i članka 145. Obiteljskog zakona, pravilno odlučio kada je povjerio djecu na odgoj i čuvanje ocu, vodeći računa o dobi, razvoju djece i njihovim potrebama vezanim za školovanje, te potrebi redovitog održavanja osobnih odnosa i neposrednog kontakta drugog roditelja s kojim djeca ne žive. Kantonalni sud je istaknuo da je apelantica „u prizivu navela da je prihvatila izjave svoje djece mlđb. M.R. i S.R. da su spremni živjeti s ocem i u zajednici s roditeljima tuženoga, međutim, potpuno je suvišno i bez osnova nešto slično ocijeniti za mlđb. A.R. koji je posebno vezan za majku”. Kantonalni sud je ocijenio da su apelantičini prizivni navodi neutemeljeni i neargumentirani glede razdvajanja djece kada se ima u vidu izvješće Centra za socijalni rad u Tomislavgradu pod brojem 02-35/2-50/11 od 29. ožujka 2011. godine „u kojem se sugerira sudu da kod donošenja presude o povjeravanju mlđb. djece jednom od roditelja na odgoj i čuvanje, uzme u obzir izjave mlđb. djece kao i činjenicu da djeca ovdje pohađaju školu, te da bi razdvajanje djece ili odvajanje iz ove obitelji i sredine, kod djece izazvalo neželjene posljedice”.

15. Kantonalni sud je ocijenio, imajući u vidu utvrđeno činjenično stanje i provedene dokaze, da je prvostupanjski sud pravilno postupio, „posebno uzimajući u obzir izjave mlđb. djece koja žive s ocem, te na činjenicu da bi razdvajanje mlđb. A.R. od svoga brata i sestre izazvalo neželjene posljedice, kada je odredio i zauzeo stajalište da je povjeravanje djece na čuvanje i odgoj za djecu najbolje rješenje”. Zbog navedenih razloga, posebice kada se ima u vidu odluka suda o načinu održavanja osobnih odnosa i neposrednih kontakata djece i njihove majke, da roditelji zajedno sudjeluju u odgoju i skrbi svoje djece, Kantonalni sud je zaključio da apelantica, bez obzira što su djeca povjerena ocu i ne žive sa njom, ima sva prava koja se tiču odgoja, života i odrastanja mlđb. djece, budući da i samo viđanje djece s majkom pridonosi njihovome zbližavanju i zdravom odrastanju, koji mogu utjecati i biti od velike koristi da svoje roditeljske obveze ispunjavaju i u budućnosti.

IV. Apelacija

a) Navodi iz apelacije

16. Apelantica smatra da su joj pobijanim presudama prekršeni pravo na pravično suđenje iz članka II/3.(e) Ustava Bosne i Hercegovine i članka 6. stavak 1. Europske konvencije za zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda (u daljnjem tekstu: Europska konvenci-

ja), te pravo na nediskriminaciju iz članka II/4. Ustava Bosne i Hercegovine i članka 14. Europske konvencije u svezi s pravom na obiteljski život iz članka II/3.(f) Ustava Bosne i Hercegovine i članka 8. Europske konvencije, kao i pravom na jednakost supružnika iz članka 5. Protokola broj 7 uz Europsku konvenciju. Apelantica je navela redosljed događanja u konkretnom slučaju, i istaknula da je tijekom postupka pred Općinskim sudom nepravilno i nepotpuno utvrđeno činjenično stanje, pogrešno i nepravilno primijenjeno materijalno pravo, odnosno da je odluka o povjeravanju djece donesena na temelju pogrešne primjene materijalnog prava, jer je prvostupanjski sud utvrdio bitnu činjenicu-volju mlđb. djece starije od 14 godina s kojim od roditelja žele živjeti na temelju zapisnika sačinjenog pred osobom ovlaštenom za posredovanje. Ističući da je obrazloženje drugostupanjske presude konfuzno i uopćeno, apelantica je navela da je nakon pravodobnog ulaganja priziva drugostupanjskom sudu dostavila i dopunu priziva u kojemu je obrazložila način postupanja uređujućeg suca prvostupanjskog suda u odnosu na njezina procesna prava. Dalje je navedeno da je apelantica upozorila, a da i sada upozorava, da „prvostupanjski sud nije želio utvrditi činjenično stanje, da je manipulirano dokazima, da je sutkinja Ljiljana Jurić čak odbila prihvatiti presudu o utvrđenom zlostavljanju, niti je sud po službenoj dužnosti proveo dokaz uvidom u operativne kaznene evidencije za tuženoga”. Također, „uređujuća sutkinja, zlouporabljajući položaj apelantice kao neuke stranke, u zapisnik je unijela njenu izjavu na način kako je to sudu odgovaralo da donese odluku u korist tuženoga”. Apelantica je istaknula da je sud trebao u postupku utvrditi ko je krivac za poremećene odnose, koji su dovodili do nasilja u obitelji. Dalje, apelantica je ukazala da članak 271. stavak 2. Obiteljskog zakona propisuje način na koji sudac obavlja neformalan razgovor s djetetom na sudu, ili van suda, uz posredovanje organa starateljstva u čemu sastavlja zapisnik, navodeći da je prvostupanjski sud volju mlđb. djece starije od 14 godina s kojim roditeljem žele živjeti utvrdio na temelju zapisnika sačinjenog pred osobom ovlaštenom za posredovanje. Osim navedenoga, apelantica je ukazala na propuste prvostupanjskog suda u odnosu na primjenu Zakona o parničnom postupku (u daljnjem tekstu: ZPP), jer nije saslušan vještak psiholog. Apelantica smatra da je pobijanim odlukama drugostupanjskog i prvostupanjskog suda diskriminirana, iako je žrtva nasilja.

17. Apelantica se pozvala na odredbe čl. 2, 4, 129, 135. i 269. Obiteljskog zakona FBiH i čl. 5. i 6. Zakona o zaštiti od nasilja u obitelji FBiH, ukazujući da je obitelj u smislu Obiteljskog zakona životna zajednica roditelja i djece, da je u obitelji zabranjeno nasilničko ponašanje bračnog partnera ili bilo kojeg drugog člana obitelji, da se roditeljsko staranje ostvaruje u najboljem interesu djeteta. Dalje je apelantica navela da živi u malom mjestu gdje se svi poznaju, da je nasilje koje je u braku trpjela općepoznata činjenica, ali da je „kada je to nasilje željela dokazati pred sudom, od strane istog tog suda spriječena”. Apelantica smatra da je sud isključivo zbog interesa mlđb. djece trebao utvrditi je li nasilje

stvarno postojalo, uzeti u obzir pravomoćnu presudu Prekršajnog suda u Varaždinu - Republika Hrvatska, i neposredno ispitati vještaka psihologa.

Odgovori na apelaciju

18. Kantonalni sud je u odgovoru na apelaciju pobijao utemeljenost navoda apelacije, te istaknuo da je drugostupanjski sudu u obrazloženju svoje presude detaljno naveo razloge kojima se rukovodio kada je apelantičin priziv odbio i prvostupanjsku presudu potvrdio.

19. Općinski sud, odnosno sutkinja Ljiljana Jurić, je u odgovoru na apelaciju istaknula da su apelantičini navodi neutemeljeni. Naveden je redosljed izvršenih radnji u predmetu sukladno odredbama ZPP-a, odnosno da je 25. siječnja 2011. godine zakazano pripremno ročište koje je odloženo na temelju zahtjeva apelantičinog punomoćnika zbog spriječenosti da na njemu sudjeluje. Naredno ročište je održano 10. veljače 2011. godine u nazočnosti apelantice osobno i punomoćnika tuženoga. Apelantica je na zapisnik o pripremnom ročištu obavijestila sud da opoziva punomoć dotadašnjem punomoćniku Mili Ivančiću, a „na upit suda apelantica je istaknula da ne želi angažirati niti jednog odvjetnika. Predložila je da se postupak nastavi, samostalno bez angažiranja drugog punomoćnika”. Dalje je istaknuto da su tijekom postupka, radi utvrđivanja činjeničnog stanja, provedeni svi dokazi koje su predložile parnične stranke, saslušani su apelantica kao tužiteljica i tuženi, potom svjedoci, i to apelantičin otac i majka tuženoga, zastupnica Centra za socijalni rad i ovlaštenu posrednik. Izvršeno je psihologijsko vještačenje stalne sudske vještakinje Anke Baković, koja je dostavila svoj nalaz i mišljenje, te kako ona, iako uredno pozvana, nije pristupila na glavnu raspravu, „na prijedlog parničnih stranaka i uz njihovu suglasnost odustalo se od saslušanja vještaka, te su njen nalaz i mišljenje uz suglasnost stranaka pročitani na ročištu”.

20. Odlučujući o povjeravanju djece na čuvanje i odgoj sud je donio odluku o povjeravanju djece na čuvanje i odgoj ocu-tuženome na temelju svih provedenih dokaza vodeći računa o dobi, razvoju djece i njihovim potrebama vezanim za školovanje. Takvu odluku, dalje je naglašeno, sud je donio cijeneći mišljenje Centra za socijalni rad, mišljenje ovlaštenog posrednika, cijeneći stručno mišljenje vještaka psihologa koji je izvršio psihologijsku obradu djece, te je uvažavajući i imajući u vidu izraženu želju djece da žive s ocem. Sud je cijenio apelantičin prijedlog da se djeca dodijele njoj, ali ga nije prihvatio imajući u vidu da okolnosti u kojima živi apelantica ne pružaju adekvatne mogućnosti za potpun i pravilan razvoj djece, budući da je u postupku dokazano da je apelantica napustila Tomislavgrad i odselila u Varaždin, u kojemu je nakon zaposlenja u jednom kafiću nastavila živjeti kao podstanar. Sud je odlučio da se djeca na odgoj i čuvanje povjere ocu iz razloga koji su navedeni u presudi. Dalje je naglašeno da su „neutemeljeni i neistiniti navodi apelantice

da prvostupanjski sud i sutkinja u postupku nije željela utvrditi činjenično stanje, da je manipulirala dokazima odbijajući prihvatiti presudu o utvrđenom zlostavljanju, te da sud po službenoj dužnosti nije proveo dokaz uvidom u izvod iz kaznene evidencije”. U odgovoru je ukazano je da je navedena presuda Prekršajnog suda o nasilničkom ponašanju cijenjena u kontekstu odnosa bračnih partnera, te da je sud po službenoj dužnosti zatražio od nadležnog organa izvod iz kaznene evidencije za tuženoga pa je uvidom u izvod utvrdio da je tuženi neosuđivan. Posebice je naglašeno da „apelantica ima pravo pobijati odluku suda, ali samo na temelju argumentiranih tvrdnji i pravovaljanih dokaza, a da je Općinski sud cijenio sve dokaze... nepristrano i na zakonit način uvažavajući mišljenje struke”.

21. Tuženi je u odgovoru na apelaciju, između ostalog, naveo da nema presude niti je zaveden u kaznenoj evidenciji kao nasilnik u obitelji, niti je radio protiv obitelji, naprotiv apelantica je djelovala u tome pravcu kada je bez znanja i odobrenja oca odvela djecu u drugu državu, gdje je bila podstanarka s malim primanjima, te je djecu morala ostavljati samu bez nadzora dok je na poslu. Izjava dvoje djece, starije od 14 godina, da će živjeti s ocem nije bila presudna u donošenju odluke, nego su to bili izvedeni dokazi koji su navedeni i obrazloženi. Istaknuto je da djeca žive s ocem, u mirnom okruženju, redovito održavaju osobne kontakte s majkom, otac vodi skrb o njima i doprinosi njihovom normalnom razvoju.

IV. Relevantni propisi

22. U **Obiteljskom zakonu** („Službene novine Federacije BiH” br. 35/05 i 41/05) relevantne odredbe glase:

Članak 41.

Bračni partner može tražiti razvod braka ako su bračni odnosi teško i trajno poremećeni.

Članak 49.

(1) Ako se oba bračna partnera, uredno pozvana, ne odazovu na poziv da sudjeluju u postupku posredovanja, a ne opravdaju svoj izostanak, postupak će se obustaviti.

(2) Iznimno, postupak se neće obustaviti u slučaju izostanka bračnog partnera koji se nasilnički ponaša prema drugom bračnom partneru.

(3) Ako nakon obustave postupka iz stavka 1. ovog članka bude podnesena tužba ili zahtjev za sporazumni razvod braka, sud će taj podnesak odbaciti.

Članak 51. stavak 1.

(1) O postupku posredovanju ovlaštena osoba će sastaviti zapisnik.

Članak 124.

- (1) Dijete ima pravo na skrb o životu, zdravlju i razvoju osobnosti.*
- (2) Dijete ima pravo živjeti s roditeljima. Ako ne živi s oba ili s jednim roditeljem, pravo je djeteta da redovito održava osobne odnose i neposredne kontakte s roditeljem s kojim ne živi. Dijete ima pravo održavati osobne odnose i neposredne kontakte i s babom i djedom.*
- (3) Dijete ima pravo na zaštitu od nezakonitog miješanja u njegovu privatnost i obitelj.*

Članak 129. stavak 2.

- (2) Roditeljska skrb se ostvaruje u najboljem interesu djeteta.*

Članak 140.

- (1) Roditelji imaju pravo živjeti sa svojim djetetom, osim ako to nije u interesu djeteta.*
- (2) Ako ne žive s djetetom, oba roditelja su dužna održavati osobne odnose i neposredne kontakte s djetetom i poštovati veze djeteta s drugim roditeljem, ukoliko sud ne odredi drukčije.*

Članak 142. st. 1. do 5.

- (1) Ako roditelji ne žive u obiteljskoj zajednici, roditeljsku skrb ostvaruje roditelj s kojim dijete živi. U slučaju kada je drugi roditelj spriječen da se stara o djetetu ili je nepoznatog boravišta ili ne izvršava obvezu uzdržavanja ili je nedostupan, roditelj s kojim dijete živi samostalno odlučuje o zaštiti osobnih, imovinskih i drugih interesa djeteta i nije potrebna suglasnost drugog roditelja.*
- (2) Odluku o tome s kojim će roditeljem dijete živjeti donosi sud.*
- (3) U odluci iz stavka 2. ovog članka sud će odlučiti, osim ako je to u suprotnosti s interesom djeteta, da roditelj s kojim dijete ne živi obavlja pojedine dužnosti, a naročito da skrbi o zdravlju djeteta i o njegovom školovanju, da ga zastupa u nekim poslovima ili da sudjeluje u donošenju svih važnijih odluka o podizanju djeteta, te da upravlja njegovom imovinom.*
- (4) Roditelj s kojim dijete ne živi, i koji ne obavlja dužnosti utvrđene u stavku 3. ovog članka, ima pravo biti informiran od drugog roditelja o važnim stvarima koje se tiču života djeteta. Ako se ne slaže s nekim postupkom ili mjerom drugog roditelja, može se obratiti sudu, koji će u izvanparničnom postupku odlučiti o prigovoru.*
- (5) Ako su oba roditelja nesposobna ili spriječena skrbiti o djetetu, sud će odlučiti o smještaju djeteta kod druge osobe ili u ustanovu.*

Članak 145. stavak 1.

(1) U odluci o skrbi o djetetu, iz stavka 2. članka 142, i čl. 143. i 144. ovog zakona, sud će odrediti način održavanja osobnih odnosa i neposrednih kontakata djeteta s roditeljem s kojim ne živi.

Članak 215.

Roditelji su dužni uzdržavati malodobno dijete i u izvršavanju te obveze moraju iskoristiti sve svoje mogućnosti i sposobnosti.

Članak 269. stavak 2.

(2) Radi zaštite prava i interesa djeteta organ skrbništva će djetetu postaviti posebnog skrbnika u svim postupcima u kojima se odlučuje o pravima djeteta.

Članak 271. stavak 2.

(2) Tijekom postupka u kojem odlučuje o tome s kojim će roditeljem dijete živjeti, o osobnim odnosima i neposrednim kontaktima djeteta s roditeljem s kojim ne živi, te o roditeljskoj skrbi, sud mora na odgovarajući način izvijestiti dijete koje je sposobno shvatiti značenje i pravne posljedice odluke o vođenju postupka i o njegovom pravu da izrazi svoje mišljenje. Sudac obavlja neformalni razgovor s djetetom na sudu, ili izvan suda, uz posredovanje organa skrbništva, o čemu sastavlja zapisnik.

Članak 287. stavak 1.

(1) Postupak u bračnim sporovima pokreće se tužbom.

Članak 304. stavak 1.

(1) Odlukom kojom se utvrđuje da brak ne postoji, ili se poništava, ili razvodi, kojom se utvrđuje materinstvo ili očinstvo, kao i odlukom donesenom u drugim slučajevima odvojenog života roditelja, sud će odlučiti o tome s kojim roditeljem će živjeti malodobno dijete, ili dijete nad kojim se ostvaruje roditeljska skrb, nakon punoljetstva, o načinu održavanja osobnih odnosa i neposrednih kontakata djeteta s drugim roditeljem [...].

Članak 305. stavak 1.

(1) Prije donošenja odluke iz stavka 1. članka 304. ovog zakona sud će zatražiti mišljenje i prijedlog organa skrbništva. U slučaju razvoda braka roditelja, organ skrbništva je dužan uzeti u obzir mišljenje osobe ovlaštene za posredovanje.

23. Zakon o parničnom postupku Federacije Bosne i Hercegovine („Službene novine Federacije Bosne i Hercegovine” br. 53/03, 73/05 i 53/06) u relevantnom dijelu glasi:

Članak 7. stavak 1.

(1) Stranke su dužne iznijeti sve činjenice na kojima temelje svoje zahtjeve i izvoditi dokaze kojima se utvrđuju te činjenice.

Članak 147.

Sud može, na prijedlog stranke, odrediti izvođenje dokaza vještačenjem kada je radi utvrđenja ili razjašnjenja određene činjenice potrebno stručno znanje kojim sud ne raspolaže.

Članak 157.

(1) Ročište za glavnu raspravu održat će se i ako vještak ne pristupi na glavnu raspravu.

(2) Iznimno od stavka 1. ovoga članka, sud može na prijedlog stranke odložiti raspravu i zakazati novo ročište na koje će ponovo pozvati vještaka, ako ustanovi da je njegova nazočnost na raspravi nužna radi razjašnjenja ili dopune nalaza i mišljenja.

IV. Dopustivost

24. Sukladno članku VI/3.(b) Ustava Bosne i Hercegovine Ustavni sud, također, ima prizivnu nadležnost u pitanjima koja su sadržana u ovome ustavu kada ona postanu predmetom spora zbog presude bilo kojega suda u Bosni i Hercegovini.

25. Sukladno članku 16. stavak 1. Pravila Ustavnog suda, Ustavni sud može razmatrati apelaciju samo ako su protiv presude, odnosno odluke koja se njome pobija, iscrpljeni svi učinkoviti pravni lijekovi mogući prema zakonu i ako se podnese u roku od 60 dana od dana kada je podnositelj apelacije primio odluku o posljednjem učinkovitom pravnom lijeku kojega je koristio.

26. U konkretnom slučaju predmet pobijanja apelacijom je Presuda Kantonalnog suda broj 10 0 P 001757 11 Gž od 19. rujna 2011. godine protiv koje nema drugih učinkovitih pravnih lijekova mogućih prema zakonu. Potom, pobijanu je presudu apelantica primila 23. rujna 2011. godine, a apelacija je podnesena 18. studenoga 2011. godine, tj. u roku od 60 dana, kako je propisano člankom 16. stavak 1. Pravila Ustavnog suda. Konačno, apelacija ispunjava i uvjete iz članka 16. st. 2. i 4. Pravila Ustavnog suda, jer nije očividno (*prima facie*) neutemeljena, niti postoji neki drugi formalni razlog zbog kojega apelacija nije dopustiva.

27. Imajući u vidu odredbe članka VI/3.(b) Ustava Bosne i Hercegovine i članka 16. st. 1, 2. i 4. Pravila Ustavnog suda, Ustavni sud je utvrdio kako predmetna apelacija ispunjava uvjete glede dopustivosti.

V. Meritum

28. Apelantica pobija navedene presude tvrdeći da su joj tim presudama povrijeđeni pravo na pravično suđenje iz članka II/3.(e) Ustava Bosne i Hercegovine i članka 6. stavak 1. Europske konvencije, pravo na nediskriminaciju iz članka II/4. Ustava Bosne i Hercegovine i članka 14. Europske konvencije u odnosu na pravo na privatni i obiteljski život iz članka II/3.(f) Ustava Bosne i Hercegovine i članka 8. Europske konvencije, te pravo na jednakost supružnika iz članka 5. Protokola broj 7 uz Europsku konvenciju.

Pravo na pravično suđenje

29. Članak II/3. Ustava Bosne i Hercegovine glasi:

Sve osobe na teritoriju Bosne i Hercegovine uživaju ljudska prava i temeljne slobode ovog članka, stavak 2., što uključuje:

(e) Pravo na pravično saslušanje u građanskim i krivičnim stvarima i druga prava vezana za krivične postupke.

Članak 6. stavak 1. Europske konvencije u relevantnom dijelu glasi:

1. Prilikom utvrđivanja građanskih prava i obveza ili utemeljenosti bilo kakve krivične optužbe protiv njega, svako ima pravo na pravično suđenje i javnu raspravu u razumnom roku pred nezavisnim i nepristranim, zakonom ustanovljenim sudom. [...]

30. Ustavni sud smatra da je u konkretnom slučaju članak 6. stavak 1. Europske konvencije primjenjiv, budući da se radi o postupku u kojemu je odlučivano o apelantičinim građanskim pravima i obvezama, tj. razvodu braka zaključenom između apelantice i tuženoga, određivanju s kojim roditeljem će živjeti troje mlđb. zajedničke djece, utvrđivanju načina održavanja odnosa i neposrednih kontakata djece s drugim roditeljem-apelanticom i o roditeljskom staranju, kao i doprinosu uzdržavanja djece.

31. Apelantičini navodi u odnosu na povredu prava na pravično suđenje se odnose na nepravilno i nepotpuno utvrđeno činjenično stanje, pogrešnu i nepravilnu primjenu materijalnog i procesnog zakona u postupku koji se odnosio na određivanje s kojim roditeljem će živjeti mlđb. troje djece i utvrđivanja načina održavanja odnosa i neposrednih kontakata djeteta s drugim roditeljem. U konkretnom slučaju Ustavni sud primjećuje da su mjerodavni sudovi razvidno obrazložili svoje odluke zašto su mlđb. djecu dodijelili ocu na staranje i čuvanje i zašto je apelantica u obvezi sudjelovati u uzdržavanje mlđb. djece, a takvo obrazloženje Ustavni sud ne smatra proizvoljnim. Naime, Ustavni sud opaža da su sudovi u svezi s navedenim pitanjima prema relevantnim odredbama Obiteljskog zakona

FBiH imali u vidu mišljenje mjerodavnog centra za socijalni rad, ovlaštenog posrednika, potom nalaz i mišljenje vještaka psihologa, kao i druge dokaze navedene u presudama te da su na detaljan način određeni termini viđanja apelantice s mlđb. djecom. Dalje, Ustavni sud opaža da je ispunjen zahtjev iz članka 271. stavak 2. Obiteljskog zakona FBiH (kojim je regulirano na koji način dijete može sudjelovati u postupku u kojemu se odlučuje o tome s kojim će roditeljem dijete živjeti) time što su sačinjeni zapisnici pred mjerodavnim centrom za socijalni rad i posredovanje ovlaštenog posrednika o obavljenom razgovoru s djecom o njihovoj dodjeli jednom od roditelja na dalje staranje. Navedeni zapisnici, kao i svi drugi pribavljeni dokazi, pročitani su na održanoj glavnoj raspravi, a tom je prilikom apelantica izjavila da će „poštovati odluku dvoje starije djece koji su joj dali do znanja da žele ostati živjeti s ocem, dok za najmlađeg, s obzirom na njegov uzrast, smatra da bi bilo potrebnije da živi s njom”. Ustavni sud ističe, imajući u vidu navedene činjenice, da se ne mogu prihvatiti apelantičini navodi kako sudac nije saslušao djecu, budući da je u tom postupku odnosno tijekom postupka u kojemu se odlučivalo o tome s kojim će roditeljem djeca živjeti, zaduženi sudac sudjelovao uz posredovanje organa starateljstva odnosno Centra za socijalni rad.

32. Dalje, Ustavni sud opaža da je apelantica tijekom cijelog vođenja postupka imala mogućnost angažirati punomoćnika, dok se uz suglasnost same apelantice i tuženog odustalo od saslušanja vještaka-psihologa, tako da je uz suglasnost obje parnične stranke održana glavna rasprava, te je umjesto usmenog izlaganja nalaza i mišljenja vještaka, predmetni dokaz izveden sudskim čitanjem pismenog nalaza i mišljenje na glavnoj raspravi, pa se stoga pokazuju neutemeljenim apelantičini navodi vezani za povredu ZPP-a zbog toga što nije saslušan vještak psiholog. Također, Ustavni sud opaža da su pobijane odluke jasne i da sadrže detaljne razloge za odlučenje, te Ustavni sud ne nalazi proizvoljnost u obrazloženju pobijanih odluka, odnosno u postupanju redovitih sudova prilikom donošenja pobijanih odluka. Osim toga, Ustavni sud također ukazuje da apelantica u apelaciji ne nudi bilo kakve argumente koji bi opravdali njenu tvrdnju da je na bilo koji način došlo do kršenja prava na pravično suđenje, osim što je nezadovoljna ishodom konkretnog postupka.

33. Ustavni sud opaža da je Općinski sud, nakon što je u postupku izvršena ocjena svih relevantnih činjenica i dokaza, utvrdio da su bračni odnosi između apelantice i tuženog teško i trajno poremećeni (oni već više od dvije godine žive odvojeno) i da su ispunjeni uvjeti iz članka 41. u svezi s člankom 287. Obiteljskog zakona za razvod bračne zajednice. Nakon toga, sud je donio odluku o povjeravanju mlđb. djece tuženom-ocu, sukladno članku 142. stavak 2. Obiteljskog zakona, na temelju stručne ocjene i svih odlučnih činjenica, te u najboljem interesu malodobne djece. Dakle, sud je, ocjenjujući iskaze parničnih stranaka,

mišljenja, nalaze i prijedloge stručnih osoba i institucija koje su Obiteljskim zakonom ovlaštene za davanje prijedloga o povjeravanju malodobnog djeteta na staranje jednom od roditelja, donio odluku kojom je mlđb. troje djece povjerio tuženom. Osim toga, Ustavni sud opaža da su redoviti sudovi odluku o održavanju osobnog kontakta između apelantice i mlđb. djece donijeli na temelju odredbi čl. 142. stavak 2. i 145. Obiteljskog zakona, ocjenjujući *da djeca imaju pravo da žive sa roditeljima, da održavaju neposredne kontakte sa roditeljima sa kojim ne žive*, istodobno uvažavajući i pravo apelantice kao roditelja.

34. U situaciji kada su sudovi na temelju provedenih dokaza i primjenom relevantnih odredbi Obiteljskog zakona i Zakona o parničnom postupku ocijenili da su ispunjeni uvjeti za razvod bračne zajednice apelantice i tuženog, nakon čega su na temelju ocjene svih odlučnih činjenica donijeli odluku da će mlđb. djeca i dalje živjeti s tuženim-ocem, kao i odluku o održavanju kontakata između apelantice i mlđb. djece, pri tome dajući razvidne i argumentirane razloge za takvo odlučenje, Ustavni sud, oprečno apelantičnim navodima, ne nalazi elemente proizvoljnosti i elemente koji bi ukazivali na to da sud nije ocijenio bitne činjenice. Ustavni sud smatra da su sudovi prilikom donošenja pobijanih odluka poštovali relevantne odredbe Obiteljskog zakona, ispitali su konkretnu situaciju i činjenice vezane za život parničnih stranaka, pružili mogućnost i apelantici i tuženom da na sudu iznesu sve činjenice koje bi išle u prilog tome da sud donese pravičnu odluku povodom svih navedenih pitanja koja su raspravljana u konkretnom postupku. Pri tome Ustavni sud opaža da apelantica ne problematizira pobijane odluke u dijelu u kojemu je odlučeno o razvodu braka, pa se stoga pokazuju bespredmetnim apelantičini navodi da joj je sud onemogućio da dokaže nasilje koje je u braku trpjela. Naime, ta okolnost je u korelaciji s razlozima vezanim za odluku o razvodu braka i ona, s obzirom na relevantne odredbe Obiteljskog zakona kojim je regulirano povjeravanje djece nakon razvoda braka, i pod pretpostavkom da je cijenjena u predmetnom postupku, sama po sebi ne bi mogla uticati na odluku o povjeravanju djece koju apelantica praktično pobija ovom apelacijom.

35. Ustavni sud, također, podsjeća na to da i jurisprudencija Europskog suda za ljudska prava pitanje skrbi o djeci i njihovoga povjeravanja jednome od roditelja ili u, iznimnim slučajevima, nekoj ustanovi, smatra pitanjem široke slobode mjerodavnih organa u procjeni svih relevantnih činjenica u okvirima pozitivnog nacionalnog zakonodavstva. Uvijek je primarna procjena što je konkretan interes djece. Europski sud za ljudska prava priznaje mjerodavnim vlastima pravo slobodne procjene o tome kakva je odluka u interesu djece i ne smatra nužnim mijenjati odluke nacionalnih sudova vodeći računa o prevladavajućim društvenim i kulturnim okolnostima. Sud je izrazito svjestan činjenice da su odluke o povjeravanju djece jednoj ili drugoj strani ne samo jako osjetljive prirode nego vremenom dovode i do uspostave novih društvenih veza, koje se ne mogu prekinuti

ni obnovljenim kontaktima s roditeljima. Zato sud u ovakvim slučajevima svoju ulogu vidi prvenstveno u nadgledanju zakonitosti u procesu odlučivanja i donošenja kvalitetnih odluka o povjeravanju djece na daljnju skrb i čuvanje (vidi, *inter alia*, Europski sud za ljudska prava, *Olsson v. Sweden*, presuda od 27. studenoga 1992. godine, serija A, broj 250, stav 90; i Europski sud za ljudska prava, *Johansen v Norway*, presuda od 7. kolovoza 1996. godine, 23 EHRR 33, stavak 64).

36. Imajući u vidu da u konkretnom slučaju nije utvrđeno da je bilo koja od odredaba relevantnog materijalnog i procesnog prava bila proizvoljno primijenjena, Ustavni sud zaključuje da nije povrijeđeno apelantičino pravo na pravično suđenje iz članka II/3.(e) Ustava Bosne i Hercegovine i članka 6. stavak 1. Europske konvencije.

Pravo na nediskriminaciju

37. Apelantičini navodi o povredi prava na nediskriminaciju iz članka II/4. Ustava Bosne i Hercegovine i članka 14. Europske konvencije odnose se na povredu prava na privatni i obiteljski život iz članka II/3.(f) Ustava Bosne i Hercegovine i članka 8. Europske konvencije, kao i povredu prava na jednakost supružnika iz članka 5. Protokola broj 7 uz Europsku konvenciju.

38. Članak II/4. Ustava Bosne i Hercegovine glasi:

Nediskriminacija

Uživanje prava i sloboda, predviđenih u ovom članku ili u međunarodnim sporazumima navedenim u Aneksu I ovog Ustava, osigurano je svim licima u Bosni i Hercegovini bez diskriminacije po bilo kojem osnovu kao što je pol, rasa, boja, jezik, vjera, političko i drugo mišljenje, nacionalno ili socijalno porijeklo, povezanost sa nacionalnom manjinom, imovina, rođenje ili drugi status.

Članak 14. Europske konvencije glasi:

Uživanje prava i sloboda predviđenih ovom konvencijom osigurava se bez diskriminacije po bilo kojoj osnovi, kao što su spol, rasa, boja kože, jezik, vjeroispovijest, političko ili drugo mišljenje, nacionalno ili socijalno porijeklo, veza sa nekom nacionalnom manjinom, imovno stanje, rođenje ili drugi status.

39. Ustavni sud podsjeća na to da postoji diskriminacija ako rezultira različitim tretmanom pojedinca u sličnim pozicijama i ako taj tretman nema objektivnog ili razumnog opravdanja. Da bi bio opravdan, tretman mora težiti zakonitom cilju, te mora postojati razuman odnos proporcionalnosti između korištenih sredstava i cilja koji se treba

ostvariti (vidi Europski sud za ljudska prava, *Marckx protiv Belgije*, stavak 33). Stoga je potrebno ustanoviti je li se prema apelantici postupalo drukčije nego prema tuženome u istoj situaciji. Dalje, Ustavni sud opaža da, prema praksi Europskog suda za ljudska prava, diskriminacija nastupa ako se osoba ili skupina osoba koje se nalaze u analognoj situaciji različito tretiraju na temelju spola, rase, boje, jezika, vjere, (...) glede uživanja prava iz Europske konvencije, a ne postoji objektivno i razumno opravdanje za takav tretman ili uporaba sredstava naspram željenoga cilja koji nisu u proporcionalnom odnosu (vidi Europski sud za ljudska prava, *Belgijski jezični slučaj*, presuda od 23. srpnja 1968. godine, serija A, broj 6, stavak 10). Pri tome je nevažno je li diskriminacija posljedica različitog zakonskog tretmana ili primjene samog zakona (vidi Europski sud za ljudska prava, *Irska protiv Velike Britanije*, presuda od 18. siječnja 1978. godine, serija A, broj 25, stavak 226).

a) U svezi sa pravom na obiteljski život

40. Članak II/3.(f) Ustava Bosne i Hercegovine glasi:

Sve osobe na teritoriju Bosne i Hercegovine uživaju ljudska prava i temeljne slobode ovog članka, stavak 2., što uključuje:

(f) Pravo na privatni i obiteljski život, dom i dopisivanje.

Članak 8. Europske konvencije glasi:

1. Svako ima pravo na poštivanje svog privatnog i obiteljskog života, doma i prepiske.

2. Javna vlast se ne miješa u vršenje ovog prava, osim ako je takvo miješanje predviđeno zakonom i ako je to neophodna mjera u demokratskom društvu u interesu nacionalne sigurnosti, javne sigurnosti, ekonomske dobrobiti zemlje, sprječavanja nereda ili sprječavanja zločina, zaštite zdravlja i morala ili zaštite prava i sloboda drugih.

41. Apelantica smatra da joj je pobijanim odlukama povrijeđeno pravo na nediskriminaciju u svezi s pravom na obiteljski život, budući da je takvim odlukama određeno da mladb. zajednička djeca žive s tuženim–ocem.

42. U tome kontekstu Ustavni sud, podržavajući praksu Europskog suda za ljudska prava (vidi presudu *Berhebab* od 21. lipnja 1988. godine), podsjeća na to da „od trenutka rođenja djeteta i samom činjenicom njegovog rođenja postoji između njega i njegovih roditelja veza koja predstavlja obiteljski život, čak i ako roditelji ne žive zajedno” iz čega proizlazi da ovi odnosi ulaze u domenu prava koja su zaštićena člankom 8. stavak 1. Europske konvencije. Dalje, podržavajući vlastitu jurisprudenciju u sličnim predmetima (vidi Ustavni sud, Odluka broj *AP 60/03* od 23. srpnja 2004. godine, točka 27), Ustavni sud

opaža da članak 8. Europske konvencije ne sadrži specifične propise koji se tiču pitanja koji roditelj treba dobiti staranje nad djetetom. Ukoliko se obiteljska zajednica raspadne razvodom, o tim pitanjima se u načelu odlučuje na temelju relevantnog domaćeg zakona. Iz članka 8. Europske konvencije, dakle, ne može se izvući prioritet za bilo kojega od dva roditelja. Svaka odluka oko davanja starateljstva nad djecom podrazumijeva miješanje u pravo na poštivanje obiteljskog života jednog ili oba roditelja.

43. Dovodeći navedeni stav u svezu s činjenicama konkretnog predmeta, za Ustavni sud je neupitno da pobijane odluke predstavljaju miješanje u apelantičino pravo na obiteljski život. Međutim, Ustavni sud smatra da je odluka o povjeravanju mlđb. djece tuženom i održavanju osobnih neposrednih kontakata između mlđb. djece i apelantice donesena na temelju stručne ocjene svih odlučnih činjenica i u najboljem interesu djece, te na temelju pozitivnih zakonskih odredbi. Navedena odluka ne ometa pravo pristupa mlđb. djeci koje ima apelantica, ne okončava njen obiteljski život s mlđb. djecom, niti prekida autentičnost njihovih obiteljskih veza. Dalje, pobijane su odluke donesene uz poštivanje svih materijalnih i procesnih odredbi relevantnog prava kao i u interesu mlđb. djece, čime se ispunjava uvjet iz stavka 2. članka 8. Europske konvencije. Iz navedenoga proizlazi da je miješanje u apelantičin obiteljski život bilo sukladno zakonu, da je to bila nužna mjera u demokratskom društvu (jer odluka o povjeravanju mlđb. djece jednom od roditelja i održavanju osobnih kontakata apelantice i mlđb. djece se mora donijeti kad zajednički život tih roditelja više nije moguć), a takva odluka (o povjeravanju mlđb. djece ocu-tuženom i održavanju osobnih kontakata djece s apelanticom) donesena je u interesu djece.

44. Dovodeći u vezu garancije prava na nediskriminaciju iz članka 14. Europske konvencije u svezi s apelantičnim navodima, te imajući u vidu da odredbe Obiteljskog zakona (o povjeravanju djece na skrb i odgoj i održavanju osobnih kontakata s djetetom nakon razvoda i braka) imaju opći karakter (primjenu u svim slučajevima), Ustavni sud smatra da apelantica nije dostavila dokaze koji bi ukazivali na to da je drugačije tretirana u odnosu na druge osobe u analognoj situaciji. Osim toga, Ustavni sud smatra da je u ovakvoj vrsti postupaka, s obzirom na specifičnost svakog malodobnog djeteta i uvjetovanost odluke suda mišljenjem i prijedlogom organa starateljstva, teško dokaziva tvrdnja o analognosti situacije, pa se apelantičine paušalne tvrdnje o povredi prava na nediskriminaciju, bez dostavljanja konkretnih dokaza, ne mogu ocjenjivati.

45. S druge strane, budući da apelantica praktično ukazuje na to da je različito tretirana u odnosu na tuženog-oca djece, kojemu su djeca dodijeljena na skrb i odgoj, a što tijekom postupka, prema navodima Općinskog suda, nije bilo prijeporno, Ustavni sud naglašava kako u smislu garancija iz članka 14. Europske konvencije postoji objektivno i razumno

opravdanje za takav tretman. To opravdanje proizlazi iz odredbi Obiteljskog zakona koji na različit način definiraju položaj roditelja s kojim dijete živi i koji ostvaruje roditeljsko staranje (članak 142), u konkretnom slučaju tuženog, u odnosu na roditelja, apelanticu, s kojom djeca ne žive ali koja ima pravo radi ostvarivanja roditeljskog prava, sukladno odredbama Obiteljskog zakona, biti informirana od drugog roditelja o važnim stvarima koje se tiču života djece kao i održavati osobne kontakte s mladb. djecom (članak 304), a što je pobijanim odlukama priznato apelantici. Dalje, Ustavni sud smatra da ovakvo zakonsko rješenje zadovoljava i načelo proporcionalnosti budući da interes malodobnog djeteta, koje je odredbama Obiteljskog zakona posebno zaštićeno jer *sud po službenoj dužnosti tokom postupka mora naročito paziti da se zaštite prava i interesi djece* (članak 269), preteže nad interesom roditelja.

46. S obzirom na navedeno, Ustavni sud smatra da su apelantičini navodi o povredi prava na nediskriminaciju iz članka II/4. Ustava Bosne i Hercegovine i članka 14. Europske konvencije u svezi s pravom na privatni i obiteljski život iz članka II/3.(f) Ustava Bosne i Hercegovine i članka 8. Europske konvencije neutemeljeni.

b) U svezi sa pravom na jednakost supružnika

47. Članak 5. Protokola broj 7 uz Europsku konvenciju glasi:

U svezi s brakom, tijekom braka i u slučaju njegovog raskida, supružnici imaju jednaka prava i odgovornosti glede privatno-pravnog karaktera međusobno i u svom odnosu prema djeci, pri sklapanju braka, za vrijeme braka i u slučaju raskida. Ovim članom države ne sprečavaju poduzimanje takvih mjera koje su neophodne u interesu djece.

48. Povredu prava na jednakost supružnika iz članka 5. Protokola broj 7 uz Europsku konvenciju apelantica vidi u tome što se ne može smatrati ravnopravnim sudionikom u odgoju djece, jer je zbog njezinoga materijalnog statusa sve troje mladb. djece povjereno tuženom-ocu na odgoj i čuvanje.

49. U odnosu na apelantičine navode o povredi prava iz članka 5. Protokola broj 7 uz Europsku konvenciju, Ustavni sud opaža, imajući u vidu sadržaj navedenoga članka, da bračni drugovi uživaju jednaka prava i obveze privatnoga prava među njima, te u svome odnosu s djecom, u odnosu na brak, tijekom braka i u slučaju njegovoga raskida. Međutim, ovaj članak ne sprečava državu u poduzimanju mjera kakve su potrebne u interesu djece. Dalje, imajući u vidu apelantičino nezadovoljstvo što je sve troje mladb. djece povjereno na odgoj i čuvanje tuženome, te što se ne može smatrati ravnopravnim sudionikom u odgoju svoje djece, Ustavni sud opaža da su povjeravanje djece tuženom-

ocu kao i termini osobnih kontakata između apelantice i mlđb. djece u konkretnom slučaju utvrđeni na temelju stručne ocjene i u interesu djece, na temelju pozitivnih zakonskih odredaba, te pristup djeci koji je određen pobijanim odlukama ne uskraćuje mogućnost održavanja odnosa apelantice s mlđb. djecom i povjeravanje troje mlđb. djece tuženom ima utemeljeno i objektivno opravdanje.

50. S obzirom na navedeno, apelantičini navodi da je diskriminirana u svezi s pravom na jednakost supružnika pokazuju se neutemeljenim. Naime, iz običnog jezičnog tumačenja relevantnih odredbi Obiteljskog zakona proizlazi različit tretman roditelja s kojim dijete živi i onog koji ima pravo s djetetom ostvarivati osobni i neposredni kontakt, a koja je distinkcija prvenstveno napravljena zbog interesa djeteta, koji imaju prevagu nad interesima bilo kojega od bračnih drugova.

51. Imajući u vidu sve navedeno, Ustavni sud smatra da apelantici nije prekršeno pravo na nediskriminaciju iz članka II/4. Ustava Bosne i Hercegovine i članka 14. Europske konvencije u svezi s pravom na jednakost supružnika iz članka 5. Protokola broj 7 uz Europsku konvenciju, budući da su pobijane odluke donesene u interesu mlđb. djece, te je apelantici kao roditelju s kojim djeca ne žive omogućeno pravo viđati djecu i održavati s njima redovite kontakte. Također, povjeravanje djece tuženom-ocu i konkretno određeni vremenski termini vezani za pristup apelantice djeci, ne uskraćuju razumnu mogućnost održavanja odnosa, i ne ukazuju na odsustvo jednakosti apelantice i tuženoga kao oca.

VI. Zaključak

52. Ustavni sud zaključuje da nije povrijeđeno pravo na pravično suđenje iz članka II/3. (e) Ustava Bosne i Hercegovine i članka 6. stavak 1. Europske konvencije s obzirom na to da Ustavni sud u konkretnom slučaju nije utvrdio da su bilo koje od odredaba relevantnog materijalnog i procesnog prava bile proizvoljno primijenjene, niti su apelantici bile uskraćene procesne garancije.

53. Također, Ustavni sud zaključuje da nije povrijeđeno apelantičino pravo na nediskriminaciju iz članka II/4. Ustava Bosne i Hercegovine i članka 14. Europske konvencije u svezi s pravom na obiteljski život iz članka II/3.(f) Ustava Bosne i Hercegovine i članka 8. Europske konvencije s obzirom na to da postoji objektivno i razumno opravdanje za različit tretman tuženoga s kojim djeca žive u odnosu na apelantičino pravo s kojom djeca ne žive.

54. Ustavni sud smatra da pobijanim odlukama nije povrijeđeno apelantičino pravo na nediskriminaciju u svezi s pravom na jednakost supružnika iz članka 5. Protokola broj 7

uz Europsku konvenciju, budući da iz jezičnog tumačenja relevantnih odredbi Obiteljskog zakona, na kojim su utemeljene pobijane odluke, proizlazi različit tretman roditelja s kojim dijete živi i onog koji ima pravo s djetetom ostvarivati osobni i neposredni kontakt, a ta je distinkcija prvenstveno napravljena zbog interesa djeteta, koji imaju prevagu nad interesima bilo kojeg roditelja.

55. Na temelju članka 61. st. 1. i 3. Pravila Ustavnog suda, Ustavni sud je odlučio kao u dispozitivu ove odluke.

56. Prema članku VI/5. Ustava Bosne i Hercegovine, odluke Ustavnog suda su konačne i obvezujuće.

Predsjednica
Ustavnog suda Bosne i Hercegovine
Valerija Galić

Predmet broj AP 1381/12

**ODLUKA O
DOPUSTIVOSTI
I MERITUMU**

Apelacija Nihada Bojadžića
podnesena protiv rješenja Suda
Bosne i Hercegovine br. S 1 1
K 008494 12 Kv od 7. februara
2012. godine i S1 1 K008494 11
Kro od 16. januara 2012. godine

Odluka od 19. jula 2012. godine

Ustavni sud Bosne i Hercegovine u Vijeću od pet sudija, u predmetu broj **AP 1381/12**, rješavajući apelaciju **Nihada Bojadžića**, na osnovu člana VI/3.b) Ustava Bosne i Hercegovine, člana 16. stav 4. tačka 14, člana 59. stav 2. tačka 2. i člana 61. st. 1. i 2. i člana 64. stav 1. Pravila Ustavnog suda Bosne i Hercegovine („Službeni glasnik Bosne i Hercegovine” br. 60/05, 64/08 i 51/09), u sastavu:

Valerija Galić, predsjednica

Miodrag Simović, potpredsjednik

Seada Palavrić, potpredsjednica

Mato Tadić, sudija

Zlatko M. Knežević, sudija

na sjednici održanoj 19. jula 2012. godine donio je

ODLUKU O DOPUSTIVOSTI I MERITUMU

Djelomično se usvaja apelacija Nihada Bojadžića.

Utvrđuje se povreda člana II/3.d) Ustava Bosne i Hercegovine i člana 5. stav 1. Evropske konvencije za zaštitu ljudskih prava i osnovnih sloboda.

Ukidaju se rješenja Suda Bosne i Hercegovine br. S1 1 K008494 12 Kv od 7. februara 2012. godine i S1 1 K008494 11 Kro od 16. januara 2012. godine.

Predmet se vraća Sudu Bosne i Hercegovine, koji je dužan odmah donijeti novu odluku u skladu sa članom II/3.d) Ustava Bosne i Hercegovine i članom 5. stav 1. Evropske konvencije za zaštitu ljudskih prava i osnovnih sloboda.

Nalaže se Sudu Bosne i Hercegovine da u roku od osam dana od dana dostavljanja ove odluke obavijesti Ustavni sud Bosne i Hercegovine o preduzetim mjerama s ciljem izvršenja ove odluke, a u skladu sa članom 74. stav 5. Pravila Ustavnog suda Bosne i Hercegovine.

Odbacuje se kao nedopuštena apelacija Nihada Bojadžića podnesena protiv rješenja Suda Bosne i Hercegovine br. S1 1 K008494 12 Kv od 7.

februara 2012. godine i S1 1 K008494 11 Kro od 16. januara 2012. godine u odnosu na član II/3.e) Ustava Bosne i Hercegovine i član 6. Evropske konvencije za zaštitu ljudskih prava i osnovnih sloboda, zato što je preuranjena.

Odluku objavit u „Službenom glasniku Bosne i Hercegovine”, „Službenim novinama Federacije Bosne i Hercegovine”, „Službenom glasniku Republike Srpske” i u „Službenom glasniku Distrikta Brčko Bosne i Hercegovine”.

Obrazloženje

I. Uvod

1. Nihad Bojadžić (u daljnjem tekstu: apelant) iz Sarajeva, kojeg zastupaju Vasvija Vidović i Edina Rešidović, advokati iz Sarajeva, podnio je 13. aprila 2012. godine Ustavnom sudu Bosne i Hercegovine (u daljnjem tekstu: Ustavni sud) apelaciju protiv rješenja Suda Bosne i Hercegovine (u daljnjem tekstu: Sud BiH) br. S 1 1 K 008494 12 Kv od 7. februara 2012. godine i S1 1 K008494 11 Kro od 16. januara 2012. godine. Apelant je 10. maja 2012. godine dostavio dopunu apelacije.

II. Postupak pred Ustavnim sudom

2. Na osnovu člana 22. st. 1. i 2. Pravila Ustavnog suda, od Suda BiH i Tužilaštva Bosne i Hercegovine (u daljnjem tekstu: Tužilaštvo BiH) zatraženo je 24. aprila 2012. godine da dostave odgovore na apelaciju.

3. Sud BiH i Tužilaštvo BiH 11. i 7. maja 2012. godine dostavili su odgovore na apelaciju.

4. Na osnovu člana 26. stav 2. Pravila Ustavnog suda, odgovori na apelaciju proslijeđeni su apelantu 18. maja 2012. godine.

III. Činjenično stanje

5. Činjenice predmeta koje proizlaze iz apelantovih navoda i dokumenata predloženih Ustavnom sudu mogu se sumirati na sljedeći način:

6. Apelant je lišen slobode 4. novembra 2009. godine, a Rješenjem Suda BiH broj X-KRN-09/786 od 5. novembra 2009. godine (u daljnjem tekstu: rješenje od 5. novembra

2009. godine) određen mu je pritvor zbog razloga propisanih odredbama člana 132. tač. b) i d) Zakona o krivičnom postupku Bosne i Hercegovine (u daljnjem tekstu: ZKPBiH). Tokom postupka apelantu je određen pritvor i zbog pritvorskih razloga propisanih odredbama člana 132. stav 1. tačka a) ZKPBiH. Tužilaštvo BiH je podiglo više optužnica (apelant se tereti za krivična djela ratni zločin protiv civilnog stanovništva i ratni zločin protiv ratnih zarobljenika na području Konjica) po kojim je spojio predmete i u kojim je započeo glavni pretres 14. septembra 2010. godine. Sud BiH je, u smislu člana 137. stav 1. ZKPBiH, vršio kontrolu opravdanosti pritvora svaka dva mjeseca, nakon čega je rješenjima produžavao pritvor apelantu na osnovu kojih se apelant nalazi u pritvoru.

7. Tužilaštvo BiH 29. decembra 2011. godine podiglo je novu optužnicu kojom se apelant tereti da je počinio krivično djelo ratni zločin protiv civilnog stanovništva iz člana 173. stav 1. tač. c), e) i f) Krivičnog zakona Bosne i Hercegovine (u daljnjem tekstu: KZBiH) i krivično djelo ratni zločin protiv ratnih zarobljenika iz člana 175. stav 1. tač. a) i b) KZBiH (područje Jablanice) uz koju je dostavljen prijedlog za određivanje pritvora apelantu.

8. Rješenjem Suda BiH broj S 1 1 K 008494 11 Kro od 16. januara 2012. godine apelantu je određen pritvor zbog postojanja posebnih pritvorskih razloga iz člana 132. stav 1. tač. a), b) i d) ZKPBiH. Istim rješenjem određeno je da pritvor počinje teći danom isticanja ili ukidanja pritvora, određenog rješenjem od 5. decembra 2009. godine, da pritvor može trajati do okončanja glavnog pretresa, a najduže tri godine od dana početka pritvora, te da će se kontrola pritvora vršiti svaka dva mjeseca.

9. Obrazlažući postojanje osnovane sumnje da je apelant počinio predmetna krivična djela koja su mu stavljena na teret, Sud BiH je naveo da osnovana sumnja slijedi iz potvrđene optužnice, a posebno iz iskaza zaštićenih svjedoka „I”, „F”, „E”, „H”, „D” i „J”, izjava svjedoka K.M. i F.R., osumnjičenog A.I., kao i iz izjava ostalih svjedoka i materijalnih dokaza.

10. Obrazlažući opravdanost pritvora zbog razloga predviđenih članom 132. stav 1. tačka a) ZKPBiH, Sud BiH je naveo da apelant, pored državljanstva BiH, posjeduje i državljanstvo Republike Srbije, koja, u skladu sa svojim pozitivnim zakonodavstvom, ne izručuje svoje državljane radi njihovog procesuiranja, kao i to da je optuženi, nakon potvrđivanja optužnice, u potpunosti svjestan težine optužbi koje mu se stavljaju na teret, a koje se ogledaju u obimu i složenosti krivičnopravnih radnji, kao i visine zapriječene kazne. Navedeno nedvosmisleno ukazuje da apelant ima jak motiv da bjekstvom na teritoriju Republike Srbije onemogućiti daljnje procesuiranje pred sudom. Ovakav stav je zastupljen i u praksi Ustavnog suda u predmetu broj AP 6/08 (vidi, Ustavni sud, Odluka o

dopustivosti i meritumu broj AP 6/08 od 13. maja 2008. godine, objavljena u „Službenom glasniku BiH” broj 49/08), koji glasi da „pri odlučivanju o opravdanosti određivanja pritvora prema osumnjičenom ili optuženom težina krivičnog djela koje mu se stavlja na teret je svakako relevantan element za odlučivanje”. Svi razlozi koje je navelo Tužilaštvo BiH, tj. da apelant ima dvojno državljanstvo, da apelantova braća žive u Novom Pazaru, da su dobro materijalno situirani, da je apelant korisnik penzije, da je razveden i da ne živi u domaćinstvu sa svojom djecom, u svojoj ukupnosti predstavljaju dovoljno razloga za postojanje opasnosti da bi apelant, ukoliko bi se našao na slobodi, mogao pobjeći ili se sakriti. Sud BiH je istakao da je tačno da sama činjenica o postojanju dvojnog državljanstva nije dovoljna da bi se pritvor odredio zbog ovog osnova. Međutim, ako se imaju u vidu navedene činjenice u međusobnoj povezanosti, jasno je da apelant ima jake veze sa Republikom Srbijom i da bi mu, bjekstvom u Republiku Srbiju, boravak u toj državi bio u mnogo čemu olakšan.

11. U odnosu na poseban pritvorski razlog iz člana 132. stav 1. tačka b) ZKPBiH, Sud BiH je istakao da je u ovom predmetu potrebno saslušati veći broj svjedoka, prvenstveno žrtava, od kojih je određeni broj svjedoka zatražio mjere zaštite, zato što osjećaju ili strah od apelanta, ili su izrazili zabrinutost za svoju ličnu sigurnost, kao i sigurnost svoje porodice. S tim u vezi, zaštićeni svjedok „B” izjavio je da ne želi da se njegovo ime spominje prilikom svjedočenja, te da je apelant učinio velike prestupe tokom rata, dok je zaštićeni svjedok „F” izjavio da se boji apelantove reakcije, koji ima jake veze u Jablanici, zbog čega mu ne bi bilo svejedno ukoliko bi svjedočio bez zaštite ličnih podataka. Osim toga, u konkretnom slučaju bitno je to da postoji opasnost da će apelant boravkom na slobodi utjecati i na saizvršioce, jer je u ovom predmetu ispitan i određeni broj osumnjičenih od kojih je A.I. prilikom iznošenja odbrane iskazao strah jakog intenziteta, navodeći: „Jako se bojim za sigurnost svoje porodice, žene i djece ovdje, u Jablanici, a također i za sigurnost svoje braće koja žive u Novom Pazaru... S obzirom na to da apelantova porodica živi u Novom Pazaru i jako je moćna, a apelant bez obzira što je u pritvoru, ima svoje ljude na terenu.” Također, iz rješenja Suda BiH od 5. decembra 2009. godine u kojem je apelant jedan od optuženih slijedi da je apelant i u ovom predmetu vršio utjecaj na svjedoke, tako što je od svjedoka „O” tražio da ne govori istinu, a da će mu zauzvrat dati novac, te da mu je prijetio da će ubiti njegovu djecu. Sud BiH je istakao da isticanje natpisa i grafita na većem broju javnih mjesta na području Jablanice sa sadržajem „Zuka je žrtva montiranog procesa”, „Pravda za Zuku” itd. u situaciji kada je većini saslušanih svjedoka poznato da je apelant bio pripadnik „Zukine” jedinice (zamjenik komandanta), predstavlja određeni pritisak na svjedoke i saučesnike u ovom predmetu koji imaju saznanja o inkriminiranim događajima, u kojem pravcu treba da daju svoj iskaz, što izaziva uznemirenost, nelagodu i strah, a što slijedi i iz izjave zaštićenog svjedoka „L”. Osim toga, u ovoj fazi postupka

osigurani su dokazi za potvrđivanje optužnice, ali glavni pretres nije ni počeo, a svjedocima treba omogućiti da daju svoje iskaze slobodno, bez straha od odmazde, prijetnji i pritisaka, do čega bi moglo doći ukoliko bi se apelant našao na slobodi. Sud BiH je naveo da nije potrebno dokazivati konkretni utjecaj na svjedoke, nego je dovoljno da sve okolnosti tvore razumnu sumnju da do utjecaja može doći.

12. Obrazlažući opravdanost pritvora zbog razloga predviđenih članom 132. stav 1. tačka d) ZKPBiH, Sud BiH je naveo da je prvo imao u vidu težinu krivičnih djela koja se apelantu stavljaju na teret, kao i visinu zapriječene kazne (kazna zatvora u trajanju od najmanje deset godina, ili kazna dugotrajnog zatvora). Osim toga, Sud BiH je naveo da je imao u vidu da predmetna krivična djela spadaju u grupu najtežih krivičnih djela, jer predstavljaju zločine protiv vrijednosti zaštićenih kako domaćim, tako i međunarodnim pravom. Također, počinjeni zločin u zatočeničkom objektu „Muzej-Bitka na Neretvi” ostavio je trajne i dalekosežne posljedice na veliki broj preživjelih, žrtava i srodnika stradalih, a što slijedi iz iskaza koji su dostavljeni Sudu, što ukazuje da intenzitet posljedica i nakon proteka vremena nije umanjen. Ovo stanje straha nikako ne ide u prilog uspješnom vođenju ovog postupka, te dodatno otežava povratak stanovništva hrvatske nacionalnosti na područje Jablanice. Osim toga, vanrednu okolnost predstavljaju i izjave koje su dali za medije predsjednik Udruge hrvatskih logoraša i bivši predsjednik Ratnog predsjedništva općina Konjic, Jablanica i Prozor iz kojih proizlaze dvije različite istine u pogledu inkriminiranih događaja i koje pokazuju da postoji zainteresiranost javnosti za krivični postupak. Također, apelantovo puštanje na slobodu dovelo bi do negativne atmosfere u javnosti i stvorilo osjećanje straha i nesigurnosti, što slijedi iz izjave svjedoka „L”, koji je istakao da je do sada već imao nekoliko neugodnosti, navodeći da je prošle godine za Božić zatekao zabijen nož u vratima kuće, posebno imajući u vidu apelantovu ulogu u predmetnim dešavanjima, te činjenicu da je on u kritično vrijeme bio zamjenik komandanta jedinice „Zulfikar”.

13. Sud BiH je naveo da je, u skladu sa obavezom iz člana 5. stav 3. Evropske konvencije o zaštiti ljudskih prava i osnovnih sloboda (u daljnjem tekstu: Evropska konvencija), razmotrio mogućnost primjene blaže mjere osiguranja apelantove prisutnosti u svrhu uspješnog vođenja postupka, ali da je navedeno moguće osigurati jedino mjerom pritvora.

14. Rješenjem Suda BiH u Vanraspravnom vijeću broj S1 1 K008494 12 KV od 7. februara 2012. godine djelomično je uvažena apelantova žalba i prvostepeno rješenje preinačeno tako da se apelantu određuje pritvor zbog razloga predviđenih odredbama člana 132. stav 1. tač. a), b) i d) ZKP koji se prema ovom rješenju računa počev od dana isticanja ili ukidanja pritvora određenog rješenjem od 5. decembra 2009. godine i može trajati najduže tri godine od dana potvrđivanja optužnice u ovom predmetu. Istim rješenjem određeno

je da danom isticanja ili ukidanja pritvora određenog rješenjem od 5. decembra 2009. godine, a nakon apelantovog saslušanja, sud će izvršiti kontrolu postojanja razloga zbog kojih je pritvor određen i odlučiti o opravdanosti daljeg zadržavanja u pritvoru.

15. U vezi sa žalbenim navodima kojim se ukazuje na to da ZKPBiH ne poznaje institut dvostrukog pritvora, odnosno određivanje pritvora pod suspenzivnim djejtvom, Sud BiH je naveo da ZKPBiH to ne zabranjuje. Razlozi za određivanje pritvora su individualni za svaki predmet, te se u svakom pojedinačnom slučaju ocjenjuju. Primjeri suspenzivnog pritvora poznati su u praksi Suda BiH u slučaju određivanja pritvora osumnjičenim koji se nalaze u bjekstvu i raspisivanja međunarodne potjernice, koji se računa od dana i sata lišavanja slobode, uz naznaku da će po lišavanju slobode osumnjičeni biti odmah izveden pred nadležnog sudiju radi saslušanja u skladu sa članom 5. Evropske konvencije i članom 131. stav 2. ZKPBiH. Sud BiH je istakao da nisu osnovani apelantovi navodi, jer je sudija za prethodno saslušanje ispravno utvrdio da postoje osnovana sumnja i posebni pritvorski razlozi iz člana 132. stav 1. tač. a), b) i d) ZKP. U skladu sa odredbama člana 123. ZKP, odnosno svrhe određivanja pritvora, a imajući u vidu da je pritvor, kao mjera osiguranja apelantove prisutnosti i uspješno vođenje krivičnog postupka, već određen apelantu, sudija za prethodno saslušanje je imao u vidu da je trenutna svrha pritvora ispunjena, tako da je u izreci odredio da se pritvor određuje pod suspenzivnim djejtvom. Pritvor prema tom rješenju se računa počevši od dana isticanja ili ukidanja pritvora određenog rješenjem od 5. decembra 2009. godine. U vezi sa dužinom trajanja pritvora, Sud BiH je naveo da apelant osnovano ukazuje da je u prvostepenom rješenju navedeno da pritvor može trajati do okončanja glavnog pretresa, jer odredbe člana 137. stav 2. tačka d) ZKP propisuju da, nakon potvrđivanja optužnice i prije izricanja prvostepene presude, pritvor može trajati najduže tri godine, tako da je preinačio odluku prvostepenog suda u tom dijelu. Osim toga, Sud BiH je naveo da je u izreci rješenja naznačio da će sud izvršiti kontrolu postojanja razloga zbog kojih je pritvor određen po ovom rješenju na dan isticanja ili ukidanja pritvora određenog rješenjem od 5. decembra 2009. godine, nakon što sasluša apelanta, što je saglasno članu 5. Evropske konvencije. Dakle, žalba je djelomično uvažena kako u pogledu trajanja pritvora, tako i u smislu obaveze suda da, nakon ukidanja ili isteka pritvora koji traje, obavezno u apelantovoj prisutnosti preispita razloge za dalje apelantovo zadržavanje u pritvoru i time spriječi automatizam u primjeni ovog rješenja, čime su u cijelosti ispunjeni uvjeti iz člana 5. Evropske konvencije.

16. Sud BiH je istakao da je prvostepeni sud pravilno zaključio da je ispunjen opći uvjet za pritvor, tj. da postoji osnovana sumnja da je apelant počinio predmetna krivična djela, jer prema praksi Evropskog suda za ljudska prava (u daljnjem tekstu: Evropski sud), „osnovana sumnja” podrazumijeva postojanje činjenica, odnosno informacija koje

bi objektivnom posmatraču bile dovoljne da zaključi da postoji mogućnost da je lice o kojem se radi počinilo to djelo. U konkretnom slučaju, osim što je optužnica potvrđena, prvostepeni sud se rukovodio i standardima Evropskog suda. U vezi sa određivanjem pritvora zbog razloga predviđenih odredbama člana 132. stav 1. tačka a) ZKP, Sud BiH je naveo da je prvostepeno rješenje pravilno, jer postoje razlozi koji upućuju da bi se apelant krio u slučaju boravka na slobodi, tj. da postoje druge okolnosti koje ukazuju na opasnost od bjekstva. U odnosu na apelantov prigovor da opasnost od bjekstva mora biti realno moguća, Sud BiH je naveo da je opasnost od bjekstva realno moguća, koju je prvostepeno rješenje detaljno obrazložilo. U odnosu na određivanje pritvora zbog razloga predviđenih odredbama člana 132. stav 1. tačka b) ZKP, Sud BiH je istakao da je prvostepeno rješenje pravilno, jer je iznijelo dovoljno jasne i konkretne činjenice koje su ocijenjene zasebno i u međusobnoj vezi. Naime, u dosadašnjem toku postupka nekoliko zaštićenih svjedoka („B”, „F”) su pokazali strah za svoju i sigurnost svoje porodice, te je u prvostepenom rješenju ispravno utvrđeno da je neophodno u ovoj fazi postupka omogućiti svjedocima da svoj iskaz daju slobodno, bez straha od odmazde, prijetnje i pritisaka, a do čega bi moglo doći u slučaju da se apelant nađe na slobodi. U vezi sa žalbenim navodima da je sud dvostruko vrednovao iste činjenice, jer se pozivao na okolnosti konkretnog utjecaja na svjedoke iz ranijeg predmeta, Sud BiH je istakao da nisu osnovani, jer su te činjenice u ovom postupku vrednovane samo u kontekstu ličnosti i apelantovog ponašanja, a ne konkretizacije utjecaja na svjedoke potrebne za pritvorski osnov iz člana 132. stav 1. tačka b) ZKP. Sud BiH je istakao da je Ustavni sud u predmetu broj AP 6/08 od 13. maja 2008. godine uspostavio standard prema kojem postoji kršenje člana II/3.d) Ustava Bosne i Hercegovine i člana 5. stav 3. Evropske konvencije ako je apelantu određen pritvor zbog bojazni da će utjecajem na svjedoke ometati krivični postupak, a takva bojazan nije opravdana konkretnim i valjanim dokazima, koji bi objektivno ukazivali da je apelant pokušao ili da postoji ozbiljan rizik da će pokušati utjecati na svjedoke, već se odluka suda zasniva samo na pretpostavkama suda zbog prirode i težine djela koja se apelantu stavljaju na teret. Dakle, dovoljno je postojanje naročitih okolnosti koje ukazuju na samu mogućnost takvog utjecaja, tako da nije neophodno dokazivati da postoji konkretan utjecaj, jer je dovoljan i ozbiljan rizik ili opravdana naznaka takvog rizika.

17. U odnosu na pritvorske razloga iz člana 132. stav 1. tačka d) ZKP, Sud BiH je naveo da je prvostepeno rješenje pravilno, jer je ispunjen opći objektivni uvjet za postojanje ovog pritvorskog razloga, budući da se radi o krivičnom djelu za koje se može izreći kazna zatvora deset godina ili teža kazna. Osim toga, radi se o djelu protiv vrijednosti zaštićenih međunarodnim pravom, te o tome da je predmetni zločin ostavio trajne i dalekosežne posljedice na veliki broj preživjelih, žrtava i srodnika stradalih, te da stanje straha ne ide u prilog vođenju ovog postupka i povratku stanovništva hrvatske nacionalnosti na područje

Jablanice. Također, vanrednu okolnost predstavljaju i izjave za medije Udruge hrvatskih logoraša koja daje jednu interpretaciju događaja, što ukazuje na veliku zainteresiranost javnosti za ovaj događaj, tako da bi puštanje na slobodu dovelo do stvaranja eventualno negativne atmosfere među stanovništvom.

18. U vezi sa žalbenim razlozima koji se odnose na određivanje blaže mjere apelantu, Sud BiH je naveo da je pravilno prvostepeno rješenje, jer će se jedino mjerom pritvora osigurati apelantova prisutnost u ovom postupku.

IV. Apelacija

a) Navodi iz apelacije

19. Apelant smatra da mu je osporenim rješenjima povrijeđeno pravo na ličnu slobodu i sigurnost iz člana II/3.d) Ustava Bosne i Hercegovine i člana 5. Evropske konvencije u vezi sa pravom na pravično suđenje iz člana II/3.e) Ustava Bosne i Hercegovine i člana 6. Evropske konvencije, pravo iz člana 9. Međunarodnog pakta o građanskim i političkim pravima i pravo iz člana 3. Opće deklaracije o ljudskim pravima (navedena prava iz ovih dokumenata propisuju pravo na ličnu slobodu i sigurnost). Apelant navodi da je Sud BiH proizvoljno primijenio odredbe procesnog prava pri određivanju „dvostrukog pritvora” pod suspenzivnim djejtvom. Naime, Sud BiH u pobijanom rješenju navodi da se radi „o ustaljenoj praksi Suda BiH”, prema kojoj se ova vrsta pritvora određuje licima koja su u bjekstvu ili za kojim je raspisana međunarodna potjernica, ali čak da je i tako, apelant niti je u bjekstvu, niti je za njim raspisana međunarodna potjernica. U skladu sa odredbama člana 131. stav 1. ZKP, pritvor se može odrediti samo pod uvjetima propisanim ovim zakonom, a posebni razlozi iz člana 132. stav 1. tač a), b), c), i d) moraju postojati u trenutku donošenja rješenja. Međutim, pobijanim rješenjima pritvor mu je određen za neko buduće vrijeme, tako da se ne može znati da li će takvi razlozi tada uopće postojati. Odredbama člana 131. stav 5. ZKP propisano je da će se pritvor ukinuti čim prestanu razlozi na osnovu kojih je određen, pa kako onda uopće primijeniti ovu odredbu u njegovom slučaju ako mu je pritvor određen prema okolnostima za koje se pretpostavlja da će u budućnosti sigurno postojati. Sud BiH je trebalo da odbaci prijedlog Tužilaštva BiH za određivanje pritvora, jer ZKP BiH ne poznaje institut dvostrukog pritvora, što priznaje i Sud BiH, ali proizvoljno zaključuje da, ako nije zabranjeno, onda se može na njega primijeniti. Sud BiH bio je dužan prvo provjeriti i utvrditi hoće li i do kada će pritvor u drugom predmetu trajati, pa tek onda, ako istekne ili bude ukinut, ocijeniti postojanje razloga za pritvor. Apelant ističe da ove njegove navode potvrđuje Rješenje Suda BiH broj X-KR-05/58 od 28. jula 2006. godine (Momčilo Mandić) u kojem je Sud odbacio prijedlog Tužilaštva BiH smatrajući

ga preuranjenim, jer se optuženi već nalazio u pritvoru po drugom osnovu. Osim toga, i stavovi susjednih država potvrđuju navedeno: „S obzirom na to da se okrivljenik već nalazi u pritvoru na osnovu odluke suda u jednom drugom krivičnom predmetu, nije potrebno, a niti dopustivo, odlučivati o njegovom lišavanju slobode u paralelnom postupku, kao što je to ovdje slučaj. Sud koji vodi paralelni krivični postupak protiv istog okrivljenika, ovdje sud prvog stepena, dužan je provjeravanjem stanja utvrditi hoće li i do kada pritvor protiv okrivljenika u tom drugom predmetu trajati, pa tek onda, ako pritvor u tom predmetu bude ukinut, ocijeniti postojanje razloga za pritvor i pritvor protiv okrivljenika eventualno odrediti” (Z. Đurđević, D. Tripalo: Trajanje pritvora u svjetlu međunarodnih standarda...).

20. Apelant, dalje, navodi da pobijana rješenja ne sadrže obrazloženje zašto se u konkretnom slučaju ne mogu primijeniti blaže mjere prema njemu, što nije u skladu sa odredbama člana 131. ZKPBiH, niti sa Rezolucijom o zadržavanju u pritvoru koju su donijeli zamjenici ministara država članica. Osim toga, određivanje pritvora zato što postoji opasnost od bjekstva nije opravdano konkretnim činjenicama i valjanim razlozima. Postavlja se pitanje kako postoji opasnost da će apelant pobjeći kada se on, prema rješenju Suda BiH u drugom predmetu, već nalazi u pritvoru. Osim toga, postojanje dvojnog državljanstva i posjedovanje nekretnina u toj državi su okolnosti koje su suprotne ustanovljenoj sudskoj praksi. Također, ni težina djela, ni njegov bračni status nisu okolnosti koje ukazuju na opasnost od bjekstva. Dalje, ni izjave svjedoka u kojima ne postoje konkretne informacije neće predstavljati takvu opasnost. Apelant navodi da se istraga o događajima u Jablanici vodi od 2004. godine i da su već u istrazi saslušani svi svjedoci, te da se apelant nalazi u pritvoru već više od dvije godine i šest mjeseci, tako da nije osnovan stav da postoji opasnost da će apelant utjecati na daljni tok postupka. Sud BiH potpuno pogrešno tumači Odluku Ustavnog suda broj AP 6/08, pogrešno postupa kada dvostruko vrednuje iste činjenice u dva različita predmeta, tako da, ako su i dokazane, ne mogu se uzeti kao jedan od razloga za pritvor u drugom predmetu. Dalje, apelant osporava postojanje posebnih razloga za pritvor propisanih odredbama člana 132. stav 1. tačka d) ZKPBiH. Apelant ističe da nije osnovan stav Suda BiH da se pritvor iz ovog osnova može odrediti zbog visine zapriječene kazne i težine djela, jer moraju postojati vanredne okolnosti, a izvršeni zločin prije petnaest godina ne može predstavljati vanredne okolnosti, to mora biti nešto novo, aktualno i što se desilo u bliskoj prošlosti. Apelant ukazuje na stav Evropskog suda, izražen u predmetu *I.A. protiv Francuske*, da se „opravdanost pritvora iz ovog osnova ne može oslanjati jednostavno na prirodu i težinu krivičnog djela”.

21. Apelant navodi da mu je povrijeđeno pravo na obrazloženu sudsku odluku, što je dovelo do kršenja člana 6. Evropske konvencije, a time i apelantovog prava na sigurnost i slobodu predviđenog odredbama člana 5. Evropske konvencije.

22. Apelant je podneskom koji je zaveden kao dopuna apelacije, na traženje Ustavnog suda, dostavio sažetak apelacije u kojem je zatražio da se „odobri privremena mjera predložena u apelaciji”, ali apelant je u apelaciji, u smislu člana 24. stav 4. Pravila Ustavnog suda, zatražio hitno postupanje u predmetu.

b) Odgovor na apelaciju

23. Sud BiH je istakao da u konkretnom slučaju nije došlo do kršenja domaćih i međunarodnih pravnih standarda, jer apelant *de facto* ne trpi nikakve štetne posljedice donošenja pobijanih rješenja, budući da su pravosnažnim rješenjem otklonjene manjkavosti prvostepenog rješenja, u smislu kojeg će sud, nakon ukidanja ili isteka pritvora poslije apelantovog saslušanja, ponovo ispitati neophodnost mjere pritvora apelantu i donijeti odluku na koju će apelant moći izjaviti žalbu. Ovakvim postupanjem, suprotno apelantovim navodima, spriječen je automatizam u pogledu određivanja pritvora apelantu kako je to prvostepenim rješenjem bilo određeno. Osim toga, apelant neosnovano ukazuje da sud nije ocijenio primjenu blažih mjera. Naprotiv, sud je „našao” kao jedino adekvatnu mjeru pritvora apelantu, tako da u cijelosti ostaje pri obrazloženju o postojanju posebnih pritvorskih razloga. Zbog navedenog, Sud BiH je naveo da apelacija nije osnovana.

24. Tužilaštvo BiH je istaklo da je kao rezultat istrage do sada podiglo pet optužnica, da su predmeti po optužnicama spojeni, te da je na njih spojen i predmet protiv optuženog Z.A., zv. Zuka, a jedinstveni glavni pretres počeo je 14. septembra 2010. godine. Tužilaštvo BiH je navelo da je 29. decembra 2011. godine podiglo optužnicu protiv apelanta za krivična djela počinjena na području općine Jablanica. Sud BiH je ispravno odlučio kada je odredio pritvor apelantu, odnosno Sud je imao u vidu sva ranija rješenja o produženju pritvora apelantu, koja su i dostavljena uz optužnicu. Sud BiH je odlučivao u ovom predmetu nezavisno od pritvora iz drugog predmeta u kojem je Tužilaštvo BiH iznijelo nove činjenice, tako da nije osnovana apelantova tvrdnja da je Sud BiH ocijenio iste činjenice dva puta. Sud BiH je ispravno odlučio da se po dvije potvrđene optužnice ne može provesti jedinstveni postupak u skladu sa članom 25. ZKP, jer se postupci nalaze u različitim fazama, tako da bi spajanje ovih postupaka dovelo u pitanje pravo na pravično suđenje u razumnom roku i postojala bi opasnost da se ugrozi apelantovo pravo na materijalnu odbranu. Tužilaštvo BiH je predložilo da se apelacija odbaci kao očito (*prima facie*) neosnovana.

V. Relevantni propisi

25. **Zakon o krivičnom postupku BiH** („Službeni glasnik BiH” br. 3/03, 32/03, 36/03, 26/04, 63/04, 13/05, 48/05, 46/06, 76/06, 29/07, 32/07, 53/07, 76/07, 15/08, 58/08, 12/09, 16/09 i 93/09)

*Član 131.
Opće odredbe*

(1) *Pritvor se može odrediti ili produžiti samo pod uvjetima propisanim u ovom zakonu i samo ako se isti cilj ne može ostvariti drugom mjerom.*

(2) *Pritvor se određuje ili produžava rješenjem Suda na prijedlog tužioca, a nakon što Sud prethodno sasluša osumnjičenog, odnosno optuženog na okolnosti razloga zbog kojih se pritvor predlaže, osim u slučaju iz člana 132. stav (1) tačka a) ovog zakona.*

(3) *Tužilac je dužan podnijeti obrazložen prijedlog za produženje pritvora Sudu najkasnije pet dana prije isteka roka iz rješenja o pritvoru. Sud odmah dostavlja prijedlog osumnjičenom, odnosno optuženom i njegovom braniocu.*

(4) *Trajanje pritvora mora biti svedeno na najkraće nužno vrijeme. Ako se osumnjičeni ili optuženi nalazi u pritvoru, dužnost je svih organa koji učestvuju u krivičnom postupku i organa koji im pružaju pravnu pomoć da postupaju s posebnom hitnošću.*

(5) *U toku cijelog postupka pritvor će se ukinuti čim prestanu razlozi na osnovu kojih je određen, a pritvoreni će odmah biti pušten na slobodu. Po prijedlogu optuženog ili branioca za ukidanje pritvora koji je zasnovan na novim činjenicama, Sud će održati ročište, odnosno sjednicu vijeća o čemu će obavijestiti stranke i branioca. Nedolazak stranaka i branioca koji su uredno obaviješteni ne sprječava održavanje ročišta, odnosno sjednice vijeća. Protiv rješenja o odbijanju prijedloga za ukidanje pritvora žalba je dopuštena. Ako prijedlog nije zasnovan na novim činjenicama koje su značajne za ukidanje pritvora, Sud neće donijeti posebno rješenje.*

*Član 136.
Ukidanje pritvora*

(1) *U toku istrage, a prije isteka roka trajanja pritvora, sudija za prethodni postupak može rješenjem ukinuti pritvor po prethodnom saslušanju tužioca. Protiv tog rješenja tužilac može podnijeti žalbu vijeću iz člana 24. stav (7) ovog zakona koje je dužno donijeti odluku u roku od 48 sati.*

*Član 137.
Pritvor nakon potvrđivanja optužnice*

(1) *Pritvor se može odrediti, produžiti ili ukinuti i nakon potvrđivanja optužnice. Kontrola opravdanosti pritvora se vrši po isteku svaka dva mjeseca od dana donošenja posljednjeg rješenja o pritvoru. Žalba protiv ovog rješenja ne zadržava njegovo izvršenje.*

(2) *Nakon potvrđivanja optužnice i prije izricanja prvostepene presude, pritvor može trajati najduže:*

[...]

d) tri godine u slučaju krivičnog djela za koje je propisana kazna dugotrajnog zatvora.

[...]

(3) Ako za vrijeme iz stava 2. ovog člana ne bude izrečena prvostepena presuda, pritvor će se ukinuti i optuženi pustiti na slobodu

Član 227.

Sadržaj optužnice

[...]

(3) Ako se osumnjičeni nalazi na slobodi, u optužnici se može predložiti da se odredi pritvor, a ako se nalazi u pritvoru, može se predložiti da se pritvor produži ili da se pusti na slobodu.

VI. Dopustivost

26. U skladu sa članom VI/3.b) Ustava Bosne i Hercegovine, Ustavni sud, također, ima apelacionu nadležnost u pitanjima koja su sadržana u ovom ustavu kada ona postanu predmet spora zbog presude bilo kojeg suda u Bosni i Hercegovini.

27. U skladu sa članom 16. stav 1. Pravila Ustavnog suda, Ustavni sud može razmatrati apelaciju samo ako su protiv presude, odnosno odluke koja se njome pobija, iscrpljeni svi djelotvorni pravni lijekovi mogući prema zakonu i ako se podnese u roku od 60 dana od dana kada je podnosilac apelacije primio odluku o posljednjem djelotvornom pravnom lijeku koji je koristio.

a) Dopustivost u odnosu na član II/3.d) Ustava Bosne i Hercegovine i član 5. Evropske konvencije

28. U konkretnom slučaju predmet osporavanja apelacijom je Rješenje Suda BiH broj S1 1 K 008494 12 Kv od 7. februara 2012. godine protiv kojeg nema drugih djelotvornih pravnih lijekova mogućih prema zakonu. Zatim, osporeno rješenje apelant je primio 13. februara 2012. godine, a apelacija je podnesena 13. aprila 2012. godine, tj. u roku od 60 dana, kako je propisano članom 16. stav 1. Pravila Ustavnog suda. Konačno, apelacija ispunjava i uvjete iz člana 16. st. 2. i 4. Pravila Ustavnog suda, jer nije očito (*prima facie*) neosnovana, niti postoji neki drugi formalni razlog zbog kojeg apelacija nije dopustiva.

29. Imajući u vidu odredbe člana VI/3.b) Ustava Bosne i Hercegovine, člana 16. st. 1, 2. i 4. Pravila Ustavnog suda, Ustavni sud je utvrdio da predmetna apelacija u ovom dijelu ispunjava uvjete u pogledu dopustivosti.

b) Dopustivost u odnosu na član II/3.e) Ustava Bosne i Hercegovine i član 6. Evropske konvencije

30. Apelant smatra da mu je rješenjima o određivanju pritvora povrijeđeno i pravo na pravično suđenje.

31. U vezi sa navodima o povredi prava na pravično suđenje, Ustavni sud podsjeća na to da je u svojoj praksi već usvojio jasan stav da se na pitanje da li apelant ima, ili da li će imati pravično suđenje pred redovnim sudovima ne može dati odgovor dok je postupak u toku. U skladu sa praksom Ustavnog suda i Evropskog suda za ljudska prava, pitanje da li je poštivan princip pravičnog suđenja treba sagledati na osnovu postupka u cjelini. S obzirom na složenost krivičnog postupka, eventualni proceduralni propusti i nedostaci koji se pojave u jednoj fazi postupka mogu biti ispravljeni u nekoj od narednih faza istog tog postupka. Slijedeći to, nije moguće, u principu, utvrditi da li je krivični postupak bio pravičan dok se postupak pravosnažno ne okonča (vidi, Evropski sud za ljudska prava, *Barbera, Meeseque i Jabardo protiv Španije*, presuda od 6. decembra 1988. godine, serija A broj 146, stav 68, i Ustavni sud, Odluka broj *U 63/01* od 27. juna 2003. godine, tačka 18, objavljena u „Službenom glasniku Bosne i Hercegovine” broj 38/03).

32. U konkretnom slučaju krivični postupak protiv apelanta još nije okončan, već su, u trenutku podnošenja apelacije, donesena samo procesna rješenja kojim je apelantu određen pritvor. U vezi s tim, Ustavni sud primjećuje da osporena rješenja ne predstavljaju „utvrđivanje osnovanosti krivične optužbe” protiv apelanta u smislu člana 6. stav 1. Evropske konvencije.

33. U skladu sa navedenim, Ustavni sud zaključuje da je apelacija, u odnosu na povredu prava na pravično suđenje iz člana II/3.e) Ustava Bosne i Hercegovine i člana 6. Evropske konvencije, preuranjena.

34. Imajući u vidu odredbe člana 16. stav 4. tačka 14. Pravila Ustavnog suda, Ustavni sud je utvrdio da predmetna apelacija u ovom dijelu ne ispunjava uvjete u pogledu dopustivosti.

VII. Meritum

35. Apelant osporava navedena rješenja, tvrdeći da su tim rješenjima povrijeđena njegova prava iz člana II/3.d) Ustava Bosne i Hercegovine i člana 5. Evropske konvencije.

36. Član II/3.d) Ustava Bosne i Hercegovine u relevantnom dijelu glasi:

Sva lica na teritoriji Bosne i Hercegovine uživaju ljudska prava i slobode iz stava 2. ovog člana, što uključuje:

[...]

d) Pravo na ličnu slobodu i sigurnost.

[...]

37. Član 5. Evropske konvencije u relevantnom dijelu glasi:

1. Svako ima pravo na slobodu i sigurnost ličnosti. Niko ne smije biti lišen slobode izuzev u niže navedenim slučajevima i u skladu sa zakonom propisanim postupkom:

[...]

c. zakonitog hapšenja ili lišavanja slobode radi privođenja nadležnoj sudskoj vlasti, kada postoji opravdana sumnja da je ta osoba izvršila krivično djelo ili kada postoje valjani razlozi da se osoba spriječi da izvrši krivično djelo ili da, nakon izvršenja krivičnog djela, pobjegne;

[...]

38. U konkretnom slučaju apelant smatra da mu je osporenim rješenjima donesenim u postupku određivanja pritvora povrijeđeno pravo na ličnu slobodu i sigurnost iz člana II/3.d) Ustava Bosne i Hercegovine i člana 5. Evropske konvencije. S tim u vezi, Ustavni sud je u više svojih odluka naglasio da se pravo na slobodu ličnosti ubraja u jedno od najznačajnijih ljudskih prava, te da član 5. Evropske konvencije daje zaštitu da niko ne može biti proizvoljno lišen slobode. Proizvoljnost lišavanja slobode se ocjenjuje, u prvom redu, u odnosu na poštivanje proceduralnih zahtjeva zakona koji je primijenjen u konkretnom slučaju, dakle, ZKPBiH, ali uz istovremeno poštivanje standarda iz člana 5. Evropske konvencije. Osnovni princip je da niti jedan pritvor koji je proizvoljan ne može biti spojiv sa članom 5. stav 1. Evropske konvencije, te da se pojam „proizvoljnosti” iz člana 5. stav 1. Evropske konvencije proteže dalje od samog nepoštivanja nacionalnog prava, tako da lišavanje slobode može biti zakonito u smislu domaćeg prava, ali i dalje proizvoljno i tako protivno Konvenciji (vidi predmet *Saadi protiv Ujedinjenog Kraljevstva* [VV] broj 13229/03, stav 67, ECHR 2008-...).

39. Dakle, Ustavni sud će analizirati apelantove navode kojim se ukazuje na to da mu je Sud BiH pobijanim rješenjima nezakonito odredio pritvor, odnosno da se radi o „dvostrukom pritvoru”, tj. pritvoru pod suspenzivnim djejtvom. S tim u vezi, Ustavni sud podsjeća da je pobijanim rješenjima apelantu određen pritvor s tim što je rješenjem koje je doneseno po žalbi određeno da se prvostepeno rješenje preinačava tako da se

apelantu određuje pritvor zbog razloga predviđenih odredbama člana 132. stav 1. tač. a), b) i d) ZKP koji se po ovom rješenju računa počev od dana isticanja ili ukidanja pritvora određenog rješenjem od 5. decembra 2009. godine i može trajati najduže tri godine od dana potvrđivanja optužnice u ovom predmetu. Istim rješenjem određeno je da će sud danom isticanja ili ukidanja pritvora određenog rješenjem od 5. decembra 2009. godine, a nakon apelantovog saslušanja, izvršiti kontrolu postojanja razloga zbog kojih je pritvor određen i odlučiti o opravdanosti daljeg zadržavanja apelanta u pritvoru.

40. U odnosu na ovaj apelantov prigovor iz obrazloženja pobijanog rješenja, slijedi da ZKPBiH ne zabranjuje određivanje pritvora pod suspenzivnim djelovanjem, a razlozi za određivanje pritvora su individualni za svaki predmet, te se u svakom pojedinačnom slučaju ocjenjuju. Osim toga, primjeri suspenzivnog pritvora poznati su u praksi Suda BiH u slučaju određivanja pritvora osumnjičenim koji se nalaze u bjekstvu i raspisivanja međunarodne potjernice, koji se računa od dana i sata lišavanja slobode, uz naznaku da će po lišavanju slobode osumnjičeni biti odmah izveden pred nadležnog sudiju radi saslušanja u skladu sa članom 5. Evropske konvencije i članom 131. stav 2. ZKPBiH. Pritvor pod suspenzivnim djelovanjem je određen ispravno kada je utvrđeno da postoje osnovana sumnja i posebni pritvorski razlozi, a pritvor se prema tome rješenju računa počev od dana isticanja, ili ukidanja pritvora određenog rješenjem od 5. novembra 2009. godine. Osim toga, rješenjem je određeno da će sud izvršiti kontrolu postojanja razloga zbog kojih je pritvor određen prema ovom rješenju na dan isticanja ili ukidanja pritvora određenog rješenjem od 5. novembra 2009. godine, nakon što sasluša apelanta, što je saglasno članu 5. Evropske konvencije. Pobijanim rješenjem spriječen je automatizam u primjeni rješenja, čime su u cijelosti ispunjeni uvjeti iz člana 5. Evropske konvencije.

41. Prije daljnje analize, Ustavni sud ukazuje na praksu Evropskog suda u predmetu *Šebalj protiv Hrvatske* (vidi predmet *Šebalj protiv Hrvatske*, presuda od 28. juna 2011. godine, zahtjev broj 4429/09) u kojem je Evropski sud zaključio da „postoji povreda prava na pravo podnosioca na slobodu iz člana 5. stav 1. Evropske konvencije, jer pritvor nije bio zakonit, budući da je podnosilac prijave zadržan u pritvoru nakon što je isteklo zakonom propisano maksimalno vrijeme za pritvor, na osnovu odluke o pritvoru donesene u paralelnom krivičnom postupku, a da se takav pritvor ne zasniva na određenim zakonskim odredbama ili jasnoj sudskoj praksi. Navedeno nije u skladu sa principom pravne sigurnosti i protivno je osnovnom aspektu vladavine prava”.

42. Dalje, Evropski sud je u predmetu *Baranowski protiv Poljske* (vidi predmet *Baranowski protiv Poljske*, presuda od 28. marta 2000. god., zahtjev broj 28358/95) ustanovio kršenje člana 5. stav 1. Evropske konvencije. Naime, podnosilac je inicijalno bio ispravno uhapšen i nakon toga držan u istražnom pritvoru u vezi sa optužbom za prevaru.

Međutim, nakon što je tužilac sudu podnio detaljnu optužnicu, njegov pritvor nije bio predmet revizije. U skladu sa praksom poljskog sudstva, stavljanjem pritvorenika „na raspolaganje sudu”, pritvor koji je ranije bio naložen u istražnoj fazi postupka produžen je na neograničeno vrijeme. Sam po sebi sud nije imao nikakvu obavezu da donosi bilo kakvu drugu odluku o tome da li pritvor određen u toj fazi treba da se produži. Ovakva praksa je, nesumnjivo i sasvim razumljivo, razvijena da popuni određeni jaz, ali nema ništa što je podržava bilo u zakonu ili u sudskoj praksi. U ovom slučaju sud je ovakvu praksu osudio kao kršenje člana 5(1) s obzirom na to da nije bilo nikakve predvidljivosti ili sigurnosti, kao i na to da se time otvara prostor za proizvoljnost.

43. Dakle, Evropski sud je ustanovio kršenje člana 5. stav 1. Evropske konvencije kada određivanje pritvora u paralelnim sudskim postupcima i produženje pritvora na neograničeno vrijeme nisu zasnovani na jasnim zakonskim odredbama i sudskoj praksi, te propisuju: *Pritvor se može odrediti ili produžiti samo pod uvjetima propisanim u ovom zakonu i samo ako se isti cilj ne može ostvariti drugom mjerom. Pritvor se određuje ili produžava rješenjem Suda na prijedlog tužioca, a nakon što Sud prethodno sasluša osumnjičenog, odnosno optuženog na okolnosti razloga zbog kojih se pritvor predlaže, osim u slučaju iz člana 132. stav (1) tačka a) ovog zakona. Trajanje pritvora mora biti svedeno na najkraće nužno vrijeme. Ako se osumnjičeni ili optuženi nalazi u pritvoru, dužnost je svih organa koji učestvuju u krivičnom postupku i organa koji im pružaju pravnu pomoć da postupaju s posebnom hitnošću. U toku cijelog postupka pritvor će se ukinuti čim prestanu razlozi na osnovu kojih je određen, a pritvoreni će odmah biti pušten na slobodu. Tužilac je dužan podnijeti obrazložen prijedlog za produženje pritvora Sudu najkasnije pet dana prije isteka roka iz rješenja o pritvoru. Sud odmah dostavlja prijedlog osumnjičenom, odnosno optuženom i njegovom braniocu. Po prijedlogu optuženog ili branioca za ukidanje pritvora koji je zasnovan na novim činjenicama, Sud će održati ročište, odnosno sjednicu vijeća o čemu će obavijestiti stranke i branioca. Nedolazak stranaka i branioca koji su uredno obaviješteni ne sprječava održavanje ročišta, odnosno sjednice vijeća. Protiv rješenja o odbijanju prijedloga za ukidanje pritvora žalba je dopuštena. Ako prijedlog nije zasnovan na novim činjenicama koje su značajne za ukidanje pritvora, Sud neće donijeti posebno rješenje. Budući da u konkretnom slučaju imamo prijedlog za određivanje pritvora koji je dostavljen uz optužnicu, Ustavni sud smatra da odredbe člana 227. stav 3. ZKPBiH propisuju: *Ako se osumnjičeni nalazi na slobodi, u optužnici se može predložiti da se odredi pritvor, a ako se nalazi u pritvoru, može se predložiti da se pritvor produži, ili da se pusti na slobodu, te da odredbe člana 137. stav 2. tačka d) ZKPBiH propisuju: Nakon potvrđivanja optužnice i prije izricanja prvostepene presude, pritvor može trajati najduže: tri godine u slučaju krivičnog djela za koje je propisana kazna dugotrajnog zatvora.**

44. Prema tome, predmetne odredbe ni na koji način ne propisuju šta se događa u situaciji kada se osumnjičeni, odnosno optuženi, nalazi u pritvoru u jednom krivičnom postupku a imamo prijedlog za određivanje pritvora u drugom krivičnom postupku, dakle, kada imamo procesnu situaciju u kojoj nije moguće izvršiti spajanje postupaka, a postoje uvjeti za pritvor i u jednom i u drugom postupku. U konkretnom slučaju apelant je u pritvoru prema rješenju od 5. novembra 2009. godine u predmetu u kojem je optužen za krivična djela za koja ZKPBiH propisuje kazne dugotrajnog zatvora, tako da je prema tom rješenju maksimalno trajanje pritvora tri godine. Međutim, pobijana rješenja određuju pritvor kada raniji istekne ili kada bude ukinut, a pobijano rješenje po žalbi određuje da će se danom isticanja ili ukidanja ranijeg pritvora apelant saslušati, nakon čega će sud izvršiti kontrolu postojanja razloga zbog kojih je pritvor određen i odlučiti o opravdanosti daljeg apelantovog zadržavanja u pritvoru. Iz obrazloženja pobijanog rješenja slijedi da ZKPBiH ne zabranjuje određivanje pritvora pod suspenzivnim djelovanjem, te da je navedeno poznato u praksi Suda BiH u slučaju određivanja pritvora osumnjičenim koji se nalaze u bjekstvu i raspisivanja međunarodne potjernice. Dakle, nedvosmisleno je da je apelantu određen pritvor u novom krivičnom postupku na osnovu prijedloga za pritvor uz novu optužnicu iako se on već nalazi u pritvoru u ranijem krivičnom postupku, a da ZKPBiH ne sadrži odredbe o navedenom, tj. da nije predvidio ovu situaciju. Ustavni sud podsjeća da garancije sadržane u članu 5. Evropske konvencije imaju temeljni značaj i da osiguravaju pravo pojedincu da ga državne vlasti neće samovoljno lišiti slobode, a svako lišavanje slobode mora se izvršiti uz poštivanje odgovarajućih domaćih odredaba materijalnog i procesnog prava. Dakle, to što odredbama ZKPBiH nije propisano da se može odrediti pritvor u dva paralelna postupka, odnosno odrediti novi pritvor, iako se lice već nalazi u pritvoru, nema utemeljeno obrazloženje Suda BiH da, pošto „ZKPBiH ne zabranjuje”, to je dopušteno. Prema mišljenju Ustavnog suda, upravo suprotno, ono što nije zabranjeno ZKPBiH, niti se može, niti smije tumačiti na štetu, u konkretnom slučaju, apelanta, nego u njegovu korist. Na ovaj način obrazloženje Suda BiH vodi nepredvidljivosti ili nesigurnosti, čime se otvara prostor za proizvoljnost koja je u određivanju pritvora, u smisla člana 5. stav 1. Evropske konvencije, isključena. Osim toga, nejasno je pozivanje Suda BiH na slučajeve određivanja pritvora osumnjičenim koji se nalaze u bjekstvu i raspisivanja međunarodne potjernice, kada se apelant nalazi u pritvoru, tj. kada nije u bjekstvu, niti je za njim raspisana potjernica.

45. Ustavni sud podsjeća da je osnovna teza koju propisuju opće odredbe o pritvoru da se pritvor može odrediti pod uvjetima propisanim zakonom, a budući da je pritvor najteža mjera za osiguranje prisutnosti optuženog i uspješno vođenje krivičnog postupka, može se odrediti samo ako se prisutnost optuženog ne može osigurati blažim mjerama. Osim

toga, Sud podsjeća da pritvor može trajati samo dok je to nužno, tj. čim prestanu razlozi za pritvor, optuženi se mora pustiti na slobodu. Određivanjem pritvora pobijanim rješenjima u slučaju kada se apelant već nalazi u pritvoru, zaista je upitna svrha određivanja pritvora apelantu radi prisutnosti krivičnom postupku. Također, iz općih odredaba slijedi da o prijedlogu za određivanje, odnosno produženje pritvora sud odlučuje na prijedlog tužioca, a odredbe o ukidanju pritvora propisuju obavezu da se tužilac sasluša. Iz odredaba koje propisuju sadržaj optužnice proizlazi mogućnost da se uz optužnicu može predložiti određivanje pritvora, ali ako se osumnjičeni nalazi na slobodi, a ako je on u pritvoru, može se predložiti da se pritvor produži, ili da se osumnjičeni pusti na slobodu. U konkretnom slučaju apelant se nalazi u pritvoru, a ne na slobodi, a pobijanim rješenjima određuje mu se pritvor u paralelnom krivičnom postupku. Osim toga, Ustavni sud smatra da se radi o istim krivičnim djelima, dakle, apelant je optužen u ranijem postupku za krivična djela ratni zločin protiv civilnog stanovništva i ratni zločin protiv ratnih zarobljenika na području Konjica, a u novom postupku za ista ta djela, ali na području Jablanice, tako da je nesporno da i u jednom i u drugom postupku postupaju Sud BiH i Tužilaštvo BiH. I pored svega navedenog, Sud BiH donio je pobijana rješenja, tako da trenutno postoje dva rješenja o određivanju pritvora u dva različita krivična postupka. Istina, osporena rješenja određuju pritvor pod suspenzivnim djelovanjem, tj. određuju da će pritvor početi da teče kada raniji pritvor bude ukinut ili kada istekne, a za navedeno nije imao uporište u ZKPBiH. Osim toga, za donošenje pobijanih rješenja Sud BiH nije imao uporište ni u jasnoj sudskoj praksi, jer, kao što je prethodno navedeno, nejasno je zašto se Sud BiH u obrazloženju pozvao na slučajeve određivanja pritvora osumnjičenim koji se nalaze u bjekstvu i raspisivanja međunarodne potjernice kada se apelant nalazi u pritvoru, tj. kada nije u bjekstvu, niti je za njim raspisana potjernica. Dakle, u konkretnom slučaju niti imamo jasne i precizne zakonske odredbe, niti imamo jasnu sudsku praksu. Ako se ima u vidu sve navedeno, Ustavni sud smatra da procesnopravno ne mogu paralelno postojati dva rješenja o određivanju, odnosno produženju pritvora, tj. da sud mora voditi računa i da li je pritvor protiv okrivljenog već određen u drugom predmetu i, ako utvrdi da jeste, ne smije donijeti još jedno rješenje o određivanju pritvora.

46. Imajući u vidu sve navedeno, posebno navedenu praksu Evropskog suda, Ustavni sud smatra da je povrijeđeno apelantovo pravo na slobodu i sigurnost iz člana 5. stav 1. Evropske konvencije, jer mu pobijanim rješenjima nije zakonito određen pritvor. Budući da je Ustavni sud zaključio da je apelantu nezakonito određen pritvor isključivo zbog nemogućnosti da postoje dva rješenja o određivanju pritvora, odnosno zato što, iako se apelant nalazi u pritvoru prema ranijem rješenju za krivična djela iz drugog postupka, apelantu je pobijanim rješenjima određen novi pritvor, Ustavni sud nije ispitivao apelantove

navode u vezi sa nezakonitošću pobijanih rješenja i sa postojanjem posebnih razloga za određivanje pritvora.

47. U odnosu na apelantove navode da mu je povrijeđeno pravo iz člana 9. Međunarodnog pakta o građanskim i političkim pravima i pravo iz člana 3. Opće deklaracije o ljudskim pravima, Ustavni sud neće posebno razmatrati pozivanje na navedeni član kojim se, također, garantira pravo na ličnu slobodu i sigurnost, jer je povreda ovog prava prethodno obrazložena.

VIII. Zaključak

48. Ustavni sud zaključuje da postoji kršenje člana II/3.d) Ustava Bosne i Hercegovine i člana 5. stav 1. Evropske konvencije kada je, iako se apelant nalazi u pritvoru prema ranijem rješenju za krivična djela iz drugog postupka, apelantu određen novi pritvor, koji počinje teći danom isticanja ili ukidanja ranijeg pritvora, a to ne propisuju izričite zakonske odredbe, niti za navedeno postoji jasna sudska praksa.

49. Ustavni sud zaključuje da je apelacija u odnosu na povredu prava na pravično suđenje iz člana II/3.e) Ustava Bosne i Hercegovine i člana 6. stav 1. Evropske konvencije preuranjena.

50. Na osnovu člana 16. stav 4. tačka 14, člana 61. st. 1. i 2. i člana 64. stav 1. Pravila Ustavnog suda, Ustavni sud je odlučio kao u dispozitivu ove odluke.

51. Prema članu VI/5. Ustava Bosne i Hercegovine, odluke Ustavnog suda su konačne i obavezujuće.

Predsjednica
Ustavnog suda Bosne i Hercegovine
Valerija Galić

Предмет број АП 2094/09

**ОДЛУКА О
ДОПУСТИВОСТИ И
МЕРИТУМУ**

Апелација Јусуфа Бајрића поднесена против Пресуде Врховног суда Федерације Босне и Херцеговине број 070-0-Рев-07-001860 од 24. фебруара 2009. године, Пресуде Кантоналног суда у Тузли број 003-0-Гж-07-000471 од 27. септембра 2007. године и Пресуде Опћинског суда у Тузли број П-557/05 од 16. јануара 2007. године

Одлука од 28. септембра 2012. године

Уставни суд Босне и Херцеговине у пленарном сазиву, у предмету број **АП 2094/09**, рјешавајући апелацију **Јусуфа Бајрића**, на основу члана VI/36) Устава Босне и Херцеговине, члана 59 став 2 тачка 2, члана 61 ст. 1 и 3 Правила Уставног суда Босне и Херцеговине („Службени гласник Босне и Херцеговине” бр. 60/05, 64/08 и 51/09), у саставу:

Валерија Галић, предсједница

Миодраг Симовић, потпредсједник

Tudor Pantiru, потпредсједник

Сеада Палаврић, потпредсједница

Constance Grewe, суткиња

Мато Тадић, судија

Мирсад Теман, судија

Margarita Sasa-Nikolovska, суткиња

Златко М. Кнежевић, судија

на сједници одржаној 28. септембра 2012. године донио је

ОДЛУКУ О ДОПУСТИВОСТИ И МЕРИТУМУ

Одбија се као неоснована апелација Јусуфа Бајрића поднесена против Пресуде Врховног суда Федерације Босне и Херцеговине број 070-0-Рев-07-001860 од 24. фебруара 2009. године, Пресуде Кантоналног суда у Тузли број 003-0-Гж-07-000471 од 27. септембра 2007. године и Пресуде Општинског суда у Тузли број П-557/05 од 16. јануара 2007. године.

Одлуку објавити у „Службеном гласнику Босне и Херцеговине”, „Службеним новинама Федерације Босне и Херцеговине”, „Службеном гласнику Републике Српске” и у „Службеном гласнику Дистрикта Брчко Босне и Херцеговине”.

Образложење

I. Увод

1. Јусуф Бајрић (у даљњем тексту: апелант) из Тузле, ког заступа Амир Моранкић, адвокат из Тузле, поднио је 2. јула 2009. године апелацију Уставном суду Босне и Херцеговине (у даљњем тексту: Уставни суд) против Пресуде Врховног суда Федерације Босне и Херцеговине (у даљњем тексту: Врховни суд) број 070-0-Рев-07-001860 од 24. фебруара 2009. године, Пресуде Кантоналног суда у Тузли (у даљњем тексту: Кантонални суд) број 003-0-Гж-07-000471 од 27. септембра 2007. године и Пресуде Општинског суда у Тузли (у даљњем тексту: Општински суд) број П-557/05 од 16. јануара 2007. године. Апелант је поднеском од 16. новембра 2009. године доставио документацију (дио одлуке коју, између осталих, оспорава). Поднесак је евидентиран као допуна апелације.

II. Поступак пред Уставним судом

2. На основу члана 22 ст. 1 и 2 Правила Уставног суда, од Врховног суда, Кантоналног суда, Општинског суда, Општинског правобранилаштва Општине Тузла и Организације ратних војних инвалида Општине Тузла затражено је 2, 3. и 11. новембра 2009. године да доставе одговоре на апелацију.

3. Врховни суд, Кантонални суд, Општински суд, Општинско правобранилаштво Општине Тузла и Организација ратних војних инвалида Општине Тузла доставили су одговоре на апелацију 10, 12, 17. и 18. новембра 2009. године.

4. На основу члана 26 став 2 Правила Уставног суда, одговори на апелацију достављени су апеланту 30. новембра 2009. године.

5. Уставни суд је 19. јануара 2012. године затражио од Општинског суда копију списка. Општински суд је послао копију списка 30. јануара 2012. године.

III. Чињенично стање

6. Чињенице предмета које произилазе из апелантових навода и докумената предочених Уставном суду могу да се сумирају на следећи начин.

7. Рјешењем Општинског вијећа Тузла од 30. маја 2002. године Организацији ратних војних инвалида Општине Тузла додијељено је градско грађевинско земљиште (у члану 1 одлуке прецизиране ознаке и површина земљишта; у даљњем тексту:

земљиште) на коришћење ради изградње бензинске пумпе уз магистралну цесту М-4 Добој – Тузла – Зворник. Апелант је ради поништења овог рјешења тужбом покренуо управни спор. Кантонални суд је рјешењем од 25. априла 2005. године одбацио тужбу као недозвољену (рјешење које се оспорава није управни акт).

8. Апелант је 31. марта 2005. године поднио тужбени захтјев против Општине Тузла као првотужене (у даљњем тексту: првотужена) и Организације ратних војних инвалида Општине Тузла као друготужене (у даљњем тексту: друготужена). У тужбеном захтјеву апелант је истакао да је стекао право својине на објекту који се налази на земљишту (у даљњем тексту: спорни објекат), који се као помоћни објекат налазио уз стамбену бараку и који је користио за становање прије 15. фебруара 1968. године, те да је у његову адаптацију уложио лична средства. Апелант је тражио и да се обавезу првотужена и друготужена да му на име правичне накнаде за рушење објекта исплате износ од 11.849,75 КМ са законским затезним каматама, те да му, поштујући његово право на дом, обезбиде и додијеле замјенски стан у Тузли и да му накнаде трошкове поступка. Образлажући тужбени захтјев, апелант је истакао да пуних 47 година живи у спорном објекту у који се уселио још као дјечак, да је то била шупа, саставни дио бараке, коју је реновирао личним средствима, да све вријеме нико није тражио његову деложацију, односно да је био у мирном посједу све до 8. јуна 2002. године када је од Службе за геодетске и имовинскоправне послове сазнао да је друготуженој додијелено земљиште на ком се налази спорни објекат. Апелант се у тужбеном захтјеву позвао на став Врховног суда из Пресуде број У-893/89 од 19. октобра 1989. године у смислу ког му припада право на правичну накнаду и право на замјенски стан.

9. У одговору на тужбу првотужена је истакла да се ради о земљишту које је друштвена својина са правом располагања у корист првотужене, да апелант нема никакав доказ да му је спорни објекат у ком наводно живи додијелен на коришћење, нити посједује грађевинско-техничку документацију на основу које би се могло утврдити да је градио спорни објекат, да је апелантова мајка као носитељка станарског права добила замјенски стан за бараку у којој су живјели (ове бараке су порушене током 1994. године ради изградње саобраћајнице), а да је он био члан породичног домаћинства и да је заједно са рјешавањем мајчиног стамбеног питања ријешено и његово стамбено питање.

10. Апелант је 31. маја 2005. године поднио приједлог за изрицање судске мјере обезбјеђења забране извођења радова. У образложењу приједлога апелант је навео да је друготужена предузела активности на изградњи бензинске пумпе у коју намјену

је и добила земљиште на ком се налази спорни објекат. Рјешењима Општинског суда од 1. и 21. априла 2005. године одређена је привремена мјера обезбјеђења у апелантову корист и то забраном даљњих активности рушења спорног објекта до правоснажног окончања парничног поступка.

11. Пресудом Општинског суда број П-557/05 од 16. јануара 2007. године одбијен је апелантов тужбени захтјев и обавезан апелант да првотуженој и друготуженој накнади трошкове поступка. У образложењу пресуде Општински суд је истакао да је утврдио да је спорни објекат изграђен на земљишту које је уписано као друштвена својина са правом коришћења у корист друготужене, да је земљиште имало статус јавног добра до 1. септембра 2000. године када је рјешењем Скупштине општине Тузла тај статус престао, те да је рјешењем Општинског вијећа Тузла земљиште додијељено друготуженој ради изградње бензинске пумпе. Даље, наведено је да у вријеме вршења премјера 1966. године на земљишту није евидентирано постојање било каквог објекта, да из налаза и мишљења вјештака слиједи да је спорни објекат изграђен после 1970. године, да трошкови грађења стамбеног дијела спорног објекта износе 10.788,20 КМ и да трошкови грађења помоћних дијелова износе 1.061,55 КМ.

12. Општински суд је истакао да, у складу са одредбама члана 3 став 1 Одлуке о урбанистичкој асанацији бесправно саграђених стамбених објеката на подручју општине Тузла („Службени гласник Општине Тузла” број 6/77; у даљњем тексту: Одлука о урбанистичкој асанацији), бесправно саграђеним објектима сматрају се објекти који су без одобрења за грађење изграђени, реконструисани, надзидани и дограђени или су радови на том објекту започети у периоду од 15. фебруара 1968. године до 1. јуна 1974. године. Будући да је спорни објекат саграђен и реконструисан после 1968. године, сматра се бесправно саграђеним објектом у односу на који се не може стећи право својине због привременог карактера до легализације или рушења, односно да има статус покретне ствари која припада градитељу ког погађа санкција рушења објекта без права на накнаду, а градитељ има право на грађевински материјал од зграде. У односу на апеланово позивање на став Врховног суда из пресуде од 19. октобра 1989. године, Општински суд је истакао да он није релевантан јер се у том поступку расправљало о праву власника на правичну накнаду и на обезбјеђење одговарајућег стана за експроприсану непокретност и о одлучној чињеници за примјену члана 67 став 2 Закона о експропријацији.

13. Даље, није спорно да апелант станује у спорном објекту низ година и да спорни објекат збиља представља његов дом и да плаћа комуналне услуге, електричну енергију, али не може санирати бесправно изграђени објекат нити то што су надлежни органи

толерисали постојање спорног објекта саграђеног и дограђеног противно Закону о просторном уређењу. Апелант, на ком је терет доказивања, у смислу одредбе члана 123 став 1 Закона о парничном поступку, није доказао правни основ свог тужбеног захтјева којим је тражио утврђење права својине на спорном објекту. Имајући у виду изнесене чињеничне наводе, постављени тужбени захтјев нема правни основ у одредбама Закона о основним својинско-правним односима, Закона о основама својинских односа, односно Закона о својинско-правним односима. Како апелант није доказао правни основ свог тужбеног захтјева у односу на утврђивање права својине, није основан нити захтјев за исплату правичне накнаде за рушење објекта. Везано за апелантов захтјев за обезбјеђење замјенског стана, Општински суд је истакао да то представља захтјев за предају другог индивидуално неодређеног стана, тако да има карактер тужбе за накнаду штете, а не карактер захтјева којим се тражи заштита права својине. Такав захтјев би, и да је основан, а није, морао бити одбијен зато што је захтјев за предају индивидуално неодређеног стана неизвршив, у смислу члана 27 Закона о извршном поступку. Општински суд је навео да се у конкретном случају не може говорити о повреди члана 1 Протокола број 1 уз Европску конвенцију, јер је спорни објекат изграђен послје 1968. године без одобрења за грађење, тј. материјално право не омогућава апеланту правну заштиту у оквиру постављеног тужбеног захтјева. С тим у вези, не може се примјенити нити пресуда Европског суда за људска права (у даљем тексту: Европски суд) *Öneri Yıldız против Турске* (види Европски суд, *Öneri Yıldız против Турске*, представка број 48939/99 од 18. јуна 2002. године) на коју се апелант позива, јер се односи на други случај – питање накнаде штете за уништену учерицу постављену противно урбанистичким правилима, коју је подносилац представке претрпио због пропуста управних власти да предузму неопходне мјере за спречавање опасности од експлозије и обрушавања земљишта.

14. Одлучујући о апелантовој жалби, Кантонални суд је донио Пресуду број 003-0-Гж-07-000471 од 27. септембра 2007. године којом је жалбу дјелимично уважио и првостепену пресуду дјелимично преиначио тако што је првотужена обавезана да апеланту на име накнаде штете за рушење спорног објекта исплати износ од 11.849,75 КМ са законским затезним каматама. Истом пресудом Кантонални суд је потврдио првостепену пресуду у преосталом дијелу, тј. у дијелу којим је одбијен апелантов тужбени захтјев везано за утврђивање права својине на спорном објекту и обезбјеђење замјенског стана. Такође, истом пресудом одбијен је апелантов захтјев и захтјев друготужене за накнаду жалбеног поступка. У односу на потврђени дио пресуде, Кантонални суд је навео да апелант ничим није доказао обим изведених радова, односно да је до 15. фебруара 1968. године спорни објекат до те мјере адаптирао за становање да би та адаптација давала спорном објекту статус стамбеног објекта па

тима и апеланту као његовом власнику право на замјенски стан. Кантонални суд је истакао да није основан апелантов навод да је првостепени суд занемарио чињеницу да је апелант поднио захтјев за легализацију спорног објекта, јер испуњава услове због чега је првостепени суд требао прекинути поступак будући да се ради о претходном питању. Наиме, према стању списка, апелант није предочио доказе да је до доношења рјешења о додјели земљишта друготуженој (30. маја 2002. године) подносио захтјев за легализацију спорног објекта, нити је то учинио у смислу садашњег Закона о легализацији бесправно изграђених грађевина. Напротив, апелант током поступка није спорио чињеницу да је адаптацију и дограђивање вршио бесправно и да нема валидну урбанистичко-техничку документацију. Управо због тих чињеница, тужене, посебно првотужена, не могу се обавезати да апеланту обезбиједи други замјенски стан, јер се објекат мора срушити и уклонити, будући да је земљиште додијелено друготуженој. С тим у вези, није основано апелантово указивање на то да се спорни објекат због његовог постојања и повремене адаптације и прије 15. фебруара 1968. године не може сматрати бесправно саграђеним.

15. Образлажући зашто је преиначио првостепену пресуду тако што је обавезао првотужену да апеланту измири накнаду на име рушења објекта, Кантонални суд је истакао сљедеће. У овом дијелу тужбеног захтјева требало се одлучивати са аспекта примјене члана 8 Европске конвенције за заштиту људских права и основних слобода (у даљњем тексту: Европска конвенција), те члана 1 Протокола број 1 уз Европску конвенцију, јер је неспорно да спорни објекат представља апелантов и дом и имовину, због чега се може примијенити пресуда *Öneriyildiz против Турске*. Наиме, у складу са одредбама члана 172 ЗОО-а, у вези са чл. 246, 247 и 255 Закона о просторном уређењу, односно чл. 206, 209 и 210 Закона о просторном уређењу – пречишћени текст, дугогодишње толерисање и потпуна пасивност првотужене све до додјеле земљишта друготуженој указује на значајан апелантов материјални интерес у виду уложених средстава у адаптацију и доградњу спорног објекта као његовог дома. Пропуст органа првотужене, тј. дугогодишње толерисање радова које је предузимао апелант противно урбанистичким правилима, уз истовремену додјелу земљишта друготуженој и тиме потребу за рушење спорног објекта, представља повреду права на имовину тако да апелант има право да буде обештећен за спорни објекат и то у висини пуне вриједности.

16. Пресудом Врховног суда број 070-0-Рев-07-001860 од 24. фебруара 2009. године апелантова ревизија је одбијена, а ревизија првотужене је усвојена и другостепена пресуда преиначена тако што је апелантова жалба одбијена и првостепена пресуда у односу на првотужену потврђена. Истом пресудом одбијен је захтјев првотужене за

накнаду трошкова ревизионог поступка. Образлажући одлуку, Врховни суд је навео да је предмет тужбеног захтјева спорни објекат изграђен на грађевинском земљишту чија су својства јасно одређена Законом о грађевинском земљишту на начин да се ради о добру од општег интереса (члан 2). Даље, правни режим земљишта за случај његовог изузимања и додјеле ради привођења крајњој намјени је такав да носиоцима права на привремено изграђеним објектима припада једино право на преузимање грађевинског материјала, за разлику од лица која су изградила одређене објекте без одобрења надлежног органа прије 15. фебруара 1968. године, у ком случају се спроводи поступак експропријације и врши одређивање накнаде у складу са одредбама члана 67 Закона о експропријацији. У смислу утврђеног чињеничног стања, спорни објекат није изграђен у том периоду, тако да не произилази право апеланту на примјену наведених правила материјалног права у погледу одређивања накнаде, како је то правилно и попримљено оспораваном пресудом. Противно томе, Кантонални суд је погрешно примијенио одредбе ЗОО-а, одредбе Закона о просторном уређењу, те одредбе Европске конвенције. Наиме, то што је првотужена толерисала радове и била потпуно пасивна не може представљати радње којима је апеланту узрокована штета за коју би била одговорна првотужена, посебно ако се има у виду да штета није нити настала у вријеме доношења првостепене пресуде (апелант тражи штету која би настала рушењем спорног објекта), нити се у овим радњама одражава противправност као основ за накнаду штете. Врховни суд је, даље, навео да се у конкретном случају ради о привременом објекту са означеним својствима који је изградио апелант и на ком има право својине на конструкцијски дио, могло би се прихватити да је то апелантова имовина. Врховни суд је истакао да је било мијешања у апелантово право на дом и имовину, али да је мијешање било оправдано, да је првотужена остварујући своје право у односу на градско грађевинско земљиште додјељујући то земљиште друготуженој поступала сагласно позитивним прописима што ово мијешање чини законитим и оправданим.

17. У цитираној пресуди *Önerildiz против Турске*, Европски суд је, између осталог, истакао да је на локацији гдје се налазила, између осталих и кућа подносиоца представке, дошло до експлозије метана услед чега је затрпано око десет кућа међу којим је и дом подносиоца представке. У несрећи је погинуло укупно 39 људи. Подносилац представке је након тога поднио домаћем суду одштетни захтјев против четири органа у своје име и у име троје преживјеле дјеце, у ком је навео да су њихови пропусти учињени несавјесним поступањем имали за посљедицу смрт чланова његове породице и уништење његове куће и кућних ствари. Домаћи суд је донио пресуду у којој је установио да постоји узрочно-посљедична веза између несреће која се догодила и несавјесног поступања са посљедицама за које су била одговорна

дотична четири органа. Суд је одредио да ти органи исплате подносиоцу представке и његовој дјечи новчани износ за нематеријалну штету и за материјалну штету, те новчани износ за уништење кућних предмета. Међутим, у односу на накнаду штете за уништење куће, домаћи суд је одлучио да подносилац представке није имао право тражити накнаду штете зато што му је након несреће додијељен дотиран стан. Европски суд је, даље, навео да у овом предмету нема сумње да постоји узрочно-последична веза нађена између тешког нехата који се може приписати држави и губитка људских живота што важи и за затрпавање куће подносиоца представке. Кршење до ког је дошло не своди се на „ометање” већ на повреду обавезе чињења, будући да државни службеници и органи нису предузели све што је било у њиховој моћи да заштите својинске интересе подносиоца представке. Тврдње државе да власти Турске не могу бити критиковане због тога што су се из хуманитарних разлога суздржале од рушења куће подносиоца представке вјероватно су усмјерене ка питању „легитимног циља” за сврху става 2 члана 1 Протокола број 1. Европски суд је навео да додјелјивање накнаде и могућности да подносилац представке дође до стана под повољнијим условима није довољно обештећење за штету коју је претрпио зато што нигдје не постоји ништа што би наговијестило било какво признање да је постојала повреда права на мирно уживање имовине. Слиједи да је у овом случају постојала повреда права из члана 1 Протокола број 1 уз Европску конвенцију.

IV. Апелација

а) Наводи из апелације

18. Апелант наводи да су му оспореним пресудама повријеђени право на дом из члана II/3ф) Устава Босне и Херцеговине и члана 8 Европске конвенције и право на имовину из члана II/3к) Устава Босне и Херцеговине и члана 1 Протокола број 1 уз Европску конвенцију. Апелант истиче да, иако је Врховни суд констатовао да се ради о привременом објекту са означеним својствима, да је спорни објекат изградио апелант који има право својине на конструкцијски дио самог објекта и да спорни објекат представља његову имовину, одбио је његов захтјев за правичну материјалну сатисфакцију за штету коју је несумњиво претрпио због нарушавања и узурпирања права на имовину и права на дом. Даље је истакнуто да би у овој правној ствари поступање првотужене било легитимно и оправдано само да му је досуђена накнада штете коју је неспорно претрпио. Апелант наводи да је неспорно утврђено да је он био власник и посједник спорног објекта и да је оваквим одлукама дошло до ометања таквог посједа, а будући да му није досуђена накнада, ометање је било неоправдано. Врховни суд је требао и морао апеланту обезбиједити правичну

накнаду за штету која је причињена његовој имовини дјеловањем државних органа. Апелант наводи да је у спорном објекту провео највећи дио свог живота, да га је адаптирао и прилагођавао својим потребама, да је био његов дом без обзира на његове грађевинске карактеристике, све до момента када му је одузет на „леgitиман” начин па је такође на „леgitиман” начин завршио на улици, а све у општем друштвеном интересу. Апелант тражи да Уставни суд преиначи пресуду Врховног суда, усвоји његову ревизију и преиначи пресуду Кантоналног суда тако да се усвоји његов тужбени захтјев у цијелости.

19. Апелант је у допису од 3. фебруара 2011. године навео да је из спорног објекта деложиран 19. новембра 2007. године.

б) Одговор на апелацију

20. Врховни суд је истакао да нису повријеђена права која апелант наводи у апелацији.

21. Кантонални суд је предложио да се апелација одбије као неоснована.

22. Општински суд је истакао да нису основани апелантови наводи.

23. Првотужена је истакла да се у конкретном случају не могу примјењивати одредбе ЗОО-а у смислу накнаде штете јер би то било награђивање за бесправну градњу, а посебно ако се има у виду да је за исти објекат већ једном вршено обештећење. Наиме, како је то и у поступку истицано, апелантова мајка као носитељка станарског права је за бараку у којој су живјели добила замјенски стан у ком је и апелант био члан породичног домаћинства и заједно с њом је ријешено и његово стамбено питање. То што је апелант остао да живи у привременом објекту, а знао је и могао је знати да је ту бесправно, односно да је незаконит и несавјестан посједник, не даје му право на накнаду штете за рушење нечега што је већ давно ријешено. Првотужена је предложила да се апелација одбије као неоснована.

24. Друготужена је навела да је апеланту дата могућност коришћења грађевинског материјала, на што једино и може имати право као бесправни градитељ, те предложила да се апелација одбаци.

V. Релевантни прописи

25. У **Закону о грађевинском земљишту** („Службени лист СРБиХ” бр. 34/86, 1/90, 29/90 и 13/94) релевантне одредбе гласе:

Члан 2.

Грађевинско земљиште, као добро од општег интереса, служи потребама радних људи и грађана и користи се према његовој намјени, на начин и под условима прописаним овим законом, којима се обезбјеђује његово рационално искоришћавање и други општи интереси утврђени законом или на основу закона.

26. У Одлуци о урбанистичкој асанацији бесправно саграђених стамбених објеката на подручју општине Тузла („Службени гласник Општине Тузла” број 6/77) релевантне одредбе гласе:

Члан 3. ст. 1. и 3.

Бесправно саграђеним објектима у смислу ове Одлуке сматрају се објекти који су без одобрења за грађење изграђени, реконструисани, надзидани и дограђени, или су радови на њиховој изградњи, реконструкцији, надзиђивању и дограђивању започети у периоду од 15. фебруара 1968. године до 1. јуна 1974. године.

Сви објекти саграђени без одобрења за грађење прије 15. фебруара 1968. године не сматрају се бесправно саграђеним објектима.

Члан 8. став 3.

Приликом привођења земљишта намјени утврђеној Урбанистичким планом и Одлуком о урбаним подручјима, или по протеку рока од 20 година, власнику бесправно саграђеног објекта, који се привремено задржава додјељује се на бесплатно кориштење друго грађевинско земљиште без обавезе плаћања трошкова уређења земљишта до БКП стамбеног објекта који се руши. Бесправном градитељу припада и сав грађевински материјал од бесправног објекта.

Члан 9. ст. 1. и 2.

Бесправним градитељима чији се објекти налазе на подручјима из члана 7. тачка 1. ове Одлуке а који се под условима из тог члана не могу легализовати или се налазе на простору обухваћеном заштитним инфраструктурним појасевима уз путеве, пруге, далеководе, ријеке и друге инфраструктурне системе донијеће се рјешење о рушењу стамбеног објекта.

Бесправни градитељи из претходног става имају иста права и обавезе као и власници бесправно саграђених стамбених објеката из члана 8. став 3. ове Одлуке.

27. У Закону о облигационим односима („Службени лист СФРЈ” бр. 29/78, 39/85, 57/89 и „Службени лист РБиХ” бр. 2/92, 13/93 и 13/94) релевантне одредбе гласе:

Одговорност правног лица за штету коју проузрокује његов орган

Члан 172.

Правно лице одговара за штету коју његов орган проузрокује трећем лицу у вршењу или у вези са вршењем својих функција.

28. У **Закону о просторном уређењу** („Службени лист СРБиХ” бр. 13/74 и 21/81) релевантне одредбе гласе:

Члан 190.

Зграде и друге грађевине изграђене без одобрења за грађење:

- не могу се уписати у земљишне књиге;*
- не смије им се дати прикључак на јавни водовод и електричну мрежу;*
- власници таквих зграда и грађевина немају право на обештећење приликом рушења грађевине у сврху остваривања плана.*

Члан 246.

Надзор над спровођењем одредаба овог закона и других прописа донесених на основу овог закона врше општински и републички органи управе надлежни за послове урбанизма и грађења у оквиру своје надлежности.

Члан 247.

Послове инспекцијског надзора у области урбанизма и грађења врше општински органи управе преко општинског урбанистичко-грађевинског инспектора уколико поједини послови законом нису стављени у надлежност друге инспекције.

Члан 255.

У вршењу инспекцијског надзора инспектор има право и дужност да својим рјешењем:

- 1. нареди да се утврђене неправилности у примјени одредаба овог закона и других прописа донесених на основу закона отклоне у одређеном року,*
- 2. да нареди обуставу даље изградње грађевине и других објеката, као извођење радова, који се врше противно плану или без одобрења за грађење или се не врше према техничкој документацији на основу које је дато одобрење за грађење,*
- 3. да нареди рушење свих изведених дијелова објеката, односно радова који су изведени послје доношења рјешења о обустави грађења.*

VI. Допустивост

29. У складу са чланом VI/36) Устава Босне и Херцеговине, Уставни суд, такође, има апелациону надлежност у питањима која су садржана у овом Уставу када она постану предмет спора због пресуде било ког суда у Босни и Херцеговини.

30. У складу са чланом 16 став 1 Правила Уставног суда, Уставни суд може да разматра апелацију само ако су против пресуде, односно одлуке која се њоме оспорава, исцрпљени сви дјелотворни правни лијекови могући према закону и ако се поднесе у року од 60 дана од дана када је подносилац апелације примио одлуку о посљедњем дјелотворном правном лијеку који је користио.

31. У конкретном случају, предмет оспоравања апелацијом је Пресуда Врховног суда број 070-0-Рев-07-001860 од 24. фебруара 2009. године, против које нема других дјелотворних правних лијекова могућих према закону. Затим, оспорену пресуду апелант је примио 11. маја 2009. године, а апелација је поднесена 2. јула 2009. године, тј. у року од 60 дана, како је прописано чланом 16 став 1 Правила Уставног суда. Коначно, апелација испуњава и услове из члана 16 ст. 2 и 4 Правила Уставног суда, јер није очигледно (*prima facie*) неоснована, нити постоји неки други формални разлог због ког апелација није допуштена.

32. Имајући у виду одредбе члана VI/36) Устава Босне и Херцеговине, члана 16 ст. 1, 2 и 4 Правила Уставног суда, Уставни суд је утврдио да предметна апелација испуњава услове у погледу допуштивости.

VII. Меритум

33. Апелант оспорава пресуде редовних судова тврдећи да су му повријеђени право на имовину из члана II/3к) Устава Босне и Херцеговине и члана 1 Протокола број 1 уз Европску конвенцију и право на дом из члана II/3ф) Устава Босне и Херцеговине и члана 8 Европске конвенције.

Право на имовину

34. Члан II/3 Устава Босне и Херцеговине у релевантном дијелу гласи:

Сва лица на територији Босне и Херцеговине уживају људска права и основне слободе из става 2 овог члана, а она обухватају:

[...]

к) Право на имовину.

35. Члан 1 Протокола број 1 уз Европску конвенцију гласи:

Свако физичко или правно лице има право на неометано уживање своје имовине. Нико не може бити лишен своје имовине, осим у јавном интересу и под условима предвиђеним законом и општим начелима међународног права.

Претходне одредбе, међутим, ни на који начин не утичу на право државе да примјењује такве законе које сматра потребним да би надзирала коришћење имовине у складу с општим интересима или да би обезбиједила наплату пореза или других доприноса или казни.

36. Апелант оспорава пресуде редовних судова тврдећи да му је повријеђено право на имовину јер је незаконито одбијен његов тужбени захтјев којим је тражио да се утврди да је стекао право својине на спорном објекту, накнаду за рушење спорног објекта и обезбјеђење замјенског стана.

37. Уставни суд ће, прије свега, испитати да ли апелант има имовину која ужива заштиту члана 1 Протокола број 1 уз Европску конвенцију.

38. У вези с тим, Уставни суд истиче да је Европски суд у више наврата навео да концепт „имовине” у члану 1 Протокола број 1 уз Европску конвенцију има аутономно значење, које несумњиво није ограничено на својину на физичким стварима: одређена друга права и интереси који чине имовину свакако се могу сматрати као „имовинска права” и на тај начин као „имовина” у смислу ове одредбе (види Европски суд, *Iatridis против Грчке*, пресуда од 25. марта 1999. године, Извјештаји о пресудама и одлукама 1999-II, страна 96, тачка 54). Такође, појам „имовина” укључује и одштетне захтјеве у погледу којих подносилац тужбе може образложити да има бар „легитимно очекивање” да ће они бити реализовани (види Европски суд, *Jantner против Словачке*, пресуда од 4. марта 2003. године, апликација број 39050/97, став 27; *Pressos Compania Naviera S.A. и др. против Белгије*, пресуда од 20. новембра 1995. године, серија А, број 332, стр. 19-24).

39. Европски суд је у цитираној пресуди *Önerüldiz против Турске*, утврђујући да ли подносилац представке има имовину, будући да се ради о кући која је изграђена на државном земљишту без дозволе, констатовао да подносилац представке, због сљедећих разлога, има имовину: пред судом није оспоравано да кућа подносиоца представке јесте била подигнута противно турским урбанистичким прописима и да није испуњавала одговарајуће техничке стандарде, или да је земљиште на ком се налазила било у државној својини. Као прво, што се тиче земље на којој је била подигнута зграда, суд не може да закључи да би нада коју је подносилац представке

имао да ће једног дана на њега бити извршен пренос права својине представљала облик потраживања који би био толико основан да би био извршив пред судом, па тиме и јасну „имовину” у смислу судске праксе овог суда (види предмет *Кореску против Словачке* [ГЦ], бр. 44912/98, ст. 25-26, ЕCHR 2004-IX). Међутим, у погледу саме куће подносиоца представке важе нешто другачија мјерила. У вези с овим је довољно за суд да се позове на разлоге наведене претходно, а који су га навели да закључи да су државне власти толерисале поступке подносиоца представке (види ст. 105-106; суд примјећује да је подносилац представке између подизања зграде без дозволе 1988. године и несреће од 28. априла 1993. године стално имао посјед куће, упркос чињеници да је све то вријеме његов статус био подложен правилима одређеним Законом бр. 775, посебно члану 18, према ком су градске власти могле да сруше кућу у било ком тренутку. Власти су подносиоца представке и његову породицу оставили да живе у кући без икаквог ометања, у друштвеном и породичном окружењу које су сами били створили). Ти разлози су очигледно ваљани у контексту члана 1 Протокола број 1 и подржавају закључак да су власти такође *de facto* признале да су подносилац представке и чланови његове породице имали својински интерес у кући и покретној имовини. Суд не може да прихвати да они могу бити критиковани на овај начин због неправилности (види став 122: *Држава је утврдила да нити зграда коју је подносилац представке био подигао без дозволе нити чињеница да се зграда незаконито налазила на државном земљишту не би саме по себи могле да произведу „имовинско право” или да представљају „имовину” у смислу члана 1 Протокола број 1. Према домаћем праву, никада није постојала могућност таквог признавања, изричитог или прећутног*) које су одговарајућим органима биле познате готово пет година. Суд сматра да је својински интерес подносиоца представке за своју кућу био такве природе и довољно препознат да представља материјални интерес па тиме и „имовину” у смислу правила прописаног првом реченицом члана 1 Протокола број 1, који је, дакле, примјенљив на овај аспект тужбе.

40. У конкретном случају, а у смислу наведених стандарда и принципа, апелант је у спорном објекту живио низ година, а првотужена није предузимала мјере против апеланта, тј. све је толерисала низ година (у поступку није прецизно утврђено од када), тако да је апелантов својински интерес за спорни објекат такве природе и довољно препознат да представља материјални интерес па тиме и имовину.

41. Апелант је тужбеним захтјевом тражио да се утврди право својине на спорном објекту, право на замјенски стан и право на накнаду због рушења објекта. Пресудом Врховног и Општинског суда у цијелости је одбијен апелантов тужбени захтјев, а пресудом Кантоналног суда усвојен је апелантов тужбени захтјев у дијелу којим је

тражио накнаду за рушење спорног објекта. Апелант оспорава све пресуде редовних судова. Уставни суд констатује да је дошло до мијешања у апелантово право на имовину.

42. С обзиром на то, Уставни суд, као слједеће, мора испитати да ли је ово мијешање било оправдано према ставу 2 члана 1 Протокола број 1 уз Европску конвенцију. То може бити случај само ако је мијешање: а) предвиђено законом, б) у јавном интересу и ц) у складу са принципом пропорционалности. Другим ријечима, оправдано мијешање се не може наметнути само законском одредбом која испуњава услове владавине права и служи легитимном циљу и јавном интересу, него мора, такође, одржати разуман однос пропорционалности између употријебљених средстава и циља који се жели остварити. Мијешање у право на имовину не смије ићи даље од потребног да би се постигао легитиман циљ, а носиоци права се не смију подвргавати произвољном третману и од њих се не смије тражити да снесу превелики терет у остваривању легитимног циља (види Европски суд, *Sunday Times*, пресуде од 26. априла 1979. године, серија А, број 30, став 49, и *Malone* од 2. августа 1984. године, серија А, број 82, ст. 67 и 68).

43. Уставни суд, прије свега, налази да су идентична становишта редовних судова у дијелу утврђивања права својине на спорном објекту и у дијелу обезбјеђења замјенског стана, која Уставни суд оцјењује аргументованим. Наиме, из образложења слиједи да апелант ничим није доказао да је до 15. фебруара 1968. године спорни објекат адаптирао за становање да би та адаптација давала спорном објекту статус стамбеног објекта, односно како је спорни објекат саграђен и реконструисан послје 1968. године, сматра се бесправно саграђеним објектом у смислу Одлуке о урбанистичкој асанацији. Овако постављени тужбени захтјев нема правни основ у одредбама Закона о основним својинско-правним односима, Закона о основама својинских односа, односно Закона о својинско-правним односима. Такође, из образложења пресуда произилази да апелант није предочио доказе да је до доношења рјешења о додјели земљишта друготуженој подносио захтјев за легализацију спорног објекта, нити је то учинио у смислу садашњег Закона о легализацији бесправно изграђених грађевина. Напротив, апелант током поступка није спорио чињеницу да је адаптацију и дограђивање вршио бесправно и да нема валидну урбанистичко-техничку документацију. У односу на додјелу замјенског стана, из образложења пресуда слиједи да управо због тих чињеница, тужене, посебно првотужена, не могу се обавезати да апеланту обезбиједу други замјенски стан, јер се објекат мора срушити и уклонити, будући да је земљиште додијељено друготуженој.

44. Међутим, у односу на исплату накнаде за рушење објекта, Општински и Врховни суд имају другачије становиште у односу на Кантонални суд. Из образложења Општинског суда слиједи да, како од утврђивања права својине, у ком дијелу апелант није доказао правни основ, зависи и право на накнаду, и у овом дијелу захтјев није основан. Из образложења Врховног суда слиједи да је спорни објекат изграђен на грађевинском земљишту чија су својства јасно одређена Законом о грађевинском земљишту на начин да се ради о добру од општег интереса, да је правни режим земљишта за случај његовог изузимања и додјеле ради привођења крајњој намјени такав да носиоцима права на привремено изграђеним објектима припада једино право на преузимање грађевинског материјала, за разлику од лица која су изградила одређене објекте без одобрења надлежног органа прије 15. фебруара 1968. године, у ком случају се спроводи поступак експропријације и врши одређивање накнаде у складу са одредбама члана 67 Закона о експропријацији. У смислу утврђеног чињеничног стања, спорни објекат није изграђен у том периоду, тако да не произилази право апеланту на примјену наведених правила материјалног права у погледу одређивања накнаде. Уставни суд указује на одредбе чл. 8 и 9 Одлуке о урбанистичкој асанацији које, између осталог, прописују: „Бесправним градитељима чији се објекти налазе на подручјима из члана 7. тачка 1. ове Одлуке а који се под условима из тог члана не могу легализовати или се налазе на простору обухваћеном заштитним инфраструктурним појасевима уз путеве, пруге, далеководе, ријеке и друге инфраструктурне системе донијеће се рјешење о рушењу стамбеног објекта. Бесправном градитељу припада и сав грађевински материјал од бесправног објекта”. Уставни суд сматра да примјена материјалног права нити у једном дијелу не оставља утисак произвољности будући да, како је неспорно да се спорни објекат налази на грађевинском земљишту, те је утврђено да се ради о бесправно саграђеном објекту за који не постоје услови за легализацију, то је аргументовано становиште Врховног и Општинског суда да апелантов тужбени захтјев и у овом дијелу није основан.

45. Уставни суд ће се очитовати о ставу Кантоналног суда (за који Врховни суд сматра да је погрешан), који сматра да се у конкретном случају може примјенити пресуда Европског суда *Önerüldiz против Турске*, односно да, у складу са одредбама члана 172 ЗОО-а, у вези са чл. 246, 247 и 255 ранијег Закона о просторном уређењу, дугогодишње толерисање и потпуна пасивност све до додјеле земљишта другогуженој указује на значајан апелантов материјални интерес у виду уложених средстава у адаптацију и доградњу објекта као његовог дома, тако да пропуст органа првотужене, тј. дугогодишње толерисање радова које је предузимао апелант противно урбанистичким правилима, даје право апеланту да буде обештећен за

спорни објекат и то у висини пуне вриједности. Врховни суд сматра да је погрешно становиште Кантоналног суда јер то што је првотужена толерисала радове и била потпуно пасивна нису радње којима је апеланту узрокована штета за коју би била одговорна првотужена, посебно ако се има у виду да штета није ни настала у вријеме доношења првостепене пресуде (апелант тражи штету која би настала рушењем спорног објекта), нити се у овим радњама одражава противправност као основ за накнаду штете. Уставни суд налази да наведени став Врховног суда није произвољан. Наиме, за накнаду штете, у смислу члана 172 ЗОО-а, потребно је да постоји узрочно-последична веза између настале штете и радње. Управо тај став произилази из цитиране пресуде Европског суда *Öneriyıldız против Турске* из које слиједи да је пропуштањем радњи надлежних органа дошло до експлозије услед чега је уништена кућа подносиоца представке. У конкретном случају, то што у вријеме подношења тужбе спорни објекат није срушен пропуштањем радњи првотужене, нити је због непредузимања радњи првотужене дошло до настанка штете, односно рушења спорног објекта, указује на потпуно различиту ситуацију од предметне. Дакле, недостаје узрочно-последична веза између предузимања (пропуштања) радњи надлежних органа и штете, што је услов за одговорност правног лица за штету, у смислу члана 172 ЗОО-а.

46. У складу са наведеним, Уставни суд не налази да су се редовни судови одбијањем овако постављеног тужбеног захтјева незаконито умијешали у апелантово право на имовину.

47. Даље, Уставни суд треба одговорити на питање да ли је мијешање пропорционално легитимном циљу који се жели постићи, односно да ли успоставља правичну равнотежу између апелантовог права и општег интереса. Како је већ наведено у претходним тачкама ове одлуке, редовни судови су одбили апелантов тужбени захтјев у смислу одредби Закона о својини и другим стварним правима, Закона о просторном уређењу и Одлуке о асанацији бесправно саграђених објекта јер апелант није предочио доказе којим би поткријепио наводе да може стећи право својине на спорном објекту, да има право на накнаду за рушење спорног објекта и да има право на замјенски стан. Дакле, апелант није пружио доказе да има утемељење у правним прописима за стицање права својине, да има право на накнаду за рушење спорног објекта и да има право на замјенски стан, а општи интерес је превагнуо (доследна примјена наведених прописа) над апелантовим појединачним имовинским интересом. При томе је вођено рачуна о разумном односу пропорционалности између средстава која се користе, с једне стране, и циља који се жели постићи. Уставни суд је посебно имао у виду дужину времена колико је апелант живио у спорном објекту, али и то

да је исто то вријеме живио без плаћања било какве накнаде у односу на коришћење земљишта на ком се налази спорни објекат. Из наведеног произилази да је то што је апелант користио земљиште без накнаде довољна компензација апеланту. Уставни суд сматра да је у конкретном случају успостављена правична равнотежа између заштите апелантовог права на имовину и општег интереса, односно у овој ситуацији није на апеланта стављен претјеран терет ради остваривања законитог циља. Стога, Уставни суд закључује да не постоји кршење права на имовину из члана II/3к) Устава Босне и Херцеговине и члана 1 Протокола број 1 уз Европску конвенцију.

Право на дом

48. Члан 8 Европске конвенције у релевантном дијелу гласи:

Свако има право на поштивање свог приватног и породичног живота, дома и преписке.

Јавна власт се не мијеша у вршење овог права, осим ако је такво мијешање предвиђено законом и ако је то неопходна мјера у демократском друштву у интересу националне безбједности, јавне безбједности, економске добробити земље, спречавања нереда или спречавања злочина, заштите здравља и морала или заштите права и слобода других.

49. Основни циљ члана II/3ф) Устава Босне и Херцеговине и члана 8 Европске конвенције је заштита појединаца од арбитрарних мијешања власти у њихово право на дом (види Европски суд, *Kroon против Холандије*, пресуда од 27. октобра 1994. године, серија А, број 279-Ц, стр. 56, став 31).

50. Апелант сматра да је одбијањем његовог тужбеног захтјева којим је тражио да се утврди да је стекао право својине на спорном објекту, накнаду штете за рушење спорног објекта и обезбјеђење замјенског стана дошло до повреде члана II/3ф) Устава Босне и Херцеговине и члана 8 Европске конвенције.

51. У конкретном случају, Уставни суд мора најприје утврдити да ли се спорни објекат може сматрати апелантовим „домом” у оквиру значења члана 8 Европске конвенције и, ако је то случај, да ли оспорене пресуде представљају „мијешање” у његово право на поштовање дома, те да ли је то мијешање оправдано према ставу 2 члана 8 Европске конвенције.

52. Уставни суд подсећа на праксу Европског суда која појашњава да је „дом” појединца, у смислу члана 8 Европске конвенције, мјесто које он или она користи

као приватни дом, чак и ако је такво коришћење незаконито, све док јавност нема приступ том мјесту, изузев за приватне сврхе (види Европски суд, *Buckleley против Уједињеног Краљевства*, пресуда од 25. септембра 1996. године, Извјештаји 1996-IV, апликација број 20348/92; *Loizidou против Турске*, пресуда од 18. децембра 1996. године, Извјештаји 1996-VI, апликација број 15318/89; Европска комисија за људска права, *Pentidis против Грчке*, извјештај од 27. фебруара 1996. године, апликација број 23238/94; Европски суд, *Pentidis против Грчке*, одлука од 9. јуна 1997, RJD 1997-III, број 39).

53. Кад је ријеч о питању да ли се спорни објекат може сматрати апелантовим „домом” у оквиру значења члана 8 Европске конвенције, Уставни суд налази да је у поступку неспорно утврђено да је апелант низ година користио спорни објекат из ког је, према апелантовим наводима, деложан 19. новембра 2007. године. С тим у вези, несумњиво је да спорни објекат представља апелантов дом. Сљедеће питање које треба размотрити јесте да ли је оспореним одлукама дошло до мијешања у ово апелантово право и да ли је то мијешање било оправдано, односно да ли је имало легитиман циљ. Уставни суд налази да апелант повреду права на дом налази у чињеници да је у спорном објекту провео највећи дио свог живота, да га је адаптирао и прилагођавао својим потребама, да је био његов дом без обзира на његове грађевинске карактеристике, те да му је спорни објекат одузет, због чега је завршио на улици. Уставни суд понавља да је апелант тужбеним захтјевом тражио да се утврди да је стекао право својине на спорном објекту, накнаду за рушење спорног објекта и обезбјеђење замјенског стана који су редовни судови одбили. Уставни суд, такође, понавља да је апелант доставио поднесак у ком је навео да је из спорног објекта деложан 19. новембра 2007. године, уз који није нити навео нити доставио одлуке на основу којих је деложан, те да и јесте, Уставни суд не може дати оцјену да ли би уопште биле допустиве. У сваком случају, предметним одлукама ни на који начин није извршено мијешање у апелантово право на дом. У прилог наведеном, Уставни суд подсјећа на свој став из Одлуке број АП 2474/06 од 4. септембра 2008. године (доступна на web-страници Уставног суда www.ustavnisud.ba), у којој је закључио да се доношењем оспорених одлука јавна власт није уплitala у право на поштовање апелантовог дома, јер су оспорене одлуке конститутивног карактера и њима апелант није обавезан на чињење у виду напуштања стана, што је услов за уплитање. С обзиром на наведено, Уставни суд сматра да у конкретном случају не постоји кршење апелантовог уставног права из члана II/3ф) Устава Босне и Херцеговине и члана 8 Европске конвенције. Имајући у виду све наведено, Уставни суд закључује да није повријеђено апелантово право на дом из члана II/3ф) Устава Босне и Херцеговине и члана 8 Европске конвенције.

VIII. Закључак

54. Уставни суд закључује како не постоји кршење права на имовину из члана II/3к) Устава Босне и Херцеговине и члана 1 Протокола број 1 уз Европску конвенцију када се редовни судови одбијањем апелантовог тужбеног захтјева у смислу релевантних одредби материјалног права нису незаконито умијешали у апелантово право на имовину. Такође је успостављена правична равнотежа између заштите апелантовог права на имовину и општег интереса, односно у овој ситуацији није на апеланта пренесен непримјерен терет ради остваривања законитог циља. Сем тога, не постоји кршење права на дом из члана II/3ф) Устава Босне и Херцеговине и члана 8 Европске конвенције када предметним одлукама није извршено мијешање у апелантово право на дом, нити је то било могуће имајући у виду постављени тужбени захтјев.

55. На основу члана 61 ст. 1 и 3 Правила Уставног суда, Уставни суд је одлучио као у диспозитиву ове одлуке.

56. Према члану VI/5 Устава Босне и Херцеговине, одлуке Уставног суда су коначне и обавезујуће.

Предсједица
Уставног суда Босне и Херцеговине
Валерија Галић

Predmet broj AP 2283/09

**ODLUKA O
DOPUSTIVOSTI I
MERITUMU**

Apelacija Tuzlanskog kantona podnesena protiv Presude Vrhovnog suda Federacije Bosne i Hercegovine broj 070-0-Rev-08-000352 od 23. travnja 2009. godine, Presude Kantonalnog suda u Tuzli broj GŽ.1705/05 od 12. prosinca 2007. godine i Presude Općinskog suda u Živinicama broj P-303/02 od 23. rujna 2005. godine

Odluka od 28. rujna 2012. godine

Ustavni sud Bosne i Hercegovine u plenarnom sazivu, u predmetu broj **AP 2283/09**, rješavajući apelaciju **Tuzlanskog kantona**, na temelju članka VI/3.(b) Ustava Bosne i Hercegovine, članka 16. stavak 4. točka 9, članka 59. stavak 2. točka 2. i članka 61. st. 1. i 3. Pravila Ustavnog suda Bosne i Hercegovine („Službeni glasnik Bosne i Hercegovine” br. 60/05, 64/08 i 51/09), u sastavu:

Valerija Galić, predsjednica
Miodrag Simović, dopredsjednik
Tudor Pantiru, dopredsjednik
Seada Palavrić, dopredsjednica
Constance Grewe, sutkinja
Mato Tadić, sudac
Mirsad Ćeman, sudac
Margarita Caca-Nikolovska, sutkinja
Zlatko M. Knežević, sudac

na sjednici održanoj 28. rujna 2012. godine donio je

ODLUKU O DOPUSTIVOSTI I MERITUMU

Odbija se kao neutemeljena apelacija Tuzlanskog kantona podnesena protiv Presude Vrhovnog suda Federacije Bosne i Hercegovine broj 070-0-Rev-08-000352 od 23. travnja 2009. godine, Presude Kantonalnog suda u Tuzli broj Gž.1705/05 od 12. prosinca 2007. godine i Presude Općinskog suda u Živinicama broj P-303/02 od 23. rujna 2005. godine u odnosu na članak II/3.(e) i (k) Ustava Bosne i Hercegovine, te članak II/4. u svezi sa člankom II/3.(e) i (k) Ustava Bosne i Hercegovine.

Odbacuje se kao nedopuštena apelacija Tuzlanskog kantona podnesena protiv Presude Vrhovnog suda Federacije Bosne i Hercegovine broj 070-0-Rev-08-000352 od 23. travnja 2009. godine, Presude Kantonalnog suda u Tuzli broj Gž.1705/05 od 12. prosinca 2007. godine i Presude Općinskog suda u Živinicama broj P-303/02 od 23. rujna 2005. godine u odnosu na čl. 13. i 17. Europske konvencije za zaštitu ljudskih prava i temeljnih

sloboda zbog toga što je *ratione materiae* inkompatibilna sa Ustavom Bosne i Hercegovine.

Odluku objaviti u „Službenom glasniku Bosne i Hercegovine”, „Službenim novinama Federacije Bosne i Hercegovine”, „Službenom glasniku Republike Srpske” i u „Službenom glasniku Distrikta Brčko Bosne i Hercegovine”.

Obrazloženje

I. Uvod

1. Tuzlanski kanton (u daljnjem tekstu: apelant), kojeg zastupa Kantonalno pravobraniteljstvo Tuzla, podnio je 16. srpnja 2009. godine apelaciju Ustavnom sudu Bosne i Hercegovine (u daljnjem tekstu: Ustavni sud) protiv Presude Vrhovnog suda Federacije Bosne i Hercegovine (u daljnjem tekstu: Vrhovni sud) broj 070-0-Rev-08-000352 od 23. travnja 2009. godine, Presude Kantonalnog suda u Tuzli (u daljnjem tekstu: Kantonalni sud) broj Gž.1705/05 od 12. prosinca 2007. godine i Presude Općinskog suda u Živinicama (u daljnjem tekstu: Općinski sud) broj P-303/02 od 23. rujna 2005. godine.

II. Postupak pred Ustavnim sudom

2. Na temelju članka 22. st. 1. i 2. Pravila Ustavnog suda, od Vrhovnog suda, Kantonalnog suda, Općinskog suda i prvotuzitelja Š.S. (u daljnjem tekstu: prvotuzitelj) i drugotuzitelja P.S. (u daljnjem tekstu: drugotuzitelj) 30. i 31. prosinca 2009. godine zatraženo je da dostave odgovore na apelaciju.

3. Vrhovni sud, Kantonalni sud i Općinski sud 6. siječnja 2010. godine dostavili su odgovore na apelaciju. Prvotuzitelj i drugotuzitelj nisu dostavili odgovore.

4. Na temelju članka 26. stavak 2. Pravila Ustavnog suda, odgovori na apelaciju 11. travnja 2012. godine prosljeđeni su apelantu.

III. Činjenično stanje

5. Činjenice predmeta koje proizlaze iz apelantovih navoda i dokumenata predloženih Ustavnom sudu mogu se sumirati na sljedeći način:

6. Prvotuzitelj i drugotuzitelj (supružnici) 17. listopada 2000. godine podnijeli su tužbeni zahtjev protiv apelanta i Javnog stambenog poduzeća Tuzla radi utvrđenja da su stekli stanarsko pravo na stanu koji se nalazi u Tuzli, Stupine B-8, u izreci presude preci-

zirane oznake i površina (u daljnjem tekstu: sporni stan), do 6. prosinca 2000. godine i radi otkupa spornog stana. U obrazloženju tužbenog zahtjeva su naveli da je prvotuzitelj na temelju pravomoćnog rješenja o dodjeli spornog stana od 25. ožujka 1998. godine (u daljnjem tekstu: rješenje o dodjeli spornog stana) dobio na trajno korištenje sporni stan. Dalje su naveli da sporni stan koriste od rujna 1999. godine, da su rješenje o dodjeli spornog stana dostavili Javnom stambenom poduzeću Tuzla, da su se, nakon što su dobili uporabnu dozvolu, obratili i usmeno i pismeno Javnom stambenom poduzeću Tuzla zahtjevom za zaključenje ugovora o korištenju stana, koje je odbilo zahtjev ističući da iz apelantovog dopisa slijedi da se privremeno obustavi zaključenje takvog ugovora. Apelantu su se obratili 6. ožujka 2000. godine zahtjevom za otkup spornog stana, ali apelant nije u zakonom predviđenom roku od tri mjeseca zaključio kupoprodajni ugovor, što je protivno članku 7. stavak 2. Zakona o prodaji stanova na kojim postoji stanarsko pravo (u daljnjem tekstu: Zakon o prodaji stanova), tako da su podnijeli tužbeni zahtjev.

7. Prvotuzitelj i drugotuzitelj tijekom postupka povukli su tužbeni zahtjev u odnosu na Javno stambeno poduzeće Tuzla.

8. U odgovoru na tužbeni zahtjev od 3. lipnja 2003. godine apelant je naveo da tužbeni zahtjev nije utemeljen, jer su se prvotuzitelj i drugotuzitelj u sporni stan uselili bez pravnog osnova, budući da nisu imali punovažan akt za useljenje, da je rješenje o dodjeli spornog stana apsolutno ništavo zbog čega je već pokrenuo postupak radi utvrđivanja ništavosti rješenja o dodjeli spornog stana. Rješenje o dodjeli spornog stana suprotno je odredbama članka 24. Zakona o stambenim odnosima, jer davatelj stana na korištenje nije imao odgovarajući opći akt kojim bi se rješavalo pitanje dodjele stanova na korištenje i kojim su trebali biti utvrđeni kriteriji i mjerila za dodjelu stanova na korištenje. Sporni stan nabavljen je iz proračunskih sredstava, tako da predstavlja apelantovu imovinu kojom upravlja Vlada Tuzlanskog kantona (u daljnjem tekstu: Vlada TK) koja je jedino mogla utvrditi kriterije za dodjelu stana. Osim toga, rješenje o dodjeli spornog stana donio je tadašnji zamjenik ministra, koji nije bio ovlašten odlučivati o dodjeli stanova, a takve ovlasti nije imalo ni Ministarstvo pravde tako da je navedeno raspolaganje protivno moralu društva i javnom poretku, odnosno takvo raspolaganje je ništavo.

9. Presudom Općinskog suda broj P-303/02 od 23. rujna 2005. godine usvojen je tužbeni zahtjev prvotuzitelja i drugotuzitelja kojim su tražili da se utvrdi da su stekli stanarsko pravo na spornom stanu do 6. prosinca 2000. godine, da prvotuzitelj i drugotuzitelj ispunjavaju zakonske uvjete za kupovinu spornog stana, pa je apelant bio dužan prodati im sporni stan u roku od tri mjeseca od dana podnošenja zahtjeva za otkup spornog stana, tj. do 6. lipnja 2000. godine, što nije učinio. Istom presudom određeno je da presuda zamjenjuje ugovor o prodaji spornog stana, da prvotuzitelj i drugotuzitelj stječu pravnu osnovu da postanu

suvlasnici sa po ½ dijela, da prvotuzitelj i drugotuzitelj uplate na apelantov račun iznos od 25.168,50 KM u certifikatima, što je apelant dužan primiti i trpjeti da se prvotuzitelj i drugotuzitelj upišu u zemljišnim knjigama kao suvlasnici na spornom stanu, te obvezan apelant da tužiteljima naknadi troškove postupka.

10. Također, istom presudom odbijen je kao neutemeljen apelantov protutužbeni zahtjev kojim je tražio da se utvrdi da je ništavo rješenje o dodjeli spornog stana, da se naloži prvotuzitelju i drugotuzitelju da isprazne i predaju apelantu sporni stan u posjed, te da mu naknade troškove postupka.

11. Obrazlažući presudu, Općinski sud je istaknuo da je uz suglasnost prvotuzitelja, drugotuzitelja i apelanta izvršio spajanje postupaka (apelantova tužba za utvrđenje ništavosti rješenja o dodjeli spornog stana i iseljenje i tužba prvotuzitelja i drugotuzitelja za utvrđenje da su stekli stanarsko pravo), te odredio da će se voditi jedan postupak. Općinski sud je naveo da je, između ostalog, izvršio uvid u ugovor od 23. ožujka 1998. godine i aneks uz taj ugovor od 8. srpnja 1998. godine, ugovor o predaji spornog stana, rješenje o dodjeli spornog stana, dopise Vlade TK upućene Stambenom komunalnom poduzeću Tuzla, zahtjev za otkup stana, te potvrdu o prijemu zahtjeva. Općinski sud je istaknuo da iz rješenja o dodjeli spornog stana proizlazi da je prvotuzitelju, kao tadašnjem ministru pravde u Vladi TK, dodijeljen sporni stan na korištenje, kupljen sredstvima koja su namjenski prenesena Ministarstvu pravde radi rješavanja stambenog pitanja prvotuzitelja. Iz ugovora od 23. ožujka 1998. godine i aneksa uz taj ugovor od 8. srpnja 1998. godine slijedi da se ugovor odnosi na udruživanje sredstava radi financiranja izgradnje jednog stana prema kojem se „Tehnograd-visokogradnja” kao izvođač obvezao predati Ministarstvu pravde, kao investitoru, jedan stan, te da iz ugovora o predaji u posjed spornog stana od 17. rujna 1999. godine slijedi da je izvođač predao sporni stan investitoru. Općinski sud je, dalje, naveo da, sukladno odredbama članka 11. Zakona o stambenim odnosima, stanarsko pravo se stječe zakonitim useljenjem u stan, da sukladno članku 19. stavak 2. istog zakona, iako je ugovor o korištenju stana zaključio jedan od supružnika, nositeljem stanarskog prava smatra se i drugi supružnik, te da, sukladno članku 7. Zakona o prodaji stanova, nositelj stanarskog prava može istaknuti zahtjev za prodaju stana, a prodavatelj ga je dužan prodati, da se zahtjev podnosi u roku od dvije godine, da se ugovor mora zaključiti u roku od tri mjeseca od podnošenja zahtjeva, a da, u suprotnom, nositelj stanarskog prava navedeno može tražiti sudskim putem. U konkretnom slučaju prvotuzitelj i drugotuzitelj su stekli stanarsko pravo, jer su se uselili u sporni stan 17. rujna 1999. godine na temelju rješenja o dodjeli spornog stana, koje predstavlja punovažnu osnovu za useljenje koje nije osporeno. Prvotuzitelj i drugotuzitelj mogu steći stanarsko pravo, jer se ne radi o razdoblju od 1. travnja 1992. godine do 7. veljače 1998. godine u smislu članka 2. stavak 3. Zakona o prestanku primjene Zakona o napuštenim stanovima. Osim toga, prvotuzitelj

i drugotužitelj su dokazali da su u zakonskom roku podnosili zahtjev za otkup spornog stana koji je istekao 6. lipnja 2000. godine protekom kojeg, u smislu članka 7. Zakona o prodaji stanova, navedeno mogu tražiti sudskim putem.

12. Obrazlažući zašto je odbio protutužbeni zahtjev, Općinski sud je istaknuo da je točno da je prvotužitelju sporni stan dodijeljen bez odgovarajuće zakonske procedure, predviđene u članku 24. Zakona o stambenim odnosima, prema kojoj se stan dodjeljuje na korištenje sukladno općem aktu kojim se utvrđuju kriteriji za dodjelu stana. Međutim, samo zbog navedenog, rješenje o dodjeli spornog stana nije apsolutno ništavo, budući da to niti jedan zakonski propis ne predviđa, pa niti Zakon o obveznim odnosima (u daljnjem tekstu: ZOO) u odredbama čl. 103. do 111. koje se odnose na ništavost ugovora kao dvostranih pravnih poslova, što ovdje nije slučaj. U odnosu na drugi razlog za ništavost rješenja o dodjeli spornog stana, Općinski sud je istaknuo da je točno da je odlukom Vlade TK od 25. siječnja 1997. godine bilo utemeljeno Povjerenstvo za stambena pitanja, a da je rješenje o dodjeli spornog stana potpisao zamjenik ministra pravde. Međutim, ni navedeno nije propisano kao razlog za apsolutnu ništavost rješenja o dodjeli spornog stana, koje je jednostrani akt, a ne ugovor. Dalje, Općinski sud je naveo da sud po službenoj dužnosti pazi na ništavost, ali da nije našao nijedan razlog zbog kojeg bi rješenje o dodjeli spornog stana bilo ništavo pogotovo zato što apelant protutužbenim zahtjevom nije obuhvatio ugovor o kupnji spornog stana, koji je, u stvari, temelj za donošenje rješenja o dodjeli spornog stana. Pošto protutužbeni zahtjev nije usmjeren na poništenje rješenja o dodjeli spornog stana, nego na utvrđivanje ništavosti, krećući se u okviru postavljenog tužbenog zahtjeva (članak 2. Zakona o parničnom postupku), sud ne može ispitivati ima li osnova za njegovo poništenje kao jednostranog akta.

13. Odlučujući o apelantovom prizivu, Kantonalni sud je donio Presudu broj Gž. 1705/05 od 12. prosinca 2007. godine kojom je priziv odbio i potvrdio prvostupanjsku presudu. Istom presudom odbijen je zahtjev prvotužitelja i drugotužitelja za naknadu troškova sastava odgovora na priziv i apelantov zahtjev za naknadu troškova priziva. Obrazlažući presudu, Kantonalni sud je istaknuo da je točno da je u vrijeme donošenja rješenja o dodjeli spornog stana utemeljeno Povjerenstvo za stambena pitanja u čijoj je nadležnosti, između ostalog, bila i raspodjela stanova, da je Vlada TK 3. ožujka 1998. godine namjenski prenijela Ministarstvu pravde iznos od 100.000,00 KM za kupovinu stana prvotužitelju, tako da proizlazi da je sporni stan njemu dodijeljen odlukom Vlade TK i da rješenje o dodjeli spornog stana, koje je potpisao tadašnji zamjenik ministra pravde Ž.P., ima samo deklaratorni karakter zbog čega je potpisnik oslobođen kaznene odgovornosti. Dalje, prvostupanjski sud je pravilno ocijenio da je prvotužitelj na temelju rješenja o dodjeli spornog stana stekao stanarsko pravo danom zakonitog useljenja u sporni stan, 17. rujna 1999. godine, u smislu članka 11. stavak 1. Zakona o stambenim odnosima, da prvotuži-

telju i drugotužitelju, kao nositeljima stanarskog prava, pripada pravo na otkup stana, da su zahtjev podnijeli u roku od jedne godine, tako da je apelant bio dužan prodati stan u roku od tri mjeseca od dana podnošenja zahtjeva. Kantonalni sud je istaknuo da je točno da prvotužitelj nije zaključio ugovor o korištenju spornog stana sa nadležnim stambenim tijelom, i to isključivo zbog preporuke koju je Vlada TK dala nadležnom stambenom tijelu nakon što se prvotužitelj već uselio u sporni stan sa obitelji. U momentu useljenja prvotužitelj je imao rješenje o dodjeli spornog stana koje predstavlja punovažnu osnovu za useljenje i ne može trpjeti posljedice zbog apelantovog ponašanja. Također, iz priloženih potvrda je vidljivo da je prvotužitelj prijavljen kao korisnik centralnog grijanja od 1. prosinca 1999. godine, odnosno korisnik vode od 31. prosinca 2000. godine, što ukazuje da je ispunjavao obveze u svezi sa korištenjem spornog stana kao da ima ugovor o korištenju spornog stana (članak 11. stavak 2. Zakona o stambenim odnosima). Kantonalni sud je istaknuo da na pravilnost i zakonitost pobijane odluke nema utjecaja činjenica da Vlada TK nije razmatrala Program materijalno-tehničkog opremanja pravosudnih tijela koji je donio prvotužitelj kao tadašnji ministar pravde, da proračun TK u 1998. godini nije imao predviđena sredstva za tu namjenu, te da Vlada TK nije prihvatila nabavku stanova kroz izvješće Ministarstva pravde za 1998. godinu. Ovo je navedeno zato što je u prvostupanjskom postupku nesporno utvrđeno da je upravo Vlada TK 3. ožujka 1998. godine namjenski doznačila iznos od 100.000,00 KM za kupovinu stana prvotužitelju, a osporavanje dodjele stana uslijedilo je tek nakon zakonitog useljenja u sporni stan.

14. Presudom Vrhovnog suda broj 070-0-Rev-08-000352 od 23. travnja 2009. godine apelantova revizija je odbijena. U obrazloženju presude Vrhovni sud je naveo da je drugostupanjski sud odlučio o svim prizivnim prigovorima, te da je dao potpune, jasne i utemeljene razloge za svoju odluku. Naime, nižestupanjski sudovi su utvrdili da je rješenjem o dodjeli spornog stana prvotužitelju dodijeljen na korištenje sporni stan u koji su se prvotužitelj i drugotužitelj uselili 17. rujna 1999. godine, da su na ime zakupnine akontativno uplatili 500,00 KM, te da uredno plaćaju usluge centralnog grijanja i korištenja vode. Navedeno ukazuje da su se tužitelji na temelju valjanog pravnog akta uselili u sporni stan, da ga koriste, da do zaključenja ugovora o korištenju spornog stana nije došlo, jer je to sprečavao apelant, tako da su se, u smislu članka 11. Zakona o stambenim odnosima, stekli uvjeti za stjecanje stanarskog prava. U odnosu na protutužbeni zahtjev, Vrhovni sud je istaknuo da je neutemeljen ne samo zbog razloga koje su dali nižestupanjski sudovi nego i zato što je podnesen nepravovremeno (prigovor nepravovremenosti istican tijekom prvostupanjskog postupka). Naime, Zakonom o osnovnim pravima iz radnog odnosa koji je važio u to vrijeme i Zakonom o radu koji je na snazi propisani su rokovi u kojima zainteresirana strana može tražiti da se utvrdi da je pojedinačnim aktom povrijeđeno pravo, a pošto ni apelant ni neki njegov uposlenik to nisu tražili u rokovima propisanim navedenim

zakonom (protutužba podnesena 2003. godine, a rješenje o dodjeli spornog stana doneseno 1998. godine), to je protutužbeni zahtjev trebalo odbaciti. Osim toga, apelant rješenje o dodjeli spornog stana, koje je donijelo njegovo tijelo, nije stavio izvan snage iako je to mogao učiniti ako je smatrao da je nezakonito. U odnosu na apelantove navode da drugostupanjski sud temelji presudu na odluci Vlade TK, a taj dokaz nije proveden, Vrhovni sud je istaknuo da su utemeljeni, ali imajući u vidu da je pobijana odluka pravilna, to ovaj prigovor nije bitan.

IV. Apelacija

a) Navodi iz apelacije

15. Apelant je naveo da mu je pobijanim presudama povrijeđeno pravo na pravično suđenje iz članka II/3.(e) Ustava Bosne i Hercegovine i članka 6. stavak 1. Europske konvencije za zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda (u daljnjem tekstu: Europska konvencija) i pravo na imovinu iz članka II/3.(k) Ustava Bosne i Hercegovine i članka 1. Protokola broj 1 uz Europsku konvenciju. Apelant navodi da su sudovi proizvoljno primijenili materijalno pravo, odnosno da su presude nejasne i nerazumljive. Naime, prvotuzitelj i drugotuzitelj nisu mogli steći stanarsko pravo budući da je postupak proveden protivno odredbama članka 24. Zakona o stambenim odnosima, da je nesporno da tužitelji nisu zaključili ugovor o korištenju spornog stana u smislu članka 11. istog zakona, što predstavlja uvjet za zakonito useljenje i stjecanje stanarskog prava, a rješenje o dodjeli spornog stana, koje nije doneseno sukladno Zakonu o stambenim odnosima, ne može biti punovažna osnova za useljenje u sporni stan. Ovo tim prije što Kantonalni sud navodi da rješenje o dodjeli spornog stana ima samo deklaratorni karakter, a da je Vlada TK namjenski prenijela Ministarstvu pravde iznos od 100.000,00 KM za kupovinu stana prvotuzitelju, što nije utemeljeno, jer prvotuzitelj i drugotuzitelj nisu izveli dokaz uvidom u odluku Vlade TK, niti se zaključak o namjenskom prijenosu sredstava mogao izvući iz nekog drugog dokaza. Da je postojala namjera Vlade TK da osigura sredstva za nabavku spornog stana, sredstva bi bila planirana u proračunu Kantona, a postupak bi bio proveden putem stambenog povjerenstva. Apelant navodi da ni on, ni nitko od njegovih uposlenika nisu mogli u rokovima koji su navedeni u pobijanoj presudi tražiti u sudskom postupku da se utvrdi da je pojedinačnim aktom povrijeđeno pravo, odnosno da je akt nezakonit, kada je rješenje o dodjeli spornog stana donijelo nenadležno tijelo, pa nitko od uposlenih, a ni apelant nisu mogli znati da je rješenje o dodjeli spornog stana doneseno. Apelant je u obrazloženju apelacije spomenuo da mu je povrijeđeno pravo na nediskriminaciju iz članka II/4. Ustava Bosne i Hercegovine u svezi sa pravom na imovinu i pravom na pravično suđenje, te pravo iz čl. 13. i 17. Europske konvencije, ne obrazlažući pri tome povredu ovih prava.

b) **Odgovor na apelaciju**

16. Vrhovni sud je naveo da nisu utemeljeni apelantovi navodi, odnosno da u cijelosti ostaje pri razlozima danim u obrazloženju presude.

17. Kantonalni sud je istaknuo da je donio presudu uz pravilnu primjenu odgovarajućih propisa materijalnog prava i uz poštivanje apelantovih prava zagwarantiranih Ustavom Bosne i Hercegovine.

18. Općinski sud je naveo da apelant ponavlja prigovore koje je isticao tijekom postupka o kojim je već u prvostupanjskom postupku raspravljano. Postupak je proveden sukladno odredbama važećeg prava pri čemu nisu povrijeđene odredbe Europske konvencije, a apelant nije naveo nijednu konkretnu okolnost na temelju koje bi se moglo utvrđivati radi li se o kršenju prava navedenih u apelaciji.

V. **Relevantni propisi**

19. **Zakon o stambenim odnosima** („Službeni list SRBiH” br. 14/84, 12/87 i 36/89, te „Službene novine FBiH” br. 11/98 i 19/99) u relevantnom dijelu glasi:

Član 11.

Stanarsko pravo građanin stiče danom zakonitog useljenja u stan.

Zakonitim useljenjem u stan smatra se useljenje izvršeno na osnovu ugovora o korištenju stana zaključenog na osnovu odgovarajućeg akta ili drugog akta utvrđenog ovim zakonom, koji predstavlja punovažan osnov za useljenje u stan.

[...]

Sticanje stanarskog prava koje je u suprotnosti s odredbama ovog zakona ne proizvodi pravno dejstvo.

Član 24.

Davalac stana na korištenje dodjeljuje stan na korištenje u skladu sa opštim aktom.

Opštim aktom utvrđuju se kriteriji za dodjelu stana na korištenje, kao i druga pitanja koja se odnose na rješavanje stambenih potreba radnika.

Prilikom utvrđivanja kriterija i mjerila iz prethodnog stava uzima se u obzir stambena situacija radnika, radni staž, radni doprinos, broj članova porodičnog domaćinstva, kao i druge okolnosti koje su od značaja za rješavanje stambenih potreba radnika.

Opštim aktom iz stava 1. ovog člana utvrđuju se uslovi i način dodjele stanova radnicima koji vrše značajne poslove i zadatke i radnicima koji u procesu proizvodnje, odnosno

rada u preduzećima i drugim pravnim licima i zadacima predstavljaju deficitaran kadar (kadrovski stanovi) ako zakonom nije drugačije određeno.

Član 28.

Ako jedna ugovorna strana neće da zaključi ugovor o korištenju stana u roku od 30 dana od dana useljenja u stan, odnosno ako jedna od ugovornih strana u slučajevima iz čl. 21. 22., 32. stav 1. i člana 33. st. 3. i 4. ovog zakona neće da zaključi ugovor o korištenju stana u roku od 30 dana od podnesenog traženja, stambeni organ na zahtjev jedne od ugovornih strana donosi rješenje koje zamjenjuje ugovor o korištenju stana dok taj ugovor ne bude zaključen po odredbama ovog zakona.

20. Zakon o prodaji stanova na kojima postoji stanarsko pravo („Službene novine Federacije BiH” br. 27/97, 11/98, 22/99, 27/99, 7/00, 32/01 i 61/01, 15/02 i 54/04) u relevantnom dijelu glasi:

Članak 7.

Svaki nositelj stanarskog prava, izuzev u slučaju iz članka 5. ovog zakona, može istaći zahtjev za kupovinu stana u pismenom obliku nositelju prava raspolaganja na stanu (u daljem tekstu: prodavatelj), a prodavatelj ga je dužan prodati.

Zahtjev iz stavka 1. ovog članka podnosi se u roku od jedne godine od dana primjene ovog zakona, a ugovor o kupoprodaji stana (u daljem tekstu: ugovor) mora se zaključiti u roku od tri mjeseca od dana podnošenja zahtjeva za kupnju stana.

Ako prodavatelj na zahtjev nositelja stanarskog prava koji želi kupiti stan ne sklopi ugovor u roku iz stavka 2. ovog članka, kupac ima pravo pokrenuti sudski postupak. Presuda u cijelosti nadomješta ugovor.

Iznimno, rok za sklapanje ugovora za stan za koji u vrijeme određeno za podnošenje zahtjeva za kupnju stana nisu određene sve činjenice bitne za prodaju stana, počinje teći od dana kada se ove činjenice utvrde. Činjenice bitne za kupoprodaju stana ocjenjuju se u vrijeme sklapanja ugovora.

21. Zakon o parničnom postupku („Službene novine Federacije BiH” br. 53/03, 73/05 i 53/06) u relevantnom dijelu glasi:

Članak 2.

U parničnom postupku sud odlučuje u granicama zahtjeva koji su stavljeni u postupku.

[...].

22. **Zakon o obveznim odnosima** („Službeni list SFRJ” br. 29/78, 39/85 i 57/89, te „Službeni list RBiH” br. 2/92, 13/93 i 13/94) u relevantnom dijelu glasi:

Član 103.

(1) Ugovor koji je protivan prinudnim propisima, javnom poretku ili dobrim običajima ništav je ako cilj povrijeđenog pravila ne upućuje na neku drugu sankciju ili ako zakon u određenom slučaju ne propisuje šta drugo.

[...].

Član 110.

Pravo na isticanje ništavosti ne gasi se.

Član 112.

Ugovorna strana u čijem je interesu rušljivost ustanovljena može tražiti da se ugovor poništi.

[...].

Član 117.

[...].

To pravo u svakom slučaju prestaje istekom roka od tri godine od dana zaključenja ugovora.

23. **Zakon o osnovnim pravima iz radnog odnosa** („Službeni list SFRJ” br. 60/89 i 42/90, te „Službeni list RBiH” br. 2/92, 21/92, 13/94, 20/95 i 21/95) u relevantnom dijelu glasi:

Član 83.

Zaposlenik koji nije zadovoljan konačnom odlukom nadležnog organa u organizaciji ili ako taj organ ne donese odluku u roku od 30 dana od dana podnošenja zahtjeva, odnosno prigovora, ima pravo da u narednom roku od 15 dana traži zaštitu svojih prava pred nadležnim sudom.

[...].

24. **Zakon o radu** („Službene novine Federacije BiH” br. 43/99, 32/00 i 29/03) u relevantnom dijelu glasi:

Članak 103.

Uposlenik koji smatra da mu je poslodavac povrijedio neko pravo iz radnog odnosa, može u roku od 15 dana od dana dostave odluke kojom je povrijeđeno njegovo pravo, odnosno

od dana saznanja za povredu prava, zahtijevati od poslodavca ostvarivanje tog prava. Ako poslodavac u roku od 15 dana od dana dostavljanja zahtjeva uposlenika iz stavka 1. ovog članka ne udovolji tom zahtjevu, uposlenik može u daljem roku od 15 dana tražiti zaštitu povrijeđenog prava pred nadležnim sudom.

[...].

Članak 106.

Apsolutna zastara potraživanja iz radnog odnosa nastupa za tri godine od dana nastanka potraživanja, ako zakonom nije drugačije određeno.

VI. Dopustivost

25. Sukladno članku VI/3.(b) Ustava Bosne i Hercegovine, Ustavni sud, također, ima apelacijsku nadležnost u pitanjima koja su sadržana u ovom ustavu kada ona postanu predmetom spora zbog presude bilo kojeg suda u Bosni i Hercegovini.

26. Sukladno članku 16. stavak 1. Pravila Ustavnog suda, Ustavni sud može razmatrati apelaciju samo ako su protiv presude, odnosno odluke koja se njome pobija, iscrpljeni svi učinkoviti pravni lijekovi mogući prema zakonu i ako se podnese u roku od 60 dana od dana kada je podnositelj apelacije primio odluku o posljednjem učinkovitom pravnom lijeku kojeg je koristio.

27. Sukladno članku 16. stavak 4. točka 9. Pravila Ustavnog suda, apelacija nije dopustiva i ako postoji neki od sljedećih slučajeva: 9. *apelacija je ratione materiae inkompatibilna sa Ustavom.*

a) Dopustivost u odnosu na prava iz čl. 13. i 17. Europske konvencije

28. Vežano za povredu prava iz čl. 13. i 17. Europske konvencije, Ustavni sud zapaža da je apelant tijelo javne vlasti, te da ne uživa zaštitu prava zagantiranih odredbama Europske konvencije i njezinih protokola koji reguliraju odnos javne vlasti i pojedinaca i pružaju pojedincima zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda u odnosu sa javnom vlašću. Navedeno stajalište Ustavni sud je usvojio u više svojih odluka (vidi, Ustavni sud, Odluka o dopustivosti broj AP 3044/07 od 16. srpnja 2009. godine, objavljena na www.ustavnisud.ba), tako da se apelantovi navodi o povredi prava iz čl. 13. i 17. Europske konvencije moraju odbaciti kao *ratione materiae* inkompatibilni sa Ustavom Bosne i Hercegovine.

29. Imajući u vidu odredbu članka 16. stavak 4. točka 9. Pravila Ustavnog suda prema kojoj će se apelacija odbaciti kao nedopuštena ukoliko je *ratione materiae* inkompatibilna sa Ustavom Bosne i Hercegovine, Ustavni sud je odlučio kao u dispozitivu ove odluke.

b) Dopustivost u odnosu na ostala prava

30. U konkretnom slučaju predmet osporavanja apelacijom je Presuda Vrhovnog suda broj 070-0-Rev-08-000352 od 23. travnja 2009. godine protiv koje nema drugih učinkovitih pravnih lijekova mogućih prema zakonu. Potom, osporenu presudu apelant je primio 18. svibnja 2009. godine, a apelacija je podnesena 16. srpnja 2009. godine, tj. u roku od 60 dana, kako je propisano člankom 16. stavak 1. Pravila Ustavnog suda. Konačno, apelacija ispunjava i uvjete iz članka 16. st. 2. i 4. Pravila Ustavnog suda, jer nije očito (*prima facie*) neutemeljena, niti postoji neki drugi formalni razlog zbog kojeg apelacija nije dopustiva.

31. Imajući u vidu odredbe članka VI/3.(b) Ustava Bosne i Hercegovine, članka 16. st. 1, 2. i 4. Pravila Ustavnog suda, Ustavni sud je utvrdio da predmetna apelacija ispunjava uvjete u pogledu dopustivosti.

VII. Meritum

32. Apelant navodi da mu je pobijanim presudama povrijeđeno pravo na pravično suđenje iz članka II/3.(e) Ustava Bosne i Hercegovine i članka 6. stavak 1. Europske konvencije i pravo na imovinu iz članka II/3.(k) Ustava Bosne i Hercegovine i članka 1. Protokola broj 1 uz Europsku konvenciju. Apelant ističe i da mu je povrijeđeno pravo na nediskriminaciju iz članka II/4. Ustava Bosne i Hercegovine u svezi sa pravom na pravično suđenje i pravom na imovinu.

Pravo na pravično suđenje

Članak II/3.(e) Ustava Bosne i Hercegovine:

Sve osobe na teritoriju Bosne i Hercegovine uživaju ljudska prava i temeljne slobode iz ovog članka, stavak 2, što uključuje:

e) Pravo na pravično saslušanje u građanskim i krivičnim stvarima i druga prava vezana za krivične postupke.

Članak 6. stavak 1. Europske konvencije u relevantnom dijelu glasi:

1. Prilikom utvrđivanja građanskih prava i obveza ili osnovanosti bilo kakve krivične optužbe protiv njega, svako ima pravo na pravičnu i javnu raspravu u razumnom roku pred neovisnim i nepristranim, zakonom ustanovljenim sudom. (...).

33. Obzirom na to da je apelant nositelj javne vlasti, Ustavni sud ponovno podsjeća da apelant ne uživa zaštitu prava zagaraniranih odredbama Europske konvencije i njezinih protokola, koji reguliraju odnos javne vlasti i pojedinaca i pružaju pojedincima zaštitu

ljudskih prava i temeljnih sloboda u odnosu sa javnom vlašću. Međutim, Ustavni sud se poziva na svoje stajalište ustanovljeno u Odluci broj AP 39/03 od 27. veljače 2004. godine (vidi, Ustavni sud, odluka o dopustivosti i meritumu, „Službeni glasnik Bosne i Hercegovine” broj 19/04) u kojoj je zaključeno da Europska konvencija pruža minimum zaštite u pogledu ljudskih prava i temeljnih sloboda, dok Ustav Bosne i Hercegovine daje širu zaštitu, te da, prema članku VI/3.(b) Ustava Bosne i Hercegovine, svatko tko je bio stranka u određenom postupku i tko ima presudu bilo kojeg suda za koju smatra da su mu njome povrijeđena prava može podnijeti apelaciju Ustavnom sudu. U citiranoj odluci je, pored navedenog, zaključeno da državna tijela i javna vlast kao sudionici sudskih postupaka uživaju garancije prava na pravičan postupak i prava na imovinu iz članka II/3.(e) i (k) Ustava Bosne i Hercegovine.

34. Apelant smatra da su odluke redovitih sudova nezakonite, jer prvotuzilatelj i drugotuzilatelj nisu mogli steći stanarsko pravo, budući da je postupak proveden protivno odredbama članka 24. Zakona o stambenim odnosima, odnosno da rješenje o dodjeli spornog stana nije doneseno sukladno Zakonu o stambenim odnosima tako da ne može biti punovažan temelj za useljenje u sporni stan.

35. U svezi sa navedenim, Ustavni sud, prije svega, ukazuje da, prema praksi Europskog suda i Ustavnog suda, zadatak ovih sudova nije da preispituju zaključke redovitih sudova u pogledu činjeničnog stanja i primjene materijalnog prava (vidi, Europski sud, *Pronina protiv Rusije*, odluka o dopustivosti od 30. lipnja 2005. godine, aplikacija broj 65167/01). Naime, Ustavni sud nije nadležan supstituirati redovite sudove u procjeni činjenica i dokaza, već je općenito zadatak redovitih sudova da ocijene činjenice i dokaze koje su izveli (vidi, Europski sud, *Thomas protiv Ujedinjenog Kraljevstva*, presuda od 10. svibnja 2005. godine, aplikacija broj 19354/02). Zadatak Ustavnog suda je da ispita je li eventualno došlo do povrede ili zanemarivanja ustavnih prava (pravo na pravično suđenje, pravo na pristup sudu, pravo na učinkovit pravni lijek i dr.), te je li primjena zakona bila, eventualno, proizvoljna ili diskriminacijska. Ustavni sud podsjeća i na praksu Europskog suda za ljudska prava iz koje proizlazi, također, da su domaći sudovi dužni obrazložiti svoje presude pri čemu ne moraju dati detaljne odgovore na svaki navod, ali ako je podnesak suštinski važan za ishod predmeta, sud se u tome slučaju u svojoj presudi mora njime posebno pozabaviti. Dakle, sudska odluka mora imati razloge na kojima je utemeljena i mora imati obrazloženje pogotovu na podnesak koji je suštinski važan za ishod spora.

36. Ustavni sud podsjeća da iz činjeničnog stanja slijedi da se ugovorom o udruživanju sredstava radi financiranja izgradnje jednog stana izvođač obvezao predati Ministarstvu pravde kao investitoru jedan stan, te da je na temelju rješenja o dodjeli spornog stana Ministarstva pravde prvotuzilatelju dodijeljen sporni stan. Na temelju ugovora o predaji u

posjed spornog stana, prvotuzitelj i drugotuzelj su se uselili u sporni stan, prvotuzitelj je prijavljen kao korisnik centralnog grijanja od 1. prosinca 1999. godine, odnosno korisnik vode od 31. prosinca 2000. godine, i na ime zakupnine uplatio je 500,00 KM. Pošto do zaključenja ugovora o korištenju spornog stana, odnosno kupoprodajnog ugovora, nije došlo, prvotuzitelj i drugotuzitelj tijekom 2000. godine su, u smislu članka 7. Zakona o prodaji stanova, podnijeli tužbu radi utvrđenja stanarskog prava i otkupa spornog stana. Tijekom 2003. godine i apelant je podnio tužbu protiv prvotuzitelja i drugotuzitelja radi utvrđivanja ništavosti rješenja o dodjeli spornog stana i iseljenja. Nakon spajanja postupaka redoviti sudovi usvojili su tužbeni zahtjev prvotuzitelja i drugotuzitelja, a odbili apelantov protutužbeni zahtjev. Razloge za navedeno obrazložili su na sljedeći način: Rješenjem o dodjeli spornog stana, koje nije osporeno, prvotuzitelju je dodijeljen na korištenje sporni stan u koji se on zajedno sa drugotuziteljem uselio 17. rujna 1999. godine, što ukazuje da su se oni, na temelju valjanog pravnog akta, uselili u sporni stan, da ga koriste, da do zaključenja ugovora o korištenju spornog stana nije došlo, jer je to sprečavao apelant, tako da su se, u smislu članka 11. Zakona o stambenim odnosima, stekli uvjeti za stjecanje stanarskog prava. Budući da odredbe članka 7. Zakona o prodaji stanova propisuju da nositelj stanarskog prava može istaknuti zahtjev za prodaju stana, a prodavatelj ga je dužan prodati, da se ugovor mora zaključiti u roku od tri mjeseca od podnošenja zahtjeva, te da u suprotnom nositelj stanarskog prava navedeno može tražiti sudskim putem, to je udovoljeno tužbenom zahtjevu.

37. Prije daljnje analize Ustavni sud će podsjetiti na svoju praksu vezanu za predmetnu situaciju. U Odluci o dopustivosti broj *AP 461/08* od 13. svibnja 2010. godine (dostupna na web-stranici Ustavnog suda www.ustavisud.ba) Ustavni sud je odbacio kao očito (*prima facie*) neutemeljenu apelaciju podnesenu protiv presude Vrhovnog suda od 20. studenog 2007. godine kojom je Vrhovni sud preinačio presude nižestupanijskih sudova. Razlog za navedeno Vrhovni sud je vidio u tome što se tužitelj zakonito uselio u predmetni stan i stanovanjem u njemu, na temelju rješenja koje je pravomoćno i koje apelant nije poništio, i pored činjenice da nije zaključio ugovor o korištenju stana, stekao je stanarsko pravo na predmetnom stanu (u postupku apelant je osporavao zakonitost rješenja o dodjeli stana, zato što je, navodno, postupak proveden suprotno procedurama i zato što ga je donijela pravna osoba koja je brisana iz sudskog registra). U Odluci o dopustivosti broj *AP 2433/06* od 14. srpnja 2008. godine (dostupna na web-stranici Ustavnog suda www.ustavisud.ba) Ustavni sud je odbacio kao očito (*prima facie*) neutemeljenu apelaciju podnesenu protiv presude Vrhovnog suda od 30. svibnja 2006. godine kojom je Vrhovni sud preinačio presude nižestupanijskih sudova. Razlog za navedeno Vrhovni sud je vidio u tome što se tužitelj sa svojom obitelji uselio u sporni stan na temelju rješenja - odluke o dodjeli tog spornog stana na trajno korištenje i što se smatra zakonitim useljenjem, jer je

taj akt punovažan i ispunjava uvjete zakonitosti, osiguravajući time tužitelju pravo trajnog korištenja stana koje, ustvari, predstavlja stanarsko pravo (u postupku apelant je osporavao tužbeni zahtjev, jer je tvrdio da je objekt u kojem se stan nalazi bespravno sagrađen). Iz obrazloženja Odluke o dopustivosti i meritumu broj AP 958/07 od 9. svibnja 2007. godine (dostupna na web-stranici Ustavnog suda www.ustavnisud.ba) slijedi: „Kantonalni sud je u obrazloženju svoje presude naveo da se u konkretnom slučaju nisu stekli uvjeti iz članka 11. Zakona o stambenim odnosima, odnosno da je apelantov tužbeni zahtjev neutemeljen samim tim što apelant nije zaključio ugovor o korištenju predmetnog stana, odnosno da ne može steći status nositelja stanarskog prava, jer se nije zakonito uselio u predmetni stan prema članku 11. Zakona o stambenim odnosima. Ustavni sud smatra obrazloženje drugostupanjske presude nelogičnim i kontradiktornim, jer da je apelant imao zaključen ugovor o korištenju predmetnog stana, status nositelja stanarskog prava bi stekao prema sili zakona, pa kako osnovano ukazuje apelant u svojoj apelaciji, ne bi ni imao pravni interes da svoj status utvrđuje u sudskom postupku.”

38. Vezano za apelantov protutužbeni zahtjev, iz obrazloženja redovitih sudova slijedi da je točno da je prvotužitelju sporni stan dodijeljen bez odgovarajuće zakonske procedure predviđene u članku 24. Zakona o stambenim odnosima, prema kojoj se stan dodjeljuje na korištenje sukladno općem aktu kojim se utvrđuju kriteriji za dodjelu stana. Međutim, samo zbog navedenog, rješenje o dodjeli spornog stana nije apsolutno ništavo, budući da to niti jedan zakonski propis ne predviđa, pa niti odredbe čl. 103. do čl. 111. ZOO koje se odnose na ništavost ugovora kao dvostranih pravnih poslova, što ovdje nije slučaj. Točno je da je odlukom Vlade TK bilo utemeljeno Povjerenstvo za stambena pitanja, a da je rješenje o dodjeli spornog stana potpisao zamjenik ministra pravde. Međutim, ni navedeno nije propisano kao razlog za apsolutnu ništavost rješenja o dodjeli spornog stana kao jednostranog akta. Osim toga, protutužbenim zahtjevom apelant nije obuhvatio ugovor o kupnji spornog stana, koji je, ustvari, temelj za donošenje rješenja o dodjeli spornog stana. Pošto protutužbeni zahtjev nije usmjeren na poništenje rješenja o dodjeli spornog stana, nego na utvrđivanje ništavosti, to sud, poštujući odredbe članka 2. Zakona o parničnom postupku, ne može ispitivati ima li osnove za njegovo poništenje. Pored navedenog, protutužbeni zahtjev nije ni pravovremen, jer su Zakonom o osnovnim pravima iz radnog odnosa, koji je važio u to vrijeme, i Zakonom o radu, koji je na snazi, propisani rokovi u kojima zainteresirana strana može tražiti da se utvrdi da je pojedinačnim aktom povrijeđeno pravo, a pošto niti apelant niti neki njegov uposlenik to nisu tražili u rokovima propisanim navedenim zakonima (protutužba je podnesena 2003. godine, a rješenje o dodjeli spornog stana doneseno je 1998. godine), to je protutužbeni zahtjev trebalo odbaciti. Osim toga, apelant rješenje o dodjeli spornog stana, koje je donijelo njegovo tijelo, nije stavio izvan snage iako je to mogao učiniti ako je smatrao da je nezakonito. U odnosu na tužbeni

zahtjev, iz obrazloženja redovitih sudova slijedi da je rješenjem o dodjeli spornog stana prvotuzitelju dodijeljen na korištenje sporni stan u koji su se prvotuzitelj i drugotuzitelj uselili 17. rujna 1999. godine, da uredno plaćaju usluge centralnog grijanja i korištenja vode, te da su na ime zakupnine akontativno uplatili 500,00 KM. Tužitelji su se na temelju valjanog pravnog akta uselili u sporni stan, koriste ga, a da do zaključenja ugovora o korištenju spornog stana nije došlo, jer je to sprečavao apelant, tako da su se, u smislu članka 11. Zakona o stambenim odnosima, stekli uvjeti za stjecanje stanarskog prava.

39. Ustavni sud smatra da odredbe članka 11. Zakona o stambenim odnosima, između ostalog, propisuju: *Zakonitim useljenjem u stan smatra se useljenje izvršeno na temelju ugovora o korištenju stana zaključenog na temelju odgovarajućeg akta ili drugog akta utvrđenog ovim zakonom, koji predstavlja punovažan osnov za useljenje u stan, te da odredbe članka 24. istog zakona propisuju: Davatelj stana na korištenje dodjeljuje stan na korištenje sukladno općem aktu. Općim aktom utvrđuju se kriteriji za dodjelu stana na korištenje, kao i druga pitanja koja se odnose na rješavanje stambenih potreba radnika. Prilikom utvrđivanja kriterija i mjerila iz prethodnog stavka uzima se u obzir stambena situacija radnika, radni staž, radni doprinos, broj članova obiteljskog kućanstva, kao i druge okolnosti koje su od značaja za rješavanje stambenih potreba radnika. Općim aktom iz stavka 1. ovog članka utvrđuju se uvjeti i način dodjele stanova radnicima koji vrše značajne poslove i zadatke i radnicima koji u procesu proizvodnje, odnosno rada u poduzećima i drugim pravnim osobama i zadacima predstavljaju deficitaran kadar (kadrovski stanovi) ako zakonom nije drugačije određeno. Dalje, odredbe članka 7. Zakona o prodaji stanova, između ostalog, propisuju: Zahtjev iz stavka 1. ovog članka podnosi se u roku od jedne godine od dana primjene ovog zakona, a ugovor o kupoprodaji stana (u daljem tekstu: ugovor) mora se zaključiti u roku od tri mjeseca od dana podnošenja zahtjeva za kupnju stana. Ako prodavatelj na zahtjev nositelja stanarskog prava koji želi kupiti stan ne sklopi ugovor u roku iz stavka 2. ovog članka, kupac ima pravo pokrenuti sudski postupak. Presuda u cijelosti nadomješta ugovor.*

40. Ustavni sud smatra da citirane odredbe članka 11. Zakona o stambenim odnosima propisuju mogućnost stjecanja stanarskog prava na temelju ugovora o korištenju stana, ili drugog akta koji je punovažna osnova za useljenje, da odredbe članka 7. Zakona o prodaji propisuju obvezu prodaje stana nositelju stanarskog prava, odnosno mogućnost da se navedeno traži sudskim putem, te da odredbe članka 24. Zakona o stambenim odnosima propisuju da se stan dodjeljuje sukladno općem aktu koji propisuje uvjete, način dodjele i dr. U konkretnom slučaju iz obrazloženja redovitih sudova slijedi da je nedvojbeno da je na temelju rješenja o dodjeli spornog stana Ministarstva pravde prvotuzitelju dodijeljen sporni stan, koje je pravomoćno i koje apelant nikada nije stavio izvan snage

(tek nakon što su prvostužitelj i drugotužitelj podnijeli tužbeni zahtjev, apelant je 2003. godine protutužbenim zahtjevom tražio utvrđenje ništavosti rješenja) i u koji su se uselili prvotužitelj i drugotužitelj na temelju ugovora o predaji u posjed spornog stana, da je prvotužitelj prijavljen kao korisnik centralnog grijanja i vode, te da je platio zakupninu, što ukazuje da je ispunjavao obveze vezane za korištenje spornog stana kao da ima ugovor o korištenju spornog stana. S tim u svezi, Ustavni sud ne smatra da je proizvoljna ocjena redovitih sudova da su prvotužitelj i drugotužitelj stekli stanarsko pravo u smislu članka 11. Zakona o stambenim odnosima. Osim toga, Ustavni sud uočava da se prvotužitelj obraćao i stambenom tijelu u smislu članka 28. istoga zakona radi zaključenja ugovora o korištenju stana, ali da stambeno tijelo nije postupilo u smislu navedene odredbe, tj. nije donijelo rješenje kojim bi zamijenilo ugovor o korištenju stana dok taj ugovor ne bude zaključen. Dalje, nedvojbeno je i to da se prvotužitelj obraćao zahtjevom za otkup stan, te kada do zaključenja ugovora nije došlo, da su prvotužitelj i drugotužitelj upravo koristili mogućnost iz članka 7. Zakona o prodaji stanova, odnosno da su navedeno tijekom 2000. godine tražili pred redovitim sudovima. U odnosu na protutužbeni zahtjev, Ustavni sud, također, smatra da je obrazloženje redovitih sudova jasno i argumentirano. Naime, redoviti sudovi nisu sporili da je postupak dodjele stana proveden suprotno odredbama članka 24. Zakona o stambenim odnosima, prema kojim se stan dodjeljuje na korištenje sukladno općem aktu kojim se utvrđuju kriteriji za dodjelu stana. Međutim, protutužbeni zahtjev je postavljen na utvrđivanje ništavosti rješenja o dodjeli spornog stana, tj. apelant nije obuhvatio ugovor o kupnji spornog stana, koji je, ustvari, temelj za donošenje rješenja o dodjeli spornog stana. Osim toga, iako je bilo utemeljeno Povjerenstvo za stambena pitanja, rješenje o dodjeli spornog stana potpisao je zamjenik ministra pravde. Međutim, ni navedeno nije propisano kao razlog za apsolutnu ništavost rješenja o dodjeli spornog stana kao jednostranog akta. Pošto je protutužbeni zahtjev usmjeren na ništavost, a ne poništenje, i to rješenja o dodjeli spornog stana, a pošto nije bilo zakonskog utemeljenja da se rješenje proglasi ništavim, nije bilo mogućnosti da se, u smislu članka 103. ZOO, udovolji protutužbenom zahtjevu. Vezano za apelantove navode da nije utemeljeno pozivanje Kantonalnog suda da je Vlada TK namjenski prenijela Ministarstvu pravde iznos od 100.000,00 KM za kupovinu stana prvotužitelju, jer prvotužitelj i drugotužitelj nisu izveli dokaz uvidom u odluku Vlade TK, niti se zaključak o namjenskom prijenosu sredstava mogao izvući iz nekog drugog dokaza, Ustavni sud ukazuje na obrazloženje Vrhovnog suda iz kojeg slijedi da su ovi navodi utemeljeni, ali, imajući u vidu da je pobijana odluka pravilna, to ovaj prigovor nije bitan. Dakle, radilo se o prigovoru na odluku Kantonalnog suda koji je potvrdio odluku prvostupanskog suda koji niti je temeljio odluku na tom dokazu, niti je izvodio navedeni dokaz. U ovom dijelu Ustavni sud posebice ukazuje na argumentirano stajalište iz obrazloženja presude Vrhovnog suda iz kojeg slijedi da je tužbu u ovom dijelu trebalo

odbaciti zbog proteka rokova propisanih ranijim Zakonom o osnovnim pravima iz radnog odnosa, odnosno važećim Zakonom o radu. Apelantovo ukazivanje da ni on, ni njegovi uposlenici nisu znali da je rješenje o dodjeli spornog stana doneseno, Ustavni sud ne može prihvatiti zato što iz utvrđenog činjeničnog stanja slijedi da je prije podnošenja tužbenog zahtjeva, dakle u tijeku i prije 2000. godine, vršena prepiska u svezi sa spornim stanom između prvotužitelja, Javnog stambenog poduzeća Tuzla, te Vlade TK. Također, Ustavni sud smatra i da je argumentirano stajalište Vrhovnog suda da je apelant mogao staviti izvan snage rješenje o dodjeli spornog stana ako je smatrao da je nezakonito.

41. Imajući u vidu navedeno, a u smislu prethodno navedenog načela, Ustavni sud ne može konstatirati da je u konkretnom slučaju primjena zakona bila proizvoljna, odnosno ne može ustanoviti da je izostalo obrazloženje redovitih sudova glede suštinskog pitanja u ovom sporu. S tim u svezi, Ustavni sud smatra da osporenim presudama nije povrijeđeno apelantovo pravo na pravično suđenje.

42. Ustavni sud zaključuje da nije povrijeđeno apelantovo pravo na pravično suđenje iz članka II/3.(e) Ustava Bosne i Hercegovine.

Ostali navodi

43. Apelant se, također, žali da mu je osporenim odlukama povrijeđeno pravo na imovinu iz članka II/3.(k) Ustava Bosne i Hercegovine. Apelant posebice ne obrazlaže kršenje ovog prava, već svoje navode temelji na pogrešnoj primjeni materijalnog prava. Međutim, Ustavni sud je, razmatrajući ove navode u okviru navoda o povredi članka II/3.(e) Ustava Bosne i Hercegovine, već zaključio da su ti navodi neutemeljeni. Stoga, Ustavni sud smatra da nema ništa što u konkretnom slučaju ukazuje na to da je povrijeđeno apelantovo pravo na imovinu iz članka II/3.(k) Ustava Bosne i Hercegovine, odnosno zaključuje da su i ovi apelantovi navodi neutemeljeni.

44. U odnosu na povredu prava na nediskriminaciju iz članka II/4. u svezi sa člankom II/3.(e) i člankom II/3.(k) Ustava Bosne i Hercegovine, Ustavni sud zapaža da diskriminacija postoji ako rezultira različitim tretmanom pojedinaca u sličnim pozicijama i ako taj tretman nema objektivnog ili razumnog opravdanja. Međutim, u konkretnom slučaju apelant, osim pozivanja na povredu ovog prava, nije dostavio dokaze i iznio bilo kakve činjenice koje bi ukazivale da je u identičnoj situaciji drugačije tretiran u odnosu na druge osobe. Stoga, Ustavni sud zaključuje da su i ovi apelantovi navodi, također, neutemeljeni.

VIII. Zaključak

45. Ne postoji povreda prava na pravično suđenje iz članka II/3.(e) Ustava Bosne i Hercegovine i prava na imovinu iz članka II/3.(k) Ustava Bosne i Hercegovine u situaciji kada nije utvrđena proizvoljna primjena Zakona o stambenim odnosima i Zakona o prodaji stanova na temelju kojih su redoviti sudovi usvojili tužbeni zahtjev prvotuzitelja i drugotuzitelja, odnosno odbili apelantov protutužbeni zahtjev kada nisu postojali zakonski uvjeti da se utvrdi ništavost rješenja o dodjeli spornog stana, te kada nije izostalo obrazloženje redovitih sudova glede suštinskog pitanja u ovom sporu. Također, ne postoji povreda prava na nediskriminaciju iz članka II/4. Ustava Bosne i Hercegovine u svezi sa člankom II/3.(e) i (k) Ustava Bosne i Hercegovine.

46. U odnosu na povredu prava iz čl. 13. i 17. Europske konvencije, apelacija je *ratione materiae* inkompatibilna sa Ustavom Bosne i Hercegovine.

47. Na temelju članka 16. stavak 4. točka 9. i članka 61. st. 1. i 3. Pravila Ustavnog suda, Ustavni sud je odlučio kao u dispozitivu ove odluke.

48. Prema članku VI/5. Ustava Bosne i Hercegovine, odluke Ustavnog suda su konačne i obvezujuće.

Predsjednica
Ustavnog suda Bosne i Hercegovine
Valerija Galić

Predmet broj AP 2731/09

**ODLUKA O
DOPUSTIVOSTI I
MERITUMU**

Apelacija Dušana Slavnića podnesena
protiv Presude Vrhovnog suda Repu-
blike Srpske broj 118-0-Rev-07-000
620 od 9. jula 2009. godine

Odluka od 13. novembra 2012. godine

Ustavni sud Bosne i Hercegovine u Vijeću od pet sudija, u predmetu broj **AP 2731/09**, rješavajući apelaciju **Dušana Slavnića**, na osnovu člana VI/3.b) Ustava Bosne i Hercegovine, člana 59. stav 2. alineja 2. i člana 61. st. 1. i 3. Pravila Ustavnog suda Bosne i Hercegovine („Službeni glasnik Bosne i Hercegovine” br. 60/05, 64/08 i 51/09), u sastavu:

Valerija Galić, predsjednica

Miodrag Simović, potpredsjednik

Seada Palavrić, potpredsjednica

Mirsad Ćeman, sudija

Zlatko M. Knežević, sudija

na sjednici održanoj 13. novembra 2012. godine donio je

ODLUKU O DOPUSTIVOSTI I MERITUMU

Odbija se kao neosnovana apelacija Dušana Slavnića podnesena protiv Presude Vrhovnog suda Republike Srpske broj 118-0-Rev-07-000 620 od 9. jula 2009. godine.

Odluku objaviti u „Službenom glasniku Bosne i Hercegovine”, „Službenim novinama Federacije Bosne i Hercegovine”, „Službenom glasniku Republike Srpske” i u „Službenom glasniku Distrikta Brčko Bosne i Hercegovine”.

Obrazloženje

I. Uvod

1. Dušan Slavnić (u daljnjem tekstu: apelant) iz Banje Luke, koga zastupa Vesna Rujević, advokat iz Banje Luke, podnio je 26. augusta 2009. godine apelaciju Ustavnom sudu Bosne i Hercegovine (u daljnjem tekstu: Ustavni sud) protiv Presude Vrhovnog suda Republike Srpske (u daljnjem tekstu: Vrhovni sud) broj 118-0-Rev-07-000 620 od 9. jula 2009. godine.

II. Postupak pred Ustavnim sudom

2. Na osnovu člana 22. stav 1. Pravila Ustavnog suda, od Vrhovnog suda, Okružnog suda u Banjoj Luci (u daljnjem tekstu: Okružni sud), Osnovnog suda u Banjoj Luci (u daljnjem tekstu: Osnovni sud) i „Incel-Holdinga” a.d. Banja Luka zatraženo je 29. januara 2010. godine da dostave odgovore na apelaciju.

3. Vrhovni sud i „Incel-Holding” a.d. Banja Luka su 10. februara 2010. godine dostavili svoje odgovore na apelaciju Ustavnom sudu, dok je Okružni sud to učinio 17. februara 2010. godine, a Osnovni sud 15. marta 2010. godine.

4. Na osnovu člana 26. stav 2. Pravila Ustavnog suda, odgovor na apelaciju dostavljen je apelantu 24. marta 2010. godine.

III. Činjenično stanje

5. Činjenice predmeta koje proizlaze iz apelantovih navoda i dokumenata predloženih Ustavnom sudu mogu se sumirati na sljedeći način:

6. Presudom Osnovnog suda broj RS 23/94 od 10. februara 2004. godine odbijen je u cijelosti kao neosnovan apelantov tužbeni zahtjev od 22. novembra 1993. godine kojim je tražio da sud obaveže „Incel-Holding” a.d. Banja Luka (u daljnjem tekstu: tuženi) da mu na ime naknade nematerijalne štete, zbog pogoršanja zdravstvenog stanja – profesionalnog oboljenja, po osnovu duševnih bolova (umanjenja životne aktivnosti, pretrpljenog bola i pretrpljenog straha) isplati ukupan iznos od 18.000,00 KM, kao i da mu tuženi naknadi troškove parničnog postupka. U obrazloženju presude sud je naveo da je, polazeći od sadržaja Odluke Osnovnog suda udruženog rada Banja Luka broj RS-III-5/89 od 26. marta 1992. godine (kojom je apelantu dosuđena naknada štete) i ocjenjujući nalaz vještaka, neuropsihijatra dr. Slobodana Stankovića od 4. aprila 1994. godine, zaključio da apelant nije dokazao da je, nakon okončanja postupka čiji je rezultat navedena odluka, došlo do pogoršanja njegovog zdravstvenog stanja. Također, sud je istakao da pitanje da li je došlo do pogoršanja apelantovog zdravstvenog stanja nije „stvar sudskog vještaka”, već da se radi o pravnom pitanju koje spada u zadatak suda. S obzirom na navedeno, odlučeno je kao u dispozitivu presude.

7. Presudom Okružnog suda broj Ž-168/04 od 7. marta 2007. godine uvažena je apelantova žalba i pobijana prvostepena presuda Osnovnog suda od 10. februara 2004. godine preinačena tako što je u cijelosti usvojen apelantov tužbeni zahtjev, te tuženi obavezan da apelantu isplati na ime umanjenja životne aktivnosti iznos od 10.000,00 KM, na ime pretrpljenog bola iznos od 5.000,00 KM i na ime pretrpljenog straha iznos od 3.000,00 KM,

odnosno ukupno iznos od 18.000,00 KM sa zakonskom zateznom kamatom. Presudom je, također, tuženi obavezan da apelantu naknadi troškove parničnog postupka u iznosu od 3.280,00 KM.

8. U obrazloženju presude Okružni sud je naveo da je predmet spora u ovoj parnici apelantov zahtjev za naknadu nematerijalne štete zbog pogoršanja njegovog zdravstvenog stanja (nova šteta) koje je nastupilo kao posljedica povrede na radu-profesionalnog oboljenja nakon što mu je pravosnažnom Odlukom Osnovnog suda udruženog rada Banja Luka broj RS-III-5/89 od 26. marta 1992. godine, povodom iste povrede na radu, dosuđena naknada štete. S tim u vezi, Okružni sud je istakao da prvostepeni sud pogrešno utvrđuje činjenično stanje kada izvodi zaključak da apelant u ovom postupku nije dokazao da je došlo do pogoršanja njegovog zdravstvenog stanja, pri čemu prvostepeni sud ne prihvata nalaz i mišljenje vještaka, neuropsihijatra dr. Slobodana Stankovića od 4. aprila 1994. godine, odnosno taj nalaz i mišljenje pogrešno ocjenjuje. U vezi sa ovim utemeljenjem, drugostepeni sud je istakao da je prvostepeni sud zanemario činjenicu da je u ovom predmetu vršena i rekonstrukcija spisa, te da se u prilogu spisa broj RS-23/94 nalazi cjelokupna medicinska dokumentacija na koju se vještak poziva u svom nalazu, kao i to da je vještak prilikom saslušanja na raspravi pred prvostepenim sudom potvrdio da je prije davanja nalaza i mišljenja pregledao apelanta i izvršio uvid u cjelokupnu medicinsku dokumentaciju. Vještak, neuropsihijatar dr. Slobodan Stanković u svom nalazu i mišljenju utvrdio je da je kod apelanta došlo do bitnog pogoršanja bolesti, odnosno posljedica profesionalnog oboljenja prouzrokovanog hroničnim trovanjem ugljendisulfidom, pa je zaključio da je kod apelanta povećan stepen umanjivanja životne sposobnosti i da taj stepen iznosi 80%, da je u periodu nakon donošenja ranije odluke Osnovnog suda udruženog rada, pa do izrade ovog nalaza i mišljenja apelant trpio strah srednjeg do jakog intenziteta i da je bio u stanju anksioznosti i fobičnih doživljavanja skoro stalno, te da je trpio bolove blagog do srednje jakog intenziteta u poprečno-prugastoj muskulaturi, više izražene u nogama nego u rukama, bolove u vidu grčeva, kao i bolove u predjelu srca, i to zbog slabosti srca. Pri datom nalazu i mišljenju vještak je u potpunosti ostao i prilikom saslušanja kod drugostepenog suda, posebno naglašavajući da nije raspolagao bilo kakvim podacima koji bi govorili o nekim drugim mogućim uzrocima pogoršanja apelantovog zdravstvenog stanja. Datom nalazu i mišljenju vještaka Okružni sud je u cijelosti poklonio vjeru, smatrajući da su dati stručno, objektivno i u skladu sa pravilima nauke i vještine, posebno imajući u vidu osobine toksične materije ugljendisulfida i njeno tzv. tropno djelovanje, to jest da njena toksičnost štetno djeluje na organizam i nakon prestanka izlaganja njenom djelstvu. Slijedeći navedeno, Okružni sud je zaključio da je osnovan apelantov tužbeni zahtjev, te da je osnov odgovornosti tuženog za štetu utvrđen navedenom pravosnažnom odlukom

Suda udruženog rada Banja Luka, a kako nova šteta proizlazi iz istog uzroka, to osnov odgovornosti tuženog utvrđen tom odlukom i dalje postoji.

9. Odlučujući o visini štete koju će dosuditi apelantu, drugostepeni sud je naveo da je imao u vidu odredbu člana 200. st. 1. i 2. Zakona o obligacionim odnosima („Službeni list SFRJ” br. 29/78, 39/85, 45/89, 57/89 i „Službeni glasnik RS” br. 17/93 i 3/96, u daljnjem tekstu: ZOO), te je pri određivanju naknade štete za pretrpljene duševne bolove zbog umanjena apelantove životne aktivnosti imao u vidu stepen umanjena od 80%, pri tome imajući u vidu da je ranijom odlukom apelantu dosuđena naknada za umanjene životne sposobnosti od 30%, kao i u čemu se manifestiraju posljedice pogoršanja apelantovog zdravstvenog stanja koje je dovelo do ovog umanjena, pa je ustanovio da se apelantu po ovom osnovu može dosuditi naknada štete u visini od 10.000,00 KM. Pri određivanju naknade na ime pretrpljenog bola sud je imao u vidu intenzitet i dužinu trajanja bolova, da je apelant nakon donošenja ranije odluke trpio bolove blagog do srednje jakog intenziteta u poprečno-prugastoj muskulaturi, više izražene u nogama nego u rukama, bolove u vidu grčeva, kao i bolove u predjelu srca, te je ustanovio da se po ovom osnovu apelantu može dosuditi naknada štete u visini od 5.000,00 KM. Konačno, pri određivanju naknade na ime pretrpljenog straha Okružni sud je imao u vidu da je apelant trpio strah srednjeg do jakog intenziteta i da je bio u stanju anksioznosti i fobičnih doživljavanja skoro stalno, te da mu se po ovom osnovu može odrediti naknada u iznosu od 3.000,00 KM. Na ovaj način u potpunosti je udovoljeno apelantovom tužbenom zahtjevu s tim da treba naglasiti da dosuđeni ukupan iznos naknade štete od 18.000,00 KM predstavlja pravičnu novčanu naknadu kojom se ne pogoduje težnjama koje nisu spojive sa njenom prirodom i društvenom svrhom. Zbog svih iznijetih razloga, odlučeno je kao u dispozitivu drugostepene presude na osnovu člana 229. stav 1. tačka 3. Zakona o parničnom postupku („Službeni glasnik RS” br. 58/03, 85/03, 74/05 i 63/07, u daljnjem tekstu: ZPP). Odluku o troškovima sud je donio na osnovu odredbe člana 397. stav 2. i člana 386. stav 1. ZPP.

10. Presudom Vrhovnog suda broj 118-0-Rev-07-000 620 od 9. jula 2009. godine revizija tuženog je djelimično uvažena i pobijana drugostepena presuda Okružnog suda od 7. marta 2009. godine preinačena tako što se tuženi obavezuje da apelantu na ime naknade nematerijalne štete za duševne bolove zbog umanjena životne aktivnosti isplati, umjesto dosuđenog iznosa od 10.000,00 KM, iznos od 4.000,00 KM i da mu naknadi troškove parničnog postupka u iznosu od 728,20 KM umjesto dosuđenog iznosa od 3.280,00 KM, a apelantov tužbeni zahtjev za naknadu nematerijalne štete po osnovu pretrpljenog straha i fizičkih bolova odbijen je u cijelosti kao neosnovan.

11. U obrazloženju revizione presude Vrhovni sud je istakao da su strah i fizički bolovi, koje apelant trpi i koji su opisani u nalazu i mišljenju vještaka neuropsihijatra, trajne

posljedice apelantovog profesionalnog oboljenja u čemu se, pored ostalog, sastoji umanjene životne aktivnosti od 80%, te, stoga, ne mogu biti poseban osnov za naknadu nematerijalne štete iz člana 200. ZOO. U tom smislu je revizioni sud zaključio da apelantu ne pripada pravo na naknadu nematerijalne štete po osnovu pretrpljenog straha i fizičkih bolova, već da ove trajne posljedice, u smislu navedene zakonske odredbe, treba uzeti u obzir pri utvrđivanju naknade nematerijalne štete za duševne bolove zbog umanjena apelantove životne aktivnosti do kojeg je došlo zbog pogoršanja apelantovog zdravstvenog stanja uzrokovanog profesionalnim oboljenjem. Dalje je Vrhovni sud naveo da je drugostepeni sud, odlučujući o visini naknade za ovaj vid nematerijalne štete, uzeo samo u obzir da je ranijom pravosnažnom odlukom suda apelantu dosuđena naknada za umanjene životne aktivnosti za 30%. Međutim, prema mišljenju Vrhovnog suda, revident-tuženi osnovano ukazuje da je drugostepeni sud izgubio iz vida da je, prema sadržaju odluke Osnovnog suda udruženog rada od 26. marta 1992. godine, kod apelanta utvrđeno umanjene životne aktivnosti u većem procentu s tim da je ugljendisulfid na to utjecao 30%, te zanemario činjenicu da je rješenjem JF Penzijskog i invalidskog osiguranja RS od 23. januara 1998. godine apelantu priznato pravo na invalidsku penziju počev od 5. novembra 1997. godine. Prema sadržaju ovog rješenja, kod apelanta je došlo do gubitka radne sposobnosti, i to zbog utjecaja bolesti 50%, a utjecaja profesionalnog oboljenja 50%. Pravilna primjena materijalnog prava zahtijevala je da ove okolnosti drugostepeni sud uzme u obzir pri utvrđivanju visine naknade nematerijalne štete apelantu za duševne bolove zbog umanjena životne aktivnosti, jer se radi o naknadi zbog oštećenja organizma, a po kom osnovu je, prema mišljenju Vrhovnog suda, uz utjecaj i drugih bolesti, apelant ostvario pravo na invalidsku penziju prema propisima o invalidskom osiguranju. Imajući u vidu navedene okolnosti, Vrhovni sud smatra da je naknada od 4.000 KM adekvatna povećanju procenta umanjena apelantove životne aktivnosti koje je uzrokovano posljedicama profesionalnog oboljenja za koju štetu je odgovoran tuženi. Odluka o troškovima postupka donesena je na osnovu odredbe člana 386. stav 2. ZPP s obzirom na to da je apelant uspio u sporu sa 22,22%, pa mu pripada pravo na naknadu troškova parničnog postupka srazmjerno uspjehu u parnici. Zbog navedenih razloga, primjenom odredbe člana 250. stav 2. ZPP odlučeno je kao u dispozitivu revizione presude.

IV. Apelacija

a) Navodi iz zahtjeva

12. Apelant smatra da mu je osporenim Presudom Vrhovnog suda broj 118-0-Rev-07-000 620 od 9. jula 2009. godine povrijeđeno pravo na pravično suđenje iz člana II/3.e) Ustava Bosne i Hercegovine i člana 6. Evropske konvencije i pravo na imovinu iz člana II/3.k) Ustava Bosne i Hercegovine i člana 1. Protokola broj 1 uz Evropsku konvenciju

zbog načina na koji je Vrhovni sud primijenio materijalno pravo. Naime, apelant je istakao da je pogrešan zaključak Vrhovnog suda iz osporene presude da *strah i fizički bolovi, koje apelant trpi i koji su opisani u nalazu i mišljenju vještaka neuropsihijatra, trajne posljedice profesionalnog oboljenja apelanta u čemu se, pored ostalog, sastoji umanjene životne aktivnosti od 80%, te stoga ne mogu biti poseban osnov za naknadu nematerijalne štete iz člana 200. ZOO*. Dalje je apelant naveo da je Vrhovni sud zanemario činjenicu da je *profesionalno oboljenje promjenljiva konstanta*, te da se, upravo prihvatajući nalaz i mišljenje vještaka, neuropsihijatra dr. Slobodana Stankovića od 4. aprila 1994. godine, Vrhovni sud izjasnio o jačini i dužini bola i straha nakon donošenja ranije odluke, ali da je pogrešno primijenio odredbu člana 200. ZOO. Pored navoda koji se tiču pogrešne primjene materijalnog prava, apelant je naveo i da mu je povrijeđeno pravo na donošenje odluke u razumnom roku, posebno ističući činjenicu da je tužba podnesena 27. novembra 1993. godine, a da je predmet rekonstruiran nakon skoro deset godina na apelantov prijedlog, te da on svojim ponašanjem nije doprinio dužini trajanja predmetnog parničnog postupka. Stoga je apelant, u smislu odredbe člana 76. stav 2. Pravila Ustavnog suda, tražio od Ustavnog suda da mu, na ime naknade nematerijalne štete, dosudi iznos od po 300 KM za svaku godinu neopravdano dugog trajanja predmetnog postupka. Imajući u vidu navedeno, apelant je, na kraju, predložio Ustavnom sudu da ukine osporenu presudu Vrhovnog suda i predmet vrati tom sudu na ponovno rješavanje po hitnom postupku.

b) Odgovor na apelaciju

13. Vrhovni sud je u svom odgovoru na apelaciju istakao da je u osporenoj Odluci broj 118-0-Rev-07-000 620 od 9. jula 2009. godine primijenio relevantne odredbe ZOO na način koji nije u suprotnosti sa Ustavom Bosne i Hercegovine i Evropskom konvencijom, te da, stoga, osporenom odlukom nije povrijeđeno apelantovo pravo na pravično suđenje i pravo na imovinu.

14. Okružni sud je u svom odgovoru na apelaciju naveo da je odluka koja se osporava predmetnom apelacijom zasnovana na pravilnoj primjeni materijalnog prava i na pravilno i potpuno utvrđenom činjeničnom stanju, bez počinjenih povreda parničnog postupka. Slijedeći navedeno, Okružni sud je predložio Ustavnom sudu da predmetnu apelaciju odbije kao neosnovanu.

15. U odgovoru Osnovnog suda na apelaciju je navedeno da su apelantovi navodi o kršenju prava istaknuti u apelaciji neosnovani, jer je pobijana presuda donesena u skladu sa materijalnim propisima, te da, slijedeći to, nisu povrijeđena apelantova prava. U tom smislu Osnovni sud je predložio Ustavnom sudu da predmetnu apelaciju odbije kao neosnovanu.

16. Tuženi je u svom odgovoru istakao da je apelacija u cijelosti neosnovana.

V. Relevantni propisi

17. **Zakon o obligacionim odnosima** („Službeni list SFRJ” br. 29/78, 39/85, 45/89, 57/89 i „Službeni glasnik Republike Srpske” br. 17/93 i 3/96) u relevantnom dijelu glasi:

Član 200.

(1) Za pretrpljene fizičke bolove, za pretrpljene duševne bolove zbog umanjenja životne aktivnosti, naruženosti, povrede ugleda, časti, slobode prava ili prava ličnosti, smrti bliskog lica, kao i za strah sud će, ako nađe da okolnosti slučaja, a naročito jačina bolova i straha i njihovo trajanje to opravdavaju, dosuditi pravičnu novčanu naknadu, nezavisno od naknade materijalne štete kao i njenom odsustvu.

(2) Prilikom odlučivanja o zahtjevu za naknadu nematerijalne štete, kao i o visini njene naknade, sud će voditi računa o značaju povrijeđenog dobra i cilju kome služi ta naknada, ali i o tome da se njome ne pogoduje težnjama koje nisu spojive sa njenom prirodom i društvenom svrhom.

18. **Zakon o parničnom postupku** („Službeni list SFRJ” br. 4/77, 36/77, 36/80, 69/82, 58/84, 74/87, 57/89, 20/90, 27/90 i 35/91, „Službeni glasnik RS” br. 17/93, 14/94 i 32/94, te „Službeni glasnik RS” br. 58/03, 85/03, 74/05 i 63/07) u relevantnom dijelu glasi:

Član 10.

Sud je dužan nastojati da se postupak provede bez odugovlačenja i sa što manje troškova, te onemogućiti svaku zloupotrebu prava koja strankama pripadaju u postupku.

VI. Dopustivost

19. U skladu sa članom VI/3.b) Ustava Bosne i Hercegovine, Ustavni sud, također, ima apelacionu nadležnost u pitanjima koja su sadržana u ovom ustavu kada ona postanu predmet spora zbog presude bilo kojeg suda u Bosni i Hercegovini.

20. U skladu sa članom 16. stav 1. Pravila Ustavnog suda, Ustavni sud može razmatrati apelaciju samo ako su protiv presude, odnosno odluke koja se njome pobija, iscrpljeni svi djelotvorni pravni lijekovi mogući prema zakonu i ako se podnese u roku od 60 dana od dana kada je podnosilac apelacije primio odluku o posljednjem djelotvornom pravnom lijeku kojeg je koristio.

21. U konkretnom slučaju predmet osporavanja apelacijom je Presuda Vrhovnog suda broj 118-0-Rev-07-000 620 od 9. jula 2009. godine protiv koje nema drugih djelotvornih

pravnih lijekova mogućih prema zakonu. Zatim, osporenu presudu apelant je primio 27. jula 2009. godine, a apelacija je podnesena 26. augusta 2009. godine, tj. u roku od 60 dana, kako je propisano članom 16. stav 1. Pravila Ustavnog suda. Konačno, apelacija ispunjava i uvjete iz člana 16. st. 2. i 4. Pravila Ustavnog suda, jer nije očigledno (*prima facie*) neosnovana, niti postoji neki drugi formalni razlog zbog kojeg apelacija nije dopustiva.

22. Imajući u vidu odredbe člana VI/3.b) Ustava Bosne i Hercegovine, člana 16. st. 1, 2. i 4. Pravila Ustavnog suda, Ustavni sud je utvrdio da predmetna apelacija ispunjava uvjete u pogledu dopustivosti.

VII. Meritum

23. Apelant pobija navedenu Presudu Vrhovnog suda broj 118-0-Rev-07-000 620 od 9. jula 2009. godine, tvrdeći da je tom odlukom povrijeđeno njegovo pravo na pravično suđenje iz člana II/3.e) Ustava Bosne i Hercegovine i člana 6. Evropske konvencije i pravo na imovinu iz člana II/3.k) Ustava Bosne i Hercegovine i člana 1. Protokola broj 1 uz Evropsku konvenciju.

Pravo na pravično suđenje

24. Apelant smatra da mu je povrijeđeno pravo na pravično suđenje zbog načina na koji je Vrhovni sud primijenio materijalno pravo u osporenoj odluci, te zbog nedonošenja odluke u razumnom roku.

25. Član II/3.e) Ustava Bosne i Hercegovine:

Sva lica na teritoriji Bosne i Hercegovine uživaju ljudska prava i slobode iz stava 2. ovog člana, što uključuje:

e) Pravo na pravično saslušanje u građanskim i krivičnim stvarima i druga prava u vezi sa krivičnim postupkom.

26. Član 6. stav 1. Evropske konvencije u relevantnom dijelu glasi:

1. Prilikom utvrđivanja građanskih prava i obaveza ili osnovanosti bilo kakve krivične optužbe protiv njega, svako ima pravo na pravično suđenje i javnu raspravu u razumnom roku pred nezavisnim i nepristranim, zakonom ustanovljenim sudom. [...]

Pravo na donošenje odluke u razumnom roku

27. Apelant smatra da je postupak povodom njegove tužbe radi naknade nematerijalne štete trajao nerazumno dugo, a zbog čega mu je uskraćeno pravo na donošenje odluke u

razumnom roku. Apelant je posebno stavio akcent na činjenicu da je po njegovoj tužbi od 22. novembra 1993. godine prvostepeni sud odlučio nakon više od deset godina, tj. 10. februara 2004. godine.

a) *Relevantni principi*

28. Prema konzistentnoj praksi Evropskog suda za ljudska prava (u daljnjem tekstu: Evropski sud) i Ustavnog suda, razumnost dužine trajanja postupka mora se ocjenjivati u okviru okolnosti pojedinog predmeta. Pri tome se mora voditi računa o kriterijima uspostavljenim praksom Evropskog suda, a naročito o složenosti predmeta, ponašanju strana u postupku i nadležnog suda ili drugih javnih vlasti, te o značaju koji konkretna pravna stvar ima za apelanta (vidi, Evropski sud, *Mikulić protiv Hrvatske*, aplikacija broj 53176/99 od 7. februara 2002. godine, Izvještaj broj 2002-I, stav 38).

b) *Period koji se uzima u obzir*

29. Apelant je pokrenuo predmetni parnični postupak 22. novembra 1993. godine, koji je okončan osporenim presudom Vrhovnog suda 9. jula 2009. godine.

30. U vezi s tim, Ustavni sud zapaža da period koji, *ratione temporis*, ulazi u nadležnost Ustavnog suda počinje 14. decembra 1995. godine, kao datum kada je Ustav Bosne i Hercegovine stupio na pravnu snagu. Međutim, u ocjenjivanju razumnosti dužine postupka na koji se apelant žali Ustavni sud će uzeti u obzir i stadij postupka dostignut do 14. decembra 1995. godine (*loc. cit.*, presuda *Mikulić*, stav 37). U vezi sa navedenim, Ustavni sud će u konkretnom slučaju razmotriti dužinu postupka od zasnivanja nadležnosti Ustavnog suda pa do donošenja osporenog rješenja o reviziji, dakle, period od 13 godina i skoro sedam mjeseci. Međutim, Ustavni sud zapaža da je, uzimajući u obzir i stadij postupka dostignut do dana zasnivanja nadležnosti Ustavnog suda, postupak trajao ukupno 15 godina i više od sedam mjeseci.

c) *Analiza razumnosti trajanja postupka*

31. Apelant je podnošenjem tužbe 1993. godine pokrenuo parnični postupak za naknadu nematerijalne štete zbog pogoršanja zdravstvenog stanja – profesionalnog oboljenja. Na osnovu svega predočenog, Ustavni sud smatra da bi se predmetni postupak mogao okvalificirati kao relativno složen u prilog čemu govori i činjenica da je, pored prvobitnog neuropsihijatrijskog vještačenja apelanta (koje je izvršio dr. Slobodan Stanković 4. aprila 1994. godine), bilo potrebno (rješenjem Osnovnog suda od 25. novembra 1994. godine) provesti i dokaz nadvještačenja u medicinskoj ustanovi-Neurohiruškoj klinici Banja Luka.

32. Ustavni sud zapaža da iz predočene dokumentacije proizlazi da je Osnovni sud, u skladu sa svojim rješenjem od 25. novembra 1994. godine, cjelokupan spis predmeta dostavio 29. novembra 1994. godine Neurohiruškoj klinici Banja Luka sa napomenom da se on ima vratiti sudu po obavljenom vještačenju, ali da dokaz nadvještačenjem nije nikada proveden. Dalje, Ustavni sud konstatira da je 31. januara 2003. godine apelant podnio Osnovnom sudu zahtjev za rekonstrukciju spisa predmeta broj RS 23/94, ističući da je zainteresiran da se predmetni postupak nastavi, te da je Osnovni sud 25. februara 2003. godine zatražio od Neurologije „Paprikovac” Banja Luka da vrati sudu spis predmeta. Postupajući po zahtjevu suda, Odjeljenje za ocjenu radne sposobnosti u prvom stepenu Banja Luka je 4. marta 2003. godine vratilo spis predmeta Osnovnom sudu sa napomenom da se apelant nije nikada prijavio za zakazani pregled za „24. mart 1994. godine”. Međutim, ne upuštajući se u ispitivanje istinitosti navoda Odjeljenja za ocjenu radne sposobnosti da li se apelant prijavio za zakazani pregled radi provođenja dokaza nadvještačenjem i da li se može zbog toga apelant smatrati odgovornim (s obzirom na temporalnu protivrječnost datuma kada je određeno nadvještačenje i zakazan navedeni pregled, te samu nenadležnost Ustavnog suda u pogledu dešavanja prije 14. decembra 1995. godine i utvrđenja činjeničnog stanja), Ustavni sud zapaža da je nesporna činjenica da je apelant zahtjev za rekonstrukciju predmetnog spisa, odnosno nastavak postupka, podnio nakon više od osam godina i dva mjeseca, te, stoga, Ustavni sud zaključuje da se ovaj period može staviti na teret apelantu, jer je propustio da blagovremeno inicira nastavak postupka, što bi u konačnici imalo posljedicu da Osnovni sud ranije preduzme radnje na rekonstruiranju spisa i samim tim bi ranije bila donesena odluka o meritumu tužbenog zahtjeva. Ustavni sud, dalje, zapaža da je u daljnjem toku postupka (nakon apelantovog prijedloga-zahtjeva od 31. januara 2003. godine) Osnovni sud iskazao ažurnost u preduzimanju procesnih radnji (održao četiri ročišta) i u relativno kratkom roku (jedna godina i deset dana) donio prvostepenu presudu. Okružni sud je u primjerenom roku odlučio o apelantovoj žalbi i donio drugostepenu presudu (7. marta 2007. godine) u apelantovu korist. Na kraju, Ustavni sud smatra da se i dužina trajanja postupka pred Vrhovnim sudom (period od dvije godine – od dana kada je spis predmeta dostavljen Vrhovnom sudu pa do donošenja revizione presude) ne može *a priori* smatrati nerazumnom.

33. Ocjenjujući sve navedeno, kao i kriterije koji su već izneseni u ovoj odluci, uključujući zaključak o složenosti predmeta, ponašanje apelanta i sudova, odnosno ukupnu dužinu postupka od 15 godina i više od sedam mjeseci, od čega u nadležnosti Ustavnog suda 13 godina i skoro sedam mjeseci, Ustavni sud smatra da se dužina postupka u konkretnom slučaju u odlučujućoj mjeri može staviti na teret apelantovom ponašanju koji je iskazao potpunu pasivnost i nezainteresiranost u periodu dužem od osam godina u predmetnom postupku. Ustavni sud, stoga, zaključuje da zahtjev „razumnosti” iz člana 6. stav 1.

Evropske konvencije nije narušen, odnosno da ne postoji kršenje prava na donošenje odluke u razumnom roku kao jednog od elemenata prava na pravično suđenje iz člana II/3.e) Ustava Bosne i Hercegovine i člana 6. stav 1. Evropske konvencije.

34. U odnosu na apelantov zahtjev za naknadu nematerijalne štete u iznosu od po 300 KM za svaku godinu *zbog neopravdano dugog trajanja predmetnog postupka*, Ustavni sud podsjeća na to da je, prema članu 76. stav 2. Pravila Ustavnog suda, ovlašten da izuzetno odredi naknadu nematerijalne štete kao kompenzaciju za utvrđenu povredu ustavnih prava apelanata. S obzirom na to da je u konkretnom slučaju utvrđeno da je apelacija neosnovana, to apelantu ne pripada pravo na naknadu nematerijalne štete.

Ostali navodi o povredi prava na pravično suđenje

35. Apelant, također, smatra da je Vrhovni sud u osporenoj presudi od 9. jula 2009. godine pogrešno primijenio materijalno pravo. U vezi s tim, apelant ističe da je pogrešan zaključak Vrhovnog suda da apelantu ne pripada pravo na naknadu nematerijalne štete po osnovu pretrpljenog straha i fizičkih bolova, već da ove trajne posljedice, u smislu navedene zakonske odredbe, treba uzeti u obzir pri utvrđivanju naknade nematerijalne štete za duševne bolove zbog apelantovog umanjenja životne aktivnosti do kojeg je došlo zbog pogoršanja apelantovog zdravstvenog stanja uzrokovanog profesionalnim oboljenjem.

36. U vezi sa ovim dijelom navoda, Ustavni sud, prije svega, podsjeća na to da, prema praksi Evropskog suda za ljudska prava i Ustavnog suda, zadatak ovih sudova nije da preispituju zaključke redovnih sudova u pogledu činjeničnog stanja i primjene materijalnog prava (vidi, Evropski sud, *Pronina protiv Rusije*, odluka o dopustivosti od 30. juna 2005. godine, aplikacija broj 65167/01). Naime, Ustavni sud nije nadležan supstituirati redovne sudove u procjeni činjenica i dokaza, već je, općenito, zadatak redovnih sudova da ocijene činjenice i dokaze koje su izveli (vidi, Evropski sud, *Thomas protiv Ujedinjenog Kraljevstva*, presuda od 10. maja 2005. godine, aplikacija broj 19354/02). Zadatak Ustavnog suda je da ispita da li su, eventualno, povrijeđena ili zanemarena ustavna prava (pravo na pravično suđenje, pravo na pristup sudu, pravo na djelotvoran pravni lijek i dr.), te da li je primjena zakona bila, eventualno, proizvoljna ili diskriminaciona. Dakle, u okviru apelacione nadležnosti Ustavni sud se bavi isključivo pitanjem eventualne povrede ustavnih prava ili prava iz Evropske konvencije u postupku pred redovnim sudovima. Stoga će Ustavni sud u konkretnom slučaju ispitati da li je postupak u cjelini bio pravičan na način na koji to zahtijeva član 6. stav 1. Evropske konvencije (vidi, Ustavni sud, Odluka broj *AP 20/05* od 18. maja 2005. godine, objavljena u „Službenom glasniku BiH” broj 58/05).

37. U konkretnom slučaju Ustavni sud najprije zapaža da je predmet spora, koji je rezultirao osporenom presudom Vrhovnog suda, bio apelantov zahtjev da sud obaveže tuženog da mu na ime naknade nematerijalne štete zbog duševnih bolova (umanjenja životne aktivnosti, pretrpljenog bola i pretrpljenog straha), a povodom pogoršanja apelantovog zdravstvenog stanja – profesionalnog oboljenja, isplati ukupan iznos od 18.000,00 KM. U vezi s tim, Ustavni sud ističe da je Vrhovni sud preinačio drugostepenu presudu (kojom je u cijelosti usvojen apelantov tužbeni zahtjev) kako u pogledu samog osnova tužbenog zahtjeva, neprihvatanjem zahtjeva koji se odnose na ime duševnih bolova zbog pretrpljenog fizičkog bola i straha, tako i u pogledu visine dosuđenog iznosa na ime duševnih bolova zbog umanjjenja životne aktivnosti na način da je apelantu dosudio iznos od 4.000,00 KM umjesto iznosa od 10.000,00 KM. Ustavni sud, dalje, primjećuje da je Vrhovni sud, obrazlažući svoj stav iz osporene presude, zaključio da apelantovi zahtjevi koji se odnose na potraživanje naknade nematerijalne štete na ime duševnih bolova zbog pretrpljenog fizičkog bola i straha ne predstavljaju samostalni oblik naknade nematerijalne štete u smislu odredbe člana 200. ZOO, već da se strahovi i bolovi koje apelant trpi i koji su opisani u nalazu i mišljenju vještaka od 4. aprila 1994. godine manifestiraju kao trajne posljedice profesionalnog oboljenja i sadržajno predstavljaju pravno priznatu štetu obuhvaćenu duševnim bolovima zbog umanjjenja apelantove životne aktivnosti. Na drugoj strani, Vrhovni sud je umanjio dosuđeni iznos na ime duševnih bolova zbog umanjjenja životne aktivnosti, ističući da je Okružni sud propustio da uzme u obzir sadržaj odluke Osnovnog suda udruženog rada od 26. marta 1992. godine, kao i činjenicu da je apelant upravo po ovom vidu nematerijalne štete ostvario pravo na invalidsku penziju rješenjem PIORS od 23. januara 1998. godine. Imajući u vidu navedeno, Ustavni sud smatra da je Vrhovni sud u osporenoj odluci dao dovoljno, jasno i precizno obrazloženje svojih zaključaka, koje Ustavni sud ne smatra proizvoljnim, već dovoljnim i prihvatljivim u smislu prava na obrazloženu odluku kao element prava na pravično suđenje. Osim toga, svojim navodima apelant nije ni na koji drugi način doveo u pitanje poštivanje prava na pravično suđenje, niti je ponudio bilo kakve druge argumente koji bi opravdali njegovu tvrdnju da je u konkretnom slučaju na bilo koji način to pravo prekršeno, već je nezadovoljan ishodom konkretnog postupka. Ocjenjujući navedeno, Ustavni sud zaključuje da su navodi iz apelacije u odnosu na ostale aspekte prava na pravično suđenje iz člana II/3.e) Ustava Bosne i Hercegovine i člana 6. stav 1. Evropske konvencije neosnovani.

Pravo na imovinu

38. Apelant, dalje, smatra da mu je osporenom presudom Vrhovnog suda povrijeđeno i pravo na imovinu. Povredu ovog prava apelant zasniva na navodima o pogrešnoj primjeni materijalnog prava, a koji su identični navodima o povredi prava na pravično suđenje,

a koje je Ustavni sud u ovoj odluci već razmotrio i u vezi s kojima je zaključio da su neosnovani. Ocjenjujući navedeno, kao i da u samoj apelaciji nisu predloženi dokazi koji bi upućivali na povredu navedenih prava, Ustavni sud zaključuje da su navodi o kršenju prava na imovinu iz člana II/3.k) Ustava Bosne i Hercegovine i člana 1. Protokola broj 1 uz Evropsku konvenciju, također, neosnovani.

VIII. Zaključak

39. Ustavni sud zaključuje da ne postoji povreda prava na pravičan postupak u odnosu na donošenje odluke u razumnom roku kao segmenta prava na pravično suđenje iz člana II/3.e) Ustava Bosne i Hercegovine i člana 6. stav 1. Evropske konvencije kada se postupak radi naknade štete, koji je ukupno trajao 13 godina i skoro sedam mjeseci u nadležnosti Ustavnog suda, može, u najvećoj mjeri, staviti na teret apelantovoj pasivnosti i nezainteresiranosti, a da pri tome neaktivnost sudova nije bila od odlučujućeg značaja.

40. Također, Ustavni sud zaključuje da ne postoji kršenje prava na pravično suđenje iz člana II/3.e) Ustava Bosne i Hercegovine i člana 6. stav 1. Evropske konvencije i prava na imovinu iz člana II/3.k) Ustava Bosne i Hercegovine i člana 1. Protokola broj 1 Evropske konvencije kada je Vrhovni sud dao jasne i obrazložene razloge na osnovu kojih je primijenio relevantne zakonske propise, a iz svega predloženog se ne može zaključiti da je pritom postupao proizvoljno.

41. Na osnovu člana 61. st. 1. i 3. Pravila Ustavnog suda, Ustavni sud je odlučio kao u dispozitivu ove odluke.

42. Prema članu VI/5. Ustava Bosne i Hercegovine, odluke Ustavnog suda su konačne i obavezujuće.

Predsjednica
Ustavnog suda Bosne i Hercegovine
Valerija Galić

Предмет број АП 1011/08

**ОДЛУКА О
ДОПУСТИВОСТИ И
МЕРИТУМУ**

Апелација Ристе Марковића и других
поднесена због немогућности да врате
у посјед станове које су користили
прије рата у Босни и Херцеговини и да
у земљишним књигама буду уписани
као њихови власници

Одлука од 23. новембра 2012. године

Уставни суд Босне и Херцеговине у пленарном сазиву, у предмету број АП 1011/08, рјешавајући апелацију **Ристе Марковића и других**, на основу члана VI/36) Устава Босне и Херцеговине, члана 59 став 2 алинеја 2 и члана 61 ст. 1 и 2 Правила Уставног суда Босне и Херцеговине („Службени гласник Босне и Херцеговине” бр. 60/05, 64/08 и 51/09), у саставу:

Валерија Галић, председница

Tudor Pantiru, потпредседник

Миодраг Симовић, потпредседник

Сеада Палаврић, потпредседница

Маго Тадић, судија

Constance Grewe, суткиња

Мирсад Ћеман, судија

Margarita Sasa-Nikolovska, суткиња

Златко М. Кнежевић, судија

на сједници одржаној 23. новембра 2012. године донио је

ОДЛУКУ О ДОПУСТИВОСТИ И МЕРИТУМУ

Усвајају се апелације **Ристе Марковића, Миленка Ђурице, Миле Сучић, Наде Ђукић, Николе Торбице, Милана Петровића, Душка Миљановића, Младена Дујмовића, Здравка Волаша, Давора Плеше и Гордане Плеше, Бранка Марковића, Милана Кнежевића, Здравка Мاستиловића, Милана Недељковића, Драгана Ћосића, Здравка Грабовца, Драгана Вејновића, Петра Ивановића, Биљане Милишић, Властимира Стаменковића, Сафета Бејтовића и Будимира Антуновића.**

Утврђује се повреда права на имовину из члана II/3к) Устава Босне и Херцеговине и члана 1 Протокола број 1 уз Европску конвенцију о заштити људских права и основних слобода.

Ова одлука се доставља Влади Федерације Босне и Херцеговине која је дужна да обезбиједи права апеланата у складу са стандардима из Одлуке Уставног суда Босне и Херцеговине број У 15/11 од 30. марта 2012. године, објављене у „Службеном гласнику Босне и Херцеговине”

број 37/12, у року од три мјесеца од подношења захтјева сваког апеланта појединачно.

Одлука Уставног суда Босне и Херцеговине о привременој мјери број АП 1543/09 од 12. маја 2011. године више не производи правно дејство.

Одлуку објавити у „Службеном гласнику Босне и Херцеговине”, „Службеним новинама Федерације Босне и Херцеговине”, „Службеном гласнику Републике Српске” и у „Службеном гласнику Дистрикта Брчко Босне и Херцеговине”.

Образложење

I. Увод

1. Ристо Марковић из Сарајева, ког заступа Амир Шапчанин, адвокат из Сарајева; Миленко Ђурица из Никшића, Црна Гора, ког заступа Маја Шкоро, адвокатица из Мостара; Мила Сучић из Сарајева, коју заступа Едина Јахић, адвокатица из Сарајева; Нада Ђукић из Сарајева, коју заступа Едина Јахић, адвокатица из Сарајева; Никола Торбица из Мостара, ког заступа Заједничка адвокатска канцеларија „Кебо & Гузин” из Мостара; Милан Петровић из Новог Сада, Србија; Душко Миљановић из Мостара, ког заступа Маја Шкоро, адвокатица из Мостара; Младен Дујмовић из Загреба, ког заступа Драго Рељић, адвокат из Тузле; Здравко Волаш из Мостара, ког заступају Маја Шкоро, адвокатица из Мостара и Светозар Иветић, адвокат из Бањалуке; Давор Плеше и Гордана Плеше из Тузле; Бранко Марковић из Мостара, ког заступа Адвокатура „Ђупина и Со” д.о.о. Мостар; Милан Кнежевић из Бањалуке; Здравко Мاستиловић из Пала; Милан Недељковић из Ужица, Србија, ког заступа Милош Станимировић из Тузле; Драган Ћосић из Мостара, ког заступа Заједничка адвокатска канцеларија „Кебо & Гузин” из Мостара; Здравко Грабовач из Бихаћа, ког заступа Сафета Алијагић, адвокатица из Бихаћа; Драган Вејновић из Сарајева, ког заступа Ненад Маглајлић, адвокат из Сарајева; Петар Ивановић из Тузле, ког заступа Драго Рељић, адвокат из Тузле; Биљана Милишић из Сарајева, коју заступа Вахдет Ибрановић, адвокат из Илице; Властимир Стаменковић из Новог Сада, Република Србија; Сафет Бејтовић из Тутина, ког заступа Исмет Мехић, адвокат из Сарајева и Будимир Антуновић из Берковића, ког заступају Момо Турањанин и Драган Шкулетић, адвокати из Требиња (у даљњем тексту: апеланти), поднијели су у периоду од 1. априла 2008. године до 30. маја 2012. године апелације Уставном суду Босне и Херцеговине (у даљњем тексту: Уставни суд) због немогућности да врате у посјед станове које су користили прије рата у Босни и Херцеговини и да у земљишним књигама буду уписани као њихови власници.

2. Апелант Милан Кнежевић је 18. маја 2009. године поднио апелацију Уставном суду, која је регистрована под бројем АП 1543/09, а 8. септембра 2010. године апелацију која је регистрована под бројем АП 3865/10. Уз апелацију регистровану под бројем АП 1543/09 апелант је поднио захтјев за доношење привремене мјере којом би Уставни суд наложио Служби имовинскоправних послова и катастра некретнина Општине Бихаћ одлагање извршења правоснажне Пресуде Кантоналног суда број 01 0 У 000009 08 од 20. априла 2009. године до доношења коначне одлуке Уставног суда. Апелант је 4. октобра 2010. године поднио захтјев за доношење привремене мјере којом би Уставни суд наложио Служби имовинскоправних послова и катастра некретнина Општине Бихаћ одлагање извршења до доношења коначне одлуке Уставног суда, правоснажног Рјешења број 3/36-372-1004/98 од 4. јуна 2009. године, донесеног у поступку извршења Пресуде Кантоналног суда број 01 0 У 000009 08 од 20. априла 2009. године, којим се налаже апеланту и члановима његовог породичног домаћинства да у року од 15 дана од дана пријема рјешења исели из стана у Бихаћу у насељу Хармани X-15 и стан празан од људи и ствари преда Служби, под пријетњом принудног извршења.

II. Поступак пред Уставним судом

3. С обзиром на то да је Уставном суду достављено више апелација из његове надлежности, које се тичу истог чињеничног и правног основа, Уставни суд је, у складу са чланом 31 став 1 Правила Уставног суда, донио одлуку о спајању предмета у којима ће водити један поступак и донијети једну одлуку под бројем АП 1011/08. Спојене су сљедеће апелације: АП 1011/08, АП 2136/08, АП 3129/08, АП 3130/08, АП 3175/08, АП 3495/08, АП 3654/08, АП 3761/08, АП 3954/08, АП 3975/08, АП 501/09, АП 747/09, АП 1543/09, АП 3865/10, АП 1814/09, АП 1855/09, АП 2103/09, АП 3112/09, АП 3303/09, АП 3647/09, АП 3937/09, АП 3898/10, АП 1578/12 и АП 2059/12.

4. Уставни суд је Одлуком број АП 1543/09 од 12. маја 2011. године усвојио апелантов захтјев за доношење привремене мјере.

III. Чињенично стање

Чињенице из апелације број АП 1011/08

5. Рјешењем Управе за стамбена питања Кантона Сарајево (у даљњем тексту: Управа) број 23/1-372-1248/98 од 7. фебруара 2006. године, које је потврђено Рјешењем Министарства стамбених послова Кантона Сарајево број 27/02-23-3989/06 од 19. априла 2006. године, одбијен је захтјев апеланта Ристе Марковића за

враћање у посјед стана у ул. Дајанли Ибрахим-бега број 10/5 у Сарајеву. Апелант је на предметном стану био носилац станарског права, што је Управа утврдила увидом у Уговор о коришћењу стана број 17-496 од 16. јуна 1989. године и Рјешење Генералштаба Армије Босне и Херцеговине број 8/27-6-НТ-1245/96 од 23. маја 1996. године. Даље, Управа је током поступка, увидом у фотокопију „Службеног војног листа” број 11 од 11. јуна 1998. године, страна 249, утврдила да је Наредбом команданта III Армије број 8-110 од 21. маја 1998. године апеланту Ристи Марковићу, санитарском потпуковнику, престала професионална војна служба. С обзиром на тако утврђено чињенично стање, Управа се позвала на члан 3а. Закона и указала да, будући да је апелант остао у служби у оружаним снагама ван територије Босне и Херцеговине и да му није признат статус избјеглице или други вид заштите који одговара том статусу, апеланту не припада право на повраћај стана.

6. Пресудом Кантоналног суда у Сарајеву (у даљњем тексту: Кантонални суд) број 009-0-У-06-000676 од 27. фебруара 2008. године одбијена је тужба којом је апелант покренуо управни спор против Рјешења Министарства број 27/02-23-3989/06 од 19. априла 2006. године. Кантонални суд је у образложењу указао на то да су органи управе донијели правилну одлуку када су одбили апелантов захтјев за враћање предметног стана у посјед, будући да је током поступка утврђено да је апелант након 14. децембра 1995. године остао у оружаним снагама ван територије Босне и Херцеговине, па се слиједом релевантних одредби Закона апелант не сматра избјеглицом нити има право на повраћај стана у Федерацији Босне и Херцеговине.

Чињенице из апелације број АП 2136/08

7. Рјешењем Одјела друштвених дјелатности Града Мостара (у даљњем тексту: Одјел) дј. број 13/В-25-1-366/04 од 22. децембра 2005. године, које је потврђено Рјешењем Министарства грађевина и просторног уређења Херцеговачко-неретванског кантона број УП- II-09-04-25-23/06 од 22. јануара 2008. године, одбијен је захтјев апеланта Миленка Ђурице за враћање у посјед стана у ул. Руде Хрозничека 26/2 у Мостару. Одјел је током поступка, увидом у службену евиденцију Војно-стамбеног фонда ФМО-а и остале приложене доказе, утврдио да је апелант на предметном стану био носилац станарског права. Даље, увидом у потврду ВП-5607 Подгорица, те изјаву коју је апелант дао на записник, Одјел је утврдио да је апелант остао у служби у Војсци Србије и Црне Горе у својству цивилног лица после 19. маја 1992. године. С обзиром на тако утврђено чињенично стање, Одјел се позвао на члан 3а. Закона и истакао да, будући да је апелант остао у служби у оружаним снагама ван територије Босне и Херцеговине те да му није признат статус избјеглице или други вид заштите који одговара том статусу, апеланту не припада право на повраћај стана.

8. Пресудом Кантоналног суда у Мостару број 07 0 У 001092 08 У од 13. јуна 2008. године одбијена је тужба којом је апелант покренуо управни спор против Рјешења Министарства грађевина и просторног уређења Херцеговачко-неретванског кантона број УП- II-09-04-25-23/06 од 22. јануара 2008. године. Кантонални суд је у образложењу указао на то да су органи управе донијели правилну одлуку када су примјеном члана 3а. Закона о престанку примјене одбили апелантов захтјев за враћање предметног стана у посјед, будући да је током поступка утврђено да је апелант након 18. маја 1992. године остао у оружаним снагама ван територије Босне и Херцеговине, па се слиједом релевантних одредби Закона апелант не сматра избјеглицом нити има право на повраћај стана у Федерацији Босне и Херцеговине.

Чињенице из апелације број АП 3129/08

9. Рјешењем Управе број 23/1-372-2710/98 од 16. фебруара 2004. године, које је потврђено Рјешењем Министарства број 27/02-23-1105/04 од 23. јуна 2004. године, одбијен је захтјев апеланткиње Миле Сучић за враћање у посјед стана у ул. Хусрефа Реџића број 15/1 у Сарајеву. Управа је током поступка утврдила да је апеланткињин супруг Драго Сучић на основу Уговора о коришћењу стана број 27-245-1294 од 14. јула 1988. године био носилац станарског права на предметном стану. Даље, увидом у Наредбу начелника Генералштаба Војске Југославије број 66-38 од 17. маја 1993. године („Службени војни лист СРЈ” број 32/93) и Наредбу начелника Генералштаба Војске Југославије број 10-59 од 23. априла 1997. године, Управа је утврдила да је Драго Сучић унапријеђен у чин потпуковника музичке службе 2. марта 1997. године. Управа је указала на то да, с обзиром на чињеницу да је Драго Сучић последице 19. маја 1992. године остао у служби Војске Југославије, он се не може сматрати избјеглицом. Такође, наглашено је да апеланткињи Мили Сучић, која своје право изводи из права свог супруга, у складу са одредбом члана 3а. Закона, не припада право на повраћај предметног стана.

10. Пресудом Кантоналног суда број У-910/04 од 16. јула 2008. године одбијена је тужба којом је апеланткиња покренула управни спор против Рјешења Министарства број 27/02-23-1105/04 од 23. јуна 2004. године. Кантонални суд је у образложењу указао на то да су органи управе донијели правилну одлуку када су одбили апеланткињин захтјев за враћање предметног стана у посјед, будући да је током поступка утврђено да је апеланткињин супруг Драго Сучић након 14. децембра 1995. године остао у оружаним снагама ван територије Босне и Херцеговине, те да апеланткиња своје право на предметном стану изводи из његовог права, па с обзиром на то да се Драго Сучић не сматра избјеглицом, слиједом релевантних одредби Закона произилази да нема право на повраћај стана у Федерацији Босне и Херцеговине.

Чињенице из апелације број АП 3130/08

11. Рјешењем Управе број 23/6-372-6640/98 од 20. децембра 2005. године, које је потврђено Рјешењем Министарства број 27/02-23-947/06 од 27. јануара 2006. године, одбијен је захтјев апеланткиње Наде Ђукић за враћање у посјед стана у ул. Топал Осман-паше бр. 26/4 у Сарајеву. Управа је током поступка утврдила да је апеланткињин супруг Милош Ђукић на основу Уговора о коришћењу стана број 40-344/81 од 20. марта 1981. године био носилац станарског права на предметном стану. Даље, из изјаве коју је апеланткиња дала на записник приликом усмене расправе и у којој је навела да је њен супруг Милош Ђукић *током рата, а и после Дејтона, радио као грађанско лице у Војсци Југославије у којој је и остварио и старосну пензију 13. јуна 1996. године*, Управа је утврдила да је Милош Ђукић после 19. маја 1992. године остао у служби Војске Југославије, па се не може сматрати избјеглицом. Такође, указано је на то да слиједом наведеног апеланткињи Нади Ђукић, која своје право изводи из права свог супруга, у складу са одредбом члана 3а. Закона, не припада право на повраћај предметног стана.

12. Пресудом Кантоналног суда број 009-0-У-06-000303 од 17. јула 2008. године одбијена је тужба којом је апеланткиња покренула управни спор против Рјешења Министарства број 27/02-23-947/06 од 27. јануара 2006. године. Кантонални суд је у образложењу истакао да су органи управе донијели правилну одлуку када су одбили апеланткињин захтјев за враћање предметног стана у посјед, будући да је током поступка утврђено да је апеланткињин супруг Милош Ђукић након 19. маја 1992. године односно 14. децембра 1995. године остао у оружаним снагама ван територије Босне и Херцеговине, те да апеланткиња своје право на предметном стану изводи из његовог права, па с обзиром на то да се Милош Ђукић не сматра избјеглицом, слиједом релевантних одредби Закона произилази да нема право на повраћај стана у Федерацији Босне и Херцеговине.

Чињенице из апелације број АП 3175/08

13. Рјешењем Службе градитељства, имовинскоправних и стамбених послова и заштите околиша Градске општине Мостар-Запад број 07/П-3-1040/99 од 19. маја 2003. године одбијен је захтјев апеланта Николе Торбице за признање станарског права и враћање у посјед стана и утврђено да му престаје станарско право на стану у ул. Анте Старчевића бр. 46 у Мостару. Служба је у образложењу навела да је апелант поднио захтјев за враћање у посјед предметног стана на ком постоји станарско право уз који је приложио Уговор о коришћењу стана број 40-226/80 од 28. фебруара 1980. године и Рјешење број 296-3 од 20. децембра 1979. године. На

усменој расправи апелантова супруга Стана Торбица је потврдила да је наведени захтјев поднесен 4. августа 1999. године. Служба је указала на то да је у члану 5 став 1 Закона о измјенама и допунама Закона о престанку примјене Закона о напуштеним становима („Службене новине Федерације Босне и Херцеговине” број 12/99) одређено да се захтјев за враћање стана у посјед мора поднијети у року од 15 мјесеци од дана ступања на снагу Закона. Служба је нагласила да је, с обзиром на то да је наведени Закон ступио на снагу 4. априла 1998. године, крајњи рок за подношење захтјева био 4. јули 1999. године. Коначно, с обзиром на то да је током поступка, на основу изјаве апелантове супруге утврђено да је захтјев за повраћај стана поднесен 4. августа 1999. године, Служба је захтјев одбацила као неблаговремен.

14. Рјешењем Министарства грађења, просторног уређења и заштите околине број 09-03-25-186/03 од 23. јула 2003. године, потврђеним Пресудом Кантоналног суда у Мостару број У-395/02 од 1. децембра 2003. године, одбијена је жалба коју је апелант поднио против Рјешења Службе број 07/П-3-1040/99 од 19. маја 2003. године. У образложењу рјешења Министарство је истакнуло да је основан апелантов жалбени навод о томе како је Служба погријешила приликом утврђења датума када јој је достављен предметни захтјев. Апелант је доставио копију о пријему препоручене пошиљке Поште Владимировци број 26315 од 3. јула 1999. године из које је видљиво да је захтјев доставио благовремено и уз уредно адресирање. Даље, Министарство је утврдило да је апелант био носилац станарског права на предметном стану који му је додијељен из стамбеног фонда ЈНА на основу Рјешења Команде Гарнизона Мостар број 296-3 од 20. децембра 1979. године. Утврђено је и да је апелант Рјешењем Савезног секретаријата за народну одбрану, Персонална управа Војске Југославије, ПОВ број 02/2716-3 од 19. маја 1992. године разријешен од активне војне службе у ЈНА коју је до тада обављао у чину заставника I класе закључно са 1. јуном 1992. године. Министарство је указало на то да из наведеног произилази да је апелант послвије 19. маја 1992. године остао у служби Војске Југославије, па се, у складу са одредбом члана 3а. Закона, не може сматрати избјеглицом нити му припада право на повраћај предметног стана.

15. Пресудом Врховног суда Федерације Босне и Херцеговине (у даљњем тексту: Врховни суд) број Уж-52/04 од 31. јула 2008. године одбијена је жалба коју је апелант поднио против Пресуде Кантоналног суда у Мостару број У-395/02 од 1. децембра 2003. године. Врховни суд је у образложењу пресуде указао на то да су Кантонални суд у Мостару и органи управе правилно одлучили када су примјеном одредбе члана 3а. Закона о престанку примјене Закона о напуштеним становима одбили апелантов захтјев за повраћај предметног стана, будући да је током поступка утврђено да

је апелант након 19. маја 1992. године остао у служби у оружаним снагама ван територије Босне и Херцеговине.

Чињенице из апелације број АП 3495/08

16. Рјешењем Управе број 23/6-372-П-6014/98 од 28. јуна 2002. године, које је потврђено Рјешењем Министарства број 27/02-23-4367/02 од 28. марта 2003. године, одбијен је захтјев апеланта Милана Петровића за враћање у посјед стана у ул. Хасана Бркића бр. 13/III у Сарајеву. Апелант је на предметном стану био носилац станарског права, што је Управа утврдила увидом у Уговор о коришћењу стана број 27/02-136-0-339 од 19. марта 1986. године. Даље, Управа је из изјаве апелантовог пуномоћника, дате на записник 24. априла 2002. године, и потврде Војне поште бр. 3366 Нови Сад број 31-30 од 29. марта 2002. године, утврдила да је апелант након 14. децембра 1995. године остао у служби у својству професионалног војног лица у Војсци Југославије. С обзиром на тако утврђено чињенично стање, Управа се позвала на члан 3а. Закона и истакла да, будући да је апелант остао у служби у оружаним снагама ван територије Босне и Херцеговине и да му није признат статус избјеглице или други вид заштите који одговара том статусу, апеланту не припада право на повраћај стана.

17. Пресудом Кантоналног суда број 009-0-У-06-000040 од 15. септембра 2008. године одбијена је тужба којом је апелант покренуо управни спор против Рјешења Министарства број 27/02-23-4367/02 од 28. марта 2003. године. Кантонални суд је у образложењу указао на то да су органи управе донијели правилну одлуку када су одбили апелантов захтјев за враћање предметног стана у посјед, будући да је током поступка утврђено да је апелант након 19. маја 1992. године остао у оружаним снагама ван територије Босне и Херцеговине, па се слиједом релевантних одредби Закона апелант не сматра избјеглицом нити има право на повраћај стана у Федерацији Босне и Херцеговине.

Чињенице из апелације број АП 3654/08

18. Рјешењем Општинске службе за стамбене послове, реконструкцију и катастар некретнина Општине Стари Град Града Мостара број 06-23-227/99 од 12. новембра 2003. године одбијен је захтјев апеланта Душка Миљановића за враћање у посјед стана у ул. Маршала Тита бр. 82д у Мостару. Апелант је на предметном стану био носилац станарског права, што је Служба утврдила увидом у Рјешење Команде Гарнизона о додјели стана на коришћење број 2/67-3 од 27. новембра 1986. године и евиденцију ЈСП „Дом” Мостар. Даље, Служба је увидом у Наредбу Команде Ратног

ваздухопловства и противваздушне одбране број 3-16 од 7. маја 1997. године, која је објављена у „Службеном листу Војске Југославије” број 9, страна 232, од 12. јуна 1997. године, утврдила да је апелант 28. фебруара 1995. године унапријеђен у чин ваздухопловнотехничког капетана, односно да је апелант након 14. децембра 1995. године остао у служби у својству професионалног војног лица у Војсци Југославије. С обзиром на тако утврђено чињенично стање, Управа се позвала на члан 3а. Закона и истакла да, будући да је апелант остао у служби у оружаним снагама ван територије Босне и Херцеговине и да му није признат статус избјеглице или други вид заштите који одговара том статусу, апеланту не припада право на повраћај стана.

19. Рјешењем Министарства грађевина, просторног уређења и заштите околине Херцеговачко-неретванског кантона број УП/П-13-25-222/01 од 14. децембра 2003. године, потврђеним Пресудом Кантоналног суда у Мостару број У-57/04 од 13. априла 2004. године, одбијена је жалба коју је апелант поднио против Рјешења Службе број 06-23-227/99 од 12. новембра 2003. године. Кантонални суд је у образложењу указао на то да су органи управе донијели правилну одлуку када су одбили апелантов захтјев за враћање предметног стана у посјед, будући да је током поступка утврђено да је апелант након 14. децембра 1995. године остао у оружаним снагама ван територије Босне и Херцеговине, па се слиједом релевантних одредби Закона апелант не сматра избјеглицом нити има право на повраћај стана у Федерацији Босне и Херцеговине.

20. Пресудом Врховног суда број Уж-268/04 од 13. августа 2008. године одбијена је жалба коју је апелант поднио против Пресуде Кантоналног суда у Мостару број У-57/04 од 13. априла 2004. године. Врховни суд је у образложењу пресуде указао на то да су Кантонални суд у Мостару и органи управе правилно одлучили када су примјеном одредбе члана 3а. Закона о престанку примјене Закона о напуштеним становима одбили апелантов захтјев за повраћај предметног стана, с обзиром на то да је током поступка утврђено да је апелант након 14. децембра 1995. године остао у служби у оружаним снагама ван територије Босне и Херцеговине.

Чињенице из апелације број АП 3761/08

21. Рјешењем Службе за стамбене послове Општине Тузла број 05-02/3-23-447/99 од 13. августа 2003. године одбијен је захтјев апеланта Младена Дујмовића за враћање у посјед стана у ул. Ступине Б-6 у Тузли. Апелант је на предметном стану био носилац станарског права, што је Служба утврдила увидом у Уговор о коришћењу стана закључен између апеланта и Заједнице становања ЈНА бр. 17-1003 од 21. новембра 1989. године и Рјешење Команде Гарнизона о додјели стана на коришћење број 1-57/3 од 8. августа 1988. године. Даље, Служба је увидом у

потврду Министарства обране Републике Хрватске, Главног стожера Оружаних снага Републике Хрватске, Заповједништва РХЗ и ПЗО, ур. бр. 3044-Г1-08-01-48 од 11. јула 2001. године, утврдила да је апелант у дјелатном саставу Оружаних снага Републике Хрватске провео од 9. децембра 1991. године до 30. јуна 1995. године, односно да је апелант након 19. маја 1992. године остао у оружаним снагама ван територије Босне и Херцеговине.

22. С обзиром на тако утврђено чињенично стање, Управа се позвала на члан 3а. Закона и истакла да, будући да је апелант остао у служби у оружаним снагама ван територије Босне и Херцеговине и да му није признат статус избјеглице или други вид заштите који одговара том статусу, апеланту не припада право на повраћај стана.

23. Рјешењем Министарства просторног уређења и заштите околице Тузланског кантона број 12-06/1-23-1618/03 од 11. децембра 2003. године, потврђеним Пресудом Кантоналног суда у Тузли број У.5/04 од 26. априла 2004. године, одбијена је жалба коју је апелант поднио против Рјешења Службе за стамбене послове Општине Тузла број 05-02/3-23-447/99 од 13. августа 2003. године. Кантонални суд је у образложењу указао на то да су органи управе донијели правилну одлуку када су одбили апелантов захтјев за враћање предметног стана у посјед, будући да је током поступка утврђено да је апелант након 19. маја 1992. године остао у оружаним снагама ван територије Босне и Херцеговине, па се слиједом релевантних одредби Закона апелант не сматра избјеглицом нити има право на повраћај стана у Федерацији Босне и Херцеговине.

24. Пресудом Врховног суда број Уж-391/04 од 28. августа 2008. године одбијена је жалба коју је апелант поднио против Пресуде Кантоналног суда у Тузли број У.5/04 од 26. априла 2004. године. Врховни суд је у образложењу пресуде указао на то да су Кантонални суд у Тузли и органи управе правилно одлучили када су примјеном одредбе члана 3а. Закона о престанку примјене Закона о напуштеним становима одбили апелантов захтјев за повраћај предметног стана, с обзиром на то да је током поступка утврђено да је апелант након 19. маја 1992. године остао у служби у оружаним снагама ван територије Босне и Херцеговине.

Чињенице из апелације бр. АП 3954/08 и АП 3975/08

25. Рјешењем Службе градитељства, имовинскоправних и стамбених послова и заштите околиша Сектора за стамбено господарство и пословне просторије Општине Мостар-Југозапад број 07/II-3-973/99 од 27. октобра 2003. године одбијен је захтјев апеланта Здравка Волаша за враћање у посјед стана у ул. Сплитска бр. 11 у Мостару. Апелант је на предметном стану био носилац станарског права, што је Служба утврдила увидом у Уговор о коришћењу стана закључен 28. априла 1988. године.

Такође, увидом у Записник о увођењу у посјед Министарства за избјегла и расељена лица Републике Српске, Одсјек Бањалука, од 17. јануара 2002. године, Служба је утврдила да апелант није стекао ново станарско право. Даље, Служба је увидом у Увјерење Министарства одбране Републике Српске, Одсјек Бањалука, број 8/2-02-08-835-17 од 27. новембра 2002. године утврдила да апелант има признато учешће у рату непрекидно од 25. јуна 1991. године до 30. јуна 1996. године, те увидом у „Службени војни лист Војске Југославије” број 19, страна 408, од 14. јула 1994. године у ком је наведено да је Наредбом начелника Генералштаба Војске Југославије од 25. маја 1994. године апелант унапријеђен у чин ваздухопловнотехничког мајора у Војсци Југославије, из чега произилази да је апелант након 19. маја 1992. године односно 14. децембра 1995. године остао у служби у својству професионалног војног лица у Војсци Југославије. С обзиром на тако утврђено чињенично стање, Управа се позвала на члан 3а. Закона и истакла да, будући да је апелант остао у служби у оружаним снагама ван територије Босне и Херцеговине и да му није признат статус избјеглице или други вид заштите који одговара том статусу, апеланту не припада право на повраћај стана.

26. Рјешењем Министарства грађења, просторног уређења и заштите околине Херцеговачко-неретванског кантона број УП-09-25-03-125/03 од 19. јануара 2004. године, потврђеним Пресудом Кантоналног суда у Мостару број У-83/04 од 23. марта 2004. године, одбијена је жалба коју је апелант поднио против Рјешења Службе број 07/II-3-973/99 од 27. октобра 2003. године. Кантонални суд је у образложењу указао на то да су органи управе донијели правилну одлуку када су одбили апелантов захтјев за враћање предметног стана у посјед, будући да је током поступка утврђено да је апелант након 19. маја 1992. године односно 14. децембра 1995. године остао у оружаним снагама ван територије Босне и Херцеговине, па се слиједом релевантних одредби Закона апелант не сматра избјеглицом нити има право на повраћај стана у Федерацији Босне и Херцеговине.

27. Пресудом Врховног суда број Уж-234/04 од 22. септембра 2008. године одбијена је жалба коју је апелант поднио против Пресуде Кантоналног суда у Мостару број У-83/04 од 23. марта 2004. године. Врховни суд је у образложењу пресуде указао на то да су Кантонални суд у Мостару и органи управе правилно одлучили када су примјеном одредбе члана 3а. Закона о престанку примјене Закона о напуштеним становима одбили апелантов захтјев за повраћај предметног стана, будући да је током поступка утврђено да је апелант након 19. маја 1992. године односно 14. децембра 1995. године остао у служби у оружаним снагама ван територије Босне и Херцеговине.

Чињенице из апелације број АП 501/09

28. Рјешењем Управе број 23/6-372-2888/98 од 21. јуна 2005. године, које је потврђено Рјешењем Министарства стамбених послова Кантона Сарајево број 27/02-23-16759/05 од 16. августа 2005. године, одбијен је захтјев апеланта Давора Плеше за враћање у посјед стана у ул. Топал Осман-паше бр. 15 у Сарајеву. Апелант је на предметном стану био носилац станарског права, што је Управа утврдила увидом у Уговор о коришћењу стана број 17-795 од 7. септембра 1989. године. Даље, Управа је током поступка, увидом у Увјерење Персоналне управе Генералштаба Војске Југославије инт. бр. 3-17 од 8. јуна 1994. године, те увидом у фотокопију војне легитимације, утврдила да је апеланту 15. јуна 1992. године престала активна војна служба у чину старијег водника. Управа је увидом у Наредбу команданта Ратног ваздухопловства и противваздушне одбране број 2-19, која је објављена у „Службеном војном листу” број 13 од 5. маја 1994. године, страна 259, утврдила да је апеланту, старијем воднику везе, професионална војна служба престала 18. марта 1994. године. С обзиром на тако утврђено чињенично стање, Управа се позвала на члан 3а. Закона и указала на то да, будући да је апелант остао у служби у оружаним снагама ван територије Босне и Херцеговине након 19. маја 1992. године и да му није признат статус избјеглице или други вид заштите који одговара том статусу, апеланту не припада право на повраћај стана.

29. Пресудом Кантоналног суда у Сарајеву број У-2242/05 од 17. децембра 2008. године одбијена је тужба којом је апелант покренуо управни спор против Рјешења Министарства број 27/02-23-16759/05 од 16. августа 2005. године. Кантонални суд је у образложењу указао на то да су органи управе донијели правилну одлуку када су одбили апелантов захтјев за враћање предметног стана у посјед, будући да је током поступка утврђено да је апелант након 19. маја 1992. године остао у оружаним снагама ван територије Босне и Херцеговине, па се слиједом релевантних одредби Закона апелант не сматра избјеглицом нити има право на повраћај стана у Федерацији Босне и Херцеговине.

Чињенице из апелације број АП 747/09

30. Рјешењем Службе градитељства, имовинскоправних и стамбених послова и заштите околиша Општине Мостар-Запад број 07/П-3-356/99 од 1. августа 2003. године одбијен је захтјев апеланта Бранка Марковића за враћање у посјед стана у ул. Краља Томислава бр. 16/V у Мостару на ком је апелант био носилац станарског права. Служба је увидом у Наредбу начелника Генералштаба Војске Југославије објављену у „Службеном војном листу Војске Југославије”, страна 637, утврдила

да је апелант унапријеђен из чина водника у чин ваздухопловнотехничког водника I класе 18. јула 1994. године, из чега произилази да је апелант након 19. маја 1992. године остао у служби у својству професионалног војног лица у Војсци Југославије. С обзиром на тако утврђено чињенично стање, Управа се позвала на члан 3а. Закона и указала на то да, будући да је апелант остао у служби у оружаним снагама ван територије Босне и Херцеговине и да му није признат статус избјеглице или други вид заштите који одговара том статусу, апеланту не припада право на повраћај стана.

31. Рјешењем Министарства грађевина, просторног уређења и заштите околине Херцеговачко-неретванског кантона број 09-03-25-323/03 од 30. септембра 2003. године, потврђеним Пресудом Кантоналног суда у Мостару број У-472/03 од 21. маја 2004. године, одбијена је жалба коју је апелант поднио против Рјешења Службе број 07/П-3-356/99 од 1. августа 2003. године. Кантонални суд је у образложењу указао на то да су органи управе донијели правилну одлуку када су одбили апелантов захтјев за враћање предметног стана у посјед, будући да је током поступка утврђено да је апелант након 19. маја 1992. године остао у оружаним снагама ван територије Босне и Херцеговине, па се слиједом релевантних одредби Закона апелант не сматра избјеглицом нити има право на повраћај стана у Федерацији Босне и Херцеговине.

32. Пресудом Врховног суда број Уж-374/04 од 7. јануара 2009. године одбијена је жалба коју је апелант поднио против Пресуде Кантоналног суда у Мостару број У-472/03 од 21. маја 2004. године. Врховни суд је у образложењу пресуде указао на то да су Кантонални суд у Мостару и органи управе правилно одлучили када су примјеном одредбе члана 3а. Закона о престанку примјене Закона о напуштеним становима одбили апелантов захтјев за повраћај предметног стана, с обзиром на то да је током поступка утврђено да је апелант након 19. маја 1992. године остао у служби у оружаним снагама ван територије Босне и Херцеговине.

Чињенице из апелације бр. АП 1543/09 и АП 3865/10

33. Апелант Милан Кнежевић је на основу Уговора о коришћењу стана од 12. фебруара 1987. године закљученог са Командом Гарнизона Бихаћ био носилац станарског права на стану који се налази у Бихаћу, насеље Хармани X-15, улаз III, спрат IV.

34. Апелант је 20. јула 1998. године, на основу одредби Закона о престанку примјене Закона о напуштеним становима, поднио захтјев Служби за враћање у посјед предметног стана. У вријеме када о његовом захтјеву још увијек није било коначно и правоснажно одлучено, апелант је поднио пријаву Дому за људска права Босне и

Херцеговине. Комисија за људска права при Уставном суду Босне и Херцеговине (у даљњем тексту: Комисија) донијела је Одлуку о прихватљивости и меритуму број СН/00/6254 од 7. септембра 2005. године којом је утврђено да је прекршено апелантово право на правично суђење, према члану 6 став 1 Европске конвенције за заштиту људских права и основних слобода (у даљњем тексту: Европска конвенција), у смислу права на доношење одлуке у разумном року и у тачки број 8 закључка наредила Федерацији Босне и Херцеговине да донесе правоснажну одлуку у апелантовом предмету у року од шест мјесеци од дана пријема одлуке Комисије. У погледу навода о повреди права на имовину, Комисија је сматрала да члан 3а. став 1 Закона о престанку примјене Закона о напуштеним становима („Службене новине ФБиХ” бр. 11/98, 38/98, 12/99, 27/99, 43/99, 31/01, 15/02, 24/03 и 29/03) успоставља правичну равнотежу између права носиоца станарског права и јавног интереса. Комисија је закључила да није прекршено апелантово право на мирно уживање имовине према члану 1 Протокола број 1 уз Европску конвенцију и да апелант нема право на повраћај предметног стана, као и да није потребно улазити у испитивање члана 8 Европске конвенције.

35. Рјешењем Службе број 3/36-372-1004/98 од 30. јануара 2008. године, које је потврђено Рјешењем Кантоналног министарства за грађење, просторно уређење и заштиту околине Бихаћ (у даљњем тексту: Кантонално министарство) број 11/2-23-133-УП-2/08 од 7. јула 2008. године, потврђено је да је апелант носилац станарског права на предметном стану, те да се стан враћа у посјед носиоцу станарског права. У тачки 3 изреке рјешења је наведено да привременом кориснику Сафији Нанић престаје право привременог коришћења стана.

36. Федерација Босне и Херцеговине, Служба за заједничке послове органа и тијела Федерације Босне и Херцеговине, коју заступа федерални правобранилац, и Сафија Нанић (у даљњем тексту: тужиоци), поднијели су Кантоналном суду тужбу у управном спору ради поништења Рјешења Кантоналног министарства број 11/2-23-133-УП-2/08 од 7. јула 2008. године.

37. Кантонални суд је 20. априла 2009. године донио Пресуду број 01 0 У 000009 08 У којом је уважио тужбу тужених, поништио Рјешење Кантоналног министарства број 11/2-23-133-УП-2/08 од 7. јула 2008. године и Рјешење Службе број 3/36-372-1004/98 од 30. јануара 2008. године као незаконите, те управну ствар ријешио тако што је одбио апелантов захтјев за враћање у посјед предметног стана, а предметни стан је уступљен на располагање Федерацији Босне и Херцеговине – Служби за заједничке послове органа и тијела Федерације БиХ.

38. У образложењу пресуде Кантонални суд је навео да је у току поступка утврђено да је апелант Рјешењем ВП 3001 Београд од 28. децембра 1998. године као заставник 1. класе разријешен професионалне војне службе 31. децембра 1998. године, када је и предао дужност на којој је био постављен у саставу наведене ВП. Из наведеног рјешења је евидентно да апелант није био припадник Војске Републике Српске (у даљњем тексту: ВРС), јер је у вријеме када је пензионисан постојао Закон о Војсци Републике Српске, који је објављен 1. јуна 1992. године („Службене новине Републике Српске” број 7/92), као и Закон о служби у ВРС, објављен 31. децембра 1996. године („Службене новине Републике Српске” број 31/96). У том смислу, Кантонални суд није могао да прихвати апелантове наводе да је био припадник ВРС и да је рјешење од ВП Београд, у ствари, добио као припадник ВРС, јер у наведеном рјешењу то уопште није наведено, односно у њему је експлицитно написано да је био заставник 1. класе и као такав пензионисан у Војсци Југославије. Такође је из ноте Министарства спољних послова Републике Србије број 5/7617-6/07 утврђено да је апелант био у професионалној војној служби од 23. јула 1966. године до дана разрјешења 31. децембра 1998. године, те да је 1998. године поднио молбу за додјелу стана у закуп у Гарнизону Београд и да није добио стан из војног стамбеног фонда на територији Републике Србије. Кантонални суд је, такође, навео да не може прихватити увјерење које је издао тзв. Тим за расформирање Генералштаба ВРС, будући да тај тим није орган који је могао издати увјерење овакве врсте, јер је за то надлежна Персонална служба Министарства одбране Босне и Херцеговине. Доказ да је апелант био припадник Војске Југославије је и само Рјешење о пензији Фонда за социјално осигурање војних осигураника Србије број 526881 УП-1-159/99 од 10. фебруара 1999. године, из ког је видљиво да је апелант боравио у Београду на адреси ул. Агостина Нета број 56/14, те да му је као заставнику признато право на старосну пензију из наведеног Фонда. Из Одлуке СРРС-а број 703-960-1/1 од 9. јула 2002. године, која је потврђена Одлуком СРРС-а број Р-703-960-1/1-90-1084 од 4. марта 2003. године, утврђено је да је апелант остао у активној служби у оружаним снагама ван територије Босне и Херцеговине последице 14. децембра 1995. године, те се не сматра избјеглицом, у складу са чланом 3 став 3 Правилника о потврђивању станарских права расељених лица и избјеглица. На основу утврђеног чињеничног стања, а према одредбама члана 3а. став 1 Закона о престанку примјене Закона о напуштеним становима, Кантонални суд је закључио да се апелант не може сматрати избјеглицом нити имати право на повраћај стана у ФБиХ. Кантонални суд је, даље, навео да је тужени орган, Кантонално министарство, очигледно погрешно тумачио члан 3а. цитираног закона, што је видљиво из Одлуке Уставног суда број У 83/03 од 22. септембра 2004. године, којом је утврђено да је члан 3а. у складу са Уставом Босне и Херцеговине и да није у супротности са чланом 1 Протокола број

1 уз Европску конвенцију. Такође је из члана 3а. Закона о измјенама и допунама Закона о престанку примјене Закона о напуштеним становима („Службене новине ФБиХ” број 29/03), који је био предмет оцјене Уставног суда, видљиво да ст. 1 и 2 нису постављени кумулативно. С обзиром на то да је Кантонални суд утврдио да су наводи тужилаца у цијелости основани, одлучио је као у диспозитиву пресуде, на основу одредби из члана 36 став 2 Закона о управним споровима ФБиХ.

39. Рјешењем Службе број 3/36-372-1004/98 од 4. јуна 2009. године, које је потврђено Рјешењем Кантоналног министарства број 11/2-23-410-УП-2/09 од 9. октобра 2009. године, наложено је апеланту и члановима његовог породичног домаћинства да у року од 15 дана од пријема рјешења иселе из предметног стана и стан празан од људи и ствари, под пријетњом извршења, предају Служби.

40. Апелант је Кантоналном суду поднио тужбу у управном спору ради поништења Рјешења Кантоналног министарства број 11/2-23-410-УП-2/09 од 9. октобра 2009. године.

41. Пресудом Кантоналног суда број 01 0 У 001287 09 У од 7. јула 2010. године одбијена је апелантова тужба као неоснована.

42. У образложењу пресуде Кантонални суд је истакао да је Кантонално министарство правилно поступио када је извршило правоснажну и коначну одлуку Кантоналног суда, а да су апелантови наводи у цијелости неосновани. Кантонални суд је истакао да није тачно да је Одлуком Комисије апеланту враћен стан у посјед, јер се тачка 8 закључка Одлуке Комисије односи на доношење правоснажне одлуке у року од шест мјесеци, а не на враћање стана у посјед. У прилог томе иде и Одлука СРРС-а број 703-960-171 од 9. јула 2002. године, која је потврђена Одлуком СРРС-а број Р-703-960-1/1-90-1084 од 4. марта 2003. године, из које је видљиво да се апелант не сматра избјеглицом, у складу са чланом 3 став 3 Правилника о потврђивању станарског права расељених лица и избјеглица. Наведене одлуке су коначне и обавезујуће и на основу њих је Кантонални суд и донио пресуду, у складу с којом је Кантонално министарство правилно поступио. С обзиром на то да Кантонални суд није утврдио да је учињена повреда поступка у току доношења оспореног акта, примјеном одредби члана 36 став 2 Закона о управним споровима ФБиХ, одбио је апелантову тужбу као неосновану.

Чињенице из апелације број АП 1814/09

43. Рјешењем Управе број 23/5-372-5364/98 од 23. децембра 2003. године, које је потврђено Рјешењем Министарства стамбених послова Кантона Сарајево број 27/02-

23-441/04 од 8. јуна 2004. године, одбијен је захтјев апеланта Здравка Мاستиловића за враћање у посјед стана у ул. Адија Мулабеговића бр. 13/1 у Сарајеву. Апелант је на предметном стану био носилац станарског права, што је Управа утврдила увидом у Рјешење Команде Гарнизона ин. бр. М-443/П од 8. јуна 1987. године. Даље, Управа је током поступка, увидом у Наредбу начелника Персоналне управе Генералштаба Војске Југославије број 4-58 од 14. августа 1996. године утврдила да је апелант разријешен од професионалне војне службе 3. децембра 1996. године, из чега произилази да је апелант након 19. маја 1992. године остао у служби у својству професионалног војног лица у Војсци Југославије.

44. Пресудом Кантоналног суда у Сарајеву број 009-0-У-07-000404 од 18. марта 2009. године одбијена је тужба којом је апелант покренуо управни спор против Рјешења Министарства број 27/02-23-441/04 од 8. јуна 2004. године. Кантонални суд је у образложењу указао на то да су органи управе донијели правилну одлуку када су одбили апелантов захтјев за враћање предметног стана у посјед, будући да је током поступка утврђено да је апелант након 19. маја 1992. године остао у оружаним снагама ван територије Босне и Херцеговине, па се слиједом релевантних одредби Закона апелант не сматра избјеглицом нити има право на повраћај стана у Федерацији Босне и Херцеговине.

Чињенице из апелације број АП 1855/09

45. Рјешењем Службе за стамбене послове Општине Тузла број 05-02/5-23-3045/99 од 12. септембра 2003. године одбијен је захтјев апеланта Милана Недељковића за враћање у посјед стана у ул. Армије БиХ бр. 19 у Тузли. Апелант је на предметном стану био носилац станарског права, што је Служба утврдила увидом у рјешење ближе означено у наведеном рјешењу Службе. Даље, Служба је увидом у потврду Војне поште Поникве-Ужице број 4036 УП-1 бр. 1-2 од 10. јула 1992. године утврдила да је апелант у вријеме када је потврда издата био у сталном радном односу у Војсци Југославије, на радном мјесту благајника, из чега произилази да је апелант након 19. маја 1992. године остао у служби у Војсци Југославије. Служба је указала и на то да апелант није доставио доказе да му је одобрен статус избјеглице или други вид заштите који одговара том статусу. С обзиром на тако утврђено чињенично стање, Служба се позвала на члан 3а. Закона и истакла да, с обзиром на чињеницу да је апелант остао у служби у оружаним снагама ван територије Босне и Херцеговине и да му није признат статус избјеглице или други вид заштите који одговара том статусу, апеланту не припада право на повраћај стана.

46. Рјешењем Министарства просторног уређења и заштите околице Тузланског кантона број 12-06/3-23-1733/03 од 7. јануара 2004. године, потврђеним Пресудом Кантоналног суда у Тузли број У.103/04 од 24. јануара 2005. године, одбијена је жалба коју је апелант поднио против Рјешења Службе за стамбене послове Општине Тузла број 05-02/5-23-3045/99 од 12. септембра 2003. године. Кантонални суд је у образложењу указао на то да су органи управе донијели правилну одлуку када су одбили апелантов захтјев за враћање предметног стана у посјед, будући да је током поступка утврђено да је апелант након 19. маја 1992. године остао у оружаним снагама ван територије Босне и Херцеговине, па се слиједом релевантних одредби Закона апелант не сматра избјеглицом нити има право на повраћај стана у Федерацији Босне и Херцеговине.

47. Пресудом Врховног суда број Уж-209/05 од 5. марта 2008. године одбијена је жалба коју је апелант поднио против Пресуде Кантоналног суда у Тузли број У.103/04 од 24. јануара 2005. године. Врховни суд је у образложењу пресуде указао на то да су Кантонални суд у Тузли и органи управе правилно одлучили када су примјеном одредбе члана 3а. Закона о престанку примјене Закона о напуштеним становима одбили апелантов захтјев за повраћај предметног стана, с обзиром на то да је током поступка утврђено да је апелант након 19. маја 1992. године остао у служби у оружаним снагама ван територије Босне и Херцеговине.

Чињенице из апелације број АП 2103/09

48. Рјешењем Службе градитељства, имовинскоправних и стамбених послова и заштите околиша Општине Мостар-Југозапад број 07/II-3-2224/98 од 6. маја 2003. године стављен је ван снаге Закључак о дозволи извршења Одлуке СРРС-а број 07/II-3-2224/98 који је Служба донијела 11. новембра 2002. године, којим је апеланту Драгану Тошићу признато станарско право на стан у ул. Краља Томислава у Мостару. Истим рјешењем одбијен је апелантов захтјев за враћање предметног стана у посјед. У образложењу рјешења Служба је навела да је увидом у „Службени војни лист” број 29 од 16. августа 1999. године утврдила да је апелант одликован медаљом за врлине у области одбране и безбједности, односно да је након 19. маја 1992. године остао у служби у оружаним снагама ван територије Босне и Херцеговине, због чега се, у складу са чланом 3а. Закона, не може сматрати избјеглицом нити му припада право на повраћај стана у Федерацији Босне и Херцеговине. Рјешењем Министарства градитељства, просторног уређења и заштите околиша Херцеговачко-неретванског кантона број УП-09-25-03-165/03 од 15. септембра 2003. године одбијена је апелантова жалба против првостепеног рјешења.

49. Пресудом Кантоналног суда у Мостару број У-436/2003 од 7. октобра 2004. године одбијена је тужба којом је апелант покренуо управни спор против Рјешења Министарства градитељства, просторног уређења и заштите околиша Херцеговачко-неретванског кантона број УП-09-25-03-165/03 од 15. септембра 2003. године. Кантонални суд је у образложењу указао на то да су органи управе донијели правилну одлуку када су одбили апелантов захтјев за враћање предметног стана у посјед, будући да је током поступка утврђено да је апелант након 19. маја 1992. године остао у оружаним снагама ван територије Босне и Херцеговине, па се слиједом релевантних одредби Закона апелант не сматра избјеглицом нити има право на повраћај стана у Федерацији Босне и Херцеговине.

50. Пресудом Врховног суда број Уж-598/04 од 29. априла 2009. године одбијена је жалба коју је апелант поднио против пресуде Кантоналног суда. Врховни суд је у образложењу навео да је Кантонални суд правилно оцијенио да су органи управе утврдили све релевантне чињенице за правилно и законито рјешавање апелантовог захтјева и да је на тако утврђено чињенично стање правилно примијењено материјално право, те донесена правилна одлука да се апелантова тужба одбије.

Чињенице из апелације број АП 3112/09

51. Рјешењем Службе имовинскоправних послова и катастра некретнина Општине Бихаћ број 04-23-3041/99 од 27. октобра 2008. године, потврђеним Рјешењем Министарства за грађење, просторно уређење и заштиту околине Унско-санског кантона број 11/2-23-614-УП-2/08 од 5. фебруара 2009. године, одбијен је захтјев апеланта Здравка Грабовца за враћање у посјед стана у ул. Хармани бр. X-15 у Бихаћу. Апелант је на предметном стану био носилац станарског права, што је Служба утврдила увидом у Рјешење Команде Гарнизона ин. бр. 458-59 од 27. јуна 1986. године, те увидом о Уговор о коришћењу стана број 23-238 од 11. фебруара 1987. године. Даље, Служба је увидом у Наредбу команданта Ратног ваздухопловства и противваздушне одбране број 2-9 од 5. априла 2000. године, објављену у „Службеном војном листу” број 11 од 4. маја 2000. године, страна 227, и у Рјешење Војне поште број 6478 ин. бр. 22-5 од 16. јуна 2000. године којим се апелант разрјешава војне службе закључно са 15. августом 2000. године, утврдила да је апелант након 19. маја 1992. године остао у служби у Војсци Југославије. С обзиром на тако утврђено чињенично стање, Служба се позвала на члан 3а. Закона и истакла да, будући да је апелант остао у служби у оружаним снагама ван територије Босне и Херцеговине и да му није признат статус избјеглице или други вид заштите који одговара том статусу, апеланту не припада право на повраћај стана.

52. Пресудом Кантоналног суда у Бихаћу број 01 0 У 000738 09 У од 21. августа 2009. године одбијена је жалба коју је апелант поднио против Рјешења Министарства за грађевне, просторно уређење и заштиту околине Унско-санског кантона број 11/2-23-614-УП-2/08 од 5. фебруара 2009. године. Кантонални суд је у образложењу указао на то да су органи управе донијели правилну одлуку када су одбили апелантов захтјев за враћање предметног стана у посјед, будући да је током поступка утврђено да је апелант након 19. маја 1992. године остао у оружаним снагама ван територије Босне и Херцеговине, па се слиједом релевантних одредби Закона апелант не сматра избјеглицом нити има право на повраћај стана у Федерацији Босне и Херцеговине.

Чињенице из апелације број АП 3303/09

53. Рјешењем Управе број 23/6-372-4641/98 од 23. јуна 2005. године, које је потврђено Рјешењем Министарства стамбених послова Кантона Сарајево број 27/02-23-16467/05 од 18. августа 2005. године, одбијен је захтјев апеланта Драгана Вејновића за враћање у посјед стана у ул. Дервиша Нумића бр. 20/4 у Сарајеву. Апелант је на предметном стану био носилац станарског права, што је Управа утврдила увидом у Уговор о коришћењу стана број 27/245-265 од 29. априла 1988. године. Даље, Управа је током поступка, увидом у Увјерење ВП 3001 Београд ин. бр. 5471-2 од 6. јула 2000. године, те на основу апелантове изјаве дате на записник, утврдила да је апеланту престала војна служба у чину заставника I класе Наредбом начелника Персоналне управе Генералштаба Војске Југославије број 160-43 од 15. јула 2001. године, из чега произилази да је апелант након 14. децембра 1995. године остао у служби у својству професионалног војног лица у Војсци Југославије. С обзиром на тако утврђено чињенично стање, Служба се позвала на члан 3а. Закона и указала на то да, будући да је апелант остао у служби у оружаним снагама ван територије Босне и Херцеговине и да му није признат статус избјеглице или други вид заштите који одговара том статусу, апеланту не припада право на повраћај стана.

54. Пресудом Кантоналног суда у Сарајеву број 09 0 У 003177 05 У од 27. марта 2009. године одбијена је тужба којом је апелант покренуо управни спор против Рјешења Министарства број 27/02-23-16467/05 од 18. августа 2005. године. Кантонални суд је у образложењу указао на то да су органи управе донијели правилну одлуку када су одбили апелантов захтјев за враћање предметног стана у посјед, будући да је током поступка утврђено да је апелант након 14. децембра 1995. године остао у оружаним снагама ван територије Босне и Херцеговине, па се слиједом релевантних одредби Закона апелант не сматра избјеглицом нити има право на повраћај стана у Федерацији Босне и Херцеговине.

Чињенице из апелације број АП 3647/09

55. Апелант Петар Ивановић је 9. августа 2005. године пред Општинским судом у Тузли покренуо парнични поступак против Федерације Босне и Херцеговине и предложио да суд након спроведеног поступка утврди да је ваљан Уговор о откупу стана ИН број 3513-7104-4 од 4. марта 1992. године који је закључио са ССНО Војно-грађевинска дирекција Сарајево, те да се наложи туженој да трпи да се апелант на предметном стану укњижи са правом својине 1/1 и уведе у посјед тог стана. Општински суд је Пресудом број П-1397/05 од 10. септембра 2007. године, која је потврђена Пресудом Кантоналног суда у Тузли број 003-0-Гж-07-001708 од 28. маја 2008. године, апелантов захтјев у цијелости одбио. Општински суд је у образложењу пресуде навео да је након спроведеног поступка недвојбено утврдио да је апелант закључио уговор о купопродаји предметног стана, да је за њега платио цијену утврђену у уговору али да уговор након закључења није доставио надлежној пореској служби на овјеру. Увидом у Уговор о коришћењу предметног стана број 55-281 од 6. маја 1991. године утврђено је да је апелант био носилац станарског права на предметном стану. Такође, утврђено је и да је апелант био припадник Војске Југославије и да му је професионална војна служба престала 26. септембра 2000. године. На основу наведеног, Општински суд се позвао на одредбу члана 39.е ст. 1 и 2 Закона о продаји станова којим је прописано да апеланту умјесто права на упис својине у земљишним књигама припада право на накнаду од ФБиХ.

56. Пресудом Врховног суда број 070-0-Рев-08-001335 од 3. септембра 2009. године одбијена је ревизија коју је апелант изјавио против Пресуде Кантоналног суда у Тузли број 003-0-Гж-07-001708 од 28. маја 2008. године. Врховни суд је у образложењу пресуде указао на то да су одлуке Кантоналног и Општинског суда правилне и засноване на закону, те да нису основани апелантови наводи из ревизије, због чега им није могло бити удовољено.

Чињенице из апелације број АП 3937/09

57. Рјешењем Управе број 23/6-372-П-3499/99 од 22. априла 2003. године, које је потврђено Рјешењем Министарства стамбених послова Кантона Сарајево број 23/6-372-3499/99 од 7. јануара 2008. године, одбијен је захтјев апеланткиње Биљане Милишић за враћање у посјед стана у ул. Недима Филиповића бр. 23/VI у Сарајеву. Апеланткиња је на предметном стану била носилац станарског права, што је Управа утврдила увидом у Уговор о коришћењу стана број 17-889 од 6. септембра 1989. године. Даље, Управа је током поступка, увидом у потврду број 2-163 од 16. априла

2003. године, издату у Војној пошти бр. 9195 Мељине, утврдила да је апеланткиња 12. јануара 1993. године била запослена у ВП Мељине, на радном мјесту фармацеута у Биохемијско-хематолошком одјељењу Војне болнице, из чега произилази да је након 19. маја 1992. године остала у служби у Војсци Југославије. С обзиром на тако утврђено чињенично стање, Служба се позвала на члан 3а. Закона и указала на то да, будући да је апеланткиња остала у служби у оружаним снагама ван територије Босне и Херцеговине и да јој није признат статус избјеглице или други вид заштите који одговара том статусу, апеланткињи не припада право на повраћај стана.

58. Пресудом Кантоналног суда у Сарајеву број 09 0 У 001200 08 У од 29. октобра 2009. године одбијена је тужба којом је апеланткиња покренула управни спор против Рјешења Министарства број 23/6-372-3499/99 од 7. јануара 2008. године. Кантонални суд је у образложењу указао на то да су органи управе донијели правилну одлуку када су одбили апеланткињин захтјев за враћање предметног стана у посјед, будући да је током поступка утврђено да је након 19. маја 1992. године остала у оружаним снагама ван територије Босне и Херцеговине, па се слиједом релевантних одредби Закона апеланткиња не сматра избјеглицом нити има право на повраћај стана у Федерацији Босне и Херцеговине.

Чињенице из апелације број АП 3898/10

59. Рјешењем Одјела за друштвене дјелатности Града Мостара број 06-25-579/05 од 1. фебруара 2007. године одбијен је захтјев апеланта Властимира Стаменковића за враћање у посјед стана у ул. Бруне Бушића бр. 5 у Мостару. Апелант је на предметном стану био носилац станарског права, што је Одјел утврдио увидом у Уговор о коришћењу стана од 26. априла 1988. године. Даље, Одјел је током поступка, увидом у Рјешење Завода за социјално осигурање војних осигураника Војске Југославије број 103292-Уп-1-1252/94 од 18. јануара 1994. године, утврдио да је апелант пензионисан 31. децембра 1993. године, из чега произилази да је апелант након 19. маја 1992. године остао у служби у Војсци Југославије. С обзиром на тако утврђено чињенично стање, Одјел се позвао на члан 3а. Закона и указао на то да, будући да је апелант остао у служби у оружаним снагама ван територије Босне и Херцеговине и да му није признат статус избјеглице или други вид заштите који одговара том статусу, апеланту не припада право на повраћај стана.

60. Рјешењем Министарства градитељства и просторног уређења Херцеговачко-неретванског кантона број УП-09-03-25-37/03 од 26. марта 2009. године, које је потврђено Пресудом Кантоналног суда у Мостару број 07 0 У 002831 09 У од 13.

ноембра 2009. године, одбијена је жалба коју је апелант поднио против Рјешења Одјела број 06-25-579/05 од 1. фебруара 2007. године.

61. Пресудом Врховног суда број 07 0 У 002831 10 Увп од 30. јуна 2010. године одбијен је апелантов захтјев за ванредно преиспитивање Пресуде Кантоналног суда у Мостару број 07 0 У 002831 09 У од 13. новембра 2009. године. Врховни суд је у образложењу пресуде указао на то да су Кантонални суд у Мостару и органи управе правилно одлучили када су примјеном одредбе члана 3а. Закона о престанку примјене Закона о напуштеним становима одбили апелантов захтјев за повраћај предметног стана, с обзиром на то да је током поступка утврђено да је апелант након 19. маја 1992. године остао у служби у оружаним снагама ван територије Босне и Херцеговине.

Чињенице из апелације број АП 1578/12

62. Рјешењем Управе број 23/1-372-2669/98 од 15. маја 2008. године, које је потврђено Рјешењем Министарства стамбене политике Кантона Сарајево број 27/02-23-3543/08 од 1. јула 2008. године, одбијен је захтјев апеланта Сафета Бејтовића за враћање у посјед стана у ул. Хамзе Орловића бр. 3 у Сарајеву. Управа је на основу доказа у спису утврдила да је апелант на предметном стану био носилац станарског права. Даље, Управа је током поступка, увидом у Наредбу начелника Персоналне управе Савезног секретаријата за народну управу број 2-229/29 од 25. априла 1992. године, утврдила да је апеланту, на његов захтјев, престала активна војна служба 1. јула 1992. године, из чега произилази да је апелант након 19. маја 1992. године остао у служби у Војсци Југославије. С обзиром на тако утврђено чињенично стање, Служба се позвала на члан 3а. Закона и указала на то да, будући да је апелант остао у служби у оружаним снагама ван територије Босне и Херцеговине и да му није признат статус избјеглице или други вид заштите који одговара том статусу, апеланту не припада право на повраћај стана.

63. Пресудом Кантоналног суда у Сарајеву број 09 0 У 001153 08 У од 27. фебруара 2012. године одбијена је тужба којом је апелант покренуо управни спор против Рјешења Министарства број 27/02-23-3543/08 од 1. јула 2008. године. Кантонални суд је у образложењу указао на то да су органи управе донијели правилну одлуку када су одбили апелантов захтјев за враћање предметног стана у посјед, будући да је током поступка утврђено да је након 19. маја 1992. године остао у оружаним снагама ван територије Босне и Херцеговине, па се слиједом релевантних одредби Закона апелант не сматра избјеглицом нити има право на повраћај стана у Федерацији Босне и Херцеговине.

Чињенице из апелације број АП 2059/12

64. Рјешењем Управе за стамбена питања Кантона Сарајево број 23/6-372-6525/98 од 16. децембра 2008. године, које је потврђено Рјешењем Министарства стамбене политике Кантона Сарајево број 27/02-23-876/09 од 16. фебруара 2009. године, одбијен је захтјев апеланта Будимира Антуновића за враћање у посјед стана у ул. Топал Осман-паше бр. 26 у Сарајеву. Управа је увидом у Уговор о коришћењу стана број 40-326/81 од 19. марта 1981. године утврдила да је апелант на предметном стану био носилац станарског права. Даље, Управа је током поступка, увидом у Наредбу начелника Генералштаба Војске Југославије број 3-12 од 14. јануара 1994. године, која је објављена у „Службеном војном листу Војске Југославије” број 4 од 10. фебруара 1994. године, утврдила да је апелант 7. јуна 1992. године унапријеђен у чин пуковника техничке службе, а увидом у Рјешење Фонда за социјално осигурање војних осигураника Београд СП број 508173 УП 1151/99 од 28. јануара 1999. године да је апелант од професионалне војне службе разријешен 31. децембра 1998. године, из чега произилази да је апелант након 19. маја 1992. године остао у служби у Војсци Југославије. С обзиром на тако утврђено чињенично стање, Служба се позвала на члан 3а. Закона и истакла да, с обзиром на чињеницу да је апелант остао у служби у оружаним снагама ван територије Босне и Херцеговине и да му није признат статус избјеглице или други вид заштите који одговара том статусу, апеланту не припада право на повраћај стана.

65. Пресудом Кантоналног суда у Сарајеву број 090 У 003693 09 У од 16. априла 2012. године одбијена је тужба којом је апелант покренуо управни спор против Рјешења Министарства број 27/02-23-876/09 од 16. фебруара 2009. године. Кантонални суд је у образложењу указао на то да су органи управе донијели правилну одлуку када су одбили апелантов захтјев за враћање предметног стана у посјед, будући да је током поступка утврђено да је након 19. маја 1992. године остао у оружаним снагама ван територије Босне и Херцеговине, па се слиједом релевантних одредби Закона апелант не сматра избјеглицом нити има право на повраћај стана у Федерацији Босне и Херцеговине.

IV. Апелација

а) Наводи из апелација

66. Апеланти су поднијели апелације због немогућности да врате у посјед станове које су користили прије рата у Босни и Херцеговини. Истакли су да су им због немогућности повраћаја у посјед њихових станова повријеђени право на правично

суђење из члана II/3е) Устава Босне и Херцеговине и члана 6 Европске конвенције за заштиту људских права и основних слобода (у даљњем тексту: Европска конвенција), право на дом из члана II/3ф) Устава Босне и Херцеговине и члана 8 Европске конвенције и право на имовину из члана II/3к) Устава Босне и Херцеговине и члана 1 Протокола број 1 уз Европску конвенцију. Сем тога, сви апеланти су навели да су им станови својевремено били додијељени на коришћење као „војни станови” из стамбеног фонда бивше ЈНА и то на основу ваљаних рјешења о додјели стана и уговора о коришћењу. Апеланти су водили поступке на различитим нивоима, у надлежним управним органима, првостепеним и другостепеним редовним судовима, тако да се пракса рјешавања ових предмета разликује од једног до другог органа појединачно по предметима.

V. Релевантни прописи

67. У **Закону о престанку примјене Закона о напуштеним становима** („Службене новине ФБиХ” бр. 11/98, 38/98, 12/99, 18/99, 27/99, 43/99 31/01, 56/01, 15/02, 24/03, 29/03 и 81/09) релевантне одредбе гласе:

Члан 3. ст. 1. и 2.

Носилац станарског права на стану који је проглашен напуштеним или члан његовог породичног домаћинства као што је утврђено чланом 6. ЗОСО (...) има право на повратак у складу са Анексом VII Опћег оквирног споразума за мир у Босни и Херцеговини.

Став 1. овог члана примјењује се само на носиоце станарског права који имају право да се врате у своје домове према члану 1. Анекса VII Опћег оквирног споразума за мир у Босни и Херцеговини. „Особе које су напустиле своје станове између 30. априла 1991. године и 4. априла 1998. године сматрају се избјеглицама и расељеним лицима према Анексу 7 Опћег оквирног споразума за мир у Босни и Херцеговини”.

Члан 3а.

Изузетно од одредбе члана 3. ст. 1. и 2. Закона станови „из стамбеног фонда бившег Федералног министарства одбране” који су проглашени напуштеним на територији Федерације Босне и Херцеговине, а којима располаже „Влада Федерације Босне и Херцеговине”, чији је носилац станарског права послје 19. маја 1992. године остао у служби војног или цивилног лица у било којим оружаним снагама ван територије Босне и Херцеговине, не сматра се избјеглицом, нити има право на поврат стана у Федерацији Босне и Херцеговине, изузев ако му је одобрен боравак у статусу избјеглице или други вид заштите који одговара том статусу у некој од земаља ван бивше СФРЈ прије 14. децембра 1995. године.

Избјеглицом се не сматра нити има право на поврат стана у Федерацији Босне и Херцеговине ни носилац станарског права на станове из става 1. овог члана, који је из истог стамбеног фонда бивше ЈНА или новоформираних фондова оружаних снага држава насталих на просторима бивше СФРЈ стекао ново станарско право или право које одговара том праву.

VI. Допустивост

68. У складу са чланом VI/36) Устава Босне и Херцеговине, Уставни суд, такође, има апелациону надлежност у питањима која су садржана у овом Уставу када она постану предмет спора због пресуде било ког суда у Босни и Херцеговини.

69. У складу са чланом 16 став 1 Правила Уставног суда, Уставни суд може да разматра апелацију само ако су против пресуде, односно одлуке која се њоме оспорава, исцрпљени сви дјелотворни правни лијекови могући према закону и ако се поднесе у року од 60 дана од дана када је подносилац апелације примио одлуку о посљедњем дјелотворном правном лијеку који је користио.

70. У конкретном случају, предмет оспоравања апелацијама су одлуке које су различити органи доносили у различитим поступцима које су апеланти водили ради враћања у посјед станова које су користили прије рата и на којима су били носиоци станарског права. Апелације су поднесене у року од 60 дана од када су примили одлуке о посљедњем дјелотворном правном лијеку, како је прописано чланом 16 став 1 Правила Уставног суда. Коначно, апелације испуњавају и услове из члана 16 ст. 2 и 4 Правила Уставног суда, јер нису очигледно (*prima facie*) неосноване, нити постоји неки други формални разлог због ког апелације нису допустиве.

71. Имајући у виду одредбе члана VI/36) Устава Босне и Херцеговине, члана 16 ст. 1, 2 и 4 Правила Уставног суда, Уставни суд је утврдио да предметне апелације испуњавају услове у погледу допустивости.

VII. Меритум

72. Апеланти оспоравају одлуке редовних судова и надлежних управних органа тврдећи да су им тим одлукама повријеђена права из члана II/3е), ф) и к) Устава Босне и Херцеговине, односно чл. 6 и 8 Европске конвенције и члана 1 Протокола број 1 уз Европску конвенцију. Наводи апелација се у суштини односе на *немогућност апеланата да се врате у посјед тзв. војних станова на којима су били носиоци станарског права, али нису закључили правно обавезујуће уговоре о њиховом откупу.*

73. У вези са апелационим наводима, Уставни суд указује на то да је у својој досадашњој пракси у бројним одлукама одлучивао о праву повраћаја у пријератне станове у којима је, у свјетлу одредбе из члана II/5 Устава Босне и Херцеговине, изражен став да избјеглице и расељена лица имају право слободно да се врате у своје домове. У бројним одлукама Уставни суд је закључио да је повраћај имовине примарни циљ Општег оквирног споразума за мир у Босни и Херцеговини и Устава Босне и Херцеговине и да успостављање некадашњих права на куће и станове треба представљати основни циљ (види, нпр., Уставни суд, Одлука број У 14/00 од 4. маја 2001. године, „Службени гласник БиХ” број 33/01). Уставни суд подсјећа на то да се, с обзиром на новонасталу правну ситуацију и измјене у домену законодавства из стамбене области, бавио питањима повраћаја војних станова у неколико својих одлука, од којих су посљедње Одлука број У 15/11 од 30. марта 2012. године (види Уставни суд, Одлука о допуствости и меритуму број У 15/11 од 30. марта 2012. године, „Службени гласник БиХ” број 37/12, доступна на web-страници Уставног суда www.ustavnisud.ba) и Одлука о допуствости и меритуму број АП 1205/08 од 25. маја 2012. године. У наведеним одлукама Уставни суд се бавио сличним питањима која покрећу и ове апелације. У Одлуци о допуствости и меритуму број У 15/11 од 30. марта 2012. године истакнуто је да се Суд тиме бавио и *кроз оцјену уставности релевантних одредби домаћег права које регулишу право на повраћај војног стана у посјед у случају када апелант има правно обавезујући уговор о откупу стана; када није учествовао у склопу снага ВЈ у било каквим ратним злочинима који су почињени на територији Босне и Херцеговине; право на укњижбу својине на таквом стану и право јавних власти да умјесто натуралне реституције исплате накнаду, те да ли је прописана накнада у складу са поштовањем права на имовину*, у свјетлу пресуде Европског суда *Ђокић против Босне и Херцеговине* (пресуда од 27. маја 2010. године, апликација број 6518/04, објављена на www.mhrr.gov.ba). У Одлуци о допуствости и меритуму број АП 1205/08 од 25. маја 2012. године Уставни суд се бавио питањем повреде уставних права апеланата у случају када су апеланти имали правно обавезујући уговор о откупу пријератних тзв. војних станова, а ускраћена им је могућност да се врате у посјед станова који су били предмет купопродајних уговора и да се на њима укњиже као власници, иако нису учествовали у склопу снага ВЈ у било каквим ратним злочинима који су почињени на територији Босне и Херцеговине, *а у међувремену од напуштања спорних станова нису из истог стамбеног фонда или новоформираних стамбених фондова оружаних снага држава насталих из бивше СФР, стекли ново станарско право или право које одговара том праву*. Такође, Уставни суд указује и на пресуду Европског суда *Маго и др. против Босне и Херцеговине* (пресуда од 3. маја 2012. године, објављена на www.mhrr.gov.ba), у којој се Европски суд бавио захтјевима апликаната да врате у посјед своје

пријератне тзв. војне станове на којима су имали станарска права, али нису имали закључен правно обавезујући уговор, за које је утврђивао да ли су учествовали у склопу снага ВЈ у било каквим ратним злочинима који су почињени на територији Босне и Херцеговине, те да ли су или не у међувремену од напуштања предметних станова из истог стамбеног фонда или новоформираних стамбених фондова оружаних снага држава насталих из бивше СФРЈ стекли ново станарско право или право које одговара том праву.

Право на имовину

Члан II/3 Устава Босне и Херцеговине у релевантном дијелу гласи:

Сва лица на територији Босне и Херцеговине уживају људска права и основне слободе из става 2 овог члана, а она обухватају:

к) Право на имовину.

Члан 1 Протокола број 1 уз Европску конвенцију гласи:

Свако физичко или правно лице има право на неометано уживање своје имовине. Нико не може бити лишен своје имовине, осим у јавном интересу и под условима предвиђеним законом и општим начелима међународног права.

Претходне одредбе, међутим, ни на који начин не утичу на право државе да примјењује такве законе које сматра потребним да би надзирала коришћење имовине у складу с општим интересима или да би обезбиједила наплату пореза или других доприноса или казни.

74. Приликом разматрања питања да ли су повријеђени члан II/3к) Устава Босне и Херцеговине и члан 1 Протокола број 1 уз Европску конвенцију, Уставни суд, прије свега, мора утврдити да ли су апеланти имали „имовину” у смислу наведених одредби Устава Босне и Херцеговине и Европске конвенције.

75. У одговору на питање да ли су апеланти имали „имовину” у смислу наведених одредби Устава Босне и Херцеговине и Европске конвенције, Уставни суд, сем сопствене праксе, подсећа на већ цитирану пресуду Европског суда *Маго и др. против Босне и Херцеговине*, у којој је Европски суд у тачки 78 истакао: „Предмети *Гаћеша и Трифуновић против Републике Хрватске*, споменути у горњем тексту, слично овом предмету се баве питањем поврата станова након масовних миграција које су услједиле због грубог распада СФРЈ. Суд је у тим предметима закључио да апликанти нису имали ‘посјед’ у смислу члана 1. Протокола бр. 1, јер носитељи станарског права у Хрватској нису након 1. јануара 1996. године више били у

могућности да откупе своје станове. *Међутим, овај предмет се мора разлучити од тога.* У складу са Дејтонским мировним споразумом и домаћим законима, који су донесени под притиском међународне заједнице, сви носитељи станарског права у Босни и Херцеговини по правилу имају право поврата својих предратних станова те њиховог откупа по веома повољним увјетима. У Хрватској, ово није случај. Надаље, за разлику од хрватских органа власти, босанско-херцеговачки органи власти су конзистентно сматрали да станарско право представља ‘посјед’ у смислу члана 1. Протокола бр. 1 (види, на примјер, одлуку Комисије за људска права из тачке 34. у горњем тексту и одлуку Уставног суда из тачке 54. у горњем тексту). Како је овај став домаћих органа власти наизглед у складу са међународним стандардима, Европски суд не види никакав разлог зашто би од њега одступио. *И на крају, ситуација у овом предмету се не разликује много од ситуације у предмету Ђокић, узимајући у обзир да они који су откупили војне станове, који се налазе на територији данашње Федерације Босне и Херцеговине, нису могли уписати своје власништво те су остали, уско гледајући, носитељи станарског права (види Ђокић, цитиран у горњем тексту, став 12). Европски суд стога одбацује приговор тужене Владе”.*

76. У конкретном случају, Уставни суд запажа да су оспореним одлукама одбијени захтјеви апеланата за повраћај у станове на којима су прије рата они или њихови брачни другови имали станарско право. Будући да, према пракси Уставног и Европског суда, станарско право представља „посјед” у смислу члана 1 Протокола број 1, Уставни суд сматра да предметни станови на којима су апеланти или њихови брачни другови имали станарска права представљају имовину апеланата која ужива заштиту из члана III/3к) Устава Босне и Херцеговине и члана 1 Протокола број 1 уз Европску конвенцију.

77. У вези са питањем да ли је у конкретном случају дошло до мијешања у право апеланата на имовину, Уставни суд подсјећа на то да је у низу својих одлука (види Уставни суд, Одлука о допустивости и меритуму број АП 2531/05 од 12. априла 2006. године, Одлука о допустивости и меритуму број АП 1512/06 од 3. априла 2008. године) закључио да одбијање захтјева за враћање стана у посјед представља мијешање у право апеланата на имовину у смислу члана 1 Протокола број 1 уз Европску конвенцију. Европски суд је у предмету *Маго и др. против БиХ* разматрао апликације двије групе апликаната. У свим случајевима из наведене одлуке Европски суд је утврдио да отказивање станарских права апликаната односно онемогућавање да се они врате у своје предратне станове представља лишавање имовине у смислу другог правила члана 1 Протокола број 1 уз Европску конвенцију. Дакле, ни Уставни суд не налази разлог да одступи од своје досадашње праксе и праксе Европског суда,

па закључује да одбијање захтјева за враћање стана у посјед представља мијешање у право апеланата на имовину у смислу члана 1 Протокола број 1 уз Европску конвенцију.

78. Имајући у виду наведено, за Уставни суд остаје да одговори на питања: (а) да ли је мијешање било у складу са законом и у јавном интересу и (б) да ли је мијешање пропорционално циљу односно да ли успоставља правичну равнотежу између права апеланата и општег јавног интереса.

79. Уставни суд подсјећа на то да је у цитираној одлуци *Маго и др. против БиХ*, испитујући *принцип законитости* мијешања јавних власти у имовину апликаната, Европски суд у тачкама 96-97 своје одлуке закључио да су станарска права апликаната у овом предмету отказана у складу са чланом 3а. Закона о престанку примјене из 1998. године. Уставни суд је ту одредбу прогласио уставном (види тачку 73 у претходном тексту). Стога је јасно да је ометање било прописано законом у смислу другог правила члана 1 Протокола број 1, закључак је Европског суда. Уставни суд нема разлога да не слиједи своју праксу и праксу Европског суда, па је и закључак Уставног суда *да је ометање у мирном уживању имовине апеланата било прописано законом у смислу другог правила члана 1 Протокола број 1 уз Европску конвенцију*.

80. Испитујући *циљ ометања*, Уставни суд запажа да је Европски суд у тачки 100 своје одлуке *Маго и др. против БиХ* истакао: „Иако је Европски суд свјестан тога да су током и одмах након рата, многи напуштени станови наводно додијељени највишим војним и цивилним званичницима чије су стамбене потребе већ биле задовољене (види *Ђокић*, цитиран у горњем тексту, тачке 10. и 61.), изгледа да су ти недостаци касније исправљени. У том смислу, *Европски суд прихвата да је ометање посједа апликаната проведено с циљем јачања социјалне правде, као што то тврди тужена Влада*”. Стога, у односу на циљ ометања у мирном уживању имовине апеланата, Уставни суд наставља слиједити своју праксу и праксу Европског суда и закључује *да је извршено ометање имало легитиман циљ*.

81. У одговору на питање да ли је постигнута *правична равнотежа*, Уставни суд подсјећа на то да је Европски суд у већ наведеној одлуци *Маго и др. против БиХ* изразио два становишта: *да је дошло до кршења* члана 1 Протокола број 1 уз Конвенцију у погледу гђе *Љепосаве Маго* (тачка 102) јер је она лишена своје имовине због службе госп. Маге у снагама ВЈ током и након рата. Међутим, домаће власти су истицале да су, према стамбеним законима, брачни другови посједовали станарско право заједнички, а занемариле су чињеницу да гђа Маго више није била у браку са госп. који је припадник снага ВЈ. Наглашено је да у случају развода брачни

другови имају право, према стамбеним законима, одабрати који од њих ће наставити користити заједнички стан (види тачку 6 у претходном тексту). Европски суд сматра да органи власти морају поштовати тај избор. Тужена Влада је, такође, тврдила да се апликанткиња требала обратити надлежном суду за пренос станарског права након развода. Међутим, у складу са стамбеним законима, такав поступак се мора спровести само у случају непостојања споразума између бивших брачних другова у погледу употребе њиховог стана након развода. У предметном случају, господин Маго није предао захтјев за повраћај стана у Сарајеву и тиме се прећутно сложио с тим да га гђа Маго преузме. У тим околностима, његов статус није требао бити узет у обзир приликом одлучивања о захтјеву за повраћај стана гђе Маго. *Како апликанткиња није спадала ни у једну од категорија које су подлијегале оспораваним мјерама, а тужена Влада није навела ниједан други разлог за лишавање гђе Маго њеног посједа, дошло је до кршења члана 1 Протокола бр. 1 у погледу гђе Маго, закључио је Европски суд. Затим је Европски суд у тачки 103 цитиране одлуке истакао: „[...] да су госп. Јован Радовић и госп. Васе Крстевски лишени својих посједа искључиво због њихове службе у ВЈ током и након рата у Босни и Херцеговини. Не постоји никаква назнака, а камоли доказ, да су ти апликанти учествовали у склопу снага ВЈ у било каквим ратним злочинима који су почињени на територији Босне и Херцеговине. Иако је тужена Влада навела да су тим апликантима вјероватно додијељени станови у Србији, она није пружила доказе за ту тврдњу.* Стране су се сложиле, што је доиста општепознато, да је природа рата у Босни и Херцеговини била таква да је служба у одређеним оружаним снагама у великој мјери указивала на етничко поријекло те особе (види *Ђокић*, цитиран у горњем тексту, тачка 60.). Као резултат тога, спорне мјере, иако су се чиниле неутралним, имале су такво дејство да су се људи третирали различито на основу свог етничког поријекла. Европски суд је у сличним ситуацијама пресудио да, принципијелно гледано, ниједна разлика у третману која је заснована искључиво или у одлучујућој мјери на нечијем етничком поријеклу не може бити објективно оправдана у савременом демократском друштву (*Сејдић и Финци против Босне и Херцеговине* [GC], бр. 27996/06 и 34836/06, тачка 44, ECHR 2009; *Д.Х. и други против Чешке Републике* [GC], бр. 57325/00, тачка 176, ECHR 2007-IV; и *Timishev против Русије*, бр. 55762/00 и 55974/00, тачка 58, ECHR 2005-XII). Европски суд не види никакав разлог зашто би одступио од тог закључка. Како апликантима није пружена никаква надокнада, Европски суд закључује да је дошло до кршења члана 1. Протокола бр. 1 у погледу госп. Јована Радовића и госп. Васе Крстевског”.

82. Имајући у виду све наведено, Уставни суд би, слиједећи праксу Европског суда у пресуди *Маго и др. против БиХ*, требао у случајевима гдје су апеланти, који

су остали у служби у оружаним снагама ван територије Босне и Херцеговине: а) *након напуштања пријератног стана стекли ново станарско право или право које одговара том праву* утврдити да није дошло до кршења права на имовину из члана II/3к) Устава Босне и Херцеговине и члана I Протокола број 1 уз Европску конвенцију и апелације одбити као неосноване; б) *након напуштања пријератног стана нису стекли ново станарско право или право које одговара том праву* утврдити да јесте дошло до кршења права на имовину из члана II/3к) Устава Босне и Херцеговине и члана I Протокола број 1 уз Европску конвенцију и апелације усвојити као основане.

83. Међутим, Уставни суд је суочен с чињеницом да нити органи управе нити редовни судови нису утврђивали чињеницу *да ли су након напуштања пријератног стана стекли или нису стекли ново станарско право или право које одговара том праву*, изузев примјера апеланата Здравка Волаша (АП 3954/08 и АП 3975/08) и Милана Кнежевића (АП 1543/09), за које је утврђено да нису стекли ново станарско право или право које одговара том праву.

84. Дакле, Уставни суд закључује да је у случају апеланата обухваћених овом одлуком дошло до кршења права на имовину јер им је имовина одузета а да нису утврђене релевантне чињенице да ли су испуњени услови да им њихова предратна станарска права буду компензирана кроз одговарајућу накнаду, чиме је на апеланте стављен превелик терет, односно није постигнута правична равнотежа између заштите имовине апеланата и захтјева јавног интереса.

85. Уставни суд подсјећа на то да је Европски суд сам у поступку који је претходио доношењу одлуке *Маго и др. против БиХ* и уз помоћ Владе Србије утврђивао релевантне чињенице. Уставни суд не може непосредно спровести такав поступак утврђивања ових релевантних чињеница, због чега је одлучио ову одлуку доставити Влади Федерације БиХ, која ће, одлучујући о захтјеву сваког од апеланата, *утврдити* да ли је апелант или његов брачни друг с којим живи у браку *након напуштања пријератног стана стекао/стекла ново станарско право или право које одговара том праву*. За све апеланте за које утврди да они или њихови брачни другови с којима живе у браку *након напуштања пријератног стана нису стекли ново станарско право или право које одговара том праву* Влада ФБиХ ће обезбиједити права у складу са стандардима из Одлуке Уставног суда Босне и Херцеговине број У 15/11 од 30. марта 2012. године објављене у „Службеном гласнику Босне и Херцеговине” број 37/12, у року од три мјесеца од подношења захтјева сваког апеланта појединачно. За апеланте за које утврди да су они или њихови брачни другови с којима живе у браку *након напуштања пријератног стана стекли ново станарско право или право које*

одговара том праву Влада ће окончати поступак узимајући у обзир да у њиховом случају није дошло до кршења права на имовину па да им не припада право у складу са стандардима из Одлуке Уставног суда Босне и Херцеговине број У 15/11 од 30. марта 2012. године објављене у „Службеном гласнику Босне и Херцеговине” број 37/12.

Право на правично суђење и право на поштовање дома

86. Имајући у виду наводе и закључке изнесене у поводу разматрања повреде права на имовину апеланата, Уставни суд сматра да није неопходно разматрати наводе о повреди права на правично суђење и права на поштовање дома апеланата.

VIII. Закључак

87. Уставни суд закључује да постоји кршење права на имовину из члана II(3к) Устава Босне и Херцеговине и члана 1 Протокола број 1 уз Европску конвенцију када су јавне власти мијешањем у имовину апеланата, које је било законито и имало легитиман циљ, и тиме што нису дозволили враћање у станове на којима су они или њихови брачни другови имали станарско право, апелантима, у ствари, одузели имовину а да нису утврђене релевантне чињенице да ли су испуњени услови да им њихова предратна станарска права буду компензирана кроз одговарајућу накнаду, чиме је на апеланте стављен превелик терет, односно није постигнута правична равнотежа између заштите имовине апеланата и захтјева јавног интереса.

88. На основу члана 61 ст. 1 и 2 Правила Уставног суда, Уставни суд је одлучио као у диспозитиву ове одлуке.

89. Према члану VI/5 Устава Босне и Херцеговине, одлуке Уставног суда су коначне и обавезујуће.

Предсједица
Уставног суда Босне и Херцеговине
Валерија Галић

Predmet broj AP 1207/08

**ODLUKA O
DOPUSTIVOSTI I
MERITUMU**

Apelacija Vojislava Vukašinića podnesena zbog nemogućnosti da vrati u posjed stan koji je koristio prije rata u Bosni i Hercegovini i da u zemljišnim knjigama bude upisan kao njegov vlasnik

Odluka od 23. studenog 2012. godine

Ustavni sud Bosne i Hercegovine u plenarnom sazivu, u predmetu broj **AP 1207/08**, rješavajući apelaciju **Vojislava Vukašinića**, na temelju članka VI/3.(b) Ustava Bosne i Hercegovine, članka 59. stavak 2. alineja 2. i članka 61. st. 1. i 3. Pravila Ustavnog suda Bosne i Hercegovine („Službeni glasnik Bosne i Hercegovine” br. 60/05, 64/08 i 51/09), u sastavu:

Valerija Galić, predsjednica
Tudor Pantiru, dopredsjednik
Miodrag Simović, dopredsjednik
Seada Palavrić, dopredsjednica
Mato Tadić, sudac
Constance Grewe, sutkinja
Mirsad Ćeman, sudac
Margarita Caca-Nikolovska, sutkinja
Zlatko M. Knežević, sudac

na sjednici održanoj 23. studenog 2012. godine donio je

ODLUKU O DOPUSTIVOSTI I MERITUMU

Odbija se kao neutemeljena apelacija Vojislava Vukašinića podnesena protiv Presude Kantonalnog suda u Sarajevu broj 009-0-Gž-000709 od 25. siječnja 2008. godine i Presude Općinskog suda u Sarajevu broj P-4508/04 od 7. srpnja 2005. godine.

Odluku objaviti u „Službenom glasniku Bosne i Hercegovine”, „Službenim novinama Federacije Bosne i Hercegovine”, „Službenom glasniku Republike Srpske” i u „Službenom glasniku Distrikta Brčko Bosne i Hercegovine”.

Obrazloženje

I. Uvod

1. Vojislav Vukašinović iz Sarajeva (u daljnjem tekstu: apelant) podnio je 21. travnja 2008. godine Ustavnom sudu Bosne i Hercegovine (u daljnjem tekstu: Ustavni sud) apelaciju protiv Presude Kantonalnog suda u Sarajevu (u daljnjem tekstu: Kantonalni sud) broj 009-0-GŽ-000709 od 25. siječnja 2008. godine i Presude Općinskog suda u Sarajevu (u daljnjem tekstu: Općinski sud) broj P-4508/04 od 7. srpnja 2005. godine, odnosno zbog nemogućnosti da vrati u posjed stan koji je koristio prije rata u Bosni i Hercegovini i da u zemljišnim knjigama bude upisan kao njegov vlasnik.

II. Postupak pred Ustavnim sudom

2. Na temelju članka 22. st. 1. i 2. Pravila Ustavnog suda, od Kantonalnog i Općinskog suda u Sarajevu, Federalnog pravobraniteljstva u Sarajevu i L. M. (suprotna strana u postupku) zatraženo je 20. svibnja 2008. godine da dostave odgovore na apelaciju.

3. Kantonalni sud je dostavio odgovor 6. lipnja 2008. godine, Općinski sud 19. lipnja 2008. godine, Federalno pravobraniteljstvo 6. lipnja 2008. godine, a L. M. 9. lipnja 2008. godine.

4. Na temelju članka 26. stavak 2. Pravila Ustavnog suda, odgovori na apelaciju dostavljeni su apelantu 19. lipnja 2008. godine.

III. Činjenično stanje

5. Apelant Vojislav Vukašinović je 25. kolovoza 2003. godine pred Općinskim sudom pokrenuo parnični postupak protiv Ministarstva obrane Federacije Bosne i Hercegovine (u daljnjem tekstu: tuženi) i opredijeljenim tužbenim zahtjevom od 9. lipnja 2005. godine predložio da sud, nakon provedenog postupka, donese presudu kojom će utvrditi da je apelant stekao pravo vlasništva na stanu u Ulici branilaca Sarajeva broj 19 za koji je 19. ožujka 1992. godine sa SSNO, kao pravnim prednikom tuženog, zaključio kupoprodajni Ugovor broj 3513-4660-4, te narediti da tuženi trpi da se apelant na predmetnom stanu uknjiži sa pravom vlasništva 1/1 i uvede u posjed tog stana. Također je tražio da se poništi rješenje Općinskog suda - Zemljišnoknjižnog ureda na temelju kojega je izvršen upis prava vlasništva na predmetnom stanu u korist L. M. i M. M., te da se obvežu L. M. i M. M. i tuženi da apelantu predaju u posjed predmetni stan u roku od 30 dana od donošenja presude.

6. Općinski sud je donio Presudu broj P-4508/04 od 7. srpnja 2005. godine, potvrđenu Presudom Kantonalnog suda broj 009-0-GŽ-07-000709 od 25. siječnja 2008. godine, kojom je odbijen apelantov zahtjev da se utvrdi da je stekao pravo vlasništva na predmetnom stanu na temelju Ugovora broj 3513-4660-4 od 19. ožujka 1992. godine. Odbijen je i dio apelantovog tužbenog zahtjeva kojim je tražio da se poništi rješenje Općinskog suda - Zemljišnoknjižnog ureda na temelju kojega je izvršen upis prava vlasništva na predmetnom stanu u korist L. M. i M. M. Istom presudom odbijen je i protutužbeni zahtjev tuženog koji je tražio da se utvrdi da je ništav Ugovor o kupoprodaji-otkupu predmetnog stana broj 3513-4660-4 od 19. ožujka 1992. godine koji je apelant zaključio sa SSNO. Konačno, istom presudom usvojen je protutužbeni zahtjev tuženog *i utvrđeno da je prenovom raskinut ugovor o kupoprodaji-otkupu nekretnina predmetnog stana, u momentu zaključenja ugovora o kupoprodaji-otkupu nekretnine stana u Podgorici, Ulica Stara Varoš broj 82-2, koji je 22. rujna 1998. godine apelant zaključio sa SSNO - VP 4212 Podgorica.*

7. Općinski sud je u obrazloženju presude ukazao, između ostalog, na to da je izvršio uvid u Ugovor o kupoprodaji stana u Podgorici broj OTS 84-2 od 22. rujna 1998. godine i aneks tog ugovora, te izjavu koju je apelant dao pred Domom za ljudska prava u predmetu broj CH/99/2817, *na temelju čega je utvrđeno da se apelant odrekao stanarskog prava na stan u Sarajevu, zaključio kupoprodajni ugovor sa državom SRJ - SMO VP 4212 i kupio stan u Podgorici. Općinski sud je na temelju navedenog zaključio da je apelant iz novoutemeljenog stambenog fonda oružanih snaga država nastalih iz bivše SFRJ stekao novo stanarsko pravo na temelju kojega je otkupio stan.* Općinski sud je ukazao na odredbu članka 2. Zakona o izmjenama i dopunama Zakona o prodaji stanova na kojima postoji stanarsko pravo (u daljnjem tekstu: Zakon o prodaji stanova) kojim je izmijenjen članak 39.e i koji glasi: „Nositelji prava iz kupoprodajnog ugovora koji su zaključili pravno obvezujući ugovor iz članka 39. stavak 1. Zakona, a koji su napustili stan u Federaciji Bosne i Hercegovine i nakon toga iz istog stambenog fonda ili novoutemeljenih stambenih fondova oružanih snaga država nastalih iz bivše SFRJ stekli novo stanarsko pravo ili pravo koje odgovara tom pravu, stjecanjem novog stana raskinut je ugovor o otkupu stana i nemaju pravo upisa vlasništva na tom stanu.”

8. Općinski sud je, sukladno navedenom, usvojio stajalište da se tuženi utemeljeno pozvao na postojanje prenova iz članka 368. stavak 1. Zakona o obligacionim odnosima (u daljnjem tekstu: ZOO), jer je momentom kupovine stana u Podgorici iz istog stambenog fonda prestalo apelantovo pravo iz ugovora zaključenog na stanu u Sarajevu, pa je taj ugovor raskinut po sili zakona. Apelantova suglasnost za prenov sadržana je u izjavi kojom se odriče stanarskog prava na stanu u Sarajevu radi stjecanja prava na kupovinu stana u Podgorici.

9. Kantonalni sud je u Presudi broj 009-0-Gž-07-000709 od 25. siječnja 2008. godine, kojom je potvrdio presudu Općinskog suda, ukazao da je, protivno neutemeljenim apelantovim tvrdnjama, prvostupanjski sud prigodom donošenja osporene presude sukladno članku 8. ZPP ocijenio sve dokaze koji su bili od odlučnog značaja za donošenje pravilne i odluke utemeljene na zakonu, pa je na temelju takve potpune i pravilne ocjene dokaza pravilno utvrdio činjenično stanje i na njega primijenio odgovarajuće materijalno-pravne odredbe zbog čega njegovim prizivnim navodima nije moglo biti udovoljeno.

IV. Apelacija

a) Navodi iz apelacije

10. Apelant je podnio apelaciju zbog nemogućnosti da vrati u posjed stan koji je koristio prije rata u Bosni i Hercegovini i da u zemljišnim knjigama bude upisan kao njegov vlasnik. S tim u svezi, istaknuo je da mu je, zbog nemogućnosti povrata u posjed stana i nemogućnosti uknjižbe vlasništva na predmetnom stanu na njegovo ime u zemljišnim knjigama, povrijeđeno pravo na pravično suđenje iz članka II/3.(e) Ustava Bosne i Hercegovine i članka 6. Europske konvencije za zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda (u daljnjem tekstu: Europska konvencija), pravo na dom iz članka II/3.(f) Ustava Bosne i Hercegovine i članka 8. Europske konvencije, pravo na imovinu iz članka II/3.(k) Ustava Bosne i Hercegovine i članka 1. Protokola broj 1 uz Europsku konvenciju, pravo na učinkovit pravni lijek iz članka 13. Europske konvencije, pravo na zabranu diskriminacije iz članka II/4. Ustava Bosne i Hercegovine i članka 14. Europske konvencije. Apelant, također, smatra da su povrijeđena njegova prava iz aneksa 6. i 7. Općeg okvirnog sporazuma za mir u Bosni i Hercegovini. Osim toga, apelant je naveo da mu je stan bio dodijeljen na korištenje kao „vojni stan” iz stambenog fonda bivše JNA i da je početkom 1992. godine, prije izbivanja ratnih dještava u BiH, zaključio kupoprodajni ugovor za otkup tog stana.

b) Odgovor na apelaciju

11. Kantonalni sud je u odgovoru na apelaciju ukazao da apelantovi navodi iz apelacije nisu utemeljeni zbog istih razloga koje je detaljno naveo u osporenoj presudi. Ukazano je i da osporenim presudom nisu povrijeđena apelantova prava garantirana Ustavom Bosne i Hercegovine i Europskom konvencijom, pa je predloženo da se apelacija kao neutemeljena odbije.

12. Općinski sud je u odgovoru na apelaciju naveo da prvostupanjskom presudom nisu povrijeđena apelantova prava garantirana Ustavom Bosne i Hercegovine i Europskom konvencijom. Ukazano je i da je Općinski sud cjelokupan postupak vodio sukladno

odredbama Zakona o parničnom postupku i Europske konvencije, te predloženo da se apelacija odbije kao neutemeljena.

13. Suština iscrpnog i detaljnog odgovora Federalnog pravobraniteljstva jeste da je apelant, umjesto stana u Sarajevu čiji je otkup započeo po ugovoru od 19. ožujka 1992. godine, dobio i otkupio drugi adekvatan stan iz istog ili novoformiranog stambenog fonda oružanih snaga druge države izvan Bosne i Hercegovine, pa proizlazi da apelant nema nikakvo imovinsko pravo na stanu u Sarajevu. Na temelju navedenog proizlazi da osporenim presudama nisu povrijeđena apelantova prava garantirana Ustavom Bosne i Hercegovine i Europskom konvencijom.

14. U odgovoru na apelaciju L. M., u svojstvu protivne strane u postupku, naveo je da su redoviti sudovi u konkretnom predmetu donijeli pravilne i odluke utemeljene na zakonu kojima nije povrijeđeno bilo koje apelantovo pravo, pa je predložio da Ustavni sud apelaciju odbije kao neutemeljenu.

V. Relevantni propisi

15. U **Zakonu o prestanku primjene Zakona o napuštenim stanovima** („Službene novine FBiH” br. 11/98, 38/98, 12/99, 18/99, 27/99, 43/99 31/01, 56/01, 15/02, 24/03, 29/03 i 81/09) relevantne odredbe glase:

Članak 3. st. 1. i 2.

Nositelj stanarskog prava na stanu koji je proglašen napuštenim ili član njegovog obiteljskog kućanstva kao što je utvrđeno člankom 6. Zakona o stambenim odnosima, ima pravo na povratak sukladno Aneksu 7. Općeg okvirnog sporazuma za mir u Bosni i Hercegovini.

Stavak 1. ovog članka primjenjuje se samo na nositelje stanarskog prava koji imaju pravo da se vrate u svoje domove prema članku 1. Aneksa 7. Općeg okvirnog sporazuma za mir u Bosni i Hercegovini. Osobe koje su napustile svoje stanove između 30. travnja 1991. godine i 4. travnja 1998. godine smatraju se izbjeglicama i raseljenim osobama prema Aneksu 7. Općeg okvirnog sporazuma za mir u Bosni i Hercegovini.

Članak 3.a

Iznimno od odredbe članka 3. st. 1. i 2. Zakona stanovi „iz stambenog fonda bivšeg Federalnog ministarstva obrane” koji su proglašeni napuštenim na teritoriju Federacije Bosne i Hercegovine, a kojima raspolaže „Vlada Federacije Bosne i Hercegovine”, čiji je nositelj stanarskog prava poslije 19. svibnja 1992. godine ostao u službi vojne ili civilne osobe u bilo kojim oružanim snagama izvan teritorija Bosne i Hercegovine, ne smatra

se izbjeglicom niti ima pravo na povrat stana u Federaciji Bosne i Hercegovine, izuzev ako mu je odobren boravak u statusu izbjeglice ili drugi oblik zaštite koji odgovara tome statusu u nekoj od zemalja izvan bivše SFRJ prije 14. prosinca 1995. godine.

Izbjeglicom se ne smatra niti ima pravo na povrat stana u Federaciji Bosne i Hercegovine ni nositelj stanarskog prava na stanove iz stavka 1. ovog članka koji je iz istoga stambenog fonda bivše JNA ili utemeljenih fondova oružanih snaga država nastalih na prostorima bivše SFRJ stekao novo stanarsko pravo ili pravo koje odgovara tom pravu.

16. U **Zakonu o prodaji stanova na kojima postoji stanarsko pravo** („Službene novine FBiH” br. 27/97, 11/98, 22/99, 27/99, 7/00, 32/01, 61/01, 15/02, 54/04, 36/06, 45/07, 72/08, 23/09 i 5/10) relevantne odredbe glase:

Članak 39.e

Nositelju prava iz kupoprodajnog ugovora koji je zaključio pravno obvezujući ugovor iz članka 39. stavak 1. Zakona, a koji je napustio stan u Federaciji Bosne i Hercegovine i nakon toga iz istoga stambenog fonda ili novoutemeljenih stambenih fondova oružanih snaga država nastalih iz bivše SFRJ stekao novo stanarsko pravo ili pravo koje odgovara tome pravu, stjecanjem novoga stana raskinut je ugovor o otkupu stana u Federaciji Bosne i Hercegovine, te nema pravo na upis prava vlasništva nad tim stanom.

VI. Dopustivost

17. Sukladno članku VI/3.(b) Ustava Bosne i Hercegovine, Ustavni sud, također, ima apelacijsku nadležnost u pitanjima koja su sadržana u ovom ustavu kada ona postanu predmetom spora zbog presude bilo kojeg suda u Bosni i Hercegovini.

18. Sukladno članku 16. stavak 1. Pravila Ustavnog suda, Ustavni sud može razmatrati apelaciju samo ako su protiv presude, odnosno odluke koja se njome pobija, iscrpljeni svi učinkoviti pravni lijekovi mogući prema zakonu i ako se podnese u roku od 60 dana od dana kada je podnositelj apelacije primio odluku o posljednjem učinkovitom pravnom lijeku kojeg je koristio.

19. U konkretnom slučaju predmet osporavanja apelacijom su odluke Kantonalnog i Općinskog suda u Sarajevu donesene u postupku koji je apelant vodio radi vraćanja u posjed stana koji je koristio prije rata i na kojem je bio nositelj stanarskog prava. Apelacija je podnesena u roku od 60 dana, kako je propisano člankom 16. stavak 1. Pravila Ustavnog suda. Konačno, apelacija ispunjava i uvjete iz članka 16. st. 2. i 4. Pravila Ustavnog suda, jer nije očigledno (*prima facie*) neutemeljena, niti postoji neki drugi formalni razlog zbog kojeg apelacija nije dopustiva.

20. Imajući u vidu odredbe članka VI/3.(b) Ustava Bosne i Hercegovine, članka 16. st. 1, 2. i 4. Pravila Ustavnog suda, Ustavni sud je utvrdio da predmetna apelacija ispunjava uvjete u pogledu dopustivosti.

VII. Meritum

21. Apelant pobija presude redovitih sudova, tvrdeći da su tim presudama povrijeđena njegova prava iz članka II/3.(e), (f) i (k) i II/4. Ustava Bosne i Hercegovine, odnosno čl. 6, 8, 13. i 14. Europske konvencije i članka 1. Protokola broj 1 uz Europsku konvenciju. Navodi apelacije se, u suštini, odnose na *apelantovu nemogućnost da se vrati u posjed stana koji je bio predmetom kupoprodajnog ugovora i nemogućnost da se na tim stanovima uknjiži kao vlasnik*.

22. U odnosu na navode iz apelacije, Ustavni sud ukazuje da je u brojnim odlukama u dosadašnjoj vlastitoj praksi odlučivao o pravu povrata u prijeratne stanove u kojima je, u svjetlu odredbe iz članka II/5. Ustava Bosne i Hercegovine, izraženo stajalište da izbjeglice i raseljene osobe imaju pravo slobodno se vratiti u svoje domove. U velikom broju odluka Ustavni sud je zaključio da je povrat imovine primarni cilj Općeg okvirnog sporazuma za mir u Bosni i Hercegovini i Ustava Bosne i Hercegovine, te da uspostava nekadašnjih prava na kuće i stanove treba predstavljati temeljni cilj (vidi, npr., Odluka Ustavnog suda broj *U 14/00* od 4. svibnja 2001. godine, „Službeni glasnik BiH” broj 33/01). Ustavni sud podsjeća da se, obzirom na novonastalu pravnu situaciju i izmjene u zakonodavstvu iz stambene oblasti, bavio pitanjima povrata vojnih stanova u nekoliko svojih odluka od kojih su posljednje Odluka broj *U 15/11 od 30. ožujka 2012. godine* (vidi, Ustavni sud, Odluka o dopustivosti i meritumu broj *U 15/11 od 30. ožujka 2012. godine*, „Službeni glasnik BiH” broj 37/12, dostupna na web-stranici Ustavnog suda: www.ustavnisud.ba) i Odluka o dopustivosti i meritumu broj *AP 1205/08 od 25. svibnja 2012. godine*. U navedenim odlukama Ustavni sud se bavio sličnim pitanjima koja pokreće i ova apelacija: u Odluci o dopustivosti i meritumu broj *U 15/11 od 30. ožujka 2012. godine* putem ocjene ustavnosti relevantnih odredaba domaćeg prava koje reguliraju *pravo na povrat vojnog stana u posjed u slučaju kada apelant ima pravno obvezujući ugovor o otkupu stana, kada nije sudjelovao u sklopu snaga VJ u bilo kakvim ratnim zločinima koji su počinjeni na teritoriju Bosne i Hercegovine, pravo na uknjižbu vlasništva na takvom stanu i pravo javnih vlasti da, umjesto naturalne restitucije, isplate naknadu, te je li propisana naknada sukladno poštivanju prava na imovinu*, u svjetlu presude Europskog suda *Đokić protiv Bosne i Hercegovine* (presuda od 27. svibnja 2010. godine, aplikacija broj 6518/04, objavljena na www.mhrr.gov.ba). U Odluci o dopustivosti i meritumu broj *AP 1205/08 od 25. svibnja 2012. godine* Ustavni sud se bavio pitanjem povrede ustavnih prava apelanata

u slučaju kada su apelanti imali pravno obvezujući ugovor o otkupu prijeratnih tzv. vojnih stanova, a uskraćena im je mogućnost vratiti se u posjed stanova koji su bili predmetom kupoprodajnih ugovora i uknjižiti se na njima kao vlasnici iako nisu sudjelovali u sklopu snaga VJ u bilo kakvim ratnim zločinima koji su počinjeni na teritoriju Bosne i Hercegovine, *a u postupcima pred redovitim sudovima je utvrđeno da u međuvremenu od napuštanja spornih stanova nisu iz istog stambenog fonda ili novoformiranih stambenih fondova oružanih snaga država nastalih iz bivše SFRJ stekli novo stanarsko pravo ili pravo koje odgovara tom pravu.* Također, Ustavni sud ukazuje i na presudu Europskog suda *Mago i dr. protiv Bosne i Hercegovine* (presuda od 3. svibnja 2012. godine, objavljena na www.mhrr.gov.ba) u kojoj se Europski sud bavio zahtjevima aplikantata da vrate u posjed svoje prijeratne tzv. vojne stanove na kojima su imali stanarska prava, ali nisu imali zaključen pravno obvezujući ugovor, za koje je utvrđivao jesu li sudjelovali u sklopu snaga VJ u bilo kakvim ratnim zločinima koji su počinjeni na teritoriju Bosne i Hercegovine, te jesu li ili nisu u međuvremenu, od napuštanja predmetnih stanova, iz istog stambenog fonda ili novoformiranih stambenih fondova oružanih snaga država nastalih iz bivše SFRJ stekli novo stanarsko pravo ili pravo koje odgovara tom pravu.

Pravo na imovinu

Članak II/3.(k) Ustava Bosne i Hercegovine u relevantnom dijelu glasi:

Sve osobe na teritoriju Bosne i Hercegovine uživaju ljudska prava i temeljne slobode iz ovog članka stavak 2, što uključuje:

[...]

k) Pravo na imovinu.

Članak 1. Protokola broj 1 uz Europsku konvenciju glasi:

Svaka fizička ili pravna osoba ima pravo na neometano uživanje svoje imovine. Nitko ne može biti lišen svoje imovine, osim u javnom interesu i pod uvjetima predviđenim zakonom i općim načelima međunarodnog prava.

Prethodne odredbe, međutim, ni na koji način ne utječu na pravo države da primjenjuje takve zakone koje smatra potrebnim da bi nadzirala korištenje imovine sukladno općim interesima, ili da bi osigurala naplatu poreza ili drugih doprinosa ili kazni.

23. Prigodom razmatranja pitanja jesu li povrijeđeni članak II/3.(k) Ustava Bosne i Hercegovine i članak 1. Protokola broj 1 uz Europsku konvenciju, Ustavni sud, prije svega, mora utvrditi je li apelant imao „imovinu” u smislu navedenih odredaba Ustava Bosne i Hercegovine i Europske konvencije.

24. Odgovarajući na pitanje je li apelant imao „imovinu” u smislu navedenih odredaba Ustava Bosne i Hercegovine i Europske konvencije, Ustavni sud, osim vlastite prakse, podsjeća na već citiranu presudu Europskog suda *Mago i drugi protiv Bosne i Hercegovine* u kojoj je Europski sud u točki 78. istaknuo: *Predmeti Gaćeša i Trifunović protiv Republike Hrvatske, ... slično ovom predmetu se bave pitanjem povrata stanova nakon masovnih migracija koje su uslijedile zbog grubog raspada SFRJ. U tim predmetima Europski sud je zaključio da aplikanti nisu imali „posjed” u smislu članka 1. Protokola broj 1, jer nositelji stanarskog prava u Hrvatskoj nisu nakon 1. siječnja 1996. godine više bili u mogućnosti otkupiti svoje stanove. Međutim, ovaj predmet se mora razlučiti od toga.* Sukladno Daytonskom mirovnom sporazumu i domaćim zakonima koji su doneseni pod pritiskom međunarodne zajednice, svi nositelji stanarskog prava u Bosni i Hercegovini, prema pravilu, imaju pravo na povrat svojih predratnih stanova, te na njihov otkup po veoma povoljnim uvjetima. U Hrvatskoj ovo nije slučaj. Dalje, za razliku od hrvatskih tijela vlasti, bosansko-hercegovačka tijela vlasti su konzistentno smatrala da stanarsko pravo predstavlja „posjed” u smislu članka 1. Protokola broj 1. Pošto je ovo stajalište domaćih tijela vlasti na izgled sukladno međunarodnim standardima, Europski sud ne vidi nikakav razlog zašto bi od njega odstupio. *I, na koncu, situacija u ovom predmetu se ne razlikuje mnogo od situacije u predmetu Đokić, uzimajući u obzir da oni koji su otkupili vojne stanove koji se nalaze na teritoriju današnje Federacije Bosne i Hercegovine nisu mogli upisati svoje vlasništvo, te su ostali, usko gledajući, nositelji stanarskog prava (vidi, Đokić, citiran u gornjem tekstu, stavak 12). Europski sud, stoga, odbacuje prigovor tužene Vlade.*

25. U konkretnom slučaju Ustavni sud zapaža da je osporenim odlukama odbijen apelantov zahtjev za povrat u stan na kojemu je prije rata imao stanarsko pravo i za upis vlasništva na tom stanu u zemljišne knjige za koji je u postupku okončanom pred redovitim sudovima utvrđeno da ima pravno obvezujući ugovor o otkupu u smislu članka 39. Zakona o prodaji stanova. *Budući da prema praksi Ustavnog i Europskog suda stanarsko pravo predstavlja „posjed” u smislu članka 1. Protokola broj 1, te imajući u vidu već navedeno stajalište Europskog suda, prema kojem se situacija u predmetima u kojima nije zaključen pravno obvezujući ugovor u smislu članka 39. Zakona o prodaji stanova ne razlikuje mnogo od situacije u predmetima u kojima takvi ugovori jesu zaključeni za stanove koji se nalaze na teritoriju današnje Federacije Bosne i Hercegovine, ali na kojima aplikanti nisu mogli upisati vlasništvo na tim stanovima, pa su ostali, usko gledajući, nositelji stanarskog prava, Ustavni sud smatra da predmetni stanovi na kojima su apelanti ili njihovi bračni drugovi imali stanarska prava predstavljaju imovinu apelanata koja uživa zaštitu iz članka II/3.(k) Ustava Bosne i Hercegovine i članka 1. Protokola broj 1 uz Europsku konvenciju.*

26. U svezi s pitanjem je li u konkretnom slučaju došlo do miješanja u apelantovo pravo na imovinu, Ustavni sud ukazuje na svoju i praksu Europskog suda prema kojima članak 1. Protokola broj 1 uz Europsku konvenciju obuhvaća tri različita pravila. Prvo pravilo, navedeno u prvom stavku, opće je naravi i iskazuje načelo mirnog uživanja imovine. Drugo pravilo, sadržano u drugoj rečenici istog stavka, obuhvaća lišavanje imovine i čini ga podložnim određenim uvjetima. Treće pravilo, iz stavka dva navedenog članka, priznaje da države članice imaju pravo, između ostalog, nadzirati korištenje imovine sukladno javnom interesu. Ova tri pravila nisu „različita” u smislu da su nepovezana, drugo i treće pravilo se odnose na pojedine slučajeve ometanja prava na mirno uživanje imovine, te ih, stoga, treba tumačiti u svjetlu općeg načela iskazanog u prvom pravilu. Ustavni sud, također, podsjeća da je u nizu svojih odluka (vidi, Ustavni sud, Odluka o dopustivosti i meritumu broj *AP 2531/05 od 12. travnja 2006. godine*, Odluka o dopustivosti i meritumu broj *AP 1512/06 od 3. travnja 2008. godine*) zaključio da odbijanje zahtjeva za vraćanje stana u posjed predstavlja miješanje u pravo apelanata na imovinu u smislu članka 1. Protokola broj 1 uz Europsku konvenciju. U predmetu *Mago i dr. protiv BiH* Europski sud je razmatrao aplikacije dviju skupina aplikanata. U svim slučajevima iz navedene odluke Europski sud je utvrdio da otkazivanje stanarskih prava aplikantima, odnosno onemogućavanje da se oni vrate u svoje predratne stanove predstavlja lišavanje imovine u smislu drugog pravila članka 1. Protokola broj 1 uz Europsku konvenciju. Europski sud je, također, u već navedenoj odluci *Dokić protiv BiH*, ispitujući je li došlo do miješanja u aplikantovu imovinu, istaknuo, između ostalog, da složenost pravne situacije u predmetnom slučaju sprečava njegovu klasifikaciju u određenu kategoriju: s jedne strane, osporavani ugovor o kupoprodaji smatra se pravno valjanim, a, s druge strane, aplikantu je onemogućeno da vrati stan u posjed i da se uknjiži kao vlasnik stana. Dok ovakva situacija podsjeća na *de facto* ekproprijaciju, Europski sud ne smatra da je potrebno presuditi primjenjuje li se druga rečenica iz prvog stavka članka 1. u ovom slučaju. Kao što je već navedeno, situacija propisana u drugoj rečenici prvog stavka članka 1. jeste samo jedan slučaj ometanja prava na neometano uživanje imovine kako je garantirano općim pravilom navedenim u prvoj rečenici. Europski sud, stoga, smatra da spornu situaciju treba ispitati u svjetlu općeg pravila. Zato, ni Ustavni sud ne nalazi razlog da odstupi od svoje dosadašnje i prakse Europskog suda, pa zaključuje da *odbijanje zahtjeva za vraćanje stana u posjed i zahtjeva za upis vlasništva na njemu u zemljišne knjige predstavlja miješanje u pravo apelanata na imovinu u smislu članka 1. Protokola broj 1 uz Europsku konvenciju*.

27. Imajući u vidu navedeno, Ustavnom sudu ostaje odgovoriti na pitanja: (a) Je li miješanje bilo sukladno zakonu i u javnom interesu i (b) Je li miješanje proporcionalno cilju, odnosno uspostavlja li pravičnu ravnotežu između prava apelanata i općeg javnog interesa?

28. Odgovarajući na pitanje je li miješanje u pravo na imovinu apelanata bilo sukladno zakonu i u javnom interesu, Ustavni sud podsjeća da je u najnovijoj odluci o tzv. vojnim stanovima *Mago i drugi protiv BiH*, ispitujući načelo zakonitosti miješanja javnih vlasti u imovinu aplikanata, Europski sud u toč. 96-97. odluke zaključio da su stanarska prava aplikanata u ovom predmetu otkazana sukladno članku 3.a Zakona o prestanku primjene iz 1998. godine. Tu odredbu Ustavni sud je proglasio ustavnom (vidi točku 54. u gornjem tekstu). *Stoga je jasno da je ometanje bilo propisano zakonom u smislu drugog pravila članka 1. Protokola broj 1*, zaključio je Europski sud. Ustavni sud nema razloga ne slijediti svoju i praksu Europskog suda, pa je i zaključak Ustavnog suda *da je ometanje u mirnom uživanju imovine apelanata bilo propisano zakonom u smislu drugog pravila članka 1. Protokola broj 1 uz Europsku konvenciju*.

29. Ispitujući cilj ometanja Ustavni sud zapaža da je Europski sud, ispitujući cilj ometanja u odluci *Đokić protiv BiH*, istaknuo da ometanje u uživanju prava iz Konvencije mora, kao što se može zaključiti iz članka 18. Konvencije, slijediti legitiman cilj. Načelo „pravične ravnoteže” koje je sadržano u članku 1. Protokola broj 1 pretpostavlja postojanje općeg interesa zajednice. Štoviše, treba ponoviti da različita pravila sadržana u članku 1. nisu zasebna u smislu da su međusobno nepovezana (vidi točku 55. gore). Dakle, postojanje „javnog interesa”, koji se traži u drugoj rečenici, ili „općeg interesa”, koji se spominje u drugom stavku, jesu, u stvari, nužne posljedice načela postavljenog u prvoj rečenici, tako da ometanje prava na mirno uživanje imovine u smislu prve rečenice članka 1. Protokola broj 1 mora, također, slijediti cilj koji je u javnom interesu. Europski sud se slaže sa aplikantom da lišavanje imovine koje je izvršeno samo zbog toga da se pruži privatna korist pojedincu ne može biti „od javnog interesa”. Obzirom na navedeno, prinudni prijenos imovine sa jednog pojedinca na drugog može, što ovisi o okolnostima, predstavljati zakonito sredstvo za promoviranje javnog interesa (vidi, *James i ostali*, gore navedeno, § 40). U tom smislu oduzimanje imovine koje je izvršeno pri provedbi zakonskih socijalnih, ekonomskih i drugih politika može biti „u javnom interesu” čak i ako zajednica u cjelini nema neposredne koristi, niti uživa oduzetu imovinu (*ibid.*, § 45). U predmetnom slučaju Sud je spreman prihvatiti da su sporne mjere bile usmjerene ka promicanju socijalne pravde, kao što je tvrdila tužena strana, i da, stoga, slijede opravdani cilj. Ustavni sud podsjeća da je Europski sud i u točki 100. svoje odluke *Mago i drugi protiv BiH* istaknuo: „Iako je Europski sud svjestan toga da su tijekom i odmah nakon rata mnogi napušteni stanovi navodno dodijeljeni najvišim vojnim i civilnim zvaničnicima čije su stambene potrebe već bile zadovoljene (vidi, *Đokić*, citiran u gornjem tekstu, toč. 10. i 61), izgleda da su ti nedostaci kasnije ispravljani. U tom smislu *Europski sud prihvaća da je ometanje posjeda aplikanata provedeno s ciljem jačanja socijalne pravde, kao što to tvrdi tužena Vlada.*” Stoga, u odnosu na cilj ometanja u mirnom uživanju imovine

apelanata, Ustavni sud nastavlja slijediti svoju i praksu Europskog suda i zaključuje *da je izvršeno ometanje imalo legitiman cilj.*

30. Odgovarajući na pitanje je li postignuta *pravična ravnoteža*, Ustavni sud zapaža da je Europski sud u presudi *Đokić protiv BiH* (toč. 59-63. presude) usvojio stajalište da u predmetnom slučaju nije postignuta pravična ravnoteža, smatrajući relevantnim odgovor na četiri pitanja. Europski sud je istaknuo kako nije sigurno može li se smatrati da je aplikant „napustio” Sarajevo u smislu odredbe relevantnog prava prema kojoj bi se mogao smatrati izbjeglicom. U svakom slučaju, Europski sud nije smatrao da je potrebno odgovoriti na ovo pitanje, jer se razlozi koje je Europski sud smatrao relevantnim da se ustanovi kršenje članka 1. Protokola broj 1 uz Europsku konvenciju ogledaju u sljedećem: 1) Postoji dosta dokaza o izravnom ili neizravnom sudjelovanju snaga Vojske Jugoslavije u vojnim operacijama u BiH, i to objašnjava jako lokalno protivljenje povratku prijeratnim domovima osoba koje su služile u snagama VJ, ali ga ne opravdava. Europski sud je zapazio da nema indikacija da je aplikant, kao pripadnik snaga VJ, sudjelovao u vojnim operacijama u BiH, niti u bilo kakvim ratnim zločinima, nego da je tretiran drugačije samo zato što je služio u snagama VJ, a poznato je da je narav nedavnog rata u BiH bila takva da je služenje u određenim oružanim snagama u velikoj mjeri ukazivalo na etničku pripadnost. Sukladno tomu, rezultat spornih mjera, iako na izgled nepristranih, bilo je različito postupanje sa ljudima na temelju njihovog etničkog podrijetla, a prema praksi Europskog suda, kao stvar načela, nikakva razlika u postupanju isključivo ili presudno na temelju etničkog podrijetla ne može se objektivno opravdati u suvremenom demokratskom društvu. 2) Europski sud je smatrao neprihvatljivim obrazloženje tužene Vlade da su sporne mjere opravdane uslijed oskudnog stambenog fonda i žurne potrebe da se smjeste nezbrinuti pripadnici ARBiH i njihove obitelji nakon okončanja rata koji je trajao od 1992. do 1995. godine, jer je, prema mišljenju Europskog suda, tužena Vlada propustila pružiti dokaze da je oslobođeni stambeni prostor stvarno korišten za smještaj osoba koje zaslužuju zaštitu. Ustavni sud zapaža da je Europski sud ovo svoje stajalište u presudi *Mago i drugi protiv BiH* revidirao, tako da je smatrao da je tužena Vlada sporne mjere opravdala (točka 100. presude *Mago i drugi protiv BiH*). 3) U odnosu na aplikantovu mogućnost da stekne pravo na zakup stana u Srbiji, Europski sud je utvrdio da njemu stan nije dodijeljen. Štoviše, aplikant *Đokić* je mogao steći samo pravo na zakup na određeno vrijeme koje Vrhovni sud Federacije BiH ne izjednačava sa stanarskim pravom u smislu relevantnog zakonodavstva o povratu stanova.

31. Iz navedenog, odnosno sadržaja cjelovite presude *Đokić* Ustavni sud zaključuje da je Europski sud u toj presudi utvrdio kršenje prava na imovinu i naredio tuženoj BiH da mu isplati dosuđenu naknadu umjesto povrata stana, jer je utvrdio da aplikant *Đokić* kao

pripadnik Vojske Jugoslavije nije sudjelovao u zločinima u BiH, te da aplikant Đokić nije stekao stanarsko pravo u Srbiji, odnosno pravo ekvivalentno stanarskom pravu, već je mogao steći samo pravo zakupa na određeno vrijeme za što je i Vrhovni sud FBiH usvojio stajalište da se ne može izjednačiti sa stanarskim pravom.

32. Navedeno proizlazi i iz jedne od posljednjih relevantnih odluka Europskog suda u svezi sa tzv. vojnim stanovima *Mago i drugi protiv BiH* u kojoj je Europski sud usvojio stajalište **da nije došlo do kršenja** članka 1. Protokola broj 1 uz Konvenciju u pogledu aplikanata *Ivana Antonova i Milutina Radojevića*. U točki 104. iste odluke Europski sud je istaknuo „da su njima dodijeljena *prava zakupa neograničenog trajanja na stanove* u Srbiji, odnosno Crnoj Gori. Da bi se kvalificirali za stjecanje tih prava u Srbiji i Crnoj Gori, oni su se morali odreći ekvivalentnih prava na svoje predratne stanove u Sarajevu (vidi točku 59. u gornjem tekstu). Istina je da države moraju ponuditi naknadu ukoliko oduzimaju imovinu. Dalje, činjenica da je osoba stekla imovinsko pravo u jednoj državi obično nije dostatna sama po sebi da opravda oduzimanje te imovine u drugoj državi. Imajući u vidu navedeno, u iznimnim okolnostima u kojim se raspala SFRJ i u kojim su se vodili ratovi u tom regionu, *Europski sud smatra da tužena država nije bila obvezna prema članku 1. Protokola broj 1 isplatiti naknadu aplikantima za otkaz njihovih stanarskih prava, uzimajući u obzir da su oni u međuvremenu stekli ekvivalentna prava u drugim bivšim republikama SFRJ* (vidi, *Jahn i drugi, citirana u gornjem tekstu, točka 117*). *Stoga nije došlo do kršenja članka 1. Protokola broj 1 u pogledu Ivana Antonova i Milutina Radojevića*”. U točki 105. citirane odluke Europski sud je naveo: „Na koncu, *Milutin Banović* je dobio *hipotekarni kredit da bi otkupio stan u Srbiji*. Vlada Srbije je tvrdila da je njegov položaj bio potpuno drugačiji od položaja onih koji su dobili pravo na zakup vojnih stanova u Srbiji. *Međutim, Europski sud se s tim ne slaže. Prvo, aplikantov kredit su sufinancirala vojna tijela vlasti. Drugo, poput onih koji su dobili pravo na zakup vojnog stana u Srbiji, i ovaj aplikant se morao odreći stanarskog prava na svoj stan u Sarajevu. Stoga, nije došlo do kršenja članka 1. Protokola broj 1 u pogledu Milutina Banovića*”, zaključio je Europski sud.

33. Imajući u vidu navedeno, te činjenicu da su u apelantovom slučaju redoviti sudovi, između ostalog, *utvrdili da je apelant nakon napuštanja prijeratnog stana stekao novo stanarsko pravo, odnosno pravo koje odgovara tom pravu u državama nastalim iz bivše SFRJ*, iz čega proizlazi da je, kako bi se kvalificirao za stjecanje tih prava u Srbiji i Crnoj Gori, morao se odreći ekvivalentnih prava na svoje predratne stanove u Bosni i Hercegovini, kao i činjenicu da države uglavnom moraju ponuditi naknadu ukoliko oduzimaju imovinu i da sama činjenica da je osoba stekla imovinsko pravo u jednoj državi uglavnom nije dostatna opravdati oduzimanje te imovine u drugoj državi, ali i iznimne okolnosti u kojima

se raspala bivša SFRJ i u kojim su se vodili ratovi u regionu, Ustavni sud smatra da je poduzetim mjerama javnih vlasti postignuta *pravična ravnoteža* između javnog interesa i tereta koji apelant snosi. Ustavni sud zaključuje da javna vlast nije obvezna prema članku 1. Protokola broj 1 apelantu vratiti njegov predratni stan, niti mu dozvoliti uknjižbu prava vlasništva po osnovi pravno obvezujućih ugovora zaključenih prije rata, niti mu osigurati prava sukladno standardima Odluke Ustavnog suda broj *U 15/II*.

34. Obzirom na sve navedeno, Ustavni sud, slijedeći praksu Europskog suda u presudama *Đokić protiv BiH* i *Mago i dr. protiv BiH*, zaključuje da u konkretnom slučaju nije povrijeđeno apelantovo pravo na imovinu iz članka II/3.(k) Ustava Bosne i Hercegovine i članka 1. Protokola broj 1 uz Europsku konvenciju.

Ostali navodi

35. Imajući u vidu prethodni zaključak u svezi sa pravom na imovinu i stajalište Europskog suda u presudama *Đokić protiv Bosne i Hercegovine* i *Mago i dr. protiv BiH*, te da su činjenice u ovoj odluci i presudi Europskog suda slične, odnosno identične, kao i da je Europski sud u presudi *Đokić* aplikaciju odbacio kao *prima facie* neutemeljenu u odnosu na navodno kršenje prava na pravično suđenje, Ustavni sud zaključuje da nije neophodno posebice razmatrati ostale navode iz apelacije.

VIII. Zaključak

36. Ustavni sud zaključuje da u konkretnom slučaju nije povrijeđeno apelantovo pravo na imovinu iz članka II/3.(k) Ustava Bosne i Hercegovine i članka 1. Protokola broj 1 uz Europsku konvenciju obzirom na to da je miješanje bilo predviđeno zakonom i služilo legitimnom cilju, te da je apelant u međuvremenu, od napuštanja predratnog stana, stekao ekvivalentna prava u državama nastalim na prostorima bivše SFRJ i da odlukama redovitih sudova na apelanta nije stavljen preveliki teret.

37. Na temelju članka 61. st. 1. i 3. Pravila Ustavnog suda, Ustavni sud je odlučio kao u dispozitivu ove odluke.

38. Prema članku VI/5. Ustava Bosne i Hercegovine, odluke Ustavnog suda su konačne i obvezujuće.

Predsjednica
Ustavnog suda Bosne i Hercegovine
Valerija Galić

Predmet broj AP 1250/08

**ODLUKA O
DOPUSTIVOSTI I
MERITUMU**

Apelacija Dragoslava Pešića i drugih
podnesena zbog nemogućnosti da vrate
u posjed stanove koje su koristili prije
rata u Bosni i Hercegovini i na kojima
su bili nositelji stanarskog prava

Odluka od 23. novembra 2012. godine

Ustavni sud Bosne i Hercegovine u plenarnom sazivu, u predmetu broj **AP 1250/08**, rješavajući apelaciju **Dragoslava Pešića i dr.**, na osnovu člana VI/3.b) Ustava Bosne i Hercegovine, člana 59. stav 2. alineja 2. i člana 61. st. 1. i 2. Pravila Ustavnog suda Bosne i Hercegovine („Službeni glasnik Bosne i Hercegovine” br. 60/05, 64/08 i 51/09), u sastavu:

Valerija Galić, predsjednica
Tudor Pantiru, potpredsjednik
Miodrag Simović, potpredsjednik
Seada Palavrić, potpredsjednica
Mato Tadić, sudija
Constance Grewe, sudija
Mirsad Ćeman, sudija
Margarita Caca-Nikolovska, sutkinja
Zlatko M. Knežević, sudija

na sjednici održanoj 23. novembra 2012. godine donio je

ODLUKU O DOPUSTIVOSTI I MERITUMU

Usvajaju se apelacije **Dragoslava Pešića, Mirjane Kovačević, Radoslava Matića i Petka Lukovića.**

Utvrđuje se povreda prava na imovinu iz člana II/3.k) Ustava Bosne i Hercegovine i člana 1. Protokola broj 1 uz Evropsku konvenciju o zaštiti ljudskih prava i osnovnih sloboda.

Ova odluka se dostavlja Vladi Federacije Bosne i Hercegovine, koja je dužna da osigura prava apelanata u skladu sa standardima Odluke Ustavnog suda Bosne i Hercegovine broj *U 15/II* od 30. marta 2012. godine, objavljene u „Službenom glasniku Bosne i Hercegovine” broj 37/12, u roku od tri mjeseca od podnošenja zahtjeva svakog apelanta pojedinačno.

Odluku objaviti u „Službenom glasniku Bosne i Hercegovine”, „Službenim novinama Federacije Bosne i Hercegovine”, „Službenom glasniku Republike Srpske” i „Službenom glasniku Distrikta Brčko Bosne i Hercegovine”.

Obrazloženje

I. Uvod

1. Dragoslav Pešić iz Mostara, kojeg zastupa Maja Škoro, advokat iz Mostara, Mirjana Kovačević iz Sarajeva, koju zastupa Amir Šapčanin, advokat iz Sarajeva, Radoslav Matić iz Mostara, kojeg zastupa Mile Smiljanić, advokat iz Mostara i Petko Luković iz Šljivovica, Srbija, kojeg zastupa Advokatura „Čupina i Co.” d.o.o. Mostar (u daljnjem tekstu: apelanti), podnijeli su u periodu od 25. aprila 2008. godine do 20. jula 2009. godine apelacije Ustavnom sudu Bosne i Hercegovine (u daljnjem tekstu: Ustavni sud) zbog nemogućnosti da vrate u posjed stanove koje su koristili prije rata u Bosni i Hercegovini i na kojima su bili nositelji stanarskog prava.

II. Postupak pred Ustavnim sudom

2. S obzirom da je Ustavnom sudu dostavljeno više apelacija iz njegove nadležnosti, koje se tiču istog činjeničnog i pravnog osnova, Ustavni sud je, u skladu s članom 31. stav 1. Pravila Ustavnog suda, donio odluku o spajanju predmeta u kojima će voditi jedan postupak i donijeti jednu odluku pod brojem AP 1250/08. Spojene su sljedeće apelacije: AP 1250/08, AP 1569/09, AP 1971/09 i AP 2340/09.

III. Činjenično stanje

Činjenice iz apelacije broj AP 1250/08

3. Rješenjem Službe graditeljstva, imovinsko-pravnih i stambenih poslova i zaštite okoliša Gradske općine Mostar-Jugozapad broj 07/II-3-3659/98 od 9. jula 2002. godine, potvrđenog Rješenjem Ministarstva građenja, prostornog uređenja i zaštite okoline Hercegovačko-neretvanskog kantona broj Up-09-25-03-732/02, od 22. marta 2004. godine, odbijen je zahtjev *apelanta Dragoslava Pešića* za vraćanje u posjed stana u ul. Splitska br. 1 u Mostaru. Apelant je na predmetnom stanu bio nosilac stanarskog prava, što je Služba utvrdila uvidom u Ugovor o korištenju stana od 20. jula 1983. godine. Dalje, Služba je uvidom u „Službeni vojni list” Vojske Jugoslavije broj 6, od 21. marta 1996. godine, utvrdila da je apelant unaprijeđen u čin potpukovnika avijacije Vojske Jugoslavije, iz čega proizlazi da je apelant ostao u službi u Vojsci Jugoslavije nakon 14. decembra 1995. godine. S obzirom na tako utvrđeno činjenično stanje, Služba se pozvala na član 3a. Zakona i ukazala da, s obzirom na činjenicu da je apelant ostao u službi u oružanim snagama van teritorije Bosne i Hercegovine i da mu nije priznat status izbjeglice ili drugi vid zaštite koji odgovara tom statusu, apelantu ne pripada pravo na povrat stana.

4. Presudom Kantonalnog suda u Mostaru broj U-229/04 od 26. januara 2005. godine odbijena je tužba kojom je apelant pokrenuo upravni spor protiv Rješenja Ministarstva građenja i prostornog uređenja Hercegovачko-neretvanskog kantona broj Up-09-25-03-732/02 od 22. marta 2004. godine. Kantonalni sud je u obrazloženju ukazao da su organi uprave donijeli pravilnu odluku kada su odbili apelantov zahtjev za vraćanje predmetnog stana u posjed, zbog toga što je tokom postupka utvrđeno da je apelant nakon 14. decembra 1995. godine ostao u oružanim snagama izvan teritorije Bosne i Hercegovine, pa se slijedom relevantnih odredbi Zakona apelant ne smatra izbjeglicom niti ima pravo na povrat stana u Federaciji Bosne i Hercegovine. Kantonalni sud je naveo da, prema citiranim zakonskim odredbama, samo služba u oružanim snagama van teritorije BiH predstavlja zapreku ostvarenju prava na povrat stana. Kantonalni sud je ocijenio neosnovanim apelantove navode da mu je povrijeđeno pravo na imovinu i pravo na dom budući da je sporni stan otkupljen na osnovu Zakona o stambenom obezbjeđivanju u JNA. Ovo iz razloga što apelant niti u jednom od postupaka *nije dostavio ugovor o kupoprodaji stana*, već samo fotokopije uplatnica da je platio određene iznose na ime otkupa stana. Zatim je Kantonalni sud naveo da je članom 39e. Zakona o prodaji stanova na kojima postoji stanarsko pravo propisano da nosilac stanarskog prava koji nema pravo na povrat stana u skladu s odredbom člana 3a. Zakona o prestanku primjene, *koji je prije 6. aprila 1992. godine zaključio pravno obavezujući ugovor o kupovini stana sa bivšim SSNO, umjesto upisa prava vlasništva po zaključenom ugovoru ima pravo podnijeti zahtjev FBiH za nadoknadu sredstava plaćenih po ovom osnovu izuzev ako se dokaže da su mu ta sredstva priznata za otkup stana van teritorije BiH, odnosno ako nije stekao stanarsko pravo ili pravo koje odgovara tom pravu.*

5. Presudu Kantonalnog suda potvrdio je Vrhovni sud FBiH svojom Odlukom broj UŽ-195/05, od 20. februara 2008. godine, uz obrazloženje da se u smislu odredbi člana 3a. st. 1. i 2. Zakona o prestanku primjene apelant ne može smatrati izbjeglim licem (jer su kumulativno ispunjeni svi uvjeti propisani tim odredbama), pa mu stoga (u smislu odredbi člana 3. st. 1. i 2. navedenog zakona) ne pripada pravo na vraćanje u posjed stana. Isto tako, naglasio je Vrhovni sud, *apelant je u pogledu svojih eventualnih prava po osnovu zaključenog ugovora o kupovini stana sa SSNO upućen da ih može ostvariti u skladu s odredbama Zakona o prodaji stanova na kojima postoji stanarsko pravo.*

Činjenice iz apelacije AP 1569/09

6. Apelantica *Mirjana Kovačević* je kod Uprave za stambena pitanja Kantona Sarajevo pokrenula postupak za vraćanje u posjed stana u ul. Merhemića trg u Sarajevu. Uprava je, rješavajući u ponovnom postupku, donijela Rješenje broj 23/1-372-522/98 od 18. oktobra 2006. godine kojim je odbila apelanticin zahtjev kao neosnovan. U obrazloženju rješenja

je navedeno da je Presudom Kantonalnog suda u Sarajevu broj U-874/04 od 21. augusta 2006. godine predmet vraćen Upravi na ponovni postupak, uz uputstvo da se *sa sigurnošću utvrdi da li je apelantica otkupila predmetni stan, odnosno da li je zaključila valjan ugovor o otkupu stana, da li je isplatila kupoprodajnu cijenu, te druge okolnosti iz kojih se može zaključiti da se radi o njenoj imovini u smislu člana 1. Protokola broj 1 uz Evropsku konvenciju*. Uprava je, postupajući u skladu s navedenom presudom, pozvala apelanticu da dostavi sve isprave iz kojih se na nedvojben način može utvrditi da je predmetni stan okupila, te da se, ukoliko dokumente ne posjeduje, obrati prodavcu (pravnom slijedniku Zajednice stanovanja JNA) ili drugoj javnoj ustanovi koja vodi evidenciju dokumenata. Apelantica je 4. oktobra 2006. godine dostavila Upravi podnesak *uz koji je priložila fotokopiju priznanice o uplati za otkup stana, fotokopiju potvrde YU GARANT BANKE a.d. Beograd o izvršenim uplatama te fotokopiju zahtjeva za otkup stana. S obzirom da apelantica nije dostavila isprave koje su tražene (Ugovor o otkupu predmetnog stana, potvrdu o uplaćenju cijeni za predmetni stan i sl.)*, Uprava je apelanticin zahtjev odbila.

7. Rješenjem Ministarstva stambenih poslova Kantona Sarajevo broj 27/02-23-9639/06 od 19. decembra 2006. godine odbijena je žalba koju je apelantica podnijela protiv rješenja Uprave. *Ministarstvo je u obrazloženju rješenja navelo da je tokom postupka utvrdilo da je Uprava pozvala apelanticu da dostavi dokumentaciju kojom može dokazati da je otkupila predmetni stan, i da apelantica po tom pozivu nije postupila*. Također, Ministarstvo je utvrdilo da je apelantica bila nositeljica stanarskog prava na predmetnom stanu i da je nakon 19. maja 1992. godine ostala u aktivnoj službi u Vojsci Jugoslavije, zbog čega se, u smislu člana 3a. Zakona o prestanku primjene Zakona o napuštenim stanovima ne može smatrati izbjeglicom, niti može ostvariti pravo na vraćanje stana u Federaciji Bosne i Hercegovine.

8. Presudom Kantonalnog suda u Sarajevu broj 09 0 U 002814 07 U od 10. aprila 2009. godine odbijena je tužba kojom je apelantica pokrenula upravni spor protiv Rješenja Ministarstva broj 27/02-23-9639/06 od 19. decembra 2006. godine. Kantonalni sud je u obrazloženju ukazao da su organi uprave donijeli pravilnu odluku kada su odbili apelanticin zahtjev za vraćanje predmetnog stana u posjed, zbog toga što je tokom postupka utvrđeno da je nakon 19. maja 1992. godine ostala u oružanim snagama van teritorije Bosne i Hercegovine, pa se slijedom relevantnih odredbi Zakona apelantica ne smatra izbjeglicom niti ima pravo na povrat stana u Federaciji Bosne i Hercegovine.

Činjenice iz apelacije AP 1971/09

9. Apelant *Radoslav Matić* je kod Službe graditeljstva, imovinsko-pravnih i stambenih poslova i zaštite okoliša Općine Mostar-Jugozapad pokrenuo postupak za vraćanje u

posjed stana u ul. Kralja Tomislava u Mostaru. Rješenjem Službe broj 07/II-3-3989/98 od 1. oktobra 2003. godine apelantov zahtjev je odbijen. U obrazloženju rješenja Služba je ukazala da je apelant uz svoj zahtjev priložio Ugovor o korištenju stana koji je zaključio sa Zajednicom stanovanja JNA, i *Potvrdu Narodne banke Jugoslavije o uplati određenog iznosa*. Dalje, tokom postupka Služba je, uvidom u Naredbu komandanta Ratnog vazduhoplovstva i protivvazdušne odbrane, utvrdila da je apelantu profesionalna vojna služba prestala od 6. augusta 1997. godine. Na temelju navedenog, Služba je apelantov zahtjev odbila.

10. Rješenjem Ministarstva građenja, prostornog uređenja i zaštite okoline broj UP-09-25-03-380/03 od 2. aprila 2004. godine odbijena je žalba koju je apelant podnio protiv Rješenja Službe broj 07/II-3-3989/98 od 1. oktobra 2003. godine. U obrazloženju rješenja Ministarstvo je navelo da je uvidom u Potvrdu vojnog servisa Narodne banke Beograd broj 748 od 15. maja 1996. godine *utvrđeno da je apelant 14. februara 1992. godine izvršio uplatu u iznosu tadašnjih 177.000,00 dinara i da je ta uplata knjižena na partiji na kojoj se knjiže uplate vezane za otkup stanova iz Stambenog fonda Vojske Jugoslavije*. Ministarstvo je ukazalo da se iz navedene potvrde i uplatnice ne može vidjeti da li je to kompletna cijena stana ili samo jedan dio, *jer apelant nije dostavio ugovor o kupoprodaji predmetnog stana iz kojeg bi se moglo vidjeti koja je kompletna cijena stana, te da ne postoji nikakav drugi dokaz iz kojeg bi se moglo nedvojbeno utvrditi da je apelant predmetni stan otkupio*. Konačno, Ministarstvo je utvrdilo da je apelant bio nositelj stanarskog prava na predmetnom stanu i da je nakon 19. maja 1992. godine ostao u aktivnoj službi u Vojsci Jugoslavije, zbog čega se, u smislu člana 3a. Zakona o prestanku primjene Zakona o napuštenim stanovima ne može smatrati izbjeglicom, niti može ostvariti pravo na vraćanje stana u Federaciji Bosne i Hercegovine.

11. Presudom Kantonalnog suda u Mostaru broj U-220/04 od 26. januara 2005. godine odbijena je tužba kojom je apelant pokrenuo upravni spor protiv Rješenja Ministarstva broj UP-09-25-03-380/03 od 2. aprila 2004. godine. Kantonalni sud je u obrazloženju ukazao da su organi uprave donijeli pravilnu odluku kada su odbili apelantov zahtjev za vraćanje predmetnog stana u posjed, zbog toga što je tokom postupka utvrđeno da je nakon 19. maja 1992. godine ostao u oružanim snagama van teritorije Bosne i Hercegovine, pa se slijedom relevantnih odredbi Zakona ne smatra izbjeglicom niti ima pravo na povrat stana u Federaciji Bosne i Hercegovine. Presudom Vrhovnog suda Federacije Bosne i Hercegovine broj UŽ-196/05 od 26. marta 2009. godine odbijena je žalba koju je apelant podnio protiv Presude Kantonalnog suda u Mostaru broj U-220/04 od 26. januara 2005. godine.

Činjenice iz apelacije AP 2340/09

12. Apelant *Petko Luković* je kod Odjela opće uprave i kulture Općine Čapljina pokrenuo postupak za vraćanje u posjed stana u ul. Petra Krešimira u Čapljini. Rješenjem Odjela broj 02-372-234/1-01 od 26. februara 2001. godine, potvrđenim Rješenjem Ministarstva građenja, prostornog uređenja i zaštite okoline Hercegovačko-neretvanskog kantona broj UP-13-03-25-2498/01 od 30. jula 2001. godine, apelantov zahtjev je odbijen. U obrazloženju rješenja Odjel je naveo da je *apelant uz zahtjev priložio potvrdu Službe za poslove financija i knjigovodstva Vojnog servisa Narodne banke Jugoslavije o uplati 13. februara 1992. godine iznosa od 290.000,00 dinara na ime otkupa stana*. Dalje, tokom postupka, Odjel je uvidom u Naredbu broj 17659 od 9. decembra 1996. godine utvrdio da je apelantu profesionalna vojna služba prestala 17. marta 1997. godine, kada je penzioniran. Odjel se, s obzirom na tako utvrđeno činjenično stanje, pozvao na član 3a. Zakona o prestanku primjene Zakona o napuštenim stanovima i ukazao da se apelant ne može smatrati izbjeglicom, niti može ostvariti pravo na vraćanje stana u Federaciji Bosne i Hercegovine.

13. Presudom Kantonalnog suda u Mostaru broj U-2213/01 od 29. decembra 2004. godine odbijena je tužba kojom je apelant pokrenuo upravni spor protiv Rješenja Ministarstva broj UP-13-03-25-2498/01 od 30. jula 2001. godine. Kantonalni sud je tokom postupka utvrdio da nisu osnovani navodi apelanta, nositelja stanarskog prava na predmetnom stanu, da je na temelju ugovora o kupoprodaji postao vlasnik predmetnog stana. *Ukazano je da potvrda o uplati izvršenoj 13. februara 1992. godine, ne može zamijeniti kupoprodajni ugovor, a da apelant takav ugovor nije dostavio, pa nije dokazao da je predmetni stan stvarno i otkupio*. Ukazano je da je pravilna odluka organa uprave koji su, na temelju člana 3a. Zakona o prestanku primjene Zakona o napuštenim stanovima utvrdili da se apelant ne može smatrati izbjeglicom, niti može ostvariti pravo na vraćanje stana u Federaciji Bosne i Hercegovine. Presudom Vrhovnog suda Federacije Bosne i Hercegovine broj UŽ-72/05 od 19. februara 2009. godine odbijena je žalba koju je apelant podnio protiv Presude Kantonalnog suda u Mostaru broj U-2213/01 od 29. decembra 2004. godine.

IV. Apelacija

a) Navodi iz apelacije

14. Apelanti su podnijeli apelacije zbog nemogućnosti da vrate u posjed stanove koje su koristili prije rata u Bosni i Hercegovini i da u zemljišnim knjigama budu upisani kao njihovi vlasnici. S tim u vezi istakli su da im je zbog nemogućnosti povrata u posjed njihovih stanova i nemogućnosti uknjižbe vlasništva na predmetnim stanovima na njihovo

ime u zemljišnim knjigama, povrijeđeno pravo na pravično suđenje iz člana II/3.e) Ustava Bosne i Hercegovine i člana 6. Evropske konvencije za zaštitu ljudskih prava i osnovnih sloboda (u daljnjem tekstu: Evropska konvencija), pravo na dom iz člana II/3.f) Ustava Bosne i Hercegovine i člana 8. Evropske konvencije, kao i pravo na imovinu iz člana II/3.k) Ustava Bosne i Hercegovine i člana 1. Protokola broj 1 uz Evropsku konvenciju. Osim toga, svi apelanti su naveli da su im stanovi svojevremeno bili dodijeljeni na korištenje kao „vojni stanovi” iz stambenog fonda bivše JNA i da su početkom 1992. godine, prije izbijanja ratnih dejstava u BiH, zaključili kupoprodajne ugovore za otkup tih stanova. Apelanti su vodili postupke na različitim nivoima, od nadležnih upravnih organa, prvostepenih i drugostepenih redovnih sudova, pa se praksa rješavanja ovih predmeta razlikuje od jednog do drugog organa pojedinačno po predmetima.

V. Relevantni propisi

15. U **Zakonu o prestanku primjene Zakona o napuštenim stanovima** („Službene novine FBiH” br. 11/98, 38/98, 12/99, 18/99, 27/99, 43/99 31/01, 56/01, 15/02, 24/03, 29/03 i 81/09) relevantne odredbe glase:

Član 3. st. 1. i 2. glasi:

Nosilac stanarskog prava na stanu koji je proglašen napuštenim ili član njegovog porodičnog domaćinstva kao što je utvrđeno članom 6. Zakona o stambenim odnosima, ima pravo na povratak u skladu sa Aneksom 7 Općeg okvirnog sporazuma za mir u Bosni i Hercegovini.

Stav 1. ovog člana primjenjuje se samo na nositelje stanarskog prava koji imaju pravo da se vrate u svoje domove prema članu 1. Aneksa 7 Općeg okvirnog sporazuma za mir u Bosni i Hercegovini. Osobe koje su napustile svoje stanove između 30. aprila 1991. godine i 4. aprila 1998. godine smatraju se izbjeglicama i raseljenim licima prema Aneksu 7 Općeg okvirnog sporazuma za mir u Bosni i Hercegovini.

Član 3.a

Izuzetno od odredbe člana 3. st. 1. i 2. Zakona stanovi iz stambenog fonda bivšeg Federalnog ministarstva odbrane koji su proglašeni napuštenim na teritoriji Federacije Bosne i Hercegovine, a kojima raspolaže Vlada Federacije Bosne i Hercegovine, čiji je nosilac stanarskog prava poslije 19. maja 1992. godine ostao u službi vojnog ili civilnog lica u bilo kojim oružanim snagama van teritorije Bosne i Hercegovine, ne smatra se izbjeglicom, niti ima pravo na povrat stana u Federaciji Bosne i Hercegovine, izuzev ako mu je odobren boravak u statusu izbjeglice ili drugi vid zaštite koji odgovara tom statusu u nekoj od zemalja van bivše SFRJ prije 14. decembra 1995. godine.

Izbjeglicom se ne smatra, niti ima pravo na povrat stana u Federaciji Bosne i Hercegovine ni nosilac stanarskog prava na stanove iz stava 1. ovog člana, koji je iz istog stambenog fonda bivše JNA ili novoformiranih fondova oružanih snaga država nastalih na prostorima bivše SFRJ stekao novo stanarsko pravo ili pravo koje odgovara tom pravu.

16. U **Zakonu o prodaji stanova na kojima postoji stanarsko pravo** („Službene novine FBiH” br. 27/97, 11/98, 22/99, 27/99, 7/00, 32/01, 61/01, 15/02, 54/04, 36/06, 45/07, 72/08, 23/09 i 5/10) relevantne odredbe glase:

Član 39.

Nosilac prava iz kupoprodajnog ugovora zaključenog sa bivšim SSNO-om, na osnovu Zakona o stambenom obezbjeđenju u JNA („Službeni list SFRJ”, broj 84/90) i podzakonskih akata za njegovo provođenje, za stan koji je na raspolaganju Federalnom ministarstvu odbrane, zaključio je pravno obavezujući ugovor ako je zaključio pisani ugovor o otkupu stana do 06. aprila 1992. godine i ugovor dostavio na ovjeru nadležnoj poreskoj službi, te ukoliko je kupoprodajna cijena utvrđena u skladu sa tada važećim Zakonom i iznos cijene u potpunosti izmirio u ugovorenom roku.

VI. Dopustivost

17. U skladu s članom VI/3.b) Ustava Bosne i Hercegovine, Ustavni sud, također, ima apelacionu nadležnost u pitanjima koja su sadržana u ovom ustavu kada ona postanu predmet spora zbog presude bilo kojeg suda u Bosni i Hercegovini.

18. U skladu s članom 16. stav 1. Pravila Ustavnog suda, Ustavni sud može razmatrati apelaciju samo ako su protiv presude, odnosno odluke koja se njome pobija, iscrpljeni svi djelotvorni pravni lijekovi mogući prema zakonu i ako se podnese u roku od 60 dana od dana kada je podnosilac apelacije primio odluku o posljednjem djelotvornom pravnom lijeku kojeg je koristio.

19. U konkretnom slučaju, predmet osporavanja apelacijama su odluke koje su različiti organi donosili u različitim postupcima koje su apelanti vodili radi vraćanja u posjed stanova koje su koristili prije rata i na kojima su bili nositelji stanarskog prava. Apelacije su podnesene u roku od 60 dana, kako je propisano članom 16. stav 1. Pravila Ustavnog suda. Konačno, apelacije ispunjavaju i uvjete iz člana 16. st. 2. i 4. Pravila Ustavnog suda, jer nisu očigledno (*prima facie*) neosnovane, niti postoji neki drugi formalni razlog zbog kojeg apelacije nisu dopustive.

20. Imajući u vidu odredbe člana VI/3.b) Ustava Bosne i Hercegovine i člana 16. st. 1, 2. i 4. Pravila Ustavnog suda, Ustavni sud je utvrdio da predmetne apelacije ispunjavaju uvjete u pogledu dopustivosti.

VII. Meritum

21. Apelanti pobijaju odluke redovnih sudova i nadležnih upravnih organa, tvrdeći da su tim odlukama povrijeđena njihova prava iz člana II/3.e), f) i k) Ustava Bosne i Hercegovine, odnosno čl. 6. i 8. Evropske konvencije i člana 1. Protokola broj 1 uz Evropsku konvenciju. Navodi apelacija se u suštini odnose na *nemogućnost apelanata da se vrate u posjed tzv. vojnih stanova na kojima su bili nositelji stanarskog prava, za koje je u postupcima pred redovnim sudovima utvrđeno da nisu zaključili pravno obavezujuće ugovore o njihovom otkupu u smislu člana 39. Zakona o prodaji stanova jer sudu nisu dostavili ugovore za koje tvrde da su zaključeni nego samo uplatnice na određene iznose i potvrde banaka o izvršenim uplatama.*

22. U vezi s apelacionim navodima, Ustavni sud ukazuje da je u brojnim odlukama, kroz dosadašnju vlastitu praksu, odlučivao o pravu povrata u prijeratne stanove u kojima je, u svjetlu odredbe iz člana II/5. Ustava Bosne i Hercegovine, izražen stav da izbjeglice i raseljena lica imaju pravo slobodno da se vrate u svoje domove. U brojnim odlukama, Ustavni sud je zaključio da je povrat imovine primarni cilj Općeg okvirnog sporazuma za mir u Bosni i Hercegovini i Ustava Bosne i Hercegovine i da uspostavljanje nekadašnjih prava na kuće i stanove treba predstavljati osnovni cilj (vidi, npr., Ustavni sud, Odluka broj U 14/00 od 4. maja 2001. godine, „Službeni glasnik BiH” broj 33/01). Ustavni sud podsjeća da se s obzirom na novonastalu pravnu situaciju i izmjene u domenu zakonodavstva iz stambene oblasti, bavio pitanjima povrata vojnih stanova u nekoliko svojih odluka, od kojih su posljednje Odluka broj *U 15/11 od 30. marta 2012. godine* (vidi Ustavni sud, Odluka o dopustivosti i meritumu U 15/11 od 30. marta 2012. godine, „Službeni glasnik BiH” broj 37/12, dostupna na web-stranici Ustavnog suda www.ustavnisud.ba) i Odluka o dopustivosti i meritumu *AP 1205/08 od 25. maja 2012. godine*. U navedenim odlukama Ustavni sud se bavio sličnim pitanjima koja pokreću i ove apelacije: u Odluci o dopustivosti i meritumu *U 15/11 od 30. marta 2012. godine*, kroz ocjenu ustavnosti relevantnih odredaba domaćeg prava koje reguliraju *pravo na povrat vojnog stana u posjed u slučaju kada apelant ima pravno obavezujući ugovor o otkupu stana; kada nije učestvovao u sklopu snaga VJ u bilo kakvim ratnim zločinima koji su počinjeni na teritoriji Bosne i Hercegovine; pravo na uknjižbu vlasništva na takvom stanu i pravo javnih vlasti da umjesto naturalne restitucije isplate naknadu, te da li je propisana naknada u skladu sa poštivanjem prava na imovinu*, u svjetlu presude Evropskog suda *Đokić protiv Bosne i Hercegovine* (presuda od 27. maja 2010. godine, aplikacija broj 6518/04, objavljena na www.mhrr.gov.ba). U Odluci o dopustivosti i meritumu broj *AP 1205/08 od 25. maja 2012. godine* Ustavni sud se bavio pitanjem povrede ustavnih prava apelanata u slučaju kada su apelanti imali pravno obavezujući ugovor o otkupu prijeratnih, tzv. vojnih stanova, a uskraćena im je mogućnost da se vrate u posjed stanova

koji su bili predmet kupoprodajnih ugovora i da se na njima uknjiže kao vlasnici, iako nisu učestvovali u sklopu snaga VJ u bilo kakvim ratnim zločinima koji su počinjeni na teritoriji Bosne i Hercegovine, *a u međuvremenu od napuštanja spornih stanova, nisu iz istog stambenog fonda ili novoformiranih stambenih fondova oružanih snaga država nastalih iz bivše SFRJ, stekli novo stanarsko pravo ili pravo koje odgovara tom pravu.* Također, Ustavni sud ukazuje i na presudu Evropskog suda *Mago i dr. protiv Bosne i Hercegovine* (presuda od 3. maja 2012. godine, objavljena na www.mhrr.gov.ba), u kojoj se Evropski sud bavio zahtjevima aplikantata da vrate u posjed svoje prijeratne, tzv. vojne stanove, na kojima su imali stanarska prava, ali nisu imali zaključen pravno obavezujući ugovor, za koje je utvrđivao da li su učestvovali u sklopu snaga VJ u bilo kakvim ratnim zločinima koji su počinjeni na teritoriji Bosne i Hercegovine, te da li jesu ili nisu, u međuvremenu od napuštanja predmetnih stanova, iz istog stambenog fonda ili novoformiranih stambenih fondova oružanih snaga država nastalih iz bivše SFRJ, stekli novo stanarsko pravo ili pravo koje odgovara tom pravu.

Pravo na imovinu

Član II/3. Ustava Bosne i Hercegovine u relevantnom dijelu glasi:

Sva lica na teritoriji Bosne i Hercegovine uživaju ljudska prava i slobode iz stava 2. ovog člana, što uključuje:

k) Pravo na imovinu.

Član 1. Protokola broj 1 uz Evropsku konvenciju glasi:

Svako fizičko ili pravno lice ima pravo na mirno i neometano uživanje svoje imovine. Niko ne može biti lišen svoje imovine osim u javnom interesu i pod uvjetima predviđenim zakonom i općim principima međunarodnog prava.

Prethodne odredbe, međutim, ni na koji način ne utječu na pravo države da primjenjuje takve zakone koje smatra potrebnim da bi kontrolirala korištenje imovine u skladu sa općim interesima, ili da bi osigurala naplatu poreza ili drugih doprinosa ili kazni.

23. Prilikom razmatranja pitanja da li su povrijeđeni član II/3.k) Ustava Bosne i Hercegovine i član 1. Protokola broj 1 uz Evropsku konvenciju, Ustavni sud, prije svega, mora utvrditi da li su apelanti imali „imovinu” u smislu navedenih odredaba Ustava Bosne i Hercegovine i Evropske konvencije.

24. U odgovoru na pitanje da li su apelanti imali „imovinu” u smislu navedenih odredaba Ustava Bosne i Hercegovine i Evropske konvencije Ustavni sud, pored vlastite prakse, podsjeća na već citiranu presudu Evropskog suda *Mago i drugi protiv Bosne i*

Hercegovine, u kojoj je Evropski sud u tački 78. istakao: „Predmeti Gaćeša i Trifunović protiv Republike Hrvatske, spomenuti u gornjem tekstu, slično ovom predmetu se bave pitanjem povrata stanova nakon masovnih migracija koje su uslijedile zbog grubog raspada SFRJ. Sud je u tim predmetima zaključio da aplikanti nisu imali „posjed” u smislu člana 1. Protokola br. 1, jer nositelji stanarskog prava u Hrvatskoj nisu nakon 1. januara 1996. godine više bili u mogućnosti da otkupe svoje stanove. Međutim, ovaj predmet se mora razlučiti od toga. U skladu s Dejtonskim mirovnim sporazumom i domaćim zakonima, koji su doneseni pod pritiskom međunarodne zajednice, svi nositelji stanarskog prava u Bosni i Hercegovini po pravilu imaju pravo povrata svojih predratnih stanova te njihovog otkupa po veoma povoljnim uvjetima. U Hrvatskoj, ovo nije slučaj. Dalje, za razliku od hrvatskih organa vlasti, bosanskohercegovački organi vlasti su konzistentno smatrali da stanarsko pravo predstavlja „posjed” u smislu člana 1. Protokola br. 1 (vidi, na primjer, odluku Komisije za ljudska prava iz tačke 34. u gornjem tekstu i odluku Ustavnog suda iz tačke 54. u gornjem tekstu). Kako je ovaj stav domaćih organa vlasti naizgled u skladu s međunarodnim standardima, Evropski sud ne vidi nikakav razlog zašto bi od njega odstupio. I na kraju, situacija u ovom predmetu se ne razlikuje mnogo od situacije u predmetu Đokić, uzimajući u obzir da oni koji su otkupili vojne stanove, koji se nalaze na teritoriji današnje Federacije Bosne i Hercegovine, nisu mogli upisati svoje vlasništvo te su ostali, usko gledajući, nositelji stanarskog prava (vidi Đokić, citiran u gornjem tekstu, stav 12). Evropski sud stoga odbacuje prigovor tužene Vlade.”

25. U konkretnom slučaju, Ustavni sud zapaža da su osporenim odlukama odbijeni zahtjevi apelanata za povrat u stanove na kojima su prije rata oni ili njihovi braćni drugovi imali stanarsko pravo. *Budući da prema praksi Ustavnog i Evropskog suda stanarsko pravo predstavlja „posjed” u smislu člana 1. Protokola br. 1, Ustavni sud, bez obzira što apelanti nisu dokazali da imaju pravno obavezujući ugovor o otkupu predmetnih stanova na kojima su nesporno imali stanarska prava, smatra da predmetni stanovi predstavljaju imovinu apelanata koja uživa zaštitu iz člana II/3.k) Ustava Bosne i Hercegovine i člana 1. Protokola broj 1 uz Evropsku konvenciju.*

26. U vezi s pitanjem da li je u konkretnom slučaju došlo do miješanja u pravo apelanata na imovinu, Ustavni sud podsjeća da je u nizu svojih odluka (vidi Ustavni sud, Odluka o dopustivosti i meritumu broj AP 2531/05 od 12. aprila 2006. godine, Odluka o dopustivosti i meritumu broj AP 1512/06 od 3. aprila 2008. godine) zaključio, da odbijanje zahtjeva za vraćanje stana u posjed predstavlja miješanje u pravo apelanata na imovinu u smislu člana 1. Protokola broj 1 uz Evropsku konvenciju. Evropski sud je u predmetu *Mago i dr. protiv BiH* razmatrao aplikacije dvije grupe aplikanata. U svim slučajevima iz navedene odluke Evropski sud je utvrdio da otkazivanje stanarskih prava aplikanata odnosno onemogućavanje da se oni vrate u svoje predratne stanove predstavlja lišavanje imovine

u smislu drugog pravila člana 1. Protokola broj 1 uz Evropsku konvenciju. Dakle, ni Ustavni sud ne nalazi razloga da odstupi od svoje dosadašnje prakse i prakse Evropskog suda, pa zaključuje da *odbijanje zahtjeva za vraćanje stana u posjed predstavlja miješanje u pravo apelanata na imovinu u smislu člana 1. Protokola broj 1 uz Evropsku konvenciju.*

27. Imajući u vidu navedeno, za Ustavni sud ostaje da odgovori na pitanja: (a) da li je miješanje bilo u skladu sa zakonom i u javnom interesu i (b) da li je miješanje proporcionalno cilju odnosno uspostavlja li pravičnu ravnotežu između prava apelanata i općeg javnog interesa.

28. Ustavni sud podsjeća da je u citiranoj odluci *Mago i drugi protiv BiH*, ispitujući *princip zakonitosti* miješanja javnih vlasti u imovinu aplikanata Evropski sud u tačkama 96-97. svoje odluke zaključio da su stanarska prava aplikanata u ovom predmetu otkazana u skladu s članom 3a. Zakona o prestanku primjene iz 1998. godine. Ustavni sud je tu odredbu proglasio ustavnom (vidi tačku 54. u gornjem tekstu). *Stoga je jasno da je ometanje bilo propisano zakonom u smislu drugog pravila člana 1. Protokola broj 1*, zaključak je Evropskog suda. Ustavni sud nema razloga da ne slijedi svoju praksu i praksu Evropskog suda, pa je i zaključak Ustavnog suda *da je ometanje u mirnom uživanju imovine apelanata bilo propisano zakonom u smislu drugog pravila člana 1. Protokola broj 1 uz Evropsku konvenciju.*

29. Ispitujući *cilj ometanja* Ustavni sud zapaža da je Evropski sud u tački 100. svoje odluke *Mago i drugi protiv BiH* istakao: „Iako je Evropski sud svjestan toga da su tokom i odmah nakon rata mnogi napušteni stanovi navodno dodijeljeni najvišim vojnim i civilnim zvaničnicima čije su stambene potrebe već bile zadovoljene (vidi *Dokić*, citiran u gornjem tekstu, tačke 10. i 61), izgleda da su ti nedostaci kasnije ispravljeni. U tom smislu, *Evropski sud prihvata da je ometanje posjeda aplikanata provedeno s ciljem jačanja socijalne pravde, kao što to tvrdi tužena Vlada*”. Stoga, u odnosu na cilj ometanja u mirnom uživanju imovine apelanata Ustavni sud nastavlja slijediti svoju praksu i praksu Evropskog suda i zaključuje *da je izvršeno ometanje imalo legitiman cilj.*

30. U odgovoru na pitanje da li je postignuta *pravična ravnoteža* Ustavni sud podsjeća da je Evropski sud u već navedenoj odluci *Mago i drugi protiv BiH* zauzeo stajalište *da je došlo do kršenja* člana 1. Protokola br. 1 uz Konvenciju u pogledu gđe *Ljeposave Mago* (tačka 102) jer je ona lišena svoje imovine zbog službe gosp. Mage u snagama VJ tokom i nakon rata. Međutim, domaće vlasti su isticale da su prema stambenim zakonima bračni drugovi posjedovali stanarsko pravo zajednički, a zanemarile su činjenicu da gđa Mago više nije bila u braku sa gosp. koji je pripadnik snaga VJ. Naglašeno je da u slučaju razvoda bračni drugovi imaju pravo, prema stambenim zakonima, odabrati koji

od njih će nastaviti koristiti zajednički stan (vidi tačku 6. u gornjem tekstu). Evropski sud smatra da organi vlasti moraju poštovati taj izbor. Tužena Vlada je, također, tvrdila da se aplikantica trebala obratiti nadležnom sudu za prijenos stanarskog prava nakon razvoda. Međutim, u skladu sa stambenim zakonima, takav postupak se mora provesti samo u slučaju nepostojanja sporazuma između bivših bračnih drugova u pogledu upotrebe njihovog stana nakon razvoda. U predmetnom slučaju, gospodin Mago nije predao zahtjev za povrat stana u Sarajevu i time se prešutno složio da ga gđa Mago preuzme. U tim okolnostima, njegov status nije trebao biti uzet u obzir prilikom odlučivanja o zahtjevu za povrat stana gđe Mago. *Kako aplikantica nije spadala ni u jednu od kategorija koje su podlijegale osporavanim mjerama, a tužena Vlada nije navela nijedan drugi razlog za lišavanje gđe Mago njenog posjeda, došlo je do kršenja člana 1. Protokola br. 1 u pogledu gđe Mago*, zaključio je Evropski sud. Zatim je Evropski sud u tački 103. citirane odluke istakao da primjećuje „da su gosp. *Jovan Radović* i gosp. *Vase Krstevski* lišeni svojih posjeda isključivo zbog njihove službe u VJ tokom i nakon rata u Bosni i Hercegovini. *Ne postoji nikakva naznaka, a kamoli dokaz, da su ti aplikanti učestvovali u sklopu snaga VJ u bilo kakvim ratnim zločinima koji su počinjeni na teritoriji Bosne i Hercegovine. Iako je tužena Vlada navela da su tim aplikantima vjerovatno dodijeljeni stanovi u Srbiji, ona nije pružila dokaze za tu tvrdnju.* Strane su se složile, što je doista općepoznato, da je priroda rata u Bosni i Hercegovini bila takva da je služba u određenim oružanim snagama u velikoj mjeri ukazivala na etničko porijeklo te osobe (vidi *Đokić*, citiran u gornjem tekstu, tačka 60). Kao rezultat toga, sporne mjere, iako su se činile neutralnim, imale su takvo dejstvo da su se ljudi tretirali različito na osnovu svog etničkog porijekla. Evropski sud je u sličnim situacijama presudio da, principijelno gledano, nijedna razlika u tretmanu koja je zasnovana isključivo ili u odlučujućoj mjeri na nečijem etničkom porijeklu ne može biti objektivno opravdana u savremenom demokratskom društvu (*Sejdić i Finci protiv Bosne i Hercegovine* [GC], br. 27996/06 i 34836/06, tačka 44, ECHR 2009; *D.H. i drugi protiv Češke Republike* [GC], br. 57325/00, tačka 176, ECHR 2007-IV; i *Timishev protiv Rusije*, br. 55762/00 i 55974/00, tačka 58, ECHR 2005-XII). Evropski sud ne vidi nikakav razlog zašto bi odstupio od tog zaključka. Kako aplikantima nije pružena nikakva nadoknada, Evropski sud zaključuje da je došlo do kršenja člana 1. Protokola br. 1 u pogledu gosp. *Jovana Radovića* i gosp. *Vase Krstevskog*.”

31. Imajući u vidu navedeno, Ustavni sud zaključuje da je u slučaju apelanata obuhvaćenih ovom odlukom došlo do kršenja prava na imovinu jer im je imovina oduzeta a da nisu utvrđene relevantne činjenice da li su ispunjeni uvjeti da im njihova predratna stanarska prava budu kompenzirana kroz odgovarajuću naknadu, čime je na apelante stavljen preveliki teret, odnosno čime nije postignuta pravična ravnoteža između zaštite imovine apelanata i zahtjeva javnog interesa.

Pravo na pravično suđenje i pravo na poštivanje doma

32. Imajući u vidu navode i zaključke iznesene u povodu razmatranja povrede prava na imovinu apelanata, Ustavni smatra da nije neophodno razmatrati navode o povredi prava na pravično suđenje i prava na poštivanje doma apelanata.

VIII. Zaključak

33. Ustavni sud zaključuje da postoji kršenje prava na imovinu iz člana II/3.k) Ustava Bosne i Hercegovine i člana 1. Protokola broj 1 uz Evropsku konvenciju, kada su javne vlasti miješanjem u imovinu apelanata koje je bilo zakonito i imalo legitiman cilj, nedopuštanjem vraćanja u stanove na kojima su oni ili njihovi bračni drugovi ili pravni prednici imali stanarsko pravo apellantima, u stvari, oduzeli imovinu, a da nisu utvrđene relevantne činjenice da li su ispunjeni uvjeti da im njihova predratna stanarska prava budu kompenzirana kroz odgovarajuću naknadu, čime je na apelante stavljen preveliki teret, odnosno čime nije postignuta pravična ravnoteža između zaštite imovine apelanata i zahtjeva javnog interesa.

34. Na osnovu člana 61. st. 1. i 2. Pravila Ustavnog suda, Ustavni sud je odlučio kao u dispozitivu ove odluke.

35. Prema članu VI/5. Ustava Bosne i Hercegovine, odluke Ustavnog suda su konačne i obavezujuće.

Predsjednica
Ustavnog suda Bosne i Hercegovine
Valerija Galić

Предмет број АП 1370/08

**ОДЛУКА О
ДОПУСТИВОСТИ И
МЕРИТУМУ**

Апелација Миладина Милосављевића
и других поднесена због немогућности
да врате у посјед станове које су
користили прије рата у Босни и Хер-
цеговини и да у земљишним књигама
буду уписани као њихови власници

Одлука од 23. новембра 2012. године

Уставни суд Босне и Херцеговине у пленарном сазиву, у предмету број **АП 1370/08**, рјешавајући апелацију **Миладина Милосављевића и др.**, на основу члана VI/36) Устава Босне и Херцеговине, члана 59 став 2 алинеја 2 и члана 61 ст. 1 и 2 Правила Уставног суда Босне и Херцеговине („Службени гласник Босне и Херцеговине” бр. 60/05, 64/08 и 51/09), у саставу:

Валерија Галић, предсједница

Tudor Pantiru, потпредсједник

Миодраг Симовић, потпредсједник

Сеада Палаврић, потпредсједница

Мато Тадић, судија

Constance Grewe, судија

Мирсад Ћеман, судија

Маргарита Цаца-Николовска, судија

Златко М. Кнежевић, судија

на сједници одржаној 23. новембра 2012. године донио је

ОДЛУКУ О ДОПУСТИВОСТИ И МЕРИТУМУ

Усвајају се апелације **Миладина Милосављевића, Зорана Драшковића, Небојше Прелевића, Милицава Петковића, Миланије Ђорђевић и Новице Ђорђевића, Босе Пушица, Музафере Хаџимустафић, Љиљане Вујић, Милорада Костића, Велимира Ноге, Вукашина Вујасиновића, Александре Вујасиновић и Луке Вујасиновића, Ђуре Срдиха, Јованке Цвјетковић и Биљане Гаковић, Добрице Ашанина, Милана Родића, Слободана Булатовића, Славка Шакоте, Миљане Бугарић-Миљанић, Јове Миладиновића, Ненада Продановића, Јелке Чукурановић, Драгог Арсовског, Душанке Арсовски, Јелене Арсовски, Бојана Арсовског, Славе Величковског, Јована Вукобрата, Дмитра Аруле, Милета Дубајића, Борислава Поповића, Милорада Лалића, Елизабете Фишер и Зорана Вижина.**

Утврђује се повреда права на имовину из члана II/3к) Устава Босне и Херцеговине и члана 1 Протокола број 1 уз Европску конвенцију о заштити људских права и основних слобода.

Ова одлука доставља се Влади Федерације Босне и Херцеговине, која је дужна да обезбједи права апеланата у складу са стандардима Одлуке Уставног суда Босне и Херцеговине број У 15/II од 30. марта 2012. године, објављене у „Службеном гласнику Босне и Херцеговине” број 37/12, у року од три мјесеца од подношења захтјева сваког апеланта појединачно.

Образложење

I. Увод

1. Миладин Милосављевић из Сарајева, којег заступа Душан Калаба, адвокат из Сарајева, Зоран Драшковић из Београда, којег заступа Исмет Мехић, адвокат из Сарајева, Небојша Прелевић из Сарајева, којег заступају Едина Јахић и Тања Хаџагић, адвокати из Сарајева, Милисав Петковић из Јагодине, којег заступа Славица Чворо, адвокат из Источног Сарајева, Миланија Ђорђевић и Новица Ђорђевић из Пожаревца, које заступа Исмет Мехић, адвокат из Сарајева, Боса Пушица из Сарајева, коју заступа Сенка Ножица, адвокат из Сарајева, Музафера Хаџимустафић из Тузле, коју заступа Драго Рељић, адвокат из Тузле, Љиљана Вујић из Панчева, коју заступа Анто Петрушић, адвокат из Зенице, Милорад Костић из Сарајева, Велимир Ного из Требиња, Вукашин Вујасиновић, Александра Вујасиновић и Лука Вујасиновић из Новог Сада, које заступају Едина Јахић и Тања Хаџагић, адвокати из Сарајева, Ђуро Срдић из Новог Сада, којег заступа Славица Чворо, адвокат из Источног Сарајева, Јованка Цвјетковић и Биљана Гаковић из Сарајева, које заступа Џемил Сабрихафизовић, адвокат из Сарајева, Добрица Ашанин из Источног Новог Сарајева, Милан Родић из Сарајева, којег заступа Есад Хрвачић, адвокат из Сарајева, Слободан Булатовић из Сарајева, којег заступа Вахдет Ибрановић из Илице, Славко Шакота из Мостара, којег заступа Велимир Марић, адвокат из Мостара, Миљана Бугарић-Миљанић из Сарајева, коју заступа Вахдет Ибрановић, адвокат из Илице, Јово Миладиновић из Ужица, Србија, Ненад Продановић из Земуна, Србија, Јелка Чукурановић из Сарајева, коју заступа Муриса Макаревић, адвокат из Сарајева, Драги Арсовски, Душанка Арсовски, Јелена Арсовски, Бојана Арсовски из Београда, Србија, Славе Величковски из Панчева, Србија, којег заступа Велимир Марић, адвокат из Мостара, Јован Вукобрат из Марије Горице, Хрватска, Дмитар Арула из Београда, Миле Дубајић из Инђије, Србија, којег заступа Драго Рељић, адвокат из

Тузле, Борислав Поповић из Сарајева, којег заступа Амир Шапчанин, адвокат из Сарајева, Милорад Лалић из Сарајева, којег заступа Амир Шапчанин, адвокат из Сарајева, Елизабета Фишер из Сарајева, коју заступа Ненад Маглајлић, адвокат из Сарајева, и Зоран Вижин из Сарајева, којег заступа Јадранка Арнаутовић, адвокат из Сарајева (у даљњем тексту: апеланти) поднијели су у периоду од 24. јула 2012. године апелације Уставном суду Босне и Херцеговине (у даљњем тексту: Уставни суд) *због немогућности да врате у посјед станове које су користили прије рата у Босни и Херцеговини и да у земљишним књигама буду уписани као њихови власници.*

II. Поступак пред Уставним судом

2. С обзиром на то да је Уставном суду достављено више апелација из његове надлежности које се тичу истог чињеничног и правног основа, Уставни суд је, у складу са чланом 31. став 1. Правила Уставног суда, донио одлуку о спајању предмета у којима ће водити један поступак и донијети једну одлуку под бројем АП 1370/08. Спојене су следеће апелације: АП 1370/08, АП 3248/08, АП 3523/08, АП 3799/08, АП 43/09, АП 78/09, АП 100/09, АП 278/09, АП 980/09 и АП 2629/10, АП 992/09, АП 1567/09, АП 1920/09, АП 2216/09, АП 2506/09, АП 2556/09, АП 2604/09, АП 3378/09, АП 3961/09, АП 1240/10, АП 1840/09, АП 1375/10, АП 448/11, АП 1366/11, АП 2723/11, АП 3896/11, АП 1498/12, АП 1721/12, АП 2076/12, АП 2476/12, АП 2695/12 и АП 2766/12.

III. Чињенично стање

Чињенице из апелације број АП 1370/08

3. *Апелант Миладин Милосављевић* је код Управе за стамбена питања Кантона Сарајево покренуо поступак за враћање у посјед стана у Сарајеву за који је са правним предником туженог закључио купопродајни уговор. Управа је одбила апелантов захтјев уз образложење да је у поступку утврђено да је апелант након 14. децембра 1995. године остао у служби у оружаним снагама ван територије БиХ, па, на основу одредбе члана 3.а Закона о престанку примјене Закона о напуштеним становима, не може да се сматра избјеглицом и самим тим не може да оствари ни враћање предметног стана у посјед. Рјешењем Министарства стамбених послова Кантона Сарајево одбијена је жалба коју је апелант поднио против рјешења Управе.

4. Против рјешења Министарства апелант је поднио тужбу Кантоналном суду у Сарајеву, који је апелантову тужбу одбио позивајући се на одредбе члана 39.е) ст. 1 и 2 Закона о продаји станова, јер је апелант након 14. децембра 1995. године остао

у професионалном саставу оружаних снага Југославије, па, умјесто уписа права власништва по закљученом уговору, има право на накнаду од Федерације БиХ.

Чињенице из апелације број АП 3248/08

5. *Апелант Зоран Драшковић* је 2. новембра 1998. године код Управе за стамбена питања Кантона Сарајево покренуо поступак за враћање у посјед стана у Сарајево за који је са правним предником туженог закључио уговор о купопродаји-откупу некретнине ин. бр. 3513-1824. Управа је одбила апелантов захтјев уз образложење да је током поступка утврђено да је апелант након 19. маја 1992. године остао у служби у оружаним снагама ван територије БиХ, па, на основу одредбе члана 3.а Закона о престанку примјене Закона о напуштеним становима, не може да се сматра избјеглицом и самим тим не може да оствари ни враћање предметног стана у посјед. Рјешењем Министарства стамбених послова Кантона Сарајево број 27/02-23-5162/05 од 18. априла 2005. године одбијена је жалба коју је апелант поднио против рјешења Управе.

6. Пресудом Кантоналног суда у Сарајевоу одбијена је тужба коју је апелант поднио против рјешења Министарства. Кантонални суд је у образложењу навео да су органи Управе правилно одлучили када су одбили апелантов захтјев за враћање у посјед предметног стана с обзиром на то да је током поступка утврђено да је након 19. маја 1992. године остао у служби у Војсци Југославије, па не може да се сматра избјеглицом, нити му припада право на повраћај стана.

Чињенице из апелације број АП 3523/08

7. Рјешењем Управе за стамбена питања Кантона Сарајево број 23/6-372-535/99 од 12. маја 2008. године, потврђеног Рјешењем Министарства стамбене политике Кантона Сарајево број 27/02-23-3473/08 од 26. јуна 2008. године, одбијен је захтјев *апеланта Небојше Прелевића* за враћање у посјед стана у Грбавичкој улици број 68 у Сарајевоу. Апелант је био носилац станарског права на предметном стану, што је Управа утврдила увидом у Уговор о коришћењу стана број 40-604/84 од 7. јуна 1984. године. Управа је утврдила и да је апелант с правним предником туженог закључио уговор о купопродаји-откупу некретнине ин. бр. 3513-860-4 од 20. децембра 1992. године. Управа је одбила апелантов захтјев уз образложење да је током поступка утврђено да је апелант након 19. маја 1992. године остао у служби у оружаним снагама ван територије БиХ, па, на основу одредбе члана 3.а Закона о престанку примјене Закона о напуштеним становима, не може да се сматра избјеглицом и самим тим не може да оствари ни враћање предметног стана у посјед. Рјешењем Министарства стамбених

послова Кантона Сарајево број 27/02-23-5162/05 од 18. априла 2005. године одбијена је жалба коју је апелант поднио против рјешења Управе.

8. Пресудом Кантоналног суда у Сарајеву број 09-0-У-000776 од 14. октобра 2008. године одбијена је тужба коју је апелант поднио против Рјешења Министарства број 27/02-23-3473/08 од 26. јуна 2008. године. Кантонални суд је у образложењу навео да су органи Управе правилно одлучили када су одбили апелантов захтјев за враћање у посјед предметног стана. С обзиром на то да је током поступка утврђено да је након 19. маја 1992. године остао у служби у оружаним снагама ван територије Босне и Херцеговине и да му није признат статус избјеглице или други вид заштите који одговара том статусу, апеланту не припада право на повраћај стана. Даље, Кантонални суд се позвао на одредбе члана 39.е) ст. 1 и 2 Закона о продаји станова и указао да апелант, умјесто уписа права власништва по закљученом купопродајном уговору, има право на накнаду од Федерације БиХ.

Чињенице из апелације број АП 3799/08

9. *Апелант Милисав Петковић* је 12. марта 1998. године код Службе за стамбене и комуналне послове, послове обнове, развоја и заштите околиша Општине Ново Сарајево покренуо поступак за враћање у посјед стана у Сарајеву за који је са правним предником туженог закључио купопродајни уговор. Служба је Рјешењем број 05-23-454/08 од 17. априла 2008. године одбила апелантов захтјев уз образложење да нису испуњени услови из чл. 10 и 12 Закона о привремено напуштеној некретнини у својини грађана с обзиром на то да апелант није доставио доказе који указују да је предметни стан 30. априла 1992. године представљао његово власништво. Рјешењем Управе за геодетске и имовинскоправне послове Кантона Сарајево број 25-31-2933-Е/08 од 13. јуна 2008. године одбијена је апелантова жалба и рјешење Службе је потврђено. Управа је навела да је, након што је извршила увид у уговор о откупупродаји некретнине који је апелант закључио с предником туженог, утврдила да наведени уговор није надовјерио носилац права располагања-тужени на основу којег би се могао издати налог за укњижбу.

10. Пресудом Кантоналног суда у Сарајеву број 009-0-У-08-000760 од 21. октобра 2008. године одбијена је тужба коју је апелант поднио против рјешења Управе. Кантонални суд се у образложењу пресуде позвао на члан 39.а Закона о продаји станова на којима постоји станарско право и навео да су органи Управе правилно одлучили када су одбили апелантов захтјев због тога што апелант није тражио, нити добио налог од носиоца права располагања-туженог да се укњижи као власник предметног стана.

Чињенице из апелације број АП 43/09

11. *Апеланти Миланија Ђорђевић и Новица Ђорђевић* су се обратили Управи за стамбена питања Кантона Сарајево тражећи да им се врати у посјед стан у Сарајеву за који су са правним предником туженог закључили купопродајни Уговор број 3513-613-4 од 13. марта 1992. године. Служба је одбила њихов захтјев уз образложење да је током поступка утврђено да је апелант Новица Ђорђевић након 14. децембра 1995. године остао у служби у оружаним снагама ван територије БиХ, па на основу одредбе члана 3.а Закона о престанку примјене Закона о напуштеним становима не може да се сматра избјеглицом и самим тим не може да оствари ни враћање предметног стана у посјед. Рјешењем Министарства стамбених послова Кантона Сарајево одбијена је жалба коју су апеланти поднијели против рјешења Управе.

12. Пресудом Кантоналног суда у Сарајеву одбијена је тужба коју су апеланти поднијели против рјешења Министарства. Кантонални суд се позвао на одредбе члана 3.а Закона о престанку примјене Закона о напуштеним становима и 39.е) ст. 1. и 2. Закона о продаји станова, јер је апелант Новица Ђорђевић након 14. децембра 1995. године остао у професионалном саставу оружаних снага Југославије, па, умјесто уписа права власништва по закљученом уговору, има право на накнаду од Федерације.

Чињенице из апелације број АП 78/09

13. *Апеланткиња Боса Пушица* је код Управе за стамбена питања Кантона Сарајево покренула поступак за враћање у посјед стана у Сарајеву за који је њен супруг са правним предником туженог закључио купопродајни Уговор број 3513-4094-4. Управа је одбила апеланткињин захтјев уз образложење да је током поступка утврђено да је њен супруг након 14. децембра 1995. године остао у служби у оружаним снагама ван територије БиХ, па, на основу одредбе члана 3.а Закона о престанку примјене Закона о напуштеним становима, не може да се сматра избјеглицом и самим тим не може да оствари ни враћање предметног стана у посјед. Рјешењем Министарства стамбених послова Кантона Сарајево одбијена је жалба коју је апеланткиња поднијела против рјешења Управе.

14. Пресудом Кантоналног суда у Сарајеву одбијена је тужба коју је апеланткиња поднијела против рјешења Министарства. Кантонални суд се позвао на одредбе члана 3.а Закона о престанку примјене Закона о напуштеним становима, потврдио закључак органа Управе да апеланткињин супруг не може да се сматра избјеглицом, указао да апеланткиња као супруга носиоца станарског права не може да има више права него сâм носилац станарског права, те закључио да, с обзиром на чињенично стање, апеланткињина тужба нема основа.

Чињенице из апелације број АП 100/09

15. *Апеланткиња Музафера Хаџимустафић* је 24. јануара 2001. године поднијела тужбу Општинском суду у Тузли ради утврђивања права власништва и укњижбе на стану, и то на основу Уговора о купопродаји-откупу некретнине број 3513-2756-4 од 10. фебруара 1992. године који је њен супруг закључио са правним предником туженог. Општински суд је Пресудом број П-112/05 од 5. октобра 2006. године, која је потврђена Пресудом Кантоналног суда број 003-0-Гж-06-001776 од 8. новембра 2007. године, апеланткињину тужбу одбио уз образложење да је одредбом члана 39 Закона о продаји станова на којима постоји станарско право прописано да носилац станарског права на стану који је на располагању туженог, који тај стан користи легално и ако је прије 6. априла 1992. године закључио правно обавезујући уговор о откупу стана са ССНО може од туженог да тражи налог да се укњижи као власник стана. Током поступка Општински суд је из навода апеланткињиног опуномоћеника изнесених на главној расправи, одржаној 6. септембра 2006. године, утврдио да апеланткињин правни предник од 4. октобра 1992. године није користио спорни стан, да га ни сама апеланткиња не користи, да је тај стан додијељен трећем лицу, те да је правни предник туженог додијелио други стан апеланткињи и апеланткињиним преднику „на којем нису могли остварити станарско право”. Апеланткињин опуномоћеник је истакао да питање да ли су апеланткињин правни предник и апеланткиња били у посједу стана, односно да ли су остварили право на повраћај предметног стана, није битно, а као разлоге за то је навео да је апеланткињиним правном преднику самим чином закључења уговора о откупу стана престало станарско право и да је он тиме стекао основ за упис права власништва, које се не губи евентуалним неподношењем захтјева за враћање стана у посјед. На основу тако утврђеног чињеничног стања Општински суд је указао да, с обзиром на то да апеланткињин правни предник није био у законском посједу предметног стана, у смислу одредбе члана 39.а Закона о измјенама и допунама Закона о продаји станова на којима постоји станарско право, њој не припада право на подношење захтјева за повраћај стана, јер само носилац станарског права као власник стана може да се укњижи у надлежном суду.

16. С обзиром на то да је током поступка утврђено да је апеланткињин супруг-носилац станарског права предметни стан престао да користи 4. октобра 1992. године и да је у међувремену добио други стан на коришћење, суд је апеланткињин захтјев одбио.

17. Пресудом Врховног суда Федерације Босне и Херцеговине број 070-0-Рев-08-000074 од 21. октобра 2008. године одбијена је ревизија коју је апеланткиња изјавила против пресуде Кантоналног суда. У образложењу Врховни суд се позвао на члан 39

Закона о продаји станова на којима постоји станарско право и, с обзиром на стање у спису, односно чињеницу да су апеланткиња и њен супруг 4. октобра 1992. године престали да користе предметни стан, пошто су добили други стан на коришћење, престали су да буду и легални корисници стана.

Чињенице из апелације број АП 278/09

18. *Апеланткиња Љиљана Вујић* је код Службе за управу, имовинскоправне послове, геодетске послове и катастар некретнина поднијела захтјев за враћање у посјед стана у Сарајеву за који је њен супруг с правним предником туженог закључио Уговор о купопродаји-откупу некретнине ин. бр 3513-1691-4. Служба је Рјешењем број 05-31-9/07 од 18. јула 2008. године, које је потврђено Рјешењем Управе за геодетске и имовинскоправне послове Кантона Сарајево број 25-31-3978/08 Д од 22. августа 2008. године, одбила апеланткињин захтјев као неоснован. Служба се позвала на члан 5 став 1 Закона о престанку примјене Закона о привремено напуштеним некретнинама у власништву грађана у ком је прописано да се под појмом власник сматра особа која је у тренутку проглашења некретнине напуштеном била власник те некретнине према важећим прописима. С обзиром на то да се у конкретном случају не ради о носиоцу станарског права, јер је закључењем купопродајног уговора тај однос престао, а купопродајни уговор није реализован, Служба је утврдила да не могу да се примијене одредбе члана 3.а Закона о престанку примјене Закона о напуштеним становима, нити одредбе чл. 10 и 12 Закона о престанку примјене Закона о напуштеним некретнинама у власништву грађана због чега је апеланткињин захтјев одбијен.

19. Пресудом Кантоналног суда број 09 0 У 000341 08 У од 18. новембра 2008. године одбијена је тужба којом је апеланткиња покренула управни спор против Рјешења Управе за геодетске и имовинскоправне послове Кантона Сарајево број 25-31-3978/08 Д од 22. августа 2008. године. У образложењу пресуде је наведено да су управни органи правилно примијенили право када су одбили апеланткињин захтјев. Кантонални суд је, између осталог, образложио да је апеланткињин предник закључио правно обавезујући уговор у смислу члана 39 Закона о продаји станова, али да му, будући да је након 14. децембра 1995. године остао у служби у оружаним снагама ван територије БиХ, а није стекао ново станарско право или право које одговара том праву, умјесто уписа права власништва по закљученом уговору, припада право на накнаду од ФБиХ изузев ако се докаже да су му та средства призната за откуп стана ван територије БиХ.

20. Умјесто уписа права власништва и враћања стана у посјед, Кантонални суд је, позивајући се на одредбе члана 39е) ст. 1 и 2 Закона о продаји станова, јер је апе-

ланткињин предник након 14. децембра 1995. године остао у професионалном саставу оружаних снага Југославије, упутио апеланткињу на њено право на накнаду од ФБиХ.

Чињенице из апелација бр. АП 980/09 и АП 2629/10

21. Рјешењем Управе за стамбена питања Кантона Сарајево број 23/И-372-3626/98 од 2. априла 2008. године, потврђеним Рјешењем Министарства стамбених послова Кантона Сарајево број 27/02-23-2605/08 од 28. априла 2008. године, А. Ж. је дозвољено реизвршење Закључка о дозволи извршења Одлуке СРРС-а број 23/1-372-3626/98 од 14. новембра 2005. године и враћање у посјед стана у Шеноиној улици број 8/2, те наложено *апеланту Милораду Костићу да се исели из предметног стана*. Како је утврдила СРРС у Одлуци број Р-502-939-1/1-01-140-205-99/07 од 26. децембра 2007. године, апелант је закључио Уговор о купопродаји-откупу предметног стана број 3513-403-4 од 13. новембра 1991. године. Увидом у увјерење Друштвеног фонда за пензијско и инвалидско осигурање од 31. маја 2000. године СРРС је утврдила да је апелант након 14. децембра 1995. године остао у оружаним снагама ван БиХ због чега је апелантов захтјев одбила.

22. Пресудом Кантоналног суда број 09 0 У 002163 08 У од 21. маја 2010. године одбијена је као неоснована тужба којом је апелант покренуо управни спор против Рјешења Министарства стамбених послова Кантона Сарајево број 27/02-23-2605/08 од 28. априла 2008. године.

Чињенице из апелације број АП 992/09

23. *Апелант Велимир Ного* је Управи за стамбена питања Кантона Сарајево поднио захтјев за враћање у посјед стана у Сарајеву за који је с правним предником туженог закључио купопродајни уговор 10. фебруара 1992. године. Управа је Рјешењем број 23-04/П-23-П-2154/98 од 14. јула 2003. године апелантов захтјев одбила уз образложење да је током поступка утврђено да је остао у служби у ЈНА и након 14. децембра 1992. године, па, у смислу члана 3.а Закона о измјенама и допунама Закона о престанку примјене Закона о напуштеним становима, не може да се сматра избјеглицом, нити му припада право на повраћај стана. Рјешењем Министарства стамбених послова Кантона Сарајево број 27/02-23-5328/03 од 19. јануара 2004. године одбијена је жалба коју је апелант поднио против рјешења Управе.

24. Пресудом Кантоналног суда у Сарајеву број 09 0 У 003171 05 У од 25. фебруара 2009. године одбијена је тужба коју је апелант поднио против рјешења Министарства. Кантонални суд се позвао на одредбе члана 3.а Закона о престанку примјене Закона о напуштеним становима и потврдио закључак органа Управе да апелант не може

да се сматра избјеглицом, нити му припада право на повраћај стана, те се позвао на одредбе члана 39.е) ст. 1 и 2 Закона о продаји станова и указао да апелант, умјесто уписа права власништва по закљученом уговору, има право на накнаду од Федерације Босне и Херцеговине.

Чињенице из апелације број АП 1567/09

25. Правна предница *апеланта Вукашина Вујасиновића*, његова супруга Радмила Вујасиновић, поднијела је Управи за стамбена питања Кантона Сарајево захтјев за враћање у посјед стана у Сарајеву за који је с правним предником туженог закључила купопродајни Уговор број 3513-988-4 од 23. децембра 1991. године. Управа је Рјешењем број 23/6-372-П-3235/98 од 8. априла 2003. године одбила њен захтјев уз образложење да је током поступка утврђено да је остала у служби у ЈНА и након 14. децембра 1992. године, па, у смислу члана 3.а Закона о измјенама и допунама Закона о престанку примјене Закона о напуштеним становима, не може да се сматра избјеглицом, нити јој припада право на повраћај стана. Рјешењем Министарства стамбених послова Кантона Сарајево број 27/02-23-2731/03 од 17. јуна 2004. године одбијена је жалба коју је апеланткиња поднијела против рјешења Управе.

26. Пресудом Кантоналног суда у Сарајеву број У-946/04 од 15. јула 2008. године одбијена је тужба коју је апеланткиња поднијела против рјешења Министарства. Кантонални суд се позвао на одредбе члана 3.а Закона о престанку примјене Закона о напуштеним становима и потврдио закључак органа Управе да апеланткиња не може да се сматра избјеглицом, нити јој припада право на повраћај стана, те се позвао на одредбе члана 39.е) ст. 1 и 2 Закона о продаји станова и указао да апеланткиња, умјесто уписа права власништва по закљученом уговору, има право на накнаду од Федерације Босне и Херцеговине.

Чињенице из апелације број АП 1920/09

27. *Апелант Слободан Булатовић* је Управи за стамбена питања Кантона Сарајево поднио захтјев за враћање у посјед стана у Сарајеву за који је с правним предником туженог закључио купопродајни Уговор број 3513-2769. Управа је одбила апелантов захтјев уз образложење да је током поступка утврђено да је остао у служби у ЈНА и након 14. децембра 1992. године, па, у смислу члана 3.а Закона о измјенама и допунама Закона о престанку примјене Закона о напуштеним становима, не може да се сматра избјеглицом, нити му припада право на повраћај стана. Рјешењем Министарства стамбених послова Кантона Сарајево број 27/02-23-1193/05 од 11. јула 2005. године одбијена је жалба коју је апелант поднио против рјешења Управе.

28. Пресудом Кантоналног суда у Сарајеву број 009 0 У 003165 05 У од 27. марта 2009. године одбијена је тужба коју је апелант поднио против рјешења Министарства. Кантонални суд се позвао на одредбе члана 3.а Закона о престанку примјене Закона о напуштеним становима и потврдио закључак органа Управе да апелант не може да се сматра избјеглицом, нити му припада право на повраћај стана, те се позвао на одредбе члана 39.е) ст. 1 и 2 Закона о продаји станова и указао на то да апелант, умјесто уписа права власништва по закљученом уговору, има право на накнаду од Федерације Босне и Херцеговине.

Чињенице из апелације број АП 2216/09

29. Рјешењем Министарства градитељства, просторног уређења и заштите околиша Херцеговачко-неретванског кантона број 09-25-03-32/03 од 18. фебруара 2003. године одбијен је захтјев *апеланта Славка Шакоме* за враћање у посјед стана у Мостару за који је с правним предником туженог закључио купопродајни Уговор број ИН 3513-9594-4 уз образложење да је током поступка утврђено да је остао у служби у ЈНА и након 14. децембра 1992. године, па се, у смислу члана 3.а Закона о измјенама и допунама Закона о престанку примјене Закона о напуштеним становима, не може сматрати избјеглицом, нити му припада право на повраћај стана.

30. Пресудом Кантоналног суда у Мостару број У-193/03 од 29. децембра 2004. године одбијена је тужба коју је апелант поднио против рјешења Министарства. Кантонални суд се позвао на одредбе члана 3.а Закона о престанку примјене Закона о напуштеним становима и потврдио закључак органа Управе да апелант не може да се сматра избјеглицом, нити му припада право на повраћај стана. Пресудом Врховног суда Федерације Босне и Херцеговине број Уж-75/05 од 2. априла 2009. године одбијена је жалба коју је апелант поднио против пресуде Кантоналног суда.

Чињенице из апелације број АП 2506/09

31. *Апеланткиња Миљана Бугарић-Миљанић* је Управи за стамбена питања Кантона Сарајево поднијела захтјев за враћање у посјед стана у Сарајеву за који је њен отац-правни предник с правним предником туженог закључио купопродајни Уговор број 3513-2687-4 од 10. фебруара 1992. године. Управа је Рјешењем број 23/5-372-352/99 од 3. новембра 2006. године апеланткињин захтјев одбила уз образложење да је током поступка утврђено да је њен предник остао у служби у ЈНА и након 14. децембра 1992. године, па, у смислу члана 3.а Закона о измјенама и допунама Закона о престанку примјене Закона о напуштеним становима, не може да се сматра избјеглицом, нити му припада право на повраћај стана. Рјешењем Министарства

стамбених послова Кантона Сарајево број 27/02-23-9947/06 од 11. децембра 2006. године одбијена је жалба коју је апеланткиња поднијела против рјешења Управе.

32. Пресудом Кантоналног суда у Сарајеву број 09 0 У 000580 07 У од 28. маја 2009. године одбијена је тужба коју је апеланткиња поднијела против рјешења Министарства. Кантонални суд се позвао на одредбе члана 3.а Закона о престанку примјене Закона о напуштеним становима и потврдио закључак органа Управе да апеланткињин предник не може да се сматра избјеглицом, нити му припада право на повраћај стана, те се позвао на одредбе члана 39.е) ст. 1 и 2 Закона о продаји станова и указао да апеланткиња, умјесто уписа права власништва по закљученом уговору, има право на накнаду од Федерације Босне и Херцеговине.

Чињенице из апелације број АП 2556/09

33. *Апелант Буро Срдић* је Служби за стамбене и комуналне послове, послове обнове, развоја и заштите околиша Општине Ново Сарајево поднио захтјев за повраћај стана у Сарајеву за који је с правним предником туженог закључио купопродајни Уговор број 3513-7438-4. Служба је Рјешењем број 05-23-959/06 од 13. јула 2006. године, потврђеним Рјешењем Управе за геодетске и имовинскоправне послове број 25-31-6429-Е/06 од 19. септембра 2006. године, апелантов захтјев одбила уз образложење да је током поступка утврдила да је „неспорно да је апелант закључио купопродајни уговор за предметни стан, али да је датум укуцан накнадно, те пошто је правно обавезујући уговор на основу којег именовани може тражити поврат стана или било која друга права онај који је закључен до 6. априла 1992. године, који је достављен надлежној пореској служби и чија је купопродајна цијена у цијелости измирена, а пошто је у конкретном случају датум закључења накнадно уписан на купопродајном уговору без проведене пријаве у пореској служби, овај орган је закључио да се нису стекли услови за примјену члана 4 Закона о престанку примјене Закона о напуштеном власништву грађана”. Служба је указала и да је током поступка утврђено да је апелант остао у оружаним снагама друге државе после 14. децембра 1995. године, па не може да се сматра избјеглицом, те ако сматра да има правно обавезујући уговор о откупу стана, може да поднесе захтјев за накнаду у складу с чланом 39.е Закона о измјенама и допунама Закона о продаји станова на којима постоји станарско право.

34. Пресудом Кантоналног суда у Сарајеву број 09 0 У 000188 06 У од 10. јула 2009. године одбијена је тужба којом је апелант покренуо управни спор против Рјешења Управе за геодетске и имовинскоправне послове број 25-31-6429-Е/06 од 19. септембра 2006. године. У образложењу пресуде Кантонални суд је навео да

су органи Управе правилно одлучили када су одбили апелантов захтјев за повраћај предметног стана на основу одредаба члана 3 и 3.а Закона о престанку примјене Закона о напуштеним становима, те члана 39.е став 2 Закона о продаји станова на којима постоји станарско право. У вези са апелантовим жалбеним наводом да свој захтјев заснива на власништву на предметном стану по основу уговора о купопродаји стана, Кантонални суд је указао да апелант нема право на повраћај стана, него евентуално на исплату накнаде за предметни стан у складу с одредбом члана 39.е Закона о продаји станова на којима постоји станарско право.

Чињенице из апелације број АП 2604/09

35. *Апелант Јово Миладиновић* је Служби обнове и стамбено-комуналних послова Општине Бихаћ поднио захтјев за враћање у посјед стана у Бихаћу за који је с правним предником туженог закључио купопродајни Уговор број 205-2/1 од 10. фебруара 1992. године. Служба је Рјешењем број 04-23-1687/1 од 3. маја 2000. године одбила апелантов захтјев уз образложење да је током поступка утврђено да је апелант остао у служби у ЈНА и након 19. маја 1992. године, па, у смислу члана 3.а Закона о измјенама и допунама Закона о престанку примјене Закона о напуштеним становима, не може да се сматра избјеглицом, нити му припада право на повраћај стана. Рјешењем Министарства за грађење, просторно уређење и заштиту околине Унско-санског кантона број 11/1-31-1046-УП-2/00 од 9. августа 2000. године одбијена је жалба коју је апелант поднио против рјешења Службе.

36. Пресудом Кантоналног суда у Бихаћу број У-198/2000 од 14. децембра 2000. године одбијена је тужба коју је апелант поднио против рјешења Министарства. Кантонални суд се позвао на одредбе члана 3.а Закона о престанку примјене Закона о напуштеним становима и потврдио закључак органа Управе да апелант не може да се сматра избјеглицом, нити му припада право на повраћај стана, па је закључио да, с обзиром на чињенично стање, апелантова тужба нема основа. Пресудом Врховног суда Федерације Босне и Херцеговине број 070-0-Увп-06-000189 од 11. јуна 2009. године одбијен је апелантов захтјев за ванредно преиспитивање пресуде Кантоналног суда.

Чињенице из апелације број АП 3378/09

37. *Апелант Ненад Продановић* је Управи за стамбена питања Кантона Сарајево поднио захтјев за враћање у посјед стана у Сарајеву за који је с правним предником туженог закључио купопродајни Уговор број 3513-2898-4. Управа је одбила апелантов захтјев уз образложење да је током поступка утврђено да је апелант остао у

служби у ЈНА и након 19. маја 1992. године, па, у смислу члана 3.а Закона о измјенама и допунама Закона о престанку примјене Закона о напуштеним становима, не може да се сматра избјеглицом, нити му припада право на повраћај стана. Рјешењем Министарства стамбених послова Кантона Сарајево број 27/02-23-6529/06 од 21. августа 2006. године одбијена је жалба коју је апелант поднио против рјешења Управе.

38. Пресудом Кантоналног суда у Сарајеву број 09 0 У 000264 06 У од 25. маја 2009. године одбијена је тужба коју је апелант поднио против рјешења Министарства. Кантонални суд се позвао на одредбе члана 3.а Закона о престанку примјене Закона о напуштеним становима и потврдио закључак органа Управе да апелант не може да се сматра избјеглицом, нити му припада право на повраћај стана, па је закључио да, с обзиром на чињенично стање, апелантова тужба нема основа.

Чињенице из апелације број АП 3961/09

39. *Апеланткиња Јелка Чукурановић* је Управи за стамбена питања Кантона Сарајево поднијела захтјев за враћање у посјед стана у Сарајеву за који је њен правни предник Миливоје Чукурановић с правним предником туженог закључио купопродајни Уговор број 3513-3768-5 од 14. фебруара 1992. године. Управа је Рјешењем број 23/6-372-П-2891/98 од 27. маја 2003. године одбила апеланткињин захтјев уз образложење да је током поступка утврђено да је њен правни предник остао у служби ЈНА и након 19. маја 1992. године, па, у смислу члана 3.а Закона о измјенама и допунама Закона о престанку примјене Закона о напуштеним становима, не може да се сматра избјеглицом, нити јој припада право на повраћај стана. Рјешењем Министарства стамбених послова Кантона Сарајево број 27/02-23-8602/06 од 27. новембра 2006. године одбијена је жалба коју је апеланткиња поднијела против рјешења Управе.

40. Пресудом Кантоналног суда у Сарајеву број 09 0 У 000599 07 У од 30. октобра 2009. године одбијена је тужба коју је апеланткиња поднијела против рјешења Министарства. Кантонални суд се позвао на одредбе члана 3.а Закона о престанку примјене Закона о напуштеним становима и потврдио закључак органа Управе да апеланткињин правни предник не може да се сматра избјеглицом, нити му припада право на повраћај стана, па је закључио да, с обзиром на чињенично стање, апеланткињина тужба нема основа.

Чињенице из апелације број АП 1240/10

41. *Апелант Драги Арсовски* је Управи за стамбена питања Кантона Сарајево поднио захтјев за враћање у посјед стана у Сарајеву за који је с правним предником

туженог закључио купопродајни Уговор број 3513-1377-4 од 11. фебруара 1992. године. Управа је Рјешењем број 23/6-372-П-1967/99 од 20. децембра 2002. године апелантов захтјев одбила уз образложење да је током поступка утврђено да је апелант остао у служби ЈНА и након 19. маја 1992. године, па, у смислу члана 3.а Закона о измјенама и допунама Закона о престанку примјене Закона о напуштеним становима, не може да се сматра избјеглицом, нити му припада право на повраћај стана. Рјешењем Министарства стамбених послова Кантона Сарајево број 27/02-23-1718/03 од 15. октобра 2003. године одбијена је жалба коју је апелант поднио против рјешења Управе.

42. Пресудом Кантоналног суда у Сарајеву број 09 0 У 000242 06 У од 21. октобра 2009. године одбијена је тужба коју је апелант поднио против рјешења Министарства. Кантонални суд се позвао на одредбе члана 3.а Закона о престанку примјене Закона о напуштеним становима и потврдио закључак органа Управе да апелант не може да се сматра избјеглицом, нити му припада право на повраћај стана, па је закључио да, с обзиром на чињенично стање, апелантова тужба нема основа.

Чињенице из апелације број АП 1840/10

43. *Апелант Славе Величковски* је код Одјела друштвених дјелатности Града Мостара покренуо поступак за враћање стана у Мостару за који је с правним предником туженог закључио купопродајни уговор. Одјел је Рјешењем број 07/П-3-4262/98 од 23. марта 2007. године апелантов захтјев одбио уз образложење да је током поступка утврђено да је апелант остао у служби ЈНА и након 19. маја 1992. године, па, у смислу члана 3.а Закона о измјенама и допунама Закона о престанку примјене Закона о напуштеним становима, не може се да се сматра избјеглицом, нити му припада право на повраћај стана. Рјешењем Министарства грађења, просторног уређења и заштите околине Херцеговачко-неретванског кантона број УП-03-03-25-80/02 од 8. јануара 2008. године одбијена је жалба коју је апелант поднио против рјешења Одјела.

44. Тужба коју је апелант поднио против рјешења Министарства је одбијена Пресудом Кантоналног суда у Мостару број 07 0 У 001103 08 У од 25. јуна 2006. године. У образложењу Кантонални суд је навео да су, с обзиром на утврђено чињенично стање, односно чињеницу да апелант, у смислу наведеног члана 3.а Закона о измјенама и допунама Закона о престанку примјене Закона о напуштеним становима, не може да се сматра избјеглицом, односно да му не припада право на повраћај стана, правилне одлуке органа Управе који су апелантов захтјев одбили. Пресудом Врховног суда број 07 0 У 001103 08 Увп од 10. марта 2010. године одбијен

је апелантов захтјев за ванредно преиспитивање Пресуде Кантоналног суда број 07 0 У 001103 08 У од 25. јуна 2006. године.

Чињенице из апелације број АП 1375/10

45. *Апелант Јован Вукобрат* је 2. октобра 1998. године Управи за стамбена питања Кантона Сарајево поднио захтјев за враћање у посјед стана у Сарајеву за који је с правним предником туженог закључио купопродајни Уговор број 20/456-346 од 5. новембра 1991. године. Рјешењем број 23/6-372-5761/98 од 12. јануара 2005. године Управа је одбила апелантов захтјев уз образложење да је током поступка утврђено да је апелант остао у служби ЈНА и након 19. маја 1992. године, па, у смислу члана 3.а Закона о измјенама и допунама Закона о престанку примјене Закона о напуштеним становима, не може да се сматра избјеглицом, нити му припада право на повраћај стана. Рјешењем Министарства стамбених послова Кантона Сарајево број 27/02-23-3301/05 од 21. марта 2005. године одбијена је жалба коју је апелант поднио против рјешења Управе.

46. Пресудом Кантоналног суда у Сарајеву број У-1097/05 од 26. јуна 2007. године одбијена је тужба коју је апелант поднио против рјешења Министарства. Кантонални суд се позвао на одредбе члана 3.а Закона о престанку примјене Закона о напуштеним становима и потврдио закључак органа Управе да апелант не може да се сматра избјеглицом, нити му припада право на повраћај стана, па је закључио да, с обзиром на чињенично стање, апелантова тужба нема основа. Пресудом Врховног суда Федерације Босне и Херцеговине број 070-0-Увп-07-000400 од 24. децембра 2009. године одбијен је апелантов захтјев за ванредно преиспитивање пресуде Кантоналног суда.

Чињенице из апелације број АП 448/11

47. *Апеланткиње Јованка Цвјетковић и Биљана Гаковић* покренуле су пред Општинским судом парнични поступак против туженог и предложиле да суд, након проведеног поступка, донесе пресуду којом ће утврдити да је ваљан купопродајни Уговор број ин. вр. 3513-239-4 који је с правним предником туженог закључила Драгиња Обрадовић, те нареди да тужени трпи да се апеланткиње на предметном стану укњиже с правом власништва 1/2 и уведу у посјед тог стана. Општински суд је донио Пресуду број П-1305/00-А од 20. децембра 2004. године којом је тужбени захтјев апеланткиња у цијелости усвојен. Драгиња Обрадовић је мајка апеланткиње Јованке Цвјетковић, рођене Обрадовић. Апеланткиња Биљана Гаковић је супруга сина Драгиње Обрадовић Јована Обрадовића, који је умро и чија је једина наслједница

апеланткиња (како произилази из Рјешења о наслеђивању Првог основног суда у Београду број 2-0-8314/2010 од 29. априла 2010. године).

48. Општински суд је у образложењу пресуде навео да је током поступка утврдио да је предметни купопродајни уговор у цијелости ваљан са становишта важећих прописа, као и оних који су вриједили у вријеме закључења уговора. Уговор је потписан, достављен на овјеру Градској управи друштвених прихода која је на уговор ставила клаузулу да се на ту врсту уговора не плаћа порез, а купопродајна цијена је у цијелости исплаћена преднику туженог. Општински суд је утврдио да је предница апеланткиња стекла сва права на упис власништва на стану, али ју је смрт, која је наступила 1994. године, спријечила у формалном стјецању права власништва на предметном стану. Указано је и да предница апеланткиња никад није напустила предметни стан, него да је у њему остала до смрти, нити је стекла станарско право на неком другом стану у државама насталим распадом бивше Југославије.

49. Пресудом Кантоналног суда број 009-0-Гж-06-002824 од 30. маја 2008. године дјелимично је уважена жалба туженог и пресуда Општинског суда је преиначена тако да је дио тужбеног захтјева којим су апеланткиње тражиле упис права сувласништва са по $\frac{1}{2}$ на предметном стану одбијен, а у преосталом дијелу је потврђена првостепена пресуда.

50. Кантонални суд је у образложењу пресуде указао на одредбу члана 39.а Закона о продаји станова на којима постоји станарско право у којој је прописано да лице које је закључило правно обавезујући уговор [...] мора да буде носилац станарског права на стану и да буде легални корисник стана да би могло да се укњижи као власник стана у надлежном суду. С обзиром на чињеницу да је предница апеланткиња умрла 1994. године и да је престала да буде носилац станарског права, а апеланткиње станарско право никад нису стекле, произилази да апеланткиње не испуњавају услове из наведене одредбе, па им не припада право да се на предметном стану укњиже као сувласнице стана. Пресудом Врховног суда број 070-0-Рев-10-000548 од 28. октобра 2010. године одбијена је ревизија коју су апеланткиње изјавиле против пресуде Кантоналног суда.

Чињенице из апелација бр. АП 1366/11 и АП 3896/11

51. *Апелант Добрица Ашанин* обратио се Комисији за имовинске захтјеве избјеглица и расељених лица Босне и Херцеговине (у даљем тексту: CRPC) захтјевом да се утврди да је био савјестан посједник стана у Улици Чекалуша број 1 у Сарајеву за који је 28. фебруара 1992. године закључио купопродајни уговор са ССНО.

52. Одлуком CRPC-а број 302-2524-1/1 од 2. септембра 2003. године потврђено је да је апелант 1. априла 1992. године био савјестан посједник стана у Улици Чекалуша број 1 у Сарајеву. Служба за управу за имовинскоправне послове, геодетске послове и катастар некретнина Општине Центар Сарајево донијела је закључак којим је дозволила извршење наведене одлуке CRPC и на основу ког је апелант уведен у посјед предметног стана.

53. Рјешавајући по захтјеву Федералног министарства одбране од 14. октобра 2003. године за преиспитивање одлуке CRPC-а од 2. септембра 2003. године, CRPC је донијела нову Одлуку број P-302-2524-1/1-01-443/04 од 21. децембра 2005. године којом је приједлог ФМО усвојен, а апелантов захтјев за враћање у посјед спорног стана одбијен као неоснован. CRPC је образложила да је током поступка увидом у „Службени војни лист” број 9, стр. 277. и 278, од 12. јуна 1995. године утврдила да је апелант остао у оружаним снагама ван територија Босне и Херцеговине и након 19. маја 1995. године. Служба се позвала на члан 3.а Закона о престанку примјене Закона о напуштеним становима и, с обзиром на утврђено чињенично стање, указала да апелант не може да се сматра избјеглицом, нити му припада право на повраћај стана у БиХ.

54. Рјешавајући о апелантовом захтјеву од 20. фебруара 2006. године за преиспитивање наведене одлуке, CRPC је новом Одлуком број P-302-2524-1/1-01-443-90/06 од 27. октобра 2006. године усвојила апелантов захтјев и одлуку од 21. децембра 2005. године ставила ван снаге.

55. Даље, Адем Крехо, бивши корисник спорног стана, поднио је CRPC-у захтјев за преиспитивање одлуке од 27. октобра 2006. године након чега је CRPC Одлуком број P-302-2524-1/1-01-443-90-83/07 од 28. септембра 2007. године усвојила његов захтјев, тако да је ставила ван снаге своју одлуку од 27. октобра 2006. године, а апелантов захтјев за повраћај у посјед предметног стана је одбијен. У образложењу CRPC је навела да је Адем Крехо свој захтјев за преиспитивање темељио на чињеници да је апелант, осим што је остао у служби у војсци ван територије Босне и Херцеговине, ријешило и своје стамбено питање путем фонда Војске Србије и Црне Горе. Служба је извршила увид у акт Министарства одбране Републике Српске број 8-03-37-140/04 од 3. марта 2005. године у ком се налази списак лица која су ријешила стамбено питање путем Стамбеног фонда Војске Србије и Црне Горе, међу којима се налази и апелант. С обзиром на тако утврђено чињенично стање, CRPC је усвојила захтјев Адема Крехе, све раније одлуке донесене у овом поступку ставила ван снаге и одбила апелантов захтјев за повраћај предметног стана у посјед.

56. Служба за управу је Закључком број 05-31-1166/07 од 4. јануара 2008. године одбацила, због ненадлежности, захтјев Службе за заједничке послове органа и тијела Федерације Босне и Херцеговине (у даљњем тексту: Служба за заједничке послове ФБиХ) ради извршења Одлуке CRPC-а број P-302-2524-1/1-01-443-90-83/07 од 28. септембра 2007. године за повраћај у посјед стана у Улици Чекалуша број 1 у Сарајеву.

57. У образложењу овог закључка је наведено да је 17. децембра 2007. године Служба за заједничке послове ФБиХ поднијела захтјев ради извршења Одлуке CRPC-а број P-302-2524-1/1-01-443-90-80/07 од 28. септембра 2007. године у поступку повраћаја у посјед спорног стана. Увидом у спис Служба за управу је утврдила да је Одлуком CRPC-а број 302-2524-171 од 2. септембра 2003. године потврђено да је апелант 1. априла 1992. године био савјестан посједник спорног стана, па је овај орган, на основу члана 7 Закона о извршењу одлука CRPC-а („Службене новине ФБиХ” бр. 43/99, 56/01 и 24/03), донио Закључак број 05-31-833/03 од 8. јула 2004. године којим је дозвољено извршење наведене одлуке CRPC-а након чега је апелант 30. јануара 2007. године и уведен у посјед спорног стана. Рјешењем Управе број 25-31-839/08 Д од 11. марта 2008. године поништен је Закључак општинског начелника Службе за управу број 05-31-1166/07 од 4. јануара 2008. године и предмет враћен првостепеном органу на поновни поступак. Управа је, поступајући према одредби чл. 239 став 2 и 285 ст. 1 и 2 Закона о управном поступку („Службене новине ФБиХ” бр. 2/98 и 48/99, у даљњем тексту: ЗУП), одлучила као у диспозитиву рјешења.

58. Рјешењем Управе за геодетске и имовинскоправне послове број 23-31-839/08 Д од 11. марта 2008. године поништен је Закључак Службе за управу број 05-31-1166/07 од 4. јануара 2008. године и предмет враћен првостепеном органу на поновни поступак. У образложењу рјешења је наведено да је Управа током поступка утврдила да је првостепени орган на погрешно и непотпуно чињенично стање погрешно примијенио материјално право. Наиме, утврђено је да су диспозитив и образложење првостепеног рјешења контрадикторни. Управа је указала да је првостепени орган погрешно примијенио материјално право када се прогласио ненадлежним уз образложење да је поступак извршења одлуке CRPC-а од 2. септембра 2003. године правоснажно проведен. Указано је на одредбу члана 285 Закона о управном поступку којом је регулисано да, кад је на основу рјешења проведено извршење, које се касније поништи или измијени, извршеник има право да тражи да се врати стање које произилази из новог рјешења о чему рјешава орган који је донио закључак о дозволи извршења. Дакле, извршењем закључка о дозволи извршења одлуке CRPC-а од 2. септембра 2003. године створено је стање у складу са тим закључком и апелант је 30. јануара 2007. године уведен у посјед предметног стана. У међувремену је CRPC

донијела Одлуку број Р-302-2524-1/1-01-443-90-80/07 од 28. септембра 2007. године којом су одлуке број Р-302-2524-И/1-01-443/04 од 21. децембра 2005. године и број 302-2524-1/1 од 2. септембра 2003. године стављене ван снаге и којом је одбијен апелантов захтјев за повраћај у посјед предметног стана, те тиме створена ситуација која нема правну подлогу, па је треба измијенити и вратити у првобитно стање.

59. Пресудом Кантоналног суда број 09 0 У 001623 08 У од 25. августа 2011. године апелантова тужба поднесена против Рјешења Управе број 25-31-839/08 Д од 11. марта 2008. године одбијена је као неоснована. У образложењу пресуде Кантонални суд је указао на одредбе чл. 10, 11 и 12 Закона о извршењу одлука СРРС-а („Службене новине Федерације Босне и Херцеговине” бр. 43/99, 51/00, 56/01, 37/02 и 24/03) којима је прописано да правилност одлука СРРС-а може да се преиспише само у поступку поновног разматрања пред СРРС-ом, те да се жалба против закључка о извршењу одлуке СРРС-а подноси надлежном другостепеном органу у складу с одредбама Закона о управном поступку. Указано је и на то да жалба против закључка о дозволи извршења може да се поднесе и ако је одлука СРРС-а на којој се темељи закључак о дозволи извршења стављена ван снаге у поступку поновног разматрања. У конкретном случају одлука СРРС-а од 2. септембра 2003. године, на основу које је донесен Закључак о дозволи извршења број 05-31-833/03 од 8. јула 2004. године, стављена је ван снаге одлуком СРРС-а од 28. септембра 2007. године из чега произилази да је било правног основа и за поступање по службеној дужности, као и по захтјеву извршеника. Кантонални суд се позвао и на одредбу члана 285 Закона о управном поступку и указао да стање које је настало према већ извршеном рјешењу остаје без правне утемељености и оно мора да се доведе у склад с новим актом ако то извршеник тражи. Ако је поништено извршено рјешење, онда све што је настало тим рјешењем губи правну ваљаност и ствар мора да се врати у првобитно стање с обзиром на то да се поништавањем извршеног рјешења поништавају све правне посљедице које је оно произвело. Кантонални суд је указао на то да није било могућности да се удовољи апелантовим жалбеним наводима о томе како је већ био уведен у посјед стана због тога што током поступка није приложио доказе да је првобитна одлука СРРС-а од 2. септембра 2003. године (на основу које је закључком уведен у посјед стана) остала на снази. На крају, Кантонални суд је одбио као неосноване апелантове наводе да Служба за заједничке послове ФБиХ није странка у поступку и да није могла да поднесе захтјев за извршење одлуке СРРС-а од 28. септембра 2007. године с обзиром на то да је закључено да је Служба за заједничке послове носилац права располагања на предметном стану и правни сљедник Правобранилаштва ФМО, те да је, у складу са чланом 51 ЗУП-а, овлаштена да заступа јавни интерес и да има границе својих овлаштења, права и дужности

странака у поступку, односно лица с правним интересом на предметној имовини, те да наведено право Службе за заједничке послове ФБиХ произилази и из одредбе члана 4 став 4 Закона о извршењу одлука СРРС-а. Стога је Кантонални суд закључио да апелантов тужбени захтјев није основан, те је на основу члана 36 ст. 1 и 2 Закона о управним споровима апелантову тужбу одбио.

Чињенице из апелације број АП 2723/11

60. Рјешењем Управе број 23/6-372-П-3528/98 од 22. децембра 1999. године одбијен је као неоснован захтјев *апеланта Дмитра Аруле* за враћање у посјед стана у Сарајеву за који је с правним предником туженог закључио купопродајни уговор. У образложењу рјешења Управа је навела да је у току поступка утврђено да је апелант 30. априла 1991. године био активно војно лице бивше ЈНА и да није био држављанин СРБиХ, те да се, стога, не сматра избјеглицом и расељеним лицем у смислу одредаба члана 3.а став 1 и члана 18.д став 7 Закона о престанку примјене Закона о напуштеним становима. С обзиром на то, Управа је закључила да је неоснован апелантов захтјев за враћање у посјед предметног стана. Одлучујући о апелантовој жалби против наведеног рјешења, Министарство је донијело Рјешење број 27/02-23-719/00 од 25. маја 2000. године којим је жалбу одбило. Закључком Министарства број 27/02-23-577/05 од 28. јануара 2005. године одбачен је као неблаговремен апелантов приједлог за обнову поступка окончаног Рјешењем Министарства број 27/02-23-719/00 од 25. маја 2000. године. Против наведеног закључка апелант је поднио тужбу Кантоналном суду, који је Пресудом број У-2685/05 од 24. маја 2007. године одбио тужбу.

Поступак ради утврђивања правне ваљаности уговора о купопродаји стана

61. Пресудом Општинског суда број П-2319/04 од 11. новембра 2005. године утврђено је да је правно ваљан Уговор о купопродаји-откупу некретнине број Ин-3513-726-4 од 10. фебруара 1992. године који су закључили апелант и војна установа за управљање стамбеним фондом ЈНА. Апелантов захтјев за укњижбу права власништва на стану који се налази у Сарајеву, Улица Малта број 3 (у даљњем тексту: предметни стан), у књигу положених уговора је одбијен. У образложењу пресуде Општински суд је навео да је у току поступка утврђено да предметни уговор о купопродаји-откупу некретнине испуњава све услове прописане одредбама члана 39 Закона о продаји станова на којима постоји станарско право. С обзиром на то, Општински суд је закључио да је основан апелантов захтјев којим је тражио да се утврди да је правно ваљан наведени уговор. Даље, Општински суд је навео да је на основу Наредбе начелника Генералштаба Војске Југославије број 3-183 од 26. јуна 2001. године о

престанку војне службе апеланту утврђено да је апелант након 14. децембра 1995. године остао у служби у оружаним снагама ван територије Босне и Херцеговине. С обзиром на то, Општински суд је закључио да је неоснован апелантов захтјев којим је тражио укњижбу права власништва на предметном стану сходно одредбама члана 39.е Закона о продаји станова на којима постоји станарско право.

62. Одлучујући о апелантовој жалби против првостепене пресуде (у дијелу у ком је одбијен апелантов захтјев за укњижбу права власништва), Кантонални суд је донио Пресуду број 009-0-Гж-07-000 173 од 21. октобра 2009. године којом је жалбу одбио и првостепену пресуду потврдио.

Чињенице из апелације број АП 1498/12

63. Одлуком СРРС-а број 483-628-1/1 од 28. јануара 2003. године потврђено је да је *апелант Миле Дубајић* био савјестан посједник на стану у Тузли. Против наведене одлуке Федерално министарство одбране и И.С. су поднијели захтјев за преиспитивање који је Одлуком СРРС-а број Р-483-628-1/1-01-564/04 од 14. септембра 2006. године одбијен уз образложење да се у конкретном предмету не ради о носиоцу станарског права, него о носиоцу права из купопродајног Уговора број 3513-3980-4 од 20. марта 1992. године.

64. Након поновног разматрања наведених одлука СРРС је донијела Одлуку број Р-483-628-1/1-01-564-1/04 од 23. октобра 2007. године којом је своје наведене одлуке ставила ван снаге и одбила апелантов захтјев за враћање у посјед предметног стана. СРРС је указала на одредбу чл. 30.а и 31 став 2 Правилника о измјенама и допунама Правилника о потврђивању станарских права расељених лица и избјеглица којима је прописано да ће СРРС потврдити право на повраћај сваком лицу које је поднијело захтјев за повраћај стана који потиче из стамбеног фонда бивше ЈНА а које је 1. априла 1992. године имало савјестан посјед на потраживаном стану, изузев ако је то лице након 14. децембра 1995. године остало у оружаним снагама ван БиХ. С обзиром на то да је СРРС увидом у Рјешење Фонда за социјално осигурање војних осигураника број УП-1 102/99 од 20. маја 1999. године утврдила да је апеланту признато право на пријевремену пензију са 16. априлом 1999. године, односно да је након 14. децембра 1995. године остао у оружаним снагама ван БиХ, апелантов захтјев је одбијен.

65. Рјешењем Службе за стамбене послове Општине Тузла број 05-02/И-1-ЧМ-23-3885/98 од 17. марта 2008. године, које је потврђено Рјешењем Министарства просторног уређења и заштите околице број 12/01-1-23-1837/03 од 30. априла 2008. године, поништен је Закључак о дозволи извршења Службе број 05-02/5-23-3885/98

од 23. фебруара 2004. године којим је допуштено извршење Одлуке СРРС-а број 483-628-1/1 од 28. јануара 2003. године с обзиром на то да је та одлука стављена ван снаге.

66. Пресудом Кантоналног суда у Тузли број 03 0 У 000311 08 У од 6. маја 2010. године одбијена је тужба којом је апелант покренуо управни спор против Рјешења Министарства број 12/01-1-23-1837/03 од 30. априла 2008. године. У образложењу Кантонални суд је указао на то да су одлуке управних органа правилне и засноване на закону, те да су апелантови наводи из тужбе неосновани због чега није могло да му буде удовољено. Пресудом Врховног суда број 03 0 У 000311 10 Увп од 13. јануара 2012. године одбијен је апелантов захтјев за ванредно преиспитивање Пресуде Кантоналног суда број 03 0 У 000311 08 У од 6. маја 2010. године.

Чињенице из апелације број АП 1721/12

67. *Апелант Милан Родић* је пред Општинским судом покренуо парнични поступак и предложио да суд, наконведеног поступка, донесе пресуду којом ће утврдити да је ваљан купопродајни Уговор број ин. бр. 3513-7669-4 од 16. марта 1992. године који је апелантова предница, његова мајка Миља Родић, закључила с правним предником туженог, те нареди да тужени трпи да се апелант на предметном стану укњижи с правом власништва 1/1 и уведе у посјед тог стана. Општински суд је донио Пресуду број 65 0 П 056715 08 П од 5. јуна 2009. године којом је апелантов тужбени захтјев у цијелости усвојен.

68. У образложењу пресуде Општински суд је навео да је током поступка утврдио да је предметни купопродајни уговор у цијелости ваљан са становишта важећих прописа, као и оних који су вриједили у вријеме закључења уговора. Уговор је потписан, достављен на овјеру Градској управи друштвених прихода, а купопродајна цијена је у цијелости исплаћена преднику туженог. Утврђено је и да је Управа за стамбена питања Кантона Сарајево 10. октобра 2001. године донијела закључак о извршењу одлуке Комисије за имовинске захтјеве избјеглица и расељених лица, те дозволила апелантовој предници Миљи Родић да врати у посјед стан у који је Душанка Родић уведена 6. марта 2002. године. Даље, утврђено је да је апелантова предница умрла 12. јануара 2000. године и да је апелант, као њен син, проглашен законским насљедником иза своје мајке на правима и обавезама из предметног уговора. На основу свега наведеног, Општински суд је удовољио апелантовом тужбеном захтјеву у цијелости.

69. Пресудом Кантоналног суда број 65 0 П 056715 11 Гж од 14. марта 2012. године дјелимично је уважена жалба туженог и пресуда Општинског суда је преиначена

тако да је дио тужбеног захтјева којим је апелант тражио упис права власништва 1/1 на предметном стану одбијен, а у преосталом дијелу првостепена пресуда је потврђена.

70. У образложењу пресуде Кантонални суд је указао на одредбу члана 39.а Закона о продаји станова на којима постоји станарско право у којој је прописано да лице које је закључило правно обавезујући уговор [...] мора да буде носилац станарског права на стану и да буде легални корисник стана да би могло да се укњижи као власник стана у надлежном суду. С обзиром на чињеницу да је апелантова предница умрла 2000. године и престала да буде носилац станарског права, а апелант станарско право никад није стекао, произилази да апелант не испуњава услове из наведене одредбе, па му не припада право да се на предметном стану укњижи као власник стана.

Чињенице из апелације број АП 2076/12

71. *Апелант Борислав Поповић* је 11. августа 2003. године пред Општинским судом покренуо парнични поступак против Министарства одбране Федерације Босне и Херцеговине (у даљем тексту: тужени) и определијелим тужбеним захтјевом од 27. маја 2005. године предложио да суд, наконведеног поступка, донесе пресуду којом ће утврдити да је апелант стекао право власништва на стану у Сарајеву за који је 25. фебруара 1992. године закључио купопродајни Уговор број 3513-3941-4 са ССНО, као правним предником туженог, те да нареди да тужени трпи да се апелант на предметном стану укњижи с правом власништва 1/1 и уведе у посјед тог стана.

72. Општински суд је донио Пресуду број 065-0-П-08-000695 од 14. марта 2008. године, потврђену Пресудом Кантоналног суда број 65 0 П 008057 08 Гз од 11. априла 2012. године, којом је утврђено „да је апелант на основу закљученог уговора стекао право власништва на предметном стану”, а апелантов захтјев којим је тражио да му се омогући укњижба права власништва и увођење у посјед тог стана је одбијен уз оцјену суда да је тај дио тужбеног захтјева неоснован.

73. Општински суд је у образложењу пресуде, између осталог, усвојио став да је апелант закључио правно обавезујући уговор у смислу члана 39 Закона о продаји станова на којима постоји станарско право (у даљем тексту: Закон о продаји станова), али да му, будући да није пружио доказе из којих недвојбено може да се утврди да му је професионална војна служба престала прије 14. децембра 1995. године, умјесто уписа права власништва по закљученом уговору, припада право на накнаду од ФБиХ утврђену чланом 18 цитираног закона, умањену за амортизацију.

74. Општински суд је образложио да апеланту, сходно члану 39.е ст. 1 и 2 Закона о продаји станова, умјесто права уписа власништва у земљишним књигама, припада право на накнаду од ФБиХ, утврђену чланом 18 истог закона, односно на накнаду у износу средстава уплаћених по уговору увећаних за припадајућу камату по виђењу, у смислу одредбе члана 39.е став 3 Закона о продаји станова, како је образложио Кантонални суд.

Чињенице из апелације број АП 2476/12

75. *Апелант Милорад Лалић* је 19. августа 2003. године пред Општинским судом покренуо парнични поступак против Министарства одбране Федерације Босне и Херцеговине (у даљем тексту: тужени) и предложио да суд, након проведеног поступка, донесе пресуду којом ће утврдити да је апелант стекао право власништва на стану у Сарајеву за који је 25. фебруара 1992. године закључио купопродајни Уговор број 3513-2811-4 од 13. фебруара 1992. године са ССНО, као правним предником туженог, те наредити да тужени трпи да се апелант на предметном стану укњижи с правом власништва 1/1 и уведе у посјед тог стана.

76. Општински суд је донио Пресуду број П-1847/03-Б од 18. априла 2005. године, потврђену Пресудом Кантоналног суда број Гж-1660/05 од 30. новембра 2010. године, којом је утврђено да је правно ваљан купопродајни Уговор број 3513-2811-4 од 13. фебруара 1992. године, а дио апелантовог тужбеног захтјева којим је тражио да се нареди туженом да трпи да се апелант на предметном стану укњижи с правом власништва 1/1 и уведе у посјед тог стана је одбијен.

77. Општински суд је у образложењу пресуде, између осталог, усвојио став да је апелант закључио правно обавезујући уговор у смислу члана 39 Закона о продаји станова на којима постоји станарско право (у даљем тексту: Закон о продаји станова), али да му, будући да није пружио доказе из којих недвојбено може да се утврди да му је професионална војна служба престала прије 14. децембра 1995. године, умјесто уписа права власништва по закљученом уговору, припада право на накнаду од ФБиХ утврђену чланом 18 цитираног закона, умањену за амортизацију.

78. Општински суд је образложио да апеланту, сходно члану 39.е ст. 1 и 2 Закона о продаји станова, умјесто права уписа власништва у земљишним књигама, припада право на накнаду од ФБиХ, утврђену чланом 18 истог закона, односно на накнаду у износу средстава уплаћених по уговору, увећаних за припадајућу камату по виђењу у смислу одредбе члана 39.е став 3 Закона о продаји станова, како је образложио Кантонални суд.

79. Пресудом Врховног суда број 065 0 П 192647 11 Рев од 17. априла 2012. године одбијена је ревизија коју је апелант изјавио против Пресуде Кантоналног суда број Гж-1660/05 од 30. новембра 2010. године. Врховни суд је указао да су правилне и на закону засноване одлуке Кантоналног и Општинског суда, те да нису основани апелантови наводи из ревизије због чега му није могло бити удовољено.

Чињенице из апелације број АП 2695/12

80. *Апеланткиња Елизабета Фишер* је 4. марта 2004. године пред Општинским судом покренула парнични поступак против Министарства одбране Федерације Босне и Херцеговине (у даљњем тексту: тужени) и предложила да суд, наконведеног поступка, донесе пресуду којом ће утврдити да је правно ваљан купопродајни Уговор број 3513-362-4 од 28. фебруара 1992. године који је закључила са предником туженог, те наредити да тужени трпи да се апеланткиња на предметном стану укњижи с правом власништва 1/1 и уведе у посјед тог стана. Пресудом Општинског суда број 65 0 П 110787 04 П од 2. јула 2010. године апеланткињин тужбени захтјев је усвојен у цијелости.

81. Општински суд је у образложењу пресуде указао да је наконведеног поступка утврдио да су предметни купопродајни уговор потписали продавац и купац, да га је овјерио војни правобранилац као правно ваљан, а из уплатница је утврђено да је апеланткиња у цијелости платила купопродајну цијену утврђену у уговору. Општински суд је указао и да је предметни уговор сачињен у складу с одредбама Закона о стамбеном осигурању у ЈНА, као и да има сва законска обиљежја и форму купопродајног уговора.

82. Пресудом Кантоналног суда број 65 0 П 110787 10 Гз од 10. маја 2012. године жалба туженог је дјелимично уважена и првостепена пресуда преиначена тако да је одбијен дио апеланткињиног тужбеног захтјева којим је тражила да се на предметном стану укњижи с правом власништва 1/1. У образложењу пресуде је наведено да је током поступка, увидом у потврду старачког дома од 11. августа 2005. године, утврђено да је апеланткиња „измјештена у септембру 1992. године због ратних збивања”. Утврђено је и да апеланткиња није поднијела захтјев за повраћај стана и да није легални корисник у смислу члана 39.а Закона о продаји станова на којима постоји станарско право. Указано је да је наведеном законском одредбом, као кумулативни услов за укњижбу права власништва на основу правно обавезујућег уговора о купопродаји предметног стана, одређено да је потребно да странка легално користи стан. С обзиром на то да апеланткиња није легална корисница стана, произилази да не може да упише право власништва на предметном стану.

Чињенице из апелације број АП 2766/12

83. Апелант *Зоран Вижин* је 31. октобра 2005. године пред Општинским судом покренуо парнични поступак против Министарства одбране Федерације Босне и Херцеговине (у даљњем тексту: тужени) и предложио да суд, наконведеног поступка, донесе пресуду којом ће утврдити да је правно ваљан купопродајни Уговор број 3513-2718-4 који је његов отац и правни предник Алојз Вижин закључио с предником туженог, те наредити да тужени трпи да се апелант на предметном стану укњижи с правом власништва 1/1 и уведе у посјед тог стана.

84. Општински суд је донио Пресуду број 065 0 П 046514 05 П од 9. октобра 2009. године, потврђену Пресудом Кантоналног суда број 65 0 П 046514 09 Гж од 22. јуна 2011. године, којом је апелантов тужбени захтјев усвојен у цијелости.

85. Пресудом Врховног суда број 65 0 П 046514 11 Рев од 7. јуна 2012. године ревизија туженог је дјелимично уважена и пресуде Кантоналног и Општинског суда су преиначене тако да је одбијен дио апелантовог тужбеног захтјева у ком је туженом наложено да изда потврду-налог и да трпи да се апелант упише у Одсјек књига положених уговора Земљишнокњижног уреда Општинског суда. У дијелу у ком је утврђено да је ваљан уговор о купопродаји који је апелантов предник закључио с предником туженог ревизија је одбијена.

IV. Апелација

а) Наводи из апелација

86. Апеланти су поднијели апелације због немогућности да врате у посјед станове које су користили прије рата у Босни и Херцеговини и да у земљишним књигама буду уписани као њихови власници. С тим у вези, истакли су да им је, због немогућности да врате у посјед њихове станове и немогућности укњиже власништва на предметним становима на њихово име у земљишним књигама, повријеђено право на правично суђење из члана II/3е) Устава Босне и Херцеговине и члана 6 Европске конвенције за заштиту људских права и основних слобода (у даљњем тексту: Европска конвенција), право на дом из члана II/3ф) Устава Босне и Херцеговине и члана 8 Европске конвенције, као и право на имовину из члана II/3к) Устава Босне и Херцеговине и члана 1 Протокола број 1 уз Европску конвенцију. Осим тога, сви апеланти су навели да су им станови својевремено били додијељени на коришћење као „војни станови” из стамбеног фонда бивше ЈНА и да су почетком 1992. године, прије избијања ратних дејстава у БиХ, закључили купопродајне уговоре за откуп

тих станова. Апеланти су водили поступке на различитим нивоима, од надлежних управних органа, првостепених и другостепених редовних судова, па се пракса рјешавања ових предмета разликује од једног до другог органа појединачно по предметима.

87. Апеланти су истакли да су њихови захтјеви за повраћај стана и укњижбу станова за које су закључили уговоре о откупу одбијени на основу одредаба Закона о продаји станова на којима постоји станарско право („Службене новине Федерације Босне и Херцеговине” бр. 27/97, 11/98, 22/99, 27/99, 7/00, 32/01, 61/01, 15/02, 54/04, 36/06, 45/07, 51/07, 72/08, 23/09 и 5/10) и Закона о престанку примјене Закона о напуштеним становима („Службене новине Федерације Босне и Херцеговине” бр. 11/98, 38/98, 12/99, 18/99, 27/99, 43/99, 31/01, 56/01, 15/02, 24/03, 29/03 и 81/09), те су у образложењима оспорених одлука упућени да своје право остваре тако што ће им Федерација БиХ, умјесто повраћаја стана у посјед и уписа власништва на предметним становима, исплатити законом утврђену накнаду.

V. Релевантни прописи

88. У **Закону о престанку примјене Закона о напуштеним становима** („Службене новине ФБиХ” бр. 11/98, 38/98, 12/99, 18/99, 27/99, 43/99 31/01, 56/01, 15/02, 24/03, 29/03 и 81/09) релевантне одредбе гласе:

Члан 3. ст. 1. и 2.

Носилац станарског права на стану који је проглашен напуштеним или члан његовог породичног домаћинства као што је утврђено чланом 6. Закона о стамбеним односима, има право на повратак у складу са Анексом 7. Општег оквирног споразума за мир у Босни и Херцеговини.

Став 1. овог члана примјењује се само на носиоце станарског права који имају право да се врате у своје домове према члану 1. Анекса 7 Општег оквирног споразума за мир у Босни и Херцеговини. Особе које су напустиле своје станове између 30. априла 1991. године и 4. априла 1998. године сматрају се избјеглицама и расељеним лицима према Анексу 7 Општег оквирног споразума за мир у Босни и Херцеговини.

Члан 3.а

Изузетно од одредбе члана 3. ст. 1. и 2. Закона, станови из стамбеног фонда бившег Федералног министарства одбране који су проглашени напуштеним на територији Федерације Босне и Херцеговине, а којима располаже Влада Федерације Босне и Херцеговине, чији је носилац станарског права послуже 19. маја 1992. године

остао у служби војног или цивилног лица у било којим оружаним снагама ван територије Босне и Херцеговине, не сматра се избјеглицом, нити има право на поврат стана у Федерацији Босне и Херцеговине, изузев ако му је одобрен боравак у статусу избјеглице или други вид заштите који одговара том статусу у некој од земаља ван бивше СФРЈ прије 14. децембра 1995. године.

Избјеглицом се не сматра, нити има право на поврат стана у Федерацији Босне и Херцеговине ни носилац станарског права на станове из става 1. овог члана, који је из истог стамбеног фонда бивше ЈНА или новоформираних фондова оружаних снага држава насталих на просторима бивше СФРЈ стекао ново станарско право или право које одговара том праву.

89. У Закону о продаји станова на којима постоји станарско право („Службене новине ФБиХ” бр. 27/97, 11/98, 22/99, 27/99, 7/00, 32/01, 61/01, 15/02, 54/04, 36&06, 45/07, 72/08, 23/09 и 5/10) релевантне одредбе гласе:

Члан 39.е

Носилац права из купопродајног уговора који је закључио правно обавезујући уговор из члана 39. став 1. Закона, а који је напустио стан у Федерацији Босне и Херцеговине и након тога из истог стамбеног фонда или новоформираних стамбених фондова оружаних снага држава насталих из бивше СФРЈ стекао ново станарско право или право које одговара том праву, стицањем новог стана раскинут је уговор о откупу стана у Федерацији Босне и Херцеговине, те нема право на упис права власништва на том стану.

Умјесто права на упис власништва носиоцу права из купопродајног уговора из става (1) овог члана припада накнада из става (3) овог члана.

Носилац права из купопродајног уговора који је закључио правно обавезујући уговор из члана 39. став 1. Закона који је након 14. децембра 1995. године остао у служби у оружаним снагама ван територије Босне и Херцеговине, а није стекао ново станарско право или право које одговара том праву, умјесто уписа права власништва по закљученом уговору, има право на накнаду од Федерације Босне и Херцеговине у износу средстава уплаћених по уговору увећаних за припадајућу камату по виђењу.

VI. Допустивост

90. У складу с чланом VI/36) Устава Босне и Херцеговине Уставни суд, такођер, има апелациону надлежност у питањима која су садржана у овом уставу када она постану предмет спора због пресуде било ког суда у Босни и Херцеговини.

91. У складу с чланом 16 став 1 Правила Уставног суда, Уставни суд може да разматра апелацију само ако су против пресуде, односно одлуке која се њоме оспорава, исцрпљени сви дјелотворни правни лијекови могући сходно закону и ако се поднесе у року од 60 дана од дана када је подносилац апелације примио одлуку о посљедњем дјелотворном правном лијеку који је користио.

92. У конкретном случају предмет оспоравања апелацијама су одлуке које су доносили различити органи у различитим поступцима које су апеланти водили ради враћања у посјед и укњижбе права власништва на „војним становима” за које су закључили купопродајне уговоре. Апелације су поднесене у року од 60 дана, како је прописано чланом 16 став 1 Правила Уставног суда. На крају, апелације испуњавају и услове из члана 16 ст. 2 и 4 Правила Уставног суда, јер нису очигледно (*prima facie*) неосноване, нити постоји неки други формални разлог због ког апелације нису допустиве.

93. Имајући у виду одредбе члана VI/3б) Устава Босне и Херцеговине и члана 16 ст. 1, 2 и 4 Правила Уставног суда, Уставни суд је утврдио да предметне апелације испуњавају услове у погледу допустивости.

VII. Меритум

94. Апеланти оспоравају одлуке редовних судова и надлежних управних органа, тврдећи да су тим одлукама повријеђена њихова права из члана II/3е), ф) и к) Устава Босне и Херцеговине, односно чл. 6 и 8 Европске конвенције и члана 1 Протокола број 1 уз Европску конвенцију. Наводи апелација се, у суштини, односе на *немогућност апеланата да се врате у посјед тзв. војних станова на којима су били носиоци станарског права и да се у земљишним књигама упишу као власници иако је у поступцима пред редовним судовима утврђено да су они или њихови правни предници, односно брачни другови с којима живе у браку закључили правно обавезујуће уговоре о откupu предметних станова.*

95. У вези с апелационим наводима, Уставни суд указује да је у великом броју својих одлука у досадашњој пракси одлучивао о праву на повраћај пријератних станова у којима је, у свјетлу одредбе из члана II/5 Устава Босне и Херцеговине, изражен став да избјеглице и расељена лица имају право да се слободно врате у своје домове. У великом броју одлука Уставни суд је закључио да је повраћај имовине примарни циљ Општег оквирног споразума за мир у Босни и Херцеговини и Устава Босне и Херцеговине, те да успостављање некадашњих права на куће и станове треба да представља основни циљ (види, нпр., Одлука Уставног суда број *V 14/00* од 4. маја 2001. године, „Службени гласник БиХ” број 33/01). Уставни суд подејећа да се, с

обзиром на новонасталу правну ситуацију и измјене у законодавству из стамбене области, бавио питањима повраћаја војних станова у неколико својих одлука од којих су последње Одлука број У 15/11 од 30. марта 2012. године (види Уставни суд, Одлука о допустивости и меритуму број У 15/11 од 30. марта 2012. године, „Службени гласник БиХ” број 37/12, доступна на веб-страници Уставног суда: www.ustavisud.ba) и Одлука о допустивости и меритуму број АП 1205/08 од 25. маја 2012. године. У наведенима одлукама Уставни суд се бавио сличним питањима која покрећу и ове апелације: у Одлуци о допустивости и меритуму број У 15/11 од 30. марта 2012. године, путем оцјене уставности релевантних одредаба домаћег права које регулишу *право на повраћај војног стана у посјед у случају када апелант има правно обавезујући уговор о откупу стана, када није учествовао у снагама ВЈ у било каквим ратним злочинима који су почињени на територији Босне и Херцеговине, право на укњижбу власништва на таквом стану и право јавних власти да, умјесто натуралне реституције, исплате накнаду, те да ли је прописана накнада у складу са поштовањем права на имовину*, у свјетлу пресуде Европског суда *Ђокић против Босне и Херцеговине* (пресуда од 27. маја 2010. године, апликација број 6518/04, објављена на www.mhrr.gov.ba). У Одлуци о допустивости и меритуму број АП 1205/08 од 25. маја 2012. године Уставни суд се бавио питањем повреде уставних права апеланата у случају када су апеланти имали правно обавезујући уговор о откупу пријератних тзв. војних станова, а ускраћена им је могућност да врате у посјед станове који су били предмет купопродајних уговора и да се на њима укњиже као власници иако нису учествовали у снагама ВЈ у било каквим ратним злочинима који су почињени на територији Босне и Херцеговине, *а у међувремену, од напуштања спорних станова, нису из истог стамбеног фонда или новоформираних стамбених фондова оружаних снага држава насталих из бивше СФРЈ стекли ново станарско право или право које одговара том праву.*

Право на имовину

Члан II/3 Устава Босне и Херцеговине у релевантном дијелу гласи:

Сва лица на територији Босне и Херцеговине уживају људска права и основне слободе из става 2 овог члана, а она обухватају:

к) Право на имовину.

Члан 1 Протокола број 1 уз Европску конвенцију гласи:

Свако физичко или правно лице има право на мирно и неометано уживање своје имовине. Нико не може бити лишен своје имовине осим у јавном интересу и под условима предвиђеним законом и општим принципима међународног права.

Претходне одредбе, међутим, ни на који начин не утичу на право државе да примјењује такве законе које сматра потребним да би контролирала коришћење имовине у складу са општим интересима, или да би осигурала наплату пореза или других доприноса или казни.

96. Приликом разматрања питања да ли су повријеђени члан II/3к) Устава Босне и Херцеговине и члан 1 Протокола број 1 уз Европску конвенцију, Уставни суд, прије свега, мора да утврди да ли су апеланти имали „имовину” у смислу наведених одредаба Устава Босне и Херцеговине и Европске конвенције.

97. Уставни суд подсјећа да је слично чињенично и правно питање већ разматрао у Одлуци број *АП 1205/08* од 13. јула 2012. године (одлука објављена у „Службеном гласнику Босне и Херцеговине” број 79/12 од 8. октобра 2012. године). У наведеној одлуци Уставни суд је примијетио да је оспореним одлукама призната правна ваљаност уговора о купопродаји војних станова које су закључили апеланти (појединачно) с правним предником туженог. Уставни суд је указао на то да је и Европски суд приликом разматрања предмета *Ђокић против Босне и Херцеговине* закључио да уговор о купопродаји војног стана закључен прије дисолуције бивше СФРЈ представља апликантову постојећу „имовину” у смислу члана 1 Протокола број 1 уз Европску конвенцију. Имајући у виду наведено, Уставни суд сматра да предметни станови представљају имовину апеланата која ужива заштиту из члана II/3к) Устава Босне и Херцеговине и члана 1 Протокола број 1 уз Европску конвенцију.

98. У вези с питањем да ли је оспореним одлукама дошло до мијешања у имовину апеланата Уставни суд је у Одлуци број *АП 1205/08* указао на своју праксу и праксу Европског суда сходно којима члан 1 Протокола број 1 уз Европску конвенцију обухвата три различита правила. Прво правило, наведено у првом ставу, опште је природе и исказује принцип мирног уживања имовине. Друго правило, садржано у другој реченици истог става, обухвата лишавање имовине и чини га подложним одређеним условима. Треће правило, из става два наведеног члана, признаје да државе чланице имају право, између осталог, да надгледају коришћење имовине у складу с јавним интересом. Ова три правила нису „различита” у смислу да су неповезана, друго и треће правило се односе на поједине случајеве ометања права на мирно уживање имовине, те их, стога, треба тумачити у свјетлу општег принципа исказаног у првом правилу (види Европски суд за људска права, пресуда у предмету *Sporrong и Lönnroth против Шведске*, 23. септембар 1982. године, серија А број 52, став 61, и Уставни суд, Одлука о допустивости и меритуму број *АП 2213/06* од 10. јануара 2008. године, до објаве у службеним гласилима доступна на веб-страници Уставног суда: www.ustavnisud.ba).

99. У наведеној одлуци Уставни суд је указао на то да је Европски суд у предмету *Ђокић против БиХ* закључио да сложеност правне ситуације спречава његову класификацију у одређену категорију (с једне стране, оспоравани купопродајни уговор је правно ваљан, а, с друге стране, апликанту је онемогућено да се врати у посјед стана и укњижи се као власник), па спорну ситуацију треба испитати у свјетлу општег правила које изражава принцип неометаног уживања имовине. Уставни суд сматра да нема разлога да и конкретне случајеве не размотри у свјетлу наведеног општег принципа.

100. У вези с питањем да ли је у конкретном случају дошло до мијешања у право апеланата на имовину, у Одлуци број АП 1205/08 Уставни суд је подсјетио на то да је у низу својих одлука (види Уставни суд, Одлука о допустивости и меритуму број АП 2531/05 од 12. априла 2006. године, Одлука о допустивости и меритуму број АП 1512/06 од 3. априла 2008. године) закључио да одбијање захтјева за враћање стана у посјед представља мијешање у право апеланата на имовину у смислу члана 1 Протокола број 1 уз Европску конвенцију. Европски суд је, такође, у предмету *Ђокић против БиХ* закључио да је дошло до мијешања у апликантово право на мирно уживање имовине, позивајући се на праксу надлежних органа у Босни и Херцеговини, истичући да су законски услови у погледу повраћаја војних станова и уписа права власништва у оквиру домаћих власти увијек сматрани као ограничење постојећег права на имовину. Дакле, неспорно је да је у конкретном случају дошло до мијешања у право апеланата на имовину.

101. Имајући у виду наведено, у Одлуци број АП 1205/08 Уставни суд је дао одговоре на питања: (а) да ли је мијешање било у складу са законом и у јавном интересу, и (б) да ли је мијешање пропорционално циљу, односно да ли успоставља правичну равнотежу између права апеланата и општег јавног интереса.

102. Уставни суд је размотрио да ли су редовни судови, односно надлежни органи управе у оспореним одлукама имали „релевантне и довољне разлоге” да предузму мјере које су предузели, односно да донесу оспорене пресуде, те да се на тај начин умијешају у право апеланата на мирно уживање имовине. Уставни суд је примијетио да су редовни судови и надлежни органи управе, примјеном релевантног права, закључили да апеланти, према члану 3.а Закона о престанку примјене Закона о напуштеним становима, немају право да се врате у посјед станова које су користили прије рата, али, будући да имају правно обавезујући уговор у смислу члана 39 Закона о продаји станова на којима постоји станарско право, сходно члану 39.е став 2 Закона о продаји станова, умјесто уписа права власништва по закљученом уговору,

имају право на накнаду од Федерације Босне и Херцеговине, утврђену у складу с релевантним законом.

103. У вези с питањем да ли је мијешање било „у складу са законом” и у јавном интересу, у смислу члана 1 Протокола број 1 уз Европску конвенцију, у Одлуци број АП 1205/08 Уставни суд је подсјетио на то да је у својој Одлуци о допуствости и меритуму број У 83/03 од 22. септембра 2004. године, анализирајући уставност одредбе члана 3.а Закона о престанку примјене Закона о напуштеним становима, као изузетак од општег правила права на повратак избјеглих и расељених лица – носилаца станарских права на такозваним становима ЈНА, утврдио да наведени закон, како је наведено: „[...] има циљ да исправи неједнакости које су постојале између носилаца станарског права на становима ЈНА и свих других носилаца станарског права. Другим ријечима, ФБиХ је пратила принцип који је постојао у бившој СФРЈ према којем ‘грађанин може бити носилац станарског права само на једном стану’ (члан 12. Закона о стамбеним односима). Друго, циљ је да се ослободи оскудан стамбени простор за бивше војнике Армије Босне и Херцеговине и њихове породице или особе које су биле присиљене да напусте своје домове услијед ратних дјеловања” (*loc. cit.*, став 53), те је закључио да одредба члана 3.а Закона слиједи легитиман циљ. У својој Одлуци број У 15/11 Уставни суд је, одбацујући као недопуштен захтјев за поновну оцјену компатибилности одредбе члана 3.а Закона о престанку примјене Закона о напуштеним становима, закључио да је ријеч о питању о ком је Уставни суд већ одлучивао, а из навода или доказа изнесених у захтјеву не произилази да има основа за поновно одлучивање. Том приликом Уставни суд је подсјетио на то да су, сходно систему Европске конвенције, националне власти те које дају иницијалну процјену о томе да ли постоји проблем од јавног интереса који захтијева мјере лишавања имовине и корективних поступака који треба да се предузму. Дакле, сходно систему Европске конвенције, при рјешавању сложених питања као што је повраћај тзв. војних станова држава има висок степен слободне процјене да одреди шта има општи интерес. Уставни суд је закључио да је и члан 3.а Закона о престанку примјене Закона о напуштеним становима резултат такве слободе процјењивања, те да је још у својој Одлуци број У 83/03 утврдио да су одредбе тог члана у складу с чланом 1 Протокола број 1 уз Европску конвенцију, јер успостављају правичну равнотежу између јавног интереса и носилаца станарског права.

104. У наведеној одлуци је указано на то да је у Одлуци број У 15/11 Уставни суд, разматрајући да ли се члан 39.а Закона о продаји станова мијеша у право на мирно уживање имовине, констатовао да је овом одредбом јавна власт лишила носиоце станарских права који се не налазе у посједу пријератних станова права да

остваре укњижбу власништва у надлежном суду, те закључио да се овом одредбом јавна власт мијеша у имовинска права носилаца станарских права који се не налазе у посједу својих станова. Испитујући да ли, сходно стандардима Европске конвенције, може да се сматра да је ово мијешање предвиђено законом, Уставни суд је закључио да је јавни интерес који се жели постићи одредбом члана 39.а Закона о продаји станова на којима постоји станарско право, у суштини, исти као и јавни интерес који је Уставни суд објаснио приликом оцјене уставности одредбе члана 3.а Закона о престанку примјене Закона о напуштеним становима у Одлуци број У 83/03. Осим наведеног, Уставни суд је нагласио да је Законом о престанку примјене Закона о напуштеним становима јавна власт регулисала питање повраћаја стана, а Законом о продаји станова на којима постоји станарско право прописала је услове за стицање права власништва. Дакле, предметни закон регулише питање стицања права власништва као јачег права у односу на право на повраћај стана. Стога, сходно мишљењу Уставног суда, још је јачи јавни интерес да овим законом јавна власт наметне строжије критеријуме за стицање права власништва, што су управо критеријуми који су прописани одредбом члана 39.а Закона о продаји станова на којима постоји станарско право.

105. Стога је у Одлуци број АП 1205/08 Уставни суд остао при изнесеним ставовима и закључио да је у конкретном случају мијешање у право на имовину апеланата било предвиђено законом и да је постојао легитиман циљ за мијешање у право апеланата на поштовање мирног и неометаног уживања имовине у смислу члана 1 Протокола број 1 уз Европску конвенцију. Уставни суд подсећа на то да је и Европски суд, разматрајући ово питање у предмету *Ђокић против БиХ*, истакао да одузимање имовине извршено при провођењу законских, социјалних, економских и других политика може да буде „у јавном интересу” чак и ако заједница у цјелини нема непосредне користи, нити ужива одузету имовину. У предметном случају Европски суд је прихватио да су спорне мјере биле усмјерене ка унапређењу социјалне правде, као што је тврдила тужена страна, и да, стога, слиједи оправдан циљ, а овакво становиште исказао је и Уставни суд у цитираној Одлуци број У 15/11, имајући у виду ставове изражене у Одлуци број У 83/03 након које је донесена пресуда у предмету *Ђокић против БиХ* у којој је закључено да та пресуда Европског суда није основ за поновно одлучивање, односно да нема основа за поновно одлучивање о оцјени уставности одредбе члана 3.а Закона о престанку примјене Закона о напуштеним становима.

106. Сљедеће питање на које је Уставни суд одговорио у Одлуци број АП 1205/08 јесте да ли је поштован принцип пропорционалности, односно да ли мијешање

успоставља правичну равнотежу између права апеланата и општег јавног интереса. Уставни суд је подсетио на чињеницу да је и питање пропорционалности Закона о престанку примјене Закона о напуштеним становима, такође, анализирао у цитираној Одлуци број У 83/03 у оквиру права на имовину, а ставови наведени у тој одлуци реафирмисани су у Одлуци Уставног суда број У 15/11 од 30. марта 2012. године у којој је, између осталог, закључено да ограничавање имовине носилаца права на „становима ЈНА”, тако да им се под условима из наведене одредбе онемогући повратак у стан, задовољава принцип пропорционалности, односно да успоставља правичну равнотежу између интереса носилаца права и јавног интереса.

107. У Одлуци број АП 1205/08 Уставни суд је нагласио да је кроз властиту праксу у погледу анализе принципа пропорционалности закључио да члан 3.а Закона о престанку примјене, онако како је измијењен („Службене новине Федерације БиХ” број 29/03), успоставља правичну равнотежу између права носиоца станарског права и јавног интереса. До такве оцјене Уставни суд је дошао након што је размотрио низ релевантних фактора, а нарочито да, прво, члан 3.а Закона у измијењеној форми не утиче на она лица која су већ купила стан, друго, он, такође, не утиче на лица којима је признат заштићени статус или статус који је једнак статусу избјеглице или расељеног лица од државе ван територије бивше СФРЈ, треће, друга лица која сада живе у тим становима могу да потражују станарско право на њима. С тачке гледишта правне сигурности, у складу с чланом 1/2 Устава Босне и Херцеговине, враћање у посјед стана изазваће правну несигурност у великом броју случајева, те јасне и практичне потешкоће.

108. У наведеној одлуци је указано да је, разматрајући питање пропорционалности члана 39.а Закона о продаји станова на којима постоји станарско право, Уставни суд у својој Одлуци број У 15/11 констатовао да домаће власти уживају широко поље процјене приликом доношења одлука које су у вези с лишавањем имовинских права појединаца због непосредног познавања друштва и његових потреба. Уставни суд је истакао да лишавање имовинских права појединаца без накнаде не би било правично, јер би се на појединце ставио претјеран терет који не би био у духу заштите концепта „имовине” коју пружају члан II/3к) Устава Босне и Херцеговине и члан 1 Протокола број 1 уз Европску конвенцију. У наведеној одлуци Уставни суд је закључио да је одредба члана 39.а Закона о продаји станова у складу са чланом II/3к) Устава Босне и Херцеговине и чланом 1 Протокола број 1 уз Европску конвенцију. Уставни суд се, такође, у Одлуци број У 15/11 бавио питањем војних станова оцјењујући уставност релевантних одредаба домаћег права које регулишу ову материју у свјетлу пресуде *Ђокић*. Анализирајући одредбу члана 39.е Закона

о продаји станова на којима постоји станарско право с аспекта компензације коју прописује наведена одредба, Уставни суд је у наведеној Одлуци број У 15/11, прије свега, истакао да наведена одредба регулише питање права на накнаду носиоцима права из купопродајног уговора који су закључили правно обавезујући уговор умјесто уписа права власништва. Такође је констатовано да наведена одредба прави разлику између лица која су након напуштања пријератног стана стекла ново станарско право или право које одговара том праву и лица која су остала у служби у оружаним снагама ван територије Босне и Херцеговине, која нису стекла ново станарско право или право које одговара том праву. Такође, констатовано је да наведена одредба третира и носиоце права из купопродајног уговора за чији стан је садашњи корисник, у складу с важећим законима, закључио уговор о коришћењу стана или уговор о откупу стана. Суштина одредбе члана 39.е Закона о продаји станова на којима постоји станарско право јесте да се носиоцима права из све три претходно наведене правне ситуације, умјесто уписа права власништва на тзв. војним становима и њиховог повраћаја у посјед, призна право на накнаду.

109. У Одлуци број АП 1205/08, одговарајући на питање да ли одредба члана 39.е Закона о продаји станова на којима постоји станарско право успоставља правичну равнотежу између носиоца права и јавног интереса (пропорционалност), Уставни суд је указао да је у својој Одлуци број У 15/11 констатовао да би носиоци права који су лишени права на укњижбу морали да имају право на накнаду као вид сатисфакције због немогућности да се врате у своје станове и укњиже право власништва на њима. У тој одлуци Уставни суд је реафирмирао своје раније ставове изражене у Одлуци број У 83/03 у којој је Уставни суд одлучивао о уставности одредбе члана 3.а Закона о престанку примјене Закона о напуштеним становима, те закључио да лишавање имовине носиоца права на „становима ЈНА”, тако да им се под условима из наведене одредбе онемогући повратак у стан, задовољава принцип пропорционалности, односно да успоставља правичну равнотежу између интереса носиоца права и јавног интереса.

110. На основу наведеног, Уставни суд је у Одлуци број АП 1205/08 закључио да је у конкретном случају, поред законитог мијешања у право на имовину које је имало легитиман циљ, постигнута и правична равнотежа између заштите имовине апеланата и захтјева од јавног интереса када је ријеч о прописивању и одлуци да лица као што су апеланти, која, дакле, имају правно обавезујући уговор о откупу војног стана, немају право на укњижбу права власништва на том стану, нити на повраћај тог стана у посјед, али имају право на новчану накнаду прописану законом умјесто натуралне реституције, која би подразумијевала укњижбу права власништва у земљишним књигама и враћање предметног стана у посјед.

111. У Одлуци број АП 1205/08 Уставни суд је запазио да се Европски суд у предмету *Бокић*, будући да се апликант *Бокић* изричито изјаснио да жели накнаду, бавио питањем да ли је накнада која апликанту припада према закону Федерације БиХ адекватна, подсјећајући при томе на то да чак и потпуно одсуство накнаде може да се сматра оправданим према члану 1 Протокола број 1 у изузетним околностима, за које је сматрао да у том предмету нису такве природе, те да тренутно лица која спадају у ову категорију имају право само на повраћај новчане суме коју су платила за своје станове у 1991/92. години плус камату према стопи која се примјењује на краткорочне пологе, а да је првобитно та накнада израчунавана на други начин: вриједност стана прво је израчунавана према цијени од отприлике 300 евра по м², затим се у обзир узимала и старост стана уз одузимање од 1% од његове вриједности за сваку годину старости. У том смислу Уставни суд запажа да је Европски суд у тој одлуци примијетио да је припадницима ЈНА Законом о стамбеном осигурању у ЈНА понуђено 6. јануара 1991. године да откупе станове на којима имају станарско право по смањеној тржишној цијени. При томе се Европски суд није бавио разрадом ове чињенице, већ је одлучио да се апликанту *Бокићу* за стан површине 60,45 м², који му је додијељен на коришћење 1986. године и за који је 31. јануара 1992. године платио износ од 379.964,00 југословенских динара, од укупне вриједности предметног стана која износи 654.812,00 југословенских динара прије одобрених попушта, дакле, стан који је стар најмање 24 године, има исплатити „тржишна цијена стана у вриједности од 60.000 евра, и то без било каквих пореза”, не упуштајући се уопште у стварне тржишне цијене станова у Босни и Херцеговини у вријеме доношења наведене одлуке након рата и у току свјетске економске кризе.

112. У наведеној одлуци Уставни суд је подсјетио и на то да се у Одлуци број У 15/11, донесеној у свјетлу одлуке Европског суда у предмету *Бокић против БиХ*, бавио истим питањем али, *erga omnes*, те, између осталог, закључио: „Узимајући у обзир наведено, Уставни суд запажа да је Европски суд оваквим одлучењем утврдио да се накнадом, како је то сада предвиђено одредбом члана 39.е Закона о продаји станова на којима постоји станарско право, не успоставља правична равнотежа у смислу члана 1 Протокола број 1 уз Европску конвенцију.” У наведеној одлуци Уставни суд је подржао став Европског суда о томе да накнада коју прописује одредба члана 39.е Закона о продаји станова на којима постоји станарско право, као сатисфакција због лишавања права на повраћај станова (реституцију), није адекватна, те да, стога, не успоставља правичну равнотежу између јавног интереса и интереса носиоца права због чега није у складу са одредбом члана 1 Протокола број 1 уз Европску конвенцију и одредбом члана II/3к) Устава Босне и Херцеговине. Иако је установио да накнада

која је прописана чланом 39.е Закона о продаји станова не успоставља правичну равнотежу између јавног интереса и интереса носиоца станарског права, Уставни суд је закључио да Уставни суд не може да одређује каква та накнада треба да буде, већ је наложио Парламенту Федерације Босне и Херцеговине да као надлежно тијело, најкасније у року од три мјесеца од дана објављивања Одлуке Уставног суда број У 15/11 у „Службеном гласнику Босне и Херцеговине”, усклади одредбу члана 39.е ст. 3 и 4 Закона о продаји станова на којима постоји станарско право, у дијелу који се односи на одређивање накнаде, с чланом II/3к) Устава Босне и Херцеговине и чланом 1 Протокола број 1 уз Европску конвенцију. Приликом одређивања накнаде Парламент Федерације Босне и Херцеговине би требало да узме у обзир околности као што су услови у којима су предметни станови откупљени, економске прилике у Босни и Херцеговини, као и то да члан 1 Протокола број 1 уз Европску конвенцију не гарантује увијек потпуну накнаду.

113. У Одлуци број АП 1205/08 Уставни суд је закључио да, с обзиром на све наведено, иако апеланти, за разлику од апликанта *Бокића* пред Европским судом, пред редовним судовима нису захтијевали накнаду која је тренутно прописана законом, нити је то питање било предмет одлучивања у оспореним одлукама, нити су га апеланти поставили у апелацијама поднесеним Уставном суду, Уставни суд, слиједећи своју Одлуку број У 15/11, закључује да је у конкретном случају повријеђено право апеланата на имовину из члана II/3к) Устава Босне и Херцеговине и члана 1 Протокола број 1 уз Европску конвенцију, јер, поред законитог мијешања у право на имовину које је имало легитиман циљ, прописивањем неадекватне накнаде у члану 39.е Закона о продаји станова на којима постоји станарско право, која припада лицима која имају правно обавезујући уговор о откупу тзв. војног стана, умјесто укњижбе и повраћаја стана у посјед, међу којима су и апеланти, није постигнута пропорционалност мијешања у имовину апеланата, односно стављен је превелик терет на апеланте.

114. Имајући у виду да је чињенично стање које произлази из навода апелација у овом предмету битно чињенично и правно слично питањима која је Уставни суд већ разматрао у Одлуци број АП 1205/08, Уставни суд се, умјесто посебног образложења меритума конкретне одлуке у погледу навода апеланата, у цијелости позива на образложење и разлоге наведене у тој одлуци. Разлози наведени у Одлуци број АП 1205/08 у цијелости се односе и на ову одлуку, па због истих разлога, Уставни суд закључује да је дошло до кршења права на имовину апеланата, јер им је имовина одузета а да нису утврђене релевантне чињенице да ли су испуњени услови да им њихова предратна станарска права, односно права по закљученом правно

обавезујућем уговору о откупу стана, буду компензирана одговарајућом накнадом, чиме је на апеланте стављен превелики терет, односно чиме није постигнута правична равнотежа између заштите имовине апеланата и захтјева јавног интереса.

Право на правично суђење и право на поштовање дома

115. Имајући у виду наводе и закључке изнесене у поводу разматрања повреде права на имовину апеланата, Уставни сматра да није неопходно да разматра наводе о повреди права на правично суђење и права на поштовање дома апеланата.

VIII. Закључак

116. Уставни суд закључује да постоји кршење права на имовину из члана II/3к) Устава Босне и Херцеговине и члана 1 Протокола број 1 уз Европску конвенцију када су јавне власти мијешањем у имовину апеланата које је било законито и имало легитиман циљ, недопуштањем да се врате у станове на којима су апеланти или њихови правни предници, односно њихови брачни другови, имали станарско право, односно за које је утврђено да имају правно обавезујуће уговоре у смислу члана 39 Закона о продаји станова, апелантима, у ствари, одузеле имовину а да нису утврђене релевантне чињенице да ли су испуњени услови да им њихова предратна станарска права, односно права из правно обавезујућих уговора буду компензована одговарајућом накнадом, чиме је на апеланте стављен превелики терет, односно чиме није постигнута правична равнотежа између заштите имовине апеланата и захтјева јавног интереса.

117. На основу члана 61 ст. 1 и 2 Правила Уставног суда, Уставни суд је одлучио као у диспозитиву ове одлуке.

118. Сходно члану VI/5 Устава Босне и Херцеговине, одлуке Уставног суда су коначне и обавезујуће.

Предсједница
Уставног суда Босне и Херцеговине
Валерија Галић

Predmet broj AP 3151/09

**ODLUKA O
DOPUSTIVOSTI I
MERITUMU**

Apelacija M.B. i drugih podnesena zbog nemogućnosti da vrate u posjed stanove koje su koristili prije rata u Bosni i Hercegovini i na kojima su bili nositelji stanarskog prava

Odluka od 23. studenog 2012. godine

Ustavni sud Bosne i Hercegovine je u plenarnom sazivu, u predmetu broj **AP 3151/09**, rješavajući apelaciju **M. B. i dr.**, na temelju članka VI/3.(b) Ustava Bosne i Hercegovine, članka 59. stavak 2. alineja 2. i članka 61. st. 1. i 3. Pravila Ustavnog suda Bosne i Hercegovine („Službeni glasnik Bosne i Hercegovine” br. 60/05, 64/08 i 51/09), u sastavu:

Valerija Galić, predsjednica
Tudor Pantiru, dopredsjednik
Miodrag Simović, dopredsjednik
Seada Palavrić, dopredsjednica
Mato Tadić, sudac
Constance Grewe, sudac
Mirsad Ćeman, sudac
Margarita Caca-Nikolovska, sutkinja
Zlatko M. Knežević, sudac

na sjednici održanoj 23. studenoga 2012. godine donio

ODLUKU O DOPUSTIVOSTI I MERITUMU

Odbijaju se kao neutemeljene apelacije M. B., V. B., G.B., K. B., Vlastimira Antića i Radoslava Anđića.

Odluku objaviti u „Službenom glasniku Bosne i Hercegovine”, „Službenim novinama Federacije Bosne i Hercegovine”, „Službenom glasniku Republike Srpske” i „Službenom glasniku Distrikta Brčko Bosne i Hercegovine”.

Obrazloženje

I. Uvod

1. M. B., V. B., G. B., K. B. iz Beograda; Radoslav Anđić iz Sarajeva kojega zastupa Dragan Medović, odvjetnik iz Sarajeva; Vlastimir Antić iz Beograda, kojega zastupa Sofka Osmančević, odvjetnik iz Banjaluke (u daljnjem tekstu: apelanti), podnijeli su u

razdoblju od 9. listopada 2009. godine do 28. svibnja 2010. godine Ustavnom sudu Bosne i Hercegovine (u daljnjem tekstu: Ustavni sud) apelacije zbog nemogućnosti da vrate u posjed stanove koje su koristili prije rata u Bosni i Hercegovini i na kojima su bili nositelji stanarskog prava.

II. Postupak pred Ustavnim sudom

2. S obzirom da je Ustavnom sudu dostavljeno više apelacija iz njegove mjerodavnosti, koje se tiču istog činjeničnog i pravnog osnova, Ustavni sud je, sukladno članku 31. stavak 1. Pravila Ustavnog suda, donio odluku o spajanju predmeta u kojima će voditi jedan postupak i donijeti jednu odluku pod brojem AP 3151/09. Spojene su sljedeće apelacije: AP 3151/09, AP 438/10 i AP 2025/10.

III. Činjenično stanje

Činjenice iz apelacije broj AP 3151/09

3. Apelantica V. B. je 3. studenoga 2003. godine Upravi za stambena pitanja Kantona Sarajevo podnijela zahtjev za izvršenje Odluke Povjerenstva za imovinske zahtjeve izbjeglih i raseljenih osoba (u daljnjem tekstu: CRPC) broj 303-4329-1/1 od 2. rujna 2003. godine. Navedenom odlukom CRPC-a je potvrđeno da je 1. travnja 1992. godine M. B. bio nositelj stanarskog prava na stanu u ul. Milutina Đuraškovića br. 20 u Sarajevu. Istom je odlukom određeno da nositelj stanarskog prava ili članovi njegovog obiteljskog kućanstva koji imaju takav status na temelju Zakona o stambenim odnosima koji je važio na teritoriju BiH 1. travnja 1992. godine uz prezentaciju odluke CRPC-a i dokaza kojima se potvrđuje da imaju status članova obiteljskog kućanstva s osobom kojoj je potvrđeno stanarsko pravo, mogu stupiti u posjed stana sukladno članku 1. Aneksa 7 Dejtonskog mirovnog sporazuma.

4. Uprava je donijela Zaključak broj 23/6-372-1349/98 od 30. ožujka 2004. godine u kojemu je utvrđeno kako je Odluka CRPC broj 303-4329-1/1 od 2. rujna 2003. godine postala izvršna i tako prestaje uprava organa Uprave za stambena pitanja Kantona Sarajevo nad predmetnim stanom. Istim je zaključkom utvrđeno da apelantici V. B., članu obiteljskog kućanstva nositelja stanarskog prava na predmetnom stanu, pripada pravo na vraćanje u posjed toga stana. Utvrđeno je i da Nusretu Šahiću prestaje pravo privremenog korištenja predmetnog stana, i naloženo mu je da napusti stan u roku od 15 dana od dana dostavljanja zaključka, te da stan oslobodi od svih osoba i stvari, osim onih stvari koje pripadaju osobi koja je ovlaštena vratiti se u posjed stana, bez prava na alternativni smještaj.

5. Odlukom CRPC-a broj R-303-4329-1/1-01-518/04 od 18. studenoga 2005. godine je usvojen zahtjev Federalnog ministarstva obrane za ponovno razmatranje Odluke CRPC-a broj 303-4329-1/1 od 2. rujna 2003. godine i odluka od 2. rujna 2003. godine je stavljena izvan snage, te je odbijen zahtjev apelanta M. B. za povrat u posjed predmetnoga stana. Navedeno je da je Odluka broj R-303-4329-1/1-01-518/04 od 18. studenoga 2005. godine konačna i obvezujuća i da podnositelj zahtjeva može pokrenuti postupak za ponovno razmatranje te odluke pred CRPC-om pod uvjetom da dostavi nove dokaze ili iznese navode o novim dokazima koje CRPC nije razmatrala prilikom donošenja odluke, a koji mogu bitno utjecati na odluku CRPC-a u roku od 60 dana od dana prijema odluke.

6. Rješenjem Ministarstva stambenih poslova Kantona Sarajevo (u daljnjem tekstu: Ministarstvo) broj 27/02-23-10300/06 od 22. prosinca 2006. godine poništen je Zaključak Uprave broj 23/6-372-1349/98 od 30. ožujka 2004. godine i obustavljen postupak izvršenja Odluke CRPC-a broj 303-4329-1/1 od 2. rujna 2003. godine. Ministarstvo je ukazalo da je navedena odluka CRPC-a, nakon ponovnog razmatranja, Odlukom CRPC-a broj R-303-4329-1/1-01-518/04 od 18. studenoga 2005. godine stavljena izvan snage, i da je zahtjev M. B. za povrat predmetnoga stana odbijen, pa kako je izvršni naslov, na temelju kojega je donesen zaključak, poništen u cijelosti i postupak u navedenoj upravnoj stvari obustavljen, Ministarstvo je odlučilo u smislu članka 236. stavak 3. Zakona o upravnom postupku („Službene novine Federacije Bosne i Hercegovine” broj 2/98).

7. Apelantica V. B. (kao član obiteljskog kućanstva supruga M. B.) je tužbom od 22. siječnja 2007. godine i dopunom tužbe od 26. studenoga 2007. godine, zajedno sa svojim suprugom M. B. (koji je bio nositelj stanarskog prava na prijepornom stanu) i zajedničkom djecom kao članovima kućanstva, pokrenula upravni spor protiv Rješenja Ministarstva broj 27/02-23-10300/06 od 22. prosinca 2006. godine, koja je odbijena Presudom Kantonalnog suda broj 09 0 U 003248 07 U od 14. rujna 2011. godine.

8. U obrazloženju presude Kantonalni sud je naveo kako je tijekom postupka utvrdio da je prema Ugovoru o korištenju stana broj 40-288/81 od 19. ožujka 1981. godine M. B. bio nositelj stanarskog prava na predmetnom stanu. Dalje, uvidom u Naredbu Saveznog sekretarijata za narodnu odbranu SFRJ broj 15-87 od 22. prosinca 1988. godine je utvrđeno da je M. B. bio aktivna vojna osoba bivše JNA u činu potpukovnik, a da je navedenom Naredbom unaprijeđen u čin pukovnika; uvidom u Naredbu Saveznog ministra za odbranu broj 10-364 od 24.10.1995. godine utvrđeno je da je M. B. na njegov zahtjev prestaje profesionalna vojna služba radi korištenja prava na starosnu mirovinu, te da mu je Rješenjem Fonda za socijalno osiguranje vojnih osiguranika sp. br. 105145 UP-1 1799/05 priznato pravo na starosnu mirovinu počevši od 3. studenoga 1995. godine. Dalje, uvidom u dokumentaciju koju je dostavio N.Š. – zainteresirana osoba – korisnik

predmetnog stana, Kantonalni sud je iz Popisnog lista, zemljišnoknjižnog uložka broj 4385 – strana 1, 2. i 3. i Ugovora int. broj 1458-607 od 17. prosinca 1991. godine, koji je zaključen između Vojno-građevinske direkcije „Beograd 2” i apelanta M. B., *utvrdio da je uknjiženo pravo vlasništva na trosobnom stanu u Beogradu, opisano kao ZK telo II pod rednim brojem 54, u korist apelanta M. B. iz Beograda.*

9. Kantonalni sud je, na temelju navedenoga, *zaključio da je apelant M. B. stekao novo stanarsko pravo van teritorije BiH dodjelom navedenog stana, koji je uknjižen na njegovo ime, iz čega proizlazi da su organi uprave pravilno primijenili odredbu članka 3. stavak 2. Zakona o prestanku primjene Zakona o napuštenim stanovima prema kojoj: „izbjeglicom se ne smatra, niti ima pravo na povrat stana u Federaciji BiH, ni nositelj stanarskog prava na stanu iz stavka 1. ovog članka, koji je iz istoga stambenog fonda bivše SFRJ ili novoformiranih fondova oružanih snaga država nastalih na prostorima bivše SFRJ stekao novo stanarsko pravo ili pravo koje odgovara tom pravu”.*

10. Apelanti M. B., V. B., G. B. i K. B. su 16. lipnja 2006. godine Općinskom sudu u Sarajevu podnijeli tužbu protiv Vlade Federacije Bosne i Hercegovine i N. Š., te su 21. siječnja 2008. godine precizirali tužbeni zahtjev i tražili da se utvrdi kako je M. B. nositelj stanarskog prava s pravom na zakup na neodređeno vrijeme na predmetnom stanu, a da su V. B., G. B. i K. B. članovi obiteljskog kućanstva. Dalje, apelanti su tražili da se poništi Rješenje Ministarstva stambenih poslova Kantona Sarajevo broj 27/02-23-10300/06 od 22. prosinca 2006. godine i Ugovor o korištenju stana br. 28-5-U-445/97 od 7. ožujka 1997. godine zaključen između Vlade Federacije BiH i Nusreta Šahića, te da se N.Š. obveže predati im stan u posjed.

11. Presudom Općinskog suda broj 065-0-P-06-003222 od 15. svibnja 2008. godine je odbačena tužba u dijelu u kojemu je predloženo da se utvrdi kako je M. B. nositelj stanarskog prava s pravom na zakup na neodređeno vrijeme na predmetnome stanu, a da su V. B., G. B. i K. B. članovi obiteljskog kućanstva s istim pravima. Za dio tužbenoga zahtjeva kojim je traženo poništenje Rješenja Ministarstva stambenih poslova Kantona Sarajevo broj 27/02-23-10300/06 od 22. prosinca 2006. godine Općinski sud se proglasio nemjerodavnim, ukinute su sve provedene radnje i tužba je odbačena. Odbijen je dio tužbenoga zahtjeva kojim je traženo poništenje Ugovora o korištenju stana br. 28-5-U-445/97 od 7. ožujka 1997. godine. Konačno, apelanti su obvezani Vladi Federacije BiH platiti troškove parničnog postupka.

12. U obrazloženju presude Općinski sud je naveo kako je na temelju dokaza provedenih tijekom postupka utvrđeno da je apelant M. B., sukladno odredbi članka 4. Zakona o prestanku primjene Zakona o napuštenim stanovima, podnio zahtjev za povrat u posjed

predmetnoga stana, koji je rješenjem Uprave za stambena pitanja Kantona Sarajevo od 22. prosinca 1999. godine odbijen. Utvrđeno je i kako je odlukom CRPC-a od 18. studenoga 2005. godine odbijen apelantov zahtjev za povrat u posjed predmetnoga stana, a odlukom CRPC-a od 27. listopada 2006. godine odbijen zahtjev za ponovnim razmatranjem odluke CRPC-a od 18. studenoga 2005. godine zbog toga što je utvrđeno da je apelant M. B. ostao u oružanim snagama izvan BiH nakon 19. svibnja 1992. godine, pa se sukladno odredbi članka 3a. Zakona o prestanku primjene zakona o napuštenim stanovima ne smatra izbjeglicom niti ima pravo na povrat stana.

13. Na temelju navedenoga Općinski sud je zaključio kako je apelantu M. B., u smislu odredaba čl. 5. i 13. Zakona o prestanku primjene Zakona o napuštenim stanovima, prestalo stanarsko pravo na predmetnome stanu, pa je zbog te činjenice, odnosno zbog nepostojanja pravnog interesa, odlučio kao u dispozitivu, odnosno odbacio zahtjev za utvrđenje da je M. B. nositelj stanarskog prava na predmetnom stanu, a sukladno tome i zahtjev V. B., G. B. i K. B. čija su prava akcesorno povezana s pravom M. B.

14. Vezano za dio tužbenoga zahtjeva kojim se tražilo poništenje Rješenja Ministarstva stambenih poslova Kantona Sarajevo broj 27/02-23-10300/06 od 22. prosinca 2006. godine, Općinski sud se pozvao na odredbu članka 16. Zakona o parničnom postupku kojom je propisano da sud nije mjerodavan ispitivati zakonitost akata organa uprave, pa se proglasio nemjerodavnim i taj je dio tužbenoga zahtjeva odbacio.

15. Presudom Kantonalnog suda u Sarajevu broj 009-0-Gž-08-005357 od 20. svibnja 2009. godine priziv apelanata je djelomično uvažen i prvostupanjska presuda je preinačena u dijelu u kojemu je odlučeno o troškovima postupka, tako što je odbijen zahtjev Vlade Federacije BiH za naknadu troškova parničnoga postupka. U preostalom je dijelu prvostupanjska presuda potvrđena.

16. U obrazloženju presude Kantonalni sud je ukazao da je odlučna činjenica za rješenje predmetnog spora to je li M. B. nakon 19. svibnja 1992. godine ostao u oružanim snagama izvan teritorija BiH, s obzirom da se u tom slučaju, u smislu odredbe 3a. Zakona o prestanku primjene Zakona o napuštenim stanovima, ne bi mogao smatrati izbjeglicom niti raseljenom osobom, pa njemu (niti članovima njegovog obiteljskog kućanstva) ne bi pripadalo pravo na povrat stana u posjed. S obzirom da je prvostupanjski sud utvrdio kako je M. B. umirovljen kao aktivna vojna osoba u činu pukovnika Vojske Jugoslavije rješenjem Fonda za socijalno osiguranje vojnih osiguranika od 14. prosinca 1995. godine, proizlazi da je M. B. ostao u oružanim snagama izvan BiH nakon 19. svibnja 1992. godine, pa je, stav je Kantonalnog suda, pravilna odluka prvostupanjskog suda kojom je odbaćen dio tužbenog zahtjeva kojim je traženo utvrđenje da je M. B. nositelj stanarskoga

prava na predmetnome stanu, a da su V. B., G. B. i K. B. članovi obiteljskog kućanstva s istim pravima. Kantonalni sud je dalje ukazao kako žalitelji nisu doveli u pitanje pravilnost utvrđenog činjeničnog stanja u prvostupanjskom postupku, kao ni valjanost primjene materijalnog prava, pa je priziv u tome dijelu odbijen i prvostupanjska presuda je potvrđena. Apelantov priziv u odnosu na troškove postupka Kantonalni sud je, pozivom na članak 395. Zakona o parničnom postupku, uvažio i prvostupanjsku presudu preinačio tako što je odbio zahtjev Vlade Federacije BiH za naknadu troškova postupka.

Činjenice iz apelacije broj AP 438/10

17. Presudom Osnovnog suda u Banjaluci broj 71 0 P 033974 07 P od 17. studenoga 2008. godine u postupku radi otkaza ugovora o korištenju stana tužitelja Republike Srpske, Ministarstva za prostorno uređenje, građevinarstvo i ekologiju (u daljnjem tekstu: tužitelj) usvojen je otkaz ugovora o korištenju stana u Banjaluci, u ulici Nikole Pašića broj 58/3, stan broj 37 (u daljnjem tekstu: predmetni stan), koji je apelant Vlastimir Antić zaključio s prednikom tužitelja broj 93/96 od 5. rujna 1979. godine, te je apelant obavezan tužitelju nadoknaditi troškove postupka.

18. U obrazloženju presude Osnovni sud je naveo kako je na temelju Rješenja Ministarstva za izbjeglice i raseljene osobe, Odsjek Banjaluka broj 05-050-02-02-557/00 od 13. travnja 2004. godine, utvrdio kako je apelantov zahtjev za vraćanje predmetnog stana odbijen kao neutemeljen.

19. Na temelju izjašnjenja Ministarstva za prostorno uređenje, građevinarstvo i ekologiju, Republičke direkcije za obnovu i izgradnju broj 15/1.5-372-358/08 od 14. travnja 2008. godine Osnovni sud je utvrdio kako je apelantu Rješenjem broj 93/96 od 5. rujna 1979. godine dodijeljen na korištenje stan u Banjaluci, što je među strankama neprijeporno. Prema navodima Ministarstva odbrane Republike Srpske apelant se nalazio u profesionalnoj službi Vojske Republike Srbije od 1989. godine. Apelant je podnio molbu za rješavanje stambenog pitanja u Beogradu, a navedeno potvrđuju i navodi iz podneska Ministarstva obrane Bosne i Hercegovine broj 01-50-9780-1/07 od 4. rujna 2007. godine. Navedenim aktom Ministarstvo obrane Bosne i Hercegovine je tražilo od vlade Republike Srpske, odnosno Republičke direkcije za obnovu i izgradnju, provjeru stambenog statusa određenog broja profesionalnih vojnih osoba Republike Srbije, koji su bili nositelji stanarskog prava na stanovima iz stambenog fonda prijašnje JNA, na teritoriju Bosne i Hercegovine, a podnijeli su zahtjev Ministarstvu odbrane Republike Srbije za dodjelu stana i stambenih kredita. Sud je uvidom u pregled osoba koje su imale stanarsko pravo na stanovima u Bosni i Hercegovini, utvrdio da se na navedenom spisku nalazi i apelant, pod rednim brojem 9, a da se radi o predmetnom stanu.

20. Dalje, na temelju dopisa Ministarstva odbrane Republike Srbije – Sektor za ljudske resurse broj 4874-2 od 13. svibnja 2008. godine sud je utvrdio kako je navedeni Sektor, na temelju uvida u službenu evidenciju, naveo podatke da je apelant zastavnik I klase, u mirovini, službovao od 31. siječnja 1986. godine u školskom centru OMJ u Garnizonu Banjaluka, od 26. rujna 1989. godine u Zavodu za socijalno osiguranje vojnih osiguranika u Garnizonu Beograd, od 5. kolovoza 1994. godine u Vojnom filmskom centru „Zastava film” u Garnizonu Beograd, do prestanka profesionalne vojne službe 31. prosinca 1996. godine. Također, Osnovni sud je, na temelju izvedenoga dokaza, Zaključka broj UP-1 broj 11199-24/98 od 18. travnja 2008. godine, *utvrdio da apelant ima prebivalište u ulici Batutova broj 21, Beograd.*

21. Na temelju iskaza svjedoka Z. S., P. M., M. B., T. B. i N. K., Osnovni sud je utvrdio kako je apelant sa svojom obitelji stanovao u predmetnom stanu, kako je od 1989. godine u Beogradu, ali je povremeno dolazio u Banjaluku, te je 1994. godine i apelantova obitelj napustila predmetni stan i otišla u Beograd. Konačno, na temelju iskaza svjedoka M. G. Osnovni sud je utvrdio da je apelant sa svojom obitelji živio u predmetnom stanu, ali je na vlastiti zahtjev otišao u Beograd. Svjedok je naveo da je živio u istoj zgradi kao i apelant i da mu je ovo rekao apelant.

22. Dalje, Osnovni sud je ukazao *da je u Zakonu o izmjenama i dopunama Zakona o stambenim odnosima („Službeni glasnik Republike Srpske” br. 12/99) dopunjen član 47. stav 1, pa je u točki 7. propisano da se lica koja su svoje stanove napustili nakon 30. travnja 1992. godine smatraju izbjeglicama i raseljenim licima u skladu s Aneksom 7. Opšteg okvirnog sporazuma za mir u Bosni i Hercegovine, osim ako se dokaže da su svoje stanove napustili iz razloga potpuno nezavisnih za ratne sukobe. Zakonom o izmjenama i dopunama Zakona o prestanku primjene Zakona o korištenju napuštene imovine („Službeni glasnik Republike Srpske” broj 96/03) izmijenjena je odredba članka 14. Zakona o prestanku primjene Zakona o korištenju napuštene imovine tako da su dodati stavovi 3. i 4. kojima je propisano da se nositelj stanarskog prava na stanu koji je u vlasništvu Ministarstva odbrane Republike Srpske sada Ministarstvo odbrane Bosne i Hercegovine), koji je nakon 14. prosinca 1995. godine ostao u profesionalnoj službi u bilo kojim oružanim snagama van Bosne i Hercegovine, ne smatra izbjeglicom niti ima pravo na povrat stana u Republici Srpskoj.*

23. Na temelju navedenoga, posebice činjenice da je apelant po osobnoj molbi dobio prekomandu u Beograd od 1989. godine, a nakon 14. prosinca 1995. godine je ostao u profesionalnoj vojnoj službi kod vojske Srbije, gdje je i umirovljen, te *napuštanje stana nije uslijedilo zbog ratnih dešavanja*, sud je odlučio udovoljiti tužbenom zahtjevu tužitelja.

24. Presudom Okružnog suda broj 71 0 P 033974 09 Gž od 10. studenoga 2009. godine je odbijen apelantov priziv i potvrđena je Presuda Osnovnog suda broj 71 0 P 033874 07 P od 17. studenoga 2008. godine. U obrazloženju presude je navedeno kako je na temelju dokaza koje je izveo prvostupanjski sud – da je apelant na vlastiti zahtjev dobio prekomandu iz Banjaluke u Beograd gdje je od 26. rujna 1989. godine radio u Zavodu za socijalno osiguranje vojnih osiguranika, a od 5. kolovoza 1994. godine u Vojnom filmskom centru „Zastava film” do prestanka vojne službe, odnosno umirovljenja 31. prosinca 1996. godine; *da apelant ima prebivalište u Beogradu, da je kao profesionalno vojno lice Republike Srbije podnio zahtjev za dodjelu stana i stambenog kredita, da je stan, nakon što je apelantova obitelj iz njega iselila 17. srpnja 1994. godine vraćen na raspolaganje stambenom organu Vojske Republike Srpske.* Na temelju ovih činjenica Okružni sud je utvrdio da je odluka prvostupanjskog suda pravilna i zakonita. Okružni sud je ukazao na odredbu članka 47. stavak 1. točka 7. Zakona o stambenim odnosima („Službeni list Socijalističke Republike Bosne i Hercegovine” br. 14/84, 12/87 i 36/89 i „Službeni glasnik Republike Srpske” br. 19/93, 22/93, 12/99 i 93/99) kojom je propisano da se otkaz ugovora o korištenju stana nositelju stanarskog prava može dati i kad on i članovi njegovog obiteljskog kućanstva koji su zajedno s njim stanovali prestanu osobno koristiti stan neprekidno dulje od šest mjeseci, a za to su vrijeme boravili u zemlji ili inozemstvu, osim ukoliko je nositelj stanarskog prava živio na drugom mjestu, odnosno kao raseljena osoba nakon 30. travnja 1991. godine do stupanja na snagu navedenog zakona, *s tim da će se lica koja su stanove napustili nakon 30. travnja 1991. godine smatrati izbjeglicama i raseljenim licima sukladno Aneksu VII, osim ako se dokaže da su stan napustili iz razloga potpuno nevezanih za sukob.*

Činjenice iz apelacije broj AP 2025/10

25. Supruga apelanta Radoslava Anđića je 24. kolovoza 1998. godine Upravi za stambena pitanja Kantona Sarajevo podnijela zahtjev za vraćanje u posjed stana u ulici Topal Osman paše broj 18/6 u kojemu je navela da je član obiteljskoga kućanstva nositelja stanarskog prava na predmetnom stanu, koji je Rješenjem Uprave broj 23/6-372-3672/98 od 22. siječnja 2007. godine, potvrđeno Rješenjem Ministarstva stambenih poslova Kantona Sarajevo broj 27/02-23-5695/07 od 18. lipnja 2007. godine, odbijen kao neutemeljen. Uprava je tijekom postupka, uvidom u rješenje Fonda za socijalno osiguranje vojnih osiguranika Beograd broj SP 532829 UP-1 2613/01 od 1. studenoga 2001. godine, utvrdila da je nositelj stanarskog prava – apelant Radoslav Anđić, od profesionalne vojne službe razriješen rješenjem mjerodavnog starješine 31. listopada 2001. godine. Dalje, Uprava je, iz akta Ministarstva odbrane Republike Srpske broj 8-3-37-140/04 od 3. ožujka 2005. godine utvrdila *da je apelantu Radoslavu Anđiću priznato pravo na zajam za stan u*

Beogradu i na službeni jednosoban stan također u Beogradu. Na temelju navedenoga, Uprava je zaključila da se, s obzirom da je Radoslav Anđić - nositelj stanarskog prava na predmetnom stanu, nakon 14. prosinca 1995. godine ostao u službi u oružanim snagama izvan teritorija BiH, te da je stekao novo stanarsko pravo, odnosno pravo koje odgovara tom pravu, ne može u smislu članka 3a. Zakona smatrati izbjeglicom, niti mu pripada pravo na povrat stana.

26. Presudom Kantonalnog suda broj 09 0 U 000920 07 U od 15. ožujka 2010. godine odbijena je tužba kojom su apelant i njegova supruga pokrenuli upravni spor protiv Rješenja Ministarstva broj 27/02-23-5695/07 od 18. lipnja 2007. godine.

27. Kantonalni sud je u obrazloženju presude ukazao da je pred upravnim organima, na temelju navedenoga, utvrđeno da je prvostupanjski organ pravilno i sukladno odredbama članka 3a. Zakona o prestanku primjene Zakona o napuštenim stanovima („Službene novine Federacije Bosne i Hercegovine” br. 11/98 do 29/03), utvrdio da je apelant kao raniji nositelj stanarskog prava na predmetnom stanu 14. prosinca 1995. godine ostao u aktivnoj vojnoj službi Vojske Jugoslavije, kao i da je iz istog fonda stekao novo stanarsko pravo, odnosno pravo koje odgovara tom pravu, zbog čega se ne smatra izbjeglicom ili raseljenim licem, niti ima pravo na povrat stana. Sukladno navedenom, Kantonalni sud je utvrdio kako su upravni organi donijeli pobijana rješenja uz pravilnu primjenu materijalnog prava, odnosno relevantnih odredbi Zakona o prestanku primjene Zakona o napuštenim stanovima u Federaciji Bosne i Hercegovine i kako nisu povrijeđena pravila Zakona o upravnom postupku, koja su mogla biti od utjecaja na rješavanje konkretne upravne stvari, pa apelantovome tužbenom zahtjevu nije moglo biti udovoljeno.

IV. Apelacija

a) Navodi iz apelacije

28. Apelanti su podnijeli apelacije zbog nemogućnosti da vrate u posjed stanove koje su koristili prije rata u Bosni i Hercegovini i na kojima su bili nositelji stanarskog prava. S tim u svezi su istaknuli da im je zbog nemogućnosti povrata u posjed njihovih stanova povrijeđeno pravo na pravično suđenje iz članka II/3.(e) Ustava Bosne i Hercegovine i članka 6. Europske konvencije za zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda (u daljnjem tekstu: Europska konvencija), pravo na dom iz članka II/3.(f) Ustava Bosne i Hercegovine i članka 8. Europske konvencije, kao i pravo na imovinu iz članka II/3.(k) Ustava Bosne i Hercegovine i članka 1. Protokola broj 1 uz Europsku konvenciju. Apelanti su vodili postupke na različitim razinama, od mjerodavnih upravnih organa, prvostupanjskih i drugostupanjskih redovitih sudova, pa se praksa rješavanja ovih predmeta razlikuje od jednog do drugog organa pojedinačno po predmetima.

V. Relevantni propisi

29. U **Zakonu o prestanku primjene Zakona o napuštenim stanovima** („Službene novine FBiH” br. 11/98, 38/98, 12/99, 18/99, 27/99, 43/99 31/01, 56/01, 15/02, 24/03, 29/03 i 81/09) relevantne odredbe glase:

Članak 3.st. 1. i 2.

Nositelj stanarskog prava na stanu koji je proglašen napuštenim ili član njegovog obiteljskog domaćinstva kao što je utvrđeno člankom 6. ZOSO (u daljem tekstu: nositelj stanarskog prava) ima pravo na povratak sukladno Aneksu VII Općeg okvirnog sporazuma za mir u Bosni i Hercegovini.

Stavak 1. ovog članka primjenjuje se samo na nositelje stanarskog prava koji imaju pravo da se vrate u svoje domove prema članku 1. Aneksa VII Općeg okvirnog sporazuma za mir u Bosni i Hercegovini. Osobe koje su napustile svoje stanove nakon 30. travnja 1991. godine i 4. travnja 1998. godine smatraju se izbjeglicama i raseljenim licima prema Aneksu VII Općeg okvirnog sporazuma za mir u Bosni i Hercegovini.

Članak 3.a

„Iznimno od odredbe članka 3. st. 1. i 2. Zakona stanovi „iz stambenog fonda bivšeg Federalnog ministarstva obrane” koji su proglašeni napuštenim na teritoriju Federacije Bosne i Hercegovine, a kojima raspolaže „Vlada Federacije Bosne i Hercegovine” čiji je nositelj stanarskog prava nakon 19. svibnja 1992. godine ostao u službi vojne ili civilne osobe u bilo kojim oružanim snagama izvan teritorija Bosne i Hercegovine, ne smatra se izbjeglicom niti ima pravo na povrat stana u Federaciji Bosne i Hercegovine, izuzev ako mu je odobren boravak u statusu izbjeglice ili drugi oblik zaštite koji odgovara tome statusu u nekoj od zemalja izvan bivše SFRJ prije 14. prosinca 1995. godine.

Izbjeglicom se ne smatra niti ima pravo na povrat stana u Federaciji Bosne i Hercegovine ni nositelj stanarskog prava na stanove iz stavka 1. ovog članka, koji je iz istoga stambenog fonda bivše JNA ili utemeljenih fondova oružanih snaga država nastalih na prostorima bivše SFRJ stekao novo stanarsko pravo ili pravo koje odgovara tomu pravu.”

30. U **Zakonu o stambenim odnosima** („Službeni list SRBiH” br. 14/76, 12/87 i 36/89 i „Službeni glasnik Republike Srpske” br. 19/93 i 22/93) relevantne odredbe glase:

Član 47.

Otkaz ugovora o korišćenju stana nositelju stanarskog prava može se dati i kad on i članovi njegovog obiteljskog kućanstva, koji su zajedno s njim stanovali, prestanu da lično koriste stan neprekidno duže od šest mjeseci, a za to vrijeme su boravili u zemlji ili inostranstvu, izuzev:

1. ako je nositelj stanarskog prava pozvan u službu u JNA;

[...]

6. ako nositelj stanarskog prava i članovi njegovog obiteljskog kućanstva privremeno borave u drugom mjestu u zemlji odnosno inostranstvu iz razloga navedenih u stavu 1. članka 48. ovog zakona.

Smatraće se da je nositelj stanarskog prava prestao neprestano koristiti stan i u slučaju kada samo povremeno navraća u stan, kao i kada cio stan koristi lice koje nije član obiteljskog kućanstva.

31. U Zakonu o izmjenama i dopunama Zakona o stambenim odnosima („Službeni glasnik Republike Srpske” br. 12/99) relevantne odredbe glase:

Član 2.

Član 47. paragraf 1. Zakona se dopunjava točkom 7, koja glasi

(7) Ukoliko je nositelj stanarskog prava živio na drugom mjestu, odnosno kao raseљeno lice, nakon 30. travnja 1991. godine do dana stupanja na snagu ovog zakona.

Lica koja su svoje stanove napustila nakon 30. travnja 1991. godine će se smatrati izbjeglicama i raseљenim licima u skladu s Aneksom VII Opšteg okvirnog sporazuma za mir u Bosni i Hercegovini, osim ako se ne dokaže da su napustila svoje stanove iz razloga potpuno nevezanih za sukob.

VI. Dopustivost

32. Sukladno članku VI/3.(b) Ustava Bosne i Hercegovine, Ustavni sud, također, je prizivno mjerodavan u pitanjima koja su sadržana u ovome ustavu kada ona postanu predmetom spora zbog presude bilo kojega suda u Bosni i Hercegovini.

33. Sukladno članku 16. stavak 1. Pravila Ustavnog suda, Ustavni sud može razmatrati apelaciju samo ako su protiv presude, odnosno odluke koja se njome pobija, iscrpljeni svi učinkoviti pravni lijekovi mogući prema zakonu i ako se podnese u roku od 60 dana od dana kada je podnositelj apelacije primio odluku o posljednjem učinkovitom pravnom lijeku kojega je koristio.

34. U konkretnom slučaju, predmet pobijanja apelacijama su odluke koje su različiti organi donosili u različitim postupcima koje su apelanti vodili radi vraćanja u posjed stanova koje su koristili prije rata i na kojima su bili nositelji stanarskoga prava. Apelacije su podnesene u roku od 60 dana, kako je propisano člankom 16. stavak 1. Pravila Ustavnog suda. Konačno, apelacije ispunjavaju i uvjete iz članka 16. st. 2. i 4. Pravila Ustavnog

suda, jer nisu očividno (*prima facie*) neutemeljene, niti postoji neki drugi formalni razlog zbog kojega apelacije nisu dopustive.

35. Imajući u vidu odredbe članka VI/3.(b) Ustava Bosne i Hercegovine i članka 16. st. 1, 2. i 4. Pravila Ustavnog suda, Ustavni sud je utvrdio kako predmetne apelacije ispunjavaju uvjete glede dopustivosti.

VII. Meritum

36. Apelanti pobijaju presude redovitih sudova i mjerodavnih upravnih organa, tvrdeći kako su tim presudama odnosno rješenjima povrijeđena njihova prava iz članka II/3.(e), (f) i (k) Ustava Bosne i Hercegovine odnosno čl. 6. i 8. Europske konvencije i članka 1. Protokola broj 1 uz Europsku konvenciju. Navodi apelacija se u suštini odnose na *nemogućnost apelanata da se vrate u posjed stanova na kojima su prije rata oni ili njihovi braćni drugovi bili nositelji stanarskog prava.*

37. U vezi s prizivnim navodima, Ustavni sud ukazuje kako je u brojnim odlukama, kroz dosadašnju vlastitu praksu, odlučivao o pravu povrata u prijeratne stanove u kojima je, u svjetlu odredbe iz članka II/5. Ustava Bosne i Hercegovine, izražen stav da izbjeglice i raseljene osobe imaju pravo slobodno se vratiti u svoje domove. U brojnim odlukama, Ustavni sud je zaključio kako je povrat imovine primarni cilj Općeg okvirnog sporazuma za mir u Bosni i Hercegovini i Ustava Bosne i Hercegovine i kako uspostavljanje nekadašnjih prava na kuće i stanove treba predstavljati osnovni cilj (vidi, npr., Ustavni sud, Odluka broj U 14/00 od 4. svibnja 2001. godine, „Službeni glasnik BiH” broj 33/01). Ustavni sud podsjeća kako se, s obzirom na novonastalu pravnu situaciju i izmjene u domeni zakonodavstva iz stambene oblasti, bavio pitanjima povrata vojnih stanova u nekoliko svojih odluka, od kojih su posljednje Odluka broj U 15/11 od 30. ožujka 2012. godine (vidi Ustavni sud, Odluka o dopustivosti i meritumu U 15/11 od 30. ožujka 2012. godine, „Službeni glasnik BiH” broj 37/12, dostupna na web-stranici Ustavnog suda www.ustavisud.ba) i Odluka o dopustivosti i meritumu AP 1205/08 od 25. svibnja 2012. godine. U navedenima se odlukama Ustavni sud bavio sličnim pitanjima koja pokreću i ove apelacije: u Odluci o dopustivosti i meritumu U 15/11 od 30. ožujka 2012. godine, kroz ocjenu ustavnosti relevantnih odredaba domaćeg prava koje reguliraju *pravo na povrat vojnog stana u posjed u slučaju kada apelant ima pravno obvezujući ugovor o otkupu stana; kada nije učestvovao u sklopu snaga VJ u bilo kakvim ratnim zločinima koji su počinjeni na teritoriji Bosne i Hercegovine; pravo na uknjižbu vlasništva na takvom stanu i pravo javnih vlasti da umjesto naturalne restitucije isplate naknadu, te da li je propisana naknada u skladu s poštivanjem prava na imovinu*, u svjetlu presude Europskog suda *Đokić protiv Bosne i Hercegovine* (presuda od 27. svibnja 2010. godine, aplikacija

broj 6518/04, objavljena na www.mhrr.gov.ba). U Odluci o dopustivosti i meritumu broj AP 1205/08 od 25. svibnja 2012. godine Ustavni sud se bavio pitanjem povrede ustavnih prava apelantata u slučaju kada su apelanti imali pravno obvezujući ugovor o otkupu prijeratnih tzv. vojnih stanova, a uskraćena im je mogućnost vratiti u posjed stanove koji su bili predmetom kupoprodajnih ugovora i na njima se uknjižiti kao vlasnici, iako nisu sudjelovali u sklopu snaga VJ u bilo kakvim ratnim zločinima koji su počinjeni na teritoriju Bosne i Hercegovine, *a u međuvremenu od napuštanja spornih stanova, nisu iz istog stambenog fonda ili novoformiranih stambenih fondova oružanih snaga država nastalih iz bivše SFRJ, stekli novo stanarsko pravo ili pravo koje odgovara tom pravu.* Također, Ustavni sud ukazuje i na presudu Europskog suda *Mago i dr. protiv Bosne i Hercegovine* (presuda od 3. svibnja 2012. godine, objavljena na www.mhrr.gov.ba), u kojoj se Europski sud bavio zahtjevima aplikantata da vrate u posjed svoje prijeratne tzv. vojne stanove na kojima su imali stanarska prava, ali nisu imali zaključen pravno obvezujući ugovor, za koje je utvrđivao jesu li sudjelovali u sklopu snaga VJ u bilo kakvim ratnim zločinima koji su počinjeni na teritoriju Bosne i Hercegovine, te jesu li ili nisu u međuvremenu, od napuštanja predmetnih stanova, iz istog stambenog fonda ili novoformiranih stambenih fondova oružanih snaga država nastalih iz bivše SFRJ, stekli novo stanarsko pravo ili pravo koje odgovara tom pravu.

Pravo na imovinu

Članak II/3. Ustava Bosne i Hercegovine u relevantnom dijelu glasi:

Sve osobe na teritoriju Bosne i Hercegovine uživaju ljudska prava i temeljne slobode ovog članka, stavak 2., što uključuje:

(k) Pravo na imovinu.

Članak 1. Protokola broj 1 uz Europsku konvenciju glasi:

Svaka fizička ili pravna osoba ima pravo na neometano uživanje svoje imovine. Nitko ne može biti lišen svoje imovine, osim u javnom interesu i pod uvjetima predviđenim zakonom i općim načelima međunarodnog prava.

Prethodne odredbe, međutim, ni na koji način ne utječu na pravo države da primjenjuje takve zakone koje smatra potrebnim da bi nadzirala korištenje imovine sukladno općim interesima ili da bi osigurala naplatu poreza ili drugih doprinosa ili kazni.

38. Prilikom razmatranja pitanja jesu li povrijeđeni članak II/3.(k) Ustava Bosne i Hercegovine i članak 1. Protokola broj 1 uz Europsku konvenciju, Ustavni sud, prije svega, mora utvrditi jesu li apelanti imali „imovinu” u smislu navedenih odredbi Ustava Bosne i Hercegovine i Europske konvencije.

39. U odgovoru na pitanje jesu li apelanti imali „imovinu” u smislu navedenih odredaba Ustava Bosne i Hercegovine i Europske konvencije Ustavni sud, pored vlastite prakse, podsjeća na već citiranu presudu Europskog suda *Mago i drugi protiv Bosne i Hercegovine*, u kojoj je Europski sud u točki 78. istaknuo: „Predmeti *Gaćeša i Trifunović protiv Republike Hrvatske*, spomenuti u gornjem tekstu, slično ovom predmetu se bave pitanjem povrata stanova nakon masovnih migracija koje su uslijedile zbog grubog raspada SFRJ. Sud je u tim predmetima zaključio da aplikanti nisu imali „posjed” u smislu članka 1. Protokola br. 1, jer nositelji stanarskog prava u Hrvatskoj nisu nakon 1. siječnja 1996. godine više bili u mogućnosti otkupiti svoje stanove. *Međutim, ovaj predmet se mora razlučiti od toga.* Sukladno Dejtonskom mirovnom sporazumu i domaćim zakonima, koji su doneseni pod pritiskom međunarodne zajednice, svi nositelji stanarskog prava u Bosni i Hercegovini po pravilu imaju pravo povrata svojih predratnih stanova te njihovoga otkupa po veoma povoljnim uvjetima. U Hrvatskoj, ovo nije slučaj. Dalje, za razliku od hrvatskih organa vlasti, bosanskohercegovački organi vlasti su konzistentno smatrali kako stanarsko pravo predstavlja „posjed” u smislu članka 1. Protokola br. 1 (vidi, primjerice, odluku Povjerenstva za ljudska prava iz točke 34. u gornjem tekstu i odluku Ustavnog suda iz točke 54. u gornjem tekstu). Kako je ovaj stav domaćih organa vlasti naizgled sukladan međunarodnim standardima, Europski sud ne vidi nikakav razlog zašto bi od njega odstupio. *I na kraju, situacija u ovom predmetu se ne razlikuje mnogo od situacije u predmetu Đokić, uzimajući u obzir da oni koji su otkupili vojne stanove, koji se nalaze na teritoriji današnje Federacije Bosne i Hercegovine, nisu mogli upisati svoje vlasništvo te su ostali, usko gledajući, nositelji stanarskog prava (vidi Đokić, citiran u gornjem tekstu, stav 12). Europski sud stoga odbacuje prigovor tužene Vlade”.*

40. U konkretnom slučaju, Ustavni sud opaža kako su pobijanim odlukama odbijeni zahtjevi apelanata za povrat u stanove na kojima su prije rata oni ili njihovi braćni drugovi imali stanarsko pravo. *Budući da prema praksi Ustavnog i Europskog suda stanarsko pravo predstavlja „posjed” u smislu članka 1. Protokola br. 1, Ustavni sud smatra da predmetni stanovi na kojima su apelanti ili njihovi braćni drugovi imali stanarska prava predstavljaju imovinu apelanata koja uživa zaštitu iz članka II/3.(k) Ustava Bosne i Hercegovine i članka 1. Protokola broj 1 uz Europsku konvenciju.*

41. U svezi s pitanjem je li u konkretnom slučaju došlo do miješanja u pravo apelanata na imovinu, Ustavni sud podsjeća kako je u nizu svojih odluka (vidi Ustavni sud, Odluka o dopustivosti i meritumu broj *AP 2531/05 od 12. travnja 2006. godine*, Odluka o dopustivosti i meritumu broj *AP 1512/06 od 3. travnja 2008. godine*) zaključio da odbijanje zahtjeva za vraćanje stana u posjed predstavlja miješanje u pravo apelanata na imovinu u smislu članka 1. Protokola broj 1 uz Europsku konvenciju. Europski sud je u predmetu *Mago i dr.*

protiv BiH razmatrao aplikacije dvije grupe aplikanata. U svim slučajevima iz navedene odluke Europski sud je utvrdio kako otkazivanje stanarskih prava aplikanata odnosno onemogućavanje da se oni vrate u svoje predratne stanove predstavlja lišavanje imovine u smislu drugog pravila članka 1. Protokola broj 1 uz Europsku konvenciju. Dakle, ni Ustavni sud ne nalazi razloga za odstupiti od svoje dosadašnje prakse i prakse Europskog suda, pa zaključuje kako *odbijanje zahtjeva za vraćanje stana u posjed predstavlja miješanje u pravo apelanata na imovinu u smislu članka 1. Protokola broj 1 uz Europsku konvenciju*.

42. Imajući u vidu navedeno, za Ustavni sud ostaje odgovoriti na pitanja: (a) je li miješanje bilo sukladno zakonu i u javnom interesu i (b) je li miješanje proporcionalno cilju odnosno uspostavlja li pravičnu ravnotežu između prava apelanta i općeg javnog interesa.

43. Ustavni sud podsjeća kako je u citiranoj odluci *Mago i drugi protiv BiH*, ispitujući *princip zakonitosti* miješanja javnih vlasti u imovinu aplikanata Europski sud u točkama 96-97. svoje odluke, zaključio da su stanarska prava aplikanata u ovom predmetu otkazana sukladno članku 3a. Zakona o prestanku primjene iz 1998. godine. Ustavni sud je tu odredbu proglasio ustavnom (vidi točku 54. u gornjem tekstu). *Stoga je jasno da je ometanje bilo propisano zakonom u smislu drugog pravila članka 1. Protokola broj 1*, zaključak je Europskog suda. Ustavni sud nema razloga ne slijediti svoju praksu i praksu Europskog suda, pa je i zaključak Ustavnog suda *da je ometanje u mirnom uživanju imovine apelanata bilo propisano zakonom u smislu drugog pravila članka 1. Protokola broj 1 uz Europsku konvenciju*.

44. Ispitujući *cilj ometanja* Ustavni sud opaža kako je Europski sud u točki 100. svoje odluke *Mago i drugi protiv BiH* istaknuo „Iako je Europski sud svjestan toga da su tijekom i odmah nakon rata, mnogi napušteni stanovi navodno dodijeljeni najvišim vojnim i civilnim zvaničnicima čije su stambene potrebe već bile zadovoljene (vidi *Dokić*, citiran u gornjem tekstu, točke 10. i 61), izgleda da su ti nedostaci kasnije ispravljani. U tom smislu, *Europski sud prihvata da je ometanje posjeda aplikanata provedeno s ciljem jačanja socijalne pravde, kao što to tvrdi tužena Vlada*”. Stoga, u odnosu na cilj ometanja u mirnom uživanju imovine apelanata, Ustavni sud nastavlja slijediti svoju praksu i praksu Europskog suda i zaključuje *da je izvršeno ometanje imalo legitiman cilj*.

45. Europski sud je u istoj odluci zauzeo stajalište *da nije došlo do kršenja* članka 1. Protokola br. 1 uz Konvenciju glede aplikanata gosp. *Ivana Antonova* i gosp. *Milutina Radojevića*. U točki 104. Europski sud je istaknuo „da su njima dodijeljena *prava zakupa neograničenog trajanja na stanove* u Srbiji odnosno Crnoj Gori. Da bi se kvalificirali

za stjecanje tih prava u Srbiji i Crnoj Gori, oni su se morali odreći ekvivalentnih prava na svoje predratne stanove u Sarajevu (vidi točku 59. u gornjem tekstu). Istina je da države obično moraju ponuditi naknadu ukoliko oduzimaju imovinu. Dalje, činjenica da je osoba stekla imovinsko pravo u jednoj državi obično nije dovoljna sama po sebi da opravda oduzimanje te imovine u drugoj državi. Uzimajući u obzir navedeno, u izuzetnim okolnostima raspada SFRJ i ratova u toj regiji, *Europski sud smatra da tužena država nije bila obvezna prema članku 1. Protokola br. 1 isplatiti naknadu aplikantima za otkaz njihovih stanarskih prava, uzimajući u obzir da su oni u međuvremenu stekli ekvivalentna prava u drugim bivšim republikama SFRJ* (vidi Jahn i drugi, citiran u gornjem tekstu, točka 117). *Stoga nije došlo do kršenja članka 1. Protokola br. 1 u pogledu gosp. Ivana Antonova i gosp. Milutina Radojevića.*” U točki 105. citirane odluke Europski sud je naveo „Na kraju, gosp. Milutin Banović je dobio hipotekarni kredit da bi otkupio stan u Srbiji. Vlada Srbije je tvrdila da je njegov položaj bio u potpunosti drugačiji od položaja onih koji su dobili pravo zakupa na vojne stanove u Srbiji. Međutim, *Europski sud se s tim ne slaže. Prvo, aplikantov kredit su sufinansirali vojni organi vlasti. Drugo, poput onih koji su dobili pravo zakupa na vojni stan u Srbiji, i ovaj aplikant se morao odreći stanarskog prava na svoj stan u Sarajevu. Stoga, nije došlo do kršenja članka 1. Protokola br. 1 u pogledu gosp. Milutina Banovića.*”, zaključio je Europski sud.

46. Imajući u vidu da su organi uprave i redoviti sudovi u konkretnim slučajevima utvrdili kako su apelanti *u međuvremenu od napuštanja stanova u Bosni i Hercegovini stekli ekvivalentna prava u drugim bivšim republikama SFRJ*, čime su se, u stvari, odrekli prava na povrat stanova u Bosni i Hercegovini, Ustavni sud, slijedeći praksu Europskog suda u presudi *Mago i dr. protiv BiH*, zaključuje kako miješanje u imovinu apelanata, koje je bilo zakonito i imalo legitiman cilj, nedopuštanjem vraćanja u stanove na kojima su apelanti imali stanarsko pravo, nije narušena pravična ravnoteža između prava apelanata i javnog interesa, kako je izvršeno miješanje bilo proporcionalno legitimnom cilju i uspostavlja pravičnu ravnotežu između prava apelanta i općeg interesa, pa stoga nije ni prekršeno pravo apelanata na imovinu iz članka II/3.(k) Ustava Bosne i Hercegovine i članka 1. Protokola broj 1 uz Europsku konvenciju.

Ostali navodi

47. Imajući u vidu prethodni zaključak u svezi s pravom na imovinu i stav Europskog suda u presudama *Đokić protiv Bosne i Hercegovine* i *Mago i dr. protiv BiH*, Ustavni sud zaključuje kako nije nužno posebice razmatrati ostale navode iz apelacija.

VIII. Zaključak

48. Ustavni sud zaključuje kako u konkretnom slučaju nije povrijeđeno pravo apelanata na imovinu iz članka II/3.(k) Ustava Bosne i Hercegovine i članka 1. Protokola broj 1 uz Evropsku konvenciju s obzirom da su oni u međuvremenu stekli ekvivalentna prava u drugim državama SFRJ, odnosno da na apelante nije stavljen preveliki teret.

49. Na temelju članka 61. st. 1. i 3. Pravila Ustavnog suda, Ustavni sud je odlučio kao u dispozitivu ove odluke.

50. Prema članku VI/5. Ustava Bosne i Hercegovine, odluke Ustavnog suda su konačne i obvezujuće.

Predsjednica
Ustavnog suda Bosne i Hercegovine
Valerija Galić

Predmet broj AP 3102/09

**ODLUKA O
DOPUSTIVOSTI I
MERITUMU**

Apelacija Šahe Šabanović podnesena protiv Presude Kantonalnog suda u Zenici broj 04 0 U 000410 08 U od 31. augusta 2009. godine, Rješenja Ministarstva za prostorno uređenje, saobraćaj i komunikacije i zaštitu okoline Zeničko-dobojskog kantona broj 12-23-1358/01 od 3. novembra 2008. godine i Rješenja Službe za imovinskopravne i geodetske poslove Općine Olovo broj 05-23-34/99 od 21. decembra 2000. godine

Odluka od 6. decembra 2012. godine

Ustavni sud Bosne i Hercegovine u Vijeću od pet sudija, u predmetu broj **AP 3102/09**, rješavajući apelaciju **Šahe Šabanović**, na osnovu člana VI/3.b) Ustava Bosne i Hercegovine, člana 59. stav 2. tačka 2, člana 61. st. 1. i 2. i člana 64. stav 1. Pravila Ustavnog suda Bosne i Hercegovine („Službeni glasnik Bosne i Hercegovine” br. 60/05, 64/08 i 51/09), u sastavu:

Valerija Galić, predsjednica
Miodrag Simović, potpredsjednik
Seada Palavrić, potpredsjednica
Mato Tadić, sudija
Zlatko M. Knežević, sudija

na sjednici održanoj 6. decembra 2012. godine donio je

ODLUKU O DOPUSTIVOSTI I MERITUMU

Usvaja se apelacija Šahe Šabanović.

Utvrđuje se povreda člana II/3.e) Ustava Bosne i Hercegovine i člana 6. stav 1. Evropske konvencije za zaštitu ljudskih prava i osnovnih sloboda.

Ukida se Presuda Kantonalnog suda u Zenici broj 04 0 U 000410 08 U od 31. augusta 2009. godine.

Predmet se vraća Kantonalnom sudu u Zenici koji je dužan da, po hitnom postupku, donese novu odluku, u skladu sa članom II/3.e) Ustava Bosne i Hercegovine i članom 6. stav 1. Evropske konvencije za zaštitu ljudskih prava i osnovnih sloboda.

Nalaže se Kantonalnom sudu u Zenici da, u skladu sa članom 74. stav 5. Pravila Ustavnog suda Bosne i Hercegovine, u roku od tri mjeseca od dana dostavljanja ove odluke, obavijesti Ustavni sud Bosne i Hercegovine o preduzetim mjerama s ciljem izvršenja ove odluke.

Odluku objaviti u „Službenom glasniku Bosne i Hercegovine”, „Službenim novinama Federacije Bosne i Hercegovine”, „Službenom glasniku Republike Srpske” i u „Službenom glasniku Distrikta Brčko Bosne i Hercegovine”.

Obrazloženje

I. Uvod

1. Šaha Šabanović (u daljnjem tekstu: apelantica) iz Olova, koju zastupa Meho Šabanović, (apelantčin sin) iz Olova, podnijela je 5. oktobra 2009. godine apelaciju Ustavnom sudu Bosne i Hercegovine (u daljnjem tekstu: Ustavni sud) protiv Presude Kantonalnog suda u Zenici (u daljnjem tekstu: Kantonalni sud) broj 04 0 U 000410 08 U od 31. augusta 2009. godine, Rješenja Ministarstva za prostorno uređenje, saobraćaj i komunikacije i zaštitu okoline Zeničko-dobojskog kantona (u daljnjem tekstu: Ministarstvo) broj 12-23-1358/01 od 3. novembra 2008. godine i Rješenja Službe za imovinskopravne i geodetske poslove Općine Olovo (u daljnjem tekstu: Služba) broj 05-23-34/99 od 21. decembra 2000. godine.

II. Postupak pred Ustavnim sudom

2. Na osnovu člana 22. st. 1. i 2. Pravila Ustavnog suda, od Kantonalnog suda, Ministarstva, Službe i podnosioca zahtjeva M. M. (u daljnjem tekstu: podnosilac zahtjeva) 1. i 2. aprila 2010. godine i 9. novembra 2012. godine zatraženo je da dostave odgovore na apelaciju.

3. Kantonalni sud, Ministarstvo, Služba i podnosilac zahtjeva su 9, 16. i 14. aprila 2010. godine i 14. novembra 2012. godine dostavili odgovore na apelaciju.

4. Na osnovu člana 26. stav 2. Pravila Ustavnog suda, odgovori na apelaciju Kantonalnog suda, Ministarstva i Službe dostavljeni su apelantici 30. aprila 2010. godine, a odgovor podnosioca zahtjeva prosljeđen je apelantici 16. novembra 2012. godine.

III. Činjenično stanje

5. Činjenice predmeta koje proizlaze iz apelantinih navoda i dokumenata predočenih Ustavnom sudu mogu se sumirati na sljedeći način.

6. Odlučujući o tužbi ŽTO-RO „Elgrap” OOUR za niskogradnju Sarajevo (u daljnjem tekstu: ŽTO), Presudom Općinskog suda I Sarajevo od 22. februara 1982. godine, koja je postala pravosnažna 14. marta 1982. godine, obavezan je tuženi Z. M. da iseli iz stana koji se nalazi u Olovu (u daljnjem tekstu: sporni stan). Iz obrazloženja ove presude slijedi da je ovako odlučeno jer je u postupku utvrđeno da davalac spornog stana na korištenje (SO Olovo) nije vlasnik spornog stana zbog čega nije mogao raspolagati spornim stanom.

7. Rješenjem Općine Olovo, Općinskog sekretarijata za unutrašnje poslove, od 1. februara 1983. godine, podnosiocu zahtjeva dodijeljen je na korištenje sporni stan.

8. ŽTO se 25. oktobra 1988. godine obratio Općini Olovo dopisom naslovljenim kao dopuna zahtjeva za deložaciju od 25. maja 1988. godine. U dopisu je, između ostalog, navedeno da podnosilac zahtjeva bespravno koristi sporni stan, jer je u ugovoru između Općine Olovo i ŽTO od 10. februara 1971. godine precizirano koje stanove ŽTO prenosi Općini Olovo, a stanovi koje koriste radnici Općinskog sekretarijata nisu nikad preneseni Općini Olovo niti bilo koji organ može raspolagati tim stanovima. Radnički savjet ŽTO je 4. aprila 1989. godine obavijestio Republički sekretarijat za unutrašnje poslove SRBiH o nezakonitim radnjama radnika Općinskog sekretarijata za unutrašnje poslove Općine Olovo (podnosilac zahtjeva i I. K. nezakonito koriste dva stana).

9. Rješenjem Željeznica BiH „Niskogradnja” d.o.o. Sarajevo (u daljnjem tekstu: Željeznice BiH) od 23. marta 1997. godine sporni stan je dodijeljen apelanticinom suprugu, koji je sa Željeznicama BiH 15. decembra 1997. godine zaključio Ugovor o korištenju spornog stana. Željeznice BiH i apelantici suprug i apelantica su 23. februara 2001. godine zaključili ugovor o kupoprodaji stana na kojem postoji stanarsko pravo, te isplatili kupoprodajnu cijenu prodavcu stana. Nakon što je apelantici suprug umro, te nakon obavljene ostavinske rasprave i donošenja rješenja o nasljeđivanju, apelantica se u zemljišnim knjigama upisala kao vlasnica spornog stana u dijelu 1/1.

10. Rješenjem Službe broj 05-23-34/99 od 21. decembra 2000. godine potvrđeno je da je podnosilac zahtjeva nosilac stanarskog prava na spornom stanu, podnosiocu zahtjeva je dopušteno vraćanje u posjed spornog stana, utvrđen prestanak prava privremenog korištenja spornog stana apelanticinom suprugu i naloženo apelanticinom suprugu napuštanje spornog stana u roku od 90 dana. Istim rješenjem konstatirano je da apelantici suprug ima pravo na smještaj u skladu sa Zakonom o stambenim odnosima, te je upozoren da će protiv njega biti pokrenut krivični postupak ukoliko otuđi stvari iz spornog stana ili na bilo koji drugi način oštetiti sporni stan. U obrazloženju rješenja Služba je navela da je podnosilac zahtjeva podnio zahtjev za vraćanje spornog stana u kojem je istakao da je nosilac stanarskog prava i da se želi vratiti. Iz dokumentacije koja je priložena slijedi da su nesporni navodi podnosioca zahtjeva da je on nosilac stanarskog prava (rješenje od 1. februara 1983. godine). S tim u vezi, dopušteno je podnosiocu zahtjeva vraćanje spornog stana u posjed u smislu člana 3. Zakona o prestanku primjene Zakona o napuštenim stanovima (u daljnjem tekstu: Zakon o prestanku primjene). Također je utvrđeno da sporni stan koristi privremeni korisnik, apelantici suprug. U skladu sa navedenim, Služba je istakla da je odlučila kao u dispozitivu, a organ uprave na čijoj teritoriji je korisnik imao zadnje prebivalište, odnosno boravište, osigurat će smještaj u skladu sa Zakonom o stambenim odnosima, a u smislu člana 3. stav 5. Zakona o prestanku primjene.

11. Rješenjem Ministarstva broj 12-23-1358/01 od 3. novembra 2008. godine žalba apelantčinog supruga na rješenje Službe je u ponovnom postupku odbijena kao neosnovana.

12. U obrazloženju rješenja, u prvom dijelu, Ministarstvo je navelo hronologiju postupka. Naime, na rješenje Službe apelantčin suprug je izjavio žalbu, koja je uvažena i izmijenjeno rješenje Službe tako što se odbija zahtjev podnosioca zahtjeva za povrat spornog stana kao neosnovan, a istovremeno utvrđuje da je apelantčin suprug nosilac stanarskog prava na spornom stanu (Ustavni sud nalazi da iz obrazloženja ovog rješenja slijedi da, budući da je podnosilac zahtjeva dobio stan od nekoga ko nije vlasnik, njegovo useljenje nije zakonito, u smislu člana 11. Zakona o stambenim odnosima, tako da podnosilac zahtjeva nije nikad stekao stanarsko pravo. S obzirom na to da je apelantčinom suprugu stan dodijeljen rješenjem od 23. marta 1997. godine i to rješenjem vlasnika, tj. Željeznica BiH, on je nosilac stanarskog prava). Na ovo rješenje podnosilac zahtjeva izjavio je žalbu koja je odbijena, kao i tužbu koja je također odbijena u upravnom sporu. Rješenjem Vrhovnog suda Federacije Bosne i Hercegovine (u daljnjem tekstu: Vrhovni sud) od 21. februara 2008. godine presuda Kantonalnog suda je poništena, uvažena tužba podnosioca zahtjeva i predmet vraćen na ponovno odlučivanje Kantonalnom sudu (Ustavni sud nalazi da je u obrazloženju rješenja Vrhovni sud, između ostalog, naveo da nije pravilan stav da podnosiocu zahtjeva ne pripada pravo na povrat spornog stana zato što je sporni stan stekao od nevlasnika. Naime, podnosiocu zahtjeva je sporni stan dodijeljen rješenjem Općinskog sekretarijata za unutrašnje poslove Općine Olovo od 1. februara 1983. godine). Ministarstvo i sud se pozivaju na presudu od 22. februara 1982. godine, međutim, tom presudom naloženo je trećem licu da se iseli iz spornog stana. Presudom Kantonalnog suda od 10. oktobra 2008. godine tužba podnosioca zahtjeva je uvažena, osporeni akt Službe (ovim aktom izmijenjeno rješenje Službe tako što se odbija zahtjev podnosioca zahtjeva za povrat spornog stana kao neosnovan, a istovremeno utvrđeno da je apelantčin suprug nosilac stanarskog prava na spornom stanu) i akt Ministarstva (potvrđeno rješenje Službe) poništeni su i predmet je vraćen Ministarstvu.

13. U obrazloženju osporenog rješenja Ministarstvo je istaklo da je apelantčin suprug u žalbi naveo da je podnosilac zahtjeva bespravno koristio sporni stan i to na osnovu rješenja Općinskog sekretarijata za unutrašnje poslove Općine Olovo, nakon čega su Željeznice BiH kao vlasnik stana putem nadležne općinske službe bezuspješno pokušavale iseliti podnosioca zahtjeva iz spornog stana. Podnosilac zahtjeva je tokom rata napustio Olovo, a nakon rata vlasnik spornog stana dodijelio je sporni stan njemu, a on je zaključio ugovor o korištenju spornog stana za koji uredno plaća stanarinu. Ministarstvo je navelo da žalba apelantčinog supruga nije osnovana zbog sljedećih razloga. Prema stavovima i uputama Vrhovnog suda i Kantonalnog suda, prilikom odlučivanja treba imati u vidu činjenicu stanovanja podnosioca zahtjeva u spornom stanu, a osnovanost njegovog zahtjeva za

povrat spornog stana se ocjenjuje sa tog aspekta, bez upuštanja u ocjenu valjanosti pravnog osnova dobijanja spornog stana, što, eventualno, može biti predmet nekog drugog upravnog ili sudskog postupka. Iz spisa proizlazi da je podnosilac zahtjeva blagovremeno podnio zahtjev za vraćanje u posjed spornog stana, koji je koristio na osnovu rješenja o dodjeli spornog stana od 1. februara 1983. godine, i to rješenja ustanove koja nije vlasnik spornog stana. Podnosilac zahtjeva nije zaključio ugovor o korištenju spornog stana. Ministarstvo je istaklo da, bez obzira na činjenicu da podnosilac zahtjeva nije imao zaključen ugovor o korištenju spornog stana, sporni stan se mora smatrati njegovim domom i podnosilac zahtjeva ima pravo na povratak, kako je to pravilno zaključio prvostepeni organ.

14. Apelantica je pokrenula upravni spor protiv rješenja Ministarstva. U obrazloženju tužbe apelantica je navela da su Željeznice BiH sporni stan dodijelile njezinom suprugu na korištenje, da je njezin suprug zaključio ugovor o korištenju spornog stana, te ugovor o kupoprodaji, da je ona suvlasnički dio stana od ½ rješenjem naslijedila nakon smrti svoga supruga, te da je uknjižena na spornom stanu sa dijelom 1/1, te da je nepravilno podnosiocu zahtjeva utvrđeno svojstvo nosioca stanarskog prava, iako je on sporni stan koristio nezakonito.

15. Odlučujući o apelantinoj tužbi, Kantonalni sud je donio Presudu broj 04 0 U 000410 08 U od 31. augusta 2009. godine kojom je tužbu odbio kao neosnovanu. U obrazloženju presude Kantonalni sud je istakao da je Ministarstvo, poštujući upute i pravna shvatanja Vrhovnog suda i Kantonalnog suda, odlučujući o žalbi apelantčinog supruga, pravilno odbilo žalbu. Naime, kako je utvrđeno da je podnosilac zahtjeva blagovremeno podnio zahtjev za povrat spornog stana, kako je sporni stan koristio na osnovu rješenja o dodjeli spornog stana od 1. februara 1983. godine, iako nije imao zaključen ugovor o korištenju stana, pravilan je stav da se sporni stan treba smatrati domom podnosioca zahtjeva i da on ima pravo na povrat spornog stana, u skladu sa odredbama Zakona o prestanku primjene, odredbama Aneksa VII Općeg okvirnog sporazuma za mir u BiH, zatim u skladu sa članom II/5. Ustava Bosne i Hercegovine, te članom 8. Evropske konvencije za zaštitu ljudskih prava i osnovnih sloboda (u daljnjem tekstu: Evropska konvencija).

IV. Apelacija

a) Navodi iz apelacije

16. Apelantica smatra da su joj osporenim odlukama povrijeđeni pravo na pravično suđenje iz člana II/3.e) Ustava Bosne i Hercegovine i člana 6. stav 1. Evropske konvencije, pravo na imovinu iz člana II/3.k) Ustava Bosne i Hercegovine i člana 1. Protokola broj 1 uz Evropsku konvenciju i pravo na dom iz člana II/3.f) i člana 8. Evropske konvencije.

Apelantica navodi da nisu pravilne odluke organa uprave i suda, jer u spisu postoji pravosnažna presuda Općinskog suda I u Sarajevu od 22. februara 1982. godine iz koje slijedi da je naloženo Z. M. da iseli iz spornog stana, ali tom presudom se utvrđuje i da Općinski sekretarijat za unutrašnje poslove Općine Olovo nije vlasnik spornog stana, te da ga nije mogao dodijeliti podnosiocu zahtjeva. S tim u vezi, podnosilac zahtjeva je bespravno koristio sporni stan, a njezin suprug je zaključio ugovor o korištenju spornog stana 15. decembra 1997. godine, a sa vlasnikom spornog stana 23. februara 2001. godine zaključen je kupoprodajni ugovor i plaćena kupoprodajna cijena i oni su postali njegovi vlasnici. Apelantica ističe da su se organi uprave i sud nezakonito umiješali u njezino pravo na dom i imovinu. U prilog navedenom apelantica je ukazala na Odluku Ustavnog suda broj AP 418/04 od 22. aprila 2005. godine. Osim toga, apelantica ističe da joj je povrijeđeno pravo na imovinu zato što se osporenim odlukama štiti bespravni korisnik u odnosu na zakonitog zemljišnoknjižnog vlasnika.

b) Odgovor na apelaciju

17. Kantonalni sud je predložio da se apelacija odbije kao neosnovana, te istakao da apelantica nije koristila zahtjev za vanredno preispitivanje sudske odluke kao zainteresirano lice u ovom postupku.

18. Ministarstvo je istaklo da je osnovanost zahtjeva podnosioca zahtjeva razmatralo sa aspekta Zakona o prestanku primjene, te sa aspekta međunarodnih standarda i poštivanja prava i sloboda građanina.

19. Služba je navela da su svi apelanticini navodi osnovani, jer su Željeznice BiH kao raniji vlasnik samo mogle prodati stan. Kantonalni sud je odlučivao samo o vraćanju u posjed spornog stana, a nije se upuštao u to ko je stvarni vlasnik, što podrazumijeva da je ostao na snazi ugovor o kupoprodaji stana od 23. februara 2001. godine.

20. Podnosilac zahtjeva je naveo da nisu povrijeđena prava koja apelantica navodi u apelaciji, jer je on na osnovu valjanog pravnog akta uselio u sporni stan u kojem je živio sa porodicom sve do početka rata, da mu niko nije osporavao pravo na sporni stan, te da je plaćao sve obaveze za korištenje stana. Osim toga, da se i bespravno uselio u sporni stan, on bi, u skladu sa članom 30. Zakona o stambenim odnosima, stekao stanarsko pravo, jer je u spornom stanu živio više od osam godina. Podnosilac zahtjeva je naveo da je privatno preduzeće dodijelilo sporni stan apelanticinom suprugu, odnosno da je rješenje od 23. marta 1997. godine, kojim mu je sporni stan dodijeljen, ništavan pravni akt, jer, u skladu sa odlukom Visokog predstavnika od 27. aprila 2000. godine, nije dopušteno otuđivanje stanova iz društvenog, odnosno državnog vlasništva. Osim toga, ugovor o kupoprodaji koji su zaključili apelanticin suprug i apelantica je nezakonit jer je na početku ugovora

navedeno da su Željeznice BiH ugovorna strana, a iz sadržaja ugovora, potpisa i pečata ne proizlazi da su Željeznice BiH ugovorna strana.

V. Relevantni propisi

21. **Zakon o upravnom postupku** („Službene novine Federacije Bosne i Hercegovine” br. 2/98 i 48/99) u relevantnom dijelu glasi:

Članak 207.

(1) *U jednostavnim stvarima u kojima učestvuje samo jedna stranka, kao i u jednostavnim stvarima u kojima u postupku sudjeluju dvije ili više stranaka, ali ni jedna ne prigovara postavljenom zahtjevu, a zahtjev se uvažava, obrazloženje rješenja može sadržavati samo kratko izlaganje zahtjeva stranke i pozivanje na pravne propise na temelju kojih je stvar riješena. U ovakvim stvarima rješenje se može izdati i na propisanom obrascu.*

(2) *U ostalim stvarima obrazloženje rješenja sadrži: kratko izlaganje zahtjeva stranaka, izvedene dokaze i utvrđeno činjenično stanje, razloge koji su bili odlučujući pri ocjeni dokaza, razloge zbog kojih nije uvažen koji od zahtjeva stranaka, razloge koji s obzirom na utvrđeno činjenično stanje upućuju na onakvo rješenje kako je dato u dispozitivu i pravne propise na osnovu kojih je riješena upravna stvar. Ako žalba ne odgađa izvršenje rješenja, obrazloženje sadrži i pozivanje na propis koji to predviđa. U obrazloženju rješenja moraju biti obrazloženi i oni zaključci protiv kojih nije dopuštena posebna žalba.*

[...].

Članak 242.

(1) *Odredbe ovog zakona koje se odnose na rješenje, sukladno se primjenjuju i na rješenja koja se donose po žalbi.*

(2) *U obrazloženju drugostupanjskog rješenja moraju se ocijeniti i svi navodi žalbe. Ako je već prvostupanjski organ u obrazloženju svog rješenja pravilno ocijenio navode koji se u žalbi iznose, drugostupanjski organ se može u svom rješenju samo pozvati na razloge iznesene u prvostupanjskom rješenju.*

22. **Zakon o upravnim sporovima** („Službene novine Federacije BiH” broj 9/05) u relevantnom dijelu glasi:

Član 34.

Zakonitost osporenog upravnog akta sud ispituje u granicama zahtjeva iz tužbe i pri tome je vezan razlozima tužbe.

[...]

Član 39.

Presuda odnosno rješenje sadrži: označenje suda, broj i datum, uvod koji obuhvata ime i prezime predsjednika vijeća, članova vijeća odnosno sudije pojedinca i zapisničara, označenje stranaka i njihovih zastupnika, kratko označenje predmeta spora i dan kada je presuda odnosno rješenje doneseno, izreku i obrazloženje. Izreka mora biti odvojena od obrazloženja. U presudi se moraju cijeliti svi navodi tužbe.

23. Zakon o prestanku primjene Zakona o napuštenim stanovima („Službene novine FBiH” br. 11/98, 38/98, 12/99, 18/99, 27/99, 43/99, 37/01, 56/01, 15/02, 24/03, i 29/03) u relevantnom dijelu glasi:

Član 3.

Nosilac stanarskog prava na stanu koji je proglašen napuštenim ili član njegovog porodičnog domaćinstva kao što je utvrđeno članom 6. ZOSO (u daljem tekstu: nosilac stanarskog prava) ima pravo na povratak u skladu sa Aneksom VII Općeg okvirnog sporazuma za mir u Bosni i Hercegovini.

Stav 1. ovog člana primjenjuje se samo na nosioce stanarskog prava koji imaju pravo da se vrate u svoje domove prema članu 1. Aneksa VII Općeg okvirnog sporazuma za mir u Bosni i Hercegovini. Osobe koje su napustile svoje stanove između 30. aprila 1991. godine i 4. aprila 1998. godine smatraju se izbjeglicama i raseljenim licima prema Aneksu VII Općeg okvirnog sporazuma za mir u Bosni i Hercegovini.

[...]

VI. Dopustivost

24. U skladu sa članom VI/3.b) Ustava Bosne i Hercegovine, Ustavni sud, također, ima apelacionu nadležnost u pitanjima koja su sadržana u ovom Ustavu kada ona postanu predmet spora zbog presude bilo kojeg suda u Bosni i Hercegovini.

25. U skladu sa članom 16. stav 1. Pravila Ustavnog suda, Ustavni sud može razmatrati apelaciju samo ako su protiv presude, odnosno odluke koja se njome osporava, iscrpljeni svi djelotvorni pravni lijekovi mogući prema zakonu i ako se podnese u roku od 60 dana od dana kada je podnosilac apelacije primio odluku o posljednjem djelotvornom pravnom lijeku koji je koristio.

26. U konkretnom slučaju, predmet osporavanja apelacijom je Presuda Kantonalnog suda broj 04 0 U 000410 08 U od 31. augusta 2009. godine, protiv koje nema drugih djelotvornih pravnih lijekova mogućih prema zakonu. Zatim, osporenu presudu apelantica je primila 11. septembra 2009. godine, a apelacija je podnesena 5. oktobra 2009. godine, tj.

u roku od 60 dana, kako je propisano članom 16. stav 1. Pravila Ustavnog suda. Konačno, apelacija ispunjava i uvjete iz člana 16. st. 2. i 4. Pravila Ustavnog suda, jer nije očigledno (*prima facie*) neosnovana, niti postoji neki drugi formalni razlog zbog kojeg apelacija nije dopustiva.

27. Imajući u vidu odredbe člana VI/3.b) Ustava Bosne i Hercegovine, člana 16. st. 1, 2. i 4. Pravila Ustavnog suda, Ustavni sud je utvrdio da predmetna apelacija ispunjava uvjete u pogledu dopustivosti.

VII. Meritum

28. Apelantica osporava odluke suda i organa uprave tvrdeći da su joj tim odlukama povrijeđeni pravo na pravično suđenje iz člana II/3.e) Ustava Bosne i Hercegovine i člana 6. stav 1. Evropske konvencije, pravo na imovinu iz člana II/3.k) Ustava Bosne i Hercegovine i člana 1. Protokola broj 1 uz Evropsku konvenciju i pravo na dom iz člana II/3.f) Ustava Bosne i Hercegovine i člana 8. Evropske konvencije.

Pravo na pravično suđenje

29. Član II/3. Ustava Bosne i Hercegovine u relevantnom dijelu glasi:

Sva lica na teritoriji Bosne i Hercegovine uživaju ljudska prava i slobode iz stava 2. ovog člana, što uključuje:

e) Pravo na pravično saslušanje u građanskim i krivičnim stvarima i druga prava u vezi sa krivičnim postupkom.

30. Član 6. stav 1. Evropske konvencije u relevantnom dijelu glasi:

1) Prilikom utvrđivanja građanskih prava i obaveza ili osnovanosti bilo kakve krivične optužbe protiv njega, svako ima pravo na pravično suđenje i javnu raspravu u razumnom roku pred nezavisnim i nepristrasnim, zakonom ustanovljenim sudom. [...]

31. Ustavni sud, prije svega, podsjeća na svoj stav da zahtjevi koji se odnose na sporove u vezi sa pitanjem prava na povrat stana u posjed potpadaju pod pojam „građanskih prava i obaveza” (vidi Ustavni sud, Odluka broj *U 2/99* od 24. septembra 1999. godine, objavljena u „Službenom glasniku Bosne i Hercegovine” broj 20/99). Stoga, Ustavni sud smatra da je član 6. stav 1. Evropske konvencije primjenjiv.

32. Ustavni sud ukazuje na to da, prema ustaljenoj praksi Evropskog suda i Ustavnog suda, član 6. stav 1. Evropske konvencije obavezuje sudove da, između ostalog, obrazlože svoje presude. Ova obaveza, međutim, ne može biti shvaćena kao obaveza da se u presudi

iznesu svi detalji i daju odgovori na sva postavljena pitanja i iznesene argumente (vidi Ustavni sud, odluke br. *U 62/01* od 5. aprila 2002. godine i *AP 352/04* od 23. marta 2005. godine). Mjera u kojoj ova obaveza postoji zavisi od prirode odluke (vidi Evropski sud, *Ruiz Torija protiv Španije*, presuda od 9. decembra 1994. godine, serija A, broj 303-A, stav 29). Evropski sud i Ustavni sud su u brojnim odlukama ukazali na to da domaći sudovi imaju određenu diskrecionu ocjenu u vezi s tim koje će argumente i dokaze prihvatiti u određenom predmetu, ali istovremeno imaju obavezu obrazložiti svoju odluku tako što će navesti jasne i razumljive razloge na kojima su tu odluku zasnovali (vidi Evropski sud, *Suominen protiv Finske*, presuda od 1. jula 2003. godine, aplikacija broj 37801/97, stav 36; i, *mutatis mutandis*, Ustavni sud, Odluka broj *AP 5/05* od 14. marta 2006. godine).

33. Ustavni sud podsjeća na to da je rješenjem Službe od 21. decembra 2000. godine potvrđeno da je podnosilac zahtjeva nosilac stanarskog prava, dopušteno mu je vraćanje u posjed spornog stana, utvrđen prestanak prava privremenog korištenja spornog stana apelanticinom suprugu i naloženo apelanticinom suprugu napuštanje stana. Za navedeno Služba je dala sljedeće obrazloženje. Kako su nesporni navodi podnosioca zahtjeva da je on nosilac stanarskog prava, dopušteno mu je vraćanje spornog stana u posjed, u smislu člana 3. Zakona o prestanku primjene. Sporni stan koristi privremeni korisnik, apelanticin suprug, a prije rata stanovao je u Petrovićima, općina Olovo. Iz obrazloženja rješenja Ministarstva slijedi da je apelanticin suprug u žalbi naveo da je podnosilac zahtjeva bespravno koristio sporni stan i to na osnovu rješenja Općinskog sekretarijata za unutrašnje poslove Općine Olovo, nakon čega su Željeznice BiH kao vlasnik stana putem nadležne općinske službe bezuspješno pokušavale iseliti podnosioca zahtjeva iz spornog stana. Podnosilac zahtjeva je tokom rata napustio Olovo, a nakon rata vlasnik spornog stana dodijelio je sporni stan njemu i on je zaključio ugovor o korištenju spornog stana za koji uredno plaća stanarinu. Za ove žalbene navode Ministarstvo je dalo sljedeće obrazloženje. Prema stavovima i uputama Vrhovnog suda i Kantonalnog suda, prilikom odlučivanja treba imati u vidu činjenicu stanovanja podnosioca zahtjeva u spornom stanu, a osnovanost njegovog zahtjeva za povrat spornog stana se ocjenjuje sa tog aspekta, bez upuštanja u ocjenu valjanosti pravnog osnova dobijanja spornog stana, što, eventualno, može biti predmet nekog drugog upravnog ili sudskog postupka. Iz spisa proizlazi da je podnosilac zahtjeva blagovremeno podnio zahtjev za vraćanje u posjed spornog stana, koji je koristio na osnovu rješenja o dodjeli spornog stana od 1. februara 1983. godine, i to rješenja ustanove koja nije vlasnik spornog stana. Podnosilac zahtjeva nije zaključio ugovor o korištenju spornog stana, međutim, bez obzira na činjenicu da podnosilac zahtjeva nije imao zaključen ugovor o korištenju spornog stana, sporni stan se mora smatrati njegovim domom i podnosilac zahtjeva ima pravo na povratak, kako je to pravilno

zaključio prvostepeni organ. Ovu odluku apelantica je osporavala tužbom u upravnom sporu navodeći, između ostalog, da su Željeznice BiH njezinom suprugu dodijelile sporni stan na korištenje, da je njezin suprug zaključio ugovor o korištenju spornog stana, te ugovor o kupoprodaji, da je ona suvlasnički dio stana od ½ rješenjem naslijedila nakon smrti svoga supruga, te da je uknjižena na spornom stanu sa dijelom 1/1. Presudom u upravnom sporu odluka Ministarstva je potvrđena i sadrži sljedeće obrazloženje. Kako je utvrđeno da je podnosilac zahtjeva pravovremeno podnio zahtjev za povrat spornog stana, kako je sporni stan koristio na osnovu rješenja o dodjeli spornog stana od 1. februara 1983. godine, iako nije imao zaključen ugovor o korištenju stana, pravilan je stav da se sporni stan treba smatrati domom podnosioca zahtjeva i da on ima pravo na povrat spornog stana, u skladu sa odredbama Zakona o prestanku primjene, odredbama Aneksa VII Općeg okvirnog sporazuma za mir u BiH, zatim u skladu sa članom II/5. Ustava Bosne i Hercegovine, te članom 8. Evropske konvencije.

34. Ustavni sud nalazi da obrazloženje osporenih odluka sadrži razloge i ocjenu zašto se potvrđuje da je podnosilac zahtjeva nosilac stanarskog prava. Međutim, Ustavni sud nalazi da obrazloženje osporenih odluka ne sadrži obrazloženje zbog čega se apelanticinom suprugu nalaže napuštanje spornog stana dok istovremeno ostaje na snazi ugovor o otkupu predmetnog stana prema kojem su apelanticin suprug i apelantica vlasnici spornog stana u dijelu ½. Ustavni sud ponavlja da je dispozitivom prvostepenog rješenja, između ostalog, određeno da je apelanticin suprug kao privremeni korisnik dužan napustiti sporni stan koji je otkupio i uknjižio se kao vlasnik. S tim u vezi, Ustavni sud nalazi da odredbe Zakona o upravnom postupku, tačnije odredba člana 207. stav 2, između ostalog, propisuje: „U ostalim stvarima obrazloženje rješenja sadrži: kratko izlaganje zahtjeva stranaka, izvedene dokaze i utvrđeno činjenično stanje, razloge koji su bili odlučujući pri ocjeni dokaza, razloge zbog kojih nije uvažen koji od zahtjeva stranaka, razloge koji s obzirom na utvrđeno činjenično stanje upućuju na onakvo rješenje kako je dato u dispozitivu i pravne propise na osnovu kojih je riješena upravna stvar”. U skladu sa navedenom odredbom, Ustavni sud smatra da se istovremeno sa obrazloženjem razloga zašto se potvrđuje da je podnosilac zahtjeva nosilac stanarskog prava moralo jasno navesti koji su razlozi koji upućuju na nalog iz dispozitiva, odnosno u smislu kojeg propisa je naloženo apelanticinom suprugu, odnosno apelantici kao uknjiženom vlasniku spornog stana napuštanje spornog stana. Ustavni sud nalazi da rješenje Ministarstva nije otklonilo navedeni nedostatak prvostepenog rješenja, niti je odgovorilo na žalbene navode apelanticinog supruga, što je suprotno odredbama člana 242. stav 2. istog zakona, koje, između ostalog, propisuju da se u obrazloženju drugostepenog rješenja moraju ocijeniti i svi navodi žalbe. Osim toga, Ustavni sud uočava da je apelantica osporavajući upravni akt

pred Kantonalnim sudom ukazivala na to da je njezin suprug zaključio ugovor o korištenju spornog stana, te ugovor o kupoprodaji, da je ona suvlasnički dio stana od ½ rješenjem naslijedila nakon smrti svoga supruga, te da je uknjižena na spornom stanu sa dijelom 1/1. Međutim, obrazloženje osporene presude niti u jednom dijelu ne sadrži odgovore za navedeno, što je suprotno odredbama člana 34. stav 1. Zakona o upravnim sporovima koje propisuju da sud zakonitost osporenog upravnog akta ispituje u granicama zahtjeva iz tužbe i pri tome je vezan razlozima tužbe, te odredbama člana 39. istog zakona kojim je propisan sadržaj presude, te da se u presudi moraju ocijeniti svi navodi tužbe. Prema mišljenju Ustavnog suda, nesporno je da zemljišnoknjižni vlasnik nekretnine, koji je u posjedu takve nekretnine, ima jače pravo u odnosu na druga lica koja na istoj nekretnini nemaju ekvivalentna prava. Ukoliko se zemljišnoknjižnom vlasniku nekretnine nalaže da napusti svoju nekretninu i preda je u posjed drugom licu koje nije vlasnik nekretnine, te ukoliko i dalje ostaju na snazi pravni akti na osnovu kojih je vlasnik nekretnine stekao pravo vlasništva (kao što je u konkretnom slučaju), onda, prema standardima prava na pravično suđenje iz člana 6. stav 1. Evropske konvencije, takve odluke moraju sadržavati obrazloženje zašto vlasnik (koji i dalje u formalnopravnom smislu ostaje vlasnik) mora nekretninu predati drugom licu koje nije vlasnik. Ustavni sud smatra da je suprotno (i) principu pravne sigurnosti (koji je također dio prava na pravično suđenje iz člana 6. stav 1. Evropske konvencije) da, kao što je urađeno u konkretnom slučaju, nadležni organi uprave kao i sud ne obrazlože niti jednom riječju zašto apelanticino pravo vlasništva (Ustavni sud opet ponavlja da apelantica u formalnopravnom smislu i dalje ostaje vlasnica sporne nekretnine) gubi svoje djelovanje *de iure* i *de facto* u odnosu na pravo podnosioca zahtjeva. S tim u vezi, Ustavni sud nalazi da ovakvo obrazloženje odluka upravnih organa (nedostatke nije otklonio niti sud u upravnom sporu) ne zadovoljava standarde prava na pravično suđenje, jer sadrži samo obrazloženje razloga zašto se potvrđuje da je podnosilac zahtjeva nosilac stanarskog prava, a uopće ne sadrži obrazloženje zašto apelantica (koja i dalje ostaje vlasnica u formalnopravnom smislu) *de facto* gubi to svoje pravo u odnosu na pravo podnosioca zahtjeva. Dakle, osporene odluke suprotne su standardu prava na pravično suđenje da odluka mora imati obrazloženje, posebno u odnosu na pitanja koja su od bitnog značaja u konkretnom slučaju, kao što je pitanje djelovanja prava koje ima posjednik i zemljišnoknjižni vlasnik sporne nekretnine u odnosu na prava koja ima podnosilac zahtjeva prema spornoj nekretnini. Ovaj standard sadržan je i u odredbama Zakona o upravnim sporovima i Zakona o upravnom postupku. Imajući u vidu navedeno, Ustavni sud zaključuje da je zato što je u osporenim odlukama potpuno izostalo obrazloženje zašto apelantica kao uknjiženi vlasnik spornog stana mora napustiti sporni stan povrijeđeno apelanticino pravo na pravično suđenje iz člana II/3.e) Ustava Bosne i Hercegovine i člana 6. stav 1. Evropske konvencije.

35. U kontekstu navedenog, Ustavni sud smatra da je potrebno, s ciljem zaštite apelantičnih ustavnih prava, ukinuti presudu Kantonalnog suda, te predmet vratiti Kantonalnom sudu kako bi donio novu odluku u skladu sa garancijama iz člana II/3.e) Ustava Bosne i Hercegovine i člana 6. stav 1. Evropske konvencije.

Ostali navodi

36. S obzirom na zaključak u pogledu povrede člana II/3.e) Ustava Bosne i Hercegovine i člana 6. stav 1. Evropske konvencije, tj. da je u osporenim odlukama potpuno izostalo obrazloženje, Ustavni sud nalazi da nije moguće ispitati navodne povrede člana II/3.k) Ustava Bosne i Hercegovine i člana 1. Protokola broj 1 uz Evropsku konvenciju i člana II/3.f) Ustava Bosne i Hercegovine i člana 8. Evropske konvencije.

VIII. Zaključak

37. Postoji povreda prava na pravično suđenje iz člana II/3.e) Ustava Bosne i Hercegovine i člana 6. stav 1. Evropske konvencije u situaciji kada je u osporenim odlukama potpuno izostalo obrazloženje naloga kojim se određuje apelantičnom suprugu, odnosno apelantici koja je uknjižena kao vlasnik spornog stana da napusti sporni stan.

38. Na osnovu člana 61. st. 1. i 2. i člana 64. stav 1. Pravila Ustavnog suda, Ustavni sud je odlučio kao u dispozitivu ove odluke.

39. Prema članu VI/5. Ustava Bosne i Hercegovine, odluke Ustavnog suda su konačne i obavezujuće.

Predsjednica
Ustavnog suda Bosne i Hercegovine
Valerija Galić

Предмет број АП 3744/09

**ОДЛУКА О
ДОПУСТИВОСТИ И
МЕРИТУМУ**

Апелација Нермина Диздара поднесена против Рјешења Кантоналног суда у Мостару број 58 0 Ип 048426 09 Пз од 11. септембра 2009. године

Одлука од 6. децембра 2012. године

Уставни суд Босне и Херцеговине у Вијећу од пет судија, у предмету број **АП 3744/09**, рјешавајући апелацију **Нермина Диздара**, на основу члана VI/36) Устава Босне и Херцеговине, члана 59 став 2 алинеја 2, члана 61 ст. 1 и 2 и члана 64 став 1 Правила Уставног суда Босне и Херцеговине („Службени гласник Босне и Херцеговине” бр. 60/05, 64/08 и 51/09), у саставу:

Валерија Галић, предсједница

Миодраг Симовић, потпредсједник

Сеада Палаврић, потпредсједница

Мато Тадић, судија

Златко М. Кнежевић, судија

на сједници одржаној 6. децембра 2012. године донио је

ОДЛУКУ О ДОПУСТИВОСТИ И МЕРИТУМУ

Усваја се апелација Нермина Диздара.

Утврђује се повреда члана II/3к) Устава Босне и Херцеговине и члана 1 Протокола број 1 уз Европску конвенцију за заштиту људских права и основних слобода.

Укида се Рјешење Кантоналног суда у Мостару број 58 0 Ип 048426 09 Пз од 11. септембра 2009. године.

Предмет се враћа Кантоналном суду у Мостару који је дужан да по хитном поступку донесе нову одлуку у складу с чланом 1 Протокола број 1 уз Европску конвенцију за заштиту људских права и основних слобода.

Налаже се Кантоналном суду у Мостару да у року од 90 дана од дана достављања ове одлуке обавијести Уставни суд Босне и Херцеговине о мјерама које су предузете с циљем да се изврши ова одлука, у складу с чланом 74 став 5 Правила Уставног суда Босне и Херцеговине.

Одлуку објавити у „Службеном гласнику Босне и Херцеговине”, „Службеним новинама Федерације Босне и Херцеговине”, „Службеном гласнику Републике Српске” и „Службеном гласнику Дистрикта Брчко Босне и Херцеговине”.

Образложење

I. Увод

1. Нермин Диздар (у даљњем тексту: апелант) из Мостара поднио је 30. новембра 2009. године апелацију Уставном суду Босне и Херцеговине (у даљњем тексту: Уставни суд) против Рјешења Кантоналног суда у Мостару (у даљњем тексту: Кантонални суд) број 58 0 Ип 048426 09 Пз од 11. септембра 2009. године.

II. Поступак пред Уставним судом

2. На основу члана 22 ст. 1 и 2 Правила Уставног суда, од Кантоналног суда и Кантоналног јавног правобранилаштва Мостар (у даљњем тексту: Правобранилаштво), као заступника Херцеговачко-неретванског кантона (у даљњем тексту: извршеник), затражено је 23. јуна 2010. године да доставе одговоре на апелацију.

3. Кантонални суд је доставио одговор 22. јула, а Правобранилаштво 30. јуна 2010. године.

4. На основу члана 26 став 2 Правила Уставног суда, одговори на апелацију достављени су апеланту 6. августа 2010. године.

III. Чињенично стање

5. Чињенице предмета које произилазе из апелантових навода и докумената који су предочени Уставном суду могу да се сумирају на следећи начин.

6. Правоснажним Рјешењем Општинског суда у Мостару (у даљњем тексту: Општински суд) број 58 0 К 047189 08 К од 13. октобра 2008. године (у даљњем тексту: извршна исправа), апеланту су, као браниоцу по службеној дужности оптуженог Ф.А., досуђени трошкови у износу од 1.500,00 КМ. Како извршеник није добровољно испунио обавезу, апелант је поднио приједлог за извршење у ком је тражио да се дозволи принудна наплата износа од досуђених 1.500,00 КМ на име трошкова поступка са законском затезном каматом на тај износ почев од 10. новембра 2008. године до потпуне исплате, наплата износа од 240,00 КМ на име трошкова извршног поступка са законском затезном каматом од дана доношења рјешења о извршењу па до исплате и наплата износа који суд одреди на име судске таксе. Општински суд је, Рјешењем број 58 0 Ип 048426 08 Ип од 10. децембра 2008. године, дозволио предложено извршење.

7. Против наведеног рјешења извршеник је изјавио приговор, па је Општински суд, рјешењем истог броја од 30. марта 2009. године, дјелимично усвојио извршеников приговор, тако што је наложио извршенику да „новчано потраживање тражитеља извршења утврђено [извршном исправом]” исплати апеланту у року од осам дана, „па ће Рјешење о извршењу бр. 58 0 Ип 048426 08 Ип по протеку овог рока производити правно дејство”. У образложењу овог рјешења, Општински суд је, између осталог, навео да је извршење дозвољено на основу извршне исправе – правоснажног рјешења о накнади трошкова поступка – сходно члану 23 Закона о извршном поступку (у даљњем тексту: ЗИП), који прописује шта се све сматра извршном исправом. Иако је, како је даље наведено, у извршној исправи одређен износ који мора да се исплати апеланту, није одређен рок у ком је извршеник могао добровољно да измири обавезу, а суд је то пропустио да одреди рјешењем којим је дозволио извршење. Због тога је усвојен извршеников приговор у том дијелу и остављен му је рок за добровољно извршење. Даље, Општински суд је образложио да је чланом 28 став 2 ЗИП-а прописано да ће суд, ако плаћање затезне камате на трошкове поступка није одређено већ у самој извршној исправи, на приједлог тражиоца извршења, у рјешењу о извршењу одредити наплату тих камата по прописаној стопи од дана доношења одлуке односно закључења поравнања до наплате. Имајући у виду ту одредбу, Општински суд је одбио приговор извршеника у ком је навео да је рјешење о извршењу у супротности с извршном исправом у дијелу којим се дозвољавају камате на трошкове поступка од дана доношења извршне исправе. Општински суд је такође одбио и приговор да су трошкови извршења превисоко одређени, закључивши да су одређени у складу с важећом тарифом и да укључују накнаду за састав приједлога за извршење и прибављање клаузуле правоснажности „што је у складу са Законом о судским таксама ХНК, што укупно чини трошкове извршног поступка у износу од 285 КМ”.

8. Кантонални суд је, оспореним Рјешењем број 58 0 Ип 048426 09 Пз од 11. септембра 2009. године, дјелимично уважио извршеникову жалбу против наведеног рјешења и преиначио га у дијелу „законских затезних камата на износ главног дуга и трошкова извршног поступка”, па је извршни поступак у том дијелу обуставио и укинуо проведене радње, а у осталом дијелу жалбу одбио и оспорено рјешење потврдио. У образложењу своје одлуке, Кантонални суд је навео да се из извршне исправе, којом је извршенику наложено да апеланту на име трошкова и награде за заступање по службеној дужности исплати износ од 1.500,00 КМ, „јасно види да [апеланту] нису досуђене камате”. Даље, Кантонални суд је навео да се два рјешења која је донио Општински суд „разликују у погледу досуђених камата на износ главног дуга – првим му се досуђују, а друго рјешење је нејасно, јер се из њега види да му се досуђују неке камате, али не и износ и за који период. Посебно

се не види да се камата досуђује само на износ трошкова извршног поступка”. Кантонални суд је даље навео да се из образложења рјешења којим је одлучено о извршениковом приговору види да Општински суд „очито сматра да камате треба досудити тражитељу извршења на износ трошкова, позивом на одредбу чл. 28. ст. 2. ЗИП-а”, а да се „[о] каматама на износ главног дуга не изјашњава, ни у изреци ни кроз образложење”. Кантонални суд такође наводи да „[а]ко се прихвати да је друго ‘образложено’ рјешење допуна првог рјешења на којем је стављен печат, остало је нејасно да ли је одређена наплата камата на износ главног дуга и трошкова извршног поступка”. Стога је, како је даље образложио, Кантонални суд „отклонио наведену нејасноћу” тако што је обуставио поступак и укинуо проведене извршне радње за исплату законских затезних камата „на износ главног дуга и трошкова извршног поступка, а на основу чл. 49. став 3. ЗИП-а”. Наиме, Кантонални суд је закључио да у извршној исправи „камате нису досуђене на главни дуг, па не може се одредити њихова наплата у извршном поступку, јер се извршење може одредити само у оквиру садржаја извршне исправе”. Такође, Кантонални суд је навео да се није могла „одредити ни наплата камата на трошкове извршног поступка, јер за такву одлуку нема упоришта у одредби чл. 28. ст. 2. ЗИП-а, који признаје право само на камате на трошкове из извршне исправе”.

IV. Апелација

а) Наводи из апелације

9. Апелант сматра да му је оспореним рјешењем прекршено право на имовину из члана II/3к) Устава Босне и Херцеговине и члана 1 Протокола број 1 уз Европску конвенцију за заштиту људских права и основних слобода (у даљњем тексту: Европска конвенција). Апелант је нарочито истакао да је тачно да у извршној исправи нису досуђене законске затезне камате на досуђене трошкове поступка, али да одредба члана 28 став 2 ЗИП-а јасно прописује да ће у таквом случају суд, на приједлог тражиоца извршења, у рјешењу о извршењу одредити наплату тих камата. Апелант истиче да је он у приједлогу за извршење тражио исплату законских затезних камата на досуђене трошкове поступка, те стога сматра да је Кантонални суд занемарио наведену одредбу ЗИП-а.

б) Одговори на апелацију

10. Кантонални суд је у одговору на апелацију навео да су апелациони наводи неосновани и да се апелант неосновано позива на одредбу члана 28 став 2 ЗИП-а. Наиме, Кантонални суд сматра „да се у конкретном случају не ради о трошковима поступка, јер су трошкови досуђени у кривичном поступку за [апеланта] главни дуг,

па ова одредба не може да се примијени. Наиме, у кривичном поступку странке су биле тужилаштво и окривљени, а у овом поступку странке су адвокат који је заступао окривљеног и кантон који финансира суд. Дакле, ради се о сасвим другим особама из два различита поступка.” Кантонални суд је навео да у извршном поступку адвокат који је бранио окривљеног „наступа као самостална странка која тражи одређено право проистекло из радњи које је предузимала за окривљеног у кривичном поступку”. Кантонални суд је такође навео да рјешење о извршењу мора да буде идентично извршној исправи, а да у конкретном случају извршна исправа не садржи одлуку о каматама на главни дуг, па стога апеланту нису ни могле да се досуде камате.

11. Правобранилаштво је у свом одговору оспорило апелационе наводе и предложило да Уставни суд одбије апелацију.

V. Релевантни прописи

12. У **Закону о извршном поступку** („Службене новине ФБиХ” бр. 32/03, 52/03 исправка, 33/06, 39/06 исправка, 39/09 и 35/12) релевантне одредбе гласе:

Члан 12.

Правни лијекови

(1) *Редовни правни лијекови у извршном поступку су приговор и жалба, осим ако овим законом нису искључени.*

(2) *Против рјешења донешеног у првом степену може се изјавити приговор, а жалба кад је то овим законом одређено.*

(3) *Приговор се изјављује суду који је донио рјешење у року од осам дана од дана достављања, ако овим законом није друкчије одређено. О приговору одлучује суд који је донио рјешење.*

(4) *Против рјешења донешеног по приговору може се изјавити жалба у року од осам дана од дана достављања рјешења. О жалби одлучује суд другог степена.*

Члан 16.

Трошкови поступка

(4) *Извршеник је дужан тражиоцу извршења да надокнади трошкове који су били потребни за извршење.*

[...]

(7) *О трошковима поступка одлучује суд у извршном поступку и у том поступку одређује, на приједлог странке, извршење ради њихова остварења.*

[...]

Члан 23.

Извршни документ

(1) *Извршни документи су:*

1) *извршна одлука судова и извршно судско поравнање;*

Члан 24.

Одлука и поравнање

(1) *Судском одлуком, према овом закону, сматра се пресуда, рјешење, те друга одлука донешена у поступку пред судом и арбитражом,*

Члан 28.

Наплата затезних камата

[...]

(2) *Ако плаћање затезне камате на трошкове поступка није одређено већ у самој извршној исправи суд ће, на приједлог тражиоца извршења, у рјешењу о извршењу одредити наплату тих камата по прописаној стопи од дана доношења одлуке, односно закључења поравнања до наплате.*

VI. Допустивост

13. У складу с чланом VI/3б) Устава Босне и Херцеговине, Уставни суд, такође, има апелациону надлежност у питањима која су садржана у овом уставу када она постану предмет спора због пресуде било ког суда у Босни и Херцеговини.

14. У складу с чланом 16 став 1 Правила Уставног суда, Уставни суд може да разматра апелацију само ако су против пресуде, односно одлуке која се њоме оспорава, исцрпљени сви дјелотворни правни лијекови могући сходно закону и ако се поднесе у року од 60 дана од дана када је подносилац апелације примио одлуку о посљедњем дјелотворном правном лијеку који је користио.

15. У конкретном случају предмет оспоравања апелацијом је Рјешење Кантоналног суда број 58 0 Ип 048426 09 Пз од 11. септембра 2009. године против ког нема других дјелотворних правних лијекова могућих према закону. Затим, оспорено рјешење апелант је примио 29. септембра 2009. године, а апелација је поднесена 30. новембра 2009. године, тј. у року од 60 дана, како је прописано чланом 16 став 1 Правила Уставног суда. На крају, апелација испуњава и услове из члана 16 ст. 2 и 4 Правила Уставног суда, јер није очигледно (*prima facie*) неоснована, нити постоји неки други формални разлог због ког апелација није допуштена.

16. Имајући у виду одредбе члана VI/3б) Устава Босне и Херцеговине, члана 16 ст. 1, 2 и 4 Правила Уставног суда, Уставни суд је утврдио да предметна апелација испуњава услове у погледу допуствости.

VII. Меритум

17. Апелант оспорава наведено рјешење, тврдећи да му је њим прекршено право на имовину из члана II/3к) Устава Босне и Херцеговине и члана 1 Протокола број 1 уз Европску конвенцију.

Право на имовину

18. Члан II/3 Устава Босне и Херцеговине гласи:

Сва лица на територији Босне и Херцеговине уживају људска права и основне слободе из става 2 овог члана, а она обухватају:

к) Право на имовину.

19. Члан 1 Протокола број 1 уз Европску конвенцију гласи:

Свако физичко или правно лице има право на неометано уживање своје имовине. Нико не може бити лишен своје имовине осим у јавном интересу и под условима предвиђеним законом и општим начелима међународног права.

Претходне одредбе, међутим, ни на који начин не утичу на право државе да примјењује такве законе које сматра потребним да би надзирала коришћење имовине у складу с општим интересом или да би обезбиједила наплату пореза или других доприноса или казни.

20. Уставни суд је у својој јуриспруденцији заузео став да појам „имовина” у смислу члана 1 Протокола број 1 уз Европску конвенцију не укључује само покретну и непокретну имовину, већ подразумијева и широк спектар имовинских интереса који представљају економску вриједност (види Уставни суд, Одлука број У 14/00 од 4. априла 2001. године објављена у „Службеном гласнику Босне и Херцеговине” број 33/01). У том смислу, у конкретном случају је неспорно да се ради о „имовини” која ужива заштиту члана 1 Протокола број 1 уз Европску конвенцију, будући да се оспорено рјешење тиче наплате затезних камата на досуђене трошкове кривичног поступка и на трошкове извршног поступка.

21. Даље, Уставни суд указује да члан 1 Протокола број 1 уз Европску конвенцију обухвата три различита правила. Прво правило, које је изражено у првој реченици првог става и које је опште природе, изражава принцип мирног уживања имовине.

Друго правило, у другој реченици истог става, односи се на лишавање имовине и подвргава га извјесним условима. Треће правило, садржано у другом ставу овог члана, дозвољава државама потписницама право да, између осталог, контролишу коришћење имовине у складу са општим интересом. Ова три правила нису различита у смислу да нису повезана: друго и треће правило се односе на поједине случајеве мијешања у право на мирно уживање имовине и требају бити тумачена у свјетлу општег принципа израженог у првом правилу (види Европски суд, *Sporrong и Lönnorth против Шведске*, пресуда од 23. септембра 1982. године, серија А, број 52. став 61). Имајући у виду наведено, Уставни суд сматра да је неспорно да оспорена одлука Кантоналног суда представља мијешање у апелантово право на имовину у смислу члана 1 Протокола број 1 уз Европску конвенцију. С обзиром на околности конкретног предмета, Уставни суд сматра да мијешање у апелантову имовину треба да се размотри као питање општег принципа мирног уживања имовине, те да у том смислу треба да се анализира да ли је то мијешање било оправдано у свјетлу примјенљивих принципа, односно: а) принципа законитости; б) принципа легитимног циља у јавном интересу и с) принципа правичне равнотеже.

а) Принцип законитости

22. Уставни суд подсјећа на то да је, сходно пракси Европског суда, први и најважнији захтјев из члана 1 Протокола број 1 уз Европску конвенцију онај који тражи да мијешање јавних власти у право на имовину буде „законито”. Наиме, друга реченица првог става члана 1 Протокола број 1 уз Европску конвенцију допушта лишавање права на имовину само „под условима предвиђеним законом”, а други став члана 1 признаје државама право да контролишу коришћење имовине „доношењем закона”. У конкретном случају, Уставни суд запажа да су апеланту досуђени трошкови поступка за заступање странке у кривичном поступку по службеној дужности, па како извршеник није извршио своју обавезу добровољно, апелант је покренуо извршни поступак. Такође, Уставни суд запажа да ни за Кантонални суд није спорно да рјешење којим су апеланту досуђени трошкови поступка представља извршну исправу. Оно што је спорно је да ли, у конкретном случају, може да се примијени одредба члана 28 став 2 ЗИП-а, односно да ли апелант има право, у извршном поступку, на наплату законске затезне камате на трошкове поступка који су му досуђени рјешењем Општинског суда.

23. У вези с тим питањем, Уставни суд најприје запажа да Кантонални суд погрешно закључује да су донесена „два рјешења о извршењу под истим бројем”, те да се та рјешења „разликују у погледу досуђених камата на износ главног дуга”. Наиме, апелант је у приједлогу за извршење специфицирано тражио исплату износа

који му је досуђен на име трошкова поступка, али и затезну камату на тај износ почевши од дана доношења извршног наслова, за шта је упориште нашао у члану 28 став 2 ЗИП-а. Такође, апелант је затражио и јасно одређен износ на име трошкова извршног поступка, такође са законским затезним каматама од дана доношења рјешења о извршењу. Општински суд је рјешењем од 10. децембра 2008. године дозволио предложено извршење онако како је предложено у приједлогу за извршење, док је другим рјешењем, оним од 30. марта 2009. године, одлучивао о приговору извршеника против дозвољеног извршења, како је то и прописано одредбом члана 12 ЗИП-а. У том рјешењу, Општински суд је само оставио извршенику рок за добровољно извршење, док је у осталом дијелу његов приговор одбио и тиме потврдио рјешење од 10. децембра 2008. године. Стога, Уставни суд сматра да се не може рећи да су у односу на дозволу наплате затезних камата на досуђене трошкове кривичног поступка и на трошкове извршног поступка постојале неке нејасноће које је требало отклонити.

24. Даље, Уставни суд указује да је и Кантонални суд у оспореној одлуци потврдио да рјешење Општинског суда које је донесено у кривичном поступку, а којим су апеланту досуђени трошкови поступка као накнада за одбрану по службеној дужности окривљеног у том поступку, представља извршну исправу у смислу чл. 23 и 24 ЗИП-а. Међутим, Уставни суд запажа да упркос томе што је у извршном наслову експлицитно наведено да се апеланту досуђују трошкови поступка, Кантонални суд је закључио да се извршна исправа не односи на трошкове поступка, већ на „главни дуг” у односу на који нису досуђене затезне камате у самој извршној исправи, те да стога не може да се одреди наплата камата према члану 28 став 2 ЗИП-а. Уставни суд сматра да овакав став Кантоналног суда не може да се прихвати. Наиме, рјешење које представља извршну исправу је рјешење о трошковима поступка досуђеним апеланту на име службене одбране у кривичној ствари. Овако досуђени износ не може да се сматра неким другим дугом извршеника према апеланту, зато што ово апелантово потраживање није изгубило својство „трошкова поступка” из члана 28 став 2 само зато што је о трошковима кривичног поступка одлучено посебним рјешењем, а не пресудом у кривичној ствари у којој су ти трошкови настали. Наиме, члан 28 став 2 ЗИП-а не прави разлику између трошкова поступка досуђених пресудом, посебним рјешењем или чак и извршним судским поравнањем, већ се односи на трошкове поступка из сваке од наведених извршних исправа, што је у конкретном случају посебно рјешење суда о трошковима поступка. Имајући у виду наведено, Уставни суд сматра да је Кантонални суд произвољно примијенио право.

25. Такође, несумњиво је да је апелант у приједлогу за извршење експлицитно поставио јасан захтјев за исплату камата и на трошкове извршног поступка, па није

јасно због чега Кантонални суд сматра да апелант нема право на наплату тих камата, иако то нису трошкови на које се односи одредба члана 28 став 2 ЗИП-а. Стога, Уставни суд сматра да у односу на затезну камату на трошкове извршног поступка Кантонални суд није могао да одбије апеланта примјеном наведене одредбе, те да је и у том случају произвољно примијенио право.

26. Имајући у виду све наведено, Уставни суд сматра да је Кантонални суд произвољно примијенио одредбу члана 28 став 2 ЗИП-а, због чега не може да се сматра да је мијешање у апелантово право на имовину било „законито” у смислу члана 1 Протокола број 1 уз Европску конвенцију. Због оваквог закључка Уставног суда, остали аспекти члана 1 Протокола број 1 уз Европску конвенцију нису релевантни, па их Уставни суд неће разматрати.

27. На основу изложеног, Уставни суд закључује да је, у конкретном случају, оспореном одлуком Кантоналног суда прекршено апелантово право на имовину из члана II/3к) Устава Босне и Херцеговине и члана 1 Протокола број 1 уз Европску конвенцију.

VIII. Закључак

28. Уставни суд сматра да постоји кршење права на имовину из члана II/3к) Устава Босне и Херцеговине и члана 1 Протокола број 1 уз Европску конвенцију када мијешање у то право не задовољава принцип „законитости” зато што је суд у својој одлуци произвољно примијенио одредбу члана 28 став 2. ЗИП-а чиме је онемогућио апеланта да у складу с том одредбом наплати у извршном поступку затезну камату за трошкове поступка досуђене у извршној исправи, те што је позивањем на ту одредбу онемогућио апеланту наплату камате на трошкове извршења, иако је апелант такав захтјев експлицитно поставио у приједлогу за извршење.

29. На основу члана 61 ст. 1 и 2 и члана 64 став 1 Правила Уставног суда, Уставни суд је одлучио као у диспозитиву ове одлуке.

30. Сходно члану VI/5 Устава Босне и Херцеговине, одлуке Уставног суда су коначне и обавезујуће.

Предсједица
Уставног суда Босне и Херцеговине
Валерија Галић

Predmet broj AP 2066/09

**ODLUKA O
DOPUSTIVOSTI I
MERITUMU**

Apelacija Islamske zajednice u BiH,
Medžlis Islamske zajednice - Mostar
podnesena protiv Presude Vrhovnog
suda Federacije Bosne i Hercegovine
broj Rev-223/04 od 12. svibnja 2005.
godine, Rješenja Kantonalnog suda u
Mostaru broj Gž.348/03 od 11. ožujka
2004. godine i Rješenja Općinskog suda
II u Mostaru broj R:59/2000 od 7. lipnja
2002. godine

Odluka od 20. prosinca 2012. godine

Ustavni sud Bosne i Hercegovine je u Vijeću od pet sudaca, u predmetu broj **AP 2066/09**, rješavajući apelaciju **Islamske zajednice u BiH, Medžlisa Islamske zajednice - Mostar**, na temelju članka VI/3.(b) Ustava Bosne i Hercegovine, članka 59. stavak 2. alineja 2, članka 61. st. 1. i 2. i članka 64. stavak 1. Pravila Ustavnog suda Bosne i Hercegovine („Službeni glasnik Bosne i Hercegovine” broj 60/05), u sastavu:

Valerija Galić, predsjednica

Miodrag Simović, dopredsjednik

Seada Palavrić, dopredsjednica

Mirsad Ćeman, sudac

Zlatko M. Knežević, sudac

na sjednici održanoj 20. prosinca 2012. godine donio

ODLUKU O DOPUSTIVOSTI I MERITUMU

Usvaja se apelacija Islamske zajednice u BiH, Medžlisa Islamske zajednice – Mostar.

Utvrđuje se povreda članka II/3.(e) Ustava Bosne i Hercegovine i članka 6. stavak 1. Europske konvenciju za zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda.

Ukidaju se Presuda Vrhovnog suda Federacije Bosne i Hercegovine broj Rev-223/04 od 12. svibnja 2005. godine, Rješenje Kantonalnog suda u Mostaru broj Gž.348/03 od 11. ožujka 2004. godine i Rješenje Općinskog suda II u Mostaru broj R:59/2000 od 7. lipnja 2002. godine.

Predmet se vraća Općinskom sudu u Mostaru koji je dužan po žurnom postupku donijeti novu odluku sukladno članku II/3.(e) Ustava Bosne i Hercegovine i članku 6. stavak 1. Europske konvencije za zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda.

Nalaže se Općinskom sudu u Mostaru da, sukladno članku 74. stavak 5. Pravila Ustavnog suda Bosne i Hercegovine, u roku od 90 dana od dana dostavljanja ove odluke obavijesti Ustavni sud Bosne i Hercegovine o poduzetim mjerama s ciljem izvršenja ove odluke.

Odluku objaviti u „Službenom glasniku Bosne i Hercegovine”, „Službenim novinama Federacije Bosne i Hercegovine”, „Službenom glasniku Republike Srpske” i „Službenom glasniku Distrikta Brčko Bosne i Hercegovine”.

Obrazloženje

I. Uvod

1. Islamska zajednica u BiH, Medžlis Islamske zajednice - Mostar (u daljnjem tekstu: apelant), kojega zastupa Damir Sadović, odvjetnik iz Mostara, podnio je 29. lipnja 2009. godine apelaciju Ustavnom sudu Bosne i Hercegovine (u daljnjem tekstu: Ustavni sud) protiv Presude Vrhovnog suda Federacije Bosne i Hercegovine (u daljnjem tekstu: Vrhovni sud) broj Rev-223/04 od 12. svibnja 2005. godine, Rješenja Kantonalnog suda u Mostaru (u daljnjem tekstu: Kantonalni sud) broj Gž.348/03 od 11. ožujka 2004. godine i Rješenja Općinskog suda II u Mostaru (u daljnjem tekstu: Općinski sud) broj R:59/2000 od 7. lipnja 2002. godine. Apelant je, 2. srpnja 2009. godine, dopunio apelaciju.

II. Postupak pred Ustavnim sudom

2. Na temelju članka 22. st. 1. i 2. Pravila Ustavnog suda, od Vrhovnog suda, Kantonalnog suda i Općinskog suda te Suade Bešlić (u daljnjem tekstu: predlagateljica), kao druge strane u postupku, zatraženo je 8. listopada 2009. godine da dostave odgovor na apelaciju. Također, od Općinskog suda je, 19. listopada 2012. godine, zatraženo da Ustavnom sudu dostavi na uvid spis broj R.59/2000.

3. Općinski sud i Vrhovni sud su, 19. i 22. listopada 2009. godine, dostavili odgovore na apelaciju a Kantonalni sud i predlagateljica 26. listopada 2009. godine. Općinski sud je 23. listopada 2012. godine dostavio na uvid traženi spis.

4. Na temelju članka 26. stavak 2. Pravila Ustavnog suda, odgovori Vrhovnog suda, Kantonalnog suda i Općinskog suda te predlagateljice, dostavljeni su apelantu 4. prosinca 2009. godine.

III. Činjenično stanje

5. Činjenice predmeta koje proizlaze iz apelantovih navoda i dokumenata podastrih Ustavnom sudu mogu se sumirati na sljedeći način.

Uvodne napomene

6. Povjerenstvo za nacionalizaciju pri Izvršnom vijeću NRBiH je, 10. lipnja 1960. godine, donijelo Rješenje broj 245/60 kojim se „Rješenje Komisije za nacionalizaciju pri Narodnom odboru sreza Mostar broj 159/59 od 28. decembra 1959. godine mijenja tako da glasi: I - Poništava se rješenje Komisije za nacionalizaciju pri NOO-e Mostar br. 109/59 od 28/11 1959. godine; II – utvrđuje se da su dana 26/11 1958. godine nacionalizovane i postale društvena svojina najamne zgrade zajedno sa katastarskim česticama na kojima su sagrađene ranije vlasništvo Vakuf Čišić Mahmut džamije i to: 1/ Najamna stambena zgrada koja se nalazi u Mostaru, zk.ul. broj 1237, k.č. 31/22 k.o. Mostar, a koja se sastoji od jednog četverosobnog stana, 2/ Najamna stambena zgrada, koja se nalazi u Mostaru, M.T. ulica br. 153-155 upisana u zemljišnim knjigama kod Sreskog suda u Mostaru, zk. ul. broj 1261, k.č.broj 23/9 i 41/414 k.o. Mostar a koja se sastoji od prizemlja i kata i ima dva trosobna stana na katu i dvije poslovne prostorije u prizemlju. **III – Izuzimaju se od nacionalizacije i ostavljaju u svojini Vakufa Čišić Mahmut džamije iz Mostara dva trosobna stana na spratu kao posebni dijelovi zgrade** koja se nalazi u Mostaru M.Tita ulica br. 153-155 pobliže opisana u pod II dispozitiva ovog rješenja, **a za potrebe glavnog imama Islamske vjerske zajednice u Mostaru;** IV- Sreski sud u Mostaru, kao zemljišnoknjižni sud nakon pravosnažnosti ovog rješenja izvršit će upis u zemljišnim knjigama, kako je odlučeno pod tačkama II i III dispozitiva ovog rješenja, a na nacionalizovanim nekretninama kao organ upravljanja upisat će se Narodni odbor opštine Mostar”. U obrazloženju rješenja je, između ostalog, navedeno kako je Povjerenstvo ustanovilo da je u konkretnom slučaju trebalo voditi računa o potrebi Islamske vjerske zajednice u Mostaru i ostaviti joj stambeni prostor potreban za glavnog imama, u smislu odredaba članka 11. Zakona o nacionalizaciji najamnih zgrada i građevinskog zemljišta.

7. Općinski sud u Mostaru je Rješenjem broj DN:10/64 od 4. siječnja 1964. godine, na temelju pravomoćnog i izvršnog rješenja Povjerenstva za nacionalizaciju pri Izvršnom vijeću NRBiH od 10. lipnja broj 245/60, naredio da se u zemljišnim knjigama izvrše upisi određeni rješenjem. Uvidom u zk. izvadak broj 6916 k.o. Mostar, Ustavni sud konstatira da je Općinski sud izvršio naložene upise tako što je u B. vlasničkom listu „uknjiženo je pravo vlasništva na nacionaliziranoj stambenoj zgradi sa zemljištem u korist: 1. Društvenog vlasništva sa 1/1 zatim, *uknjiženo je pravo vlasništva na dva trosobna stana na katu zgrade, izuzeta od nacionalizacije, u korist 2. Vakufa Čišić Mahmut džamije u Mostaru sa 1/1*”.

Postupak okončan pobijanom presudom

8. Općinski sud je Rješenjem broj R:59/2000 od 7. lipnja 2002. godine odredio da je predlagateljica nositeljica stanarskog prava na stanu koji se nalazi u Mostaru, ul. M.

Tita broj 96, ukupne stambene površine 109 m² (u daljnjem tekstu: predmetni stan). U obrazloženju rješenja Općinski sud je naveo kako je u prijedlogu navedeno da je predlagateljicin otac bio nositelj stanarskog prava na predmetnom stanu, u koji je s obitelji uselio 1961. godine i nakon što je s poduzećem „Dom” Mostar sklopio ugovor o korištenju stana, da je izvršavao sve obveze u svezi sa stanom, kao što je plaćanje stanarine i dr. Dalje je navedeno kako je predlagateljicin otac preminuo 1976. godine, a da je potom nositelj stanarskog prava na predmetnom stanu postala predlagateljicina majka, koja je preminula 1991. godine. Pored toga, predlagateljica je istaknula kako je, kao član obiteljskoga kućanstva, živjela i stanovala u tome stanu i poslije smrti nositelja stanarskog prava sve do „danas” i da je uredno plaćala stanarinu.

9. Dalje je u rješenju navedeno da je apelant osporavao navode predlagateljice isticanjem da njezini prednici nisu bili nositelji stanarskog prava na predmetnom stanu, jer te prostorije nisu nikada smatrane stanom u smislu Zakona o stambenim odnosima (u daljnjem tekstu: ZOSO), i da je zgrada u kojoj se nalazi predmetni stan dio Vakuf Ćišić Mahmut džamije koja je bila predmet nacionalizacije Narodnog odbora sreza Mostar 1959. godine, te da su dva trosobna stana na katu te zgrade izuzeta od nacionalizacije i ostavljena u vlasništvu Vakuf Ćišić Mahmut džamije iz Mostara, a za potrebe glavnog imama Islamske zajednice u Mostaru. Navedeno je i da je u to vrijeme predlagateljicin otac bio glavni imam Islamske zajednice u Mostaru. Pored toga je navedeno i kako je apelant istaknuo da je predlagateljicin otac zaključio ugovor o korištenju tog stana s poduzećem „Dom” iz Mostara, ali i da je iz njega vidljivo kako se radi o ugovoru o održavanju stana u kojemu je dio gdje je trebalo konstatirati da postoji stanarsko pravo i rješenje ili odluka, ostalo prazno. Apelant je istaknuo kako se odredbe ZOSO-a o prijenosu stanarskog prava ne mogu primijeniti na predlagateljicu, budući da to pravo nije imao ni njen prednik.

10. Općinski sud je naveo kako je uvidom u spis broj P: 207/99, u kojemu se vodi parnični postupak među istim strankama i pred istim sudom, u svezi s predmetnim stanom, utvrdio kako je u tome postupku doneseno Rješenje broj P: 207/99 od 14. veljače 2002. godine, kojim je parnični postupak prekinut do pravomoćnog okončanja predmetnog vanparničnog postupka (R: 59/2000). Dalje, Općinski sud je naveo kako je u dokaznom postupku izvršio uvid u više dokaza, između kojih i u uvjerenje poduzeća „Dom” Mostar od 2. travnja 1992. godine, iz kojega je vidljivo, kako je naveo Općinski sud, „da je korisnik stanarskog prava na predmetnom stanu predlagateljicin otac”, potom u Ugovor o korištenju stana broj 301502 od 1. siječnja 1967. godine, iz kojega je vidljivo da je zaključen između poduzeća za gazdovanje stambenim zgradama „Dom” Mostar i predlagateljicinog oca, te da je predlagateljicin otac nositelj stanarskog prava na predmetnome stanu. Dalje, Općinski sud je naveo kako je izvršio uvid i u „Rješenje Povjerenstva za nacionalizaciju pri Izvršnom vijeću NRBiH br. 245/60 od 10. lipnja 1960. godine, iz kojega je vidljivo

da se izuzimaju iz nacionalizacije i ostaju u vlasništvu Vakufa Čišić Mahmut džamije iz Mostara dva trosobna stana, a za potrebe glavnog imama Islamske vjerske zajednice u Mostaru”, te da je proveo dokaz saslušanjem svjedokinje Miline Milavić. Navedeno je da je iz iskaza te svjedokinje, koja je 1992. godine bila zaposlena u SO Mostar, proizlazi da je predlagateljica sestra početkom 1992. godine Povjerenstvu za stambene odnose SO Mostar podnijela zahtjev za prijenos stanarskog prava na predmetnom stanu, „sa njene umrle majke na nju” i da je, tim povodom, 3. travnja 1992. godine održana sjednica stambenog povjerenstva, na kojoj je donesena jednoglasna odluka da se stanarsko pravo prenese s umrle predlagateljicine majke na njenu kćerku (apelanticinu sestru). Također, navedeno je da je ta svjedokinja izjavila kako joj je poznato da je „predlagateljica živjela u predmetnom stanu, kao član obiteljskog kućanstva”. Pored toga, navedeno je da je ta svjedokinja izjavila da je stambeno povjerenstvo bilo mjerodavno za stanove SO Mostar i stanove sreza, a ona je povodom predmetnog stana išla u stambeno poduzeće „Dom” Mostar, gdje „su na osnovu kompjuterskog listinga utvrdili da je predmetni stan vlasništvo opštine ili sreza, na osnovu čega je stambena komisija za stambene poslove bila i nadležna da odlučuje o ovom slučaju”. Navedeno je i da se na toj sjednici vodio zapisnik o odlučivanju, međutim, budući da je 6. travnja 1992. godine zvanično počeo rat u Mostaru, stambeno povjerenstvo nije stiglo izraditi pismenu odluku i poslati ju strankama.

11. Općinski sud je dalje naveo da iz provedenih dokaza, kao što su uvid u Ugovor o korištenju stana broj 301502 od 1. siječnja 1967. godine i uvjerenje poduzeća „Dom” Mostar od 2. travnja 1992. godine, vidljivo da je prednik predlagateljice bio nositelj stanarskog prava na predmetnom stanu. Dalje, Općinski sud je naveo da je na temelju uvida u obavijest o visini stanarine SIZ-a za stanovanje Mostar broj 205/87 od 22. lipnja 1987. godine i na temelju iskaza svjedokinje Miline Milavić, „vidljivo da je nakon smrti [predlagateljicinog oca], nositelj stanarskog prava bila njegova supruga”. Također, Općinski sud je naveo da je predlagateljica, budući da u predmetnom stanu živi preko 40 godina, da je u njemu živjela sa svojim roditeljima - nositeljima stanarskog prava, nakon čije smrti je ostala da živi u njemu, te da ga koristi kao i njeni prednici tako što uredno plaća stanarinu i izmiruje sve obveze, prema njegovom zaključku, stekla pravo da se odredi za nositelja stanarskog prava. Stoga je, kako je to istaknuo Općinski sud, sukladno odredbama članka 21. stavak 2. i članka 22. stavak 2. u svezi s člankom 6. stavak 2. ZOSO-a, usvojio predlagateljicin prijedlog.

12. Kantonalni sud je Rješenjem broj GŽ. 348/03 od 11. ožujka 2004. godine apelantov priziv odbio i prvostupanjsko rješenje potvrdio. U obrazloženju rješenja Kantonalni sud je naveo da iz dokumentacije u predmetu proizlazi da je apelant pokrenuo parnični postupak protiv predlagateljice, radi iseljenja iz predmetnog stana, i da je Općinski sud donio Rješenje broj P. 207/99 od 14. veljače 2002. godine, kojim se taj postupak prekida do pravomoćnog

okončanja vanparničnog postupka, u kojem je trebalo riješiti kao prethodno pitanje, pitanje je li predlagateljica stekla svojstvo nositelja stanarskog prava. Dalje, Kantonalni sud je istaknuo kako se u konkretnom slučaju radi o pravnom pitanju koje je trebalo rješavati po pravilima parničnog postupka, ali i da, kako je dalje naveo Kantonalni sud, sama činjenica da je o ovoj prijepornoj činjenici riješeno u vanparničnom postupku ne čini pobijanu odluku nepravilnom samo iz toga razloga. Kantonalni sud je naglasio da, iako parnični postupak pruža veću procesnu garanciju za zakonito i pravilno rješenje spora, činjenica je da se i u vanparničnom postupku, na temelju članka 2. stavak 2. Zakona o vanparničnom postupku, dosljedno primjenjuju pravila Zakona o parničnom postupku (u daljnjem tekstu: ZPP), te da je i protiv pravomoćne odluke u vanparničnom postupku iz stambene oblasti dopuštena revizija. S tim u svezi, navedeno je kako su i u ovom postupku provedeni svi potrebni dokazi, koji su relevantni za donošenje odluke, a koji bi bili provedeni i u parničnom postupku na isti način.

13. Dalje, Kantonalni sud je istaknuo kako iz provedenih dokaza proizlazi da je predlagateljicinom ocu taj stan dodijeljen na korištenje, na temelju čega je uselio u njega i za koji je zaključio Ugovor o korištenju stana broj 301502 od 1. siječnja 1967. godine. Navedeno je kako je u vrijeme zaključivanja ugovora bio je na snazi Zakon o stambenim odnosima iz 1966. godine, čije se odgovarajuće odredbe mogu *analogijom primijeniti* i na ovaj slučaj. Također, Kantonalni sud je istaknuo kako je, bez obzira što je, kako je apelant isticao, predniku predlagateljice stan dodijeljen faktički kao vjerskom službeniku, prema odredbama članka 40. spomenutog Zakona i u ovakvim slučajevima bilo obvezno zaključiti ugovor o korištenju stana. Dalje, Kantonalni sud je naveo kako je člankom 64. stavak 1. tog zakona propisano da, u slučaju kada nositelju stanarskog prava prestane službena funkcija za čije obavljanje je vezano korištenje stana, davatelj stana na korištenje može dati otkaz ugovora o korištenju stana, a u slučaju smrti ili umirovljenja, prinudno iseljenje članova obiteljskog kućanstva moglo se izvršiti tek pošto tražitelj izvršenja osigura nositelju stanarskog prava, odnosno članovima njegovog obiteljskog kućanstva, stan koji zadovoljava najnužnije uvjete stanovanja. Otkaz ugovora o korištenju stana davao se tužbom o kojoj je odlučivao Općinski sud presudom. Kantonalni sud je istaknuo kako iz ovih zakonskih odredbi proizlazi da je po tom zakonu stanarsko pravo na ovakvim stanovima bilo uvjetovano obavljanjem određene službene funkcije i trajalo određeno vrijeme - dok se takva funkcija obavlja, nakon čega bi, na zahtjev davatelja i vlasnika stana, lice bilo dužno iseliti, s pravima propisanim u navedenim zakonskim odredbama. Kantonalni sud je istaknuo kako je u konkretnom slučaju neprijeporno da je prednik predlagateljice umirovljen 1971. godine, a umro 1976. godine, te kako apelant, kao davatelj stana na korištenje, za razdoblje od tada pa do podnošenja tužbe 9. travnja 1999. godine (razdoblje od 28, odnosno 23 godine korištenja stana, uz izvršavanje obveza utvrđenih ugovorom o korištenju stana - plaćanje stanarine i dr.) nije osporavao

pravo predlagateljici da stan i dalje koristi. Pored toga, Kantonalni sud je istaknuo kako je u sudbenoj praksi prihvaćeno mišljenje da i uzurpant (osoba koja je nezakonito uselila u stan) može steći stanarsko pravo dugotrajnim stanovanjem, ukoliko davatelj stana na korištenje nije tražio njegovo iseljenje u roku od 8 godina (iako se u konkretnom slučaju radi o zakonitom useljenju, kako je istaknuo Kantonalni sud), pa ukoliko se stjecanje stanarskog prava negira u konkretnom slučaju, predlagateljica bi bila dovedena u neravnopravan položaj u odnosu na nezakonito useljene osobe.

14. Dalje je navedeno kako apelant negira predlagateljici pravo da koristi stan, zbog statusa toga stana, kao stana čije je korištenje bilo vezano za obavljanje određene službene funkcije, pa smatra da se iz tih razloga nije ni moglo steći stanarsko pravo. Međutim, prema citiranim odredbama Zakona koji je bio na snazi u vrijeme zaključenja ugovora o korištenju stana, prednik predlagateljice je na temelju čl. 14, 40. i 43. stekao stanarsko pravo. Sama činjenica da je ugovor o korištenju stana zaključen između prednika predlagateljice i organizacije za gazdovanje stambenim zgradama, a ne s apelantom, kao vlasnikom, upućuje na analognu primjenu citiranih zakonskih odredbi i na ovaj slučaj, iako se radi o stanu koji nije u društvenom vlasništvu, već u vlasništvu vjerske zajednice, kod činjenice da citirani Zakon, kao ni važeći ZOSO, ne sadrže odredbe kojima se regulira pitanje davanja na korištenje stanova u vlasništvu vjerskih zajednica. Navedeno je da je sadašnjim ZOSO-om u članku 83. propisano da postojeći ugovori o korištenju stana koji su zakonito zaključeni do dana stupanja na snagu ovog Zakona ostaju na snazi. Prema stavku 2. istog članka, na prava i obveze koje proizlaze iz postojećih ugovora i odnosa se primjenjuju odredbe ovog Zakona, ako ovim Zakonom nije drukčije određeno. Kantonalni sud je zaključio kako iz svih provedenih dokaza proizlazi da je predlagateljica, dugotrajnim i zakonitim stanovanjem, „stekla svojstvo nositelja stanarskog prava” na predmetnom stanu, te da je stoga apelantov priziv neutemeljen.

15. Vrhovni sud je, 12. svibnja 2005. godine, donio Presudu broj Rev-332/04 kojom je, na temelju članka 375. ranijeg važećeg ZPP-a, a koji se primjenjuje po odredbama članka 456. sada važećeg ZPP-a, apelantovu reviziju odbio kao neutemeljenu. U obrazloženju presude Vrhovni sud je naveo da se, umjesto posebnog obrazloženja presude, poziva na razloge iz prvostupanjskog i drugostupanjskog rješenja.

IV. Apelacija

a) Navodi iz apelacije

16. Apelant navodi da su mu pobijanim odlukama povrijeđeni pravo na pravično suđenje iz članka II/3.(e) Ustava Bosne i Hercegovine i članka 6. stavak 1. Europske konvencije za zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda (u daljnjem tekstu: Europska konvencija), kao

i pravo na imovinu iz članka II/3.(k) Ustava Bosne i Hercegovine i članka 1. Protokola broj 1 uz Europsku konvenciju. Apelant smatra da se ZOSO nikako „nije mogao niti smio primijeniti u konkretnom slučaju jer se ovdje radi o vrsti stana čiji status nije reguliran odredbama tog zakona, jer to nije stan niti u društvenom vlasništvu, niti u vlasništvu građana na koje vrste se primjenjuje ZOSO”. Navodi da stanarsko pravo na predmetnom stanu nije imao ni predlagateljicini prednik, jer se radi o stanu u vlasništvu Vakufa, na kojemu se nije ni moglo zasnovati stanarsko pravo. U tome smislu, apelant navodi da je tijekom postupka predlagateljica tvrdila, a prvostupanjski sud prihvatio, kako je stekla stanarsko pravo na prijepornome stanu od SO Mostar na sjednici održanoj 1992. godine. Ovakav stav je, prema apelantovim navodima, „apsurdan” jer je iz dokaza u spisu vidljivo kako je stan upisan kao isključivo vlasništvo Vakufa Čišić Mahmut džamije u Mostaru i kako Općina Mostar nije polagala bilo kakvo pravo na prijeporni stan pa ga nije ni mogla dodijeliti predlagateljici. Dalje, apelant navodi kako se u sudbenom spisu nalazi samo tipski Ugovor o korištenju stana broj 301502 koji je predlagateljicini otac zaključio s poduzećem za gazdovanje „Dom” Mostar i na temelju kojega predlagateljica pokušava dokazati kako je njezin prednik bio nositelj stanarskog prava. Međutim, prema apelantovim navodima, tim ugovorom se „u stvari ugovara samo održavanje stana” i, kako to tvrdi apelant, budući da su polja u ugovoru u koja se upisuje osnova stjecanja stanarskog prava ostavljena prazna, proizlazi kako na prijepornome stanu ne postoji stanarsko pravo te sud nije mogao da utvrdi postojanje predlagateljicinog stanarskog prava. S druge strane, apelant navodi kako su vakufski stanovi isključivo vezani za službu i od nje su neodvojivi. Apelant ističe kako se donesenom odlukom Vrhovni sud suglasio sa stajalištima nižestupanjskih sudova ne dajući bilo kakvo obrazloženje, mada je apelant u „podnesenoj reviziji” osporavao stajalište Kantonalnog suda koje se ranije nije pojavljivalo, te je na taj način (izbjegavanjem obrazloženja) Vrhovni sud povrijedio njegovo pravo na pravično suđenje. Dalje, apelant osporava mjerodavnost redovitih sudova za odlučivanje u ovom predmetu, jer redoviti sudovi nisu, kako to apelant tvrdi, pravilno primijenili odredbe ZOSO-a, budući da su odlučivali o zahtjevu za koji je mjerodavan organ uprave. U prilog istaknutim tvrdnjama apelant je, uz dopunu apelacije, Ustavnom sudu dostavio i zk. izvadak broj 1639/99 iz zk. uložka broj 6916 KO Mostar.

b) Odgovor na apelaciju

17. U odgovoru na apelaciju Vrhovni sud je naveo kako je pobijana presuda donijeta sukladno pozitivnim procesnim i materijalnim zakonima, kao i odredbama Ustava BiH i Europske konvencije. Predložio je da se apelacija odbije kao neutemeljena.

18. Kantonalni sud je naveo kako ostaje kod pobijane odluke i razloga za njezino donošenje. Istaknuo je kako u predmetnome postupku nisu povrijeđena apelantova prava

iz čl. II/3.(e) i (k) Ustava Bosne i Hercegovine, koja se navode u apelaciji. Predložio je da se apelacija odbije.

19. Općinski sud je naveo kako je nakon provedenog postupka nepobitno utvrdio da je predniku predlagateljice dodijeljen predmetni stan na korištenje na temelju čega se uselio u stan i zaključio ugovor o korištenju stana 1. siječnja 1967. godine s tadašnjim poduzećem za gazdovanje stambenim zgradama „Dom” Mostar pod ev. br. 301502. Potom je navedeno da je uvidom u dokumenta stambenog poduzeća „Dom” Mostar „nesumnjivo da je vlasništvo nad stanom imala općina - srez, pa je i logično da je stambena komisija za stambene poslove bila nadležna da odlučuje u ovom slučaju”. Nepobitno je utvrđeno na temelju uvida u obavijest o visini stanarine SIZ za stanovanje Mostar br. 205/87 od 22. lipnja 1987. godine, a i na temelju iskaza svjedokinje Miline Milavić, da je nakon smrti apelantičinog oca nositelj stanarskog prava bila njegova supruga Fatima Bešlić. Imajući u vidu da je predlagateljica u predmetnom stanu živjela preko 40 godina sa svojim prednicima, nositeljima stanarskog prava, gdje živi i nakon njihove smrti, koji koristi kao i njezini prednici tako što uredno plaća stanarinu i izmiruje sve obveze, time je, prema mišljenju Općinskog suda stekla pravo da se odredi za nositeljicu stanarskog prava pa je tako i odlučeno, a sve sukladno članku 21. stavak 2, članku 22. stavak 2. u svezi s člankom 6. stavak 2. ZOSO-a.

20. Predlagateljica je u svome odgovoru istaknula kako je „presudom” Općinskog suda utvrđeno da je ona nositeljica stanarskog prava na tome stanu i kako je to pravo stekla od SO Mostar na sjednici održanoj 1992. godine. Pored toga, istaknula je kako je u postupku pred sudovima nepobitno utvrđeno da je ona „uživalac” predmetnog stana. Prije nje, to pravo stanovanja je imao njezin otac, potom majka, te sestra koja je i povelala postupak pred mjerodavnim upravnim organom za dobivanje stanarskog prava, a koje nije okončano samo zbog toga što su ratni događaji bili brži. Neprijeporno je da predmetni stan uživa preko 40 godine i da on, faktički, predstavlja njezin dom. Oduzimanje predmetnog stana bi, prema predagateljicinom mišljenju, predstavljalo nezakonitu primjenu odredbe članka 8. Europske konvencije.

V. Relevantni propisi

21. **Zakon o nacionalizaciji najamnih zgrada i građevinskog zemljišta** („Službeni list FNRJ” broj 52/58) u relevantnom dijelu glasi:

Član 1.

Nacionalizuju se i postaju društvena vlasništvo najamne stambene zgrade i najamne poslovne zgrade.

U gradovima i naseljima gradskog karaktera nacionalizuju se i postaju društvena vlasništvo i građevinska zemljišta.

Član 11.

Odredbe ovog zakona ne primjenjuju se na zgrade i prostorije, koje služe vjerskim zajednicama za vršenje njihove vjerske djelatnosti, kao što su crkve, hramovi, kapele i bogomolje, manastiri i samostani, sjemeništa i vjerske škole, niti na zgrade koje služe kao župski, parohijski, biskupski, patrijaršijski i drugi slični dvorovi.

22. **Zakon o stambenim odnosima** („Službeni list SFRJ” br. 11/66 - prečišćeni tekst i 32/68) [Zakon o stambenim odnosima je objavljen u „Službenom listu FNRJ” broj 16/59 i stupio je na snagu 23. srpnja 1959. godine], u tekstu koji je bio na snazi u relevantno vrijeme, u relevantnom dijelu glasi:

Član 43.

*(1) Ugovor o korišćenju stana u **društvenoj vlasništvu** zaključuje se između nositelja stanarskog prava i organizacije za gazdovanje stambenim zgradama u društvenoj vlasništvu.*

[...]

*(3) Ugovor o korišćenju stana u vlasništvu građana zaključuje se između nositelja stanarskog prava i **sopstvenika obiteljske stambene zgrade** odnosno **sopstvenika stana** kao dijela zgrade.*

23. **Zakon o stambenim odnosima** („Službeni list SRBiH” br. 13/74, 23/76, 34/83, 12/87 i 36/89 i „Službene novine Federacije BiH” br. 11/98 i 19/99), [stupio na snagu 31. svibnja 1974. godine] u relevantnom dijelu glasi:

Član 1.

*Ovim zakonom uređuju se prava i obveze davalaca stana na korištenje i građana u korištenju stana u **društvenoj vlasništvu** i stana na kojem postoji pravo svojine.*

Član 2.

*Građanin koji se uselio u stan u **društvenoj vlasništvu** [...] ima pravo da taj stan, pod uvjetima koji su propisani ovim zakonom, trajno i nesmetano koristi [...].*

*Građanin koji je do stupanja na snagu Zakona o stambenim odnosima stekao stanarsko pravo na stanu u **obiteljskoj stambenoj zgradi**, odnosno posebnom dijelu zgrade (u daljnjem tekstu: **stan u vlasništvu građana**) [...].*

VI. Dopustivost

24. Sukladno članku VI/3.(b) Ustava Bosne i Hercegovine, Ustavni sud, također, ima prizivnu mjerodavnost u pitanjima koja su sadržana u ovome ustavu kada ona postanu predmetom spora zbog presude bilo kojega suda u Bosni i Hercegovini.

25. Sukladno članku 16. stavak 1. Pravila Ustavnog suda, Ustavni sud može razmatrati apelaciju samo ako su protiv presude, odnosno odluke koja se njome pobija, iscrpljeni svi učinkoviti pravni lijekovi mogući prema zakonu i ako se podnese u roku od 60 dana od dana kada je podnositelj apelacije primio odluku o posljednjem učinkovitom pravnom lijeku kojega je koristio.

26. U konkretnom slučaju, predmet pobijanja apelacijom je Presuda Vrhovnog suda broj Rev-332/04 od 12. svibnja 2005. godine protiv koje nema drugih učinkovitih pravnih lijekova mogućih prema zakonu. Potom, pobijanu je presudu apelant primio 30. travnja 2009. godine a apelacija je podnesena 29. lipnja 2009. godine, tj. u roku od 60 dana, kako je propisano člankom 16. stavak 1. Pravila Ustavnog suda. Konačno, apelacija ispunjava i uvjete iz članka 16. st. 2. i 4. Pravila Ustavnog suda, jer nije očevidno (*prima facie*) neutemeljena, niti postoji neki drugi formalni razlog zbog kojega apelacija nije dopustiva.

27. Imajući u vidu odredbe članka VI/3.(b) Ustava Bosne i Hercegovine i članka 16. st. 1, 2. i 4. Pravila Ustavnog suda, Ustavni sud je utvrdio kako predmetna apelacija ispunjava uvjete glede dopustivosti.

VII. Meritum

28. Apelant pobija navedene odluke redovitih sudova, tvrdeći da mu je tim odlukama povrijeđeno pravo na pravično suđenje iz članka II/3.(e) Ustava Bosne i Hercegovine i članka 6. stavak 1. Europske konvencije, te pravo na imovinu iz članka II/3.(k) Ustava Bosne i Hercegovine i članka 1. Protokola broj 1 uz Europsku konvenciju.

Pravo na pravično suđenje

29. Članak II/3.(e) Ustava Bosne i Hercegovine glasi:

Sva lica na teritoriji Bosne i Hercegovine uživaju ljudska prava i slobode iz stava 2. ovog članka, što uključuje:

e) Pravo na pravično saslušanje u građanskim i krivičnim stvarima i druga prava u svezi sa krivičnim postupkom.

30. Članak 6. stavak 1. Europske konvencije u relevantnom dijelu glasi:

Prilikom utvrđivanja građanskih prava i obveza ili utemeljenosti bilo kakve krivične optužbe protiv njega svako ima pravo na pravično suđenje i javnu raspravu u razumnom roku pred nezavisnim i nepristranim, zakonom ustanovljenim sudom.

31. Apelant, između ostalog, tvrdi kako su redoviti sudovi proizvoljno zaključili da se na konkretni slučaj mogu primijeniti odredbe ZOSO-a, mada se radi o stanu koji je izuzet od nacionalizacije i ostavljen u vlasništvu Vakufa Ćišić Mahmut džamije u Mostaru za potrebe vjerskih službenika. Stoga, Ustavni sud smatra kako apelantovi navodi pokreću pitanje proizvoljnosti načina na koji su primijenili pozitivno-pravne propise redoviti sudovi.

32. Imajući u vidu prizivne navode, Ustavni sud, prije svega, ukazuje kako prema praksi Europskog suda i Ustavnog suda, zadaća ovih sudova nije preispitivanje zaključaka redovitih sudova glede činjeničnog stanja i primjene prava (vidi Europski sud, *Pronina protiv Rusije*, odluka o dopustivosti od 30. lipnja 2005. godine, aplikacija broj 65167/01). Naime, Ustavni sud nije mjerodavan supstituirati redovite sudove u procjeni činjenica i dokaza, već je općenito zadaća redovitih sudova ocijeniti činjenice i dokaze koje su izveli (vidi Europski sud, *Thomas protiv Ujedinjenog Kraljevstva*, presuda od 10. svibnja 2005. godine, aplikacija broj 19354/02). Zadaća Ustavnog suda je ispitati je li eventualno došlo do povrede ili zanemarivanja ustavnih prava (pravo na pravično suđenje, pravo na pristup sudu, pravo na učinkovit pravni lijek i dr.), te je li primjena zakona bila, eventualno, proizvoljna ili diskriminacijska.

33. Ustavni sud se, dakle, prema navedenom stavu, može izuzetno, kada ocijeni da je u određenom postupku redoviti sud proizvoljno postupao kako u utvrđivanju činjenica, tako i u primjeni relevantnih pozitivno-pravnih propisa (vidi Ustavni sud, Odluka broj *AP 311/04* od 22. travnja 2005. godine, stavak 26), upustiti u ispitivanje načina na koji su mjerodavni sudovi utvrđivali činjenice i na tako utvrđene činjenice primijenili pozitivno-pravne propise. U kontekstu navedenoga Ustavni sud podsjeća i da je u više svojih odluka ukazao kako očevidna proizvoljnost u primjeni relevantnih propisa nikada ne može voditi ka jednom pravičnom postupku (vidi Ustavni sud, Odluku *AP 1293/05* od 12. rujna 2006. godine, točka 25. i dalje). Stoga će Ustavni sud u konkretnom slučaju, s obzirom na pitanja koja apelant problematizira, ispitati jesu li pobijane odluke utemeljene na proizvoljnoj primjeni pozitivno-pravnih propisa.

34. Predmetni slučaj, kada je u pitanju pravo na pravično suđenje, tiče se prije svega mogućnosti primjene odredaba ZOSO-a u konkretnom slučaju. U svezi s tim, Ustavni sud opaža kako je Općinski sud svoju odluku, kojom je usvojio prijedlog predlagateljice da se ona odredi za nositelja stanarskog prava na predmetnom stanu, utemeljio na odredbama

članka 21. stavak 2. i članka 22. stavak 2. u svezi s člankom 6. stavak 2. ZOSO-a, odnosno na zaključku da je predlagateljicin otac imao svojstvo nositelja stanarskog prava zbog čega predlagateljica, kao član njegovoga obiteljskog kućanstva, ima pravo odrediti se za nositelja stanarskog prava, dakle da [predlagateljica] svoje pravo „crpi” iz prava njezinoga prednika. Dalje, Ustavni sud primjećuje kako je Kantonalni sud u svojoj odluci naveo da je predlagateljicin prednik stekao stanarsko pravo na predmetnome stanu, te da se na konkretni slučaj, neovisno o činjenici što se radi o stanu u vlasništvu vjerske zajednice, mogu „analogno” primijeniti odredbe čl. 14, 40. i 43. ZOSO-a, koji je bio u primjeni u vrijeme kada je on počeo koristiti taj stan. Dakle, redoviti su sudovi svoje odluke utemeljili na odredbama ZOSO-a, mada je Kantonalni sud istaknuo kako ni ZOSO koji je bio u primjeni u vrijeme kada je apelantičin otac počeo koristiti taj stan a ni ZOSO koji je trenutačno u primjeni, ne sadrži odredbe kojima se regulira pitanje davanja na korištenje stanova koji su u vlasništvu vjerskih zajednica.

35. Dovodeći navedene stavove redovitih sudova u vezu s prizivnim navodima, Ustavni sud konstatira kako je u predmetnome postupku ključna činjenica koju je, prije svega, trebalo utvrditi i o kojoj je ovisilo odlučenje redovitih sudova, bila mogu li se na predmetni stan primijeniti odredbe ZOSO-a. Nadalje, Ustavni sud ukazuje kako je i za redovite sudove neprijeporno da je predmetni stan izuzet od nacionalizacije, za potrebe glavnog imama Islamske vjerske zajednice u Mostaru. Naime, Ustavni sud opaža kako je Općinski sud u prvostupanjskom rješenju konstatirao da je izvršio uvid u rješenje Povjerenstva za nacionalizaciju pri Izvršnom vijeću NRBiH br: 245/60 od 10. lipnja 1960. godine, iz kojega je vidljivo kako se izuzimaju iz nacionalizacije i ostaju u vlasništvu Vakufa Ćišić Mahmut džamije iz Mostara dva trosobna stana, *a za potrebe glavnog imama Islamske vjerske zajednice u Mostaru*. U svezi s ovim rješenjem (Povjerenstva za nacionalizaciju), Ustavni sud primjećuje kako je u njegovome obrazloženju navedeno da je pravna osnova za takvo odlučenje bila odredba članka 11. Zakona o nacionalizaciji najamnih zgrada i građevinskog zemljišta. Ustavni sud ukazuje kako je tim zakonom (članak 1) bilo propisano da se *nacionalizuju i postaju društvena vlasništvo najamne stambene zgrade i najamne poslovne zgrade te u gradovima i naseljima gradskog karaktera nacionalizuju se i postaju društvena vlasništvo i građevinska zemljišta*. Dalje, da je člankom 11. tog zakona bilo propisano *da se odredbe tog zakona, između ostalog, ne primjenjuju na zgrade i prostore, koje služe vjerskim zajednicama za vršenje njihove vjerske djelatnosti, niti na zgrade koje služe kao župski, parohijski, biskupski, patrijaršijski i drugi slični dvorovi*. Također, Ustavni sud opaža kako je među strankama u postupku neprijeporno da je predmetni stan počeo koristiti predlagateljicin otac, 1961. godine, dakle nakon što je predmetni stan izuzet od nacionalizacije, upravo za potrebe vjerskog službenika (što je bio i predlagateljicin otac), a da je Ugovor o korištenju stana zaključio 1. siječnja 1967. godine. Dakle iz navedenog neprijeporno proizlazi da je predmetni stan i koristio vjerski službenik.

36. Dalje, Ustavni sud ukazuje kako je odredbom članka 43. ZOSO-a, koji je bio u primjeni u vrijeme kada je predlagateljicjin prednik počeo koristiti predmetni stan, bilo propisano s kim se zaključuje ugovor o korištenju stana, na temelju kojega se stiče stanarsko pravo. Naime, tom odredbom je bilo propisano da se ugovor o korištenju stana u društvenoj vlasništvu zaključuje između nositelja stanarskog prava i organizacije za gazdovanje stambenim zgradama u društvenom vlasništvu (stavak 1), a ugovor o korištenju stana u vlasništvu građana zaključuje između nositelja stanarskog prava i vlasnika obiteljske stambene zgrade odnosno vlasnika stana kao dijela zgrade (stavak 2). Dakle, Ustavni sud na temelju navedenih odredbi zaključuje kako se taj zakon nije mogao primijeniti na predlagateljicjinog prednika, budući da je njime regulirana materija koja se tiče stanova u društvenom vlasništvu i stanova u vlasništvu građana, što predmetni stan nije.

37. Dalje, kada je u pitanju i novi ZOSO, koji je stupio na snagu 31. svibnja 1974. godine, na koji su se također redoviti sudovi pozvali, Ustavni sud podsjeća da je odredbama članka 1. ZOSO-a propisano da se tim zakonom uređuju prava i obveze davatelja stana na korištenje i građana u korištenju stana u društvenom vlasništvu i stana na kojemu postoji pravo vlasništva. Dalje, da je odredbom članka 2. istog zakona propisano pravo nositelja stanarskog prava koji se uselio u stan u društvenom vlasništvu (stavak 1), te prava građanina koji se uselio u stan u obiteljskoj stambenoj zgradi (stan u vlasništvu građana). Dakle, dovodeći u vezu navedene odredbe ZOSO-a vezane za materiju koju taj zakon regulira, Ustavni sud opaža kako je i njime regulirana materija koja se odnosi na stanove u društvenom vlasništvu i stanove u vlasništvu građana. Stoga Ustavni sud smatra da, u okolnosti konkretnog predmeta, iz kojih kao neprijeporno proizlazi da je predmetni stan upisan kao vlasništvo Vakufa Ćišić Mahmut džamije u Mostaru, redoviti sudovi svoje odluke nisu mogli temeljiti na odredbama ZOSO budući da je neprijeporno kako predmetni stan ne spada u kategoriju stanova u društvenom vlasništvu niti se pak radi o stanu na kojemu postoji pravo vlasništva (stan u vlasništvu građana). S obzirom na navedeno Ustavni sud smatra kako su redoviti sudovi proizvoljno primijenili materijalno pravo kada su primjenom odredbe ZOSO odredili da je predlagateljica nositeljica stanarskog prava na predmetnom stanu. Stoga, Ustavni sud smatra da je u konkretnom slučaju prekršeno apelantovo pravo na pravično suđenje iz članka II/3.(e) Ustava Bosne i Hercegovine i članka 6. stavak 1. Europske konvencije.

38. U kontekstu navedenog Ustavni sud smatra kako je potrebno, s ciljem zaštite apelantovih ustavnih prava, ukinuti pobijane odluke, te predmet vratiti Općinskom sudu kako bi donio novu odluku sukladno garancijama iz članka II/3.(e) Ustava Bosne i Hercegovine i članka 6. stavak 1. Europske konvencije.

Pravo na imovinu

39. S obzirom na zaključke u svezi s člankom II/3.(e) Ustava Bosne i Hercegovine i člankom 6. stavak 1. Europske konvencije, Ustavni sud smatra kako nije potrebno posebice razmatrati apelantove navode koji se tiču navodne povrede njegovoga prava na imovinu iz članka II/3.(k) Ustava Bosne i Hercegovine i članka 1. Protokola broj 1 uz Europsku konvenciju.

VIII. Zaključak

40. Ustavni sud zaključuje kako postoji povreda prava na pravično suđenje iz članka II/3. (e) Ustava Bosne i Hercegovine i članka 6. stavak 1. Europske konvencije kada sud, pri donošenju svoje odluke, očevidno proizvoljno primijeni relevantne odredbe materijalnog prava.

41. Na temelju članka 61. st. 1. i 2. i članka 64. stavak 1. Pravila Ustavnog suda, Ustavni sud je odlučio kao u dispozitivu ove odluke.

42. Prema članku VI/5. Ustava Bosne i Hercegovine, odluke Ustavnog suda su konačne i obvezujuće.

Predsjednica
Ustavnog suda Bosne i Hercegovine
Valerija Galić

REGISTRI ODLUKA

РЕГИСТРИ ОДЛУКА

Registar odluka po nadležnosti

1. Članak VI/3.(a) Ustava Bosne i Hercegovine

1.1. Predmet broj U 4/12

ODLUKA O DOPUSTIVOSTI I MERITUMU od 26. svibnja 2012. godine

Zahtjev Sulejmana Tihića, predsjedatelja Doma naroda Parlamentarne skupštine Bosne i Hercegovine, za ocjenu ustavnosti čl. 3, 4, 5, 6. i 11. Zakona o izmjenama i dopunama Izbornog zakona Republike Srpske

strana 15

1.2. Predmet broj U 1/11

ODLUKA O DOPUSTIVOSTI I MERITUMU od 13. srpnja 2012. godine

Zahtjev Sulejmana Tihića, zamjenika predsjedatelja Doma naroda Parlamentarne skupštine Bosne i Hercegovine, za ocjenu ustavnosti Zakona o statusu državne imovine koja se nalazi na teritoriji, Republike Srpske i pod zabranom je raspolaganja

strana 53

1.3. Predmet broj U 3/12

ODLUKA O DOPUSTIVOSTI I MERITUMU od 13. srpnja 2012. godine

Zahtjev Milorada Živkovića, predsjedatelja Zastupničkog doma Parlamentarne skupštine Bosne i Hercegovine, za ocjenu ustavnosti članka 7. točka (e) Zakona o izmjenama i dopunama Zakona o državnoj službi u institucijama BiH

strana 95

1.4. Predmet broj U 5/12

ODLUKA O DOPUSTIVOSTI I MERITUMU od 28. rujna 2012. godine

Zahtjev Bakira Izetbegovića, predsjedatelja Predsjedništva Bosne i Hercegovine, za ocjenu ustavnosti Zakona o premjeru i katastru Republike Srpske

strana 121

2. Članak VI/3.(c) Ustava Bosne i Hercegovine

2.1. Predmet broj U 17/11

ODLUKA O DOPUSTIVOSTI I MERITUMU od 30. ožujka 2012. godine

Zahtjev Kantonalnog suda u Goraždu (sutkinje Kantonalnog suda Milijane Bijelović) za ocjenu kompatibilnosti čl. 2, 7. i 24. Zakona o porezu na dohodak FBiH sa čl. I/7, II/1, II/2, II/3, II/4. i II/6. Ustava Bosne i Hercegovine i čl. 6. i 14. Europske konvencije za zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda, člankom 1. Protokola broj 1 uz Europsku konvenciju i člankom 1. Protokola broj 12 uz Europsku konvenciju

strana 161

2.2. Predmet broj U 16/11

ODLUKA O DOPUSTIVOSTI I MERITUMU od 13. srpnja 2012. godine

Zahtjev Osnovnog suda u Tesliću za ocjenu kompatibilnosti članka 4. Zakona o provođenju

Aneksa G Sporazuma o pitanjima sukcesije na teritoriju Republike Srpske sa člankom II/3. (e) Ustava Bosne i Hercegovine i člankom 6. stavak 1. Europske konvencije za zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda

strana 187

2.3. Predmet broj U 8/12

ODLUKA O DOPUSTIVOSTI I MERITUMU od 23. studenog 2012. godine

Zahtjev Općinskog suda u Sarajevu (sutkinje Općinskog suda u Sarajevu Silvane Brković-Mujagić) za ocjenu kompatibilnosti članka 4. Zakona o sudskim taksama Kantona Sarajevo i članka 384. Zakona o parničnom postupku Federacije BiH sa člankom II/3.(e) Ustava Bosne i Hercegovine i člankom 6. stavak 1. Europske konvencije za zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda

strana 219

3. Članak VI/3.(b) Ustava Bosne i Hercegovine

3.1. Predmet broj AP 1452/11

ODLUKA O DOPUSTIVOSTI I MERITUMU od 14. ožujka 2012. godine

Apelacija Tanje Cvitanović podnesena protiv Presude Kantonalnog suda u Zenici broj 43 0 K 004370 09 Kzk od 25. siječnja 2011. godine

strana 239

3.2. Predmet broj AP 4101/09

ODLUKA O DOPUSTIVOSTI I MERITUMU od 30. ožujka 2012. godine

Apelacija Vitomira Soldata podnesena protiv Odluke Visokog sudbenog i tužiteljskog vijeća Bosne i Hercegovine broj 04-02-8488/09 od 15. listopada 2009. godine, Odluke Drugostupanjskog stegovnog povjerenstva VSTV broj DŽVS (tužitelji) 1/2009 od 23. srpnja 2009. godine i Odluke Prvostupanjskog stegovnog povjerenstva za tužitelje VSTV-a broj DCVS (tužitelji) 8/2008 od 23. ožujka 2009. godine

Apelacija Katice Jozak-Mađar podnesenu protiv Odluke Visokog sudbenog i tužiteljskog vijeća Bosne i Hercegovine broj 04-02-68-4/2011 od 12. svibnja 2011. godine, Odluke Drugostupanjskog stegovnog povjerenstva VSTV broj DŽKJM (suci) 4/2010 od 9. ožujka 2011. godine i Odluke Prvostupanjskog stegovnog povjerenstva za suce VSTV broj DCKJM (suci) 04-02-2468-20/2010 od 2. prosinca 2010. godine

strana 261

3.3. Predmet broj AP 3417/08

ODLUKA O DOPUSTIVOSTI I MERITUMU od 15. svibnja 2012. godine

Apelacija Alme Brigić podnesena protiv Presude Kantonalnog suda u Tuzli broj 29 0 P 000699 08 Gž od 14. listopada 2008. godine

strana 289

3.4. Predmet broj AP 2881/09

ODLUKA O DOPUSTIVOSTI I MERITUMU od 15. svibnja 2012. godine

Apelacija Sretena Bogičevića i drugih podnesena protiv Presude Vrhovnog suda Republike Srpske broj 118-0-Rev-07-000233 od 9. lipnja 2009. godine

strana 323

3.5. Predmet broj AP 2993/09

ODLUKA O DOPUSTIVOSTI I MERITUMU od 15. svibnja 2012. godine

Apelacija Alise Kusr podnesena protiv Rješenja Kantonalnog suda u Zenici broj 004-0-Gž-09-00 3429 od 20. srpnja 2009. godine i Rješenja Općinskog suda u Zavidovićima, Odjel u Maglaju, broj 042-1-I-07-000 114 od 13. ožujka 2009. godine

strana 337

3.6. Predmet broj AP 3153/09

ODLUKA O DOPUSTIVOSTI I MERITUMU od 15. svibnja 2012. godine

Apelacija Benkhira Aisse podnesena protiv presuda Suda Bosne i Hercegovine br. U-464/09 od 2. listopada 2009. godine i U-416/09 od 3. rujna 2009. godine

strana 355

3.7. Predmet broj AP 4013/09

ODLUKA O DOPUSTIVOSTI I MERITUMU od 15. svibnja 2012. godine

Apelacija Zehide Ljubijankić podnesena protiv Presude Kantonalnog suda u Bihaću broj 001-0-Gž-06-001 232 od 22. rujna 2009. godine

strana 377

3.8. Predmet broj AP 1527/11

ODLUKA O DOPUSTIVOSTI I MERITUMU od 15. svibnja 2012. godine

Apelacija Sanele Pleho i Federacije Bosne i Hercegovine - Vlada Federacije Bosne i Hercegovine-Služba za zajedničke poslove organa i tijela Federacije Bosne i Hercegovine podnesena protiv Presude Apelacijskog odjela Suda Bosne i Hercegovine broj Uvl-44/10 od 28. siječnja 2011. godine

strana 395

3.9. Predmet broj AP 4949/11

ODLUKA O DOPUSTIVOSTI I MERITUMU od 15. svibnja 2012. godine

Apelacija „Nove banke“ a.d. Banjaluka podnesena protiv Presude Vrhovnog suda Republike Srpske broj 71 0 Ps 009909 09 Rev od 27. listopada 2011. godine

strana 419

3.10. Predmet broj AP 1106/09

ODLUKA O DOPUSTIVOSTI I MERITUMU od 25. svibnja 2012. godine

Apelacija Union banke d.d. Sarajevo podnesena protiv Presude Vrhovnog suda Federacije Bosne i Hercegovine broj 070-0-Rev-07-001045 od 22. siječnja 2009. godine, Presude Kantonalnog suda u Sarajevu broj 009-0-Pž-06-000-287 od 11. listopada 2006. godine i Presude Općinskog suda u Sarajevu broj Ps-1008/03 od 14. veljače 2005. godine

strana 441

3.11. Predmet broj AP 2120/09

ODLUKA O DOPUSTIVOSTI I MERITUMU od 25. svibnja 2012. godine

Apelacija Behzada Hadžića podnesena protiv Naredbe Suda Bosne i Hercegovine broj X-KRN/09/713 od 11. svibnja 2009. godine

strana 457

3.12. Predmet broj AP 752/09

ODLUKA O DOPUSTIVOSTI I MERITUMU od 13. lipnja 2012. godine

Apelacija Gorana Pržulja i Miloša Batinića podnesena protiv Presude Vrhovnog suda Republike Srpske broj 118-0-Kžž-08-000 025 od 25. prosinca 2008. godine i Presude Vrhovnog suda broj 118-0-Kžk-08-000 008 od 2. rujna 2008. godine

strana 483

3.13. Predmet broj AP 2900/09

ODLUKA O DOPUSTIVOSTI I MERITUMU od 13. lipnja 2012. godine

Apelacija Tereze Usar podnesena protiv Rješenja Kantonalnog suda u Mostaru broj 58 0 P 025328 08 Gž od 21. veljače 2008. godine i Rješenja Općinskog suda u Mostaru broj 07 58 P 025328 07 P od 22. siječnja 2008. godine

strana 499

3.14. Predmet broj AP 1630/09

ODLUKA O DOPUSTIVOSTI I MERITUMU od 27. lipnja 2012. godine

Apelacija M. Z. podnesena protiv Presude Kantonalnog suda u Širokom Brijegu broj 64 0 P 002961 08 Gž od 19. ožujka 2009. godine i Presude Općinskog suda u Širokom Brijegu broj 64 0 P 002 961 07 P od 17. listopada 2008. godine

strana 513

3.15. Predmet broj AP 4468/11

ODLUKA O DOPUSTIVOSTI I MERITUMU od 27. lipnja 2012. godine

Apelacija Ružice Radoš podnesena protiv Presude Kantonalnog suda u Livnu broj 10 0 P 001757 11 Gž od 19. rujna 2011. godine i Presude Općinskog suda u Livnu Odjel u Tomislavgradu broj 068-2-P-10-000044 od 27. travnja 2011. godine

strana 525

3.16. Predmet broj AP 1381/09

ODLUKA O DOPUSTIVOSTI I MERITUMU od 19. srpnja 2012. godine

Apelacija Nihada Bojadžića podnesena protiv rješenja Suda Bosne i Hercegovine br. S 1 1 K 008494 12 Kv od 7. veljače 2012. godine i S1 1 K008494 11 Kro od 16. siječnja 2012. godine

strana 547

3.17. Predmet broj AP 2094/09

ODLUKA O DOPUSTIVOSTI I MERITUMU od 28. rujna 2012. godine

Apelacija Jusufa Bajrića podnesena protiv Presude Vrhovnog suda Federacije Bosne i Hercegovine broj 070-0-Rev-07-001860 od 24. veljače 2009. godine, Presude Kantonalnog suda u Tuzli broj 003-0-Gž-07-000471 od 27. rujna 2007. godine i Presude Općinskog suda u Tuzli broj P-557/05 od 16. siječnja 2007. godine

strana 569

3.18. Predmet broj AP 2283/09

ODLUKA O DOPUSTIVOSTI I MERITUMU od 28. rujna 2012. godine

Apelacija Tuzlanskog kantona podnesena protiv Presude Vrhovnog suda Federacije Bosne i Hercegovine broj 070-0-Rev-08-000352 od 23. travnja 2009. godine, Presude Kantonalnog suda u Tuzli broj Gž.1705/05 od 12. prosinca 2007. godine i Presude Općinskog suda u Živinicama broj P-303/02 od 23. rujna 2005. godine

strana 591

3.19. Predmet broj AP 2731/09

ODLUKA O DOPUSTIVOSTI I MERITUMU od 13. studenog 2012. godine

Apelacija Dušana Slavnića podnesena protiv Presude Vrhovnog suda Republike Srpske broj 118-0-Rev-07-000 620 od 9. srpnja 2009. godine

strana 613

3.20. Predmet broj AP 1011/08

ODLUKA O DOPUSTIVOSTI I MERITUMU od 23. studenog 2012. godine

Apelacija Riste Markovića i drugih podnesena zbog nemogućnosti da vrate u posjed stanove koje su koristili prije rata u Bosni i Hercegovini i da u zemljišnim knjigama budu upisani kao njihovi vlasnici

strana 629

3.21. Predmet broj AP 1207/08

ODLUKA O DOPUSTIVOSTI I MERITUMU od 23. studenog 2012. godine

Apelacija Vojislava Vukašinića podnesena zbog nemogućnosti da vrati u posjed stan koji je koristio prije rata u Bosni i Hercegovini i da u zemljišnim knjigama bude upisan kao njegov vlasnik

strana 665

3.22. Predmet broj AP 1250/08

ODLUKA O DOPUSTIVOSTI I MERITUMU od 23. studenog 2012. godine

Apelacija Dragoslava Pešića i drugih podnesena zbog nemogućnosti da vrate u posjed stanove koje su koristili prije rata u Bosni i Hercegovini i na kojima su bili nositelji stanarskog prava

strana 681

3.23. Predmet broj AP 1370/08

ODLUKA O DOPUSTIVOSTI I MERITUMU od 23. studenog 2012. godine

Apelacija Miladina Milosavljevića i drugih podnesena zbog nemogućnosti da vrate u posjed stanove koje su koristili prije rata u Bosni i Hercegovini i da u zemljišnim knjigama budu upisani kao njihovi vlasnici

strana 697

3.24. Predmet broj AP 3151/09

ODLUKA O DOPUSTIVOSTI I MERITUMU od 23. studenog 2012. godine

Apelacija M.B. i drugih podnesena zbog nemogućnosti da vrate u posjed stanove koje su koristili prije rata u Bosni i Hercegovini i na kojima su bili nositelji stanarskog prava

strana 739

3.25. Predmet broj AP 3102/09

ODLUKA O DOPUSTIVOSTI I MERITUMU od 6. prosinca 2012. godine

Apelacija Šahe Šabanović podnesena protiv Presude Kantonalnog suda u Zenici broj 04 0 U 000410 08 U od 31. kolovoza 2009. godine, Rješenja Ministarstva za prostorno uređenje, saobraćaj i komunikacije i zaštitu okoline Zeničko-dobojskog kantona broj 12-23-1358/01 od 3. studenog 2008. godine i Rješenja Službe za imovinskopravne i geodetske poslove Općine Olovo broj 05-23-34/99 od 21. prosinac 2000. godine

strana 759

3.26. Predmet broj AP 3744/09

ODLUKA O DOPUSTIVOSTI I MERITUMU *od 6. prosinca 2012. godine*

Apelacija Nermina Dizdara podnesena protiv Rješenja Kantonalnog suda u Mostaru broj 58 0 Ip 048426 09 Pz od 11. rujna 2009. godine

strana 775

3.27. Predmet broj AP 2066/09

ODLUKA O DOPUSTIVOSTI I MERITUMU *od 20. prosinca 2012. godine*

Apelacija Islamske zajednice u BiH, Medžlis Islamske zajednice - Mostar podnesena protiv Presude Vrhovnog suda Federacije Bosne i Hercegovine broj Rev-223/04 od 12. svibnja 2005. godine, Rješenja Kantonalnog suda u Mostaru broj Gž.348/03 od 11. ožujka 2004. godine i Rješenja Općinskog suda II u Mostaru broj R:59/2000 od 7. lipnja 2002. godine

strana 787

Registar odluka po kriterijima dopustivosti

1. Član 16. stav 4. tačka 5. Pravila Ustavnog suda Bosne i Hercegovine APELACIJU JE PODNIJELO NEOVLAŠTENO LICE

1.1. Predmet broj AP 4013/09

ODLUKA O DOPUSTIVOSTI I MERITUMU *od 15. maja 2012. godine*

Apelacija Zehide Ljubijankić podnesena protiv Presude Kantonalnog suda u Bihaću broj 001-0-Gž-06-001 232 od 22. septembra 2009. godine

strana 377

2. Član 16. stav 4. tačka 9. Pravila Ustavnog suda Bosne i Hercegovine APELACIJA JE *ratione materiae* INKOMPATIBILNA SA USTAVOM

2.1. Predmet broj AP 3153/09

ODLUKA O DOPUSTIVOSTI I MERITUMU *od 15. maja 2012. godine*

Apelacija Benkhira Aisse podnesena protiv presuda Suda Bosne i Hercegovine br. U-464/09 od 2. oktobra 2009. godine i U-416/09 od 3. septembra 2009. godine

strana 355

2.2. Predmet broj AP 4013/09

ODLUKA O DOPUSTIVOSTI I MERITUMU *od 15. maja 2012. godine*

Apelacija Zehide Ljubijankić podnesena protiv Presude Kantonalnog suda u Bihaću broj 001-0-Gž-06-001 232 od 22. septembra 2009. godine

strana 377

2.3. Predmet broj AP 2120/09

ODLUKA O DOPUSTIVOSTI I MERITUMU *od 25. maja 2012. godine*

Apelacija Behzada Hadžića podnesena protiv Naredbe Suda Bosne i Hercegovine broj X-KRN/09/713 od 11. maja 2009. godine

strana 457

2.4. Predmet broj AP 2283/09

ODLUKA O DOPUSTIVOSTI I MERITUMU *od 28. septembra 2012. godine*

Apelacija Tuzlanskog kantona podnesena protiv Presude Vrhovnog suda Federacije Bosne i Hercegovine broj 070-0-Rev-08-000352 od 23. aprila 2009. godine, Presude Kantonalnog suda u Tuzli broj Gž.1705/05 od 12. decembra 2007. godine i Presude Općinskog suda u Živinicama broj P-303/02 od 23. septembra 2005. godine

strana 591

3. Član 16. stav 4. tačka 14. Pravila Ustavnog suda Bosne i Hercegovine APELACIJA JE PREURANJENA

3.1. Predmet broj AP 1381/09

ODLUKA O DOPUSTIVOSTI I MERITUMU *od 19. jula 2012. godine*

Apelacija Nihada Bojadžića podnesena protiv rješenja Suda Bosne i Hercegovine br. S 1 1 K 008494 12 Kv od 7. februara 2012. godine i S1 1 K008494 11 Kro od 16. januara 2012. godine

strana 547

4. Član 16. stav 4. tačka 15. Pravila Ustavnog suda Bosne i Hercegovine
APELANT NIJE ISCRPIO PRAVNE LIJEKOVE MOGUĆE PO ZAKONU

4.1. Predmet broj AP 1527/11

ODLUKA O DOPUSTIVOSTI I MERITUMU *od 15. maja 2012. godine*

Apelacija Sanele Pleho i Federacije Bosne i Hercegovine - Vlada Federacije Bosne i Hercegovine-Služba za zajedničke poslove organa i tijela Federacije Bosne i Hercegovine podnesena protiv Presude Apelacionog odjeljenja Suda Bosne i Hercegovine broj Uvl-44/10 od 28. januara 2011. godine

Регистар одлука по каталогу права

1. Члан II/3д) Устава Босне и Херцеговине

члан 5 Европске конвенције за заштиту људских права и основних слобода
ПРАВО НА СЛОБОДУ И БЕЗБЈЕДНОСТ

1.1. Предмет број АП 1381/09

ОДЛУКА О ДОПУСТИВОСТИ И МЕРИТУМУ од 19. јула 2012. године

Апелација Нихада Бојацића поднесена против рјешења Суда Босне и Херцеговине бр. С 1 1 К 008494 12 Кв од 7. фебруара 2012. године и С 1 1 К008494 11 Кро од 16. јануара 2012. године

страна 547

1.2. Предмет број АП 3153/09

ОДЛУКА О ДОПУСТИВОСТИ И МЕРИТУМУ од 15. маја 2012. године

Апелација Benkhira Aisse поднесена против пресуда Суда Босне и Херцеговине бр. У-464/09 од 2. октобра 2009. године и У-416/09 од 3. септембра 2009. године

страна 355

2. Члан II/3е) Устава Босне и Херцеговине

члан 6 Европске конвенције за заштиту људских права и основних слобода
ПРАВО НА ПРАВИЧНО СУЂЕЊЕ

2.1. Предмет број АП 1452/11

ОДЛУКА О ДОПУСТИВОСТИ И МЕРИТУМУ од 14. марта 2012. године

Апелација Тађе Цвитановић поднесена против Пресуде Кантоналног суда у Зеници број 43 0 К 004370 09 Кзк од 25. јануара 2011. године

страна 239

2.2. Предмет број АП 4101/09

ОДЛУКА О ДОПУСТИВОСТИ И МЕРИТУМУ од 30. марта 2012. године

Апелација Витомира Солдата поднесена против Одлуке Високог судског и тужилачког савјета Босне и Херцеговине број 04-02-8488/09 од 15. октобра 2009. године, Одлуке Другостепене дисциплинске комисије ВСТС број ЦВС (тужиоци) 1/2009 од 23. јула 2009. године и Одлуке Првостепене дисциплинске комисије за тужиоце ВСТВ број ДЦВС (тужиоци) 8/2008 од 23. марта 2009. године

Апелација Катице Јозак-Мађар поднесена против Одлуке Високог судског и тужилачког савјета Босне и Херцеговине број 04-02-68-4/2011 од 12. маја 2011. године, Одлуке Другостепене дисциплинске комисије ВСТС број ЦКЈМ (судије) 4/2010 од 9. марта 2011. године и Одлуке Првостепене дисциплинске комисије за судије ВСТС број ДЦКЈМ (судије) 04-02-2468-20/2010 од 2. децембра 2010. године

страна 261

2.3. Предмет број АП 3417/08

ОДЛУКА О ДОПУСТИВОСТИ И МЕРИТУМУ од 15. маја 2012. године

Апелација Алме Бригић поднесена против Пресуде Кантоналног суда у Тузли број 29 0 П 000699 08 Гж од 14. октобра 2008. године

страна 289

2.4. Предмет број АП 2993/09

ОДЛУКА О ДОПУСТИВОСТИ И МЕРИТУМУ од 15. маја 2012. године

Апелација Алисе Кусур поднесена против Рјешења Кантоналног суда у Зеници број 004-0-Гж-09-00 3429 од 20. јула 2009. године и Рјешења Општинског суда у Завидовићима, Одјељење у Маглају, број 042-1-И-07-000 114 од 13. марта 2009. године

страна 337

2.5. Предмет број АП 4013/09

ОДЛУКА О ДОПУСТИВОСТИ И МЕРИТУМУ од 15. маја 2012. године

Апелација Зехиде Љубијанкић поднесена против Пресуде Кантоналног суда у Бихаћу број 001-0-Гж-06-001 232 од 22. септембра 2009. године

страна 377

2.6. Предмет број АП 1527/11

ОДЛУКА О ДОПУСТИВОСТИ И МЕРИТУМУ од 15. маја 2012. године

Апелација Санеле Плехо и Федерације Босне и Херцеговине - Влада Федерације Босне и Херцеговине-Служба за заједничке послове органа и тијела Федерације Босне и Херцеговине поднесена против Пресуде Апелационог одјељења Суда Босне и Херцеговине број Увл-44/10 од 28. јануара 2011. године

страна 395

2.7. Предмет број АП 4949/11

ОДЛУКА О ДОПУСТИВОСТИ И МЕРИТУМУ од 15. маја 2012. године

Апелација „Нове банке” а.д. Бања Лука поднесена против Пресуде Врховног суда Републике Српске број 71 0 Пс 009909 09 Рев од 27. октобра 2011. године

страна 419

2.8. Предмет број АП 1106/09

ОДЛУКА О ДОПУСТИВОСТИ И МЕРИТУМУ од 25. маја 2012. године

Апелација Унион банке д.д. Сарајево поднесена против Пресуде Врховног суда Федерације Босне и Херцеговине број 070-0-Рев-07-001045 од 22. јануара 2009. године, Пресуде Кантоналног суда у Сарајеву број 009-0-Пж-06-000-287 од 11. октобра 2006. године и Пресуде Општинског суда у Сарајеву број Пс-1008/03 од 14. фебруара 2005. године

страна 441

2.9. Предмет број АП 752/09

ОДЛУКА О ДОПУСТИВОСТИ И МЕРИТУМУ од 13. јуна 2012. године

Апелација Горана Пржуља и Милоша Батинића поднесена против Пресуде Врховног суда Републике Српске број 118-0-Кжж-08-000 025 од 25. децембра 2008. године и Пресуде Врховног суда број 118-0-Кжж-08-000 008 од 2. септембра 2008. године

страна 483

2.10. Предмет број АП 2900/09

ОДЛУКА О ДОПУСТИВОСТИ И МЕРИТУМУ од 13. јуна 2012. године

Апелација Терезе Усар поднесена против Рјешења Кантоналног суда у Мостару број 58 0 П 025328 08 Гж од 21. фебруара 2008. године и Рјешења Општинског суда у Мостару број 07 58 П 025328 07 П од 22. јануара 2008. године

страна 499

2.11. Предмет број АП 1630/09

ОДЛУКА О ДОПУСТИВОСТИ И МЕРИТУМУ од 27. јуна 2012. године

Апелација М. З. поднесена против Пресуде Кантоналног суда у Широком Бријегу број 64 0 П 002961 08 Гж од 19. марта 2009. године и Пресуде Општинског суда у Широком Бријегу број 64 0 П 002 961 07 П од 17. октобра 2008. године

страна 513

2.12. Предмет број АП 4468/11

ОДЛУКА О ДОПУСТИВОСТИ И МЕРИТУМУ од 27. јуна 2012. године

Апелација Ружице Радош поднесена против Пресуде Кантоналног суда у Ливну број 10 0 П 001757 11 Гж од 19. септембра 2011. године и Пресуде Општинског суда у Ливну Одјељење у Томиславграду број 068-2-П-10-000044 од 27. априла 2011. године

страна 525

2.13. Предмет број АП 2283/09

ОДЛУКА О ДОПУСТИВОСТИ И МЕРИТУМУ од 28. септембра 2012. године

Апелација Тузланског кантона поднесена против Пресуде Врховног суда Федерације Босне и Херцеговине број 070-0-Рев-08-000352 од 23. априла 2009. године, Пресуде Кантоналног суда у Тузли број Гж.1705/05 од 12. децембра 2007. године и Пресуде Општинског суда у Живиницама број П-303/02 од 23. септембра 2005. године

страна 591

2.14. Предмет број АП 3102/09

ОДЛУКА О ДОПУСТИВОСТИ И МЕРИТУМУ од 6. децембра 2012. године

Апелација Шахе Шабановић поднесена против Пресуде Кантоналног суда у Зеници број 04 0 У 000410 08 У од 31. августа 2009. године, Рјешења Министарства за просторно уређење, саобраћај и комуникације и заштиту околине Зеничко-добојског кантона број 12-23-1358/01 од 3. новембра 2008. године и Рјешења Службе за имовинскоправне и геодетске послове Општине Олово број 05-23-34/99 од 21. децембра 2000. године

страна 759

2.15. Предмет број АП 2731/09

ОДЛУКА О ДОПУСТИВОСТИ И МЕРИТУМУ од 13. новембра 2012. године

Апелација Душана Славнића поднесена против Пресуде Врховног суда Републике Српске број 118-0-Рев-07-000 620 од 9. јула 2009. године

страна 613

2.16. Предмет број АП 2066/09

ОДЛУКА О ДОПУСТИВОСТИ И МЕРИТУМУ од 20. децембра 2012. године

Апелација Исламске заједнице у БиХ, Меџлис Исламске заједнице - Мостар поднесена против Пресуде Врховног суда Федерације Босне и Херцеговине број Рев-223/04 од 12. маја 2005. године, Рјешења Кантоналног суда у Мостару број Гж.348/03 од 11. марта 2004. године и Рјешења Општинског суда II у Мостару број Р:59/2000 од 7. јуна 2002. године

страна 787

3. Члан II(3ф) Устава Босне и Херцеговине

**члан 8 Европске конвенције за заштиту људских права и основних слобода
ПРАВО НА ПОШТОВАЊЕ ПРИВАТНОГ И ПОРОДИЧНОГ ЖИВОТА**

3.1. Предмет број АП 4013/09

ОДЛУКА О ДОПУСТИВОСТИ И МЕРИТУМУ од 15. маја 2012. године

Апелација Зехиде Љубијанкић поднесена против Пресуде Кантоналног суда у Бихаћу број 001-0-Гж-06-001 232 од 22. септембра 2009. године

страна 377

3.2. Предмет број АП 2120/09

ОДЛУКА О ДОПУСТИВОСТИ И МЕРИТУМУ од 25. маја 2012. године

Апелација Бехзада Хаџића поднесена против Наредбе Суда Босне и Херцеговине број Х-КРН/09/713 од 11. маја 2009. године

страна 457

3.3. Предмет број АП 2094/09

ОДЛУКА О ДОПУСТИВОСТИ И МЕРИТУМУ од 28. септембра 2012. године

Апелација Јусуфа Бајрића поднесена против Пресуде Врховног суда Федерације Босне и Херцеговине број 070-0-Рев-07-001860 од 24. фебруара 2009. године, Пресуде Кантоналног суда у Тузли број 003-0-Гж-07-000471 од 27. септембра 2007. године и Пресуде Општинског суда у Тузли број П-557/05 од 16. јануара 2007. године

страна 569

4. Члан II(3к) Устава Босне и Херцеговине

члан 1 Протокола број 1 Европске конвенције за заштиту људских права и основних слобода

ЗАШТИТА ИМОВИНЕ

4.1. Предмет број АП 2881/09

ОДЛУКА О ДОПУСТИВОСТИ И МЕРИТУМУ од 15. маја 2012. године

Апелација Сретена Богичевића и других поднесена против Пресуде Врховног суда Републике Српске број 118-0-Рев-07-000233 од 9. јуна 2009. године

страна 323

4.2. Предмет број АП 2993/09

ОДЛУКА О ДОПУСТИВОСТИ И МЕРИТУМУ од 15. маја 2012. године

Апелација Алисе Кусур поднесена против Рјешења Кантоналног суда у Зеници број 004-0-Гж-09-00 3429 од 20. јула 2009. године и Рјешења Општинског суда у Завидовићима, Одјељење у Маглају, број 042-1-И-07-000 114 од 13. марта 2009. године

страна 337

4.3. Предмет број АП 4013/09

ОДЛУКА О ДОПУСТИВОСТИ И МЕРИТУМУ од 15. маја 2012. године

Апелација Зехиде Љубијанкић поднесена против Пресуде Кантоналног суда у Бихаћу број 001-0-Гж-06-001 232 од 22. септембра 2009. године

страна 377

4.4. Предмет број АП 4949/11

ОДЛУКА О ДОПУСТИВОСТИ И МЕРИТУМУ од 15. маја 2012. године

Апелација „Нове банке” а.д. Бања Лука поднесена против Пресуде Врховног суда Републике Српске број 71 0 Пс 009909 09 Рев од 27. октобра 2011. године

страна 419

4.5. Предмет број АП 1106/09

ОДЛУКА О ДОПУСТИВОСТИ И МЕРИТУМУ од 25. маја 2012. године

Апелација Унион банке д.д. Сарајево поднесена против Пресуде Врховног суда Федерације Босне и Херцеговине број 070-0-Рев-07-001045 од 22. јануара 2009. године, Пресуде Кантоналног суда у Сарајеву број 009-0-Пж-06-000-287 од 11. октобра 2006. године и Пресуде Општинског суда у Сарајеву број Пс-1008/03 од 14. фебруара 2005. године

страна 441

4.6. Предмет број АП 2094/09

ОДЛУКА О ДОПУСТИВОСТИ И МЕРИТУМУ од 28. септембра 2012. године

Апелација Јусуфа Бајрића поднесена против Пресуде Врховног суда Федерације Босне и Херцеговине број 070-0-Рев-07-001860 од 24. фебруара 2009. године, Пресуде Кантоналног суда у Тузли број 003-0-Гж-07-000471 од 27. септембра 2007. године и Пресуде Општинског суда у Тузли број П-557/05 од 16. јануара 2007. године

страна 569

4.7. Предмет број АП 2283/09

ОДЛУКА О ДОПУСТИВОСТИ И МЕРИТУМУ од 28. септембра 2012. године

Апелација Тузланског кантона поднесена против Пресуде Врховног суда Федерације Босне и Херцеговине број 070-0-Рев-08-000352 од 23. априла 2009. године, Пресуде Кантоналног суда у Тузли број Гж.1705/05 од 12. децембра 2007. године и Пресуде Општинског суда у Живиницама број П-303/02 од 23. септембра 2005. године

страна 591

4.8. Предмет број АП 2731/09

ОДЛУКА О ДОПУСТИВОСТИ И МЕРИТУМУ од 13. новембра 2012. године

Апелација Душана Славнића поднесена против Пресуде Врховног суда Републике Српске број 118-0-Рев-07-000 620 од 9. јула 2009. године

страна 613

4.9. Предмет број АП 1011/08

ОДЛУКА О ДОПУСТИВОСТИ И МЕРИТУМУ од 23. новембра 2012. године

Апелација Ристе Марковића и других поднесена због немогућности да врате у посјед станове које су користили прије рата у Босни и Херцеговини и да у земљишним књигама буду уписани као њихови власници

страна 629

4.10. Предмет број АП 1207/08

ОДЛУКА О ДОПУСТИВОСТИ И МЕРИТУМУ од 23. новембра 2012. године

Апелација Војислава Вукашиновића поднесена због немогућности да врати у посјед стан који је користио прије рата у Босни и Херцеговини и да у земљишним књигама буде уписан као његов власник

страна 665

4.11. Предмет број АП 1250/08

ОДЛУКА О ДОПУСТИВОСТИ И МЕРИТУМУ од 23. новембра 2012. године
Апелација Драгослава Пешића и других поднесена због немогућности да врате у посјед станове које су користили прије рата у Босни и Херцеговини и на којима су били носиоци станарског права

страна 681

4.12. Предмет број АП 1370/08

ОДЛУКА О ДОПУСТИВОСТИ И МЕРИТУМУ од 23. новембра 2012. године
Апелација Миладина Милосављевића и других поднесена због немогућности да врате у посјед станове које су користили прије рата у Босни и Херцеговини и да у земљишним књигама буду уписани као њихови власници

страна 697

4.13. Предмет број АП 3151/09

ОДЛУКА О ДОПУСТИВОСТИ И МЕРИТУМУ од 23. новембра 2012. године
Апелација М.Б. и других поднесена због немогућности да врате у посјед станове које су користили прије рата у Босни и Херцеговини и на којима су били носиоци станарског права

страна 739

4.14. Предмет број АП 3744/09

ОДЛУКА О ДОПУСТИВОСТИ И МЕРИТУМУ од 6. децембра 2012. године
Апелација Нермина Диздара поднесена против Рјешења Кантоналног суда у Мостару број 58 0 Ип 048426 09 Пз од 11. септембра 2009. године

страна 775

5. Члан II/4 Устава Босне и Херцеговине

**члан 14. Европске конвенције за заштиту људских права и основних слобода
ЗАБРАНА ДИСКРИМИНАЦИЈЕ**

5.1. Предмет број АП 4468/11

ОДЛУКА О ДОПУСТИВОСТИ И МЕРИТУМУ од 27. јуна 2012. године
Апелација Ружице Радош поднесена против Пресуде Кантоналног суда у Ливну број 10 0 П 001757 11 Гж од 19. септембра 2011. године и Пресуде Општинског суда у Ливну Одјељење у Томиславграду број 068-2-П-10-000044 од 27. априла 2011. године

страна 525

5.2. Предмет број АП 2283/09

ОДЛУКА О ДОПУСТИВОСТИ И МЕРИТУМУ од 28. септембра 2012. године
Апелација Тузланског кантона поднесена против Пресуде Врховног суда Федерације Босне и Херцеговине број 070-0-Рев-08-000352 од 23. априла 2009. године, Пресуде Кантоналног суда у Тузли број Гж.1705/05 од 12. децембра 2007. године и Пресуде Општинског суда у Живиницама број П-303/02 од 23. септембра 2005. године

страна 591

**АВЕСЕДНИ ИНДЕКС КЛЈУЃНИН
РОЈМОВА**

**АЗБУЧНИ ИНДЕКС КЉУЧНИХ
ПОЈМОВА**

D

Deportacija

AP 3153/09 355

Dokazni postupak

AP 752/09 483

AP 1452/11 239

Državljanstvo

AP 3153/09 355

I

In dubio pro reo

AP 752/09 483

Isplata duga

AP 1630/09 513

AP 1106/09 441

AP 2881/09 323

Izvanbračna zajednica

AP 2900/09 499

Izvršenje

AP 2993/09 337

J

Jednakost stranaka

AP 1452/11 239

Jednakost supružnika

AP 4468/11 525

K

Kamata

AP 3744/09 775

AP 2881/09 323

Kazneni postupak

AP 1452/11 239

Kolektivni ugovor

AP 3417/08 289

L

Legitiman cilj

AP 1370/08 697

AP 1250/08 681

AP 1207/08 665

Legitimno očekivanje

AP 2881/09 323

M

Miješanje u imovinu

AP 3744/09 775

AP 2094/09 569

Miješanje u pravo na dom

AP 2094/09 569

AP 2120/09 457

N

Naknada štete

AP 2731/09 613

AP 2094/09 569

AP 4949/11 419

Ništavost

AP 2283/11 591

O

Obiteljski život

AP 4468/11 525

AP 4013/09 377

Obrazložena presuda

AP 1452/11 239

AP 4013/09 377

AP 4949/11 419

AP 1106/09 441

AP 752/09 483

AP 1630/09 513

AP 2283/09 591

AP 2731/09 613

AP 3102/09 759

Oduzimanje imovine

AP 1370/08 697

AP 1250/08 681

AP 1011/08 629

P

Povrat stana

AP 3151/09 739

AP 1370/08 697

AP 1250/08	681
AP 1207/08	665
AP 1011/08	629
AP 1527/11	395

Prava iz radnog odnosa

AP 3417/08	289
------------------	-----

Pravo na pravnu sigurnost

AP 4101/09	261
------------------	-----

Pristup sudu

AP 1527/11	395
------------------	-----

Pritvor

AP 1381/12	547
------------------	-----

Proizvoljna primjena zakona

AP 3744/09	775
AP 2283/11	591
AP 2066/09	787
AP 4468/11	525
AP 2900/09	499
AP 1527/11	395
AP 3417/08	289

Proporcionalnost

AP 3151/09	739
AP 1370/08	697
AP 1250/08	681
AP 1011/08	629
AP 2094/09	569
AP 4468/11	525

R

Radni spor

AP 3417/08	289
------------------	-----

Razuman rok

AP 2731/09	613
AP 2993/09	337

Razvod braka

AP 4468/11	525
------------------	-----

Reformatio in peius

AP 1452/11	239
------------------	-----

S

Stanarsko pravo

AP 2283/11	591
AP 3102/09	759

Stanovi JNA

AP 3151/09	739
AP 1370/08	697
AP 1250/08	681
AP 1207/08	665
AP 1011/08	629
AP 1527/11	395

Stara devizna štednja

AP 2881/09	323
------------------	-----

Stegovna mjera

AP 4101/09	261
------------------	-----

Stegovni postupak

AP 4101/09	261
------------------	-----

V

Vlasničko-pravni odnosi

AP 2094/09	569
------------------	-----

Z

Zastara

AP 1630/09	513
------------------	-----

D

Deportacija

AP 3153/09 355

Disciplinska mjera

AP 4101/09 261

Disciplinski postupak

AP 4101/09 261

Dokazni postupak

AP 752/09 483

AP 1452/11 239

Državljanstvo

AP 3153/09 355

I

In dubio pro reo

AP 752/09 483

Isplata duga

AP 1630/09 513

AP 1106/09 441

AP 2881/09 323

Izvršenje

AP 2993/09 337

J

Jednakost stranaka

AP 1452/11 239

Jednakost supružnika

AP 4468/11 525

K

Kamata

AP 3744/09 775

AP 2881/09 323

Kolektivni ugovor

AP 3417/08 289

Krivični postupak

AP 1452/11 239

L

Legitiman cilj

AP 1370/08 697

AP 1250/08 681

AP 1207/08 665

Legitimno očekivanje

AP 2881/09 323

M

Miješanje u imovinu

AP 3744/09 775

AP 2094/09 569

Miješanje u pravo na dom

AP 2094/09 569

AP 2120/09 457

N

Naknada štete

AP 2731/09 613

AP 2094/09 569

AP 4949/11 419

Ništavost

AP 2283/11 591

O

Obrazložena presuda

AP 1452/11 239

AP 4013/09 377

AP 4949/11 419

AP 1106/09 441

AP 752/09 483

AP 1630/09 513

AP 2283/09 591

AP 2731/09 613

AP 3102/09 759

Oduzimanje imovine

AP 1370/08 697

AP 1250/08 681

AP 1011/08 629

P

Porodični život

AP 4468/11	525
AP 4013/09	377

Povrat stana

AP 3151/09	739
AP 1370/08	697
AP 1250/08	681
AP 1207/08	665
AP 1011/08	629
AP 1527/11	395

Prava iz radnog odnosa

AP 3417/08	289
------------------	-----

Pravo na pravnu sigurnost

AP 4101/09	261
------------------	-----

Pristup sudu

AP 1527/11	395
------------------	-----

Pritvor

AP 1381/12	547
------------------	-----

Proizvoljna primjena zakona

AP 3744/09	775
AP 2283/11	591
AP 2066/09	787
AP 4468/11	525
AP 2900/09	499
AP 1527/11	395
AP 3417/08	289

Proporcionalnost

AP 3151/09	739
AP 1370/08	697
AP 1250/08	681
AP 1011/08	629
AP 2094/09	569
AP 4468/11	525

R

Radni spor

AP 3417/08	289
------------------	-----

Razuman rok

AP 2731/09	613
AP 2993/09	337

Razvod braka

AP 4468/11	525
------------------	-----

Reformatio in peius

AP 1452/11	239
------------------	-----

S

Stanarsko pravo

AP 2283/11	591
AP 3102/09	759

Stanovi JNA

AP 3151/09	739
AP 1370/08	697
AP 1250/08	681
AP 1207/08	665
AP 1011/08	629
AP 1527/11	395

Stara devizna štednja

AP 2881/09	323
------------------	-----

V

Vanbračna zajednica

AP 2900/09	499
------------------	-----

Vlasničko-pravni odnosi

AP 2094/09	569
------------------	-----

Z

Zastara

AP 1630/09	513
------------------	-----

В

Ванбрачна заједница

АП 2900/09 499

Д

Депортација

АП 3153/09 355

Дисциплинска мјера

АП 4101/09 261

Дисциплински поступак

АП 4101/09 261

Доказни поступак

АП 752/09 483

АП 1452/11 239

Држављанство

АП 3153/09 355

З

Застара

АП 1630/09 513

И

Извршење

АП 2993/09 337

In dubio pro reo

АП 752/09 483

Исплата дуга

АП 1630/09 513

АП 1106/09 441

АП 2881/09 323

Ј

Једнакост странака

АП 1452/11 239

Једнакост супружника

АП 4468/11 525

К

Камата

АП 3744/09 775

АП 2881/09 323

Колективни уговор

АП 3417/08 289

Кривични поступак

АП 1452/11 239

Л

Легитиман циљ

АП 1370/08 697

АП 1250/08 681

АП 1207/08 665

Легитимно очекивање

АП 2881/09 323

М

Мијешање у имовину

АП 3744/09 775

АП 2094/09 569

Мијешање у право на дом

АП 2094/09 569

АП 2120/09 457

Н

Накнада штете

АП 2731/09 613

АП 2094/09 569

АП 4949/11 419

Ништавост

АП 2283/11 591

О

Образложена пресуда

АП 1452/11 239

АП 4013/09 377

АП 4949/11 419

АП 1106/09 441

АП 752/09 483

АП 1630/09 513

АП 2283/09	591
АП 2731/09	613
АП 3102/09	759

Одузимање имовине

АП 1370/08	697
АП 1250/08	681
АП 1011/08	629

П

Поврат стана

АП 3151/09	739
АП 1370/08	697
АП 1250/08	681
АП 1207/08	665
АП 1011/08	629
АП 1527/11	395

Породични живот

АП 4468/11	525
АП 4013/09	377

Права из радног односа

АП 3417/08	289
------------------	-----

Право на правну сигурност

АП 4101/09	261
------------------	-----

Пристап суду

АП 1527/11	395
------------------	-----

Притвор

АП 1381/12	547
------------------	-----

Произвољна примјена закона

АП 3744/09	775
АП 2283/11	591
АП 2066/09	787
АП 4468/11	525
АП 2900/09	499
АП 1527/11	395
АП 3417/08	289

Пропорционалност

АП 3151/09	739
АП 1370/08	697
АП 1250/08	681
АП 1011/08	629

АП 2094/09	569
АП 4468/11	525

Р

Радни спор

АП 3417/08	289
------------------	-----

Развод брака

АП 4468/11	525
------------------	-----

Разуман рок

АП 2731/09	613
АП 2993/09	337

Reformatio in peius

АП 1452/11	239
------------------	-----

С

Својинско-правни односи

АП 2094/09	569
------------------	-----

Станарско право

АП 2283/11	591
АП 3102/09	759

Станови ЈНА

АП 3151/09	739
АП 1370/08	697
АП 1250/08	681
АП 1207/08	665
АП 1011/08	629
АП 1527/11	395

Стара девизна штедња

АП 2881/09	323
------------------	-----